

**Sfântul Ioan
Gură de Aur**

OMILII
la epistolele pauline

1 Omilii la
Epistola
cătrec Romani

Omilii la Epistola catre Romani

OMILII LA EPISTOLA CĂTRE ROMANI A SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL

*Traducere de
P. S. Teodosie Atanasiu,
revizuită și îngrijită de
Cezar Păvălașcu
și Cristian Untea*

*EDITURA CHRISTIANA
BUCUREȘTI - 2005*

CUPRINS

Notă asupra ediției.....	4
PROLOG.....	5
OMILIA I.....	8
OMILIA II.....	13
OMILIA III.....	22
OMILIA IV.....	28
OMILIA V.....	32
OMILIA VI.....	42
OMILIA VII.....	50
OMILIA VIII.....	62
OMILIA IX.....	73
OMILIA X.....	80
OMILIA XI.....	89
OMILIA XII.....	98
OMILIA XIII.....	111
OMILIA XIV.....	125
OMILIA XV.....	140
OMILIA XVI.....	148
OMILIA XVII.....	163

OMILIA XVIII.....	170
OMILIA XIX.....	180
OMILIA XX.....	191
OMILIA XXI.....	198
OMILIA XXII.....	204
OMILIA XXIII.....	210
OMILIA XXIV.....	217
OMILIA XXV.....	223
OMILIA XXVI.....	231
OMILIA XXVII.....	237
OMILIA XXVIII.....	242
OMILIA XXIX.....	247
OMILIA XXX.....	253
OMILIA XXXI.....	259
OMILIA XXXII.....	266

Notă asupra ediției

din "Omilia la Epistola catre Romani"

Comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, redactat în greaca elenistică, excelând prin detalii de reflecție și sprijinindu-se în argumentare pe bogăția limbii grecești, constituie un monument de referință al literaturii exegetice creștine. Textul Epistolei către Romani a Sfântului Pavel, utilizat de Sf. Ioan Gură de Aur, se regăsește în Codicele C sau Codicele Sfântului Efrem Sirul. O mărturie în acest sens avem în Omilia XXVII, unde întâlnim un text ce figurează doar în Codicele C ca făcând parte integrantă din capitolul XIV al Sfintei Scripturi, pe când ceilalți codici ai vremii îl menționează la capitolul XVI. Ediția în limba română a textului omiliilor Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistola către Romani apare în anul 1906, prin strădania arhimandritului Teodor Atanasiu (viitor episcop de Roman, sub . Textul utilizat de traducătorul român este cel al ediției*numele de Teodosie) englezești de la Oxonia (1848). T. Atanasiu folosește în traducerea sa ediția de la Buzău (1854-1856) a Sfintei Scripturi, care îl nemulțumea din pricina numeroaselor pasaje neconcordanțe cu versiunea folosită de Sf. Ioan Gură de Aur și pe care se vede nevoit a le retraduce (din păcate, nu întotdeauna cu destulă acrivie).

Întrucât omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistolele pauline reprezintă deopotrivă o capodoperă exegetică și un mare îndreptar al vieții creștine, am considerat oportun, după aprox. 1600 de ani de la moartea Sfântului și după 100 de ani de la prima lor traducere în limba română, să încercăm o revizuire a versiunii destul de greoaie a lui T. Atanasiu, aduse mai aproape de limba actuală și îmbunătățite prin recursul la alte ediții critice ale textului din limbile moderne. Elaborarea noului text s-a sprijinit în mod constructiv pe analiza comparativă a textului din ediția românească cu cel din ediția textului original al Sfântului Ioan Gură de Aur regăsit în colecția abatelui J. Bareille, t. XV (435-642)/XVI (1-303), Paris, 1871. Ediția bilingvă a textului, în greaca elenistică și în franceză, ne-a ajutat la limpezirea multor locuri și la îndreptarea multor erori din vechea traducere românească.

Pasajele care au lăsat loc interpretărilor, din ediția de la 1906, le-am revăzut direct în limba greacă, iar pentru eliminarea oricărui dubiu în ceea ce privește traducerea lor, am consultat, pe lângă versiunea franceză menționată, și recenta ediție în limba engleză coordonată de Philip Schaff, în format electronic: Books For The Ages. The Nicene and Post-Nicene Fathers, vol. 11, First Series, version 2.0, 1997, pp. 565-1016.

Textul scripturistic l-am redat din ediția 1992 a Sfintei Scripturi, aprobată de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Am ales textul acestei ediții atât pentru că este cel de cea mai largă circulație la noi, și în rândul clerului, și în rândul credincioșilor, dar și pentru mai marea lui concordanță cu textul folosit de Sf. Ioan Gură de Aur. Desigur, am consultat nu o dată și textul biblic din Ediția Jubiliară a Sfântului Sinod (2001), diortosit, redactat și adnotat de Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului.

*Cezar Păvălașcu
Cristian Untea*

Comentariile sau explicarea Epistolei către Romani a celui întru Sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom, Arhiepiscopul Constantinoplei, traducere din limba elină, ediția de la Oxonia, 1848, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Egumenul M-rei Precista Mare din Roman, Atelierele Grafice Socec, București, 1906, 504 pagini. Celelalte 8 volume cu comentariile Sfântului Ioan Gură de Aur la celelalte 13 epistole pauline au apărut, în aceeași traducere, la diferite edituri ale vremii, între 1901 (Galateni) și 1923 (Evrei).*

Născut la Sascut-Bacău în 1851, episcop de Roman între 1912 și 1923 (când s-a retras din scaun), trecut la Domnul în 1927, la Mănăstirea Neamț.*

PROLOG

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Fiecare este dator a-i învăța pe cei ai casei sale]

Auzind necontentit citindu-se Epistolele fericitului Pavel, de două ori pe săptămână, și adesea de trei sau patru ori, atunci când săvârșim pomenirea sfinților mucenici, cu bucurie mă încânt de trâmbița duhovnicească a acestuia, salt și mă aprind de admirație, recunoscând glasul atât de drag mie, și mi-l închipui pe dânsul ca fiind de față și conversând cu mine. Dar sunt întristat și mâhnit, pe de altă parte, că pe acest mare bărbat apostolic nu toți oamenii îl cunosc așa cum s-ar cădea; ba mai mult, unii sunt atât de ignoranți în privința lui, încât nu cunosc exact nici măcar numărul epistolelor scrise de acesta!

Acest lucru, desigur, nu provine atât din lipsa de învățătură, ci mai cu seamă din faptul că aceia nu voiesc a vorbi încontinuu cu acest fericit. Căci nici noi nu cunoaștem, dacă într-adevăr știm ceva, datorită talentului și fineții inteligenței, ci printr-o continuă fidelitate și printr-o mare iubire față de om. Cei ce iubesc cu adevărat, aceia cunosc cele ale iubiților mai înainte de toți, deoarece le poartă de grijă; binecuvântatul Apostol arăta la rândul său acest lucru în ceea ce le spunea filipenilor: „Precum este cu dreptate să gândesc astfel despre voi toți, căci vă port în inima mea, și în lanțurile mele, și în apărarea și în întărirea Evangheliei...” (Filipeni 1, 7).

Astfel și voi ați cunoaște, dacă ați voi să citiți cu atenție, și n-ați mai avea nevoie de nimeni, pentru că adevărat este cuvântul lui Hristos când zice: „Căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide” (Matei 7, 7).

Dar fiindcă cei mai mulți s-au împovărat cu grija față de femeie, cu creșterea copiilor sau cu îngrijirea casei, și din această cauză nu se obosesc să se dedice unei astfel de osteneli, cel puțin căutați spre a lua cele adunate de alții, având măcar tot atâta osârdie în ascultarea celor spuse pe cât puneți în strângerea banilor. Deși poate este necuviincios a cere de la voi numai atâta lucru, totuși este plăcut dacă îl căutați cu osârdie. Căci de la necunoașterea Sfintelor Scripturi izvorăsc mii de rele; de aici au ieșit batjocura ereziilor, viața neîngrijită și necazurile cele mult păgubitoare. După cum cei lipsiți de lumină nu ar putea pași drept, tot așa și cei care nu se uită la raza Sfintelor Scripturi sunt siliți de multe ori a păcătui, de vreme ce pășesc în întunericul cel mai greu al necunoaștinței.

Dar pentru ca să nu se întâmple aceasta, să deschidem bine ochii spre flacăra cea strălucitoare a cuvintelor apostolice, mai ales că limba acestui fericit a strălucit mai mult decât soarele, fiindcă cu învățătura cuvântului el a covârșit pe toți ceilalți. Și fiindcă el s-a ostenit mai mult decât ceilalți, de aceea a și coborât asupra lui un mai mare har al . Iar aceasta se afirmă constant nu

numai în Epistolele lui, ci și în Duhului Faptele Apostolilor. Oriunde era un moment favorabil prediciei, în orice loc în care se afla, îi dădeau lui înțâietate, fapt pentru care necredincioșii îl socoteau de a fi zeul Mercur, ca unul ce era stăpân peste cuvânt .

Urmând acum să trecem în revistă această epistolă, este necesar să spunem ceva și despre timpul în care s-a scris. Nu este scrisă înaintea tuturor celorlalte, după cum cred unii, însă este de mai înainte de cele scrise din Roma, și mai de pe urmă decât alte epistole, dar nu decât toate. Căci de exemplu amândouă epistolele către corinteni au fost trimise înaintea acesteia, iar acest lucru este evident din cele scrise la sfârșitul epistolei de față, unde Apostolul zice: „Acum însă mă duc la Ierusalim, ca să slujesc sfinților. Căci Macedonia și Ahaia au binevoit să facă o strângere de ajutoare pentru săracii dintre sfinții de la Ierusalim” (Romani 15, 25-26). Spre deosebire de aceasta, scriindu-le corintenilor, le zicea: „Și de se va cuveni să merg și eu, vor merge împreună cu mine” (I Corinteni 16, 4), spunând aceasta despre cei ce urmau să ducă de acolo ofrandele. De aici se vede că pe când le scria corintenilor avea îndoieli în privința acelei călătorii, iar pe când le scria romanilor, faptul era hotărât. Acest fapt fiind recunoscut, rezultă că, fără îndoială, epistola de față a fost trimisă după cele două către corinteni. Dar presupun că și epistola către tesaloniceni este scrisă înaintea celor către corinteni; căci scriindu-le aceluia și ridicând problema milosteniei, le spunea că: „Despre iubirea frățească nu aveți trebuință să vă scriu, pentru că voi înșivă sunteți învățați de Dumnezeu ca să vă iubiți unul pe altul” (I Tesaloniceni 4, 9). După aceasta a scris corintenilor în cuvintele: „Că știu bunăvoința voastră, cu care, pentru voi, mă laud către macedoneni; că Ahaia s-a pregătit din anul trecut, și râvna voastră a însuflețit pe cei mulți” (II Corinteni 9, 2). De aici se vede că, în chestiunea milosteniei, a conversat mai întâi cu tesalonicenii. Deci această epistolă este mai târzie decât acestea, dar este trimisă mai înainte de epistolele scrise și trimise din Roma. Căci Apostolul nu fusese încă la Roma când a scris epistola de față, iar aceasta o indică pasajul următor: „Pentru că doresc mult să vă văd, ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră” (Romani 1, 11).

Din Roma, însă, a scris filipenilor, cărora le spunea: „Vă îmbrățișez pe voi, toți sfinții, mai ales pe cei din casa Caesarului” (Filipeni 4, 22). De acolo a scris și evreilor, căci le spunea la urmă: „Vă îmbrățișează cei din Italia” (Evrei 13, 24); din Roma a scris, de asemenea, a doua sa epistolă către Timotei, pe când era în închisoare, și care se pare a fi ultima dintre epistole, fapt ce reiese din finalul acesteia: „Că eu de-acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat” (II Timotei 4, 6). Iar faptul că și-a sfârșit zilele în Roma este evident întru totul. Și epistola sa adresată lui Filimon este scrisă tot spre sfârșitul vieții, căci, de asemenea, spunea: „Așa cum sunt eu, Pavel, ca un bătrân, iar acum și pus în lanțuri pentru Iisus Hristos” (Filimon 1, 9); însă este scrisă înaintea celei către coloseni, după cum se poate vedea din încheierea acestei epistole. Căci, scriind colosenilor, le spunea: „Toate câte mă privesc pe mine le va face cunoscute Tihic... pe care l-am trimis la voi... împreună cu Onisim, credinciosul și iubitul frate...” (Coloseni 4, 7-9). Iar acest Onisim nu era nimeni altul decât acela despre care scrie în epistola adresată lui Filimon. Și cum că este același Onisim, se poate vedea din menționarea lui Arhip, pe care l-a luat drept împreună-lucrător al său în epistola către Filimon, prin care s-a rugat pentru Onisim. Tot pe acest Arhip îl atrage spre slujire Apostolul și atunci când scrie colosenilor: „Și spuneți lui Arhip: Vezi de slujba pe care ai primit-o întru Domnul, ca să o îndeplinești” (Coloseni 4, 17).

Încă mi se pare că și epistola adresată galatenilor este anterioară celei către romani. Dar faptul că toate aceste epistole ale fericitului Pavel au o altă ordine în cărțile Sfintei Scripturi nu trebuie să ne mire. Fiindcă nici cei 12 profeți [mici] din Vechiul Testament nu sunt trecuți, bunăoară, în ordine cronologică în Cartea Sfântă. Astfel, Agheu și Zaharia au profețit cu mult înainte de Iona și Sofonie, și de toți ceilalți, și cu toate acestea sunt puși la un loc cu aceia, deși i-a despărțit atât

de îndelungată vreme.

Deci nimeni să nu creadă în zadar o asemenea osteneală, nici să considere această examinare ca izvorâtă dintr-o curiozitate prisositoare. Căci nu puțin contribuie timpul în care s-au scris epistolele la ceea ce noi căutăm să aflăm. Când văd, spre exemplu, pe Apostol scriind romanilor și colosenilor asupra aceleiași probleme, însă în feluri diferite, ca de exemplu: „Primiți-l pe cel slab în credință fără să-i judecați gândurile. Unul crede să mănânce de toate; cel slab mănâncă legume” (Romani 14, 1-2), pe când colosenilor, deși le scrie în același sens, le spune cu mai mult curaj: „Dacă deci ați murit împreună cu Hristos pentru înțeleșurile cele slabe ale lumii, pentru ce atunci ca și cum ați viețui în lume răbdați porunci ca acestea: Nu lua, nu gusta, nu te atinge! — Toate lucruri menite să piară prin întrebuințare... și sunt numai pentru sațiul trupului” (Coloseni 2, 20-23), nu găsesc în această deosebire altă cauză decât timpul în care au fost scrise. La început era nevoie, desigur, de o oarecare condescendență față de credincioși, dar mai pe urmă nu. Și în multe alte nevoi ale creștinilor cineva l-ar putea găsi făcând la fel, căci așa obișnuiesc și doctorii sau dascălii să procedeze. Nici doctorul nu procedează cu bolnavii care vin la începutul bolii la fel ca și cu cei ce vin la el pe când sănătatea le este zdruncinată de tot, și nici dascălul nu procedează cu copiii care vin la început la fel ca și cu cei ce sunt mai înaintați și au nevoie doar de perfecționarea cunoștințelor căpătate deja. Unora, de pildă, le-a scris fiind provocat de vreo problemă oarecare, ca de exemplu corintenilor, căroră le spune: „Cât despre cele ce mi-ați scris...” (I Corinteni 7,1), și de asemenea galatenilor, căroră, scriindu-le, le arată și motivul, imediat după începutul epistolei; însă romanilor de ce le-a scris, și de ce a fost provocat, mai ales că el însuși mărturisește despre ei că sunt plini de bunătate, plini de toată știința, putând să învețe și pe alții etc. (Romani 15, 14-16)? De ce le-a scris? Pentru „...harul ce mi-a fost dat de Dumnezeu, ca să fiu slujitor al lui Iisus Hristos...” (Romani 15, 15-16), pentru care chiar dintru început le spune: „Dator sunt... să vă vestesc Evanghelia și vouă, celor din Roma”(Romani 1, 14-15).

Cele spuse despre ei, că pot și pe alții să învețe, și celelalte, sunt mai mult ca o laudă și o îndrumare, însă era de trebuință în același timp corectarea și povățuirea lor printr-o epistolă. Fiindcă el încă nu fusese în Roma până atunci, de aceea îi și pune în bună rânduială pe acești oameni din două părți, și anume prin folosința epistolei, dar și prin așteptarea venirii lui acolo. Astfel era acest suflet sfânt; avea în sine lumea întregă și purta pe toți în cugetul său, considerându-i ca pe niște rudenii ale sale întru Dumnezeu, și îi iubea pe toți ca și cum el i-ar fi născut, ba încă le arăta o mai mare dragoste decât orice părinte! Astfel este harul Duhului: învinge toate durerile trupului și arată mai înflăcărată dorința de cel iubit! Și aceasta se poate vedea îndeosebi petrecându-se cu sufletul lui Pavel. Ca și cum ar fi devenit o pasăre înaripată de iubire, ridicată în văzduh, pe toți îi cerceta necontenit, zburând în toate părțile și neîngăduindu-și vreo zăbavă. Ca unul ce știa că Hristos zisese: „Petre, Mă iubești?... Paște oile Mele” (Ioan 21, 15), reținuse el însuși această condiție, ca pe cel mai înalt semn al dragostei, punându-l neobosit în lucrare, uneori chiar cu asupra de măsură.

Drept care și noi, urmând pilda acestui fericit, fiecare să pună în rânduială, dacă nu lumea întregă, cetăți întregi sau neamuri, cel puțin casa sa, femeia, copiii, prietenii și vecinii săi. Și să nu-mi spună mie cineva: „Sunt om simplu, neînvățat și fără experiență”; căci nimeni nu a fost mai neînvățat ca Petru, nimeni mai simplu ca Pavel. Aceasta din urmă mărturisirea despre el însuși și nu-i era rușine să spună că deși „sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoștință...”(II Corinteni 11, 6). Și cu toate acestea, iată că acest bărbat neînvățat, acest om mai degrabă simplu, a învins mii de filosofi, a închis gurile a mii de oratori și a făcut totul numai prin harul lui Dumnezeu și

prin buna lui voință. Dar noi, care nu suntem folositori nici măcar celor ce conviețuiesc alături de noi, care nu suntem în stare să învățăm nici măcar o duzină de nume, ce îndreptățire vom putea avea? Toate acestea nu sunt decât pretexte zadarnice, căci nu simplitatea sau neștiința ne împiedică de a-i învăța pe ai noștri, ci somnul și trândăvia cărora ne lăsăm pradă.

Deci acest somn îndepărtându-l de la noi, cu toată osârdia să ne îngrijim de ai noștri, ca astfel să ne bucurăm chiar și aici de liniște și mulțumire sufletească, insuflându-le frica de Dumnezeu. Iar acolo să ne putem face părtași miilor de bunătăți, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA I

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Despre dragostea lui Dumnezeu]

„Pavel, rob al lui Iisus Hristos, chemat de El apostol, rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu, pe care a făgăduit-o mai înainte, prin proorocii Săi, în Sfintele Scripturi” (Romani 1,1-2).

Moise, deși a scris cele cinci cărți de la începutul Vechiului Testament, nicăieri nu și-a trecut numele, și nici cei care au scris cele petrecute după el. De asemenea, nici Matei, Ioan, Marcu și Luca nu și-au trecut numele lor, pe când fericitul Pavel, în toate epistolele lui, își pune numele la început. De ce a făcut el aceasta? Fiindcă aceia scriau celor de față, și deci era de prisos să-și pună numele lor în scrieri, pe când Pavel trimitea scrierile lui, sub formă de epistole, în locuri îndepărtate, și de aceea era necesar să-și pună numele. Dacă acest lucru însă nu îl face și în epistola către evrei, motivația există în înțelepciunea lui. Fiindcă evreii aveau o mare reținere față de el, și, pentru ca nu cumva, auzindu-i numele, să-și astupe urechile chiar de la început, s-a gândit să le câștige atenția ascunzându-și numele de ei. Dacă însă unii prooroci și Solomon și-au pus numele lor în scrieri, aceasta o las pe seama voastră să cercetați și să o explicați, și anume de ce unii și-au trecut numele în scrierile lor, iar alții nu. Căci nu trebuie a afla totul numai de la mine, ci e bine ca și voi să vă osteniți și să cercetați, ca nu cumva să deveniți leneși.

„Pavel, rob al lui Iisus Hristos”. De ce i-a schimbat Dumnezeu numele și din Saul l-a numit Pavel? Aceasta s-a întâmplat pentru a nu fi cu nimic mai prejos decât Apostolii și ca să primească și el ceea ce corifeul Apostolilor avea în chip aparte, ca astfel să poată deveni asemenea lor. Și se numește pe sine rob al lui Hristos, și nu în mod simplu, pentru că pot fi multe feluri de robie. Așa, de pildă, un fel este cel arătat de psalmist, care zice: „Toate sunt slujitoare Ție” (Psalmi 118, 91); un alt fel este cel de care zice profetul:

„Nabucodonosor, sluga Mea”(Ieremia 25, 9), căci lucrul este robul Celui care l-a creat; un alt fel este cel exprimat de Apostol, ca rezultând din credință: „Mulțumim însă lui Dumnezeu, că (deși) erați robi ai păcatului, v-ați supus din toată inima dreptarului învățaturii căreia ați fost încredințați. Și izbăvindu-vă de păcat, v-ați făcut robi ai dreptății”(Romani 6, 17-18); un altul este cel provenit din purtare, ca atunci când zice: „Moise, sluga mea, a murit”(Iosua 1, 2), pentru că deși toți iudeii erau robii (slugile) Lui, totuși Moise, prin viața lui strălucită, îi covârșise pe toți.

Deci, Pavel fiind slugă după toate felurile acestei slujbe, în loc de înalte demnități se numește „rob a lui Iisus Hristos”. Și numele cele sfinte ale iconomiei dumnezeiești le pune înainte, ridicându-se de jos la cele de sus. Numele de Iisus l-a adus îngerul din ceruri, când S-a născut Mântuitorul, iar Hristos se numește de la crîșh~nai (a fi uns), ceea ce aparține de asemenea trupului. „Dar cu ce untdelemn a fost uns?”, ai putea întreba. Nu a fost uns cu untdelemn, ci a fost uns în Duhul Sfânt, căci Scriptura obișnuiește a-i numi unși pe aceștia. Ceea ce premerge ungerii este Duhul Sfânt, și pe El îl primește și untdelemnul. Dar unde numește oare Scriptura unși pe cei neunși cu untdelemn? „Nu vă atingeți de unșii Mei și nu vicleniți împotriva profețiilor Mei”(Psalmi 104, 15), fiindcă pe atunci nu era instituită ungerea cu untdelemn pentru toți, ci numai pentru preoți, regi și profeți.

„Chemat de El Apostol”. În orice loc el se intitulează „chemat”, arătând prin aceasta marea lui recunoștință, și că nu datorită propriei căutări a găsit, ci fiind chemat, s-a apropiat și s-a supus. De altfel, el și pe credincioși îi numește „chemați sfinți”. Dar aceștia au fost chemați numai până ce au devenit credincioși, pe când lui, după ce a crezut, i s-a încredințat apostolia, lucru ce este încărcat de multe bunătăți și mai presus de toate darurile. Și oare ce trebuie spus mai mult, decât că ceea ce a făcut Hristos venind în lume, aceasta s-a încredințat Apostolilor după ce S-a înălțat la ceruri? Ceea ce și Pavel proclamă, zicând: „Noi suntem soli ai lui Hristos, ca și cum Însuși Dumnezeu s-ar ruga prin noi” (II Corinteni 5, 20), adică înălțând prin aceasta demnitatea Apostolilor în ochii credincioșilor, le pune pe Dumnezeu Însuși ca rugător, în locul lui Hristos. „Rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu”. După cum într-o casă fiecare este rânduit spre diferite ocupații, la fel și în Biserică serviciile sunt distribuite diferit. Mie mi se pare că nu doar de o simplă rânduială vorbește el aici, ci face aluzie la faptul că el încă de la început a fost hărăzit de sus spre apostolie, lucru pe care și Ieremia îl spune despre hotărârea lui Dumnezeu în privința sa: „Înainte de a te fi zămislit în pântec, te-am cunoscut, și înainte de a ieși din pântec, te-am sfințit și te-am rânduit prooroc pentru popoare” (Ieremia 1, 5). Fiindcă el scria către o cetate îngâmfată și plină de mândrie, de aceea arată, oriunde și prin orice mijloc, că hirotonia lui ca Apostol este de la Dumnezeu, căci El l-a chemat și tot El l-a rânduit. Face deci aceasta pentru ca epistola de față să fie bine primită și demnă de credință.

„Pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu”, zice. Așadar nu numai Matei este evanghelist, și nici numai Marcu, după cum și Apostol nu este numai el, ci și aceia, deși excepțional se zice de unii că au făcut aceea, iar el aceasta. El numește Evanghelia a sa, nu numai pentru bunurile săvârșite, ci și pentru cele viitoare, însă cum de spune că el vestește Evanghelia „lui Dumnezeu”, când Tatăl era cunoscut și mai înainte de Evangheliile? Dar deși era cunoscut doar iudeilor, cu toate acestea nici ei nu-L cunoșteau după cum trebuie, fiindcă își închipuiau multe lucruri nedemne despre El, fapt pe care îl spune și Hristos: „Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina în duh și în adevăr” și că „Tatăl astfel de închinători își dorește” (Ioan 4, 23). După aceea, deci, Tatăl S-a descoperit lumii întregi împreună cu Fiul, ceea ce Hristos, cu voce puternică, spunea: „...Ca să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis” (Ioan 17, 3). O numește Evanghelia lui Dumnezeu, ca astfel din capul locului să deștepte pe ascultători. El n-a venit ca să vestească ceva trist, cum a fost cazul proorocilor, ce vesteau abaterile și pedepsele, ci a venit să vestească Evanghelia, adică vestea cea bună, și încă Evanghelia lui Dumnezeu, care făgăduiește credincioșilor vistierii nesfârșite de bunătăți statornice și neschimbătoare.

„Pe care a făgăduit-o mai înainte, prin proorocii Săi, în Sfintele Scripturi”(1, 2), și anume că „Domnul va da cuvântul celor ce vestesc cu putere multă”(Psalmi 67,12); și iarăși: „Cât de frumoase sunt pe munți picioarele trimisului care vestește pacea, a solului de veste bună, care dă

de știre mântuirea, ...”(Isaia 52,7).

Ai văzut cât de lămurit se arată în Vechiul Testament numele și modul Evangheliei? „Noi nu o vestim numai prin vorbe”, zice, „ci și prin fapte”. Evanghelia nu este lucru omenesc, ci dumnezeiesc, negrăit și mai presus de fire. Și fiindcă îi acuzau, pe cei ce predicau această Evanghelie, de inovație, atunci Apostolul arată că Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini, și că este descrisă mai înainte de profeți. Dacă însă nu a fost dată de la început, cauza a fost că nu ar fi voit să o primească. Cei ce voiau însă aceasta, ca de exemplu Avraam, pentru care zice: „Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat”(I oan 8, 56), ar fi primit-o cu plăcere. Dar cum de se spune în alt loc: „Adevărat grăiesc vouă că mulți prooroci și drepti au dorit să vadă cele ce priviți voi, și n-au văzut, și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit”(Matei 13,17)? Adică n-au văzut trupul Lui, și n-au auzit de minunile Lui săvârșite față de toți, după cum văd și aud ei acum. Tu însă gândește-te cu câte sute de ani înainte s-au prevăzut și profețit acestea! Când Dumnezeu voiește să pregătească anumite lucruri mari, pe acestea le grăiește cu mult timp mai înainte, pregătind auzul pentru primirea lor atunci când se vor împlini.

„În Sfintele Scripturi”, zice, căci profeții nu se opreau numai la a le spune din gură, ci și scriau ceea ce grăiau; iar nu numai că scriau, dar le și imprimau așa zicând în tipuri, ca de exemplu istoria lui Avraam când a ridicat pe altar pe fiul său Isaac, ca să-l jertfească; sau istoria lui Moise cu șarpele de aramă ridicat în pustie; sau cea cu ridicarea mâinilor când au biruit pe Amalec; sau cea cu Mielul pascal adus spre jertfă - și altele asemenea.

„Despre Fiul Său, Cel născut din sămânța lui David, după trup”(1, 3).

Dar ce faci, Pavele? După ce ne-ai înălțat sufletul, după ce ai făcut ca noi să ne închipuim lucruri mari și minunate, după ce ne-ai spus de Evanghelie, și încă de Evanghelia lui Dumnezeu, după ce ne-ai adus de față pe profeți și ne-ai arătat cum toți au prevestit cele viitoare cu mulți ani mai înainte, apoi cum de te cobori iarăși la David? Vorbești poate de un om simplu, spune-mi, căruia îi dai de tată pe fiul lui Iesei? Și cum să fie acestea demne de cele vorbite până acum? „Sunt foarte demne”, zice el, „căci nu ni se vorbește de un om simplu. De aceea tocmai am adăugat «după trup», dând a înțelege că nașterea Lui cea după duh este a lui Dumnezeu Tatăl”.

Dar de ce oare a început Apostolul de aici și nu de la cele mai înalte? Pentru că și Matei a început de aici, și Luca, și Marcu; pentru că Cel ce urma a-l elibera pe om și a-l duce la cer era necesar de a-l duce de jos în sus. Astfel a fost orânduit, și astfel s-a făcut. Mai întâi L-au văzut ca om pe pământ, și atunci au priceput că El este Dumnezeu. Pe calea pe care Și-a așternut învățătura Sa dumnezeiască, pe aceasta pășește, iată, și ucenicul Său.

Așadar, el vorbește mai întâi de nașterea cea după trup, nu pentru că aceasta ar fi fost întâi, ci pentru a ridica mintea ascultătorilor de la aceasta la cealaltă.

„Care a fost rânduit Fiu al lui Dumnezeu întru putere, după Duhul sfințeniei, prin învierea Lui din morți, Iisus Hristos, Domnul nostru” (1, 4).

Acest pasaj a devenit greu de deslușit din pricina vorbelor încâlcite, pe care se cade mai întâi a le descurca.

Deci, despre ce se vorbește aici? „Noi predicăm”, zice, „pe cel născut din sămânța lui David”. Aceasta se poate vedea; însă de unde se poate deduce că Acesta Care S-a întrupat din sămânța lui David este Însuși Fiul lui Dumnezeu? Mai întâi de la proorcii din Sfintele Scripturi, ceea ce reprezintă o dovadă nu puțin însemnată. Apoi din modul nașterii Lui, ceea ce însuși Apostolul a arătat: „Din sămânța lui David după trup”, căci el a dezlegat legea firii. În al treilea rând, de la minunile pe care le-a săvârșit, dând dovadă de o mare putere, căci aceasta înseamnă expresia „întru putere”. În al patrulea rând, de la Duhul pe care-L dă celor ce credeau în El, și prin Care pe

toți îi făcea sfinți, pentru care și Apostolul zice: „după Duhul sfințeniei - însă asemenea daruri numai lui Dumnezeu Îi sunt cu puțință a acorda. În al cincilea rând, de la învierea Lui, căci El este primul și singurul Care S-a ridicat pe Sine din morți, ceea ce Însuși a spus, că acesta este un semn îndeajuns să închidă gurile celor necuviincioși: „Stricați acest Templu, și în trei zile îl voi ridica” (Ioan 2, 19); și iarăși: „Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sunt” (Ioan 8, 28); și iarăși: „Neam viclean și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul” (Matei 12, 39).

Dar oare ce vrea să zică prin cuvintele: „Care s-a hotărât”. Adică Cel ce S-a arătat, Acela a fost hotărât, a fost mărturisit de toți și de toate: de prooroci, de nașterea Lui cea minunată după trup; de puterea și de semnele pe care le făcea; de Duhul prin Care dă sfințenie tuturor celor credincioși, de la învierea Lui cea mai presus de fire, prin care a desființat tirania morții.

„Prin Care am primit har și apostolie, spre ascultarea credinței” (1, 5).

Privește sinceritatea lui: el nu voiește nimic al său, ci toate ale Stăpânului. Și, cu toate acestea, Duhul Sfânt a dat aceasta, pentru care și zicea: „Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteți să le purtați. Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul” (Ioan 15, 12-13); și iarăși: „Osebiți-mi pe Barnaba și pe Saul, pentru lucrul la care i-am chemat”. De asemenea, în Epistola întâi către Corinteni (12, 8-12), zicea: „Că unuia prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței... Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește”. De asemenea și preoților Bisericii din Efes le grăia în Milet: „Drept aceea luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi” (Faptele Apostolilor 20, 28). Ai văzut cum atribuie pe cele ale Duhului Fiului, și pe cele ale Fiului Duhului?

„Har și apostolie”, zice: adică „nu prin meritele noastre am ajuns Apostoli, nici n-am luat demnitatea aceasta trudindu-ne și obosindu-ne, ci am luat chiar de la Dumnezeu, și prin urmare meritele noastre sunt ale harului de sus”.

„Spre ascultarea credinței”, adică: nu Apostolii erau cei ce aveau merite, ci darul care lucra prin ei și-i predispucea la aceasta. Treaba lor era ca să umble prin lumea întreagă și să predice, însă cel ce-i convingea pe ascultători și-i făcea să creadă era harul lui Dumnezeu, care lucra prin ei, precum zice și Luca: „A deschis inima lor” (Faptele Apostolilor 16, 14); și iarăși: „Căroră s-a dat a asculta cuvântul lui Dumnezeu”.

„Spre ascultarea credinței”, zice. Vedeti că el nu a spus „spre cercetarea, spre examinarea sau discutarea”, ci spre ascultarea credinței, „căci nu am fost trimiși ca să judecăm ceea ce ni s-a încredințat, ci ca să le transmitem vouă așa precum le-am primit. Când stăpânul hotărăște ceva, cei ce ascultă nu trebuie să cenzureze și să ceară vorbele, ci doar să le primească”. Și, într-adevăr, din acest motiv au fost trimiși Apostolii, ca să spună ceea ce au auzit, iar nu să adauge de la ei ceva, iar noi să ascultăm și să credem. Pentru numele Lui, zice; nu vorbește despre ceea ce este în ființă, ci ca să credem în numele Lui, căci cu credința în numele lui Iisus Hristos zice: „Scoală-te și umblă” (Faptele Apostolilor 3, 6), de unde se vede că această vindecare minunată, ca și toate celelalte, avea nevoie numai de credința în numele lui Hristos, și nu mai era cu puțință de a-i mai opune raționamente omenești.

„Întru care sunteți și voi chemați ai lui Iisus Hristos” (1, 6).

Dar ce? La toate neamurile, sau mai bine zis la toate popoarele a predicat Pavel? Cum că el a călătorit predicând de la Ierusalim până în Iliria, și de acolo până la marginile pământului, se învederează din cele scrise romanilor - și dacă nu a umblat prin toate țările, apoi nu se poate spune că ceea ce spune el este neadevărat, fiindcă el nu vorbește numai de el, ci și de cei doisprezece Apostoli în general, ca și de toți cei ce au vestit împreună cu ei cuvântul lui

Dumnezeu. De altfel, nici n-ar putea cineva să-l acuze de ceea ce spune, dacă ar judeca după buna lui voință și zelul cel înfocat, prin care, chiar și după încetarea lui din viață, el nu conținește de a predica pretutindeni în lume.

Gândește-te, deci, cum el înalță darul acesta și cum îl arată cu mult mai presus de cele din legea veche, pentru că toate din legea veche s-au făcut pentru un singur popor, pe când darul acesta a fost purtat peste mări și peste toate țările de pe fața pământului. Te mai gândești apoi cum acest suflet fericit al lui Pavel este scutit de orice lingușire, fiindcă, deși le vorbea romanilor, care se găseau în fruntea tuturor popoarelor, totuși el nu le atribuie nimic mai mult decât celorlalte neamuri. Nu pentru că ei stăpâneau și împărăteau peste celelalte popoare îi credea și îi considera ca având ceva mai mult din cele spirituale, ci „precum predicăm tuturor popoarelor, așa și vouă”, punându-i în același număr cu sciti și tracii, fiindcă dacă nu ar fi voit să spună aceasta, era de prisos să zică „întru care și voi”. Aceasta o face cu scopul vădit de a doborî îngâmfwarea lor și de a scoate din cugetul lor o asemenea mândrie prostească, învățându-i să se considere egali față de alții. Drept care și adaugă, zicând: „Întru care sunteți și voi chemați ai lui Iisus Hristos”, adică „cu care sunteți și voi chemați”. Și nu a zis că alții sunt chemați cu voi, ci „pe voi v-a chemat împreună cu ceilalți”, căci dacă în Iisus Hristos nu este nici rob, nici liber, cu atât mai mult însă nu este nici împărat, nici cetățean, ci toți deopotrivă; fiindcă nu voi v-ați chemat, și nici nu v-ați apropiat de la voi.

„Tuturor celor ce sunteți în Roma, iubiți de Dumnezeu, chemați sfinți, har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos” (1,7).

Privește cum el, neconținut, folosește cuvântul „chemați”, căci zice: „chemat Apostol”, „întru care sunteți și voi chemați”, „tuturor celor ce sunteți în Roma, chemați sfinți” - iar aceasta nu o face vorbind de prisos, ci voia ca ei să-și amintească neconținut de binefacerea lui Dumnezeu. Fiindcă printre cei credincioși puteau fi și dintre consuli, guvernatori, dintre săraci, ca și dintre oamenii simpli, de aceea, dând la o parte această inegalitate a demnităților, el trimite tuturor aceeași salutare, aceeași denumire. Dacă în cele spirituale și în cele necesare toate sunt comune și robilor, și celor liberi, ca de pildă dragostea lui Dumnezeu, chemarea, Evanghelia, harul, pacea, sfințenia și toate celelalte, apoi cum să nu fie cea mai de pe urmă nesocotință ca pe cei pe care Dumnezeu i-a unit și i-a făcut deopotrivă în cele mai mari, tu să încerci să-i desparți tocmai prin lucrurile pământești? De aceea, acest fericit chiar de la început dezrădăcinându-le această boală răuvoitoare, îi conduce spre mama tuturor bunătăților, care este umilința. Aceasta îi face pe robi a fi buni, aflând că nu vor fi întru nimic vătămați din cauza robiei lor, și tot aceasta îi face și pe stăpâni a fi mai cumpătați, învățându-i că nu vor avea nici un folos din libertatea lor, dacă înaintea ei nu vor premerge cele ale credinței. Și ca să afli că el, adresându-se tuturor, nu face prin aceasta nici o confuzie, ci mai ales o împărțire excelentă, nu a scris simplu: „tuturor celor din Roma” ci întrebunțează o denumire deosebită: „celor iubiți de Dumnezeu”. Aceasta este o împărțire excelentă, căci arată și de unde vine sfințirea. Și de unde vine sfințirea?

De la dragoste, căci spunând: „iubiților lui Dumnezeu”, adaugă imediat: „celor sfinți chemați”, arătând prin aceasta că de aici ne vine izvorul tuturor bunătăților. Numește sfinți pe toți credincioșii, în general.

„Har vouă și pace”. O! Ce salutare frumoasă, și care poartă cu sine mii de bunătăți! Aceasta este salutarea pe care Hristos a poruncit Apostolilor a o adresa la început în casele în care vor intra. Și de aceea și Pavel, pretutindeni, așa își începe cuvântarea, de la har și pace. Nici Hristos nu a desființat un război mic și neînsemnat, ci variat, și în multe feluri, și de un timp îndelungat, iar aceasta nu a provenit deloc din ostenele noastre, ci numai prin harul lui. Fiindcă dragostea a

hărăzit harul, iar harul a hărăzit pacea, de aceea Apostolul punându-le în ordinea lor în salutarea pe care le-o trimite, dorește ca acestea să rămână încontinuu printre ei înrădăcinate, ca nu cumva să reînceapă alt război. Pentru aceasta și roagă pe dătătorul lor de a le păstra printre ei, neclintite, zicând: „Har vouă și pace de la Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos”. Iată că aici particula „de la” este comună Tatălui și Fiului, ceea ce este egal cu „de la care” sau „din care”. Vai! Cât de mare putere a avut dragostea lui Dumnezeu! Noi, care eram dușmani și disprețuiți, deodată am devenit sfinți și fii ai Celui Preaînalt! Când noi Îl numim Tată, El ne-a declarat fii, iar când zice fii, ne-a și descoperit întreaga vistierie a bunătăților!

Deci, iubiților, să rămânem în harul lui Dumnezeu, arătând o purtare vrednică de acest har și ducând neconținut în noi și între noi pacea și sfințenia. Acestea sunt adevăratele demnități, pe când toate celelalte sunt trecătoare, momentane, se sfârșesc o dată cu viața din lumea aceasta, și de cele mai multe ori se cumpără cu bani, pentru care nici nu ar putea fi considerate demnități, ci mai mult nume seci, având puterea și tăria lor în îmbrăcămintea hainelor și în lingușirea celor ce-i înconjoară, însă demnitatea dată de Dumnezeu, acel dar al sfințeniei și al înfierii, nu încetează nici după moarte; îi face străluciți și aici pe cei ce-l au, și-i însoțește și dincolo, în viața viitoare. Cel ce păstrează în sine darul înfierii și păzește cu strășnicie sfințenia se va arăta cu mult mai strălucit chiar decât cel ce poartă pe cap coroană și este îmbrăcat în porfiră împărătească; ba chiar în viața prezentă se va bucura de liniște și veselie sufletească, căci cel ce se hrănește cu bune nădejdi nu are motive de tulburare și e însoțit pretutindeni și pururea de mulțumirea sufletească. Mulțumirea și bucuria sufletească nu stau în mărimea întâietății, nici în mulțimea banilor, nici în importanța funcției, nici în puterea fizică, nici în luxul mesei, nici în podoaba hainelor și nici în altele de acest fel, care, toate la un loc, sunt lucruri omenești; ci numai în succesele duhovnicești și în conștiința bună și curată.

Cel ce are conștiința curată - chiar de ar fi îmbrăcat sărăcăcios, chiar de s-ar lupta cu foamea zilnic - va fi cu siguranță mai voios decât cei ce se desfată mult, precum și cel ce are o conștiință pătată și rea, chiar de ar fi înconjurat de toate bogățiile lumii, totuși este mai de plâns decât toți. De aceea Pavel, deși trăia veșnic în foame și lipsuri, deși era necăjit și amărât în fiecare zi, totuși era vesel și se desfată duhovnicește mai mult decât împăratul de atunci. Ahab fiind rege, și bucurându-se de plăcerile vieții, ofta și era nemulțumit fiindcă săvârșise acel păcat, și fața lui era tristă și înainte de păcat, și după săvârșirea păcatului.

Deci, dacă vrem să ne bucurăm de adevărata mulțumire, să fugim, mai întâi de toate, de răutate și viclenie. Să căutăm să facem fapte bune, fiindcă altfel nu e cu puțință a ne împărtăși de aceasta, chiar de am urca până pe tronul împărătesc. De aceea și zicea Pavel: „Iar roada duhului este dragostea, bucuria, pacea...” (Galateni 5, 22). Acest fruct să-l creștem și să-l păstrăm noi, pentru ca și aici să ne bucurăm de veselia și mulțumirea sufletească, și, în același timp, să ne învrednicim de împărăția viitoare, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slava și cinstirea Tatălui și Duhului Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Despre credință]

„Mulțumesc întâi Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, pentru voi toți, fiindcă credința voastră se vestește în toată lumea” (Romani 1, 8).

Începutul acestei epistole este demn de fericitul său suflet, și suficient de a povățui pe toți ca să participe la lucrurile cele bune ale lui Dumnezeu, cu fapta și cu cuvântul, mulțumindu-I nu numai pentru propriile lor merite, ci și pentru faptele bune ale altora, ceea ce curățește sufletul de orice răutate și invidie, iar pe Dumnezeu Îl atrage încă și mai mult spre dânsii. De aceea și zice el în alt loc: „Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos. Cel ce, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi, în ceruri, cu toată binecuvântarea cea duhovnicească” (Efeseni 1, 3). Noi, astfel, trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai când suntem bogați, ci și când suntem săraci; nu numai când suntem sănătoși, ci și când suntem bolnavi; nu numai când prosperăm, ci și când pătimim cele contrare. A mulțumi lui Dumnezeu când vântul este prielnic pe mare nu e ceva de mirare; însă a-I mulțumi când este furtună și corabia se zbate în toate părțile, și este în primejdie de a se scufunda, atunci este probă de o mare răbdare și recunoștință. De aceea și Iov a fost încununat, de aceea a închis gura cea nerușinată a diavolului și a arătat clar că mulțumea lui Dumnezeu nu pentru prosperitatea zilelor pe pământ, ci pentru dragostea lui cea mare către Dumnezeu. Privește, deci, pentru ce mulțumește și el lui Dumnezeu: nu pentru cele pământești și pieritoare, cum sunt slava, puterea, întâietatea, căci toate acestea nu sunt vrednice de vreun cuvânt, ci pentru adevăratele bunuri, credința și libertatea cuvântului. Și privește încă cu câtă dispoziție mulțumește, căci nu a zis simplu „lui Dumnezeu”, ci „Dumnezeului meu”, ceea ce și profeții fac, împrăștiindu-și ceea ce este al tuturor. Și ce este de mirare că profeții fac aceasta, când Dumnezeu Însuși, vorbind neconținut cu servitorii Săi, Se numește pe Sine Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov?

„Fiindcă credința voastră se vestește în toată lumea”.

Dar ce? Oare toată lumea auzise de credința romanilor? Da, toată lumea din acel timp auzise. Și nu e nimic absurd a susține aceasta; căci cetatea nu era una neînsemnată, ci, aflându-se ca pe culmea unui munte, era evident cunoscută tuturor. Gândește-te acum la puterea predicii, cum într-un timp scurt, prin vameși și pescari, a pus stăpânire pe căpetenia tuturor cetăților din lume, și cum bărbații sirieni au devenit dascălii și povățuitorii romanilor! Apostolul mărturisește, deci, două izbânzi deodată: și că ei au crezut, și că, totodată, au crezut cu atâta curaj încât vestea lor s-a răspândit peste întreg pământul. „Fiindcă credința voastră”, zice, „se vestește în toată lumea”. Credința, și nu certurile în cuvânt, nu disputele, nu silogismele. Deși multe erau acolo piedicile în calea învățaturii, într-adevăr romanii, fiind pe atunci stăpânitorii lumii întregi, trăiau în bogății și desfătări, în timp ce predica Evangheliei era răspândită de pescari, iudei dintre iudei, neam urât și disprețuit de toți, și care porunceau a se închina Celui Răstignit, ce crescuse și trăise în Iudeea. Și pe lângă această credință, ei mai indicau și o viață aspră unor oameni deprinși cu desfătările și smintiți de dragostea celor prezente. Și aceștia, care predicau asemenea lucruri, erau oameni săraci și neînvățați, dintre cei de jos și născuți din cei de jos.

Dar nimic din toate acestea nu a putut împiedica cuvântul în drumul său. Atât de mare era puterea Celui Răstignit, încât să-i poarte cuvântul pretutindeni!

„Se vestește - zice - în toată lumea”. Și nu zice „se manifestă”, ci „se vestește”, ca și cum toți ar avea-o în gura lor. Tesalonicenilor încă mărturisindu-le de aceasta, adaugă și altceva, căci zicându-le: „Că, de la voi, cuvântul Domnului a răsunat”, adaugă: „Astfel că nu mai e nevoie să mai spunem noi ceva” (I Tesaloniceni 1, 8). Astfel discipolii ajunseseră în rândul dascălilor, învățând pe toți prin curajul lor și atrăgându-i către dânsii. Căci predica Evangheliei nu a stat undeva pentru totdeauna, ci mai rapid decât focul s-a întins asupra lumii întregi. Aici însă spune

numai atât, că se vestește. Bine a zis „că se vestește”, arătând prin aceasta că pe lângă cele vorbite nu mai trebuie a adăuga nimic, și nici a sustrage ceva. Căci aceasta este treaba unui mesager, de a purta din loc în loc cele spuse. De aceea și preotul se numește mesager sau înger, fiindcă el vestește nu cele ale sale, ci pe ale Celui Care l-a trimis. Încă și Petru a predicat acolo, însă cele ale Aceluia le consideră a fi și ale sale, astfel că, după cum am spus mai înainte, el era curat de orice invidie.

„Căci martor îmi este Dumnezeu, Căruia Îi slujesc cu duhul meu, întru Evanghelia Fiului Său” (1, 9).

Cuvinte izvorâte dintr-o inimă apostolică, judecată izvorâtă din grija lui părintească. Ce este ceea ce spune el aici, și de ce cheamă pe Dumnezeu ca martor? Cuvântul lui este despre dispoziția sa față de ei. Fiindcă el nu fusese până atunci văzut de dânșii, de aceea nu ia martor pe nici unul dintre oameni, ci invocă drept martor pe Dumnezeu, Care știe cele ascunse din inimile oamenilor. Le spusese că „Vă iubesc pe voi”, și ca semn de iubire se ruga neconținut pentru ei, și că voia a se duce la ei, dar nu a putut face nici măcar aceasta; de aceea se refugiază la mărturia cea mai vrednică de credință. Oare ar putea cineva dintre voi să se laude că-și amintește, când se roagă în casa sa, de întreaga Biserică? Eu nu cred. Dar Pavel nu se apropia de Dumnezeu rugându-se numai pentru o cetate, ci pentru lumea întreagă, și nu numai o dată, nici de două sau de trei ori, ci neconținut. A avea, însă, pe cineva în minte neconținut, aceasta nu provine decât dintr-o mare iubire; dar apoi a se și ruga neconținut lui Dumnezeu pentru el, gândește-te cât de mare este dispoziția și iubirea aceluia!

Când apostolul zice: „Căruia Îi slujesc cu duhul meu, întru Evanghelia Fiului Său”, prin aceste cuvinte arată deodată și harul lui Dumnezeu, și umilința lui; harul lui Dumnezeu, fiindcă i s-a încredințat un lucru atât de mare, ca predica Evangheliei; iar umilința, fiindcă aceasta nu o socotește provenită din silința lui, ci cu totul din ajutorul Duhului. Adaosul cuvântului „Evanghelie” arată felul slujirii încredințate lui, fiindcă multe și diverse sunt modurile slujirii. După cum și sub împărați toți sunt subordonați uneia și aceleiași persoane - împăratului -, însă nu toți îndeplinesc aceeași slujbă, ci unuia i se încredințează întâietatea în armată, altuia grija de bunul mers al cetăților și al cetățenilor, altuia iarăși grija de a păstra banii în vistierii, tot așa și în cele duhovnicești. Unul, de pildă, slujește lui Dumnezeu crezând în El și îngrijindu-se ca viața să-i fie bună și curată, altul își ia asupra-și sarcina de a îngriji de străini, altul în asumarea protecției celor care au nevoie - precum pe timpul apostolilor, când cei de pe lângă Ștefan slujeau lui Dumnezeu prin protecția văduvelor -, altul Îi slujește prin învățătura cuvântului, precum era și Pavel, slujindu-I prin predicarea Evangheliei.

Acesta a fost felul slujbei lui și spre aceasta a fost el rânduit.

De aceea nu numai că ia pe Dumnezeu ca martor, dar spune și de lucrul ce i s-a încredințat, arătând că încredințându-i-se un astfel de lucru, n-a invocat în ceva neadevărat mărturia lui Dumnezeu. După aceasta voiește a arăta și dragostea lui către dânșii, de asemenea și îngrijirea cea mare. Ca nu cumva să i se zică: „Cine ești tu, și de unde, de spui că îngrijești de o cetate așa de mare, împărătească, cum e a noastră?”, arată că îngrijirea lui este necesară și legitimă, deoarece acest fel de slujbă i s-a rânduit, adică să vestească Evanghelia, iar cel căruia i s-a încredințat o astfel de slujbă de la sine urmează că trebuie a avea veșnic în mintea sa pe cei ce vor primi cuvântul adevărului. Prin expresia „cu duhul meu” le mai arată și altceva, anume faptul că slujba aceasta a propovăduirii Evangheliei lui Hristos este cu mult superioară cultului ebraic și elin, căci religia elină era și trupească, și eronată, iară cea iudaică, deși era adevărată, cu toate acestea și aceasta era trupească, astfel că religia creștină era opusul celei eline și cu mult

superioară celei iudaice. În slujba religiei noastre creștine nu avem nevoie nici de oi, nici de viței, nici de grăsime sau fum din sacrificii, ci numai de suflet înduhovnicit, ceea ce și zice Hristos: „Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr” (Ioan 4, 24).

„Întru Evanghelia Fiului Său”. Mai sus ne spunea că Evanghelia este a lui Dumnezeu, iar aici arată că este a Fiului; dar îi este indiferent a spune că e a Tatălui sau a Fiului, căci el a învățat de la acea voce pururea fericită că cele ce sunt ale Tatălui sunt și ale Fiului, și cele ale Fiului sunt și ale Tatălui: „Toate ale Mele sunt ale Tale, și ale Tale sunt ale Mele” (Ioan 17, 10).

„Că neîncetat fac pomenire despre voi”. Aceasta este dragostea adevărată. Se pare că Apostolul, în versetul arătat, vorbește de un singur lucru, însă în realitate de patru: că îi pomenește și că o face neconținut, și aceasta în rugăciuni, și pentru lucruri mari.

„Cerând totdeauna în rugăciunile mele ca să am cumva, prin voința Lui, vreodată, bun prilej ca să vin la voi” (1, 10).

Privește-l cât de dureroasă îi este dorința de a-i vedea, și totuși nu primește a-i vedea contrar voinței lui Dumnezeu; dorința o avea, însă această dorință era dependentă de voia lui Dumnezeu, îi iubea mult și se grăbea a se duce la ei, însă deși-i iubea, totuși nu voia să-i vadă contrar voiei divine. Aceasta este dragostea adevărată, și nu după cum facem noi, care ne depărtăm de la amândouă legile dragostei, căci sau nu iubim pe nimeni, sau, de iubim vreodată, atunci iubim contrar voinței lui Dumnezeu, adică amândouă le facem contrar legii dumnezeiești. Dacă poate acestea pică greu când sunt spuse, desigur că mai greu când le facem.

„Și când iubim, vei spune, contrar voinței lui Dumnezeu?”. Atunci când noi trecem cu vederea pe Hristos flămând și însetat, în timp ce copiilor, prietenilor și rudelor le dăm mai mult decât au nevoie. Oare trebuie a întinde vorba mai departe? Dacă fiecare și-ar examina cugetul său, ar găsi cum aceasta se întâmplă în multe lucruri ale vieții noastre, însă nu așa era acest fericit; el știa a iubi, și a iubi cum trebuie și cum se cuvine, și, deși pe toți îi întrecea în iubire, totuși nu depășea marginile iubirii. Privește cum amândouă acestea, frica de Dumnezeu și dorul de a-i vedea pe romani, se găseau în sufletul său în cel mai înalt grad. A se ruga neconținut ca să-i vadă, și a nu renunța când nu obține să se ducă, este semn de o mare dragoste, iar a-i iubi și a sta pe loc, supunându-se voiei lui Dumnezeu, este semn de cea mai mare evlavie. În alt loc, însă, rugând de trei ori pe Domnul, nu numai că nu a primit ceea ce a cerut, ci încă din contră neprimind, el a mulțumit cu totul pentru acest refuz de a fi ascultat, căci în toate întreprinderile sale el avea înaintea ochilor numai pe Dumnezeu. Aici, însă, a primit ceea ce a cerut nu chiar atunci, ci mai târziu, și totuși nu s-a neliniștit. Acestea le zic ca noi să nu ne tulburăm dacă nu suntem ascultați în rugăciunile noastre, sau suntem ascultați mai târziu. Fiindcă nu suntem noi mai buni decât Pavel, care în ambele împrejurări își mărturisea recunoștința. Și cu drept cuvânt. Fiindcă, o dată ce s-a dat pe sine în mâna celui ce guvernează totul, și cu atâta supunere, ca și lutul în mâna olarului, el făcea ceea ce-i porunca Dumnezeu.

Spunând deci că dorea să-i vadă, arăta și cauza acestei dorințe. Și care este aceasta?

„Ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră” (1, 11).

El nu făcea pur și simplu călătorii fără sens și inutile, după cum fac mulți astăzi, ci pentru lucruri trebuitoare și grabnice. Și aceasta nu o spune pe față, ci mai mult într-un mod enigmatic. Căci n-a zis: „ca să vă învăț, ca să vă catehizez, ca să îndeplinesc ceea ce vă lipsește”, ci „să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc”, arătând prin aceasta că avea a le da nu ceea ce este al său, ci ceea ce și el a primit. Dar și aici el se arată cumpătat, căci zice „să vă împărtășesc vreun dar”, adică ceva mic, potrivit puterilor mele. Și ce este acel dar mic pe care el voiește a-l da? Acesta este, zice, „a vă întări pe voi”. Așadar a nu se clătina cineva, ci a sta drept nemișcându-se, este și

al harului lui Dumnezeu. Dar tu când auzi de har, să nu-ți închipui că plata ostnelilor tale este prin aceasta desființată; el nu vorbește aici de har cu scopul de a disprețui ostnelile rezultate din buna voință, ci pentru a tăia îngâmfarea prostească a orgoliului.

Deci dacă Pavel a numit aceasta dar al lui Dumnezeu, caută să nu cazi. Căci el obișnuia a numi har chiar și faptele noastre bune, fiindcă chiar și în acestea noi avem mare nevoie de ajutorul cel de sus. Spunându-le: „spre întărirea voastră”, el a arătat tainic că ei aveau nevoie de o mare îndreptare. Ceea ce voiește a le spune este aceasta: „de mult timp doream și mă rugam ca să vă pot vedea, pentru nimic altceva decât numai ca să vă întăresc pe voi, să vă împuternicesc și să vă statornicesc în cuvântul lui Dumnezeu, ca să nu vă clătinați ușor”. Dar el nu se exprimă astfel, căci i-ar fi rănit, ci în alte cuvinte le lasă de înțeles același lucru, expresia „spre întărirea voastră” aceasta învederând.

Apoi, fiindcă și aceste cuvinte par greoaie, privește cum îi mângâie prin ceea ce adaugă. Ca să nu zică ei: „Dar ce? Noi ne clătinaș și suntem purtați încoace și încolo ca frunza de vânt? Și avem noi nevoie de cuvintele tale spre a sta drepti?” - iată că el preîntâmpină o astfel de contrazicere, adăugând: „Și aceasta ca să mă mângâi împreună cu voi prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea” (1, 12), ca și cum pare că ar zice: „Să nu vă închipuiți că intenționez să vă acuz vorbind acestea; nu cu această idee am grăit. Atunci ce am vrut să spun? Ați suferit multe neazuri din partea celor ce vă prigonesc, și pentru aceasta am dorit să vă vad, ca să vă mângâi, și încă mai mult: nu numai pe voi să vă mângâi, ci chiar și eu să găsesc mângâiere pe lângă voi”.

Privește înțelepciunea învățătorului: după ce a zis: „spre întărirea voastră”, i s-a părut că aceste cuvinte sunt prea greoaie pentru discipoli, și imediat a adăugat: „ca să mă mângâi împreună cu voi”. Însă și acestea sunt greoaie, nu într-adevăr ca primele dar totuși greoaie. El atunci diminuează ce este supărător și în acestea, căutând ca din toate părțile să îndulcească cuvântul și să-l facă a fi bine primit. Căci nu a spus „să vă mângâi”, ci „să mă mângâi împreună cu voi”. Și nu s-a mulțumit nici cu aceasta, ci încă mai introduce și altă îndreptare, căci zice: „prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea”. Vai! Câtă umilință din partea lui! El a arătat că nu numai aceia aveau nevoie de mângâiere din partea lui, ci și el din partea lor. Și astfel pune pe discipoli în rândul dascălilor, nepăstrând pentru sine nici un fel de superioritate, ci indicând o desăvârșită egalitate. „Câștigul - zice - este comun, și eu am nevoie de mângâierea voastră, după cum și voi aveți de a mea”. Și cum se face aceasta?

„Prin credința noastră laolaltă, zice, a voastră și a mea”. După cum se întâmplă și cu focul, că dacă îngrămădești mai multe lemne face o flacără mai strălucitoare, tot așa este și cu credincioșii. Când noi suntem despărțiți și depărtați unii de alții, suntem oarecum triști și lipsiți de voință. Iar când ne vedem împreună și îmbrățișăm pe ai noștri, mare este mângâierea pe care o primim. Nu privi la timpul prezent, când, cu harul lui Dumnezeu, și în orașe ca și în sate, și chiar și prin pustietăți, se găsesc multe cete de credincioși, și când toată necucernicia este alungată; ci gândește-te, în timpurile acelea, cât de mare bine era ca dascălul să vadă pe ucenici, ca frații să vadă pe alți frați veniți de prin alte părți. Și, ca să lămuresc mai bine ceea ce am spus, voi da un exemplu. Dacă vi s-ar întâmpla vreodată, ceea ce să nu se întâmple, de a fi duși în țara perșilor, sau a sciților, sau a altor barbari, și a fi împărțiți câte doi sau trei prin cetățile de acolo, și deodată ați vedea pe unul dintre frați sosit acolo, gândiți-vă câtă mângâiere am avea din aceasta. Nu vedeți pe cei din închisori cum saltă de bucurie, și cum par că zboară de plăcere când văd pe vreunul din familie? Dacă eu compar acele timpuri cu robia și cu temnița, să nu te uimească, căci cei de pe atunci pătimeau mai mari rele decât aceștia; erau împrăștiati și alungați de pretutindeni,

trăiau în foame și necazuri, tremurau în fiecare zi de frică, bănuiau și pe prieteni, și pe casnici și pe rude, și locuind în lume ca într-o țară străină, ei viețuiau mai rău decât chiar cei din temnițe și din robie. Pentru aceasta el spunea: „spre întărirea voastră, și să mă mângâi împreună cu voi”.

Zicea aceasta nu ca și cum ar fi avut el nevoie de ajutorul lor - departe de așa ceva; căci cum ar fi fost cu puțință ca el, stâlpul Bisericii, el, cel mai tare decât piatra și fierul, el, diamantul cel duhovnicesc ce folosea mii de cetăți, cum ar fi putut el să aibă nevoie de ajutorul lor? Ci pentru a nu face cuvântul său greoi și nici certarea aspră, de aceea zicea că și el are nevoie de mângâierea lor. Dacă însă cineva ar vrea să numească aici mângâiere mulțumirea ce o simțea Pavel pentru progresul lor, și că pentru aceasta dorea să se ducă la ei, nu ar greși cu nimic. „Dar dacă dorești”, ar spune cineva, „și te rogi, și voiești a ne mângâia și a te bucura de mângâierea noastră, ce te împiedică să vii?”.

Înlăturând această bănuială, el adaugă cele ce urmează: „Fraților, nu vreau ca voi să nu știți că, de multe ori, mi-am pus în gând să vin la voi, dar am fost până acum împiedicat” (1, 13).

Privește măsura supunerii lui de slugă, și dovadă de cea mai mare recunoștință. Căci spune că a fost împiedicat numai, dar de ce anume nu spune. El nu cercetează poruncile stăpânului, ci numai se supune lor. Deși, cineva s-ar putea întreba de ce Dumnezeu a vrut ca o cetate atât de mare și strălucită, și spre care își ațintea privirile întreaga lume, să fie atât de mult timp lipsită de un asemenea dascăl. Însă cel ce se duce într-o cetate care stăpânește, ca în cazul de față, contribuie la lenevirea celor stăpâniți; iar cel ce părăsește cetatea împărătească uneltind sau pricinuind rele supușilor, este nepăsător față de ceea ce este principal, adică de liniștea lor.

Dar el nu cercetează nimic din acestea, ci înaintea proniei nepricepute de mintea omenească se dă la o parte, dovedind prin aceasta tăria sufletului său, și totodată învățându-ne pe noi ca niciodată să nu aruncăm vina asupra lui Dumnezeu pentru cele petrecute, chiar dacă s-ar părea că acelea tulbură pe mulți. A porunci este dreptul stăpânului, iar datoria slugilor este numai de a asculta. Și pentru aceasta el spune că a fost împiedicat, și nu și din ce cauză. Nici eu nu știu de ce, ar părea că spune, deci nu mă întrebați de voia și rațiunea lui Dumnezeu. „Oare făptura va zice Celui ce a făcut-o: De ce m-ai făcut așa?” (Romani 9, 20) De ce, spune-mi, cauți să afli? Nu știi că El se interesează de toate? Nu știi că El este înțelept, și că nu lucrează nimic fără scop? Nu știi că El iubește făpturile Sale mai mult decât iubește tatăl pe fiii săi, ba încă întrece chiar îngrijirea mamei? Nimic nu cerceta mai mult, și nici să pășești mai departe, căci îți sunt de ajuns acestea spre încurajare; după cum și atunci toate ale romanilor erau îngrijite cu multă înțelepciune. Și dacă poate nu știi modul iconomiei lui Dumnezeu, să nu te neliniștești, căci aceasta este mai ales treaba credinței; adică, chiar neștiind modul iconomiei Lui, să primească fără rezervă ideea acestei iconomii.

Deci Pavel reușind în ceea ce își propusese, adică reușind să le demonstreze că dacă nu s-a dus la ei până atunci, aceasta nu s-a întâmplat din cauză că i-ar fi disprețuit, ci pentru că a fost împiedicat, deși dorea foarte mult a se duce. Așadar, dezbrăcându-se de vinovăția lenei, și convingându-i că nu mai puțin decât ei dorea și el a-i vedea, iarăși le arată marea dragoste pe care o avea față de dânșii.

„Nici după ce am fost împiedicat - zice -, eu nu am conținut a încerca să vin la voi, însă deși mereu încercam, mereu eram împiedicat, niciodată însă nu părăseam această idee, păstrând dragostea către voi întreagă, în același timp însă neîmpotrivindu-mă voinței lui Dumnezeu”. Prin faptul că își propunea și niciodată nu părăsea această idee, el arată dragostea cea mare față de ei, iar prin faptul că era împiedicat și nu se împotriva, arată respectul cel nemărginit ce-l purta lui Dumnezeu.

„Ca să am și între voi vreo roadă”. Deși le-a spus și mai înainte cauza dorinței sale, pe care a arătat-o vrednică de dânsul, totuși acea cauză o spune el și aici, alungând orice bănuială din partea lor. Deoarece cetatea lor era renumită, și fără egal în importanță pe pământ și pe mare, istoria acesteia devenise pentru mulți pretext de a călători acolo; apoi ca nu cumva ei să creadă că și Pavel era mișcat de același dor, sau să bănuiască că mândrindu-se de contactul cu ei dorea să călătorească acolo, încontinuu el arată scopul dorinței pe care o avea. Mai sus a zis: „Ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc”, iar aici arată mai lămurit: „Ca să am și între voi vreo roadă, ca și la celelalte neamuri”. Așadar el a pus la un loc pe stăpânitori cu cei stăpâniți, și după miile de trofee, victorii și însemnătatea consulilor, le trece pe acestea la un loc cu barbarii. Și cu drept cuvânt, căci unde este noblețea credinței, acolo nu este nimeni elin, nici străin, nici cetățean, ci toți se ridică la una și aceeași înălțime a demnității. Privește-l și aici cum este cumpătat în cuvinte, căci n-a zis: „ca să vă învăț și să vă catehizez”, ci „ca să am vreo roadă”, și încă nu zice simplu „roadă”, ci „vreo roadă”, iarăși moderându-și vorbele ca și mai sus, unde zice „ca să vă împărtășesc vreun dar”.

Apoi, după cum am spus, micșorând oarecum și importanța ce credeau poate că o au, le zice: „ca și la celelalte neamuri”, ca și cum pare că le-ar spune: „Să nu vă închipuiți că dacă voi sunteți bogați și aveți mai mult decât ceilalți, apoi eu aș avea pentru aceia mai puțină grijă, căci noi nu căutăm la cei bogați, ci la cei credincioși”.

Unde-s acum înțelepții elinilor, aceia ce poartă bărbi lungi, îmbrăcați în haine fără mâneci și îngâmfăți peste măsură? Iată că și Elada, ca și întreaga lume barbară, a fost întoarsă la credința creștină de un făcător de corturi! Iată că Platon, cel cântat și laudat de dâșii, deși a treia oară s-a dus în Sicilia cu acel vuiet de vorbe frumoase, și cu toată acea considerație strălucită, totuși n-a reușit să aibă înrâurire nici măcar asupra unui tiran, ci a fugit de acolo atât de mișelește, fiind amenințat a-și pierde până și libertatea. Dar iată că acest făcător de corturi nu numai Sicilia sau numai Italia, ci întreaga lume a cutreierat; și nu s-a mărginit numai în meșteșugul cuvântului, adică în a predica, ci o dată cu aceasta el cosea și piei, din care făcea corturi, și era, așa zicând, șeful unui atelier de corturi. Și totuși nu se scandalizau de el consulii romanilor! Și cu drept cuvânt, căci nu meșteșugurile și nici ocupațiile cele folositoare, ci minciuna numai și credința lor cea rătică sunt acelea care îi fac pe dascăli disprețuiți în ochii lumii.

De aceea tocmai și atenienii râdeau de ei la urmă, pe când lui Pavel îi dădeau atenție și barbarii, și cei neînvățați și simpli cetățeni. Căci predica sa este comună tuturor; ea nu cunoaște deosebire în demnități, nu cunoaște superioritatea vreunui neam și, în fine, nimic din acestea nu are în vedere, ci are nevoie numai de credință, iar nicidecum de raționamente omenești. De aceea, mai ales, este de admirat Pavel, nu numai pentru că era folositor și salvator omenirii, ci și pentru că era îndemânat și se acomoda împrejurărilor, și era înțeleș de toți; ceea ce era îndeosebi lucrul pronoiei dumnezeiești, care lucrează asupra tuturor. După cum se petrece cu soarele, cu luna, cu pământul și cu marea, care au fost făcute ca să îndeostuleze pe toți deopotrivă, și nicidecum pe bogați mai mult, iar pe săraci mai puțin, întocmai așa s-a făcut și în privința predicii, ba chiar mai mult, pe cât era mai necesară aceasta decât celelalte.

De aceea și zice Pavel încontinuu: „întru toate neamurile”. Apoi, arătând că nu face aceasta pentru plăcerea lor, ci că îndeplinește porunca Stăpânului, și îndemnându-i a adresa mulțumiri Dumnezeului tuturor, el zice:

„Dator sunt și elinilor și barbarilor, și învățaților și neînvățaților” (1, 14), ceea ce arăta și corintenilor; iar aceasta o spune lăsând totul în voia lui Dumnezeu.

„Astfel, cât despre mine, sunt bucuros să vă vestesc Evanghelia și vouă, celor din Roma” (1, 15). O, suflet generos! Ți-ai luat asupra-ți un lucru încărcat cu atâtea primejdii, călătorii pe mare, ispite, intrigi, revolte - căci era de așteptat a suferi un adevărat viifor de ispite, urmând a vorbi în acea mare cetate dominată de o tiranică impietate. Și astfel el și-a dat viața în această cetate, tăindu-i-se capul de cel ce împărățea pe atunci! Și cu toate acestea, deși știa ce-l așteaptă acolo, el totuși nu s-a arătat mai puțin activ, ci încă se grăbea să se ducă, avea mare bunăvoință, și era mândrit că nu putea! De aceea și zicea: „Cât despre mine, sunt bucuros să vă vestesc Evanghelia și vouă, celor din Roma”.

„Căci nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos” (1, 76).

Dar ce spui tu, Pavele? Trebuia să zici „căci mă mândresc, mă laud, mă fălesc”, și tu nu spui aceasta, ci ceea ce este inferior, anume că „nu mă rușinez”, ceea ce nu obișnuim a spune vorbind de lucruri mari și strălucite. Deci ce spune el aici? Și de ce vorbește astfel despre predica Evangheliei, cu care se mândrea mai mult decât cu cerul? Scriind galatenilor, le zicea: „Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos” (Galateni 6, 14). Deci, din ce cauză aici nu spune „că mă și laud”, ci „nu mă rușinez”? Romanii erau foarte îngâmfați datorită succeselor ce le aveau în lume, datorită bogăției, stăpânirii și biruințelor lor; îi considerau pe împărații lor egalii zeilor, și chiar așa îi și numeau, fapt pentru care le înălțau temple, altare, și le aduceau jertfe. Deși fiind ei atât de îngâmfați, Pavel însă urma a le predica pe Iisus Hristos, cel crezut drept fiul tâmplarului, cel crescut în Iudeea, și în casa unei femei neînsemnate, care nu avea pe lângă dânsul nici o gardă imperială, care nu era împresurat de bogății, ba încă fusese condamnat la moarte împreună cu tâlharii, și care, în fine, a pățit multe defăimări; era deci normal ca toate acestea să fie descoperite lor, fără ca din faptele lui cele negrăite și minunate să știe încă ceva - de aceea zice el aici: „nu mă rușinez”, învățându-i ca nici ei să nu se rușineze. Știa el bine că dacă va reuși în aceasta, iute vor ajunge, pe măsură ce trece timpul, să se și laude.

Deci, și tu când auzi pe cineva spunând: „Te închini Celui răstignit?”, să nu te rușinezi, nici să te uiți în jos, ci jubilează și te mândrește, și cu fruntea ridicată și cu ochii liberi mărturisește-ți pe față credința. Poate că-ți zice iarăși: „Te închini Celui răstignit”? - atunci însă răspunde-i cu glas tare: „Da! Dar nu mă închin unui desfrânat, unui ucigător de tată, unui omorător de copii - căci astfel erau toți zeii lor -, ci mă închin Celui ce prin Cruce a astupat gurile diavolilor și a surpat nenumăratele lor înșelăciuni. Crucea pentru noi este semnul negrăitei Lui iubiri de oameni, este simbolul mării Lui purtări de grijă pentru noi”. Pe lângă acestea, întrucât ei se făleau mult în puterea cuvântului, și se îngâmfau datorită înțelepciunii ce o aveau, Apostolul arată: „Sunt în stare a răspunde eu multe acestor raționamente omenești, și de aceea vin a predica Crucea, și nu mă rușinez de aceasta”.

„Pentru că este putere a lui Dumnezeu spre mântuire”.

Deoarece puterea lui Dumnezeu este și spre pedeapsă, căci atunci când pedepsea pe egipteni, zicea: „Aceasta este puterea Mea cea mare” (cf. Ioil 2, 25), după cum, de asemenea, este și spre pierdere, căci zice: „Temeți-vă de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena” (Matei 10, 28) - din care cauză și apostolul zice că „nu pentru a vă aduce acestea vin, nu vă vestesc pedeapsă și osândă, ci cele spre mântuire”. Dar ce? Oare Evanghelia nu vestește și acestea, nu spunea de gheena, de viermele cel neadormit și de întunericul cel din afară? Și cu toate acestea n-am putut afla de asemenea pedepse decât din Evanghelii. Așadar, cum de spune el: „Este putere a lui Dumnezeu spre mântuire”? Ascultă însă și cele ce urmează: „a tot celui care

crede, iudeului întâi, și elinului”. El nu zice simplu „tuturor”, ci „celor ce primesc”. Chiar elin de-ai fi, și chiar unul care a întrecut toată răutatea, chiar scit de-ai fi, sau barbar, sau fiară sălbatică, și încărcat de toate absurditățile, chiar de-ai purta cu tine sarcina nenumăratelor păcate, de îndată însă ce ai primit cuvântul crucii și te-ai botezat, ai șters toate acele răutăți.

Dar de ce oare zice aici „iudeului întâi, și elinului”? Ce voiește să spună prin această deosebire, deși în multe locuri zice că nici tăierea împrejur, nici netăierea, nu au vreo însemnătate? Deci, cum de aici face discriminare, punând înainte pe iudeu, și după aceea pe elin? Și de ce este aceasta? Nu doar pentru că iudeul este pus întâi va lua și dar mai mult, căci harul lui Dumnezeu se dă în dar, și acestuia ca și aceluia. Deci, a fi întâiul nu este nimic, decât numai o cinste de ordine. Prin faptul că este cel dintâi, nu înseamnă că el prisosește în ceva, sau că va lua mai mare dreptate, ci se cinstește numai pentru că el a luat cel dintâi, după cum se petrece și cu cei luminați cu Sfântul Botez. Voi care sunteți inițiați în taine, știți ce vreau să spun. Toți aleargă spre botez, însă nu toți se pot boteza în același ceas, ci unul întâi, altul al doilea, și așa mai departe - însă cel dintâi nu ia nimic mai mult decât cel de-al doilea, și nici acesta mai mult decât cel ce-l urmează, ci toți se bucură de aceleași bunuri.

Așadar, a fi întâiul înseamnă numai cinste în ordine, și nicidecum vreo prisosință a harului. Apoi, zicând „spre mântuire”, iarăși înalță darul, arătând că el nu stă pe loc, ci merge mai departe.

Aceasta o arată mai jos, zicând: „Căci dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în ea” (1, 17).

Cel ce devine drept nu va trăi numai în viața prezentă, ci și în cea viitoare; și încă nu numai atâta, ci mai dă de înțeles și altceva, anume strălucirea însemnătății unei astfel de vieți. Fiindcă este cu puțință a se mântui cineva și cu rușine - după cum, de pildă, se întâmplă cu cei scăpați de la osândă prin clemența împărătească -, și ca atunci nu cumva să-și închipuie cineva o astfel de mântuire, a adăugat și expresia „dreptate”, făcând aluzie nu la dreptatea ta, ci la a lui Dumnezeu, și la ușurința cu care El o dă. Această dreptate nu o câștigi doar prin sudoarea și ostenele tale, ci o primești din darul cel de sus, iar de la tine un singur lucru se cere: a crede.

După aceea, întrucât vorba sa ar părea oarecum improbabilă - și anume desfrânatul și cel dezmiertat în desfătări, vrăjitorul și făcătorul de rele deodată devin nu numai scăpați de pedeapsă, ci și drepti, ba încă luând dreptatea cea mai înaltă! -, atunci Apostolul adeverește acest cuvânt cu citate din Vechiul Testament, într-adevăr, după ce zice: „din credință spre credință”, trimite pe auditoriu la iconomia lui Dumnezeu din legea veche, pe care o explică cu multă înțelepciune prin Epistola către evrei, unde arată că și dreptii și păcătoșii se îndreptează astfel, amintind acolo și de desfrânata aceea [Rahav - n. n.] și de Avraam. Deci, după ce aici doar face aluzie la aceasta, de vreme ce se grăbea a trece la altă observație, își adeverește cuvântul cu citate din prooroci, aducându-l în față pe Avacum, care strigă și grăiește că nu este altfel cu puțință a trăi cel ce voiește a trăi și în viața viitoare, decât numai prin credință. Căci „dreptul din credință va fi viu”, vorbind de viața viitoare. Fiindcă ceea ce Dumnezeu hărăzește covârșește orice judecată omenească, de aceea cu drept cuvânt avem nevoie de credință. Dar omul îndărătnic, disprețuitor și îngâmfat, acela nimic nu va săvârși.

Să audă ereticii vocea duhovnicească, fiindcă astfel este firea raționamentelor omenești.

Raționamentele noastre se aseamănă cu un labirint și cu o enigmă care nu are sfârșit, care nu lasă niciodată judecata noastră a sta pe ceva solid, căci își ia începutul din mândrie. Rușinându-se a primi credința, și prefăcându-se a nu cunoaște cele cerești, se afundă pe ei înșiși în pulberea a mii de raționamente false. Apoi, nenorocitele și vrednicule de mii de lacrimi, dacă te întrebă cineva cum s-a făcut cerul, cum s-a făcut pământul - și ce spun eu de cer și de pământ?! Cum te-ai făcut tu, cum ai crescut și ai ajuns bărbat desăvârșit? -, tu nu te rușinezi de neștiința ta; iar când vine vorba despre cel Unul Născut, Fiul lui Dumnezeu, tu te afunzi de rușine în adâncul pierzării, căci

crezi nedemn de tine a nu ști totul? Nedemnă este numai disputa zadarnică și vorba fără folos. Și ce spun eu de dogme? De însăși răutatea vieții acesteia, noi de nicăieri nu am scăpat, fără numai de la credință și prin credință.

Astfel au strălucit și toți cei dinaintea Evangheliei, astfel a strălucit Avraam, astfel Isaac, astfel Iacov; astfel s-a mântuit și desfrânata, atât cea din legea veche, cât și cea din legea nouă. „Prin credință Rahav, desfrânata, fiindcă primise cu pace iscoadele, n-a pierit împreună cu cei neascultători” (Evrei 11, 31). Dacă ea și-ar fi zis în sine: „Și cum vor putea aceștia, fiind robi și fugari, refugiați și trăind viața nomazilor, cum vor putea să ne biruiască pe noi care avem ziduri și turnuri împrejurul cetății”? Dacă ar fi gândit așa, ar fi pierit și ea împreună cu ceilalți, după cum au pățimit strămoșii lor, care, văzând în fața lor niște bărbați corpolenți și mari, căutau modalitatea de a-i învinge, și au pierit toți, fără război sau ordine de luptă.

Ai văzut acum ce grozăvie aduce necredința, și cât e de puternic zidul credinței? Aceea a pierdut mii nesfârșite, iar aceasta nu numai pe o femeie desfrânată a scăpat, ci a făcut-o și premergătoare unei obști întregi.

Acestea știindu-le, și mai mari ca acestea, niciodată să nu învinovățim pe Dumnezeu de cele întâmplare, ci, orice ar porunci El, noi să primim fără să mai ispitim și să mai vorbim degeaba, chiar dacă ceea ce El a poruncit ni s-ar părea absurd după raționamentul nostru omenesc. Căci ce, spune-mi, pare mai absurd, decât a jertfi cineva pe propriul său fiu născut din el? Și totuși când dreptului i s-a poruncit aceasta, a ascultat, fără să cerceteze, și a îndeplinit porunca, având în vedere numai valoarea celui ce a poruncit. Și un altul, primind poruncă de la Dumnezeu ca să lovească un profet, părându-i-se ceva absurd, n-a primit, iar pentru aceasta a și fost pedepsit grozav. De asemenea și Saul, fiindcă a scăpat oameni contrar voinței lui Dumnezeu, a căzut din împărăție și a pățimit cele mai mari rele. Încă și alte multe exemple ca acestea ar găsi cineva, din care am învăța să nu iscodim niciodată rațiunea poruncilor lui Dumnezeu, ci numai a le asculta și a le îndeplini.

Deci, dacă e primejdios a cerceta amănunțit poruncile lui Dumnezeu, și pe unii ca aceștia îi așteaptă cea mai mare pedeapsă, dar încă cei care cercetează cele mai înfricoșate și nespuse taine ale lui Dumnezeu, ca de pildă cum și în ce fel a născut El pe Fiul Său, care este esența sau ființa Lui etc., ce îndreptare oare vor putea avea?

Acestea știindu-le, iubitorilor, să primim cu bucurie și cu dragoste pe mama tuturor bunătăților, credința, ca astfel, ca și cum am sosi într-un liman fericit și liniștit, să putem păstra dogmele cele drepte, și viața noastră să o ducem în siguranță, pentru a ne învrednici bunătăților celor veșnice, prin harul și iubirea de oameni a Domnului Iisus Hristos, cu Care și prin Care este slava Tatălui și a Sfântului Duh în vecii veci. Amin.

OMILIA III

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Despre îndelunga răbdare]

„Căci mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer peste toată fărădelegea și peste toată nedreptatea oamenilor care țin nedreptatea drept adevăr” (Romani 1, 18).

Privește la înțelepciunea lui Pavel, cum într-un anumit fel, mai întâi îi îndeamnă la cele bune, apoi își întoarce cuvântul către cele înfricoșătoare. Spunând la început că Evanghelia este sursa

mântuirii noastre, a vieții veșnice, că este puterea lui Dumnezeu spre mântuire, temeiul îndreptării noastre, vorbește apoi despre cele ce-i pot înfricoșa pe cei nepăsători. Fiindcă cei mai mulți dintre oameni nu sunt mișcați spre fapte bune prin vestirea celor bune și plăcute pe cât sunt mișcați prin frica de cele ce provoacă durere; ei sunt momiți astfel din ambele părți.

Tot în acest fel și Dumnezeu, nu numai împărăția cerurilor a fâgăduit-o, ci și necazurile iadului. Și profeții, când vorbeau iudeilor, continuu amestecau în spuselor lor pe cele bune cu cele rele. În același mod Pavel își modela cuvântul, nu într-o formă oarecare, ci așeza mai întâi pe cele bune, iar mai apoi pe cele rele, arătând că primele sunt după voia lui Dumnezeu, iar celelalte sunt rezultatul păcatului trândăviei. La fel și profetul Isaia așează pe cele bune la început, zicând: „de veți vrea și de Mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca. Iar de nu veți vrea și nu Mă veți asculta, atunci sabia vă va mânca” (Isaia 1, 19-20). În același mod, aici Pavel își modelează cuvântarea, căci pare că zice: „Gândește-te bine, Hristos a venit aducând iertarea păcatelor, îndreptarea și viața veșnică, și nu oricum, ci prin cruce; și ceea ce este cel mai mare și mai minunat, nu doar a dăruit aceste lucruri, ci a pățimit pentru ele. Deci dacă veți batjocori aceste daruri, vă așteaptă cele înfricoșătoare”. Și privește cum își înalță cuvântul: „căci mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer”.

De unde se poate vedea aceasta? Dacă întrebarea este pusă de un credincios îi vom spune despre cele hotărâte de Hristos, iar dacă este necredincios și elin, Pavel îl aduce la tăcere prin cuvintele ce urmează despre judecata lui Dumnezeu, aducând dovada incontestabilă chiar din faptele lor. Și ceea ce este mai minunat, e că Apostolul combate pe cei ce se împotrivesc adevărului, prin faptele lor de zi cu zi, prin care se opun credinței celei adevărate.

Toate acestea le dezvoltă mai pe larg în pasajele următoare, iar acum e bine să ne ocupăm de pasajul pe care îl avem în fața ochilor.

„Pentru că se descoperă mânia lui Dumnezeu din cer”. Și într-adevăr, aceasta se întâmplă de multe ori chiar în viața de aici, prin boli, foamete și războaie; fiecare în parte și în comun, cu toții sunt pedepsiți.

Va fi și în viața de dincolo pedeapsă? Aceea va fi încă și mai mare, și tot comună, deși nu pentru aceleași fapte. Acum, cele ce pățimim sunt pentru îndreptarea noastră, pe când atunci vor fi pentru pedepsirea noastră, acestea și Pavel le arată zicând: „Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea” (I Corinteni 11, 32).

Totuși, cei mai mulți oameni socotesc că cele mai multe dintre relele de acum vin din răutatea oamenilor iar nu din mânia lui Dumnezeu. Atunci însă ne va fi așezată înaintea ochilor pedeapsa lui Dumnezeu, când dreptul Judecător, șezând pe tronul cel înfricoșat, va porunci ca unii să fie aruncați în cuptorul cel arzător, alții în întunericul cel mai din afară și în pedepsele cele mai cumplite și mai insuportabile.

Și oare de ce nu a spus mai lămurit că Fiul lui Dumnezeu va veni înconjurat de milioane de îngeri, și fiecare om va da seamă pentru faptele sale, ci a zis, doar „să se descopere mânia lui Dumnezeu”? Ascultătorii săi erau neofîți, și de aceea îi învață din cele mărturisite de ei. Și pe lângă toate acestea, se pare că aici se adresează și neamurilor, căci cu aceste cuvinte își începe cuvântarea către ei, vorbind mai apoi despre judecata lui Hristos.

„Peste toată fărădelegea și nedreptatea oamenilor, care țin nedreptatea drept adevăr”. Aici arată că mari și nenumărate sunt căile nedreptății, pe când calea adevărului este una singură, căci rătăcirea este în multe chipuri și feluri, pe când adevărul este unul și același. Vorbind despre credință ne spune și despre viața pe care o numește nedreptatea oamenilor, căci de asemenea nedreptatea se manifestă în multe feluri. De pildă nedreptate se petrece cu averea cuiva, când aceasta îi este prejudiciată de către cineva, iar un alt fel de nedreptate este făcută femeilor, când

cineva, lăsându-și femeia sa, întrerupe și căsătoria alteia. Și Sfântul Apostol Pavel numește această neorânduială lăcomie, după cum zice: „Și nimeni să nu întrecă măsura și să nu nedreptătească pe fratele său”(I Tesaloniceni 4, 6). Alții nu nedreptătesc femeia sau averea cuiva, ci numele bun al său, ceea ce este tot nedreptate, după cum aflăm și în Scriptură: „Un nume bun este mai de preț decât bogăția” (Pildele lui Solomon 22, 1). Deși unii spun că Sfântul Apostol vorbește aici de doar dogme, pe noi nimic nu ne împiedică să spunem că a vorbit despre amândouă.

Dar ce înseamnă: „care țin nedreptatea drept adevăr”? O aflăm din ceea ce urmează: „Pentru că ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor” (1, 19).

Slava ei au atribuit-o lemnelor și pietrelor. După cum cel ce are asupra sa bani de la împărat și i s-a poruncit să îi cheltuiască spre slava împăratului, el îi cheltuiește cu desfrânatul și cu înșelătorii, pe care îi fac străluciți cu banii împăratului, este aspru pedepsit pentru nedreptatea lui. În același fel aceștia luând de la Dumnezeu cunoștința de El și de slava Lui, au atribuit-o idolilor, ținând adevărul întru nedreptate, chiar se închină lor, nedreptățind cunoștința pe care n-au întrebuițat-o cum trebuie.

Așadar am lămurit această problemă, îți este clară sau mai trebuie lămurită? Probabil este necesar a lămuri mai bine. Deci, ce spune el aici? Dumnezeu la început a pus în om cunoștința de sine. Însă oamenii această cunoștință au atribuit-o lemnelor și pietrelor, nedreptățind adevărul, bineînțeles aceasta numai din partea oamenilor, căci adevărul în sine rămâne neschimbat, și are cu sine slava sa nestrămutată. Și de unde se văd acestea, Pavele, că a așezat de la început în ei cunoștința?

„Pentru că ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei, fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor”. Dar aceasta este o ipoteză, nu o dovadă sigură. Tu dovedește-mi cunoștința de Dumnezeu care era arătată lor, și ei de bunăvoie s-au abătut. Așadar, de unde și cum era arătată? Poate o voce de sus le-a grăit? Nicidecum, căci Cel ce putea să-i atragă spre Sine, trimițând voce de sus, același lucru l-a făcut punând înaintea noastră făptura întregă, ca astfel și înțeleptul, și scitul, și cel neștiutor de carte, și barbarul, cunoscând prin privirea la frumusețea celor văzute, să-și ridice mintea la Dumnezeu. Ce vor zice în acea zi neamurile? Că „noi nu te-am știut”. Dar apoi oare nu ați auzit cerul slobozind vocea în văzul nostru, adică în privire? Nu ați auzit acea voce, care strigă mai frumos decât orice trâmbiță, vestindu-ne armonia cea perfectă? Nu cunoașteți legile în puterea cărora ziua și noaptea se succed continuu și rămân nemișcate? Nu vedeți ordinea cea perfectă în succesiunea anotimpurilor, și care ordine este neschimbată? Nu vedeți recunoștința mării arătată în valuri? Nu vedeți că totul în univers rămâne în ordinea stabilită fiecăruia, și cum prin frumusețea și măreția lor slăvesc pe Creator? Acestea toate punându-le la un loc, Pavel zice:

„Cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapte, adică veșnica Lui putere și dumnezeire, așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare” (1, 20).

Apoi, arătând cum sunt ei lipsiți de orice îndreptățire, zice: „pentru că, cunoscând pe Dumnezeu, nu l-au slăvit ca pe Dumnezeu” (1, 21).

Aici este pe de o parte răutatea lor cea mare, iar pe de altă parte s-au închinat idolilor, pentru care Ieremia îi învinovăța zicând: „Două rele a făcut poporul Meu: pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit, și și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă”(Ieremia 2, 13). Și aduce de față și semnul că ei au cunoscut pe Dumnezeu, însă nu au întrebuițat bine această cunoștință, ci s-au închinat idolilor. De aceea adaugă: „, cunoscând pe Dumnezeu, nu l-au slăvit ca pe Dumnezeu”. Arată și cauza căderii într-o astfel de greșală. Și care e cauza? Că au lăsat toate în voia

raționamentelor omenești. Nu zice totuși așa, ci mult mai mișcător: „s-au rătăcit în gândurile lor și inima lor cea nesocotită s-a întunecat”.

După cum se întâmplă cu cel ce voiește să pășească într-o noapte fără lună, sau să călătorească pe mare, nu numai că nu ar ajunge la sfârșitul călătoriei, dar chiar s-ar pierde, la fel și cu aceia care voind să călătorească pe calea ce duce spre cer, ar arunca de la ei lumina, și în locul ei s-ar lăsa în voia raționamentelor false, căutând pe cel netrupesc în trupuri, și pe cel fără formă în cele cu formă, și aceștia au pățimit cel mai grozav naufragiu. Dar, pe lângă cele afirmate până acum el mai pune și o altă cauză a rătăcirii lor, căci afirmă: „zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni” (1, 22). Pentru încrederea mare în sine, și nevoind a călători pe calea poruncită de Dumnezeu, s-au cufundat în raționamentele lor greșite și s-au prăbușit. Apoi descriind, naufragiul lor moral, cât este de grozav și lipsit de orice îndreptățire, adaugă: „și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nesticăcios cu asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al târâtoarelor” (1, 23).

Prima învinuire ce li se aduce ar fi faptul că nu L-au cunoscut pe Dumnezeu; a doua, că au avut înaintea lor motive puternice și lămurite despre existența Lui; a treia, că s-au crezut înțelepți; iar a patra, că nu numai că nu L-au aflat, ci au coborât respectul pe care s-ar fi convenit să I-l arate, dându-l demonilor, pietrelor și lemnului. Și în Epistola întâi către corinteni nimicește trufia lor, însă nu în același mod ca aici, căci acolo vorbind despre crucea Domnului, le dă lovitură dureroasă, zicând: „pentru că fapta lui Dumnezeu, socotită de către oameni nebunie, este mai înțeleaptă decât înțelepciunea lor” (I Corinteni 1, 25). Iar aici, fără vreo comparație, ia în derâdere înțelepciunea lor, arătând că este nebunie și o dovadă simplă de mândrie deșartă. Și ca să afli că au avut cunoștința despre Dumnezeu, însă în mod perfid au trădat-o, zice: „au schimbat”, dar cel ce schimbă ceva, poate da prin aceasta dovadă că este prefăcut, sau mai bine zis că a înlocuit ceva ce avea mai înainte. Voiau să afle ceva mai mult, însă nu au ținut cont de limitele date lor, și de aceea au căzut în propriile ispitiri, fiindcă râvneau tot alte lucruri.

Și este la fel orice lucru grecesc. De aceea au stat unii împotriva celorlalți: Aristotel s-a împotrivit lui Platon, stoicii aveau o ură fanatică față de el, unul era împotriva celuilalt; deci să nu-i admirăm atât de mult pentru înțelepciunea lor, ci mai degrabă să îi disprețuim, fiindcă prin aceasta chiar ei s-au făcut nebuni. Dacă ei nu ar fi întors totul pe dos prin silogisme false, prin raționamente absurde și sofisme, desigur că ei nu ar fi pățit ceea ce au pățit.

Apoi întărind acuzațiile, satirizează idolatria lor. Chiar expresia „au schimbat”, este un dispreț la adresa lor. Pentru această schimbare a cunoștinței pe nimicuri, desigur ei sunt lipsiți de orice îndreptățire. Și ce anume au schimbat, și cui au atribuit slava lui Dumnezeu? Trebuia ca ei să-și închipuie despre acela că este Dumnezeu, Stăpân al tuturor, că i-a făcut pe ei din ceea ce nu era, că se îngrijește și se interesează de ei, ceea ce constituie „slava lui Dumnezeu”. Dar ei cui atribuie această slavă? Nici măcar oamenilor, ci unor chipuri întru asemănarea oamenilor căzuți. Și nici aici nu s-au oprit, ci au coborât-o la animale necuvântătoare, ba chiar la chipurile acestora.

Tu gândește acum, te rog, la înțelepciunea lui Pavel, cum a luat ambele extreme: pe de o parte Dumnezeu, cel mai înalt, iar pe de altă parte târâtoarele pământului, cele mai de jos, ba chiar mai mult încă, până și chipurile acestora, ca astfel să dovedească nebunia lor. Cunoștința pe care ei trebuiau să o aibă față de Cel ce covârșește fără asemănare totul din univers, au atribuit-o celor fără de asemănare, care sunt cele mai josnice dintre toate vietățile.

Dar de ce zice toate acestea împotriva filosofilor? Fiindcă toate cele spuse sunt îndreptate împotriva lor. Căci ei aveau dascăli pe egipteni, care au inventat asemenea absurdități. Și Platon, care se pare că după gândire este cel mai respectat dintre toți, se mândrea cu asemenea

absurdități. Iar dascălul său [Socrate] avea o stupidă venerație a idolilor, și el e cel ce i-a poruncit lui Asklepios să jertfească cocoșul, de când își au începutul reprezentările acestor animale necuvântătoare, și ale târâtoarelor. De aceea l-au putut vedea adorat la un loc cu Apollon, și cu Dionysos (Bacchus), și cu târâtoarele. Unii dintre filosofi au ridicat pe tauri, pe scorpioni și pe balauri, până și în cer, iar alții alte absurdități de felul acestora. Pretutindeni diavolul a căutat să coboare pe oameni la nivelul imaginilor târâtoarelor, și pe cel pe care Dumnezeu l-a făcut ca să-l ridice la ceruri, să-l supună chiar celor mai necuvântătoare dintre toate vietățile!

Și nu numai de aici, ci și din alte locuri poți vedea pe corifeul filosofilor elini supus și robit raționamentelor false, căci de pildă când unește pe poeți la un loc și spune că trebuie să credem în cuvintele lor cele cu privire la zei, ca cei ce știu bine, nimic altceva nu face prin aceasta, decât să introducă minciuni, ce provoacă râs, spunând că trebuie să credem acestea drept adevărate.

„De aceea Dumnezeu i-a dat necurăției, după poftele inimilor lor, ca să-și pângărească trupurile lor între ei” (1, 24).

Aici arată că impietatea lor a devenit motiv al schimbării legilor firii. Expresia „i-a dat” în acest loc înseamnă „i-a lăsat”. După cum un comandant militar care pleacă de pe câmpul de luptă în plin și greu război, lăsându-și soldații de capul lor, pentru că n-au vrut să urmeze ordinelor lui, tot așa și Dumnezeu face cu cei ce nu voiesc a primi cele ale Sale, căci ei singuri dezertând, i-a lăsat în voia lor, după ce El a făcut tot ce trebuia să facă. Căci gândește-te că, înaintea învățaturii, El a pus lumea ca o carte deschisă, și a dat fiecăruia minte, ca astfel, uitându-se la tot ce-l înconjoară, să înțeleagă singur ceea ce trebuie.

Dar cei de atunci nu le-au întrebuițat pe nici una din acestea, ci din contră, au răsturnat firea celor primite. Deci, ce ar trebui să facă atunci? Să-i atragă la Sine cu sila? Dar prin aceasta nu se poate face cineva virtuos. Așadar, rămânea după toate acestea, să-i lase singuri, ceea ce a și făcut, ca astfel, aflând singuri și din proprie experiență de răutatea căii pe care au apucat, să fie dați de rușine. Dacă, de pildă, fiul împăratului, necinstind pe tatăl său, ar alege să fie prieten cu tâlharii, cu criminalii și cu profanatorii de morminte, prefera acestea în locul casei părintești, atunci tatăl îl va lăsa în voia sa, ca astfel să afle prin propria sa experiență mărimea nebuniei lui.

Dar de ce nu a amintit el aici și alte păcate, ca de exemplu: omorul, lăcomia și celelalte, ci numai neînfrânarea trupească? Mi se pare că el face aluzie aici numai la ascultătorii de atunci și la cei care au primit epistola.

„Întru necurăție, după poftele inimii lor, ca să-și pângărească trupurile lor între ei”. Privește cât de înțepătoare este emfaza acestui cuvânt: „Nu au nevoie - zice - de a fi necinstiți de alții, ci, ca și cum ar fi proprii lor dușmani, au făcut aceste abateri”.

După aceea, reluând în cercetare cauza, zice: „Ca unii care au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și s-au închinat și au slujit făpturii, în locul Făcătorului, Care este binecuvântat în veci, amin!” (1, 25).

Lucrurile care erau de râs le așază în mod special, pe când cele ce par mai importante le arată în termeni generali, dar în ambele învederează că a sluji făpturii este prin excelență ceva păgânesc. Și privește cât de tare și-a marcat cuvântul, căci n-a zis simplu: „au slujit făpturii”, ci „în locul Făcătorului”, pretutindeni vorbind cu mai multă forță împotriva acuzei și lipsindu-i de orice iertare.

„Care este binecuvântat în veci, amin!”. „Dar - zice el - nu prin această purtare nevrednică a fost vătămat cu ceva, ci rămâne binecuvântat în veci”, în acest loc arată că nu apărându-Se pe Sine i-a lăsat, căci nu a suferit nimic, fiindcă dacă aceia L-au defăimat, El totuși n-a fost defăimat, nici nu I s-a știrbit ceva din slavă, ci rămâne pentru vecie binecuvântat. Căci dacă omul însuși, filosofând în fel și chip, nu suferă nimic din cauza defăimărilor, cu atât mai mult Dumnezeu,

prin natura Sa neschimbată și nesticăcioasă, sau prin slava Sa cea neîmpuținată și neschimbată. Și oamenii prin aceasta se aseamănă lui Dumnezeu, când ei nu suferă nimic de la cei ce îi supără, nici nu insultă fiind insultați, nici nu lovesc când sunt loviți, nici nu îi disprețuiesc pe cei ce râd de ei.

„Și cum este cu puțință?”, ai putea zice tu. Este cu puțință, când nu ești scârbit de cele întâmplate. „Și cum se poate să nu te scârbești?”, ai întreba tu.

Dar spune-mi, te rog, dacă te-ar batjocori copilul tău, oare ai socoti asta batjocură? Oare te-ai scârbi din această pricină? În nici un caz. Și dacă te-ai scârbi, oare nu te-ai face de râs? În același mod, dacă ne vom afla în aceeași situație față de cei de aproape ai noștri, nimic neplăcut nu vom pătimi, căci ei, dacă batjocoresc, sunt mai fără de minte decât copiii.

Și nici să cerem să nu fim batjocoriți, iar batjocoriți fiind să răbdăm, căci aceasta este adevărata cinste. Dar oare de ce? Pentru că tu ești stăpânul lui, nu altă persoană. Nu vedeți cum diamantul te zgârie când îl lovești? „Dar - zici tu - aceasta este de la natura lui”, însă și tu, prin voința ta, ai putea să devii ceea ce se petrece cu diamantul de la natura sa.

Dar ce, nu știi oare cum tinerii nu au ars, deși au fost aruncați în cuptorul cu foc? Nu ai auzit cum Daniil, fiind aruncat în groapa leilor, nu a pățimit nici un rău? Sunt posibile și astăzi asemenea lucruri, căci și înaintea noastră stau leii, sub chipul mâniei, poftii urâcioase și altor astfel de porniri, care au dinți îngrozitori și sfâșie pe cel căzut în ghearele lor.

Așadar, fii la fel ca acela [ca Daniil], și nu lăsa patimile să își înfigă dinții în sufletul tău.

„Dar - zici tu - ceea ce s-a petrecut cu Daniil a fost datorită harului”. Da, însă buna lui intenție, sau mai bine zis voință, a fost premergătoare harului, și oricât de flămânde ar fi acele fiare, nu se vor atinge de coasta ta, căci văzând trup de rob și s-au dat înapoi, dar când vor vedea membre ale lui Hristos - căci acestea suntem noi, credincioșii -, cum oare nu vor sta liniștite? Dacă nu se liniștesc, din cauza noastră se întâmplă, căci noi nu voim aceasta cu tot dinadinsul. Fiindcă mulți sunt cei care cheltuiesc grămadă de bani cu aceste soiuri de fiare: unul întreținând femeii cu moravuri ușoare, alții stricând casele oamenilor cinstiți, alții căutând să se răzbune pe dușmani lor, fapte pentru care chiar mai înainte de a cădea jos sunt sfâșiați (Daniel 6, 24).

Aceasta însă nu s-a petrecut cu Daniil, și nici cu noi nu s-ar petrece dacă am voi, ci încă s-ar vedea lucruri mai mari decât atunci. Pe acela nu l-au vătămat leii, dar chiar și de folos ne-ar putea fi cei ce ne vătămă, dacă am avea luare aminte și voință neșovăitoare.

Astfel a devenit Pavel strălucit, fiindcă a suferit cu bărbăție din partea celor potrivnici, ce-l invidiau; în același fel și Iov a trecut prin multe neazuri, și Ieremia prin aruncarea în groapa cu tină, în același chip și Noe prin potop, la fel Abel din invidie, astfel și Moise prin iudeii pângăriți cu sânge, astfel Elisei, și fiecare dintre acești bărbați mari, nu de la liniște și dezmierdări au căpătat cununile strălucitoare, ci de la scârbe și ispite.

Pentru care și Domnul Iisus Hristos, știind că numai neazul aduce laudă, le zicea ucenicilor Săi, spre înțeleptire și îmbărbătare: „În lume neazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea”.

„Dar ce? Oare nu sunt mulți cei ce au fugit din fața neazurilor?”. Da, dar nu din cauza naturii ispitelor, ci din cauza trândăviei lor.

Dar Cel ce dă o dată cu ispitele și mijlocul de a răbda, „El nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci o dată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda” (I Corinteni 10, 13).

Acela fie să stea lângă noi și să ne întindă pururi mâna Sa, ca astfel să fim proclamați biruitori și să ne învrednicim de cununile cele veșnice, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine a aduce slavă Tatălui și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

din "Omilii la Epistola catre Romani"

[Despre păcatul homosexualității]

„Pentru aceea, Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară, căci și femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii; asemenea și bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești, s-au aprins în pofta lor unii pentru alții” (Romani 1, 26, 27).

Toate patimile omenesti sunt necinstite, dar mai ales pofta nebună după bărbați; căci sufletul mai mult pătimește și se necinstește în păcate decât trupul în boli. Bagă de seamă cum și aici, ca și în cazul dogmelor, îi lipsește de orice iertare. Despre femei zice: „au schimbat fireasca rânduială”. Prin urmare, nu se poate spune că au fost împiedicate de ceva în relațiile firești, nici că nu au avut cu cine să-și îplinească trebuința și au fost silite să se arunce în această cumplită nebunie. Căci „a schimba” presupune a avea ce schimba; după cum atunci când vorbea de credință zicea că „au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună” (1, 25). Bărbaților iarăși le reproșează același lucru, spunând: „lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești”.

Astfel și pe femei ca și pe bărbați îi lipsește de orice iertare, învinovățindu-i deopotrivă, pentru că nu numai că au avut prilejul de a-și împlini plăcerile, și lăsând la o parte ceea ce aveau, au ajuns la asemenea absurdități, dar încă și că necinstind ceea ce este firesc, au alergat la ceea ce este potrivit firii. Or, cele potrivnice firii sunt și mai grele, iar în același timp și mai dezgustătoare, astfel încât nici nu le-ar putea numi cineva plăcere, fiindcă adevărata plăcere este cea conformă cu natura. Însă când Dumnezeu părăsește pe cineva, totul se întoarce pe dos! De aceea nu numai credința le era satanică, ci și viața le era demonizată. Atunci când le vorbea de credință, le-a pus înaintea lumii și cugetul omenesc, spunându-le că, prin mintea dată lor de Dumnezeu, ar fi putut prin cele ce se văd să se ridice la Creatorul lor, însă fiindcă nu au voit, au rămas fără nici o justificare. Aici însă, în locul lumii, le pune dinainte plăcerea cea după fire, de care ar fi putut să se bucure cu mai multă libertate și liniște, prin care ar fi scăpat de rușine, dar pe care nu au vrut-o. Drept care și sunt lipsiți de orice iertare, fiindcă au defăimat însăși firea. Și ceea ce este încă mai lipsit de cinste este faptul că și femeile umblă după asemenea legături nefirești, în timp ce s-ar cădea să se rușineze mai mult decât bărbații.

Este și aici demnă de admirat înțelepciunea lui Pavel, cum acesta aruncându-se cu vorba în două lucruri contrare, le-a dezvoltat pe amândouă cu toată exactitatea. Căci voia a vorbi și demn, însă și înțepător în același timp pentru auditoriu; însă acestea nu erau cu puțință amândouă, fără ca una din ele să o excludă pe cealaltă. Dacă vei spune ceva demn, nu vei putea atinge auditoriul, iar de voiești a-l atinge tare, atunci este nevoie a dezveli lămurit ceea ce spui. Dar iată că acest înțelept și sfânt suflet le-a putut uni pe amândouă la un loc, și le-a dezvoltat cu exactitate; căci în numele firii a mărit învinovățirea lor și în același timp s-a servit de aceasta ca și de un vâl pentru demnitatea povestirii sale.

După ce, deci, aduce reproșuri mai întâi femeilor, de îndată merge mai departe asupra bărbaților, spunând: „asemenea și bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești”. Iată dovada celei mai de pe urmă nebunii, căci când amândouă genurile [sexele] sunt corupte - și bărbatul,

care este menit dascăl al femeii, ca și femeia, căreia i-a fost poruncit a fi de ajutor bărbatului -, nu doar că nu mai îndeplinesc cu sfințenie datoriile lor, dar se și dușmănesc unii cu alții. Bagă de seamă, apoi, și cât de reprezentative sunt cuvintele de care s-a slujit, căci nu spune simplu că s-au îndrăgostit și s-au dorit unul pe altul, ci că „s-au aprins în pofta lor unii pentru alții”. De unde se vede că toată dorința cea nesăbuită vine din lăcomia poftei, care nu poate răbda să stea în hotarele ei. Așadar, tot ceea ce pofteste cineva, din cele ce depășesc legile puse de Dumnezeu, este absurd și pierzător, căci sunt schimbate cele îngăduite și folositoare cu cele neîngăduite și nefolositoare. După cum sunt unii care, lăsând la o parte pofta firească a hranei celei de obște, ajung să înghită prafuri și pietricele, iar alții, stăpâniți de o sete nebună, râvnesc până și la apa din mocirlă, tot așa și aceia s-au înfierbântat de acea dragoste nelegiuită. Și de întrebă, poate, de unde oare s-a iscat și s-a lătit această senzualitate în afara firii, răspunsul este: de la părăsirea lui Dumnezeu. Dar părăsirea lui Dumnezeu de unde vine? De la nelegiuirea celor ce L-au părăsit. „Bărbați cu bărbați, săvârșind rușinea”, zice mai departe. Să nu-ți închipui, zice, dacă ai auzit spunând că „s-au aprins”, că boala aceasta provine numai din dorință, ci mai mult din trândăvia lor, care a și ațâțat focul dorinței. De aceea nici nu zice „fiind târâți”, sau „căzând”, după cum zice în alte părți, ci „lucrând”, adică faptul că acționaseră în păcat, și nu oarecum, ci cu o voință determinată. Și nu zice „dorința”, ci „rușinea săvârșind”, fiindcă au făcut de răs firea și au încălcat legile rânduite de Dumnezeu.

Bagă de seamă, apoi, și marea confuzie venită din amândouă părțile. Fiindcă nu numai capul a căzut jos la pământ, ci și picioarele au luat-o razna în sus, și au devenit dușmani între ei, provocându-se o luptă mai grozavă decât un război civil, mai hidoasă și mai încurcată. Căci lupta aceasta au împărțit-o în patru feluri noi și nelegiuite; războiul acesta nu era îndoit, ci întreit, ba chiar împătrit. Gândește-te bine: trebuia ca aceștia doi, adică bărbatul și femeia, să fie una, după cum este spus: „Și vor fi amândoi un trup”. Iar aceasta o face dorința de unire, care leagă prin fire amândouă genurile. Însă această dorință firească nimicind-o diavolul, și făurind un alt mijloc, a rupt în felul acesta genurile unul de altul și a făcut ca unul să devină doi, adică unul și același gen să țină locul și celuilalt, ceea ce este cu totul potrivnic legii lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu a zis: „Cei doi vor fi un trup”, iar diavolul a împărțit acel trup în două. Și iată astfel primul război. Apoi, iarăși, aceste două părți s-au războit fiecare atât contra sa, cât și contra celeilalte; căci și femeile defăimau pe alte femei, și nu numai pe bărbați, și bărbații la rândul lor stăteau unul contra altuia, dar și contra genului femeiesc, ca-n vâlmășia unei lupte pe întuneric. Ai văzut al doilea, al treilea, al patrulea și al cincilea război? Mai este însă și un alt război, căci pe lângă cele descrise, ei au săvârșit nelegiuire și împotriva firii înseși. Deoarece diavolul știa bine că ceea ce unește amândouă genurile este mai ales această dorință, s-a gândit să rupă această legătură, astfel încât să se dezbine nu numai în a nu mai face copii, ci chiar în a se război unul cu altul, și a se răscula unul contra altuia.

„Și luând în ei răsplata cuvenită rătăcirii lor”. Iată cum ajunge discursul său iarăși la originea răului, adică la necucerirea lor, provenită din falsa credință, și aceasta este plata unei asemenea impietăți.

Vorbind de gheenă și de pedeapsă, și fiindcă celor neevlavioși și care preferau a trăi în astfel de plăceri nu li se păreau acestea demne de credință, ci mai degrabă ridicole, Apostolul arată că pedeapsa se găsește în chiar această plăcere smintită. Dacă însă unii ca aceștia nu simt pedeapsa, ba încă resimt mare plăcere în asemenea fapte murdare, să nu te uimească, căci și nebunii și cei ce sunt stăpâniți de vreo boală mintală, deși de multe ori se nedreptățesc ei singuri, cauzându-și rele, ei totuși nu-și dau seama de aceasta, ci râd și benchetuiesc în fapte ca acelea, pe care cei sănătoși le plâng și le detestă, însă prin aceasta nu voim a spune că aceia scapă de osândă, ca și

nebunii, ci tocmai în acest fapt murdar pedeapsa le va fi mai grozavă, fiindcă nici măcar nu vor a cunoaște prăpastia relexelor în care se găsec. De altfel, nu trebuie a ne da cu părerea din faptele celor bolnavi [minal], ci din ale celor sănătoși. Iată că faptul acesta pare a fi vechi, fiind reglementat chiar de o lege în ființă, dată de un legiuitor de-al lor, care a interzis prin aceasta slugilor să-și ungă trupul cu untdelemn și să practice pederastia, acordând privilegiul acestei murdării numai celor liberi [stăpânilor], sau mai bine zis nu privilegiul, ci necinstirea firii. Cu toate acestea, ei nu o considerau ca necinstire, ci ca pe ceva foarte cinstit, și oarecum ca pe un drept mai mare asupra slugilor, fiind și legiuir de către atenieni, popor considerat a fi cel mai înțelept, ba chiar de către marele lor legislator Solon! Apoi și multe alte cărți ale filosofilor sunt pline de această boală molipsitoare. Însă de aici noi nu putem spune că faptul acesta este legiuir, ci că noi îi credem pe cei care au primit o asemenea lege ca fiind cei mai nenorociți și vrednici de multe lacrimi. Ceea ce pătimesc femeile desfrânate, aceleași le pătimesc și aceștia, ba încă mai grav decât ele, fiindcă, deși contrar legii, cel puțin ele-și doresc împreunarea firească, pe când pederastii doresc ceva cu totul contrar și legii, și firii.

Chiar dacă nu ar fi iadul, și nici amenințarea pedepsei, totuși acest fapt în sine este mai grozav decât orice osândă. Dacă ei simt plăcere în aceasta, după cum zici, ei bine, atunci îmi spui mai mult de îngreuierea pedepsei lor. Când eu văd pe cineva alergând pe stradă gol și cu tot trupul plin de noroi, iar acela, în loc să se acopere, încă se și mândrește, atunci nu numai că nu-l laud pentru aceasta, ci chiar îl deplâng, fiindcă nu simte, sărmanul, că singur se face de răs.

Dar pentru a arăta mai clar batjocura aceasta, dați-mi voie să aduc și alt exemplu. Dacă cineva ar pedepsi o fecioară care ar fi avut relații cu animale necuvântătoare, și ea în loc să se rușineze, încă s-ar mândri de acea faptă, oare nu ar fi, pentru aceasta, vrednică de plâns, fiindcă, deși ar fi putut să scape de această boală, dacă ar fi voit, totuși ea nici măcar nu o simte ca boală? Desigur că ar fi vrednică de lacrimi. Deci, dacă faptul acela este cumplit, nici faptul pederastilor nu este mai prejos. Fiindcă a fi cineva batjocorit de ai săi este cu mult mai de plâns decât dacă ar fi batjocorit de străini. Pe unii ca aceștia eu îi consider mai răi decât ucigașii: fiindcă e cu mult mai bine a muri decât a trăi defăimat astfel de o lume întreagă. Ucigașul desparte sufletul de trup, iar aceștia împreună cu trupul pierd și sufletul. Orice păcat mi-ai spune, nu poate fi egal cu această grozavă nelegiuire. Și dacă cei ce pătimesc de această boală ar simți gravitatea faptului pe care-l săvârșesc, desigur că ar prefera o mie de morți, mai bine decât a face asemenea fapte.

Nimic nu este atât de cumplit decât această batjocură. Dacă Pavel, vorbind de păcatul desfrânării, zicea: „Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuiește în însuși trupul său” (I Corinteni 6, 18), apoi ce am putea spune de această nebulie, care este cu atât mai rea decât desfrânarea, încât nici nu poate fi exprimată? Nu zic numai că prin acest păcat tu nu ai devenit femeie, dar că ai și pierdut și dreptul de a fi bărbat; căci nici nu te-ai schimbat în natura femeii, și nici nu ai păstrat natura bărbătească, ci amândurora te-ai făcut deopotrivă trădător, vrednic de a fi alungat și bătut cu pietre și de femei, ca și de bărbați, deoarece ai nedreptățit și necinstit amândouă genurile. Și ca să afli cât de mișelesc e faptul acesta, spune-mi, te rog: dacă, venind la tine un om, ți-ar spune în gura mare că tu ești câine, oare nu ai fugi de el ca de un om obraznic? Dar iată că tu, care faci parte dintre oameni, nu numai câine te-ai făcut pe tine însuți, ci chiar mai prejos și mai de necinste decât acest animal; căci câinele cel puțin este folositor omului, pe când cel desfrânat nu este folositor la nimic. Și iarăși: dacă cineva, amenințându-te, ți-ar porunci să naști copii și să lehuzești, oare nu te-ai umple de mânie împotriva lui? Dar iată acum că cei înnebuniți după astfel de păcate singuri își făuresc relele cele mai grozave. Căci grozavă sminteală este a te schimba în natura femeiască și a continua să rămâi și bărbat în același timp, sau, mai bine zis, a nu fi nici femeie, nici bărbat.

Și de vrei ca și din alte părți să afli gravitatea acestui păcat, atunci întreabă de ce oare toți legiuitorii pedepsesc prin legile lor pe cei ce se fac singuri eunuci, și vei găsi că nu din alt motiv decât pentru că-și mutilează singuri natura lor omenească; deși aceștia nu nedreptățesc cu nimic pe alții prin acest fapt, ba chiar de multe ori, după această mutilare, ei sunt folositori. Însă nimic nu poate fi mai inutil decât un desfrânat și un pederast. Nu numai sufletul, ci și trupul pederastului este necinstit și vrednic de a fi alungat de pretutindeni. Și de câte gheene sunt oare vrednici aceștia? Dar dacă poate râzi auzind de iad, și nu crezi în focul cel veșnic, atunci adu-ți aminte de Sodoma, fiindcă prin acea nenorocire icoana iadului ne stă în față chiar în viața prezentă. Fiind mulți care și astăzi, ca și atunci, nu cred în învierea cea de apoi, și nici în cele ce vor urma după înviere, și care râd când aud spunându-li-se de focul cel nestins, Dumnezeu ne-a luminat prin chiar întâmplările din viața prezentă. O astfel de întâmplare este arderea Sodomei și toată urgia de acolo. Cei ce au fost acolo știu, căci singuri au văzut cu ochii lor acea calamitate trimisă de Dumnezeu, și urmările fulgerelor și tunetelor de sus. Tu judecă acum singur cât de mare a fost păcatul lor, dacă Dumnezeu a fost nevoit a le arăta gheena mai înainte de timp! Deoarece mulți Îi disprețuiau cuvintele, și atunci ca și acum, Dumnezeu le-a arătat neașteptat icoana gheenei, și încă într-un mod unic în istoria omenirii. Într-adevăr, ciudat a fost norul acela care a plouat foc în loc de apă, după cum și păcatul pe care ei îl săvârșiseră - pederastia cea potrivnică naturii; și [ploaia de foc] a ars pământul acela, după cum și pofta trupească făcuse același lucru cu sufletele lor.

De aceea și acea ploaie a fost opusul unei ploii obișnuite: nu numai că n-a deschis pânțelele pământului, ca să-l facă a da naștere roadelor, ci încă l-a făcut netrebnic chiar pentru primirea semințelor ce ar fi aruncate în el. Astfel era și împreunarea bărbaților din Sodoma, căci acea nelegiuire făcuse trupurile lor mai netrebnice decât pământul cel ars al Sodomei.

Ce poate fi mai odios decât un bărbat tăvălindu-se în desfrânare? Ce poate fi mai greșos? O, ce nebunie! O, ce smintire! Dar de unde și cum a pătruns în sufletul omului această poftă nebună, care a adus firea în halul celor ce se războiesc, ba încă cu atât mai rău decât acelea, pe cât și sufletul e mai înalt și mai bun decât trupul? Vai nouă, dacă ajungem a fi mai fără de minte decât animalele necuvântătoare, mai fără de rușine decât câinii! Căci nicăieri printre acestea nu vei găsi o astfel de împreunare, ci firea își cunoaște hotarele sale. Voi însă, care săvârșiți acest păcat, ați făcut neamul nostru omenesc mai necinstit decât dobitoacele, căci îl batjocoriți prin asemenea fapte, batjocorindu-vă și voi înșivă.

Însă de unde și cum, oare, s-a născut acest rău? Dintr-o viață ușuratică și din necunoștința de Dumnezeu.

Când unii scot din sufletul lor teama de Dumnezeu, atunci toate cele bune fug de la dânșii. Deci, pentru a nu se întâmpla aceasta, să avem totdeauna înaintea ochilor noștri frica de Dumnezeu. Nimic nu-l pierde atât de mult pe om ca atunci când cade de pe această ancoră, după cum nimic nu-l poate salva mai mult decât aceasta, dacă el își are ochii neconținut ațintiți spre ea. Dacă noi, având înaintea ochilor pe un om, ne sfiim totuși a face păcate, și de multe ori ne rușinăm până și de slugile cele mai liniștite, nefăcând nimic absurd prin aceasta, de aici poți înțelege câtă siguranță am avea dacă veșnic ne-am gândi, cu frică, la Dumnezeu. Când ne vom găsi astfel, atunci diavolul nu se va putea arunca asupra noastră, de vreme ce s-ar trudi în zadar; dar dacă ne va găsi rătăciți din calea cea dreaptă, și mergând fără nici un frâu, atunci acesta, luând motiv chiar de la noi, va putea ușor să ne lege din toate părțile și să facă cu noi tot ceea ce voiește. După cum pățesc slugile cele leneșe care, ducându-se în piață să târguiască, lasă însă la o parte

scopul pentru care au fost trimise de stăpânul lor, alipindu-se de cei ce stau degeaba acolo și pierzându-și timpul fără rost, tot așa pățim și noi dacă ne depărtăm de poruncile lui Dumnezeu. Căci și noi am stat, ca și acelea, admirând bogăția, frumusețea trupului și alte lucruri care nu ne sunt folositoare cu nimic, după cum și slugile, în loc să-și vadă de treaba lor, stau și privesc la ghidușiile unora dintre cerșetori, iar mai apoi, venind acasă târziu, primesc lovituri de la stăpânii lor. Multe încă uită să se mai întoarcă acasă, luând calea celorlalți care se poartă într-un mod la fel de necuviincios.

Însă, iubiților, să nu facem și noi așa. Și noi am fost trimiși aici de Stăpânul a toate spre a îndeplini multe și grabnice îndatoriri. Iar dacă le lăsăm pe acelea și stăm privind distrați la asemenea nimicuri, pierzându-ne tot timpul în zadar, atunci vom lua pedeapsa cea mai grea. Dacă însă tu nu voiești să stai degeaba, atunci ai înainte-ți ceea ce se cuvine să admiri, și pentru care poți să-ți consacrî tot timpul vieții tale; ai înainte-ți lucruri vrednice nu de râs, ci de admirație și de laude nesfârșite. Cel ce admiră cele de râs, de multe ori este el însuși de râs, și chiar mai rău decât un bufon.

Deci, ca nu cumva să pățești acestea, fugi degrabă la treaba ta! De ce ai stat, spune-mi, uitându-te absorbit la bogăție, gândindu-te ca și înaripat la ideea de a o avea? Ce vezi acolo de admirat și vrednic de a-ți cuceri ochii? Căi aceia împodobiți cu aur? Servitorii aceia, dintre care unii barbari, alții eunuci, îmbrăcați cu haine luxoase pe dinafară, în timp ce sufletul lor e moleșit cu desăvârșire, sub o expresie plină de mândrie? Sau agitația și vuietul de acolo? Și cum pot fi acestea vrednice de admirat? Cu ce sunt superiori cerșetorilor care dansează și fluieră prin piețe? Căci și aceștia, fiind cuprinși de marea lipsă a virtuții, joacă mai ridicol decât jocul aceluia, purtându-se în toate părțile: astăzi, de pildă, la o masă luxoasă, mâine în casele femeilor desfrânate, altădată înaintea unui roi de lingușitori, sau înaintea unei mulțimi de gură-cască. Dacă aceia sunt îmbrăcați în haine aurite, tocmai pentru aceasta sunt de plâns, fiindcă pentru ei sunt de preț tocmai acele lucruri care nu prețuiesc nimic înaintea lui Dumnezeu. Să nu-mi spui de haine, ci dezvește sufletul lor, privește în el și vezi tu dacă nu cumva este brăzdat de mii de răni, zdrențuit, pustiu și nesprijinit de nimeni.

Ce folos poate fi din nebulia cea de pe dinafară? Fiindcă este mult mai bine a fi cineva sărac și să viețuiască în virtute, decât a fi împărat și să viețuiască în păcate. Săracul se bucură de toată mulțumirea sufletească; el nici nu simte sărăcia exterioară, din cauza bogăției launtrice. Pe când împăratul, desfătându-se în cele ce nu-i sunt de nici un folos, este chinuit tocmai în cele ce-i sunt cele mai intime, adică în suflet, în gândurile și în conștiința sa, care sunt nedespărțite de ființa sa și după moarte.

Acestea știindu-le, iubiților, să lepădăm hainele cele aurite și să îmbrățișăm virtutea și plăcerea izvorâte din ea. Căci numai astfel ne vom bucura și aici, ca și acolo, de adevărata mulțumire, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Despre judecată și osândă]

„Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine” (Romani 1, 28).

Atunci, ca să nu se creadă că vorbind așa de mult de pederastie, prin aceasta ar fi făcut aluzie la ei, trece deodată la alte feluri de păcate și întreaga cuvântare o întoarce către alte categorii de persoane. Iar la fel ca totdeauna când discută cu credincioșii despre păcate, și când voiește ca ei să se depărteze de ele, le dă exemple dintre neamuri, zicând: „nu în patima poftei, cum fac neamurile, care nu cunosc pe Dumnezeu” și iarăși: „... ca să nu vă întristați, precum ceilalți, care nu au nădejde” (I Tesaloniceni 4, 5, 13).

Astfel, aici el le arată pe față păcatele, lipsindu-i de orice iertare pentru că au cutezat a săvârși asemenea fapte, care nu vin din neștiință, ci din precugetare. De aceea nu zice: „precum nu au cunoscut pe Dumnezeu”, ci „precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință”; adică aceste păcate nu izvorăsc din neștiință, nu sunt săvârșite fără a fi fost mai înainte cugetate, ci vin dintr-o judecată greșită, și nu din cauza firii trupului, după cum zic unii eretici, ci din pofta lui cea ieșită din fire, care-i obârșia pătimașă a tuturor relexor. Fiindcă mintea lor este fără discernământ, ei ajung toate rânduielile firii să le răstoarne, așa cum se întâmplă și cu o trăsură atunci când vizitiul scapă hățurile din mâini.

„Plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate” (1, 29).

Privește cum toate cele expuse sunt prezentate progresiv, căci sunt plini, zice, de „toată nedreptatea”. După ce numește în general răutatea, arată apoi și felurile părți ale răutății: „plini de pizmă și ucidere”, după cum s-au arătat în cazul lui Abel și Iosif, „de ceartă, de înșelăciune, de purtări rele, bârfitori”, „grăitori de rău, urători de Dumnezeu” (1, 30), iar cele ce mulți le consideră indiferente, le trece în rândul păcatelor, ba încă sporește acuzația și le ridică în fruntea păcatelor, zicând: „ocărători, semeți, trufași”. A păcătui, și totodată păcătuiind să te gândești la săvârșirea de lucruri mărețe, e faptul cel mai urâcios, pentru care și pe corinteni îi acuză, zicând: „și voi v-ați semețit” (I Corinteni 5, 2).

Dacă cineva, mândrindu-se pentru meritele sale, pierde totul, cu atât mai mult cel ce se mândrește fiind încărcat de păcate, de ce pedeapsă nu este vrednic? Un astfel de om nici nu se mai poate căi în cele din urmă.

Și iată că apoi adaugă: „născocitori de rele”, arătând prin aceasta că nu se mulțumeau cu păcatele cele demult știute, ci încă mai scorneau și altele noi, ceea ce iarăși e fapta unor oameni care judecă și-și dau seama de ceea ce fac, iar nu a unora ce săvârșesc ceva cu de-a sila.

Arătând fiecare rău în parte, și dovedind că prin aceasta ei s-au răsculat chiar împotriva firii - căci zice: „nesupuși părinților, neînțelegători” -, ajunge cu vorba chiar la obârșia acestor păcate, numindu-i pe unii ca aceștia „călcători de cuvânt, fără dragoste”. O asemenea cauză a răutății o arată și Hristos, când zice: „Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci” (Matei 24, 12). Tot acestea le spune și Pavel aici, zicând: „fără dragoste, fără milă, neînțelepți” și arătând că prin aceasta au trădat chiar darul firii. Așadar și noi avem unii către alții oarecare familiaritate firească, pe care și animalele cele sălbatice o au între ele, după cum zice: „tot dobiocul iubește pe cel asemeni sieși și tot omul pe aproapele său” (Înțelepciunea lui Iisus Sirah 13, 18), însă aceștia sunt mai sălbatici chiar decât fiarele codrului.

Deci, prin toate acestea, Apostolul Pavel ne-a prezentat boala intrată în lume prin învățăturile greșite, și a arătat lămurit că această boală provine din trândăvie. În cele din urmă, arată și aici, după cum a făcut și acolo unde vorbește despre învățăturile greșite, că și aceștia sunt lipsiți de orice iertare, drept care și zice: „Aceștia, deși au cunoscut dreapta orânduire a lui Dumnezeu, că cei ce fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte, nu numai că fac ei acestea, ci le și încuviințează celor care le fac” (1, 32).

Așază aici două antiteze, pe amândouă răsturnându-le. „Și ce ai de răspuns, zice, că nu ai știut că trebuie să faci? Dar chiar dacă nu ai știut, tot tu ești cauza, căci ai părăsit pe Dumnezeu cel cunoscut ție. Acum eu iată că te-am dovedit cunoscător și știutor de ce trebuia să faci, și cu toate acestea ai păcătuit cu bună știință din voia ta. Dar ești atras de păcat? Dar de ce cooperezi și cu alții ca să păcătuiești și ei, și-i lauzi când păcătuiesc?”. „Nu numai că fac acestea, ci încă și binevoiesc [încuviințează] cu cei ce le fac”, zice; mai întâi pune ceea ce este de neiertat, însă imediat adaugă că și a lăuda pe cel ce păcătuiește este lucru urâcios și de neiertat. După ce spune acestea, prin cele ce urmează încă mai înfricoșat prezintă cele de mai înainte, căci iată ce zice: „Pentru aceea, oricine ai fi, o, omule, care judeci, ești fără cuvânt de răspuns, căci, în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuși te osândești, căci aceleași lucruri faci și tu, care judeci” (Romani 2, 1).

Acestea le zice adresându-se stăpânitorilor, fiindcă cetatea aceea avea pe atunci în mâini stăpânirea întregii lumi. De aceea le și zice, în consecință: „Singur îți ridici dreptul de justificare, oricine ai fi tu, căci judeci pe cel ce preacurvește, și tu preacurvești; chiar dacă nu te-ar judeca nimeni dintre oameni, totuși în condamnarea pe care o vei aplica celui vinovat de preacurvie ai pronunțat și sentința asupra ta”.

„Și noi știm că judecata lui Dumnezeu este după adevăr, față de cei ce fac unele ca acestea” (2, 2).

Ca să nu zică cineva: „am scăpat de pedeapsă”, de aceea Apostolul spune că la Dumnezeu nu este ca aici, pe pământ, fiindcă aici unul este pedepsit, iar altul scapă de pedeapsă, cu toate că au făcut aceleași fapte rele; acolo însă nu e la fel. Cum că cel ce judecă cunoaște dreptatea, aceasta o spune el aici, însă cum și de unde cunoaște nu spune, fiindcă ar fi de prisos. Când vorbește de necucernicie, atunci el se referă la amândouă: că cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au cinstit, și că L-au cunoscut din chiar faptele Lui, cu alte cuvinte fiindcă nu era cunoscut tuturor acest lucru, de aceea a și spus cauza, pe când aici o trece cu vederea, fiindcă este mărturisită de toți. Când zice: „tot cel ce judecă”, nu se adresează numai stăpânitorilor, ci și celor ce nu ocupă funcții publice și celor robiți. Fiindcă dacă nu toți oamenii au tronuri [de judecată], dacă nu toți au la dispoziție călăi și obezi, totuși și aceia judecă pe cei ce greșesc, fie în conversațiile și adunările lor, fie în conștiința lor, și nimeni nu ar îndrăzni bunăoară să spună că cel ce preacurvește nu este vrednic de osândă. „Dar - zici - aceia judecă pe alții, și nu pe ei”. Ei bine, de aceea și Apostolul Pavel se ridică cu toată puterea asupra lor, zicând: „Și socotești tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar le faci și tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?” (2, 3).

De judecata ta [a conștiinței tale] nu scapi, și vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?! Fiindcă a arătat păcatul cel mare din lume, din învățăturile lor, din fapte, din aceea că fiind înțelepți și având la îndemână natura care să-i povățuiască, și că ei nu numai că au părăsit pe Dumnezeu, ci chiar au preferat în locul Lui chipul târâtoarelor, și au necinstit virtutea, deși însăși firea se împotriva de a urma păcatele acelea care erau contra ei, apoi ajunge la sfârșit la concluzia naturală că toți cei ce fac acestea vor fi pedepsiți. „Și răsplata ce li se cuvenea, zice, a rătăcirii lor, întru sine-și luându-o”, dar fiindcă nu o simt, a arătat și o altă pedeapsă, de care ei se tem. Deși de altfel a arătat-o și pe aceasta, căci atunci când zice: „că judecata lui Dumnezeu este după adevăr” nimic alta nu spune decât aceasta, cu toate acestea el își pregătește armele cuvântului și din alte împrejurări, căci zice: „Și oare socotești, o, omule, tu, cel ce judeci pe cei ce fac unele ca acestea, și tu însuși aceleași faci, că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?” Cum? Tu nu ai putut scăpa de judecata lui Dumnezeu? Și cine ar putea spune asta? Dacă tu singur te-ai judecat, căci atât de mare este puterea tribunalului din tine, încât nu te-ai putut cruța, dară încă Dumnezeu, care este fără păcat, și care este nemărginit în dreptatea Lui, nu va face cu mult mai mult? Tu te-

ai certat singur, și Dumnezeu oare are să te aprobe, și are să te laude? Și cum s-ar putea una ca aceasta?

Iată că tu ești vrednic de o mai mare pedeapsă, decât acela pe care l-ai judecat și condamnat, fiindcă nu este același lucru: a păcătui simplu, cu a pedepsi pe un altul păcătos, și apoi a cădea și tu în aceleași păcate pentru care l-ai pedepsit.

Ai văzut cum, cât de mult s-a mărit păcatul? „Dacă tu - zice - pedepsești pe cel ce a greșit puțin, deși ar trebui să te rușinezi tu însuși, apoi cum oare Dumnezeu nu te va judeca și pedepsi mai ales pe tine, care ai păcătuțit mai mult, și care deja ești condamnat de conștiință?”. Iar de zici poate: „Cunosc bine că sunt vrednic de pedeapsă”, însă pentru îndelunga răbdare a lui Dumnezeu îi arăți dispreț, și cutezi a păcătui încă, fiindcă pedeapsa nu îți este dată acum, apoi dacă ai fi drept, atunci ar trebui ca tocmai pentru aceasta să te înfricoșezi și să tremuri. Să nu crezi că dacă nu ai fost pedepsit până acum, nu vei mai fi pedepsit, ci încă vei fi pedepsit mai tare, dacă rămâi neîndreptat în faptele tale”.

De aceea și adaugă, zicând: „Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință?” (2, 4). Lăudând îndelunga-răbdare și bunătatea lui Dumnezeu, și arătând câștigul cel mare de aici pentru cei cucernici, prin aceasta voiește să sporească teama în ascultători, ca și atragerea păcătoșilor la pocăință. După cum bogăția bunătății Sale este motiv de mântuire pentru cei ce o întrebunțează bine, tot așa și pentru cei ce o disprețuiesc este motiv de o mai mare pedeapsă. Trebuie să fim cu luare aminte, că Dumnezeu fiind bun și îndelung-răbdător, nu te pedepsește îndată, și când afirmi acestea, nimic alta nu spui decât mărimea pedepsei ce ți se va da. Bunătatea o arată Dumnezeu ca tu să scapi de păcate, iar nu să mai adaugi pe lângă cele existente, și dacă nu faci acestea, pedeapsa va fi mai îngrozitoare. Tocmai de aceea nu trebuie să păcătuim, fiindcă Dumnezeu este îndelung-răbdător, și nu trebuie luată această bunătate ca motiv de nerecunoștință, fiindcă dacă este îndelung-răbdător, negreșit că și pedepsește. Și de unde se învederează toate acestea? Din cele ce urmează.

Dacă răutatea este mare, iară cei răi nu și-au luat răsplata, cu siguranță că și-o vor lua, fiindcă dacă oamenii nu pot trece cu vederea acest lucru, apoi cum se poate ca Dumnezeu să-l lase să treacă neobservat? Așa că în acest loc a introdus Apostolul Pavel ideea despre judecată, pentru a arăta că cei nepedepsiți aici sunt răspunzători dacă nu se vor pocăi, și încă mai mult decât atât. De aceea zice: „Dar după învârtoșarea ta și după inima ta nepocăită, îți aduni mânie în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu”. (2, 5).

Când cineva nu se moaie nici prin bunătatea sa, și nici prin frica de Dumnezeu apoi cine poate fi mai învârtoșat decât acesta? După ce deci a arătat bunătatea lui Dumnezeu și iubirea Sa de oameni, la urmă arată și pedeapsa, căci El este necruțător cu cel ce nici așa nu se căiește. Și bagă de seamă cum Apostolul întrebunțează cuvinte adecvate în expresiile sale. „Îți aduni mânie în ziua mâniei”, spune el, arătând prin aceasta, în mod clar, cauza pedepsei în cel ce judecă, nu în judecător. „Singur îți aduni mânie”, zice, „iar nu Dumnezeu îți adună. El a făcut tot ce trebuia, și te-a creat pe tine fiindcă înțelegătoare, mai presus de toate ființele, cunoscător al celor bune și al celor rele; ți-a dat îndelungă-răbdare și te-a chemat la pocăință, te-a amenințat cu ziua cea înfricoșată [a Judecății]; și astfel, prin toate acestea, tu rămâi în îndărătnicie, singur îți aduni mânie în ziua mâniei și a descoperirii dreptei judecăți a lui Dumnezeu”. Bine a zis el „a arătării” (descoperirii), căci atunci se va descoperi aceasta, când fiecare va lua plata după merit. Aici mulți își fac un obicei din a ignora dreptatea, dar acolo [la Judecată] nu va fi așa.

„Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui: viață veșnică celor ce, prin stăruință în faptă bună,

caută mărire, cinste și nesticăciune” (2, 6 - 7).

Deoarece Apostolul, prin vorbele de mai înainte, devenise înfricoșător și aspru, vorbind despre judecata viitoare și osândă, apoi nu dintr-o dată aduce vorba despre pedeapsa așteptată, ci a abătut vorba spre ceva mai plăcut, adică spre răsplata faptelor bune, pentru care și zice: „viața veșnică celor ce, prin stăruință în faptă bună, caută mărire, cinste și nesticăciune”. Aici face aluzie la cei căzuți în ispite, pe care-i deșteaptă, și arată că ei nu trebuie să se încurajeze numai în credință, fiindcă acel tribunal cercetează și faptele.

Privește pe Apostol când vorbește de cele viitoare, cum el nu poate să spună deslușit bunurile de acolo, ci spune numai despre slavă și cinste. Fiindcă toate acele bunuri le covârșesc pe cele omenești, de aceea nu poate a arăta lămurit, neavând o icoană fidelă a acelor bunuri, ci din cele ce se cred de noi a fi strălucite, ca slava, cinstea și viața, să încerce să ne prezinte pe acelea, pe cât posibil, deoarece sunt foarte dorite de noi oamenii.

Dar acele bunuri nu sunt ca acestea, ci cu atât mai bune decât acestea cu cât sunt și nesticăcioase și veșnice. Ai văzut cum el ne-a deschis ușile învierii trupurilor, numind-o nesticăciune? Fiindcă nesticăciunea este a trupului stricăcios. Apoi ca și cum nu era de ajuns, a adăugat: „slavă și cinste”. Toți vom învia nesticăcioși, însă nu toți în slavă și cinste, ci unii întru osândă, iar alții întru viața veșnică.

„Iar iubitorilor de ceartă - acum iarăși începe a lipsi de iertare pe cei ce viețuiesc în răutate, și-i arată căzuți în ea din cauza certurilor și a leneviei -, care nu se supun adevărului, ci se supun nedreptății: mânie și furie” (2, 8).

Iată aici și a doua învinovățire, fiindcă ce îndreptare vor putea avea cei ce fug de lumină, și preferă întunericul? Și nu spune că sunt siliți și tiranizați, ci „se supun nedreptății”, adică căderea lor este cu intenție, iar nicidecum urmarea unui păcat săvârșit cu de-a sila.

„Necaz și strâmtorare peste sufletul oricărui om care săvârșește răul, al iudeului mai întâi, și al elinului” (2, 9), adică, chiar de ar fi cineva bogat, chiar de ar fi consul, sau și împărat, totuși cuvântul judecății aceleia nu are în vedere pe nimeni, ci numai faptele fiecăruia, căci înaintea Lui nu au nici o trecere demnitățile omenești.

Arătând deci, covârșirea bolii, și adaugă cauza ei, care vine din lenevirea celor ce pățimesc, cum și sfârșitul, adică faptul că pe ei îi așteaptă pieirea, spunând și de ușurința îndreptării, iarăși îngreuiază în osândă și pe iudeu. Cel ce s-a bucurat de o mai mare învățătură, este vrednic a primi și o mai mare pedeapsă pentru nelegiuiri. Așadar cu cât vom fi mai înțelepți și mai puternici, cu atât mai mult vom fi pedepsiți păcătuiind. De ești bogat, ți se cere mai mult ca celui sărac; de ești înțelept, ți se cere mai multă supunere; de ești investit cu vreo putere, ți se cer și succese mai strălucite, și, în fine, la toate trebuie să contribui în măsură cu puterea pe care o ai.

„Dar mărire, cinste și pace oricui face binele: iudeului mai întâi și elinului” (2, 10).

Dar de care iudeu vorbește aici, și de care elin? De cei mai înainte de venirea lui Hristos, fiindcă nu a ajuns cuvântul lui la timpul harului, ci încă stăruie asupra timpurilor de dinainte, nimicind distanța dintre iudeu și elin, ca astfel, când va vorbi de timpul harului, să nu se pară că el inventează ceva nou și greoi. Pentru că dacă și în timpurile dinainte, pe când încă harul nu strălucea așa de mult, și pe când cele ale iudeilor erau foarte renumite, strălucite și respectate de toți, și totuși nu era nici o distanță între iudeu și elin, cum ar putea spune, acum, după atâta manifestare a harului, că ar fi vreo diferență? De aceea Apostolul pregătește mai întâi terenul, cu multă osârdie, ca astfel auditoriul, aflând că și mai înainte nu era nici o diferență, să admită acest lucru cu atât mai mult după primirea credinței. Elini, numește aici nu pe cei căzuți în idolatrie, ci pe cei cinstitori de Dumnezeu, pe cei ce ascultau de legea naturală, pe cei ce pe lângă cele mai remarcabile ale iudeilor păstrau cu sfințenie și toate ce contribuiau la întărirea evlaviei, ca de

pildă cei de pe lângă Melchisedec, ca Iov, ca ninivitenii și ca sutașul Corneliu.

Așadar, el încă de pe acum veștejește diferența dintre tăierea și netăierea împrejur, și de departe caută a dărâma această deosebire, ca astfel să ajungă la ideea propusă fără nici un dubiu, ceea ce constituie o particularitate a înțelepciunii apostolice.

Dacă ar fi arătat că această deosebire a dispărut în timpul harului, s-ar fi părut cuvântul lui suspect, pe când povestind mai întâi de răutatea ce stăpânea pe atunci lumea, și unde se sfârșesc cele ale răutății, ca urmare firească aduce vorba în acest loc, și face ca învățătura sa să nu fie bănuită. Că aceasta o voiește el și pentru aceasta a construit frazele așa cum le citim, se vede din faptul că, dacă nu ar fi avut această intenție, ar fi fost de ajuns să zică: „După împietrirea ta și nepocăita inimă, îți aduni ție mânie în ziua mâniei”. Și ar fi încetat cu această problemă, căci era de ajuns; însă fiindcă nu aceasta era tot ce căuta el, adică să vorbească doar de judecata viitoare, ci să și arate că iudeul nu avea nimic mai mult decât elinul, ca să fie îndreptățit de a cugeta lucruri mari, de aceea pășește mai departe în dezvoltarea ideii întrebunțând o ordine desăvârșită. Gândește-te bine: a înfricoșat pe ascultători, i-a clădit ca un castel ziua cea înfricoșată, a spus cât rău este de a viețui cineva în răutăți, a arătat că nu este nimeni care să păcătuiască din neștiință, și deci să rămână nepedepsit, ci chiar dacă nu acum, va fi totuși negreșit pedepsit, însă prin toate acestea el vrea să pregătească ideea, că învățătura Legii nu era tocmai dintre cele mai importante și mai urgente.

Slava și cinstea se acordă în fapte, și nicidecum în tăierea sau netăierea împrejur. După ce a arătat că elinul va fi pedepsit numai decît, și dacă va avea fapte bune va fi cinstit, la urmă a arătat că Legea și tăierea împrejur sunt de prisos. Așadar Apostolul Pavel îi atacă aici mai cu seamă pe evrei. Pentru că evreii erau ambițioși, pe de o parte, din pricina îngâmfwării ce-i stăpânea, pentru care credeau înjositor să se numere ei cu cei de alte neamuri, iar pe de altă parte, fiindcă batjocoreau ideea creștină conform căreia credința acoperă toate păcatele, de aceea Apostolul mai întâi acuză pe elini, ca apoi să lovească în iudei. Apoi, examinând pedeapsa, arată că iudeul nu numai că nu se poate folosi de Lege, ci încă este apăsat fără folos, iar această idee o arată începând cu strămoșii lor. „Dacă - zice - elinul este fără nici o îndreptățire, fiindcă deși era povățuit de natură și de cugetul său, totuși n-a devenit mai bun prin aceasta, apoi cu atât mai mult iudeul, care a primit învățătura Legii și atâtea alte bunuri, e fără îndreptățire”.

Așadar, urmând logica aceasta sănătoasă trasă din greșelile altora, la urmă îl obligă chiar și fără voia lui de a o aplica și la propriile sale păcate. Dar pentru ca cele spuse să fie bine primite, îl întoarce și la împrejurări mai bune și mai plăcute, căci zice: „mărire, cinste și pace oricui face binele: iudeului mai întâi, și elinului”.

Aici, pe pământ, oricâte bunuri ar avea cineva, le capătă cu multe lupte, chiar bogat de ar fi, chiar stăpân, chiar împărat, și dacă nu s-ar lupta cu alții, totuși cu sine însuși de multe ori se luptă, și război mare cu propriul său cuget duce, pe când acolo nu e nimic din toate acestea, toate sunt liniștite, toate apărute de orice tulburare, toate având cu ele adevărata pace.

Din cele spuse mai sus se desprinde ideea că și cei ce nu au avut Legea se vor bucura de aceleași bunuri ca și iudeii, adăugând și ideea de necontestat că „nu este părtinire la Dumnezeu!”(2, 11). Atunci când vorbește despre pedeapsa păcatului iudeului și elinului, nu are nevoie de argumente, dar când adaugă că și elinul se cinstește deopotrivă cu iudeul, aceasta voiește a o argumenta cu dovezi de netăgăduit, fiindcă într-adevăr este ceva minunat și de necrezut, faptul că și cel ce nu a ascultat de Lege și prooroci, se cinstește dacă săvârșește fapte bune. De aceea, după cum am spus mai înainte, Apostolul le incită auzul cu cele petrecute mai înainte sub har, ca astfel cu ușurință să consimtă ei că cu atât mai mult se petrece acest fapt după primirea credinței creștine.

De aici înlătură orice bănuială că apără numai cele ale sale, căci zice: „mărire, cinste și pace

oricui face binele: iudeului mai întâi, și elinului”. Și imediat adaugă: „căci nu este părtinire la Dumnezeu”.

Minunat! Cu câtă ușurință a ieșit biruitor în această luptă de principii, căci dacă nu este așa, nu ar fi după voia lui Dumnezeu, și prin urmare este părtinire la mijloc, însă la Dumnezeu nu este astfel de părtinire. De aici arată cât de absurdă este părerea lor. Și nu a spus că dacă nu este așa, Dumnezeu este părtinitor, ci ceva mai demn: „căci nu este părtinire la Dumnezeu”, adică El nu se uită la persoane, nu cercetează valoarea din afară a persoanelor, ci valoarea lor lăuntrică, adică valoarea faptelor. Acestea spunând a arătat că elinul nu se deosebește de iudeu în fapte, ci numai prin persoane, nu pentru că unul este iudeu, iar celălalt elin, primul este cinstit, iar celălalt batjocorit, ci amândouă acestea vin din fapte. Dar Apostolul n-a spus chiar așa, căci ar fi deșteptat mânia și ura iudeului, ci a spus ceva mai mult încă, zguduindu-le cugetele lor și umilindu-i, încât să primească dovada desprinsă de aici.

Și care ar fi această dovadă? Pasajul următor: „Câți, deci, fără lege, au păcătuit, fără lege vor și pieri; iar câți au păcătuit în lege, prin lege vor fi judecați”(2, 12).

Aici, după cum am mai spus, nu numai că arată egalitatea dintre iudeu și elin, ci chiar pe iudeu îl arată mai îngreuiat prin darea Legii. Elinul se judecă fără Lege, însă expresia „fără de Lege” nu vrea să zică aici că e ceva mai groaznic, ci din contră, ceva mai îmblânzit, adică el nu are drept acuzare Legea. Expresia „fără de lege” înseamnă că este în afară de prevederile Legii, și deci se condamnă numai după cugetul său natural, sau mai bine zis, după legea naturală scrisă în cugetul său. Iudeul însă prin Lege, adică el este judecat o dată de legea naturală și altădată de Legea scrisă, care îl învinovățesc deopotrivă, fiindcă cu cât s-a bucurat de o mai mare luare aminte, cu atât va fi și pedepsit mai mult.

Ai văzut cum Apostolul a demonstrat că iudeii au mai multă nevoie de a alergeră spre har, adică spre credința creștină? Fiindcă ei spuneau că nu au nevoie de nici un har, fiindcă sunt îndreptați din Lege, iată că Apostolul le arată că tocmai ei au mai mare nevoie de har decât elinii, deoarece mai mult vor fi pedepsiți.

Apoi adaugă noi motive pentru a dezvolta cele spuse mai sus, zicând: „fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepiți la Dumnezeu”(2, 13) - și bine a zis „la Dumnezeu”, căci înaintea oamenilor poate sunt cinstiți și fac mare vâlvă pentru aceasta, pe când înaintea lui Dumnezeu din contră, „cei ce împlinesc legea vor fi îndreptați” (2, 13).

Ai văzut cu câte argumente răstoarnă credințele lor, aducându-le la un rezultat cu totul neașteptat și contrar așteptărilor? „Dacă tu, zice, pretinzi a te mântui prin Lege, mai întâi stă elinul, care se arată făcător al celor scrise în Lege”. Și cum se poate să fii făcător al Legii, dacă nu ai auzit-o? „Se poate, zice, și încă nu numai aceasta, ci și mai mult, că nu numai că se poate să devină cineva făcător al legii fără să o fi auzit, ci se poate că și după ce a auzit, să nu îplinească Legea”, ceea ce spunând mai jos, o arată cu multă claritate: „Deci tu, acela ce înveți pe altul, pe tine nu te înveți?”.

Dar aici pregătește o altă dovadă, ca și cea de mai sus, căci zice: „Căci, când păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceștia, neavând lege, își sunt loruși lege” (2, 14).

„Nu îndepărtez Legea, zice, dar și de aici (din Legea naturală) se îndreptătesc neamurile”. Ai văzut cum el, surpând credința iudeilor, nu dă nici un motiv contra sa, ca necinstitor al Legii, ci din contră, o laudă și o înalță mult? Când vorbește de fire („din fire fac ale legii”), spune de cugetările cele izvorâte din natură. Așadar, pe aceștia Apostolul îi arată mai buni decât ei, și cu atât mai mult cu cât, neprimind nici o lege scrisă, ei s-au arătat mai buni și fără o asemenea lege, cu care iudeii cred că prisosesc neamurile. Tocmai de aceea sunt de admirat, zice, că neavând Lege, ei au dovedit că fac toate ale Legii, ațintindu-și cugetele lor la fapte, iar nu la litera Legii.

Aceasta o și spune el prin următoarele: „Ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor, prin mărturia conștiinței lor și prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau îi apără. În ziua în care Dumnezeu va judeca, prin Iisus Hristos, după Evanghelia mea, cele ascunse oamenilor” (2, 15-16).

Privește cum iarăși le-a pus în față acea zi înfricoșată și le-a înfațișat-o ca fiind apropiată, zguduindu-le cugetul și arătându-le mai cu seamă că aceștia trebuie să fie cinstiți, care și fără Lege s-au silit să facă ale Legii.

Dar ceea ce este mai cu seamă demn de admirat în înțelepciunea Apostolului, se cuvine a fi amintit în acest loc. Astfel Apostolul reușește prin construcția ideilor și a frazelor să arate că elinul este superior iudeului, dar iată că în recapitulare și în concluzia argumentelor nu pune această idee, ca să nu stârneasă mânia iudeilor. Pentru a arăta mai lămurit ceea ce am spus, voi vorbi cu cuvintele apostolice. A zis: „Fiindcă nu cei ce aud Legea... ci cei ce împlinesc Legea se vor îndrepta”; rezultă că era natural să adauge: „căci, când păgânii, care nu au Lege, din fire fac ale Legii, apoi ei sunt cu mult mai buni decât iudeii care sunt învățați de Lege”, însă n-a zis tocmai așa, ci se limitează cu vorba la lauda elinilor, fără ca ulterior să mai facă vreo comparație cu iudeii, ca astfel iudeul să primească și el cele spuse aici. De aceea n-a zis așa, după cum am mai spus, ci: „Căci, când păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceștia, neavând lege, își sunt loruși lege, ceea ce arată fapta legii scrisă în inima lor, prin mărturia conștiinței lor și prin judecățile lor, care îi învinovățesc sau îi apără”, adică în locul Legii este de ajuns pentru ei mărturia conștiinței.

Tot în acest pasaj mai arată, că Dumnezeu a făcut pe om destoinic spre alegerea virtuții și fugirea de rele. Și să nu te minunezi că aceasta o spune o dată, de două ori, sau de mai multe ori, fiindcă pentru Apostol punctul acesta era foarte important, mai ales pentru cei ce spuneau: „și de ce Hristos a venit tocmai acum...? Și unde era pronia dumnezeiască în timpurile dinainte?” Tocmai unora ca aceștia le arată că și în timpurile dinainte [de venirea Mântuitorului Hristos], și chiar mai înainte de darea Legii, natura omenească s-a bucurat de ajutorul proniei dumnezeiești, fiindcă cele ale lui Dumnezeu le erau arătate lor, știau ceea ce este bine și ceea ce este rău, căci pe baza acestor idei judecau pe alții, ceea ce face pe Apostol ca să-i ridiculizeze prin expresia: „întru ce judeci pe altul, pe tine însuși te osândești”.

Deci contra iudeilor nu este numai cugetul sau conștiința, ci și Legea primită. Dar de ce oare a scris Apostolul acuzându-se, sau dând răspuns de îndreptare (scuzându-se) - fiindcă dacă au lege scrisă, și acolo se arată fapta de urmat, ce mai poate avea de acuzat cugetul? Dar el nu vorbește aici numai de cele ce au făcut fiind prescrise de Lege, ci vorbește de întreaga natură a cugetului, ca și cum pare a zice: „Atunci vor sta pe loc cugetele noastre [facultatea minții de a judeca], unele părăndu-ne, iar altele dând răspuns de îndreptare, astfel că omul nu va avea nevoie de alt acuzator înaintea aceluia tribunal înfricoșător”. Apoi mărind frica ascultătorilor, el n-a zis „când va judeca Dumnezeu păcatele oamenilor”, ci „cele ascunse ale oamenilor”, fiindcă, a zis mai sus: „și oare socotești aceasta o omule! Tu, cel ce judeci pe cei ce fac unele ca acestea, și tu însuși aceleași faci, că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?” - apoi ca nu cumva să îți închipui o asemenea părere, pe care tu o ai față de alții, ci să știi că judecata lui Dumnezeu este cu mult mai dreaptă decât a ta, a adăugat „cele ascunse ale oamenilor” și „după Evanghelia mea prin Iisus Hristos”, fiindcă oamenii stau judecători numai ai faptelor săvârșite la vedere.

Deși mai sus a vorbit numai de Tatăl, totuși după ce i-a înfricoșat, a adus în discuție și persoana lui Iisus Hristos, și nu oricum, ci după ce și aici amintește de Tatăl, apoi vorbește de Fiul. Prin aceste cuvinte el înalță și demnitatea predicii, ca și cum ar zice: „ceea ce natura a învățat dintru început pe om, aceasta o vestește cu glas mare și predica Evangheliei”. Ai văzut cu câtă

înțelepciune i-a legat pe ei și de Evanghelie și de Hristos, și totodată a dovedit că cele ale noastre nu stau aici pe loc, ci merg mai departe?

Ceea ce a zis mai sus, că: „îți aduni mânie în ziua mâniei” aceleași le spune aici prin vorbele: „în ziua în care Dumnezeu va judeca...cele ascunse ale oamenilor”.

Deci, fiecare să intre în conștiința sa, și socotindu-și păcatele făcute, singur să-și ceară răspundere dreaptă, ca nu cumva să fim atunci judecați cu lumea întreagă. Grozav este acel tribunal, înfricoșat este tronul acela, responsabilitățile sunt încărcate de cutremur, râu de foc curge atunci. „Nimeni însă nu poate să scape de la moarte, nici să plătească lui Dumnezeu preț de răscumpărare” (Psalmi 48, 7). Adu-ți aminte de cele spuse în Evanghelie, de îngerii care trec în toate părțile, de camera de nuntă închisă, de candelile cele stinse, de puterile care târăsc în cuptorul cel cu foc. Mai gândește-te apoi și la aceea, că dacă astăzi s-ar aduce de față aici în Biserică vreo faptă ascunsă a unuia dintre noi, cât de mult nu ar dori acela ca mai degrabă să se deschidă pământul și să-l înghită de viu, decât să aibă atâția martori ai răutății sale! Dar încă atunci ce nu vom suferi, când cele ascunse ale noastre vor fi aduse în mijlocul întregii lumi, ca într-un teatru strălucit și vestit, și când cei ce ne cunosc și cei ce nu ne cunosc se vor uita curioși la toate faptele noastre?

Dar vai! De unde mă văd eu silit a vă înfricoșa pe voi? Trebuie oare ca, pornind de la considerația oamenilor, să fac aceasta, să vă vorbesc despre frica lui Dumnezeu și de hulirea numelui Său cel sfânt? Spune-mi ce vom fi noi atunci, când vom fi legați, iar dinții scrâșnindu-ne de frică, vom fi aruncați în întunericul cel mai din afară? Sau mai bine zis ce vom face, ceea ce este mai grozav decât toate, când noi supărăm pe Dumnezeu? Dacă cineva are minte și simț, numai fiind în afara privirii lui Dumnezeu a și suferit gheena, dar fiindcă nu se înfricoșează de aceea, e amenințat cu focul cel veșnic. Ar trebui ca noi să ne întristăm nu atunci când suntem pedepsiți, ci atunci când păcătuim. Ascultă pe Pavel cum se vaită pentru păcate de care nu mai era amenințat să mai fie pedepsit: „Căci eu sunt cel mai mic dintre Apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc Apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu” (Corinteni 15, 9); ascultă și pe David care, crezând că a supărat pe Dumnezeu, chema asupra sa pedeapsa, zicând: „Iată eu am păcătuیت! Fărădelegea am făcut-o eu. Dar aceste oi ce-au făcut? Deci îndreaptă-ți mâna Ta asupra mea și asupra casei tatălui meu!” (II Regi 24, 17), fiindcă a supăra pe Dumnezeu e cu mult mai grav decât a fi pedepsit.

Dar astăzi noi stăm așa de rău încât, dacă nu am avea frică de gheena, nici nu ne-am sinchisi să facem binele. De aceea dacă nu de altceva, adică cel puțin de teama gheenei, să ne fie frică mai mult de ea, decât nu de Hristos. Nu așa însă cu Pavel, ci dimpotrivă, căci el iubea pe Hristos. Fiindcă noi facem altfel, de aceea suntem și pedepsiți cu gheena. Dacă am iubi pe Hristos, precum ar trebui să-L iubim, am ști că este mai rău decât gheena de a supăra pe Cel iubit, și fiindcă nu-L iubim, de aceea nici nu știm mărimea pedepsei. Aceasta este cauza pentru care eu plâng și jelesc, căci ce nu a făcut Dumnezeu ca să fie iubit de noi? Ce mijloc n-a întrebuințat? Ce n-a trecut cu vederea? L-am batjocorit fără ca El să ne nedreptățească cu ceva, ci din contră, bine făcându-ne și încărcându-ne cu mii de bunătăți; am fugit de El, îndemnându-ne și ispitindu-ne în toate părțile, și nici așa încă nu ne-a pedepsit, ci a alergat însuși El, și ne-a prins fugind, dar noi ne-am smucit din brațele Sale și am trecut în acelea ale diavolului; și nici așa El nu S-a depărtat cu totul de noi, ci a trimis ca să ne roage mulțime de prooroci, de îngeri și de patriarhi, dar noi nu numai că nu am primit solia, dar am și batjocorit pe trimiși. Dar El nici pentru aceasta nu ne-a urât, ci ca pe niște iubiți disprețuitori, pe toți ne-a ocolit, stând de vorbă cu Ieremia și Miheia, în cer și pe pământ, nu ca să ne aducă vreo supărare, ci pentru ca să arate motivul celor făcute de El, și împreună cu proorcii chiar El să Se apropie de cei ce-L disprețuiau, gata de a le da lor

răspuns, și cerând de a sta pe-ndelete de vorbă cu toți și cu fiecare în parte, ca să poată atrage la El, prin vorbă, chiar și pe cei surzi. „Poporul Meu! Ce ți-am făcut și cu ce te-am împovărat? Răspunde-Mi!” (Miheia 6, 3) - și după toate acestea, vai nouă, am ucis pe prooroci, i-am bătut cu pietre și am făcut alte și alte nenumărate rele!

Dar ce face El și după toate acestea? N-a mai trimis nici prooroci, nici îngeri, nici patriarhi, ci ni L-a trimis pe Însuși Fiul Său!

Venind Fiul Său, a fost și El omorât; dar nici așa nu I s-a stins dragostea de noi, ci încă mai mult I s-a aprins, căci stăruie neconținut a-i chema pe toți la El, și se roagă, și face totul, chiar și după uciderea Fiului Său, numai ca să-i apropie de El.

Pavel strigă, zicând: „În numele lui Hristos, așadar, ne înfățișăm ca mijlocitori, ca și cum Însuși Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Iisus Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!” (II Corinteni 5, 6), dar nimic din acestea nu ne-au împăcat.

Lucru minunat că nici așa nu ne-a părăsit, ci stăruie mereu amenințându-ne chiar cu gheena, dar și făgăduindu-ne împărăția cerurilor, ca măcar cu acest mod să poată atrage la El, și noi încă suntem nepăsători. Dar ce poate fi mai rău decât această sălbăticie? Dacă ar face un om ceea ce face Dumnezeu, oare nu am fi devenit demult robii lui? Și pe Dumnezeu, Care face așa, Îl disprețuim?!

O, ce trândăvie! O, ce nerecunoștință! Noi care veșnic trăim în viclenii și păcate, chiar de am face vreodată un bine cât de mic, apoi ca și slugile cele nerecunoscătoare examinăm cu cea mai mare atenție, și cernem fapta săvârșită ca să vedem dacă are vreo plată. Și cu toate acestea plata este mare, dacă nu o săvârșești cu speranța de plată, ci ca o slugă ce nu caută recunoștință. Noi trebuie să facem totul pentru Hristos, nu pentru plată, ci pentru El, căci de aceea ne-a amenințat cu gheena, de aceea ne-a și făgăduit împărăția cerurilor, ca El să fie iubit de către noi.

De aceea, iubiților, să-L iubim după cum se cuvine a-L iubi, căci aceasta este plata cea mare, aceasta este împărăția și plăcerea, aceasta mulțumirea, slava și cinstea, aceasta lumina, aceasta fericirea cea mare, pe care cuvântul nu o poate exprima, pe care mintea nu o poate pricepe îndeajuns.

Nu știi cum am ajuns să vă țin acest discurs vrând să-i conving pe oamenii care nu disprețuiesc nici puterea nici renumele de a nu prețui, din dragoste pentru Hristos, împărăția pământească. Este adevărat că au existat bărbați generoși și mari care au ajuns și la această măsură a dragostei. Ascultă pe Petru cum se înflăcărase de dragostea Lui, și cum Îl punea mai presus de suflet, de viață, și mai presus de orice, iar când s-a lepădat de El nu se jelea atât de pedeapsă, pe cât că s-a lepădat de Cel iubit, ceea ce era pentru el mai amar ca orice pedeapsă. Și toate acestea le arăta mai înainte de venirea Sfântului Duh, și neconținut îi sta în cale și îi zicea: „Unde Te duci?” (Ioan 13, 36); și iarăși: „Doamne, la cine ne vom duce?” (Ioan 6, 68), sau: „Doamne, cu Tine sunt gata să merg și în temniță, și la moarte” (Luca 22, 33). Astfel, pentru ei Hristos era totul, și înaintea iubitului lor nu ar fi preferat ei nici cerul, nici împărăția cerurilor. Zic ei „Tu îmi ești îndeajuns în locul tuturor acelorora”. Și de ce te minunezi că Petru astfel se găsea față de Hristos? Ascultă și pe profetul care spune: „Că pe cine am eu în cer afară de Tine? Și afară de Tine, ce am dorit pe pământ?” (Psalmii 72, 24), adică „nu doresc nimic din cele de sus, nici din cele de jos, decât numai pe Tine”. Aceasta este dragostea cea adevărată, aceasta iubire înflăcărată se numește.

Dacă noi am iubi în acest mod, apoi nu numai cele prezente, dar chiar și cele viitoare nu le vom băga de seamă față de această dragoste, și dezmierdându-ne cu ea, vom scoate de aici împărăția cerurilor. Și cum va fi aceasta? Să ne gândim mai întâi de câte ori Îl batjocorim chiar după miile de bunătăți, și cum El încă ne mângâie, de câte ori fugim de El, și totuși nu ne trece cu vederea, ci ne apucă și ne atrage la El. Dacă toate acestea le gândim, vom putea desigur să aprindem în

noi acea poftă și acea dragoste către El. Dacă un om de rând ar iubi astfel pe împărat, oare acesta nu s-ar împlânzi și umili de măreția dragostei? Eu cred că da, și încă foarte mult. Când însă aici se petrece din contră, căci frumusețea, slava și bogăția celui iubit este nemăsurată și neștiută, iar din partea noastră îi dăm numai dispreț, cum nu vom fi vrednici de cea mai grea pedeapsă, de vreme ce fiind atât de înjositori și netrebniți, și totuși iubiți de marele și minunatul Mântuitor, noi disprețuim iubirea Lui? El nu are nevoie de dragostea noastră, și totuși nici așa nu încetează de a ne iubi; în schimb noi avem mare nevoie de dragostea Lui, dar cu toate acestea preferăm banii, prietenia oamenilor, liniștea trupească, slava și stăpânirea, în locul Lui, care nimic n-a preferat în locul nostru. Un singur Fiu a avut, pe Unul-Născut al Său, și nici pe Acesta nu L-a cruțat pentru noi, iar noi multe preferăm înaintea Lui. Apoi nu pe drept cuvânt ne amenință cu gheena și cu osânda, chiar de ar fi aceasta de două, de trei sau de o mie de ori mai mare decât este?

Ce am putea spune, când noi preferăm poruncile lui Satana înaintea poruncilor lui Hristos, înaintea legilor Lui, și ne batem joc de mântuirea noastră, căci preferăm lucrurile cele rele înaintea Celui ce a pătitit toate pentru noi? De ce iertare sunt oare vrednice toate acestea? De nici una.

Deci să ne oprim de a ne mai arunca singuri în prăpastie; să ne trezim și, gândindu-ne la toate acestea, să-I înălțăm slavă Lui prin fapte, căci nu-i de ajuns numai prin vorbe, ca astfel să ne bucurăm și noi de slava și puterea Lui, căreia fie cu toții a ne învrednici, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slavă Tatălui și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Dascălii să se ostenească în fapte bune, nu numai în cuvânt]

„Dar dacă tu te numești iudeu și te reazimi pe lege și te lauzi cu Dumnezeu, și cunoști voia Lui și știi să încuviințezi cele bune, fiind învățat din lege...” (Romani2, 17-18).

După ce a zis că nimic nu lipsește elinului pentru a se mântui, dacă este săvârșitor al Legii, și după ce a făcut acea admirabilă comparație, continuă acum indicând și cele respectabile ale iudeilor, prin care aceștia credeau că sunt mai presus de elini. Mai întâi însuși numele, care era de mare cinste, precum este numele de creștin acum. Fiindcă deosebirea în denumire era mare și atunci, drept pentru care de aici și începe. Însă privește cum și prin aceste cuvinte le diminuează importanța pe care credeau că o au; căci nu zice „tu ești iudeu”, ci „te numești iudeu” și „te lauzi cu Dumnezeu”, ca unul ce este iubit de dânsul și preferat înaintea celorlalți oameni. Aici mi se pare chiar că-i ridiculizează pentru aroganța și exagerata lor pretenție de glorie, căci au întrebuițat darul acesta nu pentru mântuirea lor, ci pentru a se răscula asupra altora și a-i disprețui. „Și cunoști voia Lui și știi să încuviințezi cele bune” zice, deși în realitate tocmai în aceasta constă defectul lor, dacă nu și acționează; cu toate acestea, lor li se părea că stau mai presus de alte popoare. Și pentru aceasta Apostolul pune aceste expresii cu multă băgare de seamă și exactitate; căci nu zice „faci voia Lui”, ci „cunoști și încuviințezi”, adică nu faci așa, nu te îndeletnicești cu a face voia Lui.

„Și ai încredințarea că tu ești călăuză orbilor, luminează celor ce sunt în întuneric...” (2, 19).

Și aici el nu spune: „ești călăuză orbilor”, ci doar „ai încredințarea că tu ești”, adică așa trâmbezi tu în lume, fiindcă mare era mândria prostească a iudeilor. Tocmai pentru aceasta și Apostolul aproape că grăiește aceleași cuvinte pe care le spuneau și ei îngâmându-se. Căci privește ce spuneau ei, după cum vedem în Evanghelii: „În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi?” (Ioan 9, 34). Deoarece ei se credeau mai buni decât toți oamenii, Pavel, combătând aceasta, stăruia pe de o parte înălțând pe elini, iar pe de alta înjosind pe iudei, ca astfel mai mult să-i îmboldească și mai grea să le facă acuzația. De aceea el continuă astfel, amplificând acest fapt prin multe altele. „Și ai încredințarea”, zice, „că tu ești călăuză orbilor”; și mai departe: „povățuitor celor fără de minte, învățător celor nevârstnici, având în lege dreptarul cunoștinței și al adevărului” (2, 20).

Privește că și aici nu spune „în conștiință, în fapte, în virtuți”, ci „în lege”. Iar mai departe, ceea ce el a făcut față de elini, aceeași face și față de evrei, deoarece după cum acolo zicea: „în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuți te osândești” (2, 1) - la fel spune și aici:

„Deci, tu, cel ce înveți pe altul, pe tine însuți nu te înveți?” (20, 21).

Deosebirea este numai că acolo vorbește mai înțepător, pe când aici este mai blând în cuvinte. Căci nu zice: „Și cu toate acestea, tu ești vrednic de o mai mare pedeapsă, fiindcă ai primit atâtea bunuri, din care pe nici unul nu l-ai întrebuințat după cum se cuvenea”, ci, în mod indirect, pune ideea în formă de întrebare, rușinându-i și zicându-le: „Cel ce înveți pe altul, pe tine însuți nu te înveți?”.

Acum gândește-te la înțelepciunea lui Pavel, cum el aici arată calitățile prin care iudeii covârșesc pe alții, nu ca fiind câștigate prin osârdia lor, ci prin darul cel de sus; și cum la urmă arată că toate acestea le sunt nu numai de prisos, dacă ei neglijează îndeplinirea lor, ci și aduc cu ele o mai mare osândă. Nici pentru că cineva se numește iudeu are vreun merit, nici pentru că a primit Legea, și nici celelalte pe care le-a înșirat aici nu sunt câștigate de dânșii prin meritele și succesele lor, ci toate le au din harul cel de sus. De la început el zicea că la nimic nu folosește audierea legii, dacă nu i se adaugă și fapta: „Nu cei ce aud legea, zice, sunt drepti la Dumnezeu” (2, 13); iar aici arată ceva încă mai mult, anume că nu numai auzirea, dar chiar și învățătura nu va putea adăuga ceva celui ce învață, dacă nu și face ceea ce zice; și nu numai că nu adaugă, ci îi va aduce și o mai mare pedeapsă. Admirabil apoi și-a întrebuințat și cuvintele, căci nu zice „ai primit legea”, ci „te reazimi pe lege”, adică nu iudeul s-a ostenit umblând și căutând ceea ce trebuia să facă, ci legea, care arată calea ce duce la virtute, le-a venit cu multă ușurință. Că deși neamurile au numai logica naturală, și deși ele fac toate ale Legii fără să fi auzit Legea, totuși pentru iudei este o mai mare ușurință. Dacă tu zici că „nu numai aud legea, ci și învăț pe alții”, atunci aceasta este un adaos al pedepsei ce vei lua. Deoarece în acest fapt ei găseau motiv de mândrie, tocmai de aici îi arată mai ridicoli. Căci atunci când el zice: „călăuză orbilor, povățuitor celor fără de minte, învățător celor nevârstnici”, prin aceste cuvinte arată spiritul lor de mândrie, deoarece abuzau de prozeliți și de la simplitatea acestora, și își dădeau singuri denumirile de mai sus. Pentru aceea Apostolul trece aici amănunțit laudele pe care și le aduceau singuri, știind foarte bine că cele vorbite sunt motiv de o mai mare învinovățire. „Având în lege”, zice, „dreptarul cunoștinței și al adevărului”. E ca și cum cineva, având o icoană a împăratului, n-ar mai zugrăvi vreo alta pe lângă ea, în vreme ce alții, neavând-o, o imită cu cea mai pioasă exactitate chiar și fără prototip.

După ce, deci, trece în revistă calitățile pe care le aveau de la Dumnezeu, mai departe le indică și defectele pe care și le agonisiseră singuri, evidențiind aceleași lucruri de care și profeții îi acuzau. „Deci tu, cel care înveți pe altul, pe tine însuți nu te înveți?”. Și încă:

„Tu, cel ce propovăduiești: Să nu furi - și tu furi? Tu, cel care zici: Să nu săvârșești adulter,

săvârșești adulter? Tu, cel ce urăști idolii, furi cele sfinte?” (2, 21-22).

Într-adevăr, prin lege era cu strictețe oprit a se atinge cineva de banii sau de lucrurile din templele idolilor, pentru a nu se întina, „însă tirania iubirii de arginți - zice - v-a împins a călca și această lege”. După aceea adaugă, la urmă, faptul cel mai grav, zicând:

„Tu, care te lauzi cu legea, Îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea legii?” (20, 23).

Aici pune pe seama lor două păcate, sau mai bine zis trei: că necinstesc cele prin care au fost cinstiți, și că necinstesc pe Cel prin Care au primit cinstea; iar aceasta este culmea nerecunoștinței.

Apoi, ca să nu pară că-i învinovățește fără temei, le aduce pe profet ca acuzator, acum pe scurt și concis, mai apoi și în detaliu; acum pe Isaia, după aceea și pe David, când muștrările se arată a fi mai numeroase. „Cum că nu vă spun acestea, dojenindu-vă, când iată, ascultați ce spune Isaia”: „Căci numele lui Dumnezeu, din pricina voastră, este hulit între neamuri, precum este scris” (2, 24).

Iată aici și o altă dublă acuzație: „nu numai voi batjocoriți - zice -, ci faceți și pe alții să-L batjocorească. Deci ce folos să aveți din învățătură, când voi pe voi înșivă nu vă învățați?”.

Aceasta este ceea ce a zis și mai sus, însă aici a adus vorba și de ceva contrar. „Că nici pe voi, și nici pe alții nu-i învățați ce trebuie să facă. Și, ce e mai grav, nu numai că nu-i învățați cele ale Legii, ci chiar cele contrare Legii, anume să hulească pe Dumnezeu, ceea ce este contrar Legii”.

„Dar tăierea împrejur este mare lucru”, zici tu. Aceasta o mărturisesc și eu, însă când? Când este însoțită și de o tăiere împrejur interioară. Iar tu gândește-te cum el, la timpul potrivit, a adus vorba de aceasta. Căci nu a spus nimic de ea de la început, deoarece era la loc de mare cinste la aceștia, ci numai după ce i-a arătat disprețuitori în cele mai mari, și vinovați de hulirea lui Dumnezeu. De aici înainte, dobândind judecata auditoriului împotriva lor, și dezbrăcându-i de întăietatea ce și-o atribuiam, își începe discuția despre tăierea împrejur, fiind sigur că nimeni nu le va mai ține partea.

„Căci tăierea împrejur folosește dacă păzești legea” (20, 25).

Ar fi putut să o respingă în alt mod și să zică: „Dar ce este tăierea împrejur? Nu cumva este poate faptul meritoriu al celui ce o are? Nu cumva este manifestarea unei intenții bune? Dar se face când cineva este la o vârstă prematură, iar cei de prin pustietăți au stat cu toții timp îndelungat netăiați împrejur. Și din multe alte puncte de vedere, de asemenea, ar putea vedea cineva că nu este necesară”. Cu toate acestea, Apostolul nu o respinge pornind de la acest fel de raționament, ci chiar de acolo de unde trebuia, adică de la Avraam. Căci măreția biruinței lui tocmai aceasta este, de a o arăta ca demnă de disprețuit de acolo de unde ei o considerau ca ceva respectabil. Deși ar fi putut să spună că și profeții numesc pe iudei netăiați împrejur, totuși nu a spus, fiindcă defectul tăierii împrejur stă în cei ce fac uz rău de ea. Ceea ce se cere dovedit este că chiar în viața cea mai virtuoasă ea nu are nici o putere, și aceasta o și face Apostolul mai departe. Deocamdată el nu aduce în prim-plan pe patriarh, ci o surpă din altă parte, și tocmai la urmă, când aduce vorba de credință, îl reclamă și pe patriarh, zicând: “Dar cum oare i s-a socotit [credința - n. n.]? Când era tăiat împrejur sau când era netăiat împrejur?” (Romani 4, 10). Pe cât timp el se lupta cu elinul și cu cel netăiat împrejur, nu vorbește nimic din acestea, ca să nu devină prea greoi, însă când se luptă pentru credință, apoi atunci cu o mai mare putere se aruncă asupra ei. Până acum lupta lui este îndreptată spre netăierea împrejur, pentru care cu ocol își construiește discursul și zice:

„Căci tăierea împrejur folosește dacă păzești legea; dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur” (2, 25).

Aici el vorbește de două tăieri și de două netăieri împrejur, precum și de două legi. Într-adevăr,

este o lege a firii [naturală] și una scrisă, însă între acestea două este și o altă lege intermediară, anume legea faptelor. Acum privește cum pe fiecare dintre aceste trei aceste legi el le arată și le și scoate în evidență. „Când păgânii - zice - care nu au lege (Dar spune-mi, care lege? Legea cea scrisă), din fire fac ale legii (Ale cărei legi? Ale legii faptelor), aceștia, neavând lege (Care lege? Cea scrisă), își sunt loruși lege (Cum adică? Făcând uz de legea naturală), ceea ce arată fapta legii (Care lege? Aceea a faptelor)” (2, 14, 15). Legea scrisă cu litere e în afara omului, pe când cea a firii și cea a faptelor sunt înlăuntrul lui; pe una o dictează litera, pe alta firea, iar pe cealaltă faptele. E nevoie și de această a treia, ca și de cele două dintâi.

Și dacă aceea nu-i de față, atunci nici un folos nu poate fi din celelalte două; ba încă o mai mare pagubă. Aceasta arătând-o, când discuta de legea firii, zicea: „În ceea ce judeci pe altul, pe tine însuși te osândești”; iar vorbind de legea scrisă, spunea: „Tu, cel care propovăduiești: Să nu furi - și tu furi?”

Tot așa și netăierile împrejur sunt două: una cea naturală, iar a doua cea a faptelor, precum și tăierea împrejur este una a cărnii, iar a doua a intenției, sau a voinței libere. De pildă: s-a tăiat cineva împrejur a opta zi - aceasta este tăiere împrejur a cărnii [trupului]; a făcut cineva toate cele legiuite - aceasta este tăierea împrejur a cugetului, pe care o cere Pavel mai ales, și mai mult chiar decât Legea. Privește cum el, îngăduind-o în cuvinte, în fapte o doboară. Căci n-a zis, bunăoară, că „tăierea împrejur este de prisos și inutilă”, însă ce? „Tăierea împrejur folosește dacă păzești legea”. Până acum el o primește, zicând: „Mărturisesc și nu contrazic că tăierea împrejur nu ar fi un lucru bun, însă când? Numai atunci când are legea ca însoțitor.

Dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur”. El n-a zis: „Nu folosește la nimic”, ca să nu pară că o defăima, ci, dezbrăcând de ea pe iudeu, la urmă o înlătură ca netrebnică - ceea ce nu era o defăimare a tăierii împrejur, ci a celui ce prin lenevire a pierdut-o. După cum se întâmplă și cu cei din diverse slujbe, pe care, când sunt găsiți vinovați de crime, judecătorii numai după ce-i dezbracă de cinstea slujbei lor îi pedepsesc, tot așa a făcut și Pavel. Zicând: „dacă însă ești călcător de lege”, a adăugat la urmă: „tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur”; adică după ce l-a arătat netăiat împrejur, la urmă îl condamnă fără cruțare. „Deci dacă cel netăiat împrejur păzește hotărârile legii, netăierea lui împrejur nu va fi, oare, socotită ca tăiere împrejur?” (2, 26).

Privește ce face el aici: nu zice „netăierea împrejur biruiește tăierea împrejur” (căci acest fapt ar fi fost foarte displăcut auditoriului), însă ce? Că „netăierea împrejur s-a făcut tăiere împrejur”. La urmă întreabă ce este tăierea și netăierea împrejur, și spune că tăierea împrejur este o faptă bună, iar netăierea împrejur o faptă rea. Și mai întâi strămutând pe cel netăiat împrejur, dar cu fapte bune, în rândul celor tăiați împrejur, cum și pe cel tăiat împrejur, însă cu viață stricată, în rândul celor netăiați împrejur, la urmă biruința o dă celui netăiat împrejur. Și nu zice „celui netăiat împrejur”, ci trece la fapta în sine, zicând: „netăierea lui împrejur nu va fi, oare, socotită ca tăiere împrejur?” Și nu zice „se va socoti”, ci „se va schimba, se va preface”, ceea ce era mult mai expresiv. După cum și mai sus nu a zis că „tăierea ta împrejur se va socoti ca netăiere împrejur”, ci, „s-a făcut”.

„Iar el — din fire netăiat împrejur, dar împlinitor al legii - nu te va judeca, oare..” (2, 27)? Ai văzut că el admite două netăieri împrejur: una din fire, cealaltă din bună voie? Aici el vorbește însă numai de cea din fire, după care imediat adaugă: „... pe tine, care, prin litera legii și prin tăierea împrejur, ești călcător de lege?”

Privește aici înțelepciunea fină a apostolului, căci el n-a zis: „netăierea împrejur va judeca tăierea

împrejur”, ci evidențiază netăierea împrejur numai acolo unde e vorba de biruință, iar când arată înfrângerea, nu spune că tăierea împrejur este cea învinsă, ci însuși iudeul este cel învins, evitând astfel a supăra auditoriul prin cuvintele sale. Și nici nu zice: „pe tine, care ai legea și tăierea împrejur”, ci, ceva mai blând, „pe tine, care, prin litera legii și prin tăierea împrejur, ești călcător de lege”. Adică, o astfel de netăiere împrejur se luptă cu tăierea împrejur, fiindcă a fost nedreptățită, și vine în ajutor Legii, fiindcă a fost jignită, și astfel obține trofee de război din toate părțile. Biruința atunci este strălucită când nu este judecat iudeul de un alt iudeu, ci de unul care e netăiat împrejur, după cum zice: „Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta” (Matei 12, 41). Deci aici el nu necinstește Legea, deoarece manifesta o mare venerație față de aceasta, ci atacă pe cel ce defăima Legea.

Apoi, după ce a pregătit toate acestea, încurajându-se, definește în cele din urmă ce anume este caracterul de iudeu, și arată că el nu respinge pe iudeu și nici tăierea împrejur, ci pe cel ce nu este iudeu, și pe cel netăiat împrejur. Și s-ar părea că el se luptă pentru tăierea împrejur, însă de fapt îi nimicește considerația de care se bucura printre iudei, având în ajutorul său aprobarea tuturor. Deci el arată că între iudeu și elin nu numai că nu este nici o deosebire, ci încă, mai mult, că este superior cel netăiat împrejur, dacă este cu băgare de seamă la faptele sale, și pe unul ca acesta tocmai îl arată ca iudeu adevărat. De aceea și zice: „Pentru că nu cel ce se arată pe din afară e iudeu” (2, 28). Aici el atacă pe iudei, ca unii ce făceau totul numai de ochii lumii. „Ci este iudeu cel întru ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă” (2, 29).

Acestea spunându-le, a exclus toate cele trupești; căci și tăierea împrejur este exterioară, și sâmbetele, și jertfele și curățirile cele prescrise de Lege, pe care, înțelegându-le pe toate printr-un singur cuvânt, a zis: „Pentru că nu cel ce se arată pe din afară e iudeu”. Dar, fiindcă față de tăierea împrejur ei aveau mare respect, încât chiar și sâmbăta îi dădea întâietate, de la sine se înțelege că și apostolul cele mai multe le spune cu privire la aceasta. Spunând „în duh”, pregătește dinainte poziția Bisericii față de credincioși, și introduce credința; căci și credința este în inimă și în duh, și își are lauda de la Dumnezeu. Și de ce a arătat că între elinul virtuos și un iudeu virtuos, cel dintâi nu este mai prejos, ci chiar mai bun? Pentru a face biruința neîndoielnică. Aceasta fiind mărturisită, necesitatea tăierii împrejur a trupului este exclusă, iar nevoia unei vieți curate este peste tot demonstrată. Când elinul se mântuiește și fără acestea, și când iudeul chiar și cu acestea este pedepsit, atunci iudaismul a rămas inutil. Prin elin iarăși el nu înțelege pe cel idolatru, ci pe cel cinstitor de Dumnezeu, pe cel virtuos și liber de practicile Legii. „Care este deci întâietatea iudeului?” (3, 1), se întreabă Apostolul.

După ce el a exclus totul, auzirea legii, învățătura ei, numele de iudeu, tăierea împrejur, și toate celelalte, prin expresia întrebuintă „că nu cel ce se arată pe din afară e iudeu, ci cel întru ascuns”, vede izvorâtă o antiteză, împotriva căreia ia poziție. Și care este acea antiteză? „Dacă toate acestea nu folosesc la nimic, atunci de ce a fost chemat poporul evreu, și de ce s-a dat tăierea împrejur?”. Deci, ce face Apostolul, și cum o dezleagă? Tot prin aceleași argumente prin care a dezlegat și cele dinainte. Precum acolo nu a vorbit de virtuțile și de laudele lor, ci toate acestea le atribuie binefacerii lui Dumnezeu; căci a se numi iudeu, a cunoaște voia Lui, a încerca cele deosebite, nu vin din faptele lor bune, ci din harul lui Dumnezeu, ceea ce și profetul zicea, ridiculizându-i: „N-a făcut așa oricărui neam și judecățile Sale nu le-a arătat lor” (Psalmul 146, 9); iar Moise de asemenea: „Căci este oare vreun om care să audă glasul Dumnezeului celui viu grăind din mijlocul focului, cum am auzit noi, și să rămână viu?” (Deuteronom 5, 26). Tot așa face și aici. După cum atunci când vorbea de tăierea împrejur, n-a zis că tăierea împrejur nu

folosește fără o viață curată, ci că tăierea împrejur folosește fiind unită cu o viață neprihănită, ceea ce este aceeași idee, însă oarecum mai blândă.

Și iarăși când zice: „Dacă însă ești călcător de lege”, nu spune mai departe că „tu, care ești tăiat împrejur, nu ai nici un folos prin aceasta”, ci „tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur”; și iarăși: „Va judeca netăierea împrejur” nu tăierea împrejur, ci „pe tine, care ești călcător de lege”, cruțând cele legiuite, însă lovind fără milă în oamenii care calcă legea. Astfel face și aici. Căci, după ce și-a pus întrebarea: „care este deci întâietatea iudeului?”, nu a răspuns că „nimic”, ci, învârtind cuvântul cu iscusință, a răsturnat iarăși totul prin cele ce urmează, și i-a arătat ca mărginiți și dați la o parte din această întâietate. Cum așa? Vă voi spune prin antiteza pusă de el. „Care este deci întâietatea iudeului și folosul tăierii împrejur?”, zice, după care adaugă imediat: „Este mare în toate privințele. Întâi, pentru că lor s-au încredințat cuvintele lui Dumnezeu” (3, 2). Ai văzut că, după cum am mai spus, nicăieri nu vorbește de succesele lor, ci, și aici, înșiră binefacerile lui Dumnezeu. Și ce înseamnă „s-au încredințat”? Înseamnă că lor li s-a dat legea, că au fost crezuți atât de vrednici încât li s-au încredințat până și proorocii venite de sus. Știu însă bine că unii zic că această „încredințare” nu avea ca obiect pe iudei, ci întărirea legii înseși. Dar ceea ce urmează nu ne lasă a crede aceasta. Mai întâi că el spune acestea învinovățindu-i și arătând că, deși s-au bucurat de binefacerile de sus, totuși în schimb au arătat o mare nerecunoștință. Același lucru îl arată și pasajul următor:

„Căci ce este dacă unii n-au crezut? Oare necredința lor va nimici credincioșia lui Dumnezeu?” (3, 3).

Și dacă n-au crezut, atunci cum de zic unii că „lor s-au încredințat cuvintele”? Deci, ce zice el? „Că Dumnezeu a încredințat toate acestea lor”, și nu că „ei au crezut cuvintelor”, căci atunci ce rost au cuvintele din pasajul următor: „Căci ce este dacă unii n-au crezut?”. De altfel, și ceea ce urmează mai departe arată același lucru: „Oare necredința lor va nimici credincioșia lui Dumnezeu?”.

Deci expresia „s-au încredințat” proclamă sus și tare darul lui Dumnezeu. Tu însă gândește-te și aici la înțelepciunea Apostolului, căci acuzația adusă lor nu a introdus-o ca de la sine, ci ca izvorâtă din antiteză; e ca și cum ar fi zis: „Poate că ar spune cineva: care e folosul acestei tăieri împrejur? Căci ei n-au întrebuițat-o după cum trebuia; li s-a încredințat legea, și n-au crezut”. Și până aici el nu se arată ca un acuzator aspru, ci ca apărând pe Dumnezeu de vreo vinovăție, prilej cu care întoarce asupra lor toată învinovățirea. „De ce învinovățești - zice - că ei n-au crezut? Și ce are a face aceasta cu Dumnezeu? Nu cumva binefacerea Lui poate fi răsturnată de nerecunoștința celor ce au primit binefacerea? Sau nu cumva nerecunoștința lor va putea schimba cinstea în necinste?”. Căci aceasta învederează expresia: „Oare necredința lor va nimici credincioșia lui Dumnezeu? Nicidecum!”. Aceasta este ca și cum cineva ar spune: „Eu am cinstit pe cutare; dar dacă el n-a primit cinstea, aceasta nu-mi poate aduce nici o învinovățire, și nici nu-mi slăbește sentimentul iubirii de oameni, ci însuși el își arată nesimțirea în care se găsește”. Însă Pavel nu spune numai aceasta, ci încă mai mult: nu numai că necredința lor nu-L poate acuza pe Dumnezeu, ci încă și mai mare arată cinstea și iubirea Lui de oameni, în aceea că El cinstește chiar și pe cel ce-L va necinsti. Ai văzut cum i-a făcut răspunzători de păcate, prin care ei se mândreau? Și într-adevăr, Dumnezeu le-a acordat atât de multă cinste, încât nici chiar prevăzând cele ce se vor petrece în viitor nu l-au făcut să se depărteze de favoarea și bună-voința față de ei, iar ei, în schimbul celor prin care s-au cinstit, au defăimat pe cel ce i-a cinstit. Apoi, fiindcă a zis: „căci ce este dacă unii n-au crezut?”, dovedindu-i prin aceste cuvinte pe toți ca necredincioși, ca să nu pară însă ca un acuzator prea aspru, un dușman al lor, trece îndată la un

silogism, pentru a arăta veridicitatea faptului, zicând astfel:

„Ci Dumnezeu se vădește întru adevărul Său, pe când tot omul întru minciună” (3, 4).

Ceea ce zice este astfel: „Nu zic că numai unii n-au crezut, ci, de voiești, presupune chiar că toți n-au crezut”; adică faptul petrecut cu adevărat el îl lasă la aprecierea auditoriului, ca să nu se arate prea greoi în vorbe, și deci să fie nebănuit. „Căci astfel - zice - mai mult se îndreptățește Dumnezeu”. Și ce înseamnă „îndreptare”? Că, dacă s-ar face o judecată și o examinare a faptelor săvârșite de El pentru iudei, și a celor făcute din partea lor pentru El, atunci desigur biruința ar fi de partea lui Dumnezeu, și toate drepturile de partea Lui. După ce arată aceasta destul de lămurit în cele spuse înainte, îl aduce apoi în față și pe proorocul David, care adevăratește acestea, zicând: „Așa ca Tu să Te îndreptățești întru cuvintele Tale și Tu să biruiști atunci când vei face judecata” (Psalmul 50, 4). Pentru că El a făcut din partea Sa totul, iar ei nici așa nu s-au făcut mai buni. Apoi ridică încă o obiecție, izvorâtă din cea precedentă, zicând:

„Iar dacă nedreptatea noastră învederează dreptatea lui Dumnezeu, ce vom zice? Nu cumva este nedrept Dumnezeu Care aduce mânia? - Ca om vorbesc. Nicidecum!” (5, 6).

Aici el dezleagă absurdul prin absurd. Însă, deoarece pasajul acesta este confuz, se cade a-l lămuri mai îndeaproape. Deci, ce vrea să spună el aici? „Dumnezeu - zice - a cinstit pe evrei, iar ei L-au necinstit. Aceasta face ca El să biruiască, și arată în același timp marea Lui iubire de oameni, în faptul că i-a cinstit chiar astfel fiind. Așadar, fiindcă L-am necinstit și L-am nedreptățit, Dumnezeu a biruit, și dreptatea Lui s-a arătat strălucită”. Dar cum se face că, după ce eu am devenit cauza biruinței Lui, prin cele cu care L-am necinstit, să fiu pedepsit? Deci, cum dezleagă el aceasta? Printr-o altă absurditate, după cum am mai spus. „Dacă tu ești - zice - cauza biruinței Lui, și după aceasta ești pedepsit, acesta este un act de nedreptate; însă dacă El nu este nedrept, și totuși ești pedepsit, atunci nu mai sunteți cauza biruinței Lui”. Și privește evlavia sa apostolică; căci zicând: „Nu cumva este nedrept Dumnezeu Care aduce mânia?”, adaugă: „Ca om vorbesc”. Ca și cum ar zice: „am vorbit după judecata omenească”. De altfel, de multe ori și printre noi, cele ce par a fi drepte, judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu le trece cu vederea, căci El are și alte cuvinte negrăite, spre a face aceasta. Apoi, fiindcă a grăit ceva nelămurit, revine spunând iarăși același lucru:

„Căci dacă adevărul lui Dumnezeu, prin minciuna mea, a prisosit spre slava Lui, pentru ce dar mai sunt și eu judecat ca păcătos?” (3, 7).

„Dacă Dumnezeu - zice - S-a arătat drept, bun și iubitor de oameni, chiar și după câte ai făcut, prin actele tale de neascultare, tu nu numai că nu trebuie a fi pedepsit, ci chiar a fi și recompensat”. Însă dacă este așa, apoi atunci se va găsi în fața noastră acea absurditate vehiculată de mulți, că din cele rele izvorăsc cele bune, și că răul este cauza binelui; și atunci, din două una: sau pedepsind Se va arăta nedrept, sau nepedepsind va avea biruința dintru relele noastre. Însă amândouă aceste ipoteze sunt de domeniul absurdului. Aceasta arătând-o Apostolul, introduce pe elini ca autori ai unor astfel de credințe rătăcite, crezând că e de ajuns, în acuzația pe care o aduce, calitatea persoanelor care au spus aceste lucruri, însă în alt sens. Căci atunci, ridiculizându-ne, ziceau: „Să facem cele rele, ca să vină cele bune!”. De aceea a și subliniat aici acest fapt, zicând:

„Și de ce n-am face cele rele, ca să vină cele bune, precum suntem huliți și precum spun unii că zicem noi? Osânda aceasta este dreaptă” (3, 8).

Fiindcă Pavel a spus: „iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul” (Romani 5, 20), elinii luându-l în râs și denaturând ceea ce a spus într-un alt înțeles, ziceau că trebuie a face cele rele, ca să ne putem bucura de cele bune. Însă Pavel n-a spus astfel, drept care, corectându-se, zicea: „Ce vom zice deci? Rămâne-vom, oare, în păcat, ca să se înmulțească harul? Nicidecum!”

(Romani 6, 1, 2). „Eu am vorbit - zice - de timpurile trecute, și nu ca să facem o practică din aceasta”. Deci, îndepărtând el o asemenea bănuială, a zis cele ce urmează, și a arătat în concluzie că este cu neputință una ca aceasta: „Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat?” (Romani 6, 2). Pe elini i-a pus pe fugă cu cea mai mare ușurință, căci viața lor era foarte decăzută. Nu însă tot astfel și pe iudei, căci deși viața lor se arăta a fi neîngrijită, totuși aveau de partea lor mari motive, precum legea și tăierea împrejur, pe Dumnezeu Care vorbea cu dânșii și credința de a fi dascălii tuturor neamurilor.

De aceea Apostolul i-a dezbrăcat de acestea, și încă mai mult i-a arătat vrednici de pedeapsă, concluzie cu care a și terminat discuția aici. Dacă nu sunt pedepsiți, zice, făcând astfel de lucruri, atunci acel limbaj blasfemiator - „să facem cele rele, ca să vină cele bune” - ar câștiga cu necesitate circulație; însă dacă aceasta este o impietate, desigur că cei ce vorbesc astfel vor fi pedepsiți, ceea ce a și învederat zicând: „Osânda aceasta este dreaptă”, de unde este evident că vor fi pedepsiți. Căci dacă cei ce vorbesc astfel sunt pedepsiți, cu atât mai mult cei ce săvârșesc astfel; și dacă sunt vrednici de pedeapsă, apoi sunt vrednici ca unii ce au păcătuit. Cel ce pedepsește nu este doar vreun om, ca astfel să-i fie bănuită hotărârea, ci Dumnezeu, cel care face totul cu dreptate. Deci, dacă ei sunt pedepsiți după dreptate, atunci pe nedrept vorbeau aceia astfel, defăimându-ne pe noi. Fiindcă Dumnezeu a făcut și face totul ca viața noastră să fie dreaptă și să strălucească peste tot.

Deci să nu ne lenevim, fiindcă numai așa vom putea depărta și pe elini de la rătăcire. Când noi filosofăm în cuvinte, iar în fapte ne urâțim, atunci cu ce ochi îi vom privi oare? Cu ce gură vom putea să discutăm despre credință? Căci va zice cineva către fiecare din noi: „Tu, care nu faci ceea ce este mai mic, cum pretinzi a mă învăța pe mine cele mari? Tu, care încă n-ai aflat că lăcomia este o faptă rea, cum de mai filosofezi asupra celor cerești? Dar poate cunoști că este rău? Deci păcatul îți este mai mare, fiindcă păcătuiești în cunoștință”. Și ce vorbesc eu de elin? Nici chiar legile noastre nu ne dau voie a ne bucura de acest curaj, în timp ce viața noastră e stricată. „Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce tu istorisești dreptățile Mele, și iei legământul Meu în gura ta?” (Psalmul 49, 17).

Fiind duși odinioară evreii în robia babilonenilor, și perșii cucerind acea împărăție, pretindeau evreilor să le cânte cântări de-ale lor, iar ei ziceau: „Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?” (Psalmul 136, 4). Deci, dacă nu este slobod a înălța cântare Domnului în pământ străin și barbar, cu atât mai mult în sufletul barbar; fiindcă barbar și crud este dacă se găsește în păcate. Dacă legea a supus tăcerii pe niște oameni care se găseau în pământ străin și robi altor oameni, cu atât mai mult e drept a astupa gura celor ce sunt robi păcatului și în viață străină de adevăr. Deși aceia aveau cu ei instrumentele de cântare, căci ziceau: „în sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre” (Psalmul 136, 2), totuși nici așa nu puteau cânta. Așadar nici nouă, cu toate că avem gură și limbă, care sunt organele cuvântului, nu ne este slobod a vorbi cu curaj, pe cât timp suntem robi și slujim păcatului, care e mai tiranic decât toți barbarii.

Spune-mi, te rog, ce vei zice elinului, când tu răpești și ești lacom? Vei avea oare curajul a-i spune: fugi de idolatrie, cinstește pe Dumnezeu, și nu te atinge deloc de argint și de aur? Dar oare nu va râde când tu spui acestea, și nu-ți va răspunde: toate acestea mai întâi spune-ți-le ție singur? Căci nu este același lucru a fi cineva elin idolatru cu a fi creștin și a păcătui la fel ca elinii? Cum vom putea noi să-i abatem de la acea idolatrie, când pe noi înșine nu ne abatem de la aceasta? Fiindcă suntem cu mult mai aproape de noi înșine, decât aproapele nostru. Când pe noi înșine nu ne putem convinge de adevăr, cum vom putea atunci convinge pe alții? Dacă cineva

nu-i bun stăpân al propriei sale case, cum va putea fi bun să se îngrijească de Biserică? Cum va putea să îndrepte pe alții cel ce nu-și poate îndrepta nici propriul său suflet? Să nu-mi spui că „eu nu mă închin idolilor de aur”, ci arată-mi că nu faci fapte pe care aurul poruncește a le face. Fiindcă multe și variate sunt felurile de idolatrie; de exemplu, unul îl ține de stăpân pe mamona, altul își ia pântecele drept Dumnezeu, iar altul e stăpânit de cine știe ce altă poftă păcătoasă. Că tu nu jertfești acestora viței, ca elinii? Însă faci cu mult mai rău decât aceia, căci îți jertfești propriul tău suflet. Poate că, într-adevăr, nu pleci genunchii și nu te închini lor. Însă cu mai multă supunere faci tot ceea ce-ți poruncește fie pântecele, fie aurul, fie tirania altor felurite poftes. Or, elinii tocmai prin aceasta sunt dezgustători, că au ridicat la rang divin patimile noastre omenești, pofta personificând-o în Afrodita, mânia în Marte, beția în Dionysos. Dar dacă poate nu cioplești idoli în piatră, ca aceia, totuși tu cu și mai multă râvnire te pleci patimilor pierzătoare, căci membrele lui Hristos le faci membre ale desfrânării, și te tăvălești și în alte felurite nelegiuiri. De aceea vă rog ca, înțelegând mărirea nebuniei, să fugim de o asemenea idolatrie - căci așa numește Pavel lăcomia. Să fugim deci nu numai de lăcomia după bani, ci și de pofta cea rea, fie ea în privința hainelor, fie ea în privința meselor, fie în privința oricăror păcate de felul acestora; căci pedeapsa pe care o vom lua dacă nu vom asculta de legile lui Dumnezeu este cu mult mai aspră decât a elinilor, după cum zice: „Iar sluga ceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult” (Luca 12, 47). Deci, pentru a fugi de cea osândă, și pentru a ne face buni și deopotrivă folositori și nouă, și altora, să scoatem din sufletul nostru toată răutatea și să ne îndeletnicim cu faptele cele bune. Căci numai așa ne vom bucura de bunătățile cele viitoare; căroră fie a ne învrednici cu toții prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Să nu purtăm dușmănie fratelui ce progresează duhovnicește]

„Dar ce? Avem noi vreo precădere? Nicidecum. Căci am învinuit mai înainte și pe iudei, și pe elini, că toți sunt sub păcat, după cum este scris: «Nu este drept nici unul; Nu este cel ce înțelege, nu este cel ce caută pe Dumnezeu. Toți s-au abătut, împreună, netrebnici s-au făcut. Nu este cine să facă binele, nici măcar unul nu este. Mormânt deschis este gâtlejul lor; viclenii vorbit-au cu limbile lor; venin de viperă este sub buzele lor. Gura lor e plină de blestem și de amărăciune. Iuți sunt picioarele lor să verse sânge. Pustiire și nenorocire sunt în drumurile lor. Și calea păcii ei nu au cunoscut-o. Nu este frică de Dumnezeu înaintea ochilor lor»” (Romani 3, 9-18).

După ce a acuzat pe elini și pe iudei, era firesc ca la urmă să vorbească despre îndreptățirea prin credință. Fiindcă dacă nici legea naturală nu a folosit, și nici cea scrisă n-a făcut ceva mai mult, ci amândouă au împovărat numai pe cei ce le-au întrebuințat greșit, și i-a arătat vrednici de osândă, la urmă era necesară mântuirea prin har.

Deci spune-ne despre acest har, fericite Pavel, și dovedește-ne! Dar el nu-și dă încă ghes, uitându-se la nerușinarea iudeilor, și din nou vorbește spre învinovățirea lor.

Și mai întâi îl introduce drept acuzator pe David, care spune pe larg ceea ce Isaia a spus mai pe scurt, strângându-le bine frâul în gură, ca să nu poată apuca razna peste câmpii, și nici din cuvintele ce le întrebuințează asupra credinței să facă pe vreunul din ascultători de a sălta în sus,

fiind deja prins îndeajuns cu acuzațiile proorocilor.

Într-adevăr, profetul pune în sarcina lor trei exagerări deodată: și că toți la un loc făceau fapte rele; și că cele bune nu se însoțeau cu cei răi, ci cedau numai răului; și că răul progresa pe toată linia în cel mai înalt grad. Și ca să nu zică ei: „Dar ce? Și acestea sunt spuse către alții”, iată că a adăugat imediat:

„Dar știm că cele câte zice Legea le spune celor care sunt sub Lege” (3, 19).

De aceea, pe lângă Isaia, care este de toți mărturisit că s-a adresat lor, l-a introdus și pe David, ca să arate că toate acestea sunt consecințe ale acelorași fapte. „Și ce nevoie era - zice - ca profetul, care era trimis pentru îndreptarea voastră, să acuze pe alții? Căci legea n-a fost dată altora, ci vouă”. Dar de ce oare n-a zis: „Și știm câte zice profetul...”, ci „câte zice Legea”. Pentru că Pavel obișnuiește a numi Vechiul Testament, în genere, Lege. De altfel, și în alt loc zice:

„Spuneți-mi voi, care vreți să fiți sub Lege, nu auziți Legea? Căci scris este că Avraam a avut doi fii: unul din femeia roabă și altul din femeia liberă” (Galateni 4, 21-22). De aceea și aici el numește Vechiul Testament tot Lege, zicând: „Dar știm că cele câte zice Legea le spune celor ce sunt sub Lege”. Apoi arată că acestea nu sunt spuse numai ca o simplă acuzație, ci ca să-i pregătească mai dinainte în primirea credinței. Între Vechiul și Noul Testament este atâta afinitate, încât toate acuzațiile și muștrările se făceau ca mai strălucit să se deschidă ascultătorilor ușa credinței.

Fiindcă principala nenorocire a iudeilor a fost încrederea pe care o aveau în ei, despre care și zice mai jos: „deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus” (Romani 10, 3), de aceea și legea, și proorocii le-au surpat mai dinainte cugetările lor deșarte, și le înfrânau mândria, ca astfel venind la cunoștința propriilor păcate, și depărtând de la ei prostia, să alerge cu toată bunăvoința la Cel ce acordă iertarea păcatelor celor ce se văd ajunși în cea mai mare primejdie, și să primească harul prin credință. La acestea făcând aluzie Pavel aici, le zicea: „Dar știm că cele câte zice Legea le spune celor care sunt sub Lege, ca orice gură să fie închisă și ca toată lumea să fie vinovată înaintea lui Dumnezeu”.

Aici îi arată pe ei ca fiind lipsiți de fapte, pe când în vorbe erau mândri și nerușinați, pentru care și întrebuințează cuvinte importante, zicând: „ca orice gură să fie închisă”, arătând prin aceasta fala lor cea nerușinată și nemărginită, și limba lor cea nestăpânită, asemenea unui puhoi de neoprit, căruia profetul i-a pus zăgaz.

Când Pavel zice: „orice gură să fie închisă”, el nu spune să li se astupe gura pentru că au păcătuit, ci că sunt muștrați pentru păcate și ei nu înțeleg aceasta.

„Și ca toată lumea să fie vinovată înaintea lui Dumnezeu”. N-a zis că iudeul să se supună, ci toată făptura. Când zice că „orice gură să fie închisă”, la ei face aluzie, deși nu tocmai pe față, ca nu cumva cuvântul să devină prea aspru; iar când zice: „Și ca toată lumea să fie vinovată înaintea lui Dumnezeu”, el vorbește de iudei și de elini la un loc. Nu puțin contribuie și aceasta la a le înfrâna mândria lor, căci și aici ei nu au nimic mai mult ca neamurile, ci deopotrivă sunt predispuși la cuvântul mântuirii.

Vinovat este acela, care în principiu nu poate sau nu este în stare de a se apăra singur, ci are nevoie de ajutorul altuia, precum de pildă sunt toate ale noastre, după ce am pierdut tot ce ne putea duce la mântuire.

„Pentru că din faptele Legii nici un om nu se va îndrepta înaintea lui, căci prin Lege vine cunoștința păcatului” (3, 20).

Iarăși s-a atins de lege, însă cu oarecare cruțare, și acuzația de aici nu este adusă contra legii, ci contra leneviei iudeilor; pentru că urma să aducă vorba despre credință, s-a încercat aici de a

arăta legea ca foarte slabă și neputincioasă. „Dacă te fâleşti cu legea, zice, apoi ea mai mult te rușinează, ea mai mult îți vedește păcatele”. Dar n-a zis chiar așa de aspru, ci cu o oarecare reținere: „Că prin lege vine cunoștința păcatului”. Așadar și osânda va fi mai mare pentru iudeu. E întocmai ca și cum ar fi zis: „Legea a izbutit a-ți da pe față păcatul, însă datoria ta este de a fugi de el; nefugind, deci, ți-ai atras o și mai mare osândă, așa că Legea a devenit pentru tine un depozit de mai mari pedepse”.

După ce, a sporit frica în ascultători, la urmă vorbește despre har, înfățișând cu multă plăcere darul iertării păcatelor, zicând:

„Dar acum, în afară de Lege, s-a arătat dreptatea lui Dumnezeu, fiind mărturisită de Lege și de prooroci” (3, 21).

Aici a exprimat un mare lucru, ceea ce are nevoie de o mai largă demonstrație. Pentru că dacă cei ce viețuiesc în lege, nu numai că nu au putut fugi de pedeapsă, ci încă i-a îngreuiat și mai mult, apoi cum este posibil ca în afară de lege nu numai să scape de pedeapsă, ci încă să fie și îndreptățiți? Două extreme a pus aici, a se îndreptăți, și a se bucura de aceste bunuri chiar fără lege. De aceea nu a zis simplu „dreptate”, ci „dreptatea lui Dumnezeu”, arătând mai mare darul din valoarea persoanei ce-l dă, arătând puțința făgăduinței, căci Lui totul îi este cu puțință. Și n-a zis „s-a dat”, ci „s-a arătat”, îndepărtând acuza ce i s-ar fi putut aduce, ca inovație a sa, - căci ce s-a arătat, ce s-a scos la iveală, s-a arătat ca ceva vechi și ascuns până atunci. Și nu numai aceasta, dar și ceea ce urmează, dovedesc faptul că nu era ceva nou, apărut de curând, căci după ce zice „s-a arătat”, adaugă imediat: „fiind mărturisită de Lege și de prooroci”.

„Dacă s-a afirmat abia acum, aceasta nu trebuie să te tulbure - zice - și nici să-ți trezească năbănuieli, ca și cum te-ai afla în fața unui lucru nou și străin, căci încă de la început l-au vestit Legea și proorocii”.

Deci pe unele le-a arătat prin această ordine de idei, pe altele - pentru timpurile din urmă - le-a arătat prin cuvintele lui Avacum, care zice: „iar dreptul din credință va fi viu!” (Romani 1, 17), iar pentru timpurile viitoare le pune înainte pe Avraam și pe David vorbind despre aceasta, fiindcă printre ei aceste persoane se bucurau de o cinste mare. Cel dintâi fusese patriarh și profet, iar cel de-al doilea rege și profet, și proorocirile lor erau de la Dumnezeu. De aceea și Matei, chiar de la începutul Evangheliei sale, amintește de aceștia doi mai întâi, și numai apoi pune la mijloc și pe strămoșii de după ei, zicând: „Cartea neamului lui Iisus Hristos”; nu a așteptat ca după Avraam să-l pună pe Isaac și pe Iacov, ci o dată cu Avraam pune și pe David la mijloc. Ba încă ceea ce este și mai uimitor, David a fost trecut înaintea lui Avraam, căci zice: „Fiul lui David, fiul lui Avraam”, și numai după aceea a început a-i înșira și pe ceilalți. De aceea și Apostolul neconținut îi pomenește, zicând: „dreptatea lui Dumnezeu, fiind mărturisită de Lege și de prooroci”. Apoi ca să nu zică cineva: „Și cum ne mântuim, dacă nu contribuim cu nimic?” - iată că el arată că nu puțin contribuim și noi la aceasta prin credință, zicând: „dar dreptatea lui Dumnezeu” și adaugă mai departe:

„prin credința în Iisus Hristos, pentru toți cei ce cred...” (3, 22).

Aici iar se poate tulbura cel de neam iudeu, fiindcă nu are nimic mai mult decât ceilalți, și este pus la un loc cu întreaga lume. Dar ca să nu se alarmeze prea tare, îi mărginește frica, adăugând și zicând:

„... că nu este vreo deosebire, fiindcă toți au păcătuit” (3, 23).

Adică „să nu-mi spui că unul este elin, celălalt scit, altul trac, căci cu toții sunt sub aceleași păcate. Dacă tu ai primit Legea, un singur lucru ai aflat din Lege: a cunoaște păcatul, nu însă a și fugi de el”.

Apoi, ca nu cumva să zică ei: „Dacă am greșit, totuși nu așa mult ca aceia”, Apostolul adaugă:

„și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu”, încât „deși nu ai păcătuit la fel ca ei, totuși de slavă vei fi lipsit deopotrivă cu ei, căci și tu ești dintre aceia care L-au disprețuit, iar cel ce disprețuiește nu face parte dintre cei slăviți, ci dintre cei rușinați, însă nu te tulbura, căci eu n-am spus aceasta ca să te aduc la deznădejde, ci ca să-ți arăt iubirea de oameni a Stăpânului”. De aceea a și spus: „Îndreptându-se în dar cu harul Lui, prin răscumpărarea cea în Hristos Iisus. Pe Care Dumnezeu L-a rânduit (jertfă de) ispășire, prin credința în sângele Lui, ca să-Și arate dreptatea Sa” (3, 24-25).

Privește prin câte idei completează cele spuse mai sus: în primul rând, vorbește de valoarea persoanei, căci Cel ce lucrează toate acestea nu este om, care să nu le poată face, ci Dumnezeu adevărat, Care toate le poate, căci a Lui este dreptatea în vecii vecilor; în al doilea rând, vorbește de Lege și de prooroci. „Dacă ai auzit că «afară de Lege», să nu te tulburi”, zice; „aceasta este și părerea Legii”. În al treilea rând, vorbește despre jertfele din Legea veche, căci de aceea a zis: „întru sângele Lui”, amintindu-le de oile și de vițeele pe care obișnuiau să-i jertfească, deoarece „dacă jertfele celor necuvântătoare dezlegau păcatele, apoi cu atât mai mult sângele lui Hristos”. Și n-a zis simplu: „prin izbăvirea din robia vremelnică”, ci „prin răscumpărarea cea întru Hristos Iisus”, întrebuițând expresia *ajpoluvtrwsi*, care arată că nicidecum nu se vor mai întoarce în robie. Chiar și expresia „curățire” este spusă în acest sens, arătând că dacă tipul sau închipuirea avea atâta putere, apoi cu atât mai mult adevărul o va arăta. Și arătând că aceasta nu este deloc ceva nou, întrebuițează expresia „L-a rânduit”. Apoi expresia „L-a rânduit Dumnezeu” arată faptul că este și al Tatălui și al Fiului, Tatăl L-a rânduit, însă și Hristos a făcut totul prin sângele Lui.

„Să-Și arate dreptatea Sa”. Dar ce înseamnă arătarea dreptății Lui? După cum arătarea bogăției nu este numai de a fi cineva bogat, ci de a face și pe alții bogați, arătarea vieții de a învia pe cei morți, arătarea puterii nu numai de a fi cineva puternic, ci și de a face puternici pe cei slabi, tot așa și arătarea dreptății nu se manifestă numai în a fi cineva singur drept, ci și pe alții încărcăți de păcate a-i face drepti. Aceasta explicând-o, a adăugat mai departe ce trebuie să înțelegem prin „arătare”:

„întru făgăduința lui Dumnezeu - ca să-Și arate dreptatea Sa, în vremea de acum, spre a fi El Însuși drept, și îndreptând pe cel ce trăiește din credința în Iisus, din îngăduința lui Dumnezeu” (3, 26).

„Nu te îndoii - zice - că nu din fapte, ci din credință, și nici să fugi de dreptatea lui Dumnezeu, fiindcă binele izvorât de aici este îndoit, ușor și la îndemâna tuturor; nici nu te rușina, căci dacă el se arată făcând aceasta, și chiar se mândrește, apoi cum este cu puțință ca tu să te ascunzi de aceea cu care Stăpânul se slăvește?”.

Înălțând pe ascultători prin cele spuse, anume că cele petrecute sunt ca urmare a dreptății lui Dumnezeu, îl urnește cu frica pe cel leneș și slab de a se apropia, zicând ceea ce urmează: „pentru iertarea păcatelor celor mai înainte făcute”. Ai văzut cum el încontinuu amintește de păcatele lor? Căci spune mai sus: „că prin lege este cunoștința păcatului”, apoi adaugă că toți au păcătuit, iar aici arată faptul cel mai grav, căci n-a zis „pentru păcate”, ci „pentru slăbănogire”, adică paralizie completă, sau mai bine zis amortire totală. Nu era nici o speranță de vindecare, și precum trupul paralizat are nevoie de ajutorul de sus, tot așa este și cu sufletul paralizat. Și ceea ce este mai grozav, că ceia ce așează drept cauză, o arată ca o mai mare acuzație. Și care este aceasta? Că slăbănogirea a devenit „din îngăduința lui Dumnezeu” (3, 26), ca și cum ar fi zis: „Nu aveți ce răspunde, că adică nu v-ați bucurat de multă răbdare și bunătate din partea Lui”. Expresia „în vremea de acum” arată puterea Lui cea mare și iubirea Lui de oameni; „când ne-am deznădăjduit - zice - și era timp de hotărâre, când s-au înmulțit relele și au prisosit păcatele,

atunci și El a arătat puterea Sa, ca să afli cât de mare este vistieria dreptății Lui. La început nici nu s-ar fi părut acest fapt minunat, ca acum, când fiecare mod de vindecare a fost cenzurat cu atenție”.

„Deci, unde este pricina de laudă? A fost înlăturată . Prin care Lege? Prin Legea faptelor? Nu, ci prin Legea credinței” (3, 27).

Mare este lupta lui Pavel spre a arăta că atât de mult a putut face credința, încât legea niciodată nu ar fi putut să-și închipuie. Fiindcă a spus că Dumnezeu îndreptățește pe om prin credință, de aceea se agață iarăși de credința mozaică. Și observă că el nu spune: „Unde sunt meritele iudeilor? Unde este lucrarea dreptății?”, ci „unde este pricina de laudă”, arătând aici, prin orice oportunitate, că ei, deși se credeau mai mult decât alții, în realitate nu au nimic în plus. Și zicând „unde este pricina de laudă”, nu dă și răspunsul că a „pierit sau s-a pierdut”, ci „s-a înlăturat” ca și ceva netrebnic, ca și ceva ce nu mai se potrivea pentru timpurile acelea, fiindcă, într-adevăr nu se mai aplica timpului acela. După cum, atunci când stă de față judecata, nu mai este timp pentru cei ce vor a se pocăi, tot așa și atunci, când este dată hotărârea, și urmează a fi toți pierduți, și când stă de față harul care dezleagă toate aceste rele, tot așa, zic, nici atunci nu mai este timp de a așeza înainte îndreptarea prin lege.

Dacă ei voiau să stăruie cu încăpățănare în părerea lor, apoi ar fi trebuit să o facă mai înainte de venirea harului; dar după ce a venit cel ce mântuiește prin credință, au început luptele zadarnice, iar harul mântuiește fără ele, dovedindu-le de prisos. De aceea a venit acum, ca să nu zică ei că dacă ar fi venit mai înainte era cu puțință de a fi mântuiți prin Lege, în urma ostenețelor și faptelor izvorâte din ea. Deci Apostolul, astupându-le gura lor cea nerușinată, îi preîntâmpină zicând că a așteptat mai întâi un timp îndelungat, ca după ce vor dovedi prin toate că nu sunt în stare de a se mântui, Hristos va veni să-i mântuiască prin harul Său. De aceea, după ce a zis mai sus: „ca să-și arate dreptatea”, adaugă imediat: „în vremea de acum”. Dacă cineva ar contrazice acest fapt, s-ar asemăna cu cel ce făcând crime mari, și neputând a se dezvinovăți înaintea tribunalului, pentru care a fost și condamnat, mai pe urmă fiind eliberat din temniță prin indulgență împăratească, s-ar obrăznicii după eliberare și ar spune că el cu nimic nu a greșit! Mai înainte de a veni indulgența împăratească, trebuie să dovedească nevinovăția sa, dar după ce a venit, nu mai are cum să se laude.

Și tocmai acest fapt s-a petrecut cu iudeii, fiindcă ei nu erau în stare de a face ceva de la sine, iar de aceea a venit Hristos, răsturnând lauda lor prin chiar venirea Sa, căci cel ce zice a fi dascăl al pruncilor, se fălește cu Legea și se intitulează pe sine îndreptător al celor fără minte, în timp ce el însuși are nevoie de dascăl și mântuitor, acela, zic, nu poate avea nici un motiv de mândrie. Dacă netăierea împrejur devenise tăiere împrejur chiar înainte de venirea Lui, apoi cu atât mai mult după; așa că ea [tăierea împrejur] e lepădată din amândouă timpurile. Spunând că lauda lor a fost scoasă afară, a arătat la urmă și cum a fost scoasă; „decă a fost înlăturată”, zice. „Prin care Lege? Prin Legea faptelor? Nu, ci prin Legea credinței”. Iată că aici și credința el a numit-o lege, insistând în asemenea numiri, ca astfel să se mângâie oarecum și să se încurajeze de aparenta inovație. Dar care este legea credinței? Aceea că se mântuiește omul prin har.

Aici arată puterea lui Dumnezeu, că nu numai a mântuit pe om, ci încă l-a și îndreptat și l-a adus la adevărata laudă, neavând nevoie de fapte, ci cerând numai credință. Aceasta zicându-le, moderează și pe iudeul ce a crezut, iar pe cel ce nu a crezut îl înfrânează, ca astfel să-l atragă la credință. Cel ce s-a mântuit, dacă cugetă lucruri mari, dând atenție legii, va auzi că chiar legea i-a astupat gura, chiar ea i-a împiedicat mântuirea și i-a scos afară lauda, iar cel ce n-a crezut, fiind

umilit din aceleași raționamente, va putea desigur să se apropie de credință.

Ai văzut cât de mare e vistieria credinței? Și cum i-a îndepărtat de la cele dinainte, nelăsându-i nici măcar a se lăuda cu ele?

„Căci socotim că prin credință se va îndrepta omul, fără faptele Legii” (3, 28).

După ce i-a arătat superiori iudeilor prin credință, la urmă vorbește și de ea, și iarăși îndreaptă tot ceea ce părea a-i tulbura. Fiindcă într-adevăr două lucruri tulburau pe iudei: întâi că cei ce nu se puteau mântui prin faptele legii se puteau mântui fără fapte, și în al doilea rând cei netăiați împrejur se puteau bucura de aceleași bunuri ca și cei crescuți în lege atâta timp, ceea ce îi tulbura și mai mult. De aceea și Apostolul mai întâi a pregătit pe ascultători cu prima idee, și numai după aceasta a adus vorba de ce-a de-a doua, care atât de mult tulbura pe iudei, încât chiar și Petru a fost acuzat din această cauză. Deci ce zice Apostolul? „Socotim că prin credință se va îndrepta omul”. El n-a zis „iudeul, sau cel ce se găsește sub lege”, ci întinzând vorba pe un teren mai larg, și deschizând lumii întregi ușile mântuirii, zice „omul”, adică pune numele comun. Deci având ocazia, dezleagă antiteza pusă. Fiindcă era natural ca iudeii, auzind că prin credință se îndreaptă tot omul, se fie nemulțumiți și scandalizați, de aceea a adăugat: „Oare Dumnezeu este numai al iudeilor?” (3, 29), ca și cum ar fi zis: „Și de ce ți se pare absurd că tot omul se mântuiește? Nu cumva Dumnezeu este numai al unei părți din lume?”.

Din aceasta arată el că iudeii, voind a înjosi neamurile, necinstesc mai mult slava lui Dumnezeu, de vreme ce în viziunea lor nu este Dumnezeul tuturor. Dar de vreme ce este Dumnezeul tuturor, apoi se și îngrijește de toți, și dacă se îngrijește de toți, apoi pe toți deopotrivă îi mântuiește prin credință.

De aceea zice: „Oare Dumnezeu este numai al iudeilor? Nu este El și Dumnezeuul păgânilor? Da, și al păgânilor”. Nu este un Dumnezeu particular sau al unei părți din lume, ca ziii cei fabuloși ai elinilor, ci comun tuturor, și unul singur, pentru care și adaugă: „Fiindcă este un singur Dumnezeu” (3, 30), adică „același Stăpân au și aceia. Dacă îmi vei spune de cele de demult, ei bine, și atunci erau comune cele ale proniei dumnezeiești, deși în diferite chipuri. Ție ți s-a dat drept pildă Legea scrisă, iar acelora legea naturală, și nimic nu aveau mai puțin, ci puteau să și biruiască, dacă voiau”.

De aceea a și adăugat imediat, lăsând să se înțeleagă tocmai aceasta: „care va îndrepta tăierea împrejur din credință și netăierea împrejur prin credință”, amintindu-le cele spuse mai înainte despre tăierea și netăierea împrejur, prin care le-a dovedit că nu este nici o deosebire. Și dacă atunci era așa, apoi cu atât mai mult acum; ceea ce a și arătat mai lămurit în pasajul următor, prin care dovedește că și iudeul și elinul au deopotrivă nevoie de credință:

Desființăm noi legea prin credință? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea” (3, 31).

Ai văzut înțelepciune negrăită și iscusită? Căci expresia „întărim” arată că Legea nu mai era întărită, ci slabă și desființată. Privește măreția puterii lui de argumentare, și cu câtă mulțime de idei pregătește ceea ce voiește a arăta, căci prin această expresie nu numai arată credința ca stricătoare a Legii, ci încă este ajutătoarea ei, după cum și Legea este premergătoare credinței. După cum a afirmat credința ca mărturisită de Lege și de prooroci: „fiind mărturisită de Lege și de prooroci” (3, 21), tot așa și aici arată că această credință a făcut Legea neputincioasă. Și cum a făcut-o neputincioasă? Ascultă: care era rolul Legii, din ce cauză făcea ea totul? Desigur că pentru a face pe om drept; însă tocmai la aceasta Legea nu a avut nici o putere, „căci toți au păcătuit”, zice. Deci credința venind a făcut acest lucru, adică omul deodată ce a crezut, s-a și îndreptățit. Așadar puterea Legii nu s-a mai manifestat, și ceea ce Legea se silea ca să îndeplinească și făcea fără succes, aceea credința a îndeplinit-o și a adus-o la bun sfârșit. Așadar credința nu a desființat Legea, ci a întărit-o.

Trei lucruri arată Apostolul aici: 1) că și fără Lege este cu putință a se îndrepta cineva, 2) că Legea n-a putut îndrepta pe om și 3) că credința nu se află în conflict cu Legea, nu este contra acesteia. Fiindcă tocmai aceasta îi alarma pe iudei mai mult, adică a se considera credința potrivnică Legii, de aceea Apostolul arată, mai mult decât voiește iudeul, credința ca nefiind potrivnică Legii, ci chiar fiind aliată și împreună-lucrătoare cu ea, ceea ce mai cu seamă dorea să audă iudeul.

Dar fiindcă o dată cu darul acesta, prin care noi ne-am îndreptățit, este nevoie și de viață neprihănită, de aceea să dovedim o râvnă vrednică de un asemenea dar; și o vom arăta cu adevărat numai dacă vom păstra cu multă râvnă pe mama tuturor bunurilor, adică dragostea. Dragoste nu prin cuvinte seci, sau salutări simple, ci cu sprijin văzut și cu dovadă în fapte. De pildă: a potoli foamea săracului, a veni în ajutorul celor bolnavi, a scăpa pe cineva din primejdii, a plânge cu cei ce plâng, a te veseli cu cei ce sunt veseli, căci și aceasta este dragoste, deși s-ar părea că a te veseli cu cei veseli e un fapt neimportant. Cu toate acestea acest fapt este mare în sine însuși, și este rezultatul unei minți de filosof, căci pe mulți am putea să-i găsim că îl săvârșesc cu amărăciune, iar alții fără nici o tragere de inimă, ci numai de ochii lumii.

Mulți plâng cu cei ce plâng, însă nicidecum nu se bucură cu cei ce sunt veseli, ci se întristează și plâng în timp ce aceștia sunt veseli, din ură și pizmă. Nu este un fapt neînsemnat să fii vesel când fratele tău este vesel, ci chiar important, și poate mai important nu numai decât a plânge cu cei ce plâng, ci și decât faptul de a veni în sprijinul celor aflați în primejdii, însă se mâhnesc când alții progresează, căci atât de mare este tirania pizmei și a urii.

Deși a se pune cineva în pericol pentru fratele său este un fapt greu, căci e însoțit de osteneți și sudori multe, pe când a te bucura izvorăște numai dintr-o bună intenție, cu toate acestea mulți nu se grăbesc a face ceea ce e mai ușor, ci își iau asupra lor ceea ce e mai greu, căci se topesc de ciudă când văd pe alții progresând și întregii Biserici fiind de folos, fie prin cuvânt, fie prin alt mod!

Și ce ar fi mai rău decât aceasta? Un astfel de om nu se luptă numai contra fratelui său, ci chiar contra voinței lui Dumnezeu. Înțelegând, scapă de această boală, și dacă nu voiești pe fratele tău, scapă de miile de rele. De ce introduci un război în cugetul tău? De ce umpli sufletul tău de tulburare? De ce îți faci singur rău? De ce răstorni totul pe dos? Și cum vei putea cere iertarea păcatelor tale, dacă te porți așa? Dacă Dumnezeu nu iartă păcatele celor ce nu le iartă pe ale altora, apoi cum va da iertare celor ce nedreptătesc pe alții, care cu nimic i-au nedreptățit? Faptul acesta este dovada celei mai josnice răutăți. Unii ca aceștia luptă împotriva Bisericii împreună cu diavolul, și poate chiar mai rău decât diavolul, fiindcă de diavol se poate păzi cineva, pe când de aceștia, care sub masca prieteniei aprind pe furie focul, în care singuri ei mai întâi se bagă, și pătimesc de o boală ce nu numai că nu merită mila și compătimirea altora, ci are în sine chiar mult ridicol.

De ce ești galben? Spune-mi, de ce tremuri de necaz și stai ca și cuprins de frică? Ce rău ți s-a întâmplat? Că fratele tău este strălucit, renumit și binevăzut? Tocmai de aceea tu ar trebui să te încununezi, să te bucuri și să slăvești pe Dumnezeu, fiindcă aproapele tău a devenit strălucit și renumit. Deci te revolți că Dumnezeu se slăvește? Acum vezi spre ce latură se îndreaptă lupta mea? „Dar - zici tu - eu nu mă revolt că Dumnezeu se slăvește, ci fiindcă fratele meu este slăvit”. Însă prin el se ridică slava lui Dumnezeu, și tot atunci și războiul pe care-l duci împotriva lui. „Dar nu aceasta mă întristează - zici tu -, ci faptul că ai vrea ca și prin tine să se slăvească Dumnezeu”. Tocmai de aceea bucură-te că fratele tău progresează, și Dumnezeu atunci se va slăvi și prin tine, și toți vor zice: „binecuvântat este Dumnezeu care are astfel de slugi ce nu cunosc invidia, și care se bucură de faptele cele bune ce se săvârșesc prin ei”.

Ce zic eu despre frate? Chiar de ți-ar fi dușman sau te-ai război cu el, însă Dumnezeu prin el se slăvește, iar trebuie pentru aceasta a-l face prieten, pe când tu pe prieten îl faci dușman pentru că Dumnezeu se slăvește prin progresele lui. Dacă cineva ar vindeca trupul tău cel bolnav, chiar de ți-ar fi dușman, totuși după aceea îl vei considera întâiul între prietenii tăi; dar pe cel ce împodobește trupul lui Hristos, adică Biserica, și care îți e prieten, tu îl consideri ca dușman?! Cum ai putea să dovedești în alt mod războiul împotriva lui Hristos?

De aceea, chiar de ar face cineva minuni, chiar de ar trăi în feciorie, chiar de ar posti, chiar de s-ar culca jos pe pământ, și prin aceste virtuți ar ajunge la înălțimea îngerilor, totuși pentru o asemenea faptă va fi mai pângărit decât curvarii și preacurvarii, și mai nelegiuit decât tâlharii și profanatorii de morminte.

Dar ca nu cumva să ia cineva cuvintele mele ca exagerate, eu v-aș întreba cu plăcere, și să-mi răspundeți: dacă cineva ar lua în mâini un foc și ar aprinde această casă, prin aceasta surpând altarul, oare nu fiecare din cei de față ar arunca cu pietre asupra lui, ca pângărit și nelegiuit? Dar ce? Dacă în locul aceluia foc ar purta unul și mai mare și mai arzătoare decât focul, vreau să zic ura, care nu dărmă pietrele clădirii, nu surpă altarul aurit, ci ceea ce este mai de preț clădirii decât jertfelnicul, adică răstoarnă clădirea didascalilor și o prăbușește, apoi unul ca acesta de ce iertare ar mai putea fi vrednic?

Să nu-mi spună cineva, au încercat unii de multe ori să facă așa, totuși nu au putut face nimic, fiindcă faptele întotdeauna se judecă de la intenția celui ce le săvârșește, fiindcă și Saul a voit a ucide pe David, însă nu l-a nimerit cu sulița (I Regi 19, 10).

Nu pricepi tu, spune-mi, că, dacă urăști oile lui Hristos, te lupți cu Păstorul? Urăști oile acelea, pentru care Hristos și-a vărsat sângele, și pentru care ne-a poruncit nouă de a face totul și chiar de a pătimi? Nu-ți amintești că Stăpânul a căutat slava ta și nu a Sa; iar tu cauți slava ta, și nu a Sa? Deci dacă ai căuta pe a Sa, atunci ai găsi-o și pe a ta, dar fiindcă tu ai căutat-o pe a ta înaintea celei convenite Lui, apoi niciodată nu te vei bucura de ea.

Care este leacul acestui rău? Cu toții să ne rugăm în comun lui Dumnezeu pentru ei, și un singur glas să înălțăm pentru ei, ca pentru niște îndrăciți (demonizați), căci aceștia sunt mai de plâns decât aceia, fiindcă nebunia lor izvorăște din intenție. Deci, această boală are nevoie de rugăciuni și cereri multe. Dacă cel ce nu iubește pe fratele său, chiar de și-ar goli punga în folosul săracilor, și chiar dacă ar face lucruri strălucite în Biserică, totuși cu nimic nu se folosește mai mult, dar încă cel ce se luptă cu fratele său, care nu l-a nedreptățit cu nimic, de câtă pedeapsă oare nu se face vinovat? Un asemenea om este mult mai rău decât păgânii. Dacă a iubi pe cei ce ne iubesc nu ne face de a avea nimic mai mult decât păgânii, dar încă cel ce urăște pe cei ce-l iubesc unde va sta? Spune-mi, fiindcă a urî pe cineva este mai rău decât a-l război. Cel ce poartă război altuia, deîndată ce a dispărut cauza războiului, a aruncat dușmănia la o parte, pe când cel ce urăște niciodată nu va fi prieten celui urât. Unul cel puțin dă războiul pe față, dar acesta în ascuns; unul de multe ori cel puțin are o cauză binecuvântată de a se război cu altul, pe când celălalt este împins de o pornire și de o cugetare demonice.

Cu ce ar putea compara cineva un astfel de suflet? Cu care viperă? Cu ce șarpe? Cu ce vierme? Cu ce vietate? Nimic nu este mai spurcat, nimic mai rău ca un astfel de suflet. Aceasta a răsturnat bisericile, aceasta a zămislit ereziile, aceasta a înarmat mâna frățească și a făcut ca să se mânjească dreapta lui în sângele dreptului, aceasta a pângărit legile naturii, acesta a deschis porțile morții și a prefăcut blestemul acela în fapt văzut de toți, nu l-a lăsat pe acel ticălos (Cain) ca să-și amintească nici de durerile părinților și nici de altceva, ci atât de mult l-a înfuriat și l-a împins la o așa mânie, încât chiar Dumnezeu îndemnându-l și zicându-i: „la tine se va întoarce, și tu-l vei stăpâni pe acela” (Facere 4, 7), totuși nici așa nu s-a muiat. Deși Dumnezeu trecuse cu

vederea păcatul lui, ba încă i-a supus și pe fratele său, cu toate acestea boala lui era fără leac, chiar dacă s-ar fi întrebuițat mii de doctorii, ea totuși și-ar fi dat pe față putreziciunea și puroiul din ea. De ce te scârbești tu, o! nenorocitul și mai ticălos decât toți ticăloșii? Pentru că Dumnezeu a fost cinstit? Dar aceasta este cugetare satanică.

Pentru că fratele tău a izbutit? Dar și tu erai liber a izbuti în fapta bună, ba chiar a-l întrece; așa că de voiești a-l birui, nu-l sfâșia și nici da pierzării, ci lasă-l în viață, ca să se păstreze pentru generațiile viitoare ideea de luptă dreaptă; biruiește-l cât timp este în viața aceasta, căci numai așa și cununa îți va fi mai strălucită, pe când ucigându-l, singur ți-ai luat hotărârea de a fi un învins!

Dar vai, ura și invidia nu vor să știe de nimic! Pentru ce iubești slava atât de mare, când tu te găsești în pustietate? Tot așa cum pe atunci Cain și Abel singuri locuiau pe pământ, însă nici aceasta nu a putut să-l oprească de la vărsarea de sânge pe cel pizmuitor, ci lepădând el cele bune din sufletul lui, a stat și s-a pregătit de luptă împreună cu diavolul, căci acesta era cel care-l mâna din umbră pe Cain.

Nu i-a fost diavolului destul că omul ajunsese muritor, ci s-a gândit să-i facă tragedia și mai mare prin felul morții, și l-a momit să-și ucidă fratele. Se grăbea diavolul și se zbătea, ca să vadă mai curând hotărârea lui pusă în aplicare, el, care niciodată nu se satură de relele aduse peste oameni. După cum cineva, având un dușman legat, s-ar hotărî să-l vadă în carceră, și acolo - mai înainte de a-l scoate afară din cetate - l-ar sfâșia, și n-ar mai aștepta timpul potrivit, tot așa a făcut și diavolul atunci; deși auzise că omul fusese scos din rai și se va duce pe pământ, el tot râvnea să vadă ceva mai mult decât atât; să vadă, zic, fiu sfârșindu-se mai înainte de tatăl său, să vadă frate ucigându-și fratele, să vadă jertfă din silă și fără timp!

Ai văzut la câte rele a slujit invidia? Cum a îmbrățișat cugetul cel nesățios al diavolului, și cum i-a întins o masă pe placul său?

Să fugim, deci, de această boală urâcioasă, fiindcă în caz contrar nu vom putea fugi de focul acela care este gătit diavolului, dacă nu vom scăpa de această boală, și vom scăpa doar atunci, când ne vom gândi cum ne-a iubit și pe noi Hristos, și cum tot El ne-a poruncit de a ne iubi unii pe alții.

Cum ne-a iubit pe noi Hristos? Prin aceea că și-a dat sângele Său pentru noi care eram dușmani și-l nedreptățisem foarte mult. Aceasta fă și tu cu fratele tău, fiindcă de aceea a zis: „Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul” (Ioan 13, 34).

Și încă mai mult, căci nu s-a mărginit aici, ci Însuși El a făcut așa față de dușmanii Săi. Poate că nu voiești să-ți dai viața pentru fratele tău? Atunci de ce verși sângele lui, și faci cu totul contrar poruncii lui neascultând? Deși El ceea ce a făcut nu a făcut-o din datorie, pe când tu făcând așa, îndeplinești o datorie morală impusă de stăpân. De altfel chiar cel ce a primit iertare de la acel stăpân pentru o mie de talanți, și la urmă cerea de la datornicul său 100 de dinari, nu a fost pedepsit pentru aceasta numai, ci pentru că cu toată bunătatea arătată de stăpân către el, nu a devenit mai bun, nici nu a urmat pe stăpânul său, care a pus începutul bunătății și binefacerii, și a întors datoria, căci aceasta era și obligația lui. Tot ceea ce facem, facem îndeplinindu-ne datoria. De aceea și zicea: “Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem” (Luca 17, 10).

Deci, chiar de am făcut dovadă de dragoste către aproapele, chiar de am goli pungile și am da banii săracilor, noi împlinim o datorie, nu numai fiindcă El a făcut începutul binefacerilor cu noi, ci pentru că dăm din ale Lui, dacă dăm vreodată. De ce te lipsești pe tine de cele asupra cărora el

voiește ca tu să fii stăpân? De aceea El ți-a poruncit ca să dai acestea și altuia, ca tu însuși să le ai. Atât timp cât le stăpânești singur, nu ai nici tu, dar dacă vei da și altuia, atunci vei lua și tu. Oare ce ar putea egala această dragoste, pe care a arătat-o față de noi? El Și-a vărsat sângele pentru dușmani, iar noi nu dăm nici măcar banii care nici nu sunt ai noștri; El a făcut aceasta înaintea noastră, iar noi nu o facem chiar și după ce El a săvârșit-o; El a făcut aceasta pentru mântuirea noastră, iar noi nu o facem nici măcar pentru folosința noastră. Nu Lui i se adaugă ceva prin iubirea noastră de semenii, ci totul se așază pentru folosința noastră. De aceea ni s-a poruncit a da, ca nu cumva să ne lipsim pe noi înșine. După cum cineva ar da unui copil mic o monedă de argint, apoi i-ar porunci să o țină bine în mână, sau să o dea slugii să o păstreze, ca să nu o poată răpi cel ce ar voi, tot așa face și Dumnezeu: „Dă, zice, celui ce are nevoie, ca nu cumva să le răpească cineva de la tine, ca de pildă diavolul, tâlharul, sau cel viclean sau chiar după toate acestea moartea ce te așteaptă. Pe cât timp, le stăpânești tu, nu le stăpânești în siguranță, dar dacă mi le dai mie, prin săracii ce-ți stau în față, eu ți le voi păstra toate cu mare cinste, și la timpul potrivit le voi pune la loc de mare îmbelșugare. Le primesc de la tine nu ca să ți le iau de tot, ci ca să fac ceva mai mult, ca să le păstrez bine, să le conserv pentru acel timp când nu mai sunt nici cel ce împrumută, nici cel ce miluiește”.

Deci, ce ar putea fi mai sălbatic, când și după atâtea făgăduințe noi să nu vrem în continuare a împrumuta? Așadar, de aceea ne ducem la El goi, săraci și lipsiți, fiindcă nu avem cu noi cele ce ni s-au încredințat, fiindcă nu am depus averile în mâinile celui ce le păstrează mai bine decât toți. Deci, ce vom putea răspunde fiind învinovați de propria noastră pierdere? Ce pretext vom putea pune înainte? Ce dezvinovățire vom avea? De ce nu ai dat? Nu ai avut încredere că le vei lua iarăși? Și cum s-ar putea spune asta? Căci cel ce dă celui ce nu i-a dat nimic, oare nu cu atât mai mult va da după ce a primit? Dar poate te încântă privirea banilor? Apoi de aceea tocmai să dai, pentru că acolo, unde nu ți-i va putea răpi nimene, să te încante mai mult. Cel ce stăpânește averile aici pe pământ, va suferi mii de rele. Ca și un câine turbat se repede și diavolul asupra celor bogați, voind a le răpi, ca pe o bucată de plăcintă sau pâine din mâinile copilului.

Să le dăm, deci, Tatălui ceresc. Când diavolul vede acest fapt petrecut, va pleca pentru totdeauna, și plecând el, ți le va da Tatăl pe toate cu cea mai mare siguranță, căci diavolul nu va putea să te supere atunci - vorbesc despre viața viitoare, întru nimic nu se deosebesc cei bogați de copiii cei mici supărați de căței, căci și asupra lor toți își ațâță vorba, toți îi hărțuiesc, toți îi trag de partea lor, nu numai oameni, ci și patimi barbare, ca beția, îmbuibarea pântecelui, lingușirea și toată desfrânarea. Când trebuie a împrumuta pe cineva, atunci cercetăm pe cei ce dau mai mult, și studiem pe cei recunoscători, în acest caz, facem exact cum nu ar trebui, fiindcă lăsăm la o parte pe Dumnezeu, Care este recunoscător și Care nu însutit, ci înmiit ne întoarce înapoi, și căutăm pe aceia ce ne înapoiază de mai multe ori capitalul.

Și într-adevăr, ce ne dă înapoi pânțele, care consumă mai mult decât orice? Resturi nedigerate și stricăciune! Ce ne dă îndărăt slava cea deșartă? Invidie și ură! Ce ne dă zgârcenia? Grijă și bătăi de cap! Ce ne dă înapoi desfrânarea? Iadul și viermele cel otrăvit! Și aceștia sunt datornicii celor bogați, în mâinile acestora ei depun capitalul și dobânda, care se transformă în relele de aici și în durerile din viața viitoare.

Și pe aceștia îi împrumutăm noi, spune-mi, sub o astfel de pedeapsă, și nu vom încredința oare capitalul lui Hristos, Care ne pune înainte cerul, viața cea veșnică și bunătați negrăite? Și ce justificare vom avea? De ce nu dai Celui ce dă negreșit, și dă chiar mai mult decât primește, și pe termen îndelungat? Nemincinoase sunt cuvintele care spun: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă” (Matei 6, 33).

Ai văzut dărnicie nemăsurată? „Acelea ți se păstrează - zice - și nu se știrbesc, iar cele de aici ți

se vor adăuga, și vei avea bogății de prisos”. Afară de aceasta, și prin faptul că ai dat pe un termen îndelungat, averea îți sporește, fiindcă și procentul dobânzii devine mai mare, ceea ce de altfel fac și creditorii cu cei ce împrumută, căci și aceia au în vedere și preferă pe cei ce iau cu împrumut, pe un timp mai îndelungat. Cel ce împrumută pe alții pe timp scurt, taie din mărimea procentului, pe când dacă împrumută pe un timp mai îndelungat, face o mai bună afacere. Apoi dacă aici noi nu ne îngrijorăm de amânarea datornicilor, ba încă dorim ca termenul să fie cât mai lung, de ce față de Dumnezeu suntem mici la suflet, încât să Îl bănuim și să ezităm, deși, după cum am spus, El ne dă și aici, iar dincolo păstrează tot ce am depus noi, ba chiar și mai mult? Fiindcă măreția celor date, ca și frumusețea darului Său, covârșește nimicnicia acestei vieți, căci nici nu este posibil ca să primim în acest trup stricăcios și vremelnic acele cununi nevestejite, nici în viața de aici, plină de tulburări și schimbări, nu putem lua acea moștenire neclătită și netulburată. Tu, dacă ți-ar datora cineva bani, și s-ar găsi în țară străină, neavând slugi și nici el neputând veni la casa ta, ca să-ți întoarcă împrumutul, oare nu te-ai ruga mult ca nu în țară străină, ci acasă la tine să depună banii? Și cele duhovnicești, care nici nu se pot spune, pretinzi a le lua aici? Dar câtă smintire nu este în asemenea pretenții? Dacă le-ai lua aici, negreșit că le-ai lua stricăcioase, pe când dacă amâni a le lua mai târziu, în viața viitoare, ți le va da nesticăcioase și neștirbite. Dacă le-ai lua aici, ai lua plumb, pe când acolo vei primi aur curat. Dar nici de cele de aici nu te va lipsi.

Împreună cu acea făgăduință, el a mai adăugat și alta, zicând că tot acela ce dorește cele de dincolo, însutit va lua, și viața veșnică va moșteni. Deci dacă nu luăm însutit, noi suntem cauza, fiindcă nu împrumutăm pe cel ce ne dă însutit, după cum au luat toți cei ce au dat, deși au dat puțin. Ce mare lucru a dat Petru? Spune-mi, oare nu a dat numai o mreajă ruptă, o trestie și o undiță? Și cu toate acestea Dumnezeu i-a deschis casele întregii lumi, a cutreierat marea și uscatul, și toți îl chemau la ale lor, sau mai bine zis, vindeau averile lor și le aduceau la picioarele Apostolilor, adică nici în mâinile lor nu le puneau, căci nu îndrăzneau, atât de mare cinste dau credincioșii Apostolilor. „Dar acela era Petru”, zici tu. Și ce este cu aceasta, omule? Fiindcă nu a făgăduit aceasta numai lui Petru, nici nu a zis: „Tu, Petre, vei lua singur însutit”, ci: „tot cel ce a lăsat casă, sau frați... însutit va lua”. El nu cunoaște deosebirea de persoane, ci are în vedere meritele oamenilor în fapte.

„Dar, zici tu, am o mulțime de copii, și doresc a-i lăsa bogați”. Și de ce îi facem noi singuri săraci? Dacă le-ai lăsa lor totul, iarăși ți-ai pus încrederea într-o pază foarte nesigură, pe când dacă lași pe Dumnezeu împreună moștenitor și epitrop, ai lăsat mii de tezaure fiilor tăi. După cum atunci când ne răzburăm singuri Dumnezeu nu ne vine în ajutor, iar când Îi lăsăm Lui acest drept, se petrece chiar mai mult decât ne așteptăm, tot așa se întâmplă și cu averile. Dacă noi înșine ne îngrijim de ele, El își va retrage pronia Sa de la ele, pe când dacă Îi încredințăm Lui totul, atunci și averile și copiii se vor găsi în cea mai mare siguranță. Și de ce te minunezi, dacă aceasta se petrece cu Dumnezeu, când ar putea-o vedea cineva petrecându-se cu noi oamenii? Când de pildă la sfârșitul vieții tale nu vei ruga pe nimeni de a avea grijă de copii, pe urmă chiar cel ce ar voi ca să se îngrijească de copii, de multe ori se rușinează să se amestece nepoftit, pe când dacă arunci tu grija aceasta asupra lui, atunci el simțindu-se foarte cinstit, va căuta a răsplăti această cinste.

Deci, de voiești a lăsa avere multă copiilor tăi, lasă în sarcina lui Dumnezeu grija de ele. Cel ce ți-a plăsmuit și trupul, și sufletul, fără ca tu să fi contribuit cu ceva, Cel ce ți-a hărăzit viața, atunci când va vedea că tu Îi arăți atâta cinste și încredere, și împarți cu El averile ce le-ai lăsat copiilor, cum nu va acorda lor toată bogăția? Dacă Ilie fiind hrănit cu puțină făină de grâu și când a văzut că acea văduvă îl preferă pe el înaintea copiilor ce-i avea, a transformat bordeiul ei în arie

plină de grâu și în cadă de untdelemn, apoi poți pricepe câtă dragoste va arăta Stăpânul lui Ilie. Să nu ne gândim dar cum să lăsăm pe copii bogați, ci cum să-i lăsăm virtuoși. Dacă ei au avere în care se încurajează, nu se vor mai îndeletnici cu nimic, fiindcă prin averea lor cea multă vor astupa, așa zicând, relele ce-i stăpânesc, pe când dacă se vor vedea goi și lipsiți de mângâiere, vor face totul ca prin virtutea lor să găsească mângâiere în sărăcie. Deci să nu le lași avere, ca să le lași virtutea. De altfel, chiar este cea mai mare smintire ca, găsindu-ne în viață, să nu-i facem stăpâni ai tuturor averilor, și numai după moarte să facem asta, procurându-le chiar noi mijlocul de a-și petrece cu ușurință tinerețea în cea mai mare trândăvie și neîngrijire. Cât timp suntem în viață vom putea să le cerem răspundere pentru faptele lor, să îi cumițim și să îi înfrânăm pe cei ce le întrebuițează rău, dar dacă după sfârșitul nostru le vom încredința puterea, noi singuri vom împinge pe acești nenorociți în mii de prăpăstii, prin lipsa noastră și prin lipsa de experiență a tinereții lor; vom pune, cum se zice, foc peste foc, și vom stropi cu untdelemn cuptorul cel aprins.

Așadar, dacă vrei să-i lași bogați și în siguranță, lasă pe Dumnezeu ca datornic al lor, și Lui încredințează-I testamentul cu această însărcinare.

Dacă ei primesc banii, nu se pricep și nu știu cui să-i dea, și vor căpătui pe mulți nerecunoscători și vicleni; dar dacă tu, preîntâmpinând răul, vei împrumuta banii lui Dumnezeu, tezaurul rămâne neprimejduit, și înapoierea lui va fi în cea mai mare siguranță. Dar apoi Dumnezeu are și mulțumire că este dator, și în același timp și păstrează tezaurul nostru, privind cu plăcere pe creditorii Săi care n-au împrumutat pe alții, și unora le este dator, iar pe ceilalți îi iubește mai mult. Nici nu se bucură mai mult creditorii având datornici, pe cât se bucură Hristos având creditori. Unora nu le datorează nimic, și de aceea și fuge de ei; iar cărora le este dator, le și vine în ajutor.

De aceea, iubiților, să facem totul, ca să avem pe Hristos datornic. Timpul de astăzi e timpul împrumuturilor, fiindcă și El acum se găsește în nevoie. Dacă tu nu dai acum, apoi după trecerea din această lume nu mai are nevoie de tine. Aici este însetat, aici este flămând; și este însetat și flămând de mântuirea ta. De aceea și cerșește, de aceea umblă peste tot locul dezbrăcat, îndeletnicindu-se a-ți agonisi viața veșnică. Deci nu-L trece cu vederea, căci El nu voiește a Se hrăni, ci a hrăni, nu a Se îmbrăca, ci a îmbrăca, și îți va pregăti acea haină aurită, haina împărătească.

Nu vezi pe doctorii cei mari, când îngrijesc de bolnavi, că dacă bolnavii se spală, atunci fac și ei baie, deși nu au nevoie? Tot așa și Hristos face totul pentru tine, care ești bolnav, deși nu are nevoie. De aceea nici nu-ți cere El cu de-a sila, ca și răsplata să fie mare, ca să afli tu că El nu-ți cere fiindcă are nevoie, ci pentru că este însetat de nevoia ta, vreau să zic de mântuirea ta. De aceea se și apropie de tine într-un mod umil și înjositor, întinzându-Și mâna dreaptă, și chiar de ia-I da vreun obol, El nu îl aruncă, chiar de L-ai necinsti; El nu se depărtează, ci iarăși se apropie de tine, căci iubește, și încă foarte mult, mântuirea noastră.

Deci să disprețuim averile, ca să nu fim disprețuiți de Hristos. Să disprețuim averile, ca să ne învrednicim a avea comori cerești. Dacă noi le păstrăm aici, le vom pierde desigur și aici, și dincolo, dar dacă le vom împrumuta cu cea mai mare mărinimie, în cealaltă viață ne vom bucura de cel mai mare belșug.

Cheltuiește-ți averea ca să o aduni, împrăști-o ca să o strângi. Și dacă acestea-ți par curioase și noi, atunci gândește-te la semănătorul ce seamănă ogorul, și judecă singur că nici el n-ar putea să culeagă mai mult în alt mod decât împrăștiind mai întâi pe cele existente și aruncând pe cele coapte deja.

Deci să semănăm și noi și să cultivăm cerul, ca astfel să putem secera cu multă îmbelșugare, și să ne învrednicim de bunurile cele veșnice, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slavă Tatălui și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Se cade a-L slăvi pe Dumnezeu prin fapte]

„Deci ce vom zice că a dobândit după trup strămoșul nostru Avraam? Căci dacă Avraam s-a îndreptat din fapte, are de ce să se laude, dar nu înaintea lui Dumnezeu” (Romani 4, 1- 2). Spunând mai sus că toată lumea să se supună lui Dumnezeu ca fiind vinovată, și că toți au păcătuit, că lauda a fost exclusă și că nu e posibilă mântuirea altfel decât numai prin credință, acum încearcă a arăta că o astfel de mântuire nu este deloc necinstită, josnică, ci, din contră, este încununată de o strălucită slavă, și cu mult mai mare decât cea prin fapte. Prin urmare, fiindcă faptul de a se mântui cineva cu înjosirea lui are în sine oarecare neplăcere, Apostolul vine la urmă spre a răsturna și această bănuială. El deja făcuse aluzie la aceasta, numind-o nu numai mântuire, ci și „dreptate”, zicând: „Căci dreptatea lui Dumnezeu se descoperă” (Romani 1, 17). Iar cel ce se mântuiește astfel, fiind el însuși drept, face aceasta cu curaj. Și nu numai „dreptatea”, ci și „arătarea lui Dumnezeu”, fiindcă Dumnezeu Se arată întru cei slăviți, mari și străluciți. Deși făcuse deja aluzie la aceasta, totuși și aici, prin cele ce ne stau de față, pregătește același lucru prin metoda interogării. Iar aceasta este ceea ce el obișnuiește a face spre a clarifica mai bine chestiunea și spre a se avânta cu curaj în vorbă. Fiindcă și mai sus același lucru a făcut, zicând: „Care este deci întâietatea iudeului?” (3, 1), și: „Avem noi vreo precădere?” (3, 9); și iarăși: „Deci, unde este pricina de laudă? A fost înlăturată” (3, 27), tot aceasta face și aici prin întrebarea: „Deci ce vom zice că a dobândit după trup strămoșul nostru Avraam?”. Deoarece iudeii insistau că Avraam, ca prieten al lui Dumnezeu, a primit cel dintâi tăierea împrejur, atunci Apostolul voiește a arăta că și acela s-a îndreptat prin credință, ceea ce era pentru Apostol biruința cea mai completă.

A se îndrepta cineva numai din credință, fără a avea și fapte, nu este deloc absurd; însă a se osteni în fapte, și nu de la ele să se poată îndrepta, ci să devină drept din credință, aceasta era cu adevărat de admirat, scoțându-se la iveală puterea credinței. De aceea, trecând cu vederea pe toți ceilalți, el aduce vorba direct asupra lui Avraam. L-a numit „părinte după trup”, excluzându-i pe dânșii din adevărata descendență ce pretindeau că o au față de Avraam, și pregătind neamurile spre afinitatea lor cu dânșii. Apoi zice:

„Căci dacă Avraam s-a îndreptat din fapte, are de ce să se laude, dar nu înaintea lui Dumnezeu” (4, 2).

Zicând că Dumnezeu îndreptățește tăierea împrejur din credință, și netăierea împrejur prin credință, aceasta arătând-o destul de clar în pasajele dinainte, prin Avraam o arată încă mai evident decât a fost făgăduit, la urmă punând de față lupta credinței cu faptele, de unde dovedește că această luptă s-a declarat în totalitate în favoarea dreptului Avraam, și aceasta nu oarecum. De aceea se și mândrește a-l numi „strămoș”, și-i îmboldește a-i crede lui în toate. „Să nu-mi spui - zice - de iudei, și nici să-mi pui înainte pe cutare sau pe cutare om. Căci eu mă voi ridica la chiar căpetenia tuturor, de unde și-a luat începutul tăierea împrejur”. „Căci dacă Avraam s-a îndreptat

din fapte, are de ce să se laude, dar nu înaintea lui Dumnezeu”.

Este oarecum obscur ceea ce el spune aici, și deci este necesară o clarificare, într-adevăr, sunt două laude, una din fapte, și cealaltă din credință. Zicând că: „dacă s-a îndreptat din fapte, are de ce să se laude, dar nu înaintea lui Dumnezeu”, a arătat că și din credință ar putea avea cineva laudă, și chiar cu mult mai mare. Marea putere a lui Pavel în aceasta mai ales se vedește, anume că a întors subiectul cu totul invers, că ceea ce ei credeau că aveau din fapte (mântuirea), și pentru care se laudau și se făleau, pe aceasta tocmai a arătat-o ca mult mai mare din credință. Cel ce se laudă în fapte, are motiv de a pune înaintea ostenele sale, pe când cel ce se laudă în credință către Dumnezeu arată prin aceasta un mai mare motiv de laudă, căci el slăvește și mărește pe Dumnezeu. Prin ceea ce nu i-a dictat natura lucrurilor văzute, aceasta primind din credință către Dumnezeu, a dovedit și o adevărată dragoste către El, și totodată a proclamat și puterea Lui în mod strălucit. Aceasta este deci dovada cea mai deplină că un asemenea om are un suflet nobil, o minte de filosof și o cugetare înaltă.

A nu fura și a nu ucide pe altul este un fapt săvârșit până și de cei mai simpli oameni; însă a crede că Dumnezeu poate face chiar și cele ce nouă ni se par peste putință necesită un suflet luminat și foarte apropiat de El, iar un asemenea suflet dă dovadă de o adevărată dragoste către El. Desigur că pe Dumnezeu Îl cinstește și cel ce îndeplinește poruncile Lui, însă cu atât mai mult Îl cinstește cel ce se înțelepțește prin credință; acela a ascultat de Dumnezeu și I s-a supus, pe când acesta a luat în sufletul său credința cuvenită despre El, și prin ea mai mult L-a slăvit și L-a admirat decât prin fapte. Lauda aceea este a celui ce a săvârșit fapte, pe când aceasta se raportează la Dumnezeu și pe El Îl slăvește, căci totul este al Său; unul ca acesta se laudă pentru că-și închipuie lucruri mari despre Dumnezeu, ceea ce se raportează la slava Lui.

De aceea zice Apostolul că credinciosul are laudă la Dumnezeu; și nu numai pentru aceasta, ci și pentru alt motiv. Credinciosul se laudă iarăși nu numai pentru că iubește cu adevărat pe Dumnezeu, ci și pentru că și el se bucură de dragoste și cinste din partea lui Dumnezeu. După cum el a iubit pe Dumnezeu prin faptul că și-a închipuit lucruri mari despre El (căci aceasta este dovadă de dragoste), tot așa și Dumnezeu l-a iubit, deși era răspunzător de mii de păcate, și nu numai că l-a scăpat de pedeapsă, ci încă l-a făcut și drept. Așadar are dreptul de a se lauda, ca unul ce s-a învrednicit de atâta dragoste.

„Celui care face fapte, nu i se socotește plata după har, ci după datorie” (4, 4).

„Deci - zici tu - aceasta [lauda din fapte] este mai mare”. Deloc; căci și celui ce crede i se socotește. Și nu i s-ar socoti dacă nu ar contribui și el cu ceva. Astfel și acesta are datornic pe Dumnezeu, și nu pentru lucruri mici, ci pentru lucruri mari și înalte. Pentru a arăta noblețea sufletească și cugetarea lui cea duhovnicească, nu spune simplu „celui ce crede”, ci: „Celui ce crede în Cel ce îndreptează pe cel păcătos” (4, 5).

De aici poți pricepe cât de mare lucru este a crede cineva și a afla că Dumnezeu poate nu numai să elibereze de pedeapsă pe cel ce a viețuit în necucernicie, ci și să-l facă și drept, și să-l învrednicească acelor onoruri nemuritoare. „Deci să nu crezi - zice - că acesta e mai prejos, fiindcă aceluia nu i se socotește după har. Aceasta tocmai este ceea ce face pe credincios a fi strălucit, și a se bucura de atâta har, faptul că arată atâta credință în puterea lui Dumnezeu”.

Acum ia seamă că și răsplata e mai mare, fiindcă aceluia i se dă plată, iară acestuia dreptate; însă dreptatea e cu mult mai mare, deoarece ea e recompensa ce cuprinde în sine mai mult decât toate plățile din lume.

Deci după ce arată că acest fapt s-a petrecut cu Avraam, la urmă introduce și pe David, adeverind cele vorbite. Așadar, ce spune David și pe cine ferește el? Oare pe cel ce s-a ostenit în fapte,

sau pe cel ce se bucură de har, pe cel ce se învrednicește de iertarea păcatelor și de dar? Și când zic fericire înțeleg principalul, adică culmea tuturor bunurilor. Așadar, după cum dreptatea este cu mult mai mare decât plata, tot așa și fericirea e cu mult mai mare decât dreptatea. Deci, după ce a arătat că dreptatea este cu mult mai bună, nu arată că numai Avraam a luat această dreptate, ci și alții, prin cugetare dreaptă. („Are de ce să se laude, zice, dar nu înaintea lui Dumnezeu”.) Însă apoi și în alt mod Apostolul o arată ca mai de respectat, pentru care introduce și pe David adevărind aceasta, căci și el fericeste pe cel îndreptat în acest mod:

“Fericiti aceia cărora li s-au iertat fărădelegile și ale căror păcate s-au acoperit” (4, 7).

S-ar părea că prin aceasta el n-a propus mărturia cuvenită, fiindcă David n-a zis: „Fericiti cei cărora li s-a socotit credința spre dreptate”; însă aceasta o face de bună voie, și nu din neștiință, ca să arate încă mai mare importanța credinței. Dacă fericit este acela care ia iertarea prin har, cu atât mai mult cel îndreptat și care a dat dovadă de credință. Unde este fericire, acolo orice rușine este înlăturată, și slava este mare, căci fericirea este încununarea recompensei și a slavei. Prin urmare, ceea ce se crede a fi o calitate a aceluia [îndreptarea prin fapte], el o consideră ca pe ceva căpătat din tradiție, zicând: „Celui care face fapte, nu i se socotește plata după har”; pe când ceea ce este privit ca un merit propriu al celui credincios, aceea o pregătește auditoriului prin mărturie scrisă, căci zice: „Precum zice David: «Fericiti aceia cărora li s-au iertat fărădelegile și ale căror păcate s-au acoperit»”. „Dar ce spui - zice - că nu ia cineva iertarea după har, ci după datorie?”. Căci iață că tocmai acela e considerat fericit; și nu l-ar fi considerat astfel, dacă nu l-ar fi știut că se bucură de o mare slavă.

Și bagă de seamă că n-a zis: „iertarea aceasta este întru tăierea împrejur?”. Nu, ci: „Deci fericirea aceasta este ea numai pentru cei tăiați împrejur sau și pentru cei netăiați împrejur?” (4, 9).

Ceea ce desigur este ceva mai mult, la urmă întrebarea este: Cu cine anume se găsește acest mare bun, fericirea? Cu cel tăiat împrejur, sau cu cel netăiat? Și privește măreția faptului, căci îl arată nu numai nefugind de netăiere, ci chiar petrecând împreună cu ea mai înainte de tăierea împrejur. Și fiindcă cel ce fericeste [David] era el însuși tăiat împrejur, la fel și cei către care se adresează erau de asemenea tăiați împrejur; apoi privește pe Pavel cum se înflăcărează pentru a atribui cuvintele lui David tocmai celui netăiat împrejur. Așadar, unind fericirea cu dreptatea, și arătând că amândouă sunt una, întreabă cum s-a îndreptat Avraam. Deci dacă fericirea este a celui drept, și dacă Avraam s-a îndreptat, atunci să vedem cum s-a îndreptat, ca fiind netăiat împrejur, sau tăiat? „Întru netăierea împrejur”, spune. „Căci zicem: «I s-a socotit lui Avraam credința ca dreptate»”. Mai sus a zis ceea ce spune Scriptura: „Căci ce spune Scriptura? Și Avraam a crezut lui Dumnezeu, și i s-a socotit lui ca dreptate” (Romani 4, 3). Iar aici ia și mărturia celor ce spun aceasta, și arată că dreptatea își are începutul în netăierea împrejur. Mai departe rezolvă și o altă obiecție, izvorâtă tot de aici. Într-adevăr, dacă Avraam s-a îndreptat nefiind tăiat împrejur, atunci de ce a mai fost instituită tăierea împrejur?

“Semnul tăierii împrejur l-a primit ca pecete a dreptății pentru credința lui din vremea netăierii împrejur, ca să fie el părinte al tuturor celor ce cred, netăiați împrejur” (4, 11).

Ai văzut cum a arătat că iudeii sunt în rândul celor părăsiți, și nicidecum cei netăiați împrejur, și cum aceia au fost alipiți pe lângă aceștia? Căci dacă Avraam s-a îndreptat pe când nu era tăiat împrejur, și a fost încununat, iar tăierea împrejur a luat-o mai pe urmă, apoi mai pe urmă au venit și iudeii. Așadar Avraam este părinte mai întâi celor netăiați împrejur, celor ce s-au apropiat de Dumnezeu prin credință, și numai după aceasta e părinte și al celor tăiați împrejur. Este astfel părinte de două ori. Ai văzut cum strălucește credința? Și până ce n-a venit aceasta, nici patriarhul nu s-a îndreptat. Ai văzut cum netăierea împrejur n-a putut împiedeca cu nimic? Căci Avraam fiind netăiat împrejur s-a îndreptat, și nimic nu l-a împiedicat a se îndrepta.

Așadar, tăierea împrejur este ulterioară credinței. Și de ce te minunezi că este ulterioară credinței, când ea este ulterioară și netăierii împrejur? Nu numai că este ulterioară credinței, ci chiar cu mult inferioară ei, și într-atât inferioară pe cât este inferior semnul unui lucru față de lucrul însuși, pe cât este inferioară pecetea față de ostaș. Însă de ce oare avea el nevoie de pecete? Nu el avea nevoie, desigur. Atunci de ce a primit acea pecete? Pentru ca astfel el să devină părintele comun al tuturor, adică și al celor ce cred prin netăierea împrejur, și al celor tăiați împrejur. Însă nu al celor tăiați împrejur la întâmplare, căci iată ce adaugă: „Nu numai al celor care sunt tăiați împrejur, ci și care umblă pe urmele credinței pe care o avea părintele nostru Avraam, pe când era netăiat împrejur” (4, 12).

Este părinte al celor netăiați împrejur nu pentru că fi el era netăiat, și pentru că s-a îndreptat întru netăiere, ci pentru că și ei au râvnit credința lui; deci, cu atât mai mult nu poate fi părinte al celor tăiați numai pentru că sunt tăiați, dacă nu li se adaugă și credința. „A primit - zice - tăierea împrejur, ca amândoi să-l avem de părinte, iar cei netăiați să nu se lepede, sau, mai bine zis, să nu fugă de cei tăiați împrejur”. Ai văzut, deci, cum mai întâi cei netăiați l-au avut ca părinte? Dacă tăierea împrejur este respectată fiindcă proclamă dreptatea, apoi și netăierea are nu puțină înțâietate; căci ea cea dintâi a primit dreptatea mai înainte de tăierea împrejur. Așadar numai atunci îl vei putea avea ca părinte, când vei călca pe urmele credinței, și când nu te vei certa și nu te vei împotrivi introducând Legea. Însă semnul cărei credințe, spune-mi, a luat? „A celor întru netăierea împrejur”, zice. Aici iarăși menajează mândria iudeilor, căci le amintește de timpul dreptății. Și bine a zis el „urmele credinței”, ca și tu să crezi deopotrivă cu el în învierea trupurilor din morți, fiindcă și el în acest scop și-a manifestat credința.

Așadar, dacă tu alungi netăierea împrejur, află lămurit că nu ai nici un folos din tăierea împrejur. Dacă nu vei călca pe urmele credinței, chiar de ai fi tăiat împrejur de o mie de ori, totuși nu vei fi urmaș al lui Avraam; căci și el de aceea a primit tăierea împrejur, ca pe tine, cel netăiat, să nu te scoată din ceata celor îndreptați. El nu cerea aceasta pentru dânsul, căci lucrul în sine ție ți-a devenit de ajutor, iar nu lui. „Dar acesta este semn al dreptății”, zici tu. Desigur că și aceasta este pentru tine numai, căci astăzi nu e de nici un ajutor. Căci dacă pe atunci era poate nevoie de asemenea semne, astăzi însă nu mai există nici o astfel de nevoie. „Dar oare din credință - zici tu - nu era cu putință să se cunoască bine destoinicia sufletului?”. Era cu putință, desigur, însă tu ai avut trebuință și de acest adaos. Fiindcă tu nu ai râvnit virtutea, sau, mai bine zis, nu ai căutat să-ți faci destoinic sufletul, și nici nu ai putut pricepe acest lucru. De aceea ți s-a dat tăierea împrejur cea văzută, ca astfel cugetând la acest fapt trupesc, să te emancipezi câte puțin și să ajungi a te ridica la înțelepciunea duhovnicească, pe care primind-o cu multă râvnă, ca pe o axiomă înaltă, să te înveți a imita și a te sfii de strămoșul tău Avraam.

De altfel, Dumnezeu n-a pregătit acest lucru numai în faptul tăierii împrejur, ci și în toate celelalte, ca de exemplu în jertfe, în sărbători, în păzirea sâmbetei etc. Cum că el a primit tăierea împrejur pentru tine, ascultă cele ce urmează. Într-adevăr, după ce Apostolul spune că Avraam a luat semn și pecete, imediat arată și cauza, zicând: „Ca să fie el părinte tăierii împrejur”, adică al celor ce, pe lângă tăierea împrejur cea trupească, iau cu dânsii și pe cea a inimii, fiindcă dacă o vei lua numai pe aceea, cu nimic mai mult nu-ți va folosi. Semnul numai atunci se poate numi astfel, când lucrul al cărui tip îl închipuie se va vedea pe lângă tine, adică credința. Iar dacă pe aceasta nu o ai, atunci nici semnul nu mai poate fi semn. Al cui va fi semn, al cui va fi pecete, dacă lipsește lucrul pecetluit? E ca și cum mi-ai arăta o pungă pecetluită, pe când înăuntrul ei nu este nimic. Așadar tăierea împrejur este ridicolă, dacă înăuntrul ei nu este credința. Dar dacă este semnul dreptății, iar dreptatea nu o ai cu tine, atunci nici semnul nu mai este. De aceea ai luat

semnul, ca să cauți lucrul al cărui semn îl ai; iară dacă puteai să-l cauți și fără semn, nu aveai nevoie de semn. Deci tăierea împrejur nu proclamă numai simplu dreptatea, ci și dreptatea cea prin netăierea împrejur. Așadar tăierea împrejur nimic altceva nu proclamă decât că nu este nevoie de tăiere împrejur.

„Căci dacă moștenitorii sunt cei ce au legea, atunci credința a ajuns zadarnică, iar făgăduința s-a desființat” (4, 14).

A arătat că credința este necesară, că este mai veche decât tăierea împrejur, că este mai puternică decât Legea, și că ea a alcătuit Legea. Dacă toți au păcătuit, este necesară; dacă Avraam fiind netăiat împrejur s-a îndreptat prin credință, atunci ea este mai veche; dacă prin Lege vine cunoștința păcatului, iar dreptatea lui Dumnezeu s-a arătat afară de Lege, atunci ea este mai puternică decât Legea; dacă, în fine, ea este mărturisită de Lege, și ea a pus și Legea, urmează că nu este contrară acesteia, ci prietenă și aliată, însă, apoi, faptul că nu era cu puțință a lua moștenirea numai prin Lege se arată și din altă parte, unde, după ce o pune alături de tăierea împrejur, tot ea [credința] iese biruitoare asupra Legii, căci zice astfel: „Dacă moștenitorii sunt cei ce au Legea, atunci credința a ajuns zadarnică, iar făgăduința s-a desființat”. Ca să nu zică cineva că este cu puțință a avea credința și a păzi și Legea, iată că Apostolul arată că aceasta nu este cu puțință. Într-adevăr, cel ce ține Legea ca și cum ea l-ar mântui, acela necinstește puterea credinței.

De aceea zice: „credința a ajuns zadarnică”, adică faptul că atunci nu are nevoie de mântuirea cea după har, și nici nu poate arăta puterea sa. „Iar făgăduința s-a desființat”. Căci și iudeul ar putea zice: „Ce nevoie am de credință?”. Apoi, dacă acest lucru este adevărat, atunci împreună cu credința s-a desființat și făgăduința. Privește cum în toate ale lor Apostolul se luptă punându-le în față pe patriarhul Avraam. Căci dovedindu-le că dreptatea este indisolubil legată de credință, le-a dovedit că și făgăduința este legată de credință. Ca să nu zică iudeul: „Și ce-mi pasă mie dacă Avraam s-a îndreptat prin credință?”, iată că Pavel răspunde: „Bine, însă atunci nici ceea ce te interesează pe tine - făgăduința moștenirii - nu poate să ajungă fapt împlinit, dacă lipsește credința”. Și tocmai aceasta era pe atunci ceea ce îi înfricoșa mai mult pe iudei.

Însă care făgăduință? Aceea de a fi moștenitori ai întregii lumi, prin Avraam, și a se binecuvânta toți prin el. Deci cum s-a desființat acea făgăduință?

„Că legea pricinuieste mânie; dar unde nu este lege, nu este nici călcare de lege” (4, 15).

Iar dacă lucrează mânie, și îi face răspunzători prin încălcare, e învederat că poartă cu sine și blestemul, însă cei ce prin blestem și prin călcarea legii s-au făcut răspunzători desigur că nu de moștenire sunt vrednici, ci de osândă.

Deci ce se întâmplă? Vine credința, care atrage harul, așa că ea este cea care aduce și făgăduința la un bun sfârșit. Unde este harul, acolo este și iertarea; unde este iertarea însă, nu e nici o pedeapsă, și când pedeapsa e desființată, vine prin credință și dreptatea. Atunci nu mai e nimic care să ne împiedice a fi moștenitori făgăduinței.

„De aceea [moștenirea făgăduită] este din credință, ca să fie din har și ca făgăduința să rămână sigură pentru toți urmașii” (4, 16).

Ai văzut că nu numai Legea a fost temeluită de credință, ci și că făgăduința lui Dumnezeu nu lasă să cadă? Ai văzut că Legea face totul contrar când este păzită nepotrivit, și că atunci ea desființează credința și împiedică făgăduința? Prin toate acestea se arată că credința nu numai că nu este zadarnică, ci chiar necesară atât de mult, încât fără ea nu este cu puțință a se mântui cineva. Legea pricinuieste mânie, și toți au călcat-o, pe când credința nu lasă a se prefigura nici măcar începutul mâniei. Căci „unde nu este lege, zice, nu este nici călcare de lege”. Ai văzut cum

aceasta nu numai că alungă păcatul, ci chiar nici nu-l lasă a se naște? De aceea zice: „din har și ca făgăduința să rămână sigură pentru toți urmașii”. Două bunuri arată aici: și că cele ale harului sunt sigure, și că sunt astfel pentru toți urmașii; adică după ce introduce și pe cei dintre neamuri, arată că iudeii sunt lipsiți de aceste bunuri dacă se ceartă contradictoriu credinței. „Aceasta e cu mult mai sigură, zice, decât aceea; credința nu te păgubește, ci chiar te scapă când te primejduiești prin lege”. Apoi, fiindcă a zis: „pentru toți urmașii”, mai departe arată care urmași: „Cei ce se țin de credință”, zice. Deci după ce evidențiază înrudirea cu neamurile, arată că cei ce nu cred deopotrivă cu Avraam nu pot nici a se mai gândi la el și a-l numi părinte. Iată că credința a lucrat și un al treilea bun. A făcut înrudirea cu acel om drept și mai clară, și mai puternică, mulțimea cea nenumărată a urmașilor lui Avraam proclamându-l pe el strămoș. De aceea nici n-a zis simplu „Avraam”, ci „Avraam, părintele nostru”, adică al nostru al celor credincioși. Apoi, mai departe, chiar pecetluiește cele vorbite cu o mărturie din Sfânta Scriptură:

„Precum este scris: «Te-am pus părinte al multor neamuri», în fața Celui în Care a crezut, a lui Dumnezeu, Care înviază morții și cheamă la ființă cele ce încă nu sunt”(4, 17).

Ai văzut cum toate acestea au fost, de la început, în iconomia divină? Deci ce este dacă a spus acestea pentru ismaeliți, sau amaleciți, sau agareni? Aceasta, însă, mai departe o arată mai lămurit a o fi spus despre alt fapt, prin care arată același lucru, precizând felul acestei înrudiri, și pregătind cu multă înțelepciune auditoriul pentru a-i asculta povestirea. Deci ce zice el? „În fața Celui în Care a crezut, a lui Dumnezeu”. Iar ceea ce el spune, așa și este; căci, după cum Dumnezeu nu este părinte numai al unora, ci al tuturor, așa și Avraam; și după cum Dumnezeu nu este ca tată nu după înrudire naturală, ci după credința în El, pe care am îmbrățișat-o, așa și Avraam, supunerea fiind aceea care îl face părinte al nostru al tuturor. Fiindcă iudeii credeau că o astfel de înrudire nu înseamnă nimic, deoarece se făleau cu acea înrudire grosieră, iată că el o arată pe aceasta ca fiind principală, ridicându-și discursul spre Dumnezeu.

Pe lângă acestea, se mai învederează și că el a primit răsplata credinței sale în Dumnezeu, încât dacă nu ar fi credința, chiar și să fie el părinte al tuturor celor ce locuiesc pe întreg cuprinsul pământului, totuși expresia „în fața” nu și-ar avea locul, căci s-a tăiat darul lui Dumnezeu. „Ce este de mirare, spune-mi, că el este tată al celor din el? Fiindcă acest lucru orice om îl are; minunea însă este acolo că pe cei ce nu-i are ca fii după fire, pe aceia să-i capete prin darul lui Dumnezeu”. Deci de voiești a crede că patriarhul a fost cinstit de Dumnezeu, crede că el este părinte al tuturor.

Spunând însă că este tată al multor neamuri „în fața Celui în Care a crezut, a lui Dumnezeu”, nu s-a mărginit numai la atât, ci a adăugat imediat: „Care înviază morții, și cheamă la ființă cele ce încă nu sunt”, punând deja înaintea noastră cuvântul învierii, ceea ce era foarte necesar subiectului de față. Într-adevăr, dacă lui Dumnezeu Îi este cu putință a învia morții și a chema pe cele ce nu sunt, atunci cu putință Îi este ca și pe cei ce nu sunt născuți din Avraam să-i facă fii ai acestuia. De aceea nu zice „produce cele ce nu sunt”, ci „cheamă la ființă cele ce încă nu sunt”, arătând prin aceasta înlesnirea Lui cea mare. După cum nouă ne este lesne a chema pe cele ce sunt, tot așa și Lui îi este lesne, și încă cu mult mai lesne, a scoate la iveală pe cele ce nu sunt. Deci arătând darul cel mare și negrăit al lui Dumnezeu, și conversând despre puterea Lui, arată totodată că și Avraam s-a făcut vrednic de acest dar, ca nu cumva să crezi că a fost cinstit în zadar. După aceea, atrăgând atenția auditoriului ca nu cumva iudeul să se tulbure, să se îndoiască și să zică: „Însă cum e cu putință ca unii ce nu sunt fiii lui să-i devină fii?”, își întoarce din nou vorba spre patriarh și zice:

„Împotriva oricărei nădejdi, Avraam a crezut cu nădejde că el va fi părinte al multor neamuri, după cum i s-a spus: «Așa va fi seminția ta»” (4, 18).

Cum însă, împotriva oricărei nădejdi, a crezut el cu atâta nădejde? Adică, mai presus de nădejdea omenească, a crezut întru nădejdea lui Dumnezeu. Aici arată și măreția faptului, și nu lasă cuiva posibilitatea de a se îndoii de cele vorbite.

Pe cele ce sunt cu totul contrare între ele, iată, le-a unit întru totul credința. Dacă Apostolul ar fi spus acestea către cei din Ismael, ar fi fost de prisos aceste cuvinte, fiindcă aceia s-au născut din el nu după credință, ci după fire. „Însă iată că-l aduce în față și pe Isaac”, zici tu, „și deci el n-a crezut pentru acele neamuri, ci pentru cel ce se va naște din femeia lui cea stearpă”. Însă dacă răsplata credinței lui este aceea că va fi tată al multor neamuri, atunci este învederat că al acelor neamuri pentru care a crezut.

Și ca să afli și să fii deplin încredințat că despre aceste neamuri anume a vorbit, ascultă cu luare aminte cele ce urmează:

„Și neslăbind în credință, nu s-a uitat la trupul său amorțit - căci era aproape de o sută de ani - și nici la amorțirea pântecelui Sarei” (4, 19).

Ai văzut cum Apostolul, arătând piedicile, în același timp arată și înalta cugetare a dreptului, care a covârșit totul? „Ceea ce i s-a făgăduit - zice - era mai presus de orice nădejde”, aceasta este prima piedică. Nici n-a mai fost un alt „Avraam”, care să primească un fiu în așa mod. Cei de după dânsul se uitau la el, pe când el la nimeni decât numai la Dumnezeu, drept care și zice Apostolul: „împotriva oricărei nădejdi”. Apoi și trupul lui era „amorțit”, ceea ce ne arată o a doua piedică. Iar după aceea și „amorțirea pântecelui Sarei”, care era a treia piedică.

„Și nu s-a îndoit, prin necredință, de făgăduința lui Dumnezeu, ci s-a întărit în credință, dând slavă lui Dumnezeu” (4, 20).

Dumnezeu nu i-a dat nici o dovadă, și n-a făcut nici o minune înainte de aceasta, ci cele făgăduite lui erau numai cuvinte; ceea ce nu prea stătea în firea lucrurilor, deoarece amândoi erau bătrâni. Și totuși Avraam nu s-a îndoit câtuși de puțin. Apostolul n-a zis că Avraam n-a crezut, ci că „nu s-a îndoit”, adică n-a stat pe gânduri, n-a ezitat nici măcar o clipă, deși se aflau atâtea piedici în fața lui. Din toate acestea noi învățăm că dacă ne-ar făgădui Dumnezeu mii de lucruri neputincioase nouă, și noi nu le-am primi, ca fiind mai presus de înțelegerea și putința noastră, acest fapt nu ar fi rezultatul slăbiciunii firii omenești, ci al neroziei noastre.

„Ci s-a întărit în credință”, zice. Tu acum ia seama la înțelepciunea lui Pavel; fiindcă după ce discursul său era despre cei ce lucrează și cei ce cred, arată pe cel ce crede ca lucrând mai mult decât acela, ca având nevoie de o mai mare putere, acesta îndurând o osteneală nu oarecare. Căci iudeii defăimau credința ca neimplicând nici o osteneală, împotriva acestei idei greșite ridicându-se, arată, deci, că nu numai cel ce se deosebește în înțelepciune, sau în altceva de acest fel, are nevoie de o mai mare putere, ci și cel ce are credință. După cum acela are nevoie de putere spre a respinge de la sine gândurile pătimase, tot așa și acesta are nevoie de un suflet tare, ca să poată alunga cugetele necredinței. Deci cum a devenit Avraam puternic? „Prin credință el a săvârșit lucrul - zice -, iar nu prin raționamente omenești; fiindcă altfel ar fi căzut”. Și cum a câștigat el credința? „Dând slavă lui Dumnezeu”, zice; ba mai mult: „Și fiind încredințat că ce i-a făgăduit are putere să și facă” (4, 21).

Așadar, a nu cerceta amănunțit înseamnă a slăvi pe Dumnezeu, după cum și a cerceta cu de-amănuntul tainele lui Dumnezeu înseamnă a păcătui. Dacă noi, cercetând cele de pe pământ și scrutându-le, nu slăvim pe Dumnezeu, atunci cu atât mai mult vorbind multe despre nașterea Stăpânului; căci atunci vom pătimi cea mai de pe urmă pedeapsă, ca unii ce Îl batjocorim. Dacă noi nu trebuie să cercetăm felul învierii, apoi cu atât mai mult acele acte negrăite și înfricoșătoare.

Și n-a zis simplu „crezând”, ci „fiind încredințat”. Fiindcă astfel este credința, căci ea mai mult

convinge pe cineva decât raționamentele omenești; este cu mult mai clară decât dovezile ieșite din judecata noastră, și nici o altă gândire sau idee falsă nu o mai poate zgudui vreodată. Cel ce se încrede cu ușurință în raționamentele omenești poate să-și schimbe părerea, pe când cel adevărat prin credință stă neclintit, căci el și-a îngrădit, așa-zicând, auzul de toate vorbele cele vătămătoare.

Deci spunând că Avraam s-a îndreptat prin credință, arată că tot prin credință a și slăvit pe Dumnezeu, ceea ce este o însușire proprie vieții noastre omenești. „Așa să lumineze, zice, lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune, și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Însă, iată, și din credință se slăvește Dumnezeu. După cum, iarăși, și faptele au nevoie de putere, tot așa are nevoie și credința. Acolo de multe ori și trupul participă la osteneală, pe când aici succesul este întreg numai al sufletului. Așa că și osteneala este mai mare, căci nu are cu cine împărți luptele ce le poartă. Ai văzut cum toate cele pe care ei le considerau ca rezultate din fapte, ca de pildă: a se lăuda către Dumnezeu, a avea nevoie de putere și de osteneală, a slăvi pe Dumnezeu etc., ai văzut, zic, cum toate acestea Apostolul le-a arătat ca rezultate mai mult din credință decât din fapte?

Zicând apoi „că ce i-a făgăduit are putere să și facă”, mi se pare că vestește mai dinainte cele viitoare. Căci nu i s-au făgăduit numai cele prezente, ci și cele viitoare, de vreme ce acestea de aici sunt tip și umbră a acelor. Așadar, a nu crede cineva este dovadă de cugetare slabă, mică și jalnică. Deci când unii ne învinovățesc pe noi de credință, și noi îi învinovățim de necredința lor, ca pe niște oameni jalnici, lipsiți de minte și slabi, care nu se deosebesc cu nimic mai bun de animalele necuvântătoare. După cum a crede este dovada unui suflet înalt și înțelept, tot astfel cel ce nu crede dă dovadă de un suflet lipsit de bunul simț, irațional și coborât în rândul dobitoacelor. De aceea și noi, lăsând la o parte pe unii ca aceștia, să râvnim a imita pe patriarhul Avraam, și să slăvim pe Dumnezeu, după cum și acela l-a dat slavă. Dar ce vrea să însemne „dând slavă lui Dumnezeu”? Anume că a înțeles măreția și nemărginita Lui putere, și deci formându-și o idee dreaptă despre El, s-a convins el însuși de cele făgăduite.

Deci, iubiților, să-L slăvim și noi pe Dumnezeu, și prin credință, și prin fapte, ca să primim și noi plata cuvenită, adică să fim și noi slăviți de Dânsul. „Căci Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine” (I Regi 2, 30), zice. Dacă oamenii, doar aclamând pe împăratul lor, se mândresc foarte, chiar de n-ar câștiga nimic altceva, atunci poți înțelege câtă mândrie și câtă slavă ar fi pentru noi de a slăvi pe Stăpânul nostru, și de câtă osândă am fi vrednici dacă L-am batjocori. Deși, altminteri, Dumnezeu voiește a fi slăvit nu pentru că El ar avea nevoie de aceasta, ci pentru interesul nostru propriu. Câtă deosebire crezi tu că este între Dumnezeu și oameni? Oare pe atâta pe câtă este între oameni și viermi? Sau poate pe câtă este între îngeri și viermi? Dar nimic n-am spus până acum, fiindcă nici nu e cu putință a stabili deosebirea între El și noi! Oare ai voi tu să ai mare și strălucită slavă de la viermi? Eu nu cred. Deci dacă tu, care iubești slava, totuși n-ai voi aceasta, apoi cum e cu putință ca Dumnezeu, Care este scutit de asemenea patimi, și Care e într-atâta măsură superior întregului univers, să aibă nevoie de slava ta? Și cu toate acestea, deși nu are nevoie, El o dorește de la tine chiar pentru tine, adică pentru binele tău. Dacă El a suferit pentru tine, făcându-Se rob, apoi de ce să te minunezi dacă suferă și altele, numai ca să-Și atingă scopul? Nimic să nu crezi ca nevrednic de El, când ceea ce face nu are alt scop decât mântuirea noastră.

Acestea știindu-le, să fugim de orice păcat, prin care este batjocorit numele Lui. „Ca de fața șarpelui, zice, fugi de păcat; că de te vei apropia de el, te va mușca” (Iisus Sirah 21, 2). Nu păcatul este cel care vine la noi, ci noi suntem cei care ne ducem la acesta. Bunul Dumnezeu a pregătit și acest lucru, ca diavolul să nu ne poată teroriza când se apropie de noi. Fiindcă nimeni

n-ar putea să se împotrivescă puterii lui. De aceea, Dumnezeu i-a destinat pustiuul ca locuință, și l-a închis acolo ca pe un tâlhar și tiran; și dacă n-ar putea înșfăca și băga în închisoarea lui pe vreun nenorocit, gol și dezbrăcat de harul Sfântului Duh, desigur că n-ar îndrăzni să iasă de acolo. Dacă nu ne-ar vedea călătorind prin pustiu, el n-ar cuteza să se apropie de noi. Pustiuul și locul de ședere al diavolului nu este nimic altceva decât păcatul. Deci contra lui avem noi nevoie de pavăza credinței, de coiful mântuirii și de sabia Duhului. Iar aceasta nu numai ca să nu pătimim rele din partea lui, ci chiar să-i tăiem și capul, când el ar voi să fugă. Ne trebuie deci rugăciuni neconținute, ca astfel să-l zdrobim sub picioarele noastre. Spurcat și nerușinat este diavolul. Și deși el se luptă găsimdu-se cu mult mai prejos decât noi, totuși și în acest mod el ne biruiește. Cauza nu poate fi alta decât faptul că noi nu încercăm să ne aflăm întotdeauna mai sus de săgețile ce le aruncă asupra noastră; căci atunci n-ar putea să se ridice până la noi, ci s-ar retrage jos. Tipul diavolului este șarpele. Și dacă dintru început chiar așa l-a rânduit Dumnezeu, apoi cu atât mai mult astăzi.

Însă dacă tu nu știi ce vrea să însemne a se lupta de jos, eu voi încerca să-ți explic modul acestui război. Deci ce vrea să însemne a se lupta de jos? Adică a se lupta în lucrurile cele de jos, ca de pildă plăcerea, bogăția și toate cele pământești. Dacă însă el ar vedea pe cineva înălțându-se spre cer, mai întâi că nici nu ar putea să se înalțe într-atât, iar apoi, chiar de ar încerca, deîndată ar cădea înapoi; căci el n-are picioare - să nu te temi! - și n-are nici aripi - să nu te înspăimânti! Pe pământ se târăște, și în cele pământești.

Deci, să nu ai nimic în comun cu pământul, și atunci nu vei avea nici o greutate în a-l birui. El nici nu știe o altfel de luptă, ci ca și șarpele se ascunde în spini, cuibărindu-se întruna în înșelăciune. De vei tăia atunci spinii, iute va fugi de acolo, fiindcă ar fi văzut; și dacă știi a-l descânta cu anumite „descânțete” divine, fiindcă avem și noi „descânțete” duhovnicești, cum sunt numele Domnului nostru Iisus Hristos și puterea Crucii Sale, de îndată îl vei zdrobi. Un astfel de descântec are nu numai puterea de a-l scoate pe șarpe din locurile sale ascunse și a-l arunca în foc, ci și de a vindeca rănilor provocate de el. Dacă poate mulți, spunându-le pe acestea, totuși nu s-au vindecat, aceasta nu a fost din cauza Celui invocat, ci din cauza puținei lor credințe. **Fiindcă și pe Iisus mulți Îl atingeau și-L înghesuiau, și totuși nimic nu câștigau; pe când femeia cea cu scurgere de sânge, deși nici de trupul Lui nu s-a atins, ci numai de poalele hainei, cu toate acestea la un moment i-a încetat curgerea sângelui, pe care o avea de mulți ani. Numele acesta este înfricoșător și demonilor, și patimilor, și bolilor. Cu acest nume, deci, să ne împodobim, cu el să ne îngrădim în toată vremea.**

Astfel și Pavel a devenit mare, deși era de aceeași natură cu noi. Credința lui l-a făcut cu totul altul de cum era; și atât de mare-i era credința în Stăpânul nostru, încât până și hainele lui aveau o mare putere în alungarea demonilor și vindecarea bolilor. Și de ce îndreptare am putea fi noi vrednici, dacă pe atunci numai umbrele și hainele apostolilor alungau moartea, iar astăzi, cu toate rugăciunile ce le facem, nu putem înfrâna nici măcar patimile ce ne stăpânesc? Deci care poate fi cauza? Nimic altceva decât marea deosebire în judecată, sau mai bine zis în predispoziția sufletească a unora și a altora. De altfel, cele ale naturii sunt egale și comune. Căci și Pavel s-a născut și a crescut ca și noi, a locuit pe pământ și a respirat același aer ca și noi; însă în celelalte a fost cu mult mai mare și superior nouă, anume în zelul, credința și dragostea lui.

Deci să-l imităm pe el. Să avem același zel, credință și dragoste, încât Hristos să vorbească prin noi. Acest lucru El îl dorește mai mult decât noi; fiindcă pentru acest motiv ne-a făcut acest organ (gura), și nu voiește să rămână nelucrător și nefolositor, ci totdeauna să fie în lucrare împreună cu mâinile. De ce, deci, nu pregătești acest organ potrivit cu mâinile meșterului, ci îi slăbești coardele, moleșindu-le cu desfătări și astfel făcându-te singur ca o alăută nefolositoare?

Este nevoie, deci, a o încorda bine și a întinde strunele, și a le unge cu sare duhovnicească. Căci atunci, de o va vedea bine încordată și armonizată, va răsună și prin sufletul nostru Hristos. Aceasta făcându-se, vei vedea și pe îngeri săltând de bucurie, și pe arhangheli, și pe heruvimi. Așadar, să ne facem noi vrednici de mâinile Lui cele neprihănite. Să-L rugăm să atingă cu mâinile Lui și inima noastră, deși nici nu are nevoie de rugămintea noastră. Căci dacă noi o facem vrednică de acea atingere, El cel dintâi va alerga la noi.

Dacă Hristos aleargă în ajutorul celor ce se trudesă pentru cele viitoare - nici lui Pavel, care a devenit atât de mare, nu i-a împlătit încă o asemenea laudă -, atunci, când va vedea inima noastră desăvârșită, ce nu ar face? Dacă Hristos răsună în inimile noastre, atunci de îndată va zbură deasupra noastră și Duhul Sfânt, și vom deveni superiori cerului; nu soarele și luna avându-le gravate pe trupul nostru, ci chiar pe Însuși Stăpânul soarelui, al lunii și al îngerilor Îl vom avea locuind și petrecând împreună cu noi.

Acestea le zic nu în sensul că noi să înviem morții, sau să vindecăm pe cei leproși, ci ca să avem cu noi acel semn, cu mult mai mare decât toate celelalte, adică dragostea. Căci unde se găsește acest mare bun, de îndată acolo stă de față Fiul împreună cu Tatăl, iar harul Sfântului Duh ne adumbrește. „Unde vor fi doi sau trei adunați întru numele Meu, zice, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Matei 18, 20), ceea ce este dovada mării Lui dispoziții, și totodată dovada celor ce iubesc mult, și care voiesc a avea împrejurul lor pe cei iubiți. „Însă cine este - zici - atât de mișel încât să nu voiască a avea pe Hristos în mijloc?”. Noi, care ne răscolăm unii asupra altora. Și poate că va râde cineva și va zice: „Ce spui?! Ne vezi pe noi toți stând între aceleași ziduri, sub același acoperământ al Bisericii, stând în liniște în același staul, pe nici unul nu-l vezi luptându-se, suntem sub același păstor, în comun rugându-ne și ascultând cele vorbite, în comun înălțând rugăciunile noastre lui Dumnezeu, și tu ne aduci aminte de lupte și răscoale?!”.

Da, vă aduc aminte de lupte, și nu mă irit deloc și nici că mă sperii. Văd eu ceea ce văd, și știu bine că ne găsim sub același acoperământ, și sub același păstor, însă tocmai pentru aceasta mă plâng, că atâtea împrejurări concurând în a ne aduna la un loc, noi totuși ne răscolăm unii împotriva altora. „Și ce răscoală - spui tu - ai văzut aici?”. Aici desigur că n-am văzut, însă după ce ieșim de aici, iată că unul vorbește de rău pe altul, celălalt batjocorește pe față, un altul invidiază, lăcomește și răpește, un altul iarăși silește, unul iubește rău, pe când altul țese mii de viclenii. Și dacă ar fi cu putință a descoperi sufletele noastre, atunci am putea vedea cu siguranță toate acestea, și ați cunoaște că eu spun acestea în hohote. Nu vedeți voi ce se petrece în tabără?

Nu vedeți că, fiind timp de pace, ostașii, după ce pun armele în depozit, ies din tabăra lor goi și neînarmați, și trec în tabăra dușmanilor? Însă când ei sunt înarmați, când sunt străjeri peste tot locul, când veghează nopțile, când și focul arde neconținut, apoi atunci nu mai este pace, ci război în toată regula. Aceasta se poate vedea petrecându-se și cu noi. Căci când ne păzim unul de altul și ne temem, când fiecare vorbim în șoaptă la urechea altuia, iar dacă vedem pe un altul apropiindu-se de noi de îndată curmăm vorba și astupăm totul, atunci deci nu se poate spune că mai e pace, ci război; căci faptul acesta nu este al oamenilor cu fruntea senină și cu curaj, ci al celor ce se păzesc foarte tare. „Însă - zici - acestea le facem nu pentru a nedreptăți pe alții, ci ca să nu fim noi nedreptățiți”. Apoi tocmai pentru aceasta mă întristez, fiindcă, trăind între frați, noi avem nevoie de strajă ca să nu fim nedreptățiți, ardem atâtea și atâtea focuri, și punem atâtea străji. Cauza? Minciună multă, viclenie mare, călcarea dragostei în picioare, și la urmă război neîmpăcat. De aceea, ar putea găsi cineva mai mulți elini sinceri și curajoși decât creștini; deci de

câtă rușine nu sunt vrednice asemenea fapte, de câte lacrimi și de câtă plângere? „Însă ce să fac?”, zici tu; „Cutare este om dificil, de nesuferit și răutăcios”. Poate că așa să fie, însă unde e înțelegerea ta? Unde sunt legile apostolice, care poruncesc a ne purta sarcinile unii altora? Dacă tu nu știi a te purta cu fratele tău bine, atunci cum te vei purta cu unul străin? Dacă tu nu știi cum să întrebuințezi pe cel ce este membrul tău, cum vei putea atrage la tine pe cel din afară și de alături de tine? Însă ce să fac? Sunt tulburat până la lacrimi - ca și profetul acela [Ieremia] - văzând aici războaie cu mult mai grozave decât cele văzute de el. El, văzând atunci pe barbari dând năvală, zicea: „Inima mea! Inima mea! Mă doare inima până în adânc?” (Ieremia 4, 19); pe când eu, dacă vă văd puși sub un singur general, și totuși vă răsculați unii asupra altora, vă mușcați și vă îmboldiți membrele unul altuia, pe unii pentru bani, pe alții pentru slavă, pe unii pentru că ridiculizează și batjocoresc, pricinuindu-vă mii de răni unii altora, când văd morți mai desfigurați decât cei din război, și numele de frate doar un nume sec, nici nu pot găsi o altfel de jale și un altfel de suspin mai vrednice de această tragedie!

Rușinați-vă, rogu-vă, și sfiți-vă de această sfântă masă, din care cu toții ne împărtășim; sfiți-vă, zic, de Hristos cel jertfit pentru noi, de jertfa ce stă aici în fața noastră. Chiar tâlharii, când se împărtășesc din aceeași pâine și din aceeași sare, nu mai sunt tâlhari față de cei ce se împărtășesc cu ei, căci acea masă schimbă înclinațiile lor, și pe cei ce sunt mai sălbatici decât fiarele îi face mai blânzi. Noi, însă, deși ne împărtășim dintr-o astfel de masă, dintr-o astfel de hrană, ne înarmăm unii împotriva altora, în timp ce ar trebui să ne înarmăm împotriva diavolului, care luptă împotriva noastră a tuturor. De aceea, pe fiecare zi noi devenim tot mai slabi, pe când el tot mai tare și mai puternic. Noi nu ne îngrădim unii pe alții împotriva lui, ci cu acesta contra noastră, și sub un astfel de general noi ne aruncăm unii asupra altora, în timp ce ar trebui ca asupra lui să ne îndreptăm războiul. Acum însă, lăsându-l pe acesta, noi îndreptăm săgețile asupra fratelui nostru. „Și care săgeți?”, zici tu. Acelea țâșnite din limbă și din gură, fiindcă nu numai săgețile, ci și cuvintele ieșite din gura noastră pricinuiesc răni cu mult mai dureroase decât săgețile cele mai veninoase.

„Și cum am putea să desființăm un asemenea război?”, zici tu. Dacă vei pricepe că vorbind de rău pe fratele tău verși noroi din gura ta; dacă vei pricepe că tu defaimi pe cel ce este membru al lui Hristos, că sfâșii trupul tău, că tribunalul acela îngrozitor și nemitarnic va fi atunci mai amar pentru tine; dacă vei pricepe, în fine, că săgețile acelea nuucid pe cel rănit, ci pe cel ce le-a aruncat. Poate că te-a nedreptățit, pricinuindu-ți rele? Oftează în adâncul inimii, însă nu-l grăi de rău; plângi nu pentru nedreptatea ce ți-a făcut, ci pentru pierderea aceluia, precum și stăpânul tău Hristos l-a deplâns pe Iuda, nu pentru că El urma a fi răstignit, ci fiindcă acela Îl vânduse. Te-a batjocorit poate și te-a bârfit? Roagă pe Dumnezeu ca să-i fie milostiv. Este fratele tău, este membrul tău, Hristos i-a dezlegat aceleași dureri, la aceeași masă a fost chemat și el ca și tine. Vei zice poate: „Dar atunci mai mult mă necinstește”.

Atunci însă și plata ta va fi mai mare. Tocmai de aceea drept este ca tu să dai la o parte mânia, fiindcă el a primit o rană adâncă, căci diavolul l-a rănit. Deci nu-l mai lovi și tu, ca să nu cazi împreună cu el. Pe cât timp tu te stăpânești, este cu putință încă a se mântui și acela; însă dacă te arunci asupra lui ocărându-l la fel, apoi cine vă va mai ridica de jos? El este cel rănit? Însă atunci nu va putea să stea, și tu ești care cazi o dată cu el. Cum? Nu-ți ajunge ție că ai ocazia de a întinde mâna în ajutor altuia? Deci stai bărbătește, și tu cel dintâi azvârle arcul la o parte, și trage de pe câmpul de luptă pe fratele tău, cel mort deja, prin îndelunga ta răbdare ce ai avut-o față de el. L-a rănit pe el mânia? Nu-l mai răni și tu, ci scoate-i tu cel dintâi săgeata. Dacă noi ne purtăm astfel unii cu alții, de îndată vom fi cu toții sănătoși, iar dacă ne înarmăm unii împotriva altora,

atunci nu mai este nevoie nici de prezența diavolului, căci pierderea noastră este desăvârșită. Orice război este înfricoșător, însă mai cu seamă războiul dinlăuntru, așa-zisul război civil; însă războiul despre care este vorba e mai înfricoșător chiar decât războiul civil, fiindcă și drepturile noastre ca oameni sunt mai mari decât ale statului; este mai înfricoșător, zic, și mai mare chiar și decât acela dintre rude. Într-adevăr, oarecând Cain, ucigând pe Abel, fratele său, a vărsat sânge de frate. Însă războiul despre care e vorba este cu mult mai înfricoșător decât acela, deoarece Cain a rănit trupul fratelui său, însă tu ai înfipt sabia în sufletul fratelui. Ai suferit poate vreun rău de la el? Însă nu în a suferi, ci în a face răul altuia stă adevărata suferință. Gândește-te bine: Cain a ucis, iar Abel a fost cel ucis; cine crezi tu că era cel mort? Oare cel ce și după moarte striga, după cum zice: „Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine” (Facere 4, 10), sau poate cel ce trăia, însă tremura și era înspăimântat? Acesta desigur, acesta a fost cel mai de plâns decât cel mort. Ai văzut că este cu mult mai bine a suferi cineva nedreptatea, chiar de ar ajunge până la moarte? Află deci cât de rău este a nedreptăți pe altul, și fii cu băgare de seamă la cele ce voi spune: Cain a doborât și a ucis pe fratele său Abel, însă acesta s-a încununat, iară acela a fost pedepsit; acesta și după moarte acuza și ținea în stăpânirea sa pe fratele său, iar acela trăind tăcea, se rușina și se topea, așa că el a făcut totul contrar a ceea ce voise să facă. L-a ucis fiindcă l-a văzut mai iubit decât el, și a nădăjduit ca prin moarte să-l scoată din iubirea lui Dumnezeu, însă prin aceasta a ațâțat și mai mult dragostea Lui, fiindcă, chiar mort, Dumnezeu îl căuta încă mai mult. „Unde este Abel, fratele tău?”, zicea. „Nu mi-ai stins dorul prin moartea lui, ci încă mai mult l-ai ațâțat; nu ai împușinat valoarea lui prin ucidere, ci încă mai mult ai mărit-o.

Cu puțin mai înainte de aceasta Eu l-am pus sub stăpânirea ta, însă fiindcă tu l-ai ucis, atunci și mort el te va pedepsi, atât de mare-Mi este dragostea față de el”. Așadar, care este cel condamnat? Cel ce împilează și chinuiește, sau cel chinuit? Cel ce a primit atâta cinste de la Dumnezeu, sau cel ce singur s-a predat unei pedepse noi și atât de curioase? „Nu te-ai temut de el - zice - fiind în viață; prin urmare te vei teme fiind mort. Nu ai tremurat când ai înfipt în el cuțitul; te va apuca însă tremur încontinuu după vărsarea sângelui. Trăind, era robul tău, și nu tu erai supus lui; de aceea, fiindcă l-ai ucis, el a devenit stăpânul tău cel grozav!”. Acestea înțelegându-le, iubiților, să fugim de invidie, să stingem răutatea, să ne răsplătim cu binele unii pe alții, ca prin acestea să câștigăm bunuri și în viața aceasta, și în cea viitoare, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Să ne punem nădejdea în Dumnezeu]

„Și nu s-a scris numai pentru el că i s-a socotit ca dreptate, ci se va socoti și pentru noi, cei care credem în Cel ce a înviat din morți pe Iisus Hristos, Domnul nostru, Care S-a dat pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră” (Romani 4, 23-25). După ce mai înainte a vorbit de lucrurile mărețe săvârșite de Avraam, după ce a arătat credința lui, dreptatea și cinstea primită de la Dumnezeu, apoi ca să nu zică ascultătorii: „Dar ce are de-a face cu noi, că doar el singur a fost îndreptat”, Apostolul ne-a așezat lângă Avraam, fiindcă așa se arată puterea cuvintelor duhovnicești. Pe cel intrat atunci în creștinism, care nu a făcut încă

nimic, pe acesta, zic, nu l-a micșorat în vreun fel, sau mai bine zis nu l-a arătat cu nimic inferior iudeului credincios, și nici chiar patriarhului, ba încă - ceea ce este și mai minunat - îl arată ca având ceva mai mult. **Atât de mare noblețe ni s-a dat nouă [creștinilor], încât credința acestuia este însuși tipul credinței noastre.**

Și n-a zis: „că dacă i s-a socotit lui ca dreptate, de la sine urmează că și nouă ni s-a socotit la fel”, ca să nu creeze un silogism, ci grăiește cu puterea cuvintelor din legea divină, și cu autoritatea întregii Scripturi. „Pentru ce - zice - s-a scris? Nu oare ca să cunoști că și noi ne îndreptăm așa? Deci și noi am crezut în același Dumnezeu și pentru aceleași lucruri, deși nu pentru aceleași persoane”. După ce, deci, spune de credința noastră, apoi vorbește și de iubirea de oameni a lui Dumnezeu cea negrăită, pe care veșnic o pune în față, și pune la mijloc crucea, ceea ce și aici a arătat zicând: „Care S-a dat pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră”.

Ia aminte cum el, punând cauza morții, aceeași dovadă o arată și pentru învierea Lui din morți. „De ce S-a răstignit?” zice; „desigur că nu din cauza păcatelor Lui, și dovada se desprinde din învierea Lui. Pentru că dacă ar fi fost păcătos, cum ar fi putut să învieze?! Dar dacă a înviat, e vizibil că nu a avut păcat; și dacă n-a fost păcătos, pentru ce a fost răstignit? Pentru alții; și dacă a fost răstignit pentru alții, desigur că a înviat”. Ca să nu zici: „Dar dacă suntem răspunzători pentru atâtea păcate, cum putem a ne îndrepta?” - iată că ni l-a pus în față pe Cel ce a șters păcatele, ca astfel și din credința lui Avraam, prin care s-a îndreptat, și din patima Mântuitorului, prin care ne-a izbăvit de păcate, să se adeverească deplin cuvântul lui. Spunând de moartea Domnului, spune în același timp și de înviere, ca și cum ar fi zis: „Doar nu a murit El ca să aibă la dispoziția Sa pe cei vrednici de osândă, ci ca să facă bine, căci pentru aceasta a murit și a înviat, ca să ne facă drepti”.

„Deci fiind îndreptați din credință, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos” (5, 1).

Dar ce vrea să zică prin cuvintele „avem pace”? Unii spun că ar fi vorba despre cei care ar fi dorit introducerea legii, însă mie mi se pare că el vorbește aici despre viața noastră. Fiindcă mai sus a spus multe despre credință, pe care a și pus-o ca superioară îndreptării prin fapte, apoi ca să nu creadă cineva că cele spuse sunt motiv de lenevire, a zis: „pace avem”, adică nu mai păcătuim de acum, nu ne mai reîntoarcem la cele dinainte, căci dacă am face așa, atunci avem să ne luptăm cu Dumnezeu, și nu pace.

„Dar cum - zici tu - este posibil să nu mai păcătuim? Cum mai înainte a fost cu puțință?”. Dacă suntem răspunzători pentru atâtea păcate, dar ne-am izbăvit de toate prin Hristos, nu mai rămâne nici o îndoială că tot prin El vom putea sta în cele ce ne găsim. Nu este același lucru: a lua pacea care nu era, și a păstra pacea care era deja dată, deoarece câștigarea unui lucru este mai dificil decât păstrarea lui.

Cu toate acestea acel lucru dificil a devenit ușor, a devenit realitate. Așadar ceea ce este mai ușor, va fi pentru noi mai lesne de împlinit, adică să păstrăm până la sfârșit cele date nouă.

Aici mi se pare că lasă a se înțelege nu numai ceea ce este ușor, ci și ceea ce este mai înțelept, fiindcă dacă ne-a izbăvit pe noi, cei ce eram dușmani și ne luptam cu El, apoi e mai înțelept de a rămâne în starea de izbăvire, și aceasta să l-o înapoiem drept plată, ca să nu pară că a împăcat cu Tatăl pe niște îndărătnici și nerecunoscători.

„Prin Care am avut și apropiere, prin credință, la harul acesta, în care stăm, și ne lăudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu” (5, 2).

Dacă El ne-a apropiat de har încă pe când eram departe, cu atât mai mult ne va ține în acest har fiind aproape de El. Și acum tu te gândești, cum Apostolul pretutindeni pune la un loc acestea două, adică și cele venite de la Hristos, și cele din partea noastră. Acelea ce au venit de la Hristos

sunt numeroase, variate și felurite, fiindcă a și murit pentru noi, ne-a împăcat și apropiat de Dumnezeu, și ne-a dat chiar pe cele de negrăit, pe când noi nu am produs nimic altceva decât credința, pentru care și zice: „prin credință”.

„La harul acesta”. Care har? Acela adică prin care ne-a fost dat nouă a-L cunoaște pe Dumnezeu, a ne izbăvi de rătăcire, a înțelege adevărul și a ne învrednici prin botez de toate bunurile. Pentru aceasta ne-a apropiat, ca să primim toate darurile. Nu ne-am împăcat cu El numai ca să primim iertarea păcatelor, ci și pentru ca să ne bucurăm de mii de demnități. Și nu s-a limitat numai la atât, ci ne-a făgăduit și alte bunuri negrăite, care covârșesc mintea și judecata omenească. De aceea le și pune Apostolul pe amândouă, căci zice: „la harul”, arătând cele din prezent pe care le-am primit, iar apoi: „Și ne laudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu”, dând pe față toate cele viitoare.

Bine a spus: „întru care stăm”, fiindcă așa este harul lui Dumnezeu; el nu are sfârșit, nici margini, ci înaintează veșnic tot mai mult, ceea ce la noi oamenii nu se poate. De pildă: cineva a luat puterea, slava și stăpânirea, însă nu a stat în această situație pururi, ci numaidecât a căzut din ea, căci chiar de nu l-ar ucide omul, moartea îl va lua fără greș.

Nu tot așa se petrece cu cele ale lui Dumnezeu, fiindcă nici omul, nici timpul, nici desfășurarea împrejurărilor, nici diavolul și nici moartea însăși venind nu va putea ca să ni le răpească, ci tocmai când murim le stăpânim în mai mare deplinătate, iar cu trecerea timpului ne bucurăm mereu și mereu de mai multe haruri. Dacă încă nu crezi în cele viitoare, crede cel puțin în cele prezente, și prin cele pe care le-ai primit deja, crede și în cele ce or să vină.

De aceea și zice el: „și ne laudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu”, ca să afli ce fel de suflet se cuvine să aibă credinciosul.

Noi nu trebuie să fim instruiți numai pentru cele date deja, ci e necesar a ne convinge și despre cele viitoare, fiindcă cineva se laudă și pentru cele ce sunt în perspectivă de a le căpăta. „Deci - zice - fiindcă credința celor viitoare este tot așa de sigură și lămurită ca și a celor deja date nouă, apoi ne laudăm și în aceea deopotrivă”.

De aceea a și numit acele bunuri „slava lui Dumnezeu”, fiindcă dacă ele Îl slăvesc pe Domnul a toate, apoi vor ieși la iveală numaidecât, dacă nu pentru noi, în orice caz pentru El.

„Și ce spun eu, zice, că bunurile viitoare sunt vrednice de laudă? Chiar și relele de față sunt suficiente de a ne împodobi și a ne mândri cu ele”. De aceea a adăugat imediat: „Și nu numai atât, ci ne laudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare”(5, 3).

De aici poți înțelege ce fel sunt bunurile viitoare, dacă chiar și în cele ce par spre întristare noi ne laudăm și cugetăm lucruri mari. „Atât de mare este harul lui Dumnezeu încât, chiar în asemenea lucruri, noi nu găsim nimic neplăcut. În lucrurile pământești luptele sunt însoțite de osteneți, scârbe și necazuri, și premiile ca și cununile ne aduc plăcere; aici însă [în luptele duhovnicești] nu este așa, căci și strategiile noastre de apărare ne sunt plăcute, tot așa ca și premiile”. Fiindcă pe atunci ispitele erau mari, greutățile și necazurile erau în fiecare zi, pe când împărăția cerurilor era în așteptare, cu toate bunurile ei, de aceea cei mai slabi se moleșeau, fapt pentru care Apostolul le și dă premiul chiar de aici, zicând că în necazuri trebuie a ne și mândri, a ne și lauda. Și nu zice „trebuie a vă lauda”, ci „ne și laudăm”, atribuind sfatul de încurajare propriei lui persoane.

Apoi, fiindcă cele spuse s-ar fi părut poate străine și curioase, adică cel ce se luptă cu foamea, cel ce se găsește în lanțuri și munci, cel batjocorit și disprețuit, trebuie a se lauda găsindu-se în lanțuri și în munci, cel batjocorit și disprețuit, trebuie a se lauda găsindu-se în asemenea grele încercări, de aceea Apostolul le pune înainte un raționament cu adevărat filosofic. „Ba mai mult”, zice, „aceste necazuri sunt vrednice de laudă nu numai pentru cele viitoare, ci chiar și pentru cele

prezente”. Într-adevăr, necazurile, prin ele însele, sunt un lucru bun. Și de ce oare? Fiindcă pregătesc și încurajează răbdarea. De aceea spunând: „că ne și laudăm întru suferințe”, pune și cauza, zicând: „știind că suferința aduce răbdare”. Vezi iar înțelepciunea lui Pavel, cum el întoarce vorba la cele contrare. Fiindcă scârbele și necazurile îi făceau pe ei a deznădăjdui chiar de cele viitoare, și-i descurajau cu totul, iată că Apostolul zice că trebuie a căpăta curaj și a nu deznădăjdui de cele viitoare: „Bine știind că suferința aduce răbdare, și răbdarea încercare, și încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează” (5, 3-5).

Așadar necazurile nu numai că nu distrug credința, ci chiar o clădesc. Necazul are, desigur, chiar mai înainte de câștigarea celor viitoare, cel mai mare fruct câștigat prin sine, are, vreau să spun răbdarea, adică are puterea de a face încercat pe cel ispitit, însă în același timp contribuie cu ceva și la câștigarea celor viitoare, căci el este care face a ne crește credința. Nimic nu este care să pregătească pe cineva în a nădăjdui la cele bune, decât conștiința curată și bună.

Nimeni din cei ce viețuiesc drept nu se îndoiește de cele viitoare, după cum sunt mulți din aceia cu viață necumpătată, care, apăsăți de o conștiință rea și vicleană, nu vor să mai existe judecată și nici răsplată!

„Dar ce”, zici tu, „oare bunurile acelea stau în speranțe?”. Desigur că în speranțe, însă nu în speranțe omenești, care de multe ori se spulberă, și îl rușinează pe cel ce speră, deoarece a murit deja cel ce făgăduise, sau că fiind viu și-a schimbat părerea, însă ale noastre nu sunt așa, căci speranța noastră este sigură și nemișcată. Cel ce a făgăduit acele bunuri ființează în veci, și noi, care ne vom bucura de acele bunuri, chiar de murim, vom învia iarăși, și nimic nu este care să ne rușineze în toate, ca și cum am fi robii unor speranțe deșarte.

Deci scăpându-i prin aceste cuvinte de orice îndoială, nu a rămas cu vorba numai la cele de aici, ci iarăși vine la cele viitoare - cunoscând el bine pe cei slabi, care umblă după cele prezente și nu se mulțumesc cu ele -, pe care le adeverește din cele date deja.

Ca să nu zică cineva: „Dar dacă nu voiește Dumnezeu să ni le dea? Cum că El poate, ființează și stă, cu toții știm; dar de unde știm dacă va voi?”, iată că Apostolul răspunde că aceasta o putem ști din cele deja petrecute cu noi, adică din dragostea pe care ne-a arătat-o.

„Care dragoste - zici - și ce a făcut cu noi?”. Dându-mi Duhul Sfânt. De aceea spunând: „iar dragostea nu se rușinează”, aduce și dovada la acestea, zicând: „că dragostea lui Dumnezeu...” - și țineți seama că nu zice „s-a dat”, ci „s-a vărsat în inimile noastre”, ceea ce arată belșugul acestui dar. Darul cel mai mare, pe acela ni l-a dat. Nu ne-a dat cerul, și pământul, și marea, ci ceea ce este mai cinstit decât toate acestea, ceea ce din oameni ne-a făcut îngeri, fii ai lui Dumnezeu și frați ai lui Hristos. Și ce este aceasta? „Duhul cel Sfânt”, zice. Dacă nu voia El ca după necazuri și osteneli să ne dăruiască cununi mari și neveștejite, nu ne-ar fi dat atâtea bunuri mai înainte de osteneli.

Acum, însă, dragostea cea fierbinte de aici se vede, că nu ne-a cinstit doar începutul și ne-a dăruit câte puțin, ci fără veste și deodată a vărsat asupra noastră izvorul bunătăților, și aceasta mai înainte de lupte. Încât chiar de nu ai fi cel mai vrednic, totuși să nu te deznădăjduiești, căci ai drept cel mai mare apărător al tău dragostea Celui ce te judecă!

De aceea și Apostolul, vezi bine, spunând că „nădejdea nu rușinează”, nu o atribuie pe aceasta meritelor sau izbânzilor noastre, ci atribuie totul dragostei lui Dumnezeu, care niciodată nu se trece.

După ce spune de darul Duhului, se întoarce iarăși la cruce, zicând: „Căci Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept; dar pentru cel bun poate se hotărăște cineva să moară. Dar Dumnezeu Își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoși”

(5, 6-8).

Ceea ce spune aici, așa este; că dacă cineva pentru un bărbat virtuos nu ar prefera îndată să moară, apoi înțelegei dragostea Stăpânului, când El nu pentru cei virtuoși, ci pentru cei păcătoși și pentru dușmani a primit moartea, ceea ce și spune, zicând:

„Hristos a murit când noi eram încă păcătoși. Cu atât mai vârtos, deci, acum, fiind îndreptați prin sângele Lui, ne vom izbăvi prin El de mânie. Căci dacă, pe când eram vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcați fiind, ne vom mântui prin viața Lui” (5, 8-10).

S-ar spune că cele afirmate aici sunt o tautologie, însă, pentru cel ce privește cu atenție, nu este așa. Gândește-te bine! El voiește să-i convingă pentru cele viitoare. Mai întâi le atâță mintea cu hotărârea dreptului patriarh, spunând că și el s-a convins de ceea ce Dumnezeu a făgăduit, și bineînțeles că fiind Atotputernic va și săvârși. Apoi îi provoacă spunându-le de harul pe care l-au primit; mai departe din necazurile ce le îndură, și care sunt suficiente a ne duce la credință, și la urmă același lucru îl arată și prin moartea Stăpânului, ca și prin răutatea noastră de dinainte. Și s-ar părea, după cum am zis, că cele vorbite sunt unul și același lucru, însă se găsește aici și al doilea și al treilea, ba încă și mai multe lucruri concentrate în aceste fraze. Mai întâi faptul că El a murit; al doilea că a murit pentru cei necredincioși; al treilea că ne-a împăcat cu Dumnezeu; al patrulea că ne-a mântuit; al cincilea că ne-a îndreptat, că ne-a făcut nemuritori, fii ai lui Dumnezeu și moștenitori ai împărăției celei veșnice. „Nu numai de la moartea Lui - zice - trebuie a stăruii noi în această credință, ci de la harul ce ni s-a dat prin moartea Lui. Deși numai faptul că a murit pentru noi, fiind atât de căzuți, a fost cea mai mare dovadă de dragoste a Lui, dar încă Îl vedem și după moarte dăruindu-ne astfel de bunuri? Desigur că cele petrecute cu noi pune în umbră orice hiperbolă ai spune, și aceasta duce la credință chiar și pe cel mai indiferent. Nimeni altul nu ne poate mântui pe noi decât Acela Care ne-a iubit atât de mult, păcătoși fiind, încât S-a dat chiar pe Sine drept jertfă”.

Ai văzut câtă înțelepciune și ce construcție minunată are pasajul acesta față de speranța în cele viitoare? Mai înainte de aceasta, două greutăți se aflau în calea mântuirii noastre; întâi că eram păcătoși, și al doilea că trebuia să ne mântuim prin moartea Stăpânului, ceea ce înainte de a se întâmpla ni se păreau îndoielnice, și pentru ca să se petreacă era nevoie de o dragoste foarte mare.

Acum însă, când toate acestea s-au petrecut, nu mai încapem îndoială că toate celelalte sunt cu mult mai ușoare. Acum noi am devenit prietenii Lui, și deci nu are nevoie și nici nu voiește moartea noastră. Cel ce a cruțat pe dușmani într-atât încât n-a cruțat nici pe Fiul Său, oare acum, când am devenit prietenii Lui, nu se va alipi de noi? Pentru aceasta era nevoie să dea pe Fiul Său? Cineva nu poate scăpa pe un altul, fie că nu voiește, fie că nu poate, chiar de ar voi. Însă nimic din acestea nu se pot atribui lui Dumnezeu. Cum că voiește, aceasta a dovedit-o prin aceea că a dat pe Fiul Său, iar cum că poate face ceea ce voiește, aceasta a demonstrat-o prin faptul că ne-a îndreptat fiind păcătoși.

Așadar, care poate fi piedica pusă nouă înaintea câștigării bunurilor viitoare? Nici una. Apoi ca nu cumva auzind de păcătoși, de dușmani, de slabi și necredincioși, să roșești sau să te rușinezi, ascultă ce mai spune el:

„Și nu numai atât, ci ne și laudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am primit împăcarea” (5, 11).

Dar ce vrea să zică această expresie: „și nu numai atât”? Ce vrea să spună el? „Nu numai că ne-a mântuit - zice -, ci chiar ne și laudăm pentru acest fapt, de care ar crede cineva că noi ar trebui să ne ascundem de rușine. Căci a ne mântui pe noi care trăim în atâtea răutăți, a fi iubiți atât de mult

de cel ce ne-a mântuit, aceasta este cea mai mare minune. Și nu ne-a mântuit nici prin îngeri și nici prin arhangheli, ci prin Fiul Său cel Unul Născut. Încât faptul că ne-a mântuit, și că chiar astfel fiind ne-a mântuit, și că a făcut aceasta prin Fiul Său cel Unul Născut, și nu numai prin Fiul Său, ci și prin sângele Lui, faptul acesta, zic, ne împletește mii de cununi de laudă”. Nici un cuvânt nu este mai vrednic de slava lui Dumnezeu decât a spune că am fost iubiți de Dumnezeu, și că și noi iubim pe Cel ce ne iubește. Aceasta este cea care-i face pe îngeri mai străluciți, aceasta și pe domnii și pe începătorii le arată mai luminate, aceasta este superioară împărăției cerurilor. De aceea și Pavel o pune înaintea împărăției cerurilor, de aceea fericea puterile cele netrupești, că Îl iubesc pe Dumnezeu și se supun întru totul Lui. De aceea și profetul se minuna, zicând: „Binecuvântați pe Domnul toți îngerii Lui cei tari la virtute, care faceți cuvântul Lui și auziți glasul cuvintelor Lui” (Psalmii lui David 102, 20). De aici și Isaia lauda pe serafimi, arătând marea lor virtute, fiindcă stau lângă cea slavă, ceea ce este semnul celor mai iubiți.

Să imităm și noi, iubiților, puterile cele de sus și să ne silim nu numai de a sta alături de tronul celui Preaînalt, ci să și avem în noi pe Cel ce stă pe acel tron. El ne-a iubit pe noi chiar când Îl uram, și încă rămâne în această iubire, căci: „ca să fiți fiii Tatălui vostru celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei dreți și peste cei nedreți” (Matei 5, 45). Deci și tu iubești pe cel ce te iubește, căci iubește cu adevărat. „Și cum atunci, zici tu, el care ne iubește ne-a amenințat cu gheena, cu osânda și pedeapsa”? Tocmai de aceea, fiindcă te iubește. Căci scoțându-ți din rădăcină răutatea ta, și stăpânindu-te cu frică, ca și cu un frâu, totul face și toate le lucrează ca să nu pășești pe calea răului, și atât prin cele plăcute, cât și prin cele neplăcute, te împiedică de a da năvală la cele de jos; voiește, cu un cuvânt, a te ridica la El, izbăvindu-te de răutate, care este mai grozavă decât gheena.

Dar dacă râzi de cele spuse aici, și dacă voiești mai bine a-ți trăi toate zilele într-o răutăți, decât a fi pedepsit o singură zi, nu e nimic de mirare, fiindcă și copiii cei mici, când văd pe doctor venind, dau să se ascundă și prind a boci, preferând mai degrabă să piară cu puroiul în trup decât să sufere o durere trecătoare, ca apoi să se bucure de sănătate. Cei cu mintea limpede, însă, știu că a sta bolnav cineva timp îndelungat este cu mult mai grozav decât a i se tăia cuiva organul cel bolnav și plin de puroi, precum și a se găsi cineva în rele e cu mult mai rău decât a fi pedepsit. Unul are putința de a se vindeca și a se însănătoși, pe când celălalt se va pierde și va rămâne în boală. Cum că sănătatea este mai bună decât boala, nu mai încapă nici o vorbă, fiindcă și tâlharii nu sunt vrednici de jelit atunci când le sunt sparte coastele de către doctor, ci atunci când ei sparg zidurile caselor șiucid.

Dacă sufletul este mai bun decât trupul, după cum și este, apoi când el se pierde, este mai drept de a ofta și a plânge, și dacă el nu simte, atunci încă mai mult trebuie jelit. Și pe cei îndrăgostiți peste măsură trebuie a-i jeli mai mult decât pe cei bolnavi de friguri, și pe bețivi mai mult decât pe cei chinuți de dureri necurate. „Și dacă acestea, zici tu, sunt mai grozave, atunci de ce le preferăm mai mult decât pe cele bune”? Pentru că multora dintre oameni, după cum zice și proverbul, le plac mai mult cele rele, și pe acestea le preferă, iar pe cele bune le trec cu vederea, precum se poate vedea petrecându-se cu femeile, cu bucatele, cu plăcerile necumpătate, cu casele, câmpiile, robii, și în fine toate cele omenești.

Ce este mai plăcut? Cu femeile a avea relații trupești, sau cu copiii? Cu femeile sau cu catârcele? Și totuși vom găsi mulți care, trecând pe lângă femeie, se împreunează cu dobitoacele sau batjocoresc trupuri nevinovate de copii. Deși cele după fire sunt mai plăcute decât cele împotriva ei, totuși se găsesc mulți care umblă după cele nebunești și provocatoare de grețuri, și care poartă

cu ele pedeapsa și osânda cea veșnică, și pe acestea le adaugă în viața lor ca plăcute!
„Li se par mai plăcute”, zici tu. Dar tocmai de aceea sunt mișei, fiindcă cred plăcute pe acelea care nu sunt. Astfel că și pedeapsa păcatului însuși ei o fac mai rea, altfel nu se poate. Dacă răul s-ar găsi înăscut în om, Dumnezeu nu ar mai adăuga rele peste rele, căci nici nu voiește de a fi omul mai rău, și fiindcă nu El, Care a făcut totul ca să stingă răutatea, ar putea să o sporească. Așadar răul nu este de a fi pedepsit cel păcătos, ci de a nu fi pedepsit când păcătuiește, după cum nu poate fi rău de a vindeca pe cel bolnav, ci de a-l părăsi nevindecăt. Nici un rău nu este atât de mare ca pofta cea smintită; și când zic smintită, înțeleg și dezmiertarea și slava deșartă, și stăpânirea, și în fine toate câte sunt peste trebuința firească a omului. Și într-adevăr, un om de felul acesta, cu o viață moleșită și desfrânată, s-ar părea la prima vedere că este cel mai fericit dintre muritori, însă el este mai nefericit decât toți, fiindcă a introdus în sufletul său niște stăpâni răi și tirani, care îl muncesc neîncetat și-l duc la rușinoasă și sigură pierzanie.

De aceea Dumnezeu a făcut viața noastră anevoioasă, ca să ne scape de acea sclavie și să ne îndrepte spre o libertate curată. De aceea ne-a amenințat și cu osânda, și a dispus ca răstimpul vieții noastre să fie întovărășit de dureri și de osteneli, strângând și pecetluind bine ușurătatea minții noastre. Astfel și iudeii, când erau legați cu lutul și cu cărămizile, erau blânzi și supuși, și chemau pe Dumnezeu neconținut în ajutorul lor, iar după ce au câștigat libertatea, veșnic cârteau și întărâtau pe Stăpân, și singuri și-au provocat o mulțime de rele. „Dar -zici tu - ce ai putea spune de cei ce de multe ori din cauza necazurilor se abat de la rele?”. Că abaterea aceea nu se desprinde din necazuri, ci din slăbiciunea lor. Dacă cineva are un stomac bolnav în așa grad, că n-ar putea primi doctoria cea amară ce l-ar putea lecu, fiindcă l-ar putea îmbolnăvi și mai tare, atunci noi nu învinovățim doctoria, ci boala stomacului. Tot așa și aici învinovățim ușurătatea judecății unor asemenea oameni.

Cel ce se abate la rele din cauza necazurilor, cu atât mai mult va cădea în ele din cauza liniștii pe care ar avea-o, fiindcă dacă el fiind legat - căci așa este necazul - și cade, cu atât mai mult va cădea fiind dezlegat; dacă strămtorat din toate părțile și încă se abate, apoi cu atât mai mult când nu este legat cu nimic și slobod.

„Și cum aș putea - zici - să nu mă dau la rele necăjit fiind?”. Dacă vei înțelege că chiar de ai voi sau n-ai voi, totuși necazul îl vei suferi. Dacă tu îl înduri cu mulțumire, vei câștiga mult, iar de vei fi scârbit și zăpăcit, blestemând soarta, nenorocirea nu o vei putea alunga sau împușina, ba chiar o vei face mai mare tu însuși.

Acestea cugetându-le, iubiților, să binevoim și să facem totdeauna ceea ce se cade. Cineva, de pildă, își va fi pierdut fiul, sau își va fi pierdut averea toată; ei bine, dacă tu vei înțelege, că a scăpa pe fiul tău cel unul născut din tine nu se poate, însă e posibil de a te folosi cu ceva din această suferință nenorocită, dacă vei îndura nenorocirea cu bărbăție, și dacă în loc de cuvinte de blasfemie tu vei înălța slavă Stăpânului, atunci relele căzute pe tine de la sine îți vor deveni ca niște prilejuri de izbândă a propriei tale voințe.

Ai văzut pe fiul tău răpit de moarte de tânăr? Zi și tu ca dreptul Iov: „Domnul a dat, Domnul a luat” (Iov 1, 21). Ți-ai văzut averea risipită? Spune: „Gol am ieșit din pântecele maicii mele și gol mă voi întoarce în pământ!”. Ai văzut pe cei răi progresând, iar pe cei buni petrecând zile amare și suferind mii de rele, și nu pricepi care este cauza acestor contradicții? Spune ca psalmistul: „ca un dobitoc eram înaintea Ta. Dar eu sunt pururi cu tine” (Psalmii lui David 72, 22).

Dacă ai căuta cauza unor asemenea contradicții, gândește-te bine că va veni ziua aceea când fiecare va da seamă, și când El va judeca lumea, și orice nedumerire îți va dispărea, fiindcă atunci va lua fiecare după vrednicie, după cum au luat Lazăr și bogatul din Evanghelie. Adu-ți

aminte de apostoli, fiindcă și aceia, deși bătuți, alungați și suferind mii de rele, totuși se bucurau că s-au învrednicit a fi necinstiți pentru numele lui Hristos. Deci și tu dacă te îmbolnăvești sau ești strâmtorat, suferă cu bărbăție și mulțumește lui Dumnezeu, fiindcă numai așa vei primi plata acelora. Și cum fiind bolnav sau strâmtorat vei putea mulțumi lui Dumnezeu, dacă tu Îl iubești cu adevărat. Cei trei tineri, deși se găseau aruncați în cuptorul cel cu foc, sau și alții care prin închisori sufereau mii de rele, totuși nu încetau a mulțumi lui Dumnezeu; apoi cu atât mai mult vor putea face aceasta cei ce sunt bolnavi sau în strâmtorări.

Nu este nimic pe care dragostea adevărată să nu-l poată birui; și când mai ales e la mijloc dragostea de Dumnezeu, apoi cel ce are o asemenea dragoste este mai presus de orice.

Nici focul, nici sabia, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, nici nimic altceva de acest fel nu i se va părea greu unui asemenea om, ci râzând de orice, el va zbura la cer, și nu va fi cu nimic mai prejos decât cei ce se găsesc acolo, și numai spre o unică frumusețe va avea el privirea ațintită: spre slava lui Dumnezeu.

Deci nici cele dureroase ale vieții acesteia nu vor putea înjosi viața lui, după cum nici cele bune și plăcute nu-l vor putea mândri și îngâmfă.

Deci, iubiților, să avem o asemenea dragoste. Nimic nu poate fi deopotrivă cu această dragoste.

Să avem, zic, asemenea dragoste atât în interesul celor prezente, cât și al celor viitoare. Dacă aș putea zice astfel, o asemenea dragoste, prin însăși firea ei, ar trebui să o avem cu întâietate față de toate, fiindcă numai așa putem să scăpăm de torturile vieții prezente și ale celei viitoare, și să ne bucurăm de împărăția cerurilor. Însă nici izbăvirea de gheenă, nici câștigarea împărăției cerurilor nu ar putea fi ceva mai mult decât o asemenea dragoste de care vorbesc eu, adică decât dragostea pentru Hristos, fiindcă a iubi pe Hristos, și în același timp a fi iubit de El, este mai presus de orice.

Dacă chiar și între noi, oamenii, dragostea este resimțită ca fiind mai presus de orice altă plăcere, dar când acestea amândouă se petrec cu Dumnezeu, când Îl iubim și când ne iubește, care minte omenească ar putea oare să ne reprezinte deplin și întocmai fericirea unui astfel de suflet binecuvântat? Desigur că nici o minte, ci singură experiența directă a acestei supreme fericiri. Deci pentru ca prin experiență să putem noi cunoaște această mulțumire duhovnicească, acea viață fericită și tezaurul nenumăratelor bunătăți dumnezeiești, să lăsăm totul la o parte și să câștigăm o asemenea dragoste, atât pentru mulțumirea noastră sufletească, cât și pentru slava lui Dumnezeu, Cel iubit de către noi, Căruia, împreună cu Unul Născut Fiul Său și cu Prea Sfântul Său Duh, se cuvine slava și stăpânirea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

din "Omilii la Epistola catre Romani"

[Cel păcătos este înclinat spre mânie]

„De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el” (Romani 5, 12).

După cum doctorii cei mai iscusiți tratează bolile dintru început, și încep cu însăși rădăcina răului, tot așa face și fericitul Pavel. Într-adevăr, după ce arată că ne-am îndreptat, și după ce

arată cele despre patriarh, despre Duhul Sfânt și despre moartea lui Hristos - Care nici nu ar fi murit dacă nu urma să ne îndrepteze -, la urmă dovedește și din altă parte cele deja dovedite, și atrage atenția prin cele opuse asupra subiectului în discuție, adică asupra morții și a păcatului. Cum, în ce fel? Caută, adică, să afle cum a intrat moartea în lume, și cum după aceea s-a înstăpânit asupra ei. Așadar, cum a intrat și cum s-a înstăpânit aceasta? „Prin păcatul unuia”, zice. Însă ce înseamnă „că toți au păcătuit în el”? „Acela căzând - zice -, pe urmă și cei ce n-au mâncat din pomul acela, cu toții s-au făcut muritori”.

„Căci, până la lege, păcatul era în lume, dar păcatul nu se socotește când nu este lege” (5, 13). Prin expresia „până la lege” unii cred că vorbește despre timpul dinainte de darea Legii, ca de pildă timpul lui Abel, Noe, Avraam, și timpul până la nașterea lui Moise. Însă dacă e așa, care era păcatul de atunci? Alții zic că Apostolul vorbește de păcatul din rai. „Acesta încă nu era desființat -zice -, ci fructul lui era verde, și deci el a adus moartea comună în lume, care stăpâna și teroriza”. Însă de ce oare adaugă: „însă păcatul nu se socotește când nu este lege”? Cei ce cercetează cele ale noastre spun că Apostolul a vorbit acestea în antiteză față de iudei, care spuneau că, dacă fără Lege nu este păcat, atunci cum de a ucis moartea pe toți cei de dinainte de Lege? Mie însă mi se pare că ceea ce se spune aici este cu privire la cele ce are de zis mai departe, lucru care de altfel se și potrivește cu scopul urmărit de Apostol.

Deci ce vrea să spună prin această expresie? Zicând că „până la lege, păcatul era în lume”, mi se pare că spune că, legea încă nefiind dată, stăpâna păcatul cel din călcarea poruncii, și a stăpânit până când a fost dată legea. „Deci, dacă păcatul din călcarea legii - zice - este cel care a născut moartea, atunci cum de au murit toți cei de dinainte de lege? Dacă moartea își are rădăcina în păcat, și legea nefiind dată, păcatul nu se socotea, atunci cum de stăpâna moartea? De aici este învederat că nu păcatul urmat prin călcarea legii, ci acel rezultat din călcarea poruncii de către Adam este păcatul care a stricat totul. Și care e dovada? Că și cei de dinainte de lege au murit cu toții”.

„Ci a împărățit moartea de la Adam până la Moise și peste cei ce nu păcătuiseră”. Și cum a împărățit? „După asemănarea greșelii lui Adam, care este chip al Celui ce avea să vină” (5, 14). De aceea și Adam era tipul lui Hristos. Și cum aceasta? Prin faptul că după cum Adam a devenit cauza morții sale și a celor descinși din el, deși aceia n-au mâncat din pom, tot așa și Hristos a devenit cauza dreptății și a celor ce au crezut în El, dreptate pe care prin cruce ne-a dăruit-o tuturor, deși n-am făcut noi nimic din cele drepte. De aceea și Apostolul își are mintea ațintită asupra cuvântului „unul”, și încontinuu îl pune în evidență, zicând: „Precum printr-un om a intrat păcatul în lume”, și „dacă prin greșeala unuia cei mulți au murit” (5, 15), și „ce aduce darul nu seamănă cu ce a adus acel unul care a păcătuit” (5, 16), și „precum prin greșeala unuia a venit osânda pentru toți oamenii” (5, 18), și „dacă pentru greșeala unuia moartea a împărățit printr-unul” (5, 17), și „precum prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoși cei mulți” (5, 19); și, în fine, nu renunță la acest „unul”, până ce iudeul va zice: „Și cum de prin binele împlinit de unul [Hristos], lumea s-a mântuit?”. Când și tu îi vei putea spune: „Și cum dacă unul a păcătuit [Adam], lumea a fost condamnată?”; deși păcatul și harul nu sunt deopotrivă, după cum nu sunt deopotrivă moartea și viața, după cum nici diavolul nu este deopotrivă cu Dumnezeu, ci distanța dintre ei este nemărginită.

Atunci când, deci, și prin firea lucrurilor, și prin puterea cea mare a Celui ce a săvârșit faptul mântuirii noastre, și chiar prin ceea ce trebuia a se face, fiindcă a mântui și nu a osândi Îi era mai potrivit lui Dumnezeu, atunci când din toate acestea se va putea vedea superioritatea și biruința, ce cuvânt de necredință ai mai putea avea? Iar cum că ceea ce s-a petrecut a fost după dreapta judecată, aceasta a arătat-o zicând:

„Dar nu este cu greșeala cum este cu harul, căci dacă prin greșeala unuia cei mulți au murit, cu mult mai mult harul lui Dumnezeu și darul Lui au prisosit asupra celor mulți, prin harul unui singur om, Iisus Hristos” (5, 15).

Ceea ce el spune, așa și este; fiindcă dacă păcatul a fost al unui singur om și totuși a avut atâta putere, cum darul lui Dumnezeu - și nu numai al Tatălui, ci și al Fiului - nu va prisosi încă mai mult? Acest lucru este și foarte firesc, fiindcă a fi pedepsit cineva de un altul nu pare a fi ceva tocmai important, pe când a fi mântuit e cu mult mai potrivit și mai rezonabil. Deci, dacă aceea a fost, atunci cu atât mai mult aceasta.

Cum că așa era potrivit și drept, a arătat deslușit din cele spuse. Căci o dată stabilit acest fapt, toate celelalte vor putea fi bine primite pe urmă. Însă că aceasta era de trebuință a se face, iată cum o arată prin cele ce urmează:

„Și ce aduce darul nu seamănă cu ce a adus acel unul care a păcătuit; căci judecata dintr-unul duce la osândire, iar harul din multe greșeli duce la îndreptare” (5, 16).

Însă ce este aici, și ce vrea să spună el? Aceea că un singur păcat numai a avut puterea de a introduce în lume moartea și pedeapsa, pe când harul nu numai acel singur păcat a desființat, ci și pe cele introduse după acela. Apoi, ca nu cumva prin expresiile „precum” și „astfel” din versetul 15, să introduci măsura bunurilor față de rele, și ca să nu crezi că, auzind de Adam, se vorbește numai de desființarea păcatului făcut de acesta, zice că desființarea aceasta a fost a multor păcate. Și de unde se învederează aceasta? Din aceea că, după nenumăratele păcate săvârșite în urma celui din rai, faptul s-a terminat în îndreptare. Însă unde este îndreptarea, acolo cu necesitate este și viață, și după aceea numaidecât trebuie să urmeze și miile de bunătăți; precum și acolo unde este păcatul, cu necesitate că este și moartea.

Dreptatea este superioară vieții, fiindcă ea este rădăcina și obârșia ei. Cum că s-au acordat mai multe bunuri, și că n-a fost desființat numai păcatul acela, ci și toate cele de după, aceasta a arătat-o zicând: „iar harul din multe greșeli duce la îndreptare”. Astfel urmează, cu necesitate, că împreună cu celelalte și moartea a fost desființată din rădăcină, însă aceasta va trebui să o dezvolte mai jos. Mai înainte a spus că printr-un om a intrat păcatul în lume, și că, dacă păcatul acela, intrat printr-un om, a omorât pe toți oamenii, cu atât mai mult darul unuia va putea mântui. După aceasta a arătat că nu numai păcatul acela a fost desființat prin har, ci și toate celelalte, și nu numai că toate păcatele au fost desființate, ci încă s-a dat și îndreptarea; și, în fine, că Hristos a folosit nu numai într-atât pe cât a vătămat Adam, ci cu mult mai mult. Și arătând Apostolul toate acestea, din nou vine și dezvoltă subiectul. Însă cum îl dezvoltă?

„Căci, dacă prin greșeala unuia moartea a împărățit printr-unul, cu mult mai mult cei ce primesc prisosința harului și a darului dreptății vor împărăți în viață prin Unul Iisus Hristos” (5, 17). Ceea ce el spune, așa și este. „Ce anume a înarmat moartea contra omenirii?”, zice. „Aceea că un singur om a mâncat din pomul cunoștinței. Deci, dacă moartea a avut atâta putere printr-un singur păcat, atunci, când unii se vor găsi că au primit har și dreptate cu mult mai mari decât păcatul acela, cum vor putea să mai fie răspunzători cu moartea?”. De aceea nici n-a zis el aici simplu har, ci „prisosința harului”, fiindcă n-am luat din har numai atât pe cât ne trebuia spre desființarea păcatului, ci încă mai mult, de vreme ce ne-am izbăvit și de osândă, și orice răutate am alungat-o, am renăscut de sus și am înviat o dată cu îngroparea omului cel vechi, ne-am răscumpărat și ne-am îndreptat, am fost duși la înviere și ne-am sfințit, am devenit frați ai Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu și împreună moștenitori ne găsim în trupul Lui; și după cum trupul este unit cu capul, așa și noi suntem uniți cu El. Toate acestea Pavel le-a numit „prisosința harului”, arătând că nu am luat un medicament care doar să vindece rana, ci am luat în același

timp și sănătate, și înfrumusețare, și cinste, și slavă, și vrednicii care întrec și covârșesc firea noastră omenească. Fiecare dintre acestea era de ajuns prin sine ca să dezlege moartea; însă când sunt și toate la un loc, atunci nici urmă din ea nu mai rămâne, nici umbra ei nu se mai vede, ci a dispărut cu totul. După cum cineva ar băga la închisoare pe un altul care i-ar datora zece bani, și nu numai pe acela, ci și pe femeia și copiii lui și pe toți casnicii lui, iar venind un altul să-l răscumpere ar plăti nu numai cei zece bani, ci ar mai da și mii de talanți de aur, și pe cel închis l-ar băga în curțile împărătești, și l-ar ridica pe tronul celei mai înalte stăpâni, și l-ar face părtaș de cinstea cea mai mare, și la urmă nu și-ar mai aduce aminte de cei zece bani împrumutați, întocmai așa s-a petrecut și cu noi. Mai mult decât datoram a plătit Hristos pentru noi, atât de mult pe cât de întinsă și nemărginită este marea față de o picătură de apă.

Deci nu te îndoi, omule, ca unul ce vezi atâta bogăție de bunătăți, și nici nu căuta cu mirare cum s-a dezlegat scânteia aceea a morții și a păcatului, de vreme ce o mare atât de întinsă de haruri s-a revărsat asupra lor și i-a copleșit. Aceasta și Pavel a lăsat bine să se înțeleagă, zicând că: „cei ce primesc prisosința harului și a darului dreptății, vor împărăți în viață”.

Și fiindcă a dovedit aceasta lămurit, iarăși revine la silogismul dinainte, pe care repetându-l, zice: „Așadar, precum prin greșeala unuia a venit osânda pentru toți oamenii, așa și prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață” (5, 18). Apoi iarăși zice: „Căci precum prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoși cei mulți, tot așa prin ascultarea unuia se vor face drepti cei mulți” (5, 19).

Aici se naște o chestiune care nu puțin ne dă de gândit; însă dacă cineva este cu băgare de seamă, ușor se va dezlega. Așadar, care e acea chestiune? E aceea când el zice că, prin neascultarea unui păcătos, s-au făcut păcătoși cei mulți. Cum că, păcătuind Adam și devenind muritor, au devenit muritori și cei din el, nu este nimic de mirare; dar ca prin neascultarea aceluia să devină păcătos și altul, ce fel de consecință logică ar avea un asemenea fapt? Pentru că desigur că acesta se va găsi că nu e vinovat, de vreme ce n-a devenit păcătos de la sine și prin sine. Deci ce înseamnă aici cuvântul „păcătoși”? Mie mi se pare că înseamnă răspunzători de pedeapsă și condamnați morții. Cum că, Adam murind, toți suntem muritori, aceasta a dovedit-o prin multe, însă ceea ce se caută aici este a se ști din ce cauză a urmat aceasta.

Dar Apostolul nu a mai adăugat nimic, fiindcă cu nimic n-ar fi contribuit mai mult, deoarece lupta lui în timpul de față este contra iudeului ce se îndoiește și râde când aude de îndreptarea celor mulți prin unul. De aceea, arătând că și pedeapsa a intrat în lume la toți oamenii, el n-a mai adăugat nimic, adică n-a spus și de ce s-a făcut așa, fiindcă nu este prisoselnic în vorbe, ci spune numai aceea ce este de trebuință. Aceasta nu atât pe el, cât mai cu seamă pe iudeu îl silea legea luptelor să o spună, și de aceea o lasă nedelegată. Dacă însă cineva din voi ar căuta să o afle, vom zice numai atât: că nu numai că n-am fost vătămați prin moartea și condamnarea lui Adam, ci, dacă suntem treji, atunci chiar am câștigat devenind muritori: întâi că nu păcătuim în trup nemuritor, și în al doilea rând că prin aceasta avem la îndemână mii și mii de pricini de cugetare. Într-adevăr, iubiților, moartea, care așteaptă pe fiecare dintre noi, ne convinge de a ne cuminti și a ne modera, de a fi cumpătați în toate acțiunile noastre și, cu un cuvânt, de a ne izbăvi de orice răutate. O dată cu acestea, sau, mai bine zis, înaintea tuturor acestora, ea a adus și alte multe bunuri. De aici sunt izvorâte cununile martirilor și răsplățile date apostolilor. De aici Abel s-a îndreptat, de aici Avraam sacrificând pe fiul său, de aici și Ioan cel ucis pentru Hristos, de aici acei trei tineri, de aici Daniel. Și dacă noi am voi, atunci nu numai moartea, ci nici diavolul însuși n-ar putea să ne vatăme. Afară de acestea, se mai poate spune că și nemurirea ne așteaptă pe noi, și înțelepțiți pentru un timp scurt, ne vom bucura în siguranță de bunurile viitoare, fiind

certați în viața prezentă ca într-o școală, prin boli și neplăceri, prin ispite și sărăcie, și prin toate celelalte ce ni se par triste și neplăcute, pentru a ne face vrednici de primirea bunurilor viitoare. „Iar Legea a intrat și ea ca să se înmulțească greșeala; iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul” (5, 20).

Fiindcă a arătat că lumea a fost condamnată de la Adam, iar de Hristos mântuită și izbăvită de osândă, de aceea, la timpul potrivit, vorbește și despre Lege, iarăși zădărniciind credința pe care iudeii o aveau în ea. „Nu numai că aceasta n-a folosit cu nimic”, zice, „ci s-a sporit boala introducându-se legea”. Particula „ca să se”, din acest pasaj, nu este cauzală, ci rezultativă, adică legea n-a fost dată ca greșeala să se înmulțească, ci ca să se micșoreze și nimicească cu totul; însă s-a întâmplat cu totul invers, și aceasta nu din cauza naturii legii, ci din lenevirea celor ce au primit-o. Însă de ce oare n-a zis „a fost dată”, ci „a intrat”? A arătat că legea a fost temporară, și temporară a fost și necesitatea ei, iar nu principială sau de la început, după cum spune și în Epistola către Galateni, învederând același lucru: „Iar înainte de venirea credinței, noi eram păziți sub Lege, fiind închiși pentru credința care avea să se descopere” (Galateni 3, 23). Așadar nu pentru sine păzea turma, ci pentru altceva, adică pentru credință. Fiindcă anumiți iudei erau desfrânați și grosolani, și nepăsători chiar față de darurile ce li se acordaseră, li s-a dat Legea, ca aceasta să-i mustre mai mult, să-i învețe clar în ce se aflau și, mărind vinovăția lor, să-i îngreiească încă mai mult. Însă nu te teme, căci aceasta s-a făcut nu ca pedeapsa să-ți fie mai mare, ci pentru ca harul să se arate mai îmbelșugat.

De aceea a și adăugat: „Iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul”. Nu a zis simplu „a prisosit”, ci „mai mult a prisosit”. Nu ne-a scăpat numai de pedeapsă, ci și de păcate, și ne-a dat viață și toate celelalte, de care de multe ori am vorbit. După cum cineva nu numai că ar izbăvi pe un bolnav de friguri de boala lui, ci încă l-ar face și frumos, puternic și vrednic de respectat, sau pe cel flămând nu numai că l-ar hrăni, ci încă l-ar mai face și stăpân peste mari averi, și l-ar așeza într-o demnitate foarte înaltă, întocmai așa a făcut și Hristos cu noi. „Dar cum a prisosit păcatul?”, zici tu. Legea a impus o mulțime de porunci, iar ei călcându-le pe toate, iată că ea a înmulțit greșeala. Ai văzut câtă deosebire și câtă depărtare este între lege și har? Aceea s-a făcut oarecum un adaos la condamnare, iar aceasta prisosință a harului.

După ce, deci, a arătat negrăita iconomie a lui Dumnezeu, caută iarăși începutul și obârșia vieții și a morții. Deci care este obârșia morții? Păcatul. De aceea și zice:

„Pentru că precum a împărțit păcatul prin moarte, așa și harul să împărătească prin dreptate, spre viață veșnică, prin Iisus Hristos, Domnul nostru” (5, 21).

Acestea le-a spus punând harul în statutul de împărat, iar moartea în rândul soldatului, pusă la ordinele lui și înarmată de el. Așadar, dacă harul a înarmat moartea, atunci este încredințat că și dreptatea lui nu numai că dezarmează moartea, ci o și nimicește și îi doboară întreaga împărăție, fiindcă dreptatea este cu mult mai mare decât împărăția morții, și este introdusă nu de om, nici de diavol, ci de harul lui Dumnezeu, care ne conduce viața la binele nesfârșit. Acest har ne-a adus viața cea fără de sfârșit, ca și de aici să afli bogăția lui. Căci, pe când păcatul ne-a scos din viața prezentă, harul, venind, nu ne-a hărăzit-o pe cea prezentă, pierdută prin păcat, ci pe cea viitoare, veșnică și nemuritoare. Însă cauza tuturor acestor bunătăți destinate nouă este Hristos. Deci nu te îndoii de viața veșnică, atâta vreme cât ai dreptatea, fiindcă dreptatea este mai mare decât viața: ea este, așa zicând, mama vieții.

„Ce vom zice deci? Rămâne-vom, oare, în păcat, ca să se înmulțească harul? Nicidecum!” (6, 1). Aici trece iarăși la partea morală, deși nu a introdus-o de mai înainte, ca să nu pară multora greoaie și neplăcută, prezentând-o ca pe o consecință a dogmelor dezvoltate până aici. Dacă el,

dând astfel varietate discursului, încă suscepta oarecum ca nu cumva cuvintele sale să le fie dificile, pentru care și zicînd: „Și v-am scris, fraților, mai cu îndrăzneală, în parte” (Romani 15, 15), cu atât mai mult, dacă nu ar fi făcut așa, li s-ar fi părut foarte greoi și neplăcut. Deci după ce a arătat cât de mare este harul dacă are putere de a vindeca pe om de atâtea păcate, și pentru că aceasta să nu fie celor neîntăriți ca îndemn de a rămâne în păcate zicînd: „De aceea darul s-a arătat mare, fiindcă și noi am păcătuit mult; și deci să nu ne depărtăm de păcate, ca astfel și harul să se arate mare”, privește cum prin antiteză răstoarnă o asemenea judecată falsă, mai întâi prin expresia negativă „nicidecum”, fapt pe care el obișnuiește să-l facă când e vorba de lucruri absurde recunoscute și mărturisite de toți, iar mai pe urmă așază și un raționament de necontestat. Și care e acel raționament?

„Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat?” (6, 2). Ce înseamnă „am murit”? Ori tendința și înclinația omului spre păcat, pe care toți am primit-o ca hotărâre oarecare, ori că am murit cu păcatul crezând și luminându-ne cu sfântul botez, ceea ce se poate zice mai curând. De altfel, aceasta o încredințează și pasajele următoare. Deci ce înseamnă „a muri păcatului”? Adică a nu mai asculta cu nimic de acesta. Aceasta a făcut-o o dată botezul pe care l-am primit, când am murit cu păcatul de până atunci, iar după botez trebuie ca zelul nostru să ne facă a-l omorî ori de câte ori ni s-ar înfățișa, și ca ori de câte ori ne-ar porunci să-l facem, noi să rămânem nemișcați, precum cei morți. Deși în altă parte zice că însuși păcatul a murit, totuși aceasta o spune acolo voind să arate înlesnirea omului spre virtute, pe când aici, deoarece se silește să trezească auditoriul, schimbă vorba și o îndreaptă chiar asupra morții. Și fiindcă ceea ce a spus nu e destul de clar, explică iarăși prin pasajul următor, cu cuvinte mai incisive:

„Au nu cunoașteți, zice, că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat?” (6, 3). Și apoi mai departe: „Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, [pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții]” (6, 4).

Însă ce înseamnă „întru moartea Lui ne-am botezat”? Aceea că murim și noi atunci ca și El, căci botezul este crucea pe care ne răstignim. După cum la Hristos a fost crucea și mormântul, același fapt se petrece și cu noi la botez, deși nu în același mod, căci El a murit în trup și a fost înmormântat, iar noi amândouă acestea [moartea și înmormântarea] le avem în păcat. De aceea el nu zice: „împreună odrăsliți ne-am făcut cu moartea”, ci: „Căci dacă am fost altoiți pe El, prin asemănarea morții Lui” (6, 5).

Moarte este și aceasta ca și aceea, însă nu este și același subiect, căci moartea lui Hristos a fost aceea a trupului, pe când moartea noastră este cea a păcatului. După cum moartea aceea a fost reală, tot la fel de reală este și aceasta. Însă deși este reală, totuși se cere și din partea noastră conlucrare, pentru care și zice: „Precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții”. Aici, pe lângă o viață îngrijită de care ne vorbește, ne dă de înțeles și despre învierea din morți. Cum? „Ai crezut - zice - că Hristos a murit și a înviat? Prin urmare, crede aceasta și despre tine. Fiindcă botezul a fost și pentru tine cruce și mormânt, și fiindcă acest lucru Îi este potrivit Lui. Și dacă prin moarte și îngropare te-ai făcut părtaş de Dânsul, apoi cu atât mai mult te vei face prin înviere și viață. Din moment ce s-a dezlegat ceea ce era mai important - păcatul -, de ceea ce e mai mic - anularea morții - să nu te îndoiești nicidecum”.

Însă pe toate acestea Apostolul le lasă a fi judecate de cugetul auditorilor, în timp ce el - fiind vorba de viața viitoare - cere de la noi o altă înviere, cere o viață nouă, viața rezultată din prefacerea modului de trăi în timpul de față. Când, de pildă, cel desfrânat devine cumpătat și înțelept, când lacomul devine milostiv, iar cel violent devine blând, apoi atunci iată că și aici a

fost o înviere, care e, așa-zicând, început al învierii aceleia. Însă cum e înviere? Păcatul fiind omorât prin botez, dreptatea înviind, viața cea veche dispărând și adoptând omul o viață nouă și îngerească, iată că aceasta este o înviere.

Când tu auzi de viața nouă, gândește-te că trebuie să cauți a-ți schimba cu totul purtarea, și să introduci în viața ta o mare prefacere. Însă acum mi-a venit a plânge și a suspina din adâncul inimii, când mă gândesc câtă cugetare cere de la noi Pavel, și noi în câtă lenevire am căzut, când și după botez ne-am reîntors la bătrânețea de dinainte, ne-am reîntors iarăși în Egipt, și când iarăși ne aducem aminte de usturoiul de acolo și de mana din pustie, ca oarecând evreii! Nu trec decât zece sau douăzeci de zile de la botez, și noi, schimbându-ne purtarea, ne întoarcem la cele dinainte. Însă nu o sumă hotărâtă de zile cere de la noi Pavel, ci prefacerea întregii noastre vieți. Noi însă, ne întoarcem la murdăria de dinainte, și după tinerețea câștigată prin har ne pregătim înșine prin păcate bătrânețea de dinainte. Căci și iubirea banilor, și satisfacerea poftelor absurde, și în fine orice păcat obișnuiește a îmbătrâni pe cel ce-l săvârșește, după cum zice Scriptura: „Iar ce se învechește și îmbătrânește, aproape este de piere” (Evrei 8, 13). Nu este cu puțință a vedea un trup atât de slăbănogit din cauza timpului, pe cât de slăbănogit devine sufletul, pe cât de putrezit și căzut din cauza păcatelor. Un asemenea suflet ajunge la cea mai de jos demență, grăind lucruri murdare și bârfind, precum bătrânii și cei ce se împleticesc pe drum din cauza beției. Ca și acestora îi curg balele și lui din gură și din nas, este uituc și cu ceață în ochi, și cu un cuvânt urât și murdar înaintea oamenilor, iar diavolului cu ușurință de cucerit. Astfel sunt sufletele păcătoșilor.

Nu tot așa însă sunt sufletele celor dreți, ci ele sunt totdeauna tinere, pline de viață și în floarea vârstei pentru totdeauna, și sunt pregătite pentru orice luptă sau atac din partea diavolului, în timp ce sufletele păcătoșilor chiar la cel mai mic atac nu pot rezista, ci îndată cad și se prăpădesc. Aceasta o adeverește și profetul când zice: „Ca praful ce-l spulberă vântul de pe fața pământului” (Psalmul 1, 4), adică tot așa de nestatornici sunt și cei ce viețuiesc în păcate și care sunt veșnic dispuși a cădea la cea mai mică suflare de vânt. Aceștia nici nu văd bine înaintea ochilor, nici nu aud curat și deslușit, nu grăiesc cursiv și articulat, ci sughițul îi înădușă și din gura lor curg balele într-una. Și cel puțin dacă ar fi numai bale, și n-ar mai fi și ceva absurd; însă iată că din gura lor ies cuvinte mai urât mirositoare decât noroiul din mocirlă, și, ceea ce este mai grozav, nici nu au puterea de a scuipa balele acelor vorbe murdare, ci, ștergându-le cu mâna, iarăși întră în gură, iarăși le frământă cu dinții, fiind coagulate și cu neputință de a le mesteca.

Poate că vă vine greața auzind o asemenea povestire, însă, iubitorilor, să vă îngrețoșați mai mult în fapte decât în vorbe. Dacă astfel de împrejurări sunt grețoase la vedere chiar în trupul omului, apoi cu atât mai mult în sufletul lui. Astfel a fost acel fiu rătăcit din parabola Mântuitorului, care și-a risipit toată partea lui de moștenire, și a ajuns în cea mai de pe urmă ticăloșie, mai slab decât orice bolnav de friguri căzut în delir. Însă fiindcă el a voit, iată că deodată a devenit tânăr, și aceasta numai din voința lui, căci zicând „mă voi întoarce la tatăl meu”, acest cuvânt i-a adus toate cele bune, sau mai bine zis, nu cuvântul acesta simplu, ci pe lângă cuvânt a adăugat și fapta. El n-a zis numai „mă voi întoarce” și apoi a rămas pe loc, ci zicând „mă voi întoarce”, s-a și întors îndată, și de îndată a și părăsit calea de dinainte.

Astfel să facem și noi. Chiar de am trece granița și ne-am duce în țară străină, să ne întoarcem la casa părintească, și să nu ne lenevim de lungimea drumului. De vom voi, întoarcerea ne va fi ușoară și rapidă, numai cât să părăsim țara străină, care nu este alta decât păcatul ce ne-a dus departe de casa Tatălui. Să lăsăm, deci, păcatul, și iute să ne reîntoarcem la casa părintească,

fiindcă tatăl este iubitor și ne va cinsti, dacă ne va vedea schimbați, nu mai puțin ca și pe cei ce au fost lăudați prin purtarea lor, dacă nu chiar mai mult, deoarece și acel părinte din Evanghelie mai mult a cinstit atunci pe fiul ce fusese pierdut și se întorsese, și mai mult s-a bucurat.

„Și cum să mă întorc?”, zici tu. Fă început lucrului, și atunci totul ai făcut. Contenește de a mai face răul, nu merge mai departe, și atunci totul ai câștigat. Precum se întâmplă cu cei bolnavi, că dacă boala nu merge spre mai rău, e un început oarecum de îmbunătățire a stării bolnavului, tot așa se petrece și cu răutatea. Nu merge mai departe cu răul, și atunci vei stăpâni cele ale răului. De vei face aceasta chiar numai două zile, a treia zi mai cu ușurință îți va fi de a te depărta de el, iar după trei zile vei adauga și zece, și douăzeci, și o sută, și în fine toată viața. Cu cât vei înainta, cu atât mai ușoară de umblat îți se va părea calea, și te vei vedea la urmă la capătul ei, bucurându-te de bunurile cele multe și negrăite. Fiindcă și atunci, la întoarcerea aceluia fiu rătăcitor, a fost ospăț, cântece de alăută și de fluier, și serbări încântătoare au fost date. Iar cel ce trebuia să ceară socoteală aceluia fiu, pentru că și-a pierdut averea în zadar și a rătăcit vreme atât de îndelungată, nimic din acestea n-a făcut, ci l-a văzut ca și pe cel ce se găsea în fapte bune. Și nici nu l-a dojenit cu vreo vorbă grea, ba nici nu i-a amintit măcar cât de puțin de faptele lui de dinainte, ci l-a și îmbrățișat, l-a și sărutat, a tăiat și vițelul cel gras, l-a îmbrăcat cu haină nouă și l-a făcut strălucit prin podoabe multe.

Toate aceste exemple avându-le înaintea noastră, iubiților, să ne încurajăm și să nu ne deznădăjduim. El nu se bucură atât ca Stăpân al nostru, pe cât ca un Tată, Care nu are rob, ci fiu; fiindcă El mai mult dorește ca noi să devenim fii decât robi. De aceea a și făcut tot ceea ce a făcut, căci n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său Unul Născut, ca astfel și noi să ne bucurăm de înfiere și să-L iubim nu ca Stăpân, ci ca Tată al nostru. Aceasta a făcut-o și cu Avraam, zicând: „Eu sunt Dumnezeuul lui Avraam”, după cum și în alte locuri zice: „Eu sunt Dumnezeuul lui Avraam, și al lui Isaac și al lui Iacov”; deși ar fi trebuit ca aceștia, ca servitori ai Lui, să se mândrească cu El, acum Stăpânul se vede facând aceasta. De aceea și lui Petru îi zicea: „Mă iubești tu mai mult decât aceștia?” (Ioan 21, 15), arătând că nimic nu cere de la noi mai mult decât aceasta.

De aceea și lui Avraam i-a poruncit să jertfească pe fiul său, ca să arate tuturor că El este iubit mult de patriarh. Însă a voi să fie iubit mult, aparține celui ce iubește mult. De aceea și Hristos zicea: „Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este mie vrednic de Mine” (Matei 10, 37). De aceea și sufletului nostru, care este cel mai apropiat fiecăruia dintre noi, poruncește a-L iubi pe El mai înainte decât chiar pe sine, fiindcă voiește a fi iubit de noi mai mult decât orice altceva. Căci și noi, când nu simțim o iubire mare către cineva, nu avem nevoie de iubire mare din partea aceluia, chiar de ar fi el cât de mare, sau cât de renumit, însă când iubim cu căldură pe cineva, atunci, cât de mic ar fi acela și de nebăgat în seamă, totuși punem mare preț pe iubirea lui. De aceea și El consideră ca slavă a Sa nu numai a fi iubit de noi, ci de a și suferi pentru noi ceea ce a suferit. Însă pe cele pe care le-a suferit, și care constituiau slava Lui, El le-a suferit numai pentru dragoste, pe când ceea ce noi suferim pentru Dânsul nu suferim numai pentru dragoste, ci și pentru măreția Celui dorit și iubit de noi, ceea ce cu drept cuvânt s-ar putea numi slava noastră.

Când noi suferim totul pentru Dânsul, atunci alergăm chiar și în primejdiile cele mai mari, ca și pentru o cunună neveștejită, și nici boala, nici sărăcia, nici umilința, nici clevetirea, ba nici chiar moartea nu o considerăm atât de greoaie și de insuportabilă. Dacă vom fi treji, prin toate acestea vom câștiga foarte mult, pe când dacă vom dormi, nici chiar de la cele contrare nu vom avea

vreun folos. De pildă, te supără cineva și te atacă? Aceasta te pregătește spre a fi treaz și-ți dă motiv de a fi deopotrivă cu Dumnezeu. Dacă tu iubești pe cel ce te dușmănește, ești deopotrivă cu Cel ce face să răsară soarele și peste cei răi, și peste cei buni. Un altul și-a răpit poate averea? Dacă tu suferi cu bărbăție, atunci vei primi aceeași plată ca și cei ce cheltuiesc totul cu săracii. „Iar răsplătirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine știind că voi aveți o mai bună și statornică avere” (Evrei 10, 34). Ți-a spus cineva ceva rău, sau te-a batjocorit?

Chiar de ar fi adevărate sau false cele spuse de el, totuși, dacă tu suferi cu blândețe batjocura, și-a împletit prin aceasta o cunună mare, fiindcă chiar și cel ce ne batjocorește ne pricinuieste o mare plată, după cum zice: „Fericiti veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind... Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri” (Matei 5, 11, 12), după cum și cel ce ne spune adevărul iarăși ne folosește, dacă noi suferim în liniște cele vorbite de El. Și Fariseul, spunând adevărul, grăia de rău pe vameș, și totuși pe acesta în loc de vameș l-a făcut drept. Și ce mai trebuie a spune în detaliu? Ți este deschis a vedea toate luptele dreptului Iov, și de acolo vei afla totul. De aceea și Pavel zicea: „Dacă Dumnezeu e pentru noi, cine este împotriva noastră?” (Romani 8, 31).

După cum străduindu-ne, putem câștiga până și din cele neplăcute, tot așa dacă ne lenevim nu vom putea deveni mai buni chiar din cele folositoare. Ce i-a folosit lui Iuda, spune-mi, din viețuirea lui cu Hristos? Ce le-a folosit iudeilor legea dată prin Moise? Ce i-a folosit lui Adam paradisul? Însă celor din pustie la ce le-a folosit Moise? De aceea lăsând totul la o parte, să ne gândim numai la un singur lucru: cum să folosim cu bine cele ale noastre; și dacă noi facem astfel, atunci nici chiar diavolul nu va putea să ne predomine vreodată, ci încă mai mult ne va folosi, pregătindu-ne a fi totdeauna treji. Astfel și Pavel deștepta pe efeseni, arătându-le sălbătăcia diavolului. Însă noi dormim și sforăim, deși avem în el un războinic viclean.

Dacă cumva am ști că vreun șarpe s-a cuibărit lângă patul nostru, cu cea mai mare grabă am încerca să-l ucidem, iar pe diavolul avându-l cuibărit în sufletul nostru, credem că nimic nu pătimim, și ne lăsăm alene în somn. Cauza este că noi nu-l vedem cu ochii aceștia trupești, și de aceea este nevoie a priveghea și a fi mai mult treji. De dușmanul văzut s-ar putea păzi cineva mai simplu, pe când de cel nevăzut nu vom putea să fugim ușor, dacă nu vom fi veșnic înarmați, mai ales că el nu știe a se lupta pe calea cea dreaptă, căci atunci repede te-ar cuceri; ci de multe ori, sub forma prieteniei, își varsă tot veninul sălbătăciei lui. Așa de pildă, el a pregătit în acest chip pe femeia lui Iov îmbrăcată sub masca iubirii, și a făcut-o să dea bărbatului său acel sfat viclean. Astfel și cu Adam vorbind necuratul, și prefăcându-se că-i poartă de grijă și-i voiește binele, zicea: „În ziua în care veți mânca din pom, vi se vor deschide ochii” (Facere 3, 5). Astfel l-a făcut și pe Ieftae (Judecătorii 11) să sacrifice pe fiica sa sub forma evlaviei și să aducă lui Dumnezeu cea jertfă nelegiuită.

Ai văzut cât de meșteșugite sunt cursele lui? Ai văzut cât de felurit îi este războiul? Păzește-te, deci, și din toate părțile întărește-te cu armele duhovnicești, și află cu exactitate uneltirile lui, ca astfel să nu poți fi cucerit, ci lesne să-l zdrobești. Și Pavel însuși tot astfel a fost față de el, căci i-a aflat toate vicleniile, drept care și zicea: „Căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute” (II Corinteni 2, 11).

Deci și noi să aflăm și să fugim de vicleniile lui, ca astfel să dobândim biruința, atât în viața prezentă, cât și în cea viitoare, și să ne bucurăm de bunățile cele neveștejite, prin harul și

iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, I se cuvine slava și stăpânirea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Impotriva lăcomiei și a iubirii de argint]

„Că de vreme ce am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui” (Romani 6, 5).

Ceea ce am spus mai înainte, aceasta o spun și acum: Apostolul neconținut vorbește de viața morală, însă nu ca în celelalte epistole, pe care el le împarte în două părți, partea întâi destinând-o dogmelor, iar partea a doua închinând-o cu cea mai mare grijă vieții morale, căci în epistola de față el îmbină partea morală cu partea dogmatică, ca astfel cuvântul să-i fie bine primit de ascultători.

Aici el spune că sunt două morți și două mortificări, din care cea dintâi se face de Hristos în botezul pe care-l primim, iar a doua trebuie să o facem după aceea chiar noi, prin sânguința noastră proprie. A îngropa păcatele dinainte de Sfântul Botez este rezultatul darului Său, însă a rămâne după botez morți pentru păcat, aceasta este treaba noastră și a sânguinței ce o punem, deși chiar și aici noi vedem pe Dumnezeu ajutându-ne foarte mult. Botezul nu are puterea numai de a șterge păcatele de dinainte, ci te asigură încă și față de cele viitoare. După cum atunci tu ai crezut ca păcatele tale să se șteargă, așa și acum, după botez, arată schimbarea în bine prin toate faptele tale, ca nu cumva să te murdărești din nou. Deci cu acestea sfătuindu-ne Pavel, zice: „Că de vreme ce am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui”. Ai văzut cum a înălțat pe ascultători, ridicându-i de-a dreptul la Stăpânul Său, și cum încearcă să arate că între ei este o mare asemănare? De aceea nici n-a zis el „altoiți ne-am făcut cu moartea Lui”, ca nu cumva să-l contrazici, ci „cu asemănarea morții Lui”, căci la Botez nu a murit însăși ființa omului, ci omul cel din păcate, adică răutatea. Și nici n-a zis „că de vreme ce ne-am împărtășit cu asemănarea păcatului”, ci „de vreme ce împreună altoiți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui”, făcându-ne să înțelegem că rodul pe care noi l-am cules de acolo odrăsește. După cum trupul Lui îngropat în pământ a produs rodul cel mare - mântuirea lumii -, tot așa și trupul nostru, fiind îngropat prin botez, a produs rod: dreptatea, sfințirea, învierea și miile de bunătăți, și, după cum bine știți, ne va aduce la urmă și darul învierii din morți.

Fiindcă trupul nostru s-a îngropat în apă, iar El în pământ, și noi din cauza păcatului, pe când El pentru mântuirea noastră, de aceea n-a zis „împreună altoiți cu moartea Lui” ci „cu asemănarea morții Lui”. Moarte a fost și aceea ca și aceasta, însă nu având același subiect. „Deci, zice Apostolul, dacă ne-am făcut împreună altoiți cu moartea Lui vom fi părtași și învierii Lui”, vorbind aici de învierea viitoare. Fiindcă mai sus, spunând de moarte, zicea: „Au nu cunoașteți, fraților, câți întru Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat?”. Nu spune ceva lămurit despre înviere, ci poruncește purtării creștinului de după botez, îndemnându-l să umble întru înnoirea vieții. De aceea aici proclamă învierea noastră din morți. Și ca să afli că nu este vorba de învierea de după botez, ci de aceea care va urma la a doua venire, privește cum El n-a zis numai „că vom fi altoiți pe El prin asemănarea morții Lui”, ci „și învierii Lui vom fi părtași”. Și ca să nu zici: „Dar cum? Dacă noi n-am murit, precum a murit El, apoi cum vom învia,

precum a înviat El?”. Privește cum el, atunci când a amintit de moarte, n-a spus că suntem împreună altoiți cu moartea, ci „cu asemănarea morții”, și cum atunci când vorbește de înviere, nu mai zice „cu asemănarea învierii Lui”, ci „învierii Lui ne vom face părtași”; și nici n-a zis „ne-am făcut”, ci „ne vom face părtași”, arătând prin această expresie nu învierea cea dobândită la botez, ci învierea cea viitoare.

Apoi vrând să facă cuvântul acesta demn de crezare, arată și o altă înviere, petrecută aici înaintea învierii aceleia, ca astfel și din cea prezentă, și din cea viitoare să crezi; zicând, deci, că împreună altoiți vom fi cu învierea Lui, a adăugat:

„Cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi păcatului” (6, 6), de unde se vede că pune la un loc cauza și dovada învierii viitoare.

Și n-a zis „s-a răstignit”, ci „împreună cu El s-a răstignit”, punând astfel alături botezul de cruce. De aceea și zice mai sus: „împreună altoiți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui”.

„Ca să se nimicească trupul păcatului”. El nu vorbește aici de trupul nostru cel real, ci de păcatul în genere. După cum sub numele de omul cel vechi înțelege întreaga răutate, tot așa și trupul lui îl numește răutate compusă din diferite părți, după cum și trupul este compus din diverse organe. Și cum cele grăite nu sunt numai socotința proprie a lui Pavel, privește cum explică aceasta prin cele ce urmează, într-adevăr că după ce zice: „ca să se nimicească trupul păcatului” adaugă imediat „ca să nu mai fim robi păcatului”, ca și cum ar fi zis: „În acesta [în acest păcat] voiesc eu ca trupul să fie mort, desigur nu în sensul ca el să moară și să dispară, ci în acela de a nu mai păcătui”. Și cu timpul încă și mai lămurit explică el toate acestea, așa cum vom vedea.

„Căci cel care a murit curățit de păcat” (6, 7). Aceasta o zice pentru orice om, adică după cum cel ce a murit a scăpat de a mai păcătui pe viitor, găsindu-se mort păcatului, tot așa și cel ce se botează, dacă și acesta a murit odată acolo, apoi trebuie să rămână pentru totdeauna mort păcatului. „Dacă, zice, ai murit în Botez, rămâi mort, căci orice mort nu mai poate păcătui; iar dacă și după Botez păcătuiești, apoi atunci murdărești darul lui Dumnezeu”.

După ce, deci, ne cere atâta filosofie, spune și de cununa ce ne așteaptă: „Că de am muri împreună cu Hristos” - deși mai înainte de acea cunună avem și o altă cunună foarte mare, aceea adică că ne împărtășim cu stăpânul, totuși zice „îți dau și un alt premiu, și o altă cunună”. Și care e acea cunună? Viața veșnică:

„Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El” (6, 8). Și de unde se poate vedea aceasta? „Știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare” (6, 9).

Aici, tu gândește-te la înțelepciunea lui Pavel, cum el dovedește - sau mai bine zis pregătește dovada - din cele contrare. Fiindcă era natural ca unii să se tulbure auzind de cruce și de moarte, el arată că tocmai pentru aceasta trebuie a se încuraja mai mult. „Să nu crezi - zice - că dacă a murit o dată, apoi este muritor, căci tocmai pentru aceasta rămâne nemuritor. Pentru că moartea Lui a devenit moartea morții, și fiindcă a murit, de aceea nu mai moare”.

„Căci ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna, iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu” (6, 10).

Dar ce vrea oare să zică prin „a murit păcatului”? Adică nu Hristos era răspunzător, ci a murit pentru păcatele noastre, ca păcatul să-l desființeze, să-i taie venele și întreaga putere, și cu un cuvânt să-l nimicească cu totul, pentru aceasta a murit El. Ai văzut cum a înfricoșat pe ascultători? „Dacă El nu moare de două ori - zice -, apoi nici baia renașterii [Botezul] nu se săvârșește a doua oară, și dacă a doua baie nu mai este, apoi nici tu să nu mai fii înclinat spre păcat”. Și toate acestea le zice sculându-se contra acelor ce ziceau: „Să facem cele rele, ca să vină cele bune” sau „Să stăruim în păcat, pentru ca harul să prisosească”. Deci el, stârpind din

rădăcină o astfel de părere greșită, o răstoarnă prin toate cele spuse.

„Iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu”, zice; adică rămâne pentru totdeauna, nemaiputând fi desființat de moarte. Dacă El nefiind răspunzător și încă a murit pentru păcatul altora, apoi cu atât mai mult acum nu va muri, desființând păcatul cu desăvârșire, ceea ce zice și în Epistola către Evrei: „Astfel, ar fi trebuit să pătimească de mai multe ori, de la întemeierea lumii; ci acum, la sfârșitul veacurilor, S-a arătat o dată, spre ștergerea păcatului, prin jertfa Sa. Și precum este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata. Tot așa și Hristos, după ce a fost adus o dată jertfă, ca să ridice păcatele multora, a doua oară fără de păcat Se va arăta celor ce cu stăruință îl așteaptă spre mântuire” (9, 26—28). Așadar, El arată aici puterea vieții celei după Dumnezeu, în același timp și puterea păcatului, că în viața cea după Dumnezeu niciodată nimeni nu va muri, pe când păcatul cum n-ar pierde pe cei ce sunt răspunzători, de vreme ce a făcut să moară și cel nemuritor?

Apoi, fiindcă a vorbit despre viața lui Hristos, ca să nu zică cineva: „Ei! Și ce are de-a face cu noi ceea ce spui tu?”, a adăugat imediat: „Așa și voi socotiți-vă pe voi morți păcatului și vii lui Dumnezeu” (6, 11).

Bine a zis el „socotiți-vă”, fiindcă a vedea cele spuse nu este cu puțință acum. „Și cum să ne socotim?”, veți cere să vă spun. „Morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Iisus Hristos, Domnul nostru”. Cel ce viețuiește așa, acela își va însuși orice faptă bună, având de ajutor chiar pe Iisus, căci aceasta înseamnă „în Hristos”. Dacă morți fiind, El ne-a înviat, apoi cu atât mai mult va putea să ne stăpânească fiind vii.

„Deci să nu împărătească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui” (6, 12).

N-a zis: „Să nu ceară trupul, sau să nu aibă nici o energie”, ci „păcatul să nu împărătească”, căci Apostolul nu voiește a ucide natura noastră omenească, ci a ne îndrepta intenția sau voința noastră. Apoi prin acest verset mai arată și faptul că noi nu suntem stăpâniți cu sila sau cu forța de răutate, ci cu bună voia noastră, și de aceea nici nu zice „să nu vă robească păcatul”, ci „să nu împărătească”. Fiindcă ar fi absurd de a pretinde să ne ducem întru împărăția cerurilor și să împărățim împreună cu Hristos, în timp ce noi avem păcatul drept stăpân, și preferăm să fim robiți de el. Aceasta ar fi ca și cum cineva și-ar arunca diadema împărătească de pe cap și ar voi să slujească mai bine unei femei îndrăcite, cerșetoare și îmbrăcate în zdrențe. Apoi fiindcă este greu lucru de a fi cineva predominant de păcat, privește cum el arată nestatornicia lui, în același timp cum și mângâie pe cel ce se ostenește de a-l alunga, zicând: „în trupul nostru cel muritor”. Prin aceasta el arată că luptele pe care le purtăm sunt trecătoare și că în curând se vor sfârși; în același timp ne amintește și de relele de dinainte, și de obârșia morții, și cum de aici a rezultat ca omul să devină muritor chiar de la început. Cu toate acestea, este cu puțință ca omul, având trup muritor, să nu păcătuiască.

Ai văzut bogăția harului lui Hristos? Adam neavând până atunci trupul muritor, prin păcatul făcut s-a pierdut și a murit, pe când tu fiind supus osândeii lui, stăpânești moartea, și chiar vei putea să fii încununat. Tu ai putea întreba: „Și cum împărătește păcatul?”. Nu împărătește prin propria sa putere, ci prin lenevia ta. De aceea și Apostolul, după ce zice „să nu împărătească”, arată și modul unei astfel de împărățiri, căci zice: „ca să vă supuneți poftelor lui”. Nu este nici o cinste de a face toate gusturile lui în chip silit, ci dimpotrivă, aceasta este robia cea mai de pe urmă și necinstea cea mai mare. Când tu faci ceea ce păcatul voiește, atunci te lipsești însuși de orice libertate, pe când dacă îl împiedici, atunci mai ales îți păstrezi propria-ți demnitate.

„Nici să nu puneți mădularele voastre ca arme ale nedreptății în slujba păcatului, ci, înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu, ca vii, sculați din morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății lui

Dumnezeu” (6, 13). Așadar trupul este mijloc de răutate sau de virtute, după cum sunt și armele; fiindcă amândouă faptele, bune sau rele, sunt nu ale lor proprii, ci ale celui ce le întrebuițează. Cu arma de pildă se luptă și ostașul pentru patrie, și tot cu arma se luptă și tâlharul contra cetățenilor pașnici; așa că amândoi se înarmează cu aceeași armă, însă crima acestuia din urmă nu vine de la armă, ci de la propria sa voință, fiindcă a întrebuițat-o în rău. Tot așa se poate zice și de trup, fiindcă și fapta rea ca și cea bună sunt izvorâte din sufletul celui ce le face, iar nicidecum din natura trupului. Când ochiul privește cu lăcomie la frumusețea străină, el atunci s-a făcut armă de nedreptate, însă nu prin propria sa energie, căci datoria ochiului este de a vedea, iar nu de a vedea rău, ci prin intenția vicleană și rea a stăpânului său, pe când dacă îl înfrânează, atunci a devenit armă a dreptății. Tot așa se poate zice și de limbă, și de mâini, și de toate celelalte mădulare ale trupului nostru.

Bine a zis el că păcatul este nedreptate, fiindcă dacă cineva păcătuiind nedreptățește fie pe el, fie pe un altul, desigur că mai mult pe sine s-a nedreptățit, decât pe altul.

Deci, după ce-i îndeamnă de a fugi de răutate, îi duce la virtute, zicând: „înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu, ca vii, sculați din morți”. Privește cum el din niște simple nume, sau denumiri, îndeamnă pe ascultători, acolo spunând de păcat, iar aici de Dumnezeu.

După ce arată câtă depărtare este între cei ce împărățesc (între Dumnezeu și păcat), la urmă lipsește de orice iertare pe acel ostaș care părăsește pe Dumnezeu și care preferă a se pune sub împărăția păcatului. Nu numai prin aceasta, dar și prin cele ce urmează, el tot același lucru îl arată, zicând: „ca vii, sculați din morți”. Prin toate acestea, el arată atât vătămarea pe care ne-o pricinuieste păcatul, cât și marea darului lui Dumnezeu. „Gândiți-vă, zice, ce ați fost, și ce ați devenit. Cine ați fost? Morți și pierduți cu o pierdere ce de nicăieri nu se putea îndrepta, și nici că era cine să vă poată ajuta. Și ce ați devenit voi, din morți cum erați? Viețuind viața nemuritoare. Și prin cine ați câștigat acest bun neprețuit? Prin Dumnezeu, Care poate totul. Prin urmare, drept este de a vă pune sub ordinele Lui cu atâta bunăvoință cu câtă e demn din partea celor înviați din morți”. „Și mădularele voastre ca arme ale dreptății”, zice. Așadar trupul nu este rău, dacă poate să devină armă a dreptății. Vorbind el de arme, arată că noi ne găsim într-un război înfricoșat, pentru care ne arată că avem trebuință de arme puternice, și voință bărbătească, în același timp și cunoștință desăvârșită de cele ale războiului, iar mai presus de toate de general iscusit. Dar generalul ne stă de față, fiind pururea gata a ne ajuta; acest general rămâne necucerit, iar nouă ne-a pregătit arme puternice. Deci, trebuie să fim bine intenționați, ca să putem întrebuița la nevoie acel ajutor, încât să ascultăm și de general, și în același timp și armele acestea să le mânuim în interesul patriei.

Deci după ce ne mângâie și ne încurajează atât de mult, după ce ne amintește de arme și de luptă, privește cum iarăși încurajează pe ostași și le așază buna voință, zicând: „Căci păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, fiindcă nu sunteți sub lege, ci sub har” (6, 14).

Dar dacă păcatul nu ne mai stăpânește, de ce ne-ai dat atâtea sfaturi mai sus, zicând: „Să nu împărățescă păcatul în trupul vostru cel muritor” și „să nu faceți mădularele voastre arme de nedreptate păcatului?”.

Deci, ce este ceea ce el spune aici? Nimic altceva decât că aruncă mai înainte un cuvânt mare pe care-l va dezvolta mai la urmă întrebuițând multă grijă în construcția lui. Așadar, despre ce ne vorbește? Că trupul nostru mai înainte de venirea lui Hristos era ușor de cucerit de păcat, căci după moartea lui prin păcat, a intrat în el un roi de patimi, pentru care nici nu putea fi sprinten de a călători pe calea virtuții. Nu era de față nici duhul care să-l ajute, și nici botezul care putea a-l mortifica, ci, ca și un cal fără frâu alergă peste câmpii, și greșea de multe ori, fiindcă legea deși îl deștepta și îl îndruma ce să facă, și ce nu, totuși cu nimic altceva nu contribuia, la izbânda

luptătorului, decât cu îndemnarea prin vorbe. De aceea și prăpastia de dinaintea noastră este acum cu mult mai mare, fiindcă ne-am bucurat și de un mai mare ajutor.

De aceea și Hristos zicea: „Căci zic vouă: Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor” (Matei 5, 20). Aceasta însă mai limpede o spune în cuvintele de mai jos, iar aici prin vorbe scurte lasă a se înțelege numai, arătând că dacă nu ne vom preda păcatului, nici el nu ne va putea stăpâni. Nu este numai legea care ne poruncește, ci este și harul, care ne-a trecut cu vederea cele de dinainte de primirea lui, și care ne asigură de cele viitoare. Legea făgăduiește cununile după lupte și osteneți, pe când harul mai întâi încununează, și după aceea te îndeamnă la lupte. Mie mi se pare că nici nu face el aluzie aici la întreaga viață a credinciosului, ci mai mult o comparație între botez și lege, ceea ce și aiurea zice: „că litera omoară, iar duhul face viu” (I Corinteni 3, 6). Legea dă pe față călcarea poruncii, iar harul dezleagă călcarea acelei porunci. După cum legea, muștrând, a scos la iveală păcatul, tot așa și harul, iertând, nu mai îngăduie omului de a mai fi sub păcat. Așa că tu ești scăpat de două ori din această tiranie; întâi că nu mai ești sub lege, și al doilea că te bucuri de har.

Deci, după ce prin aceste cuvinte a făcut pe ascultători să răsufle ușurați, iarăși îi asigură, introducând un sfat din antiteza ce o pune înainte și zicând: „Oare, atunci să păcătuim fiindcă nu suntem sub lege, ci sub har? Nicidecum!” (6, 15).

Mai întâi fiindcă ceea ce vorbește este foarte absurd, el întrebuițează expresia lui obișnuită de oprire de la a săvârși ceva: „nicidecum”; apoi sfătuiește, arătând cât de mare este ușurința luptelor, căci zice: „Au nu știți că celui ce vă dați spre ascultare robi, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți: fii ai păcatului spre moarte, fii ai ascultării spre dreptate?” (6, 16).

„Nu vă spun - zice - nici de gheenă; nici de pedeapsa cea grozavă de acolo, ci de rușinea de aici, când voi vă faceți robi păcatului de bună voie, și încă cu o astfel de răsplată, ca să muriți iarăși. Că dacă păcatul a adus mai înainte de botez moartea trupeză, și rana a avut nevoie de o așa îngrijire, că Însuși Stăpânul a toate a trebuit să Se pogoare să zdrobească moartea, și să dezlege legăturile răului, dar apoi când și după atâta dar și libertate același păcat te ia din nou în stăpânirea lui, ce nu vom face? Deci, nu alerga spre o așa prăpastie, nici nu te preda lui de bună voie. În războaie de multe ori soldații se predau și fără voia lor, pe când aici dacă tu nu vei dezerta, nimeni nu te va putea forța”.

Deci, după ce-i abate din calea rătăcirii cu astfel de vorbe potrivite, îi înfricoșează și cu răsplata ce o vor lua, și le pune înaintea lor pe amândouă acestea, adică dreptatea și moartea, însă nu o moarte ca a trupului, ci cu mult mai grozavă. „Dacă - zice - Hristos nu a murit, apoi cine va dezlega moartea? Nimeni. Așadar din necesitate va fi osândit și pedepsit. Moartea aceea nu va fi ca aici, unde trupul se desparte de suflet. «Vrăjmașul din urmă, care va fi nimic, este moartea» (I Corinteni 15, 26). De unde urmează că osânda va fi nemuritoare, însă nu și pentru cei ce ascultă de Dumnezeu, căci răsplata acestora va fi dreptatea și bunurile ce izvorăsc din ea”.

„Mulțumim însă lui Dumnezeu că (deși) erați robi ai păcatului, v-ați supus din toată inima dreptarului învățaturii căreia ați fost încredințați” (6, 17).

După ce-i rușinează cu robia în care au fost, și după ce-i îndeamnă și-i înspăimântă cu răsplata ce o vor lua, iarăși îi ridică și-i încurajează prin amintirea binefacerilor lui Dumnezeu. Prin toate acestea le arată că au fost scăpați de mari rele, în același timp însă că la aceasta și ei au contribuit prin ostenețile lor, și că cele viitoare sunt mai ușor de câștigat. După cum cineva scapă pe un rob din tirania unui stăpân crud și nemilostiv, și sfatuindu-l să nu se mai întoarcă înapoi, îi amintește de tirania aceluia, tot așa și Pavel le pune înainte toate relele cele din trecut, și-i îndeamnă de a

mulțumi lui Dumnezeu. „Nu a fost cu puțință ca vreo putere omenească să vă scape din toate acele rele - zice -, ci numai harul lui Dumnezeu, Care a voit și a putut face aceasta”. Și bine a zis el că „ați ascultat din inimă, fiindcă nu ați fost siliți de cineva, ci voi singuri de bună voie și cu multă hotărâre v-ați îndepărtat de rele”. Prin această expresie îi laudă, dar în același timp îi și lezează, căci le zice: „Dacă voi v-ați apropiat de credință de bună voie, căci nici o silă n-ați avut, apoi ce iertare veți avea, și ce îndreptare, dacă iarăși vă veți întoarce la cele dintâi?”. Apoi, ca să afli că acest fapt nu se datorează numai recunoștinței lor, ci că totul s-a făcut prin harul lui Dumnezeu, privește cum, după ce zice „ați ascultat din inimă”, el se grăbește să adauge: „dreptarului învățaturii căreia ați fost încredințați”. Ascultarea cea din inimă arată liberul lor arbitru, iar încredințarea, sau mai bine zis predarea lor, înseamnă ajutorul lui Dumnezeu. Și ce vrea să zică prin „dreptarului învățaturii?”. Nimic altceva decât a vieții drept și cu cea mai frumoasă purtare.

„Și izbăvindu-vă de păcat, v-ați făcut robi ai dreptății” (6, 18).

Aici se arată două daruri ale lui Dumnezeu: și slobozirea de păcat, și că s-au făcut slujitorii dreptății, ceea ce este mai de preț decât orice libertate. Fiindcă Dumnezeu a făcut același lucru, ca și cum cineva ar lua pe un copil orfan, prins de barbari și dus în țară străină, și pe care nu numai că l-ar scăpa din robie, ci ar deveni și tatăl acelui copil, și l-ar ridica în cea mai mare demnitate. Aceasta tocmai s-a petrecut și cu noi, căci nu numai că Dumnezeu ne-a eliberat de relele cele vechi, ci încă ne-a și ridicat la o viață îngerească, și ne-a desemnat o cale de purtare bună, predându-ne în siguranța dreptății, ucigând toate relele dinainte și omorând pe omul cel vechi, povățuindu-ne la viața cea nemuritoare.

Deci, iubitorilor, să rămânem viețuind o astfel de viață plăcută lui Dumnezeu, fiindcă mulți din cei ce respiră aerul și călătoresc în această lume, se găsesc mai ticăloși decât morții. Multe și variate sunt felurile morții, de exemplu: 1) moartea trupului, după care Avraam fiind mort, nu era mort, precum zice: „Nu este Dumnezeu morților, ci al viilor” (Matei 22, 32); 2) moartea sufletului, la care Hristos face aluzie zicând: „lasă morții să-și îngroape morții lor” (Matei 8, 22); 3) moartea aceea devenită din filosofia omului, care este mult lăudată, și la care făcând aluzie Pavel, zicea: „Omorâți mădularele voastre cele de pe pământ” (Coloseni 3, 5); 4) moartea aceea de la Taina Botezului, care este și cauza acelei dinainte: „Că omul nostru Cel vechi s-a răstignit” (Romani 6, 6), adică a murit [păcatului].

Deci, cunoscând noi acestea, să fugim de moartea aceea prin care și viețuind murim, iar de aceea prin care vine moartea comună tuturor viețuitoarelor să nu ne temem, pe când pe celelalte două, din care una este cea mai fericită, căci este dată de Dumnezeu, iar a doua este mult lăudată de noi și de Dumnezeu, pe acestea, zic, să le râvnim și să le preferăm. Din acestea două, pe una o fericește David, zicând: „Fericiți cei cărora li s-au iertat fărădelegile” (Psalmii lui David 31, 1), iar pe cealaltă o admiră Pavel, scriind galatenilor: „Că cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și poftetele” (Galateni 5, 24).

Dintre cele două morți dintâi, una este de disprețuit, după cum zice Hristos: „Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă”, iar cealaltă este înfricoșată, după cum și zice: „temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul, și trupul să le piardă în gheena” (Matei 10, 28). Așadar, fugind de o astfel de moarte, să preferăm pe cele fericite și admirate, precum cele două de mai înainte; de una să nu ne temem, iar de a doua să fugim. Nici un folos nu vom avea noi văzând soarele, mâncând și bând, dacă viața noastră nu este întovărășită de fapte bune. Ce folos poate avea acel împărat, spune-mi, care deși este îmbrăcat cu porfiră și are arme, totuși n-a dobândit nici un supus, și este batjocorit și râsului tuturor? Tot așa, și creștinul nu va avea nici un

folos de la credința lui și de la harul câștigat prin botez, dacă nu are fapte bune, și este expus tuturor patimilor; ba încă și batjocora îi va fi mai mare, și rușinea mai multă.

După cum acela care este îmbrăcat cu porfiră și are diademă pe cap, nu numai că nu câștigă nimic de la aceste podoabe, nu numai că nu i se adaugă nimic în cinste, ci încă prin necinstea și nerușinarea sa singur se batjocorește, tot așa și credinciosul care viețuiește în păcat, nu numai că nu va fi respectat dar chiar va fi mai mult batjocorit, după cum și zice: „Căci câți fără lege au greșit, fără lege se vor pierde; iar câți întru lege au greșit, prin lege se vor osândi”. Și evreilor scriindu-le zicea: „Călcând cineva Legea lui Moise, e ucis fără de milă, pe cuvântul a doi sau trei martori” (Evrei 10, 28), iar mai departe adaugă: „Căci gândiți-vă: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu” (Evrei 10, 29). Și cu drept cuvânt, fiindcă El ți-a supus toate patimile prin botez și ți-a dat putere de a te ridica deasupra lor.

Deci, ce ai devenit, că după ce ai batjocorit atâta dar a lui Dumnezeu, ai ajuns altfel decât trebuia să fii? El a ucis și a îngropat toate greșelile tale de dinainte de botez, ca pe niște viermi, și acum de ce ai născut alți viermi? Fiindcă păcatele sunt mai rele decât viermii, deoarece aceștia vatămă trupul, pe când păcatele murdăresc și vatămă sufletul, pe care-l împutesc mai grozav decât trupul cel mâncat de viermi. Dar noi nu simțim un astfel de miros îngrozitor, fiindcă nu ne silim de a o curăți. Nici bețivul nu simte duhoarea vinului ce iese din el, pe când cel ce nu bea și nu se îmbată, acela simte îndată duhoarea aceea grețoasă. Tot așa este și cu păcatul. Cel ce viețuiește cu înțelepciune, știe exact mocirla în care se cufundă păcătosul, și cunoaște bine pata cea urâcioasă ce este pe fruntea lui, pe când acesta, predându-se pe sine răutății, întocmai ca de o beție este amețit, și nici măcar nu se cunoaște pe sine că e bolnav. Și tocmai aceasta e prăpastia răului, că nu lasă pe cei căzuți în păcat ca să-și cunoască ei înșiși mărimea ticăloșiei, ci deși stau în mocirla aceea urât mirositoare, ei cred că emană din ei miresme alese.

De aceea nici nu pot a scăpa de acolo, ci plini fiind de acei viermi, ei se fălesc ca și cum ar fi împodobiți cu pietre prețioase! De aceea nici că voiesc de a ucide acei viermi, ci îi lasă să se hrănească și să se înmulțească înlăuntrul lor, până ce îi vor trimite și pe ei ca hrană viermilor celor neadormiți din viața viitoare. Cauzele acelor viermi sunt viermii de aici, ba încă nu numai cauze, ci sunt chiar părinții și născocitorii acelor viermi care niciodată nu mai mor, după cum și zice: „unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge” (Marcu 9, 44). Aceștia singuri aprind gheena, care niciodată nu se stinge. Deci, ca acestea să nu se întâmple, noi să doborâm izvorul tuturor relelor, să stingem cuptorul cel aprins, și să smulgem rădăcina răului chiar din cele mai de jos ale ei, fiindcă și pomul cel rău și netrebnic dacă-l tai din vârf numai, n-ai făcut nimic, de vreme ce rămânându-i rădăcina în pământ, va înverzi din nou și va face aceleași ramuri ca și mai înainte.

Deci care este rădăcina tuturor relelor? Aceasta află-o de la bunul cultivator, care știe de acestea în mod sigur, care a îngrijit cu multă sârguință viața duhovnicească și care a cultivat lumea întregă. Așadar, ce anume spune el că este cauza tuturor relelor din această lume? „Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor” (I Timotei 6, 10). De aici izvorăsc dușmăniile, certurile și războaiele, de aici intrigile, batjocurile și bănuielile, de aici omorurile, tâlhăriile și profanarea mormintelor. Din cauza iubirii de argint, nu numai cetățile și țările, ci și drumurile, și locurile cele nelocuite, și munții, și văile, și dealurile, și cu un cuvânt fiecă palmă de pământ din lumea întregă este plină de sânge și de omoruri. Și nici marea n-a scăpat de acest rău, căci și pe ea s-a așezat cu cea mai mare furie, căci și acolo se găsesc pirați care o hăituiesc în toate părțile și își

bat capul de a găsi vreun mijloc nou de hoție. Din cauza iubirii de argint s-au răsturnat și legile firii, s-au zguduit legăturile familiale și s-au corupt înseși legile dumnezeiești.

Tirania aceasta a iubirii de argint nu numai contra celor vii și-a înarmat mâinile, ci chiar și contra celor morți, și nu se dă în lături nici înaintea morții, ci spărgând sicriile își întinde mâinile spurcate asupra trupurilor celor morți, și cel scăpat de viață nu poate scăpa din ghearele ei. Orișicâte rele ai vedea în lume, fie în casă, fie în târg, fie în tribunale, fie în palatele împărătești, fie oriunde, toate le vei vedea izvorând de aici. Acest rău a umplut totul de sânge și omoruri, a aprins flacăra gheenei, acesta a făcut ca cetățile cu nimic să nu fie mai bune decât pustiul, ba încă cu mult mai rău. De tâlharii care pândesc la drumul cel mare este mai ușor a se păzi cineva, fiindcă nu în orice timp atacă pe trecători, pe când tâlharii de care vorbim [iubitarii de argint] stau în mijlocul cetăților, imitând pe cei de la drumul mare, și sunt cu atât mai răi decât aceia cu cât este și mai greu de a te apăra de ei; și aceștia toate le cutează, până și chiar ceea ce tâlharii de la drumul mare fac pe ascuns.

Chiar și legile ce sunt așezate pentru combaterea răutății lor, chiar și legile, zic, le-au tras în ajutorul lor, și au umplut cetățile de ucideri și de miresme pustiitoare. Sau poate nu este omor, și încă mai rău decât omorul, ca să predai foamei pe sărac și să-l închizi în temniță, iar pe deasupra să-l mai și încarci de bătaii și de munci? Chiar de nu faci tu de acestea, însă dacă procuri altora motiv de a face așa, apoi atunci te-ai făcut tovarăș cu ei, ba încă și mai rău decât ei. Cel ce ucide pe un om, deodată îi înfige în piept cuțitul, și întristând pe victima sa pe un timp scurt, nu mai întinde mai departe chinurile, pe când tu, cu vicleniile, cu clevetirile și intrigile tale, lucrezi la lumina zilei, și aduci în așa hal pe victima ta, că dorește de mii de ori să moară.

Și atunci gândește-te singur, câte morți nu ai adus aceluia, în loc de una singura! Și ceea ce este mai grozav, că tu răpești și ești lacom, nu pentru că ești împins la aceasta de foame, și nici că sărăcia te aduce în așa hal, ci pentru ca frâul calului tău să fie împodobit cu aur mult, sau ca tavanul casei și capitellurile coloanelor să fie aurite. Dar cum să nu fie acestea vrednice de gheenă, când pe fratele tău, pe cel ce se împărtășește cu tine din aceleași bunuri negrăite, pe cel ce este atât de cinstit de stăpânul, pe acesta, zic, să-l cufunzi în mii de nenorociri, pentru ca tu să împodobesti pietrele și trupurile necuvântătoarelor, care nici nu simt ceva în lumea aceasta? Câinele tău se găsește în multă îngrijire, pe când omul, fratele tău, sau mai drept vorbind Hristos, pentru câinele tău sau și pentru celelalte ale tale vorbite, este îngrădit în cea mai de pe urmă sărăcie! Ce poate fi mai rău ca această anomalie? Ce poate fi mai grozav ca această nelegiuire? Câte râuri de foc ar fi de ajuns pentru un astfel de suflet?

Cel ce este plăsmuit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu se găsește sluțit prin neomenia ta, iar capetele catârilor care trag cu trăsura pe femeia ta strălucesc de aur, după cum tot cu aur sunt împodobite și lemnele, ca și pielea coșului trăsurii. Dacă trebuie să-ți faci vreun taburet de pus sub picioare, toate le faci de aur sau de argint, în timp ce mădularul lui Hristos, pentru care El S-a pogorât din cer, și pentru care Și-a vărsat sângele Său, nu se bucură nici măcar de hrana necesară, din cauza lăcomiei tale. Paturile tale sunt îmbrăcate cu argint peste tot, pe când trupurile sfinților sunt lipsite chiar de acoperământul necesar, și Hristos a devenit pentru tine mai necinstit și mai fără de preț decât slugile și catării, decât paturile, scaunele și taburetele tale. Cât pentru celelalte obiecte casnice, care sunt încă și mai necinstite, le trec cu vederea, lăsându-le la judecata voastră proprie.

Dacă te înfricoșezi auzind toate acestea, depărtează-te de a le face, și atunci cu nimic nu te vor vătăma cele spuse aici. Depărtează-te și fugi de această nebunie, fiindcă ocupația creștinului cu asemenea nimicuri nu se poate numi altfel decât nebunie.

De aceea, lăsând la o parte asemenea nimicuri, să avem privirea ațintită spre cer și, amintindu-ne de ziua viitoare, să ne gândim la județul cel înfricoșat, la răspunderea cea mare și la hotărârea cea statornică. Să ne gândim că deși Dumnezeu vede toate aceste lucruri necuviincioase, totuși nu trimite trăsnete din cer, nici nu trimite marea asupra noastră, nici pământul nu-l despică în două, ca să ne înghită de vii, nici nu stinge soarele, nici nu aruncă asupra noastră cerul împreună cu stelele, într-un cuvânt nimic din acestea nu face, ci lasă ca totul să fie în ordine și întreaga făptură să ne slujească nouă.

De aceea, gândindu-ne la toate acestea, să ne înfricoșăm de măreția iubirii Lui de oameni și să ne reîntoarcem la noblețea noastră dintâi, fiindcă după cum suntem în prezent, nu suntem cu nimic mai buni decât cele necuvântătoare, ci chiar cu mult mai răi. Fiindcă animalele necuvântătoare cel puțin iubesc pe cele de același neam și se mulțumesc cu ceea ce le dă firea în raportul și iubirea dintre ele, pe când tu, deși ai mii de legături cu firea, care toate la un loc te apropie și te strâng, așa zicând, lângă membrele tale, tu, care ai fost cinstit prin Cuvântul, care te bucuri de evlavie, care te împărtășești de mii de bunuri, tu, zic, te-ai făcut mai sălbatic decât acelea, fiindcă arăți o mare îngrijire pentru lucruri zadarnice, pe când bisericile lui Dumnezeu le treci cu vederea, ca să se piardă de foame și goliciune, ba încă de multe ori le târăști în mii de rele! Dacă le faci acestea iubind slava, apoi cu atât mai mult ar trebui să te îngrijești de fratele tău decât de cal. Cu cât fratele tău va deveni mai bun, bucurându-se de binefacerile tale, cu atât și ție ți se împletește, printr-o astfel de îngrijire, o coronă mai strălucită. Pe când acum, căzând tu în cele contrare, îți atragi asupra ta mii de acuzatori, fără ca să simți, într-adevăr, cine nu te va grăi de rău?

Cine nu te va descrie pe tine pentru cruzimea și ura față de semeni, văzându-te necinstind neamul omenesc și preferând pe animale înaintea oamenilor, ba chiar și mobilierul din casă? Nu ai auzit pe Apostoli spunând că cei dintâi creștini care primeau cuvântul adevărului își vindeau case și țărini, ca să hrănească pe frați? Tu însă răpești și case, și țărini de la frații tăi, ca să poți împodobi calul, lemnele, pielea de la trăsură, pereții și tavanul casei! Și încă grav este că nu numai bărbații au căzut în această nebunie, ci și femeile, care ațâță pe bărbați și-i împing la o astfel de muncă zadarnică, silindu-i a cheltui peste tot locul mai mult decât este necesar! Și dacă i-ar acuza cineva de asemenea fapte, iată că ei au și găsit dezvinovățirea, ce, de altfel, este plină de învinovățire, căci îți răspund: „Eu le fac și pe unele, și pe altele”. Ce ai spus?! Și nu te rușinezi grăind astfel de vorbe? Nu te rușinezi de a pune la un loc pe Hristos cel flămând cu caii, catării, paturile și taburetele tale? Ba încă, la drept vorbind, nu la un loc, ci mai prejos chiar, căci mai mult cheltuiești cu acelea, pe când lui Hristos I-ai dat o mică parte. Nu știi tu că toate sunt ale Lui?

Nu știi că și tu, și cele ale tale, sunt ale Lui? Nu știi tu că El ți-a plăsmuit trupul și ți-a dat și sufletul, și că El ți-a dat toată podoaba? Tu însă, pentru toate acestea, nu-i dai în schimb nici cea mai mică răsplată. Dacă ai închiriat o casuță, te rogi ca să ți se plătească chiria exact, pe când tu, deși te folosești de întreaga făptură și locuiești o lume atât de mare, totuși nu suferi de a-i plăti o mică chirie, ci toate ale Sale, ca și pe tine însuși, le-ai predat slavei cele deșarte. De slava cea deșartă depinde totul. Nici calul nu se va face mai bun, încărcându-l cu asemenea podoabe, și nici omul ce-l călărește, ci este chiar mai necinstit, fiindcă mulți, lăsând pe călăreț, își întorc ochii lor la podoabele de pe cal, la servitorii care vin în urma lui și la cei de dinainte, ca și la cei

ce privesc uimiți, pe când pe cel purtat de toți aceștia ca în triumf îl urăsc și-l disprețuiesc, ca pe un dușman al tuturor.

Însă când tu îți împodobești sufletul nu se întâmplă unele ca acestea, ci și oamenii, și îngerii, ba până și stăpânul îngerilor, cu toții, zic, îți împletesc cununa cea neveștejită. Astfel că dacă tu iubești slava, depărtează-te de cele ce faci acum, și nu împodobi casa, ci sufletul, ca să devii frumos și strălucit. Cum sunt însă lucrurile acum, nimic n-ar putea fi mai de disprețuit ca tine, care ai sufletul pustiu în raport cu podoabele casei. Dar dacă poate nu suferi cele vorbite de mine, ascultă ce a făcut unul dintre profani, și rușinează-te cel puțin de filosofia lui. Se zice că unul dintre aceștia, intrând într-o casă strălucită și sclipind de aurul cel mult, de frumusețea marmurei și a coloanelor, și fiindcă a văzut și pe jos așternute covoare în toate părțile, deodată a scuipat în față pe stăpânul casei. Apoi, fiind dat în judecată pentru acest fapt, el a răspuns că deoarece n-a găsit în toată casa aceea nici un loc mai murdar, s-a văzut nevoit a scuipa pe fața aceluia! Ai văzut cât de ridicol se face cel ce se împodobește pe dinafară, și cât este de disprețuit de toți cei ce au mintea doar la lucrurile exterioare? Și cu drept cuvânt, fiindcă nici tu n-ai suferi în liniște să vezi pe cineva că-și lasă soția să se îmbrace în zdrențe și să fie neîngrijită, iar pe slugile ei să le îmbrace cu haine strălucite, ci te-ai irita și ai zice că fapta aceasta este cea mai de pe urmă batjocură. Aceasta, deci, să o judeci și pentru suflet.

Când tu împodobești pereții casei, tavanul, pardoseala de pe jos și mobilele, și toate celelalte, iar milostivire nu dai îndeajuns, atunci să știi că nu ai altă filosofie, și nimic mai mult nu faci decât acela, sau mai la drept vorbind, chiar mai rău decât acela, fiindcă între stăpân și slugă nu e nici o deosebire, pe când între suflet și trup este mare deosebire; și dacă e deosebire mare față de trup, apoi cu atât mai mare este deosebirea dintre suflet și casă, pat sau taburetul de sub picioarele tale. Și ce justificare demnă ai putea avea, când tu toate acestea nimicuri le îmbraci cu argint, iar sufletul îl lași să stea îmbrăcat în zdrențe, sluit, flămând, plin de răni și hărțuit de mii de câini, și după toate acestea crezi încă că te găsești în slavă prin împodobirea lucrurilor de dinafară? Și ceea ce este mai de jelit încă, cel ce se face de râș și de batjocură, cel ce se necinstește și se slujește, și cel ce în fine cade singur în cea mai de pe urmă osândă, acela, zic, chiar se mândrește cu lucruri dintre acestea!

De aceea vă rog, cugetând la toate acestea, să ne trezim, fie chiar și în cel din urmă ceas, și să devenim stăpâni pe noi înșine, și podoabele acestea de dinafară să le mutăm înăuntru, adică în sufletul nostru. Astfel și acelea vor rămâne în siguranță, și pe noi ne va face îngeri și ne va procura bunurile cele veșnice. Căroră fie a ne învrednici toți, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Trebuie să fugim de relele mici, fiindcă cele mari din cele mici se nasc]

„Omenește vorbesc, pentru slăbiciunea trupului vostru. Căci precum ați făcut mădularele voastre roabe necurăției și fărădelegii, spre fărădelege, tot așa faceți acum mădularele voastre roabe dreptății, spre sfințenie” (Romani 6, 19).

Deoarece până acum Apostolul a cerut o mare strictețe în viață, poruncind a fi morți pentru lume,

morți și păcatului, rămânând nemișcați de ispita spre păcate, aceasta le-ar fi părut poate multora ceva greu, mare și covârșind natura omenească. De aceea, el voiește să le arate că nu cere ceva peste măsură, și nici după cât ar trebui să se ceară de la cel ce s-a bucurat de un atât de mare dar, ci ceva cumpătat și ușor, iar această intenție și-o arată trecând deodată la idei cu totul contrare celor vorbite până acum, zicând: „Omenește vorbesc”, ca și cum pare că ar zice: „Vorbesc din raționamente omenești, ieșite din obișnuință”. Căci el indică ori aceasta, ori cumpătarea cerințelor sale, care nu sunt mai presus de cerințele omenești, după cum zice și în altă parte: „Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească” (I Corinteni 10, 13).

„Căci precum ați făcut mădularele voastre roabe necurăției și fărădelegii, spre pierzanie, tot așa faceți acum mădularele voastre roabe dreptății, spre sfințenie”. „Deși - spune el - este o mare deosebire între acești stăpâni, totuși eu vă cer o măsură egală în robie. Se cuvenea, desigur, să vă lăsați mai mult în robia dreptății, cu atât mai mult cu cât această robie este mai bună și în toate privințele superioară celeilalte; totuși eu nu vă cer nimic mai mult, din cauza slăbiciunii voinței voastre”. El n-a zis: „pentru slăbiciunea aplecării voastre, sau a puținei voastre voințe”, ci: „pentru slăbiciunea trupului vostru”, facându-și cuvântul mai puțin aspru, deși acolo este necurătenia, iar aici sfințenia, acolo este nelegiuirea, pe când aici dreptatea. „Deci, cine poate fi atât de mișel - zice - sau atât de ticălos ca să nu întrebuițeze în robia lui Hristos măcar pe atâta sânguință pe câtă pune în robia păcatului și a diavolului? Prin urmare, ascultă cele ce urmează și vei cunoaște lămurit că noi nu întrebuițăm nici măcar această mică sânguință”. Și fiindcă acestea, spuse la întâmplare, nu ar fi părut a fi vrednice de credință, și prin urmare n-ar fi fost nici bine primite, și nici nu ar fi suferit cineva să audă că nu slujește lui Hristos nici măcar pe atât pe cât a slujit diavolului, de aceea prin cele ce urmează el își ia măsuri ca cuvântul său să fie vrednic de crezare, aducându-ne din nou în față acea robie și spunând în ce fel i-au slujit ei. „Căci atunci, când erați robi păcatului, erați liberi față de dreptate” (6, 20).

Ceea ce el spune aici, așa și este. „Când viețuiați în răutate, zice, în necucernicie și în relele cele mai grozave, voi viețuiați cu atâta supunere și ascultare, încât nimic bun nu făceați”. Aceasta semnifică expresia „erați liberi față de dreptate”, adică nu erați supuși ei, ci cu totul străini, fiindcă nu împărțeați deopotrivă robia, nu slujeați deopotrivă dreptății și păcatului, ci vă predaserăți cu totul răului. Prin urmare și acum, fiindcă v-ați schimbat și ați trecut de la răutate la dreptate, e drept să vă predați cu totul virtuții, nemaifăcând nici un rău, ca măcar astfel să întrebuițați o măsură dreaptă, deși altminteri nu numai că e mare deosebire între aceste stăpâniri, dar e mare deosebire între cele două robii”.

Acest lucru îl și explică el cu multă claritate, arătând la ce anume au slujit atunci și la ce anume slujesc acum. Deocamdată nu vorbește deslușit despre vătămarea pricinuită prin acea viață, ci numai despre rușinea căpătată.

„Deci ce roadă aveți atunci? Roade de care acum vă e rușine” (6, 21).

Astfel a fost acea robie, că numai amintirea ei pricinuieste rușine; și dacă numai amintirea provoacă rușine, cu atât mai mult însăși fapta.

„Așadar voi acum, ați câștigat îndoit; întâi că v-ați izbăvit de rușine, și apoi că ați cunoscut în fine relele în care vă găseați atunci; după cum și atunci îndoită era și vătămarea, întâi că făceați fapte vrednice de rușine, și apoi că nu cunoșteți rușinea, ceea ce este mai mare decât faptul dintâi. Și totuși ați stat slujind păcatului”.

Deci, după ce a arătat cu prisosință vătămarea provocată de faptele de atunci, de la rușine trece imediat la însuși faptul în sine. Deci care a fost la urmă faptul? „Pentru că sfârșitul aceloră - zice - este moartea”. Fiindcă rușinea nu pare a fi un lucru atât de grav, Apostolul trece la ceea ce e mai grozav decât orice, și vorbește de moarte, deși ajungeau și cele vorbite mai înainte.

Tu poți înțelege cât de mare era răul, dacă, izbăviți fiind de pedeapsă, totuși de rușine nu erau izbăviți. „Ce răsplată aștepți oare - zice - de la fapte, când, deși ai scăpat de pedeapsă, totuși numai prin amintirea acelor rele tu roșești și-ți acoperi fața de rușine, cu toate că te găsești acum în asemenea har? Însă nu la fel sunt și cele ale lui Dumnezeu”.

„Dar acum, izbăviți fiind de păcat și robi făcându-vă lui Dumnezeu, aveți roada voastră spre sfințire, iar sfârșitul, viață veșnică” (6, 22).

Adică, roada acelor, chiar și după izbăvirea lor, este rușinea, pe când roada acestora este sfințenia, și unde este sfințenie, acolo este și un mare curaj. Roada acelor este moartea, pe când a acestora este viața veșnică. Ai văzut cum el arată că unele din acestea ne sunt deja date, iar pe altele le avem în speranță, și că din cele deja date, anume din sfințirea ce o avem câștigată, se adeveresc și cele viitoare, precum viața veșnică? Ca să nu zici tu că pe acelea le avem numai în speranță, iată că el arată că tu deja ai cules roade: întâi că te-ai izbăvit de acele rele, de care numai amintindu-ți te rușinezi, al doilea că te-ai făcut rob dreptății, al treilea că te bucuri de sfințenie, și al patrulea că te-ai învrednicit de viața veșnică, iar nu trecătoare, „însă chiar așa fiind - zice -, slujește deopotrivă și aici. Deși stăpânul acestora din urmă este cu mult superior celui al celorlalte, și deși este mare deosebire între slujiri și recompensele ce le capeți din ele, totuși eu nu cer nimic mai mult”.

După aceea, fiindcă a amintit de arme și de împărat, stăruie încă în această metaforă, zicând: „Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu, viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru” (6, 23).

Zicând „plata păcatului”, nu a păstrat aceeași ordine și pentru cele bune, căci n-a zis: „iar plata meritelor voastre este...”, ci: „iar harul lui Dumnezeu”, arătând că s-au izbăvit nu prin propriile lor fapte, nici că au avut pe Dumnezeu ca datornic și că, prin urmare, au primit aceasta ca răsplată a ostentelilor lor, ci că toate acestea s-au făcut prin harul Lui. Așa că și de aici se vede superioritatea faptului, fiindcă nu numai că s-au izbăvit de rele și au trecut la cele bune, ba mai mult, nici măcar nu s-au ostentat câtuși de puțin. Și nu numai că i-a izbăvit, ci încă a dat și ceva mai mult, căci a dat și pe Fiul Său cel Unul Născut. Pe toate acestea le-a pus Apostolul în discuție, fiindcă a vorbit de har, și mai departe urma a doborî Legea. Deci ca nu cumva amândouă aceste fapte să-i facă mai leneși, el a pus în vedere curățenia vieții, trezind pretutindeni auditoriul spre practicarea virtuții. Când el numește moartea plată a păcatului, își înfricoșează ascultătorii și îi asigură de cele viitoare. Amintindu-le de cele de odinioară, îi face și recunoscători, în același timp îi și asigură mai mult pentru toate cele viitoare.

Sfârșind aici cu chestiunile morale, trece iarăși la cele dogmatice, zicând astfel: „Oare nu știți, fraților - căci celor ce cunosc Legea vorbesc -, ...” (7, 1)?

Fiindcă mai sus a spus că noi am murit păcatului, aici arată mai departe că nu numai păcatul nu ne mai stăpânește, ci nici Legea; și dacă nu mai stăpânește legea, atunci cu atât mai puțin păcatul. Și îndulcind oarecum vorba, învederează aceasta printr-un exemplu omenesc. S-ar părea că prin acel exemplu el vorbește de un singur lucru, în realitate însă urmărește două deodată: întâi, că murind bărbatul, femeia nu mai este sub ascultarea legii bărbatului, și nici nu mai există ceva care să o împiedice de a deveni femeia altuia; și al doilea, că aici nu numai bărbatul a murit, ci și femeia, așa că și libertatea de care se bucură ea este îndoită. Dacă murind bărbatul, ea s-a izbăvit de puterea și stăpânirea lui, apoi cu atât mai mult va fi liberă când și ea însăși va muri păcatului. Dacă un singur fapt petrecut o poate scăpa de puterea Legii, nu cu atât mai mult când amândouă concurează în ajutorul ei?

Deci, urmând a trece la dovada celor zise, mai întâi pornește cu un discurs laudativ la adresa auditorilor săi, zicând: „Oare nu știți, fraților - căci celor ce cunosc Legea vorbesc”, adică eu

vorbesc de un lucru mărturisit de toți, de un lucru evident, și le spun acestea celor ce cunosc cu exactitate toate ale Legii. „Că Legea are putere asupra omului, atâta timp cât el trăiește”. Nu a zis „asupra bărbatului” sau „asupra femeii”, ci „asupra omului”, denumire comună ambelor sexe. „Căci Cel ce a murit - zice el - a fost curățit de păcat” (6, 7), și prin urmare Legea este valabilă pentru cei vii, iar celor morți nu le poate porunci. Ai văzut cum el a arătat libertatea îndoită? Aceasta deci lăsând a se înțelege începutul acestui capitol, mai departe își îndreaptă cuvintele asupra femeii, zicând astfel: „Căci femeia măritată e legată, prin lege, de bărbatul său atâta timp cât el trăiește; iar dacă i-a murit bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului. Deci, trăindu-i bărbatul, se va numi adulteră dacă va fi cu alt bărbat; iar dacă i-a murit bărbatul este liberă față de lege, ca să nu fie adulteră, luând un alt bărbat” (7, 2, 3).

Neconținut se învârtă în jurul acestei idei, și încă cu multă exactitate, fiindcă îl încurajează și-l ajută mult în ceea ce el vrea să spună. În rândul bărbatului el pune Legea, iar în rândul femeii pe toți credincioșii. Apoi și concluzia nu o adaugă după regulă, căci ar fi trebuit să zică: „Așa că, frații mei, Legea nu vă mai stăpânește, căci a murit”; însă n-a spus aceasta, ci în propoziția de față lasă doar a se înțelege acest lucru, numai prin deducție.

Și, pentru a nu-și face cuvântul dezagreabil, o prezintă pe femeie ca fiind moartă, zicând: „Așa că, frații mei, și voi ați murit Legii” (7, 4).

„Așa că, dacă și aceasta s-a petrecut, ca și aceea, și dacă aceeași libertate v-a oferit, atunci ce vă împiedică de a nu fi pe placul Legii, când faptul acesta cu nimic nu vătămă?”. „Căci femeia măritată e legată, prin lege, de bărbatul său atâta timp cât el trăiește”, zice.

Unde sunt acum cei ce defaimă legea? Să audă de aici, cum Pavel, deși fiind silit de împrejurări, totuși nu-i desființează autoritatea, ba încă spune lucruri mari despre autoritatea Legii, dacă trăind ea iudeul este legat, iar cei ce calcă legea și o părăsesc fiind vie sunt taxați drept preadesfrânați. Însă dacă au părăsit-o după ce aceasta a murit, nu este nimic de mirare, pentru că și printre oameni nu este defăimat cel ce face astfel. „Iar dacă i-a murit bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului”. Ai văzut cum prin acest exemplu arată că Legea este moartă? Însă nu deduce, ci doar arată prin exemplu. „Deci, trăindu-i bărbatul, se va numi adulteră dacă va fi cu alt bărbat”. Privește cum el stăruie mereu în acuzațiile aduse celor ce încalcă Legea fiind aceasta vie. Însă după ce Legea a încetat, la urmă cu cea mai mare siguranță îi face pe plac, fiindcă de aici înainte nu mai vătămă credința cu nimic.

„Deci trăindu-i bărbatul, se va numi adulteră dacă va fi cu alt bărbat... Așa că, frații mei...” - după care ar fi fost natural a zice: „Legea murind, nu sunteți judecați ca preadesfrânați, dacă vă oferiți altei legi, după cum nici femeia care se leagă de alt bărbat după moartea bărbatului ei legitim”, însă nu spune așa, zic, ci: „și voi ați murit Legii”, iar dacă sunteți morți, atunci nu mai sunteți sub Lege. Căci dacă murind bărbatul, femeia lui nu mai este răspunzătoare, cu atât mai mult atunci când a scăpat de puterea Legii, murind și ea. Ai văzut înțelepciunea lui Pavel, cum a dovedit că legea chiar voiește să se depărteze de ea cineva și să devină femeia altui bărbat? „Nu împiedică - zice - ca femeia să trăiască cu alt bărbat, murind bărbatul ei dintâi. Și mai mult, cum se face că, chiar trăind bărbatul, ea permite ca femeia să se despartă dobândind carte de despărțire de la el?”. Însă aici nu spune aceasta, căci ar fi fost oarecum o vinovăție a femeilor; chiar dacă Legea permitea acest lucru, totuși dacă el ar fi spus-o aici, nu ar fi putut scăpa de învinovățire. Când cineva are victoria câștigată prin dovezi necesare și recunoscute, nu mai caută lucruri de prisos.

La fel face Pavel peste tot, nefiindu-i proprie lungirea inutilă a cuvântului.

Însă faptul minunat este că însăși legea ne scapă de răspundere, când ne depărtăm de ea, astfel că

atunci noi facem voia lui Hristos. Fiindcă și El a murit, și noi am murit, deci îndoită este și desființarea Legii. Apostolul însă nu se mulțumește numai cu aceasta, ci arată și cauza. El n-a vorbit de moarte pur și simplu, ci reamintește iarăși faptul care a lucrat toate acestea, anume crucea, făcându-ne prin aceasta responsabili. „Nu v-ați izbăvit printr-un mod oarecare – zice –, ci prin moartea Stăpânului”. „Ați murit Legii – zice – prin trupul lui Hristos”. Și nu numai prin aceasta îi captează, ci și prin superioritatea celui de-al doilea bărbat, pentru care și adaugă: „spre a fi ai altuia, ai Celui ce a înviat din morți”. Iar apoi, ca nu cumva ei să zică: „Și dacă noi nu voim să trăim cu al doilea bărbat? Fiindcă Legea nu consideră preadesfrânată pe femeia văduvă care se mărită a doua oară, însă nici nu o obligă să se mărite”.

Ca să nu zică aceasta, deci, Apostolul arată că din înseși faptele petrecute noi ar trebui să ne hotărâm a face astfel, după cum și în altă parte o spune, încă mai clar: „Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt... și că voi nu sunteți ai voștri?”; și iarăși: „Cu preț ați fost cumpărați”, și iarăși: „Nu vă faceți robi oamenilor” (I Corinteni 6, 19; 7, 23); și iarăși: „Și a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loruși, ci Aceluia Care, pentru ei, a murit și a înviat” (II Corinteni 5, 15). Acest lucru ni-l dă de înțeles și aici prin expresia „prin trupul Lui”. Apoi ne îndeamnă și la speranțe mai bune, zicând: „ca să aducem roade lui Dumnezeu”. „Pe atunci – zice – aduceați roadă morții, iar acum lui Dumnezeu cel Viu”.

„Căci pe când eram în trup, patimile păcatelor, care erau prin Lege, lucrau în mădularele noastre, ca să aducem roade morții” (7, 5).

Ai văzut câștigul bărbatului dintâi? Și nu zice: „pe când eram în lege”, păzindu-se în orice împrejurare să nu dea pricină ereticilor; ci: „pe când eram în trup”, adică în faptele cele rele din viața trupească. Și iarăși nu zice că, dacă înainte de aceasta erau în trup, acum au ajuns în fine fără trup; și nici nu indică drept cauză a păcatelor de atunci legea, dar nici nu o apără de ură; s-a păzit, cu alte cuvinte, de a fi acuzator aspru al legii, și a scos la iveală doar păcatele. Cel ce poruncește multe unuia care nu voiește a se convinge, desigur că în loc să-l facă pe acela să se depărteze de păcate, va face opusul, și mai mult încă va spori în păcate. Și nici nu zice: „patimile păcatelor făcute sub lege”, ci: „care erau prin lege”, adică cele cunoscute, cele învederate prin lege. Apoi, ca să nu acuze nici trupul, privește că el n-a zis: „păcatele pe care le lucrau mădularele voastre”, ci: „lucrau în mădularele voastre”, arătând prin aceasta că începutul răului era în altă parte, în raționamentele omului și în libera lui voință, iar nicidecum în mădularele trupului. Nu chitara singură este în stare să producă sunete armonioase, ci sufletul muzicantului o silește să producă acele sunete. Prin urmare, și aici, nu trupul este mădularul cel fals sau displăcut, ci propria noastră intenție și liberul arbitru, care purced din sufletul nostru.

„Dar acum ne-am desfăcut de Lege” (7, 6).

Vezi cum aici el cruță și trupul, și legea în același timp? Căci n-a zis: „că legea s-a desființat”, sau că „trupul s-a desființat”, ci că „noi ne-am desfăcut”. Și cum ne-am desfăcut de lege? Anume că omul cel vechi, stăpânit de păcat, a murit și s-a îngropat, ceea ce o și învederează prin expresia următoare: „murind aceluia în care eram ținuti robi”, ca și cum pare că ar zice: „Legătura care ne ținea s-a rupt și a murit, așa că ceea ce ne ținea – adică păcatul – nu mai predomină acum”. Însă ca să nu cazi din nou, sau să devii mai nepăsător, deși te-ai eliberat, totuși vei sluji din nou în alt mod, adică „întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche”. Însă ce vrea să însemne ceea ce el spune aici? Era necesar să descopere aceasta aici, ca atunci când vom ajunge la pasajul ce tratează despre această chestiune, să nu ne tulburăm. „După ce Adam a păcătuit – zice – și trupul lui a devenit muritor, și a primit în el multe defecte naturale, după

aceea și calul a devenit mai puțin vioi și mai nesupus. Însă Hristos, venind, ni l-a făcut mai sprinten prin botez, mișcându-l cu pintenul Duhului.

De aceea nici nu ne mai stau acum în cale aceleași prăpăstii ca la cei vechi, din care cauză nici drumul nu era atât de ușor pe atunci. De aceea și Hristos nu ne cere numai a fi curați de ucideri, după cum legea cerea celor vechi, ci și a fi curați de mânie; nu ne poruncește numai să fugim de desfrânare, ci chiar și de privirea neînfrânată; nu ne poruncește numai a fugi de jurământul fals, ci chiar de a ne păzi și de jurămintele drepte; și ne mai poruncește ca pe lângă prietenii și rudele noastre să iubim și pe dușmani chiar. Și, cu un cuvânt, în toate celelalte ne-a deschis un cerc mai larg de activitate spirituală, iar dacă noi nu vom asculta, ne amenință cu gheena, arătând că cele cerute nu depind de ambiția celor ce se luptă pentru ele, ca de pildă fecioria și sărăcia de bună voie, ci că sunt impuse și numaidecât trebuie a le săvârși. Toate aceste porunci sunt dintre cele absolut necesare și urgente, iar cel ce nu le îndeplinește va fi aspru pedepsit”. De aceea a și zis El: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor” (Matei 5, 20). Fiindcă cel ce nu privește spre împărăția cerurilor, cu siguranță va cădea în gheena. De aceea și Pavel zicea: „păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, fiindcă nu sunteți sub lege, ci sub har” (6, 14), și aici iarăși: „ca noi să slujim întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche”. Acum nu mai este litera care condamnă, adică Legea veche, ci Duhul Care ajută. De aceea, când printre cei vechi se arăta câteodată vreun caz de feciorie, era un fapt foarte uimitor, pe când astăzi virtutea aceasta s-a împrăștiat pe toată fața pământului. Chiar și moartea, puțini bărbați erau care să o nesocotească, pe când astăzi în sate ca și în cetăți sunt o mulțime nenumărată de mucenici, mulțime compusă nu numai din bărbați, ci și din femei. Deci, după ce a zis acestea, ivindu-se iarăși o obiecție, o rezolvă, iar în dezlegarea ei întrebunțează ideile și expresiile pe care le voiește.

De aceea nu oferă mai dinainte dezlegarea ei, ci tocmai acum, prin contrazicerea din pasajul următor, ca astfel în dezlegarea ei să aibă ocazia de a spune ceea ce voiește, iar acuzația pe care le-o aduce să fie mai ușor de primit.

După ce mai sus a zis: „întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche”, a și adăugat imediat: „Ce vom zice, deci? Au doară Legea este păcat? Nicidecum” (7, 7).

Și cu toate acestea, tot el a zis mai sus: „patimile păcatelor, care erau prin Lege, lucrau în mădularele noastre” (7, 5), și „păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, fiindcă nu sunteți sub lege” (6, 14), și că „unde nu este lege, nu este nici călcare de lege” (4, 15), și „Legea a intrat și ea ca să se înmulțească greșeala” (5, 20), și că „legea pricinuieste mânie” (4, 15). Deci fiindcă toate acestea ar părea că sunt zise spre defăimarea Legii, Apostolul, pentru a îndepărta o asemenea bănuială, vine și presupune aici o antiteză, zicând: „Ce vom zice deci? Au doară Legea este păcat? Nicidecum”. Mai înainte de construcția acestei antiteze l-a oprit pe auditor de la toate acele fapte, căutând a și-l apropia, și a îndrepta pe cel ce se scandaliza, însă acum, după ce acela a auzit și s-a informat despre dispoziția Apostolului, iată că împreună cu aceia întreabă dacă ceea ce el spune este sau nu adevărat, și dacă nu cumva îl bănuiește pe dânsul.

De aceea, arătând acea antiteză, ia pe lângă dânsul și pe auditor, căci n-a zis „Deci ce voi zice?”, ci „Ce vom zice?”, ca și cum pare că ar sta de față Biserica întreagă adunată, având același gând și aceeași părere, și că antiteza aceasta nu de dânsul este dezlegă, ci de întreaga Biserică, de consecința firească a celor vorbite și de însuși adevărul lucrurilor petrecute. „Cum că litera ucide – zice –, nimeni nu vă contrazice, și cum că Duhul înviază, iarăși este dovedit, și nimeni nu se va

găsi care să se certe pentru aceasta. Deci dacă toate acestea sunt de toți mărturisite, atunci ce am putea spune despre Lege? Că este Legea păcat? Nicidecum. Eu așa zic, însă tu dacă poți, dezleagă problema”. Ai văzut cum el a luat cu sine pe oponent, și cum în același timp, luându-și demnitatea lui de dascăl, vine și rezolvă această antiteză? Și care este aceasta? Că Legea nu este păcatul, căci „eu n-am cunoscut păcatul, decât prin Lege”, după cum zice el mai departe. Privește înțelepciunea de care dă dovadă! Ceea ce Legea nu este, el a demonstrat prin antiteză, ca apoi, nimicind acea credință, pe de o parte să facă pe placul iudeului, iar pe de altă parte să-l convingă a primi ceea ce este mai puțin, minimum. Și care este acel minimum? „N-am cunoscut păcatul, decât prin Lege”. „Căci n-aș fi știut pofta, dacă Legea n-ar fi zis: Să nu poftești!”. Ai văzut cum, câte puțin, el arată Legea nu numai ca acuzatoare a păcatului, ci și, într-o anumită măsură, ca pregătitoare a lui? Desigur că aceasta nu s-a întâmplat din cauza ei, ci din cauza nerecunoștinței iudeilor.

Totodată, prin aceste pasaje Apostolul a încercat să închidă și gura maniheilor, care acuzau legea. Căci, după ce zice: „Dar eu n-am cunoscut păcatul, decât prin Lege. Căci n-aș fi știut pofta, dacă Legea n-ar fi zis: Să nu poftești!”, adaugă imediat: „Dar păcatul, luând pricină prin poruncă, a lucrat în mine tot felul de pofte!” (7, 8).

Ai văzut cum el a scăpat Legea de orice acuzație? „Pricină – zice – luând păcatul, iar nu legea, a sporit în mine pofta, și s-a făcut contrariul a ceea ce voia Legea, lucru ce venea din slăbăciune, iar nu din răutatea Legii”. Când noi poftim și după aceea suntem împiedicați, văpaia poftelor se stinge. Însă cu legea nu s-a petrecut astfel, căci ea a împiedicat pentru a abate pe om de la păcat. Dar păcatul, adică nepăsarea și dispoziția greșită, au ajuns la rău în loc de bine. Însă această vinovăție nu aparține doctorului, ci bolnavului, care a întrebuințat rău medicamentul prescris.

Legea a fost dată nu pentru a incita pofta, ci pentru a o stinge; însă dacă s-a întâmplat cu totul invers, vina nu este a ei, ci a noastră. Nici doctorul nu ar putea fi învinovățit pe drept, dacă n-a dat voie celui bolnav de friguri să-și umple stomacul cu apă rece, chiar și dacă pofta celui bolnav ar spori încă mai mult în îndeplinirea acelei dorințe dăunătoare lui, fiindcă datoria doctorului este de a opri, iar a se păzi ține de cel bolnav. Și ce urmează dacă păcatul a luat pricină prin Lege? Fiindcă și mulți dintre cei răi își iau motivul relelor lor din poruncile cele bune. Și diavolul astfel a pierdut pe Iuda, fiindcă, cufundându-l în iubirea de argint, l-a făcut să fure din ajutoarele săracilor; însă pentru aceasta nu era de vină punga ce i se încredințase spre păstrare, ci intenția lui rea și vicleană.

Și Eva, făcând pe Adam să mănânce din pomul acela, l-a scos din rai, însă cauza scoaterii lui de acolo nu a fost pomul, deși de altfel pricina el a fost. Însă dacă Apostolul vorbește de Lege cu asprime, să nu te minunezi, fiindcă este foarte grăbit, și nu le lasă celor bănuitori nici o ocazie să se agațe de cele vorbite. De aceea și arată multă grabă în a îndrepta totul în pasajul prezent. Deci, cele vorbite aici să nu le examinezi despărțite de cele precedente, ci adaugă la ele și subiectul din care sunt rezultate acestea. În același timp, judecă și furia iudeilor, ca și ambiția lor îndărătnică, pe care voind a o răsturna cu totul, pare că atacă Legea cu asprime, pe când el nu intenționa a defăima Legea, ci de a le diminua îndrăzneala. Dacă vina ar fi fost a Legii, deci că din ea ar fi luat păcatul pricină, sau mai bine zis că ea a fost cauza păcatului, atunci s-ar putea găsi mulți care să spună că aceasta se întâmplă și în Legea nouă. Căci și aici sunt multe legiuiri, adică multe porunci date, și pentru fapte cu mult superioare; și același lucru ar putea vedea cineva și aici, nu numai în privința poftelor, ci și pentru orice răutate. „De n-aș fi venit, zice, și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea” (Ioan 15, 23). „Deci, ar putea zice cineva, iatăcă păcatul își are începutul aici,

adică în venirea lui Hristos pe pământ, și tot de aici vine și mărimea osândeii”. Și iarăși Pavel, discutând despre har, zice „Cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu” (Evrei 10, 29).

Deci, și cea mai groaznică pedeapsă s-ar spune că își are originea aici, adică în cea mai mare binefacere a lui Dumnezeu. De asemenea, s-ar putea spune că și elinii sunt fără de răspuns, deoarece fiind onorați cu înțelepciune, și cunoscând frumusețea făpturii, și prin ea putând a se înălța la Creator, totuși nu au întrebuițat bine înțelepciunea lui Dumnezeu. Ai văzut cum de peste tot pot reieși cauzele unei pedepse mai mari, chiar din faptele cele mai bune petrecute în omenire? Însă nu pentru aceasta vom acuza noi binefacerile lui Dumnezeu, ci chiar mai mult le vom admira și după aceasta, și vom defăima numai intenția celor ce le întrebuițează în fapte contrare celor bune.

Tocmai aceasta o spunem și cu privire la Lege. „Însă – zici tu – aceasta este ușor de înțeles; însă spune-ne ceea ce este neînțeles: cum de zice Apostolul că «n-aș fi știut pofta, dacă Legea n-ar fi zis: Să nu poftesti!», fiindcă dacă omul nu a știut ce este pofta înainte de a primi Legea, cum de a fost potopul? De ce a ars Sodoma?”. Deci, ce vom zice noi? – Apostolul vorbește aici de pofta agravată, amplificată și ieșită din hotarele firii. De aceea el nici nu zice că „a lucrat în mine pofta”, ci „tot felul de pofte”, dând de înțeles aici gravitatea faptelor. „Și care e câștigul Legii – zici tu – dacă patima a sporit? Nici unul; ba încă și paguba este mai mare”. Însă vina nu a fost a Legii, ci a celor care au primit Legea. Căci dacă păcatul a lucrat în mine tot felul de pofte prin Lege, adică având pricină Legea, apoi nu a fost aceasta intenția Legii, ci cu totul din contră. „Însă, zici tu, în urma Legii, păcatul a devenit mai puternic și mai grozav”. Însă nici aceasta nu este vina Legii, ci a nerecunoștinței acelor.

„Căci fără Lege, păcatul era mort”, zice; adică nu era atât de cunoscut. Știau și cei mai înainte de Lege că păcătuiau, însă după darea Legii au aflat mai exact, și de aceea erau și mai mult răspunzători. Nu este tot una: a avea acuzator numai natura, și după aceea pe lângă natură a mai avea ca acuzator și Legea, care neîncetat ți-a spus pe față toate păcatele de care trebuia să te păzești.

„Iar eu cândva trăiam fără lege” (7, 9).

Și când, spune-mi? Mai înainte de Moise. Privește cum el încearcă să arate ca îngreuiată natura omenească, din câte a făcut și din câte n-a făcut Dumnezeu. „Dar pe când eu trăiam fără lege, zice, nu eram atât de condamnat”.

„Dar după ce a venit porunca, păcatul a putut prinde viață; iar eu am murit!” (7, 9-10).

Aceasta s-ar părea că este o acuzație adusă Legii, însă dacă cineva ar examina amănunțit, ar putea găsi aci o mare laudă adusă Legii. El n-a arătat că păcatul a stat de față neexistând mai înainte, ci că era ascuns, ceea ce este o mare laudă adusă Legii; căci dacă mai înainte de ea păcătuiau pe nesimțite, după venirea ei însă, chiar dacă nimic altceva n-ar fi folosit, cel puțin au putut să afle exact că au păcătuit, fapt care nu este mic și de nebăgat în seamă pentru izbăvirea de rău. Însă dacă nu s-au izbăvit de rău, nimic nu se poate imputa Legii, care a făcut totul pentru aceasta, ci toată vinovăția se întoarce asupra intenției celor ce au primit-o, intenție care era coruptă, contrar oricărei așteptări. Însă apoi, a susține că prin cele de care se folosește cineva este vătămat, nici nu se împacă cu bunul simț. De aceea și zicea: „Și porunca, dată spre viață, mi s-a aflat a fi spre moarte”. Nu zice „s-a făcut moarte” sau „a născut moartea”, ci „s-a aflat”, explicând astfel noutatea și curiozitatea unei asemenea absurdități, iar totalul ei întoarce asupra capului lor. „Dacă voi să cunoști scopul Legii, ai fi aflat că ea ducea la viață, și de aceea a fost

dată; însă dacă de aici a ieșit moartea, vina este a celor ce au primit porunca, că nu i-a dus la viață”.

Tot această idee mai clar încă o arată în pasajul următor, zicând: „Pentru că păcatul, luând îndemn prin poruncă, m-a înșelat și m-a ucis prin ea” (7, 11).

Ai văzut cum peste tot el se agață de păcat, iar legea o scutește de orice învinovățire?

De aceea și adaugă: „Deci, Legea e sfântă și porunca e sfântă și dreaptă și bună” (7, 12).

Însă dacă voiești, vom aduce în față și explicațiile pe care le dau unii falsificatori ai acestor idei, căci astfel și cele vorbite de noi vor fi mai clare. Unii zic că cele spuse de Apostol nu privesc Legea lui Moise, ci legea firii, iar alții spun că se vorbește de legea dată lui Adam în rai. Și cu toate acestea, peste tot, scopul lui Pavel era de a scăpa Legea de învinovățire, pe când față de legea naturală și de cea dată lui Adam, el nu avea nici un cuvânt pentru a le discuta aici. Și pe drept cuvânt, fiindcă iudeii, cu Legea lui Moise, speriau și înfricoșau pe alții în certurile și disputele ce le aveau pentru har.

Porunca dată lui Adam în rai nu se vede nicăieri numită de Pavel lege; nici el și nici altul nu a numit porunca lege. Însă pentru ca din chiar cuvintele lui să se arate aceasta mai lămurit, să le examinăm, îndreptându-ne cuvântul ceva mai sus. Discutând cu ei despre strictețea vieții, zicea: „Oare nu știți, fraților, că Legea are putere asupra omului, atâta timp cât el trăiește? ... Așa că și voi ați murit Legii (7, 1, 4). Deci, dacă aceste cuvinte sunt spuse despre legea naturală, atunci ne vom găsi că nu mai avem lege naturală. Și dacă aceasta e adevărat, atunci suntem mai neraționali decât animalele necuvântătoare! Însă nu este așa; nu. Despre cele din rai nici nu mai este nevoie a ne certa, și ca să nu ne luăm o osteneală zadarnică, noi ne vom servi de cele mărturisite.

Cum deci zice el: „n-am cunoscut păcatul, decât prin Lege”? El nu vorbește aici de necunoștința totală a păcatului, ci de o cunoștință mult mai exactă. Dacă acestea sunt zise despre legea naturală, atunci ce rațiune ar avea expresia: „Iar eu cândva trăiam fără lege”? Căci nici Adam, și nici altul dintre oameni, nu a trăit vreodată fără legea naturală. Dumnezeu a plăsmuit și legea naturală și pe om, și pe acea lege a așezat-o în el, stabilindu-i astfel un conviețuitor sigur cu întreaga natură. Afară de aceasta nu se vede nicăieri că Apostolul ar fi numit legea firii „poruncă”, pe când Legea lui Moise este numită poruncă dreaptă și sfântă, și lege duhovnicească. Legea firii nu ni s-a dat de către Duhul, fiindcă și barbarii și elinii și toți oamenii de pe fața pământului au această lege. De aici este învederat că Apostolul vorbește peste tot aici de legea lui Moise. De aceea o numește și sfântă, zicând: „Deci, Legea e sfântă și porunca e sfântă și dreaptă și bună”. Dacă însă iudeii și după lege au devenit necurați, nedrepti și lacomi, aceasta nu desființează însușirea bună a legii, după cum nici necredința lor nu doboară credința în Dumnezeu. Din toate acestea este clar că Apostolul vorbește aici de Legea lui Moise.

„Atunci, ce era bun, zice, s-a făcut pentru mine pricina morții? Nicidecum! Ci păcatul, ca să se arate păcat” (7, 13), adică pentru a se arăta cât de mare rău este păcatul, intenția cea apatică și trândavă, aplecarea omului spre mai rău, în fine însăși fapta, și judecata lui pervertită, căci aceasta este cauza tuturor relelor.

Apostolul amplifică chiar păcatul, spre a învedera superioritatea harului lui Hristos, și-i învață din ce mare rău a izbăvit neamul omenesc, care, cu toate medicamentele doctorilor, devenise mai rău, și mai mult sporea prin piedicile puse. De aceea și adaugă, zicând: „pentru ca păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos”. Ai văzut cum peste tot păcatul se îmbină cu porunca? Ai văzut cum Apostolul, tocmai prin cele prin care era acuzată Legea, arată încă mai mult valoarea Legii? Că ea nici n-a făcut vreun lucru mic și neînsemnat, arătând cât de mare rău este

păcatul, dezvăluind întregul lui venin, și punându-l în vedere. Aceasta a învederat-o zicând: „pentru ca păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos”, adică să se arate ce fel de rău este păcatul, și cât dăunează, ceea ce s-a încredințat și prin poruncă. Din toate acestea arată și covârșirea harului față de Lege; covârșirea, zic, adică superioritatea, iar nu lupta lui cu Legea.

Tu să nu vezi numai aceea că cei ce au primit Legea au devenit mai răi, ci gândește-te că ea nu numai că nu voia a se întinde răul mai departe, ci încercă chiar a-l tăia și pe cel ce există mai dinainte. Dacă, însă, n-a putut face aceasta peste tot, tu încununează pe cel ce din propria sa intenție a fost bun, în același timp închină-te mai mult puterii lui Hristos, de vreme ce, tăind din rădăcină un rău atât de variat, mare și primejdios, l-a nimicit cu totul. Când auzi de păcat, să nu-ți închipui că ar fi o putere oarecare în ființă, o putere existentă, ci o faptă rea, care pururea se naște și dispăre, și nu există mai înainte de naștere, precum și după naștere iarăși dispăre. De aceea și Legea a fost dată. Însă legea niciodată nu se dă pentru desființarea celor firești, ci pentru corijarea faptei rele provenite din intenția făptuitorului. Acest lucru îl știu toți legiuitorii profani, dar și întreaga suflare omenească. Orice lege are menirea de a împiedica numai faptele rele izvorâte din lenea și trândăvia omului, și nu fâgăduiesc cătuși de puțin a tăia din rădăcină cele după fire, fiindcă nici nu e cu puțință. Cele după fire rămân în noi nemișcate, ceea ce de multe ori v-am spus în convorbirile noastre.

De aceea, lăsând la o parte aceste lupte de idei, să ne folosim iarăși mintea în chestiuni morale, deși, pe drept vorbind, și luptele acestea sunt o parte oarecare din cele dinainte. Dacă noi alungăm răutatea și în locul ei introducem virtutea, prin aceasta vom învăța și pe alții lămurit că răul nu din natură este rău; iar celor ce întreabă de unde provine răul, le vom putea cu ușurință închide gura nu numai cu vorbe, ci și cu fapte, deoarece împărtășindu-ne de aceeași natură ca și ei, noi totuși ne-am izbăvit de răutatea lor. Să nu ne uităm numai la aceea că virtutea este însoțită de multe osteneți, ci și la faptul că este cu puțință a o îndeplini; și dacă vom încerca cu stăruință, vom vedea cât de ușor ne va fi în realizarea ei. Dacă cumva îmi vei vorbi de plăcerea izvorâtă din rău, spune-mi totodată și despre sfârșitul răului, fiindcă totdeauna răul duce la moarte, după cum și virtutea ne conduce la viață. Mai mult încă, dacă crezi, să examinăm pe fiecare din acestea două chiar mai înainte de sfârșit, și vom vedea răutatea plină de dureri, iar virtutea încărcată de plăcere. Ce poate fi mai dureros, spune-mi, ca o conștiință rea? Și ce poate fi mai plăcut ca o speranță bună? Nimic nu ne apasă și nu ne strâmtorează atât de mult, ca o conștiință rea, și nimic nu ne liniștește și nu ne face chiar de a zbură câte puțin, ca o conștiință bună. Aceasta se poate și din cele ce se petrec cu noi. Cei ce stau prin închisori și-și așteaptă osânda, chiar de s-ar bucura de cele mai mari desfătări, totuși trăiesc mai dureros decât cerșetorii, care, deși întră așa-zicând pe ușa cea strâmtă și îngustă, au însă cu ei conștiința bună și liniștită.

Așteptarea relelor nu-i lasă pe aceia să simtă desfătărilor ce le au la îndemână. Și ce vorbesc eu de cei închiși? Meșteșugarii, care muncesc și își petrec întreaga zi în osteneți, stau cu mult mai bine decât cei ce se învârtesc pe drumuri degeaba, și caută să se îmbogățească, având conștiința rea. Și pe gladiatori de aceea îi deplângem, deși de altfel îi vedem prin cârciumi îmbătându-se, ospătându-se și desfătându-se mai înainte de a intra în lupte, și-i considerăm mai nenorociți decât toți, pentru că nenorocirea sfârșitului ce-i așteaptă este cu mult mai mare decât plăcerile pe care le-au gustat cu puțin mai înainte. Însă dacă li s-ar părea plăcută această viață a lor, aduceți-vă aminte de cuvântul pe care neconținut vi-l spun, că nimic nu este de mirare ca cel care viețuiește în răutate să nu caute a fugi de întristarea și amarul răului. Căci iată, de pildă, cum un fapt atât de blestemat, celor ce-l fac li se pare a fi vrednic de iubit. Însă noi nu-i fericim pentru aceasta, ci

încă mai mult îi plângem, fiindcă nici nu cunosc relele în care se găesc. Ce ai putea să-mi spui despre desfrânați, care pentru o plăcere scurtă suferă o robie nedemnă, cheltuială de bani, frică necurmată, și, într-un cuvânt, duc viața lui Cain, ba chiar mai groaznică decât a aceluia, căci se tem de cele prezente, iar de cele viitoare tremură, și bănuiesc ca dușmani ai lor pe prieteni ca și pe neprieteni, pe cei ce știu ca și pe cei ce nu știu! Și încă nu stau numai aici, spre a se izbăvi de această agonie, ci cugetul lor le născocoște multe visuri pline de groază și-i sperie cu cele ce s-ar putea întâmpla.

Însă nu tot așa se petrec lucrurile cu omul înțelept. Ci el își petrece întreaga viață în pace și libertate multă. Pune deci în comparație acea plăcere scurtă cu valurile cele multe rezultate din ea, compar-o după aceea și cu durerea scurtă a înfrânării, cum și cu liniștea unei vieți veșnic netulburate, și atunci vei vedea că această viață este cu mult mai plăcută decât aceea. Cel ce voiește a răpi avutul altuia și a se arunca asupra averilor străine, oare nu suferă o mulțime de dureri, spune-mi, alergând el în toate părțile, lingușind slugile, și pe cei liberi, și pe paznici, amenințând, înfricoșând, purtându-se cu nerușinare, priveghind, tremurând în fiecare moment, și fiind bănuitor cu toate? Însă nu tot așa este cel ce disprețuiește averile, ci el se bucură de cea mai mare mulțumire, trăind în liniște și în cea mai mare siguranță. Și toate celelalte părți ale răului dacă ar voi cineva să le examineze, le-ar vedea pline de tulburări, pline de piedici.

Și, ceea ce e mai mult, că cele ale virtuții la început par foarte obositoare, și numai după aceasta sunt plăcute, pe când cele ale răului cu totul dimpotrivă, căci după o plăcere scurtă vin durerile și torturile, astfel că de aici dispare plăcerea cu totul. După cum cel ce așteaptă cununa nu simte nimic din greutatea de față, tot așa și cel ce după plăcere își așteaptă osânda nu poate să se folosească de o veselie curată, din cauza fricii ce-l tulbură într-una. Mai mult încă, dacă ar examina cineva cu exactitate, ar putea găsi la el multă durere chiar mai înainte de osânda faptelor lui, ar putea să găsească durere, zic, chiar în faptul că a îndrăznit a face răul. Și de credeți, apoi vom examina aceasta la cei ce răpesc averi străine, sau chiar și la cei ce posedă averi, fie ele adunate în orice mod. În vreme ce noi stăm departe de orice frică, de orice primejdie și groază, să ne închipuim că unul s-a îmbogățit în liniște, și că se ocupă fără teamă numai cu paza averilor sale, ceea ce este cu neputință, însă fie așa; deci, ce mulțumire are acest om?

Că și-a strâns multe averi? Însă tocmai acele averi nu-l lasă a fi mulțumit, căci pe cât timp el va dori și altele mai multe, se vor prelungi și torturile. Pofa numai când încetează și stă pe loc, numai atunci îi procură omului plăcere și mulțumire, fiindcă și noi când suntem însetați, numai atunci ne răcorim când bem pe cât voim; întrucât însă noi vom fi însetați, chiar de am seca toate izvoarele, mai mare ne va fi tortura; chiar de am înghiți multe râuri, totuși torturile setei vor fi mai grozave decât orice osândă. Tot așa și tu, dacă vei pofti chiar și după ce ai câștigat toate ale lumii, apoi mai mare vei face tortura, și cu atât mai mare, cu cât de mai multe te-ai îndulcit. Deci, să nu crezi că în a se îmbogăți cineva se găsește plăcerea și mulțumirea, ci în a nu dori să se îmbogățească. Întrucât dorești a te îmbogăți, niciodată nu vei înceta a fi torturat. Pofa de bogăție este un amor nesatisfăcut niciodată, și cu cât vei înainta mai mult pe această cale, cu atât mai mult te-ai depărtat de sfârșit. Deci nu este oare aceasta o enigmă, o abrutizare și o mare nebunie? Prin urmare, să ne depărtăm de rele, sau, mai bine zis, de cel dintâi rău, adică de bogății, și nici chiar să ne atingem de această poftă, iar de cumva ne-am atinge, să fugim categoric. Ceea ce înțeleptul sfătuiește a face cu femeia desfrânată, zicând: „Ferește-ți calea ta de ea și nu te apropia de ușa casei ei” (Pilde 5, 8), aceasta o zic și eu pentru iubitorii de averi. Dacă cumva vei cădea pe nesimțite în noianul acestei nebunii, cu greu vei putea ieși de acolo. După cum când ești prins în

vârtejurile apei nu vei putea scăpa ușor, oricât te-ai strădui, tot așa, ba încă cu mult mai rău, când vei cădea în adâncimea acestei poftă nu vei putea scăpa, și te vei pierde pe tine însuși împreună cu toate ale tale.

De aceea vă rog, să ne păzim dintru început, și să fugim de relele cele mici, fiindcă din cele mici se nasc cele mari. Cel ce se deprinde a spune despre fiecare păcat că „aceasta nu e nimic”, câte puțin totul va pierde. Vorba aceasta a introdus răul, a deschis tâlharului ușile, aceasta a dărâmat zidurile cetății, vorba aceasta, zic, că „asta nu este nimic”, a adus tot răul în lume. Tot așa se înmulțesc și bolile trupești, când cele mici, sau începutul bolii, este disprețuit. Dacă Isav nu ar fi dat mai dinainte drepturile sale de întâi născut, el nu s-ar fi făcut nevrednic de binecuvântările tatălui său, și dacă nu s-ar fi făcut pe sine nevrednic de acele binecuvântări, nu ar fi poftit să ucidă pe fratele său Iacov. Și Cain, dacă nu ar fi iubit primul loc, ci ar fi acordat lui Dumnezeu acest drept, nu ar fi avut pe cel de-al doilea; și iarăși dacă, având pe cel de-al doilea, ar fi ascultat de sfatul lui Dumnezeu, nu ar fi zămislit în el omorul fratelui său; și iarăși, dacă după ce l-a omorât ar fi venit la pocăință, și n-ar fi răspuns cu nerușinare lui Dumnezeu, care-l chema, nu ar fi suferit după aceasta acele rele mari.

Deci, dacă cei dinainte de lege, din cauza acestei leneviri, câte puțin și pe nesimțite ajungeau chiar la capătul răului, atunci cugetă singur, ce vom pătimi noi care suntem chemați la mai mari lupte, dacă nu vom fi cu băgare de seamă, dacă nu vom preîntâmpina relele, și dacă, mai înainte de a se aprinde focul, nu ne vom grăbi a stinge scânteia relelor. Așa de pildă, iată ce zic: îți calci jurământul neconținut? Tu nu te opri doar aici, adică să nu-ți mai calci jurământul, ci nimicește chiar jurământul cu totul, și la urmă nu vei avea nevoie de osteneală, fiindcă este cu mult mai greu ca, o dată ce ai jurat, să nu-ți calci jurământul, decât de a nu jura deloc. Ești poate batjocoritor, defăimător și bătăuș? Scrie-ți singur lege de a nu te înfuria și de a nu răcni deloc, și atunci împreună cu rădăcina răului se va nimici și fructul. Ești poate afemeiat și desfrânat? Pune-ți iarăși singur hotar, și hotărăște-te a nu te uita la femeie, nici a te duce la teatru, și nici de a privi în piață la frumuseți străine. Este cu mult mai ușor a nu vedea de la început o femeie frumoasă, decât a o vedea și a scoate din tine pofta după ea, în același timp a scoate și tulburarea ce ți-a pricinuit vederea ei. Luptele sunt mai ușoare la început, ba încă nu avem nevoie de luptă dacă nu deschidem ușa dușmanului, și dacă nu vom primi nici chiar sămânța răului. De aceea și Hristos îl pedepsește pe cel ce privește femeia cu nesaț, ca astfel să ne apere de o mai mare durere; de aceea, zic, poruncește a scoate din casă pe dușman înainte de a deveni puternic, că atunci e și mai ușor a-l scoate. Care este necesitatea de lucruri prisositoare? Ce nevoie te silește a te apuca la ceartă cu cei potrivnici, când premiul îți stă de față și fără luptă, și când poți a-l lua mai înainte chiar de luptă? Nu este atâta osteneală a vedea femeie frumoasă, pe cât este de a te stăpâni după ce le-ai văzut, ba chiar de a nu le vedea nu este nici o osteneală, pe când osteneala și sudoarea cea multă vine după ce le-ai văzut. Așadar, când și osteneala este mai mică – deși nici nu o poate numi cineva osteneală – și când și câștigul este mai mare, de ce atunci căutăm singuri a cădea în noianul nenumăratelor răutăți? Și nu este numai mai ușor a nu vedea femeie, ci încă de a te găsi și mai curat de această poftă; după cum și pentru cel ce o vede este mai greu a se izbăvi de osteneală și de pata ce o are, dacă se mai poate numi izbăvire. Cel ce nu vede o fată frumoasă, este curat de pofta izvorâtă de aici, pe când cel ce dorește a vedea, mai întâi își înjosește cugetul cu astfel de gânduri, și după ce îl întină de nenumărate ori, apoi își scoate pe față pata rezultată din poftă, dacă o mai scoate. De aceea tocmai și Hristos, ca nu cumva să pățimim în acest fel, nu împiedică numai omorul, ci chiar și mânia, nu numai desfrânarea, ci și privirea nesățioasă, nu numai călcarea jurământului, sau jurământul fals, ci chiar de a se jura cineva, fie pentru orice.

Și nu s-a mărginit numai aici, sau ca măsura virtuții să rămână aici, ci, fiindcă el a legiferat acestea, apoi a mers mai departe. Oprind omorul și poruncind a fi curat de mânie, poruncește în același timp ca cineva să fie gata a pătimi și rele, și încă să se pregătească de a pătimi nu numai atât cât voiește dușmanul, ci de a merge încă și mai departe, și astfel a birui furia aceluia prin prisosința dragostei și a filosofiei sale. Căci n-a zis el: „Dacă te va lovi pe obrazul drept, tu rabdă cu bărbăție, și fii liniștit”, ci a adăugat cu aceea de a-i da și celălalt obraz să-l lovească. „Întoarce-i, zice, și pe celălalt” (Matei 5, 39). Aceasta este biruința strălucită, de a-i da aceluia mai mult încă decât voiește el, și hotarele poftii lui rele a le covârși cu îmbelșugarea răbdării tale. Astfel și furia lui o vei doborî, și răsplata cel dintâi o vei lua din nou, și, într-un cuvânt, vei împrăștia mânia lui.

Ai văzut însă că spre a nu pătimi rău noi înșine suntem stăpâni, și nu cei ce ne pricinuiesc rău? Mai mult încă, că tot noi avem puterea nu numai de a nu pătimi răul, ci chiar de a face și binele, și, ceea ce este de admirat, că nu numai nu suntem nedreptățiți dacă priveghem, ci chiar ni se face bine și de cei prin care suntem nedreptățiți, și de alții. Judecă singur: te-a batjocorit cineva anume? Tu ești stăpân de a transforma acea batjocoră în laudă adusă ție. Dacă tu îi vei răspunde tot cu batjocoră, vei întinde mai mult necinstea, iar dacă vei binecuvânta pe cel ce te-a batjocorit, atunci vei vedea cum cei de față te vor încununa și te vor aclama. Ai văzut cum, prin cei ce ne nedreptățesc, ni se face bine, dacă voim? Aceasta se poate zice și în chestiune de bani, și în bătaie, și în toate celelalte ce s-ar întâmpla. Deci, dacă noi suntem răsplătiți și pentru cele ce suferim, și pentru că facem bine celor ce ne fac rău, singuri ne împletim o îndoită cunună.

Când vine cineva și-ți spune: „Cutare te-a batjocorit, și către toți cei de față te-a grăit de rău”, tu laudă-l pe acela către cel ce ți-a spus, și astfel chiar de ai voi să te aperi, vei putea să te răzbuni numai prin faptul că l-ai lăudat. Când tu faci așa, atunci cei ce te vor auzi, de ar fi cât de neștiutori, totuși pe tine te vor lăuda, iar pe acela îl vor urî ca pe o fiară, ba mai rău încă decât pe o fiară sălbatică, pentru că te-a supărat fără să-l fi nedreptățit, pe când tu, deși ai pățimit rău, totuși i-ai răsplătit cu binele, și atunci vei putea dovedi că toate cele vorbite de dânsul împotriva ta au fost spuse în zadar. Acela fiind muștrat de cuget pentru cele vorbite, dovedește prin aceasta că-i pare rău, iar tu, prin faptul că ai râs când ai auzit că te-a batjocorit, te-ai izbăvit singur de orice bănuială. Deci, gândește-te singur câte bunuri ai strâns de aici: întâi, că te-ai izbăvit singur de tulburare; în al doilea rând – deși aceasta ar putea să ocupe chiar primul loc – că chiar de vei fi avut greșeli, te-ai mântuit de ele, după cum s-a mântuit și vameșul acela, care a suferit în liniște acuzația fariseului. Pe lângă toate acestea, tu-ți faci prin această purtare sufletul înțelept și vei căpăta din partea tuturor mii de laude, iar bănuiala ce era asupra ta prin acele vorbe degrabă o vei împrăștia. De voiești poate să te răzbuni pe acela, nu e nici o îndoială că, într-un fel, vei avea și aceasta cu prisosință, fiindcă Însuși Dumnezeu îl va pedepsi pentru cele vorbite; iar chiar și mai înainte de acea pedeapsă, înțelepciunea ta îi va pricinui ea însăși lovitura cea mai grea. Nimic nu poate atinge mai mult pe cei ce ne batjocoresc decât simplul fapt că noi râdem de toate batjocurile lor.

Acestea toate cugetându-le, să fugim dar, iubiților, de micimea sufletească și să alergăm spre limanul îndelungii răbdări, ca astfel și aici să aflăm odihnă sufletelor noastre, după cum a hotărât și Hristos, și să ne bucurăm și de veșnicele bunătați, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Numai omul virtuții trăiește, cel păcătos este deja mort]

„Căci știm că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat”(Romani 7, 14). Fiindcă el a spus că mari rele au venit după ce Legea a fost dată, că păcatul a devenit mai puternic, fiind cuprins în poruncile Legii, și s-a întâmplat cu totul contrar de ceea ce voia Legea, iar prin aceasta a adus pe ascultători într-o mare nedumerire, de aceea la urmă spune și motivul pentru care lucrurile s-au petrecut așa, mai întâi scăpând Legea de bănuielile cele rele și viclene. Ca nu cumva auzind că păcatul și-a tras motivația din Lege și venind Legea, păcatul a reînviat, și că prin poruncile Legii el l-a amăgit pe om și l-a ucis, ca nu cumva, zic, să creadă că relele își au cauza în Lege, de aceea Apostolul ia apărarea Legii cu multă tărie, scăpând-o nu numai de învinovățire, ci chiar și aducându-i mari laude. Și aceasta o spune nu ca să facă pe placul Legii, ci lasă pe om să hotărască. „Căci știm că Legea e duhovnicească”, ca și cum ar fi zis: „E mărturisit de către toți acest lucru, este sigur că Legea e duhovnicească, și că prin urmare e departe mult de a fi ea cauza păcatului, sau răspunzătoare de relele întâmplate”. Ia aminte cum el nu numai că apără Legea, ci încă o și laudă cu toată puterea. Spunând că este duhovnicească, arată că ea este dascăl al virtuții și vrăjmașă răului, căci aceasta înseamnă a fi duhovnicesc, adică a depărta toate păcatele, ceea ce Legea și făcea, sfătuind, înfricoșând, pedepsind, îndreptând și îndemnând pe fiecare spre virtute. Deci cum de a venit păcatul, dacă Legea a fost un dascăl atât de minunat? De la lene și trândăvie.

De aceea a și adăugat: „iar eu sunt trupesc, vândut păcatului”. Aici vorbește în general, despre omul de dinainte de Lege și de după Lege. „Împreună cu moartea – zice – a intrat și mulțimea păcatelor. Când trupul a devenit muritor, a primit din necesitate la urmă și pofta, și mânia, și supărarea, și toate celelalte, care aveau nevoie de multă înțelepciune, ca nu cumva inundând să înăbușe în noi conștiința și să o afunde în adâncimea păcatului”. Acestea în sine nu erau păcate, ci necumpătarea cea neînfrânată a lor a făcut ca să fie păcate. De pildă, ca să iau ca exemplu una dintre cele de mai sus, eu zic că pofta în sine nu este un păcat, însă când ea cade în exces, când ea devine fără măsură și nu voiește a sta în lăuntrul legilor căsătoriei, ci aleargă după femei străine, atunci faptul devine preacurvie, însă nu din cauza poftii, ci din cauza exagerării ei. Și gândește-te la înțelepciunea lui Pavel, că după ce a laudat Legea, imediat s-a reîntors la timpurile de dinainte de Lege, ca astfel arătând cum se găsea pe atunci neamul nostru omenesc, și cum se găsea pe când a primit Legea, să dovedească că prezența harului a fost absolut necesară, ceea ce în tot locul a încercat să evedențieze.

Deci când el zice: „vândut sub păcat”, nu spune numai de cei de sub Lege, ci și de cei de dinaintea Legii și, în fine, de toți oamenii care au viețuit dintru început.

După aceea se referă și la modul vânzării și predării, zicând: „Pentru că ceea ce fac nu știu; căci nu săvârșesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc” (7, 15).

Dar ce vrea să zică prin „nu știu”? Adică „nu pricep, nu înțeleg, mă amăgesc singur”. Și când s-a mai întâmplat un asemenea fapt? Deoarece nimeni vreodată n-a păcătuit în necunoștință. Vezi

acum, că dacă noi nu vom primi vorbele acestea cu evlavie cuvenită, și dacă nu vom avea în vedere intenția apostolică, mii de absurdități ar rezulta de aici. Că dacă ei în neștiință au păcătuit, nici de pedeapsă nu erau vrednici. Deci, după cum am afirmat mai sus „că fără de Lege păcatul era mort”, nu a arătat că n-au știut când au păcătuit, ci că au știut, însă nu tocmai exact, de aceea erau și pedepsiți, însă nu atât de aspru după cum meritau; și iarăși zicând că „pofa nu au cunoscut-o”, n-a arătat o necunoștință totală, ci a arătat că nu cunoșteau clar; și iarăși când zice că „păcatul a lucrat în mine toată pofa”, n-a spus că porunca a făcut pofa, ci numai că păcatul a introdus prin poruncă întinderea poftei, sau mai bine zis mărimea ei; tot așa și aici, când zice „că ceea ce fac, nu știu”, nu arată necunoștință totală, fiindcă în asemenea caz cum ar fi putut ca împreună să se veselească omul cel dinăuntru cu Legea lui Dumnezeu?

Deci ce reprezintă „nu știu”? Adică sunt întunecat, sunt răpit deodată cu păcatul, sufăr un fel de siluire, sunt împins, nu mă pricep cum sunt amăgit – ceea ce și noi obișnuim a zice, ca de pildă: „Nu știu cum, venind cineva la mine, am fost momit de vorbele lui, am fost răpit etc.”, arătând prin aceasta nu o necunoștință completă, ci numai o împrejurare, o viclenie, o înșelăciune oarecare.

„Că nu săvârșesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc”. Dar cum nu știi ce faci, căci dacă voiești binele și urăști răul, aceasta este o cunoștință desăvârșită? De unde este arătat că și expresia de aici „ceea ce urăsc” a fost zisă nu nimicind liberul arbitru, nici introducând vreo silă oarecare. Căci dacă noi nu de bună voie, ci fiind siliți păcătuim, apoi iarăși pedeapsa celor de dinainte nu și-ar avea rațiunea de a fi. Deci după cum atunci când zice „nu știu” nu înțelege o neștiință totală, ci ceea ce am spus deja, tot așa și expresia „ceea ce urăsc” nu arată vreo silă, ci că cele săvârșite nu sunt de lăudat. Căci dacă nu ar însemna această expresie „ceea ce nu voiesc, aceea fac” ar fi adăugat, „ci ceea ce sunt silit, aceea o fac” fiindcă aceasta se împotrivesc voinței și puterii. Acum însă el n-a spus aceasta, ci a pus „ceea ce urăsc, aceea fac”, ca astfel să afli că nici când zice „ceea ce nu voiesc” el n-a desființat voința și putința omului. Așadar ce înseamnă expresia „ceea ce urăsc”? Adică ceea ce nu laud deloc, ceea ce conștiința mea nu aprobă, ceea ce nu iubesc. De aceea, în opoziție cu această expresie, a adăugat imediat: „ci fac ceea ce urăsc”. „Iar dacă fac ceea ce nu voiesc, recunosc că Legea este bună” (7, 16).

Ai văzut că nu este corupt cugetul, ci chiar și în faptă el își conservă noblețea sa? Căci dacă ia parte la păcat, în același timp și urăște păcatul, ceea ce n-ar putea fi o mai mare laudă adusă Legii, fie ea naturală, fie cea scrisă. „Cum că Legea este bună – zice – se vede din învinovățirile ce mi le fac însumi, neascultând de ea și urând faptele petrecute”. Deși, dacă Legea a fost cauza păcatului, cum atunci cel ce se veselea împreună cu ea ura ceea ce era poruncit de ea să se facă? „Recunosc că Legea e bună”, zice; „Dar acum nu eu fac aceasta, ci păcatul care locuiește în mine. Fiindcă știu că nu locuiește în mine, adică în trupul meu, ce este bun. Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu află” (7, 17-18).

Aceia care încearcă să defăimeze trupul omenesc și îl înstrăinează de creația lui Dumnezeu, de aceste pasaje se folosesc în susținerea ereziei lor. Deci ce am avea de zis? Tot ce am spus, discutând mai sus despre Lege, că după cum acolo spune că totul este al păcatului, tot așa și aici. Apostolul nu a spus că trupul lucrează aceea, ci păcatul care locuiește întru mine. Dar dacă zice că în trup nu locuiește ce este bun, aceasta nu este vina trupului, căci faptul că nu locuiește în el ce este bun, nu îl arată că este rău. Noi însă, mărturisim că trupul este mai mic decât spiritul, și inferior acestuia, nu însă și contrar și în luptă cu el, sau rău față de spirit, ci, ca și harfa în raport cu cel ce cântă la ea, sau ca și corabia în raport cu cârmaciul ei, așa și trupul se găsește față de spirit. Căci nici acelea nu sunt contrare celor ce le poartă și fac uz de ele, ci chiar se învoiesc foarte mult, deși nu sunt de aceeași cinste față de maistru.

După cum cel ce zice că meșteșugul nu stă în harfă, nici în corabie, ci în cântăreț sau în cârmaci, prin aceasta el nu le-a defăimat pe acelea, ci le-a arătat numai ca organe sau mijloace față de maestru, tot așa și Pavel zicând „că nu locuiește în mine ce este bun”, prin aceasta n-a defăimat trupul, ci a arătat numai superioritatea spiritului față de trup. Spiritul este care dirijează totul, fie în conducerea corăbiei, fie în cântarea armonioasă la harfă, ceea ce și Pavel arată aici, stabilind superioritatea spiritului. Deci despărțind pe om în aceste două, spirit și trup, zice că trupul este inferior și lipsit de pricepere, și că spiritul este mai înțelept, putând a cunoaște și ce trebuie a face, și ce nu trebuie, și destoinic de a înfrâna calul după cum voiește, însă că nefacând așa, vinovăția nu este numai a trupului, ci și a spiritului, care știind ce trebuie și ce nu trebuie a face, totuși n-a pus în lucrare cele nădăjduite. „Că a voi se află la mine, iar a face binele nu află”. Aici iarăși zicând „nu află” nu arată o completă neștiință sau nepricepere, ci numai o silă și un fel de viclenie a păcatului, ceea ce mai lămurit se vede din pasajele următoare.

„Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acesta îl săvârșesc. Iar dacă fac ce nu voiesc eu, nu eu fac asta, ci păcatul care locuiește în mine” (7, 19-20).

Ai văzut cum Apostolul, scăpând de învinovățire atât esența trupului, cât și a sufletului, a pus totul pe seama faptei rele? Dacă nu voiește răul, prin aceasta sufletul este scăpat de acuzație; și dacă nici trupul nu lucrează răul de la sine, apoi atunci și el este eliberat de învinovățire; de unde urmează că tot răul este numai în reaua intenție a celui ce face răul. Esența sau ființa sufletului și a trupului nu este tot una cu esența voinței noastre, fiindcă cele dintâi sunt lucrurile lui Dumnezeu, pe când cea de a doua este o mișcare derivată din noi înșine, putând a o duce unde voim.

Voința întregă, sau liberul nostru arbitru, este infiltrat în noi de Însuși Dumnezeu, pe când o voință precum aceea despre care vorbește Apostolul este a noastră proprie, derivată din intenția și din părerea noastră.

„Găsesc deci în mine, care voiesc să fac bine, legea că răul este legat de mine” (7, 21).

Cele spuse aici nu sunt foarte clare. Deci ce înseamnă aceasta, și ce vrea să spună aici Apostolul? „Laud legea – zice – după conștiință, și găsesc că este o bună sfătuitoare pentru mine, care voiesc binele, și încă îmi sporește chiar voința. După cum eu mă bucur de ea și o laud, tot așa și ea îmi laudă decizia mea”. Ai văzut cum el arată cunoștința celor bune și a celor rele, ca fiind așezată în noi de la început, iar Legea lui Moise lăudată și lăudând acea cunoștință? Nici mai sus el n-a spus că „sunt învățat, sau mă învăț prin lege”, ci „laud legea”, adică o aprob, mă învoiesc că ea „este bună”, și nici mai departe nu zice că „mă învăț de la ea”, ci „împreună mă bucur cu legea”. Și ce vrea să zică prin „împreună mă bucur”? Adică „mărturisesc că este bună, după cum și ea mărturisește despre mine, care voiesc a face binele”.

Așadar, a voi binele și a nu voi răul a fost sădit în om dintru început, iar Legea venind, a devenit un acuzator mai mare al faptelor rele, după cum și al celor bune a devenit un mai mare lăudător și încurajator. Ai văzut cum pretutindeni Legea este mărturisită numai ca o tensiune oarecare și ca un adaos mic la cunoștință, iar mai mult nimic?

„Că lăudându-mă ea – zice –, și eu bucurându-mă cu ea, și voind binele, răul încă îmi stă în față, și lucrarea lui nu se nimicește”. De aici rezultă că Legea numai într-atât poate fi de ajutor celui ce dorește a face binele întrucât și el însuși voiește aceleași lucruri ca și Legea.

Apoi fiindcă ceea ce a spus în acest pasaj este obscur și nelămurit, pășind mai departe lămurește mai bine problema, arătând cum răul stă de față, și cum numai celui ce voiește a face binele Legea îi este lege.

„Că, după omul cel lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu” (7, 22).

Am știut eu binele – zice – și mai înainte de Lege, dar acum, aflându-l și în litera Legii, laud

Legea.

„Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minții mele” (7, 23).

Aici iarăși a numit păcatul „lege” care se războiește, nu pentru vreo bună rânduială, ci pentru o supunere completă a celor ce ascultă de el. După cum atunci când numește pe Mamona domn și stăpân, iar pe pânțele îl numește dumnezeu, nu pentru vreo valoare a lor i-a numit așa, ci pentru robia cea mare a celor supuși lor, tot așa și aici a numit legea păcatului, pentru cei ce-i slujesc în acest mod, și se tem de a o părăsi, după cum se tem de a părăsi Legea cei ce au primit-o.

„Aceasta – zice – se împotrivesc legii naturale”, căci asta înseamnă „legii minții mele”. La urmă introduce și o luptă, pe care o atribuie întru totul legii naturale, adică conștiinței. Legea lui Moise mai pe urmă a venit și s-a alipit pe lângă legea naturală, însă și aceea ca și aceasta, aceea învățând, iar aceasta laudând cele cuvenite, nu s-au putut folosi cu nimic în această luptă, atât de mare se arată a fi tirania păcatului.

Aceasta arătând-o Pavel, și arătând biruința cea completă a păcatului, zice: „Văd o altă lege întru mădularele mele, războindu-se împotriva legii minții mele și dându-mă pe mine rob păcatului”. Nu zice „dându-mă rob aplecării, sau furiei trupului, și nici firii trupului”, ci „legii păcatului”, adică tiraniei și puterii păcatului. Și cum de zice atunci: „care este în mădularele mele”? Ce este aceasta? Dar nu este aceasta care face mădularele păcătoase, ci mai ales le și desparte de păcat, căci altceva este a fi întru, și alta de a fi chiar acela în care este intrat celălalt. După cum nici porunca nu este rea fiindcă prin ea și-a luat pricină păcatul, tot așa nici natura trupului nu este rea, deși prin ea păcatul ne biruie, fiindcă atunci va fi și spiritul rău, și cu atât mai mult decât trupul cu cât el are și autoritatea celor ce trebuie sau nu trebuie a face. Însă nu este așa, pentru că, dacă de pildă un tâlhar sau un tiran ar cuceri o casă minunată sau niște curți împărătești, nici nu ar încerca cineva să spună că bănuiala de cele întâmplătoare cade asupra casei, ci toată învinovățirea este aruncată asupra celor ce au uneltit aceasta.

Dar dușmanii adevărului, o dată cu impietatea lor, cad și într-o mare prostie, și nu simt că ei nu acuză numai trupul, ci defăimă și legea naturală, sau conștiința. Dacă trupul este rău, legea aceea este bună, prin faptul că se împotrivesc și se luptă cu răul, și dacă legea nu e bună, atunci trupul este bun, fiindcă se luptă și se războiește cu conștiința. Deci cum de zic ei că amândouă acestea – trupul și conștiința – sunt ale diavolului, de vreme ce se luptă între ele? Ai văzut câtă prostie unită cu impietate? Dar aceste credințe nu sunt și ale Bisericii, ci ea condamnă numai păcatul, iar despre fiecare lege, fie ea dată de Dumnezeu, fie dată prin fire, precum și Legea lui Moise chiar, Biserica zice că se luptă cu păcatul, iar nu cu trupul, căci nici trupul nu este păcătos în sine, sau mai bine zis nu este rău prin firea lui, căci este și el făptura lui Dumnezeu și destoinic spre toată fapta cea bună, dacă suntem în stare de trezvie.

„Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?” (7, 24).

Ai văzut cât de mare este tirania răului, de vreme ce chiar bucurându-se cineva de Lege, ea biruiește mintea? „Nici nu poate să spună cineva – zice – că păcatul mă ține în stăpânirea sa, urând și disprețuind eu Legea, căci eu mă bucur de ea, ba o și laud, adică o aprob, și mă refugiez într-însa, însă ea n-a putut să mă scape chiar fugind către ea, pe când Hristos m-a salvat chiar fugind eu de El”. Ai văzut tu cât de mare este superioritatea harului? Dar aceasta n-a spus-o chiar așa Apostolul, ci numai tânguindu-se și plângând mult, ca și cum s-ar fi găsit neajutorat; și în nepriceperea sa arată puterea lui Hristos, căci zice: „Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?”. „Căci Legea n-a putut”, zice, „și conștiința mea n-a fost de ajuns, deși laudă cele bune, și încă nu numai că laudă, ci se și luptă cu cele contrare, căci expresia va izbăvi o arată și pe ea împotrividu-se; deci de unde îmi va veni nădejdea mântuirii?”.

„Mulțumesc lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, Domnul nostru!” (7, 25).

Ai văzut cum a arătat ca necesară prezența harului, și cum succesele harului sunt comune Tatălui și Fiului? Că dacă el mulțumește Tatălui, apoi cauza acestei mulțumiri este și Fiul. Când tu auzi pe Apostol zicând: „cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia”, să nu-ți închipui cumva că el învinovățește trupul. Nici n-a zis el „trupul păcatului”, ci „trupul morții”, adică trupul cel muritor, cel stăpânit de moarte, iar nu cel ce a născut moartea, ceea ce este dovada silei ce a suferit, iar nu a răutății lui naturale. Precum de pildă un rob luat în sclavie de barbari ar spune că este al barbarilor, nu pentru că el ar fi barbar, ci fiindcă este stăpânit de barbari, tot așa se zice și de „trupul morții”, nu fiindcă el a pricinuit moartea, ci fiindcă este stăpânit de ea. De aceea el nu voiește a se izbăvi de trupul acesta, ci de trupul cel muritor, lăsând a se înțelege, ceea ce de multe ori am spus, că din moment ce trupul a devenit împătimit, adică supus patimilor de tot felul, a devenit în același timp și mai ușor de cucerit de către păcat.

„Și din ce cauză, zici, au fost pedepsiți cei ce au păcătuit mai înainte de har, dacă atât de mare era tirania păcatului?”. Că li s-au poruncit atâtea, pe câte erau cu puțință de a le îndeplini, chiar stăpânind și păcatul. Nu i-a împins doar spre cea mai desăvârșită viață, căci le permitea de a se bucura și de averi, nu-i împiedica nici de a avea femei mai multe, nici de a se dezmiarda cumpătați în plăceri, și de a-și descoperi chiar furia lor față de dreptul Moise, și în fine atât de mare era pogorământul dreptului față de ei, încât legea scrisă le cerea mai puțin chiar decât le porunca legea naturală (conștiința).

Legea naturală, de pildă, porunca ca în orice timp un bărbat să se însoțească cu o singură femeie, ceea ce și Hristos spunea: „Cel ce i-a făcut de la început, i-a făcut bărbat și femeie” (Matei 19, 4), pe când Legea lui Moise nu împiedica nici de a alunga pe femeie și de a introduce în casă pe alta, și nici nu oprea de a avea două în același timp. Afară de aceasta, ar putea găsi cineva că și în multe altele cei dinaintea de Lege, învățați fiind numai de legea naturală, aveau mai multe merite decât cei învățați de Legea scrisă. De aceea, nici că au fost influențați atât de mult cei din vechime, când s-a dat evreilor o legislație atât de cumpătată, și dacă ei nici așa n-au putut ajunge la un rezultat bun, apoi vina este numai a lenei și a trândăviei lor.

Iată de ce și Pavel mulțumește că Hristos, cercetând în amănunt cauza, nu numai că nu a cerut răspundere pentru cele cumpătate, ci încă ne-a făcut destoinici și pentru o călătorie mai îndelungată pe calea virtuții. De aceea zice: „Mulțumesc Dumnezeului meu prin Iisus Hristos”, și lăsând la o parte mântuirea neamului omenesc, ca mărturisită fiind de toți, el după cele deja vorbite trece deodată la altceva mai mult, spunând că nu numai că ne-am izbăvit de cele de dinainte, dar și pentru cele viitoare am devenit nebiruiți.

„Drept aceea nici o osândă nu este acum asupra celor ce sunt în Hristos Iisus” (8, 1).

Dar aceasta n-a spus-o mai înainte, până ce nu a amintit iarăși de starea de până la venirea Mântuitorului. Mai înainte a zis: „Dar eu însumi cu mintea mea slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul legii păcatului”, și după aceasta imediat a adăugat că „nici o osândă nu este acum celor ce sunt intru Hristos Iisus”.

Apoi, întrucât i s-ar fi putut răspunde că și după botez mulți păcătuiesc, de aceea se grăbește a spune că nu toți cei ce sunt botezați întru Hristos Iisus, dar trăiesc nepăsători, ci numai aceia dintre ei „care nu umblă după trup, ci după Duh”, arătând că totul depinde în cele din urmă de vrednicia sau de trândăvia noastră. Acum este cu puțință de a nu umbla după trup, atunci însă era ceva mai greu.

Mai departe tot aceeași idee o prezintă, însă sub o altă formă, zicând: „Că legea duhului vieții în Hristos Iisus m-a liberat de legea păcatului și a morții” (8, 2).

Aici el numește duh legea duhului, după cum și legea păcatului o numește păcat. Dar mai sus el a

numit și Legea lui Moise duhovnicească, întrucât zice: „Știm că legea este duhovnicească” (7, 14); deci care este deosebirea între acestea două? Mare și nemărginită. Legea aceea a fost duhovnicească, iar aceasta este a duhului. Și ce anume o separă de aceea? Că Legea lui Moise a fost numai dată de duh, pe când aceasta, pe lângă că este a Duhului, dar și acordă cu îmbelșugare harul Duhului tuturor celor ce o primesc. De aceea a și numit-o legea vieții, spre deosebire de legea păcatului, iar nu de Legea mozaică. Când el zice: „m-a eliberat de legea păcatului”, nu spune aici de Legea lui Moise. Nicăieri Apostolul nu numește Legea lui Moise legea păcatului, căci cum putea el tocmai, care a numit-o de multe ori dreaptă și sfântă, să o numească legea păcatului? Dar a numit legea păcatului acea lege care se împotrivesc legii minții. Această luptă mare, deci, purtând harul Duhului, a omorât păcatul, a făcut ca lupta noastră să ne fie ușoară, și mai întâi încununându-ne, a sosit la urmă cu multă putere, spre a ne ajuta în luptă.

Apoi, ceea ce face peste tot, face și aici, adică de la Fiul trecând la Duhul, iar de la Duhul la Fiul și la Tatăl, judecă toate ale noastre prin Treime. Într-adevăr, zicând el mai sus: „Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia”, a arătat pe Tatăl făcând aceasta, prin Fiul, apoi și pe Duhul Sfânt împreună cu Fiul, căci zice: „Că legea Duhului vieții întru Hristos Iisus m-a izbăvit”.

Și mai departe iarăși pe Tatăl și pe Fiul îi pomenește, zicând: „Pentru că ceea ce era cu neputință Legii - fiind slabă prin trup - a săvârșit Dumnezeu, trimitând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup” (8, 3).

Aici iarăși se pare că Apostolul defăima Legea; însă dacă ar fi cineva cu multă băgare de seamă, ar afla că o laudă, ba încă foarte mult, arătând-o împreună-grăitoare cu Hristos, și tot aceleași preferându-le și Legea. Apostolul n-a zis: „ceea ce era rău în lege”, ci „ceea ce era cu neputință Legii”, și iarăși „întru care era slabă” și nu întru care urzea răul. Dar nici slăbiciunea Legii nu i se atribuie ei, ci trupului, zicând: „întru care era slabă prin trup”. Trup aici nu numește însăși ființa lui, însuși subiectul sau esența lui, ci cugetul cel trupesc, astfel că prin aceste expresii el scapă de acuzații trupul, ca și Legea lui Moise.

Și nu numai prin acestea, ci și prin cele ce urmează. Dacă Legea era contrară, apoi cum de a venit Hristos în ajutorul ei? Cum de împlinește îndreptarea ei și vine în ajutor, osândind păcatul în trup? Apoi tocmai aceasta mai lipsea, fiindcă demult Legea osânda păcatul în sufletul omului. Dar ce? Oare Legea a făcut ceea ce era mai important, și Unul Născut Fiul lui Dumnezeu a făcut ceea ce era de mai puțină însemnătate? Nicidecum, căci și aceea – legea naturală sau conștiința – tot Dumnezeu a pus-o în sufletul omului, și tot el a adăugat la timp și Legea scrisă. De altfel, nici un folos nu ar fi fost important, dacă nu s-ar fi adăugat pe lângă el și ceea ce se crede ca secundar.

Căci ce folos este de a ști cineva ce trebuie să facă, și totuși nu face? Nici unul. Ba încă și osânda îi este mai mare. Așa că cel ce a izbăvit sufletul, același este care a făcut ca și trupul să devină mai sprinten. A învăța pe cineva e lucru ușor; însă a-i arăta și o cale oarecare, sau, mai bine zis, un mijloc sigur prin care să realizeze cu ușurință cele învățate, aceasta este de admirat. De aceea a venit Unul Născut al lui Dumnezeu, și nici că s-a depărtat până ce mai întâi nu ne-a izbăvit de acea greutate. Și ceea ce e mai important e însuși modul biruinței Lui. Fiindcă El n-a luat alt trup, ci chiar acel trup omenesc obosit și zdrobit. După cum cineva, văzând în piață o femeie obișnuită lovită și maltratată de un moșic, ar veni în ajutorul acelei femei, spunând că el este fiul ei, deși este fiul împăratului, și astfel ar scăpa pe acea femeie din ghearele dușmanilor ei, tocmai așa a făcut Hristos, fiindcă, luându-ne apărarea și mărturisind că El este Fiul Omului, S-a pus în dreptul nostru și a osândit păcatul. După aceea păcatul n-a mai îndrăznit să lovească în om. Ba mai mult, El – Fiul lui Dumnezeu – a lovit păcatul cu o lovitură de moarte; însă prin aceasta n-a

fost osândit trupul cel lovit, ci păcatul care lovea a fost zdrobit și înfrânt, ceea ce este mai minunat decât orice.

Căci dacă biruința nu era în trup, nu ar fi fost atât de minunat lucru, fiindcă și Legea făcea aceasta; faptul minunat este că împreună cu trupul au stat și trofee, iar el [trupul], care de mii de ori a fost zdrobit de păcat, a repurtat o biruință strălucită asupra păcatului. Privește câte fapte minunate s-au petrecut aici: întâi, că păcatul n-a biruit trupul; al doilea, că a fost biruit păcatul, și încă de trup, căci nu este totuna a nu fi învins cu a birui pe cel ce veșnic te atacă; al treilea, că nu numai că a biruit, ci l-a și osândit. Nu a fost învins păcatul, ca să nu mai păcătuiască, însă ca trupul, care era mai înainte atât de disprețuit, să biruiască păcatul și să-l osândească prin moarte, puțință în care se și arată bunătatea firească a trupului.

Astfel, s-a dezlegat și puterea păcatului, iar în același timp a ucis și moartea ce era introdusă de păcat. Cât timp păcatul lua în stăpânire pe cei păcătoși, le aducea și sfârșitul, după cuvântul dreptului: „Moartea păcătosului cumplită este”, dar acum, aflând trup nemuritor și predându-l morții, a fost osândit ca nedreptățind trupul. Ai văzut câte biruințe au fost? A nu fi biruit trupul de păcat, ba încă a învinge pe păcat și a-l și osândi, și încă nu a-l osândi într-un fel oarecare, ci a-l osândi ca păcătuind, iată biruințele. Mai înainte îl mustră ca păcătuind, și după aceea l-a osândit, nu numai cu autoritatea și puterea sa, ci și prin cuvântul dreptului.

Aceasta a arătat-o zicând: „și pentru păcat a osândit păcatul în trup”. Ai văzut că pretutindeni păcatul este condamnat, iar nicidecum trupul, care este chiar încununat? Ai văzut că hotărârea contra păcatului este exprimată destul de lămurit? Dar dacă spune că Dumnezeu a trimis pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului, apoi să nu-ți închipui că a avut alt trup, ci fiindcă a fost vorbit de trupul păcatului, de aceea a pus și asemănarea. Hristos a avut firea noastră întocmai, însă fără de păcat, așa că și de aici este învederat că natura trupului nostru nu este rea. Hristos n-a luat alt trup în locul celui dinainte, nici că schimbându-i esența cu totul, l-ar fi pregătit astfel de a îndrepta slăbiciunea trupului omenesc, ci lăsându-l în aceeași natură, a proclamat astfel biruința și cununa luată contra păcatului, iar după biruință și pe el l-a înviat și l-a făcut nemuritor. „Și ce are de-a face cu mine – zici tu – dacă acestea s-au petrecut în acel trup?”. Are de-a face cu tine, și încă mult, și tocmai de aceea a adăugat Apostolul: „Pentru ca îndreptarea din Lege să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh” (8, 4).

Dar ce vrea să zică prin „îndreptarea”?

Adică sfârșitul, scopul, izbânda Legii. Căci ce voia Hristos și ce a poruncit El? Ca trupul să fie nemuritor. Aceasta noi am câștigat-o prin Hristos. A se împotrivi și a se lupta pentru noi, aceasta a fost fapta Lui; a noastră însă este de a ne bucura de biruință. „Așadar, nu vom mai păcătui de acum?”. Nu vom mai păcătui, dacă însă nu vom fi cu totul moleșiți și căzuți. De aceea a și adăugat Apostolul: „care nu umblăm după trup”. Ca nu cumva auzind că Hristos te-a izbăvit de lupta împotriva păcatului, și că îndreptarea Legii s-a împlinit în tine, păcatul fiind osândit în trup, să lași la o parte orice pregătire de luptă, de aceea zicând mai sus: „nici o pedeapsă nu este acum”, a adăugat aici: „care nu umblă după trup” și „ca îndreptarea legii să se împlinească întru noi”, ceea ce este același lucru, sau, mai bine zis, nu numai același lucru, ci mai mult chiar. Într-adevăr, că după ce Apostolul zice: „ca îndreptarea Legii să se împlinească întru noi, care nu umblăm după trup”, a adăugat imediat: „ci după Duh”, arătând nu numai că trebuie a ne depărta de rele, ci și în fapte bune a ne mândri.

A-ți da ție cununa cea neveștejită, aceasta aparține Lui, însă a stăpâni lucrul dat, aceasta este treaba ta. Că ceea ce era dreptul Legii, de a nu te face vinovat cu blestemul, aceasta a săvârșit-o Hristos.

Deci nu trăda un astfel de dar, ci stai cu voinicie păstrând un astfel de tezaur prețios. Aici îți mai arată că nu ne este de ajuns spre mântuire numai baia renașterii, sau botezul, dacă după această baie sfântă și sfințitoare nu vom dovedi și o viață vrednică de acest mare dar. Așa că, spunând acestea, iarăși vorbește în favoarea Legii, căci și după ce am crezut în Hristos, noi trebuie a face totul ca îndreptarea Legii să statornicească în noi ceea ce a împlinit Hristos, iar nu să se lase stricăciunii.

„Căci cei ce sunt după trup, aceia cugetă cele ale trupului, iar cei ce sunt după Duh, cele ale Duhului” (8, 5).

Însă nici aceasta nu este vreo păcădă adusă trupului, căci întrucât noi îl păzim în bună rânduială, nu se întâmplă nimic nelalocul lui, dar când îi permitem totul, iar el iese din marginile sale, și ajunge de se împotrivesc sufletului, atunci totul se prăpădește și se strică, nu doar prin natura sa, ci prin necumpătarea și prin neorânduiala urmată din ea.

„Iar cei după Duh, cele ale Duhului”, zice. „Pentru că dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață și pace (8, 6).

Nu zice „natura trupului”, nici „ființa sau esența lui”, ci „cugetul” este ceea ce s-ar putea îndrepta și ridica din nou. Aceasta o spune Apostolul nu cu scopul de a da trupului o judecată aparte – să nu fie! –, ci arătând numai aplecarea cea josnică a cugetului. Iar prin faptul că-l numește atât de rău și căzut, ceea ce obișnuiește Apostolul în multe părți a face, ca de pildă când nu numai trupul, ci omul întreg, cu sufletul împreună, este numit de el cu denumiri înjositoare, nu înseamnă altceva decât că voiește a ne face atenți în săvârșirea lucrărilor noastre.

„Iar cei după Duh, cele ale Duhului”. Aici iarăși vorbește de cugetul duhului, zicând: „Iar Cel ce cercetează inimile știe care este dorința Duhului” (8, 27), și arată multe bunuri izvorâte din asemenea cuget, și în viața prezentă, și în cea viitoare. Cu mult mai mari bunuri ne procură cugetul duhovnicesc decât cel trupesc. De aceea și adaugă zicând: cugetul duhovnicesc este „viață și pace”, pe de o parte spre deosebire de cugetul trupului, care „este moarte”, iar pe de alta spre deosebire de cele ce urmează mai departe:

„Fiindcă dorința cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu” (8, 7), ceea ce e mai rău decât moartea.

Apoi arată cum asemenea cuget este și moarte, și vrăjmaș, „căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate”, zice. Dar tu nu te tulbura auzind „că nici nu poate”, fiindcă această dificultate este ușor de dezlegat. Cugetul trupului aici el îl numește cugetul cel pământesc, cel tâmpit, cel înnebunit după cele pământești și după faptele cele rele. Acest cuget, zice el că este cu neputință de-a se supune lui Dumnezeu. Dar atunci ce speranță de mântuire mai este, dacă este cu neputință ca din rău să se facă bun? Însă Apostolul nu spune aceasta, fiindcă el, Pavel, a putut deveni ceea ce a fost? Cum tâlharul de pe cruce? Cum Manase? Cum ninevitenii? Cum a putut a se îndrepta David, care căzuse? Cum și-a redobândit Petru ceea ce pierduse mai înainte lepădându-se de trei ori de Hristos? Cum cel ce curvește este numărat în ceata lui Hristos? Cum galatenii aceia, care căzuseră din har, au putut să se reîntoarcă la starea dinainte?

Deci el nu spune că este cu neputință ca cel rău să devină bun, ci că e cu neputință ca rămânând cineva sau stăruind în rău, să se supună lui Dumnezeu; dar dacă el se schimbă, apoi atunci devine bun, și cu ușurință se supune lui Dumnezeu. Apostolul n-a spus că omul nu se poate supune lui Dumnezeu, ci că fapta rea nu poate fi în același timp și bună, ca și cum ar zice cineva că curvia nu poate fi înțelepciune, nici răutatea nu poate fi virtute, ceea ce și Mântuitorul spune în Evanghelie: „Nu poate pom bun să facă roade rele, nici pom rău să facă roade bune” (Matei 7, 18). Dar Hristos prin această expresie nu împiedică nicidecum ca din rău să se prefacă în bun, ci

spune doar că, rămânând pomul rău, nu poate face roade bune. N-a zis că „nu poate pomul rău să devină bun”, ci că, rămânând rău, nu poate face roade bune. Cum este cu puțință de a se preface răul în bine, aceasta nu numai aici a arătat-o, ci și în parabola unde vorbește de neghina care ar putea deveni grâu, drept care și oprește de a fi smulse: „ca nu cumva, plivind neghina, să smulgeți o dată cu ea și grâul” (Matei 13, 29), adică să rupeți grâul ce s-ar putea să răsară mai târziu.

Așadar, sub denumirea de cugetul trupului, Apostolul numește răutatea, iar sub aceea de cugetul duhului, înțelege harul dat nouă, și acțiunea aceea judecată ca bună de libera noastră voință.

Nicăieri însă nu vorbește aici despre ipostasul sau ființa vreunui cuget al trupului, ci despre virtute și răutate. „Ceea ce n-ai putut face în Lege – zice –, vei putea face acum pășind drept și fără teamă, dacă însă vei câștiga ajutorul Duhului. Nu este de ajuns de a nu umbla după trup, ci trebuie și de a păși după Duh, fiindcă pentru mântuirea noastră nu este de ajuns numai de a ne abate de la rele, ci trebuie și cele bune a le face. Dar aceasta numai atunci va fi, când vom da spiritul nostru Duhului, și când vom sili trupul de a-și cunoaște rânduiala sa. Astfel și trupul îl vom putea face duhovnicesc, precum și dacă ne trândăvim, chiar și sufletul îl vom face trupesc. Deci, fiindcă nu la voia naturii a lăsat acest dar, ci l-a încredințat liberei tale voințe, îți stă în putere de a deveni trupul duhovnicesc sau sufletul trupesc, căci totul depinde de tine. Păcatul nu se mai luptă acum cu legea minții noastre, nici nu ne mai robește ca mai înainte, ci toate acelea au încetat și au fost răpuse de harul Duhului, care a făcut ca patimile să se teamă și să tremure. Dar dacă tu singur stingi lumina, dacă tu singur scoți și alungi pe cîrmaciul corăbiei tale, la urmă naufragiul ție singur ți se datorează.

Cum virtutea a devenit mai ușoară acum – pentru care și înțelepciunea este mai mare –, află de acolo cum mergeau lucrurile pe când Legea stăpânea pe oameni, și cum merg astăzi, când a strălucit harul Duhului. Ceea ce mai înainte nimănui nu părea a fi cu puțință, ca de pildă fecioria, disprețuirea morții și a multor patimi, toate acestea astăzi se săvârșesc pretutindeni în lumea întregă, și nu numai printre noi, ci și printre sciți și traci, indieni, perși, și printre mulți alți barbari vei găsi haruri de fecioare, o mulțime de martiri, organizări de călugări, și chiar mai mulți de felul acesta decât de cei însurați. Vei găsi la aceștia și sărăcie multă, și post îndelungat, ceea ce afară de unul sau de doi, cei din vechime, care viețuiau după Lege, nici prin vis nu și-au putut închipui că s-ar putea vreodată.

Văzând, așadar, adevărul lucrurilor răsunând mai strălucit decât orice trâmbiță, nu te moleși, nici nu trăda un astfel de har. Nu este cu puțință a se mântui cineva după primirea credinței, dacă trândăvește. Sunt ușoare mijloacele ca luptându-te să biruiești, însă nu dormind sau abuzând de măreția harului, nici prin trândăvie, ca apoi iarăși să te tăvălești în mocirla de dinainte. De aceea și spune Apostolul: „Iar cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu”. Dar ce zici tu? Ca să plăcem lui Dumnezeu, trebuie oare a ne tăia trupul și a-l părăsi? Ne poruncește oare de a deveni omorâtori ai noștri, ca să putem ajunge la virtute? Privește câte absurdități se pot naște, dacă cele vorbite le primim fără băgare de seamă!

Prin expresia „trup” Apostolul nu înțelege aici trupul pe care-l purtăm, sau ființa trupului, ci viața trupestă și lumească, viața aceea încărcată de dezmierdări și de desfrâu, care-l face trupesc pe întregul om. După cum cei ce sunt înaripați cu duhul îl fac chiar și pe trup duhovnicesc, tot așa și cei ce fug de duh, slujind pântecelui și plăcerilor, îl fac și pe suflet trup, fără însă de a-i schimba prin aceasta esența, ci numai că înjosesc și necinstesc fireasca lui noblețe.

Acest mod de întrebuințare a cuvintelor se găsește și în Vechiul Testament în multe locuri, unde sub denumire de trup se înțelege viața aceea pământească și josnică, încărcată de plăceri absurde.

Și lui Noe de pildă îi zice Dumnezeu: „Nu va rămâne Duhul Meu pururi în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup” (Facerea 6, 3), deși însuși Noe era îmbrăcat cu trup. Însă vina nu sta în aceea că erau îmbrăcați cu trup, căci aceasta era în ordinea firii, ci în aceea că ei preferaseră viața trupească. De aceea și Pavel zice: „Cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu”, după care imediat adaugă: „Dar voi nu sunteți în trup, ci în Duh” (8, 9), unde iarăși nu vorbește de trupul obișnuit, ci de trup ca victimă târâtă și ținută sub robie de patimi.

„Dar de ce – zici tu – n-a vorbit așa, și nici n-a pus deosebirea în ochii tuturor?”. Pentru ca să înalțe pe ascultători și să arate că cel ce viețuiește drept nu este în trup. Cum că omul duhovnicesc nu mai este în păcat, faptul acesta se vede, dar Apostolul pune și ceea ce este mai important, că nu numai că nu se mai află în păcat, ci un astfel de om nu mai este nici în trup, căci el a devenit înger de aici, și că se ridică spre cer, iar trupul îl are ca de prisos.

Deci dacă tu defaimi trupul, fiindcă cu această denumire Apostolul a arătat viața trupească, apoi atunci defaimi și lumea întreagă, căci de multe ori și sub cuvântul de lume se înțelege răutatea, precum acolo unde zicea Hristos ucenicilor: „Voi nu sunteți din lumea aceasta”, sau precum acolo unde zicea către frații Lui: „Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște” (Ioan 15, 19; 7, 7). Atunci și pe suflet îl veți crede a fi străin de Dumnezeu, fiindcă și pe cei ce viețuiesc în rătăcire Apostolul îi numește ca având spirit și trup. Dar nu este așa. Nu trebuie a primi cuvintele în mod simplu, ci pretutindeni e nevoie de a fi cu cea mai mare băgare de seamă la scopul celui ce vorbește, și a cunoaște sensul exact al celor vorbite. Unele din ele sunt bune, altele sunt rele, iar altele sunt la mijloc între cele două dintâi; de pildă, spirit și corp sunt la mijloc, fiindcă pot deveni și una și alta, pe când duhul veșnic este al celor bune, și niciodată nu poate deveni altceva.

Și aici, ca și mai sus, sub denumirea de cugetul trupului se înțelege fapta cea rea a celor ce pururea sunt răi, fiindcă nu se supun legii lui Dumnezeu. Dar dacă tu dai și sufletul și trupul celui mai bun – adică duhului – ai câștigat partea aceluia, pe când dacă le dai celui mai rău, prin aceasta te-ai făcut părtaș pierzării, nu prin natura sufletului și a trupului, ci prin intenție, sau, mai bine zis, prin voința care e stăpână absolută de a alege una din acestea două.

Și cum că acestea sunt așa, și cele vorbite nu sunt spre defăimarea trupului, iarăși să întrebuițăm aceleași expresii, și să le examinăm mai cu de-amănuntul. „Iar voi, zice, nu sunteți în trup, ci în Duh”.

Dar ce? Oare nu erau ei în trup, ci se perindau prin lume fără trupuri? Și cum s-ar putea zice aceasta? Ai văzut că Apostolul, prin această expresie, face aluzie la viața trupească? Și de ce oare n-a zis: „că voi nu mai sunteți în păcat”, ci „nu sunteți în trup”? Pentru ca să afli că Hristos nu numai tirania păcatului a stins, ci și trupul l-a făcut mai ușor și mai duhovnicesc, și nu doar că prin schimbarea naturii trupului, ci numai prin înariparea lui, adică prin încurajarea și entuziasmarea lui. După cum prin însoțirea focului cu fierul, foc devine și fierul, rămânând totuși în propria sa natură, tot așa și trupul credincioșilor, care au în ei Duhul, se preface în aceeași energie cu El, adică devine duhovnicesc, și deși din toate părțile este răstignit, el totuși este înaripat, împreună cu sufletul, cum de pildă era trupul celui ce grăia acestea. De aceea el își bătea joc de orice desfătare și plăcere, și se simțea mulțumit și încântat în foame și bătaie, și cât timp era întemnițat, nici că se supăra întru ceva pătimind acestea! De aceea și zicea el: „Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veșnică covârșitoare (II Corinteni 4, 17), fiindcă atât de bine își dăscălise trupul său, încât să călătorească împreună cu Duhul.

„Iar de nu are cineva Duhul lui Hristos”. Nu a zis „iar de nu aveți voi”, ci faptul acesta dureros îl atribuie altora, zicând: „acela nu este al Lui”.

„Iar dacă Hristos este în voi...”(8, 10).

Aici iarăși le pune înaintea celor bune. Ceea ce e dureros și trist, el o spune scurt și la mijlocul frazei, pe când ceea ce este iubit și dorit o pune de amândouă părțile, și prin multe vorbe, ca astfel să întunece efectul produs de întristare. Aceasta o zice Apostolul nu spunând că Duhul este Hristos – să nu fie una ca aceasta! –, ci arătând că cel ce are Duhul nu numai că se numește al lui Hristos, dar chiar are pe Hristos în el, fiindcă nu se poate ca Duhul să fie de față și Hristos să nu fie. Unde este un ipostas al Treimii, acolo este de față Treimea întregă, fiindcă **Treimea este nedespărțită în Sine și unită în mod desăvârșit.**

„Și ce va fi dacă Hristos este în noi?”, zici. „Trupul este mort pentru păcat, zice, iar Duhul viază pentru dreptate”. Ai văzut câte rele sunt, când cineva nu are Duhul Sfânt? Moarte, dușmănie către Dumnezeu, a nu putea fi mulțumit de legile lui Dumnezeu, a nu fi al lui Hristos precum trebuie, a nu-L avea pe El în sine. Acum gândește-te și la bunurile ce sunt, când cineva are în sine Duhul; că el este al lui Hristos, că are în sine pe Însuși Hristos, că luptă ca să întrecă pe îngeri în viață curată. Aceasta va să zică a-și omorî cineva trupul, a vieții viață nemuritoare, a avea chiar de pe acum garanția învierii din morți, a păși cu ușurință pe calea virtuții, așa că un astfel de om este încununat la urmă, fără alte fapte sau osteneți. De aceea a și adăugat expresia „pentru păcat”, ca să afli, o dată pentru totdeauna, că el n-a omorât natura trupului, ci numai păcatul, fiindcă dacă s-ar omorî natura trupului, s-ar omorî în același timp și multe altele de care s-ar putea folosi sufletul. Deci el nu spune aceasta, ci voiește ca trupul, chiar trăind, să rămână mort. A avea pe Fiul în noi, cum și a fi în noi Duhul, este semn că trupurile noastre, în ceea ce privește săvârșirea păcatului, cu nimic să nu se deosebească de trupurile cele moarte din coșciuge. Dar tu nu te speria auzind de moarte, căci o astfel de moarte are în ea adevărata viață, pe care nici o moarte nu o va atinge. Astfel este viața Duhului; ea nu se supune morții, ci consumă și nimicește moartea, iar ceea ce a primit, ea păstrează pentru totdeauna nemuritor. De aceea, zicând că trupul este mort pentru păcat, nu a spus că „Duhul viază”, ci că „Duhul viază pentru dreptate”, ca să arate că Duhul poate să dea viață și altora, după cum voiește. Apoi iarăși încordând atenția ascultătorilor, spune și cauza vieții, și dovada în același timp. Cauza este dreptatea: „Păcatul nu mai există – zice –, nici moartea nu se mai arată, iar moartea nearătându-se, viața este curată”.

„Iar dacă Duhul Celui ce a înviat pe Iisus din morți locuiește în voi, Cel ce a înviat pe Hristos Iisus din morți va face vii și trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul Său, Care locuiește în voi” (8, 11).

Aici iarăși aduce vorba de înviere, fiindcă aceasta mai ales era cea care deștepta speranța ascultătorilor. „Nu te teme – zice – dacă ești îmbrăcat cu trup mort; ai în tine Duhul și vei învia numaidecât”. Dar ce? Oare trupurile care nu au în ele Duh, acelea nu vor învia? Și cum vor sta atunci toți înaintea tronului lui Hristos? Cum va putea fi vrednic de credință cuvântul despre gheena? Că dacă cei ce nu au în ei Duhul nu învie, atunci nici se poate trage încheierea că nici gheena nu va fi.

Deci ce vrea să zică prin cele de aici? Toți vor învia, desigur, însă nu toți spre viață, ci unii spre osândă, iar alții spre viață. De aceea nici n-a zis Apostolul: „va învia și trupurile voastre”, ci: „va face vii și trupurile voastre”, ceea ce este mai mult decât învierea, și care se acordă numai celor drepti. Deci spunând și pricina unei asemenea cinstiri, zice: „prin Duhul Său, Care locuiește în voi”. Așa că dacă vei pleca de aici fiind lipsit de harul Duhului, și neavându-L întreg, te vei pierde, chiar de-ai învia. Căci după cum El nu va suferi a fi predat osândei, văzând atunci strălucind Duhul întru tine, tot așa nu va primi ca tu să fii introdus în camera cea de nuntă văzând că Duhul este stins în tine, după cum nu le-a lăsat să intre nici pe acele fecioare nebune din

parabolă.

Deci, iubitule, nu lăsa ca trupul să vieze acum, ca astfel să vieze atunci, fã să moară aici, ca să nu moară acolo niciodată. Dacă va rămânea aici viețuind, nu va viețui, iar de va muri, atunci va trăi. Aceasta se petrece și cu învierea cea de obște, căci mai întâi trebuie a muri trupul și a se îngropa, și după aceea a se face nemuritor. Aceasta se petrece și în baia renașterii (botezul), fiindcă mai întâi trupul se răstignește, apoi se îngroapă, și după aceea învie. Aceasta s-a petrecut și cu trupul Domnului, fiindcă și El a fost răstignit, îngropat, și apoi a înviat. Aceasta să facem și noi, omorând fiecare trupul său neconținut, în fapte. Eu nu spun de ființa trupului, sa nu fie una ca aceasta, ci vorbesc de aplecările spre fapte rele. Aceasta este adevărată viață, ba mai bine zis aceasta este singura viață, de a nu se supune cineva la nimic omenesc, și nici de a sluji plăcerilor. Cel ce se supune singur plăcerilor, nici nu poate a mai viețui pe urmă liniștit din cauza nemulțumirii ce izvorăște din ele, din cauza fricii, a primejdiilor și a nenumăratelor patimi. Dacă se gândește la moarte și o așteaptă ca fiecare muritor, el a murit deja de frică mai înainte de moarte. Dacă ar bănuși vreo boală, vreo batjocoră, vreo sărăcie, sau și altceva din cele neașteptate, el este prăpădit deja și demoralizat cu totul. Dar ce ar putea fi mai ticălos ca o astfel de viață? Nu tot așa însă se petrec lucrurile cu cel ce viețuiește în Duhul, căci el este mai presus și de frică, și de supărare, și de primejdii, și de orice schimbare, și nu numai că nu suferă nimic, ci mai mult încă, căci chiar căzând pe capul lui astfel de nenorociri, el le disprețuiește. Și cum va fi aceasta?

Dacă Duhul locuiește pururea în noi. El n-a spus ca să locuiască pe un timp scurt în noi, ci neconținut. De aceea n-a zis „Duhul ce a locuit”, ci „cel ce locuiește”, arătând prin aceasta rămânerea lui veșnic în noi. Prin urmare, cel ce viețuiește, aceasta mai cu seamă este mort pentru viața de aici. De aceea și zice Apostolul: „iar Duhul viață pentru dreptate”. Și pentru a lămuri mai bine cele vorbite, să punem la mijloc doi oameni, din care unul să fie predat desfrânării, plăcerilor, iar celălalt mort în asemenea patimi, și să vedem care din doi trăiește în adevăratul înțeles al cuvântului. Fie dintre aceștia doi, unul este foarte bogat și renumit, hrănind la masa sa mulți părășiți și lingușitori, și petrecându-și toată ziua în aceasta, veselindu-se și desfătându-se, pe când celălalt trăind în sărăcie și în post, în înfrânare și înțelepciune, de abia spre seară împărtășindu-se din hrana trebuitoare, sau dacă voiești, rămâne nemâncat două și trei zile; ei bine, care din acești doi vi se pare că viețuiește cu adevărat?

Știu bine că mulți dintre voi cred că acela care se agită veșnic să își astâmpere poftele, care se dezmiardă și își împrăștie ale sale, pe când noi vom crede că acela trăiește, care se bucură de toate în cumpătare. Deci, fiindcă este luptă și ceartă, și nu putem să ne înțelegem, să intrăm în casele amândurora, și mai cu seamă chiar atunci când crezi că bogatul trăiește, adică chiar în timpul dezmiardărilor lui; și după ce am intrat, să vedem cu ce își ocupă timpul fiecare din ei, fiindcă numai din fapte se poate vedea și cel ce trăiește, și cel ce este mort. Așadar, pe unul îl vom găsi cu cartea în mână, în rugăciuni și post, sau în cele necesare, privighind și fiind treaz și vorbind cu Dumnezeu, pe când pe celălalt îl vom găsi cufundat în beție, și-l vom vedea într-o stare care cu nimic nu se deosebește de a unui mort. Și de am sta acolo chiar până seara, am putea vedea cum moartea lui se întinde tot mai mult, fiindcă moartea din cursul zilei este succedată de moartea din timpul nopții, adică de somn, pe când pe celălalt îl vom găsi treaz și privighind chiar și în timpul nopții.

Așadar, pe care din aceștia doi îl vom considera că trăiește? Pe cel ce stă fără simțire chiar în timpul zilei și expus răsului general, sau pe cel ce lucrează și vorbește cu Dumnezeu? De acela dacă te apropii și-i spui ceva chiar necesar, el nu aude nimic vorbindu-i, după cum nu aude nici

mortul, pe când de acesta de ai voi să te apropii, fie ziua, fie noaptea, îl vei vedea mai mult înger decât om, și îl vei auzi filosofând despre cele cerești. Ai văzut că acesta trăiește mai presus de toți cei vii, iar acela este mai ticălos decât cei morți? Chiar de ar crede el că face ceva atunci, totuși de vei lua seama bine, te vei convinge că el vede lucrurile pe dos, adică face cu totul contrar de ceea ce trebuie să facă, asemănându-se celor nebuni, ba încă vădindu-se și mai mișel decât nebunii.

Pe nebuni, dacă i-ar batjocori cineva, noi cu toți îl certăm pe cel ce i-a batjocorit și luăm apărarea acestora, pe când dacă vedem batjocorit pe un bețiv, nu numai că nu ne înduioșăm de milă către el, ci încă cu toții îl hulim și-l dezaprobăm. Deci spune-mi: oare aceasta să fie viața cea adevărată, sau ceva mai cumplit decât mii și mii de morți?

Ai văzut că cel ce se dezmiardă în plăceri, nu numai că este mai ticălos decât cel mort, ci chiar decât cel îndrăcit este mai prejos? Fiindcă de acela îți este milă, pe când pe acesta îl urăști; unul se bucură de iertare, de vreme ce nu este vinovat de boala ce-l stăpânește, pe când celălalt va fi osândit pentru bolile morale ce singur și le-a provocat. Dacă acesta văzut pe dinafară și este atât de ridicol și de disprețuit, cu balele la gură și mirosind a vin, apoi gândește-te la acel suflet nenorocit, care este înmormântat în trupul lui ca într-un mormânt, gândește-te, zic, cum se găsește el acolo!

Este același lucru ca și cum ai vedea pe o fecioară împodobită, cuminte, liberă, nobilă și frumoasă, ajunsă în puterea unei slugi barbare, spurcate și urâcioase, care-și bate joc de ea.

Astfel este beția. Deci care dintre cei ce au mîntea limpede, nu ar prefera ca să moară de o mie de ori mai bine, decât să trăiască astfel o singură zi? Când se face ziuă și se scoală din somn după acea batjocură, chiar de s-ar părea că sufletul lui este treaz, totuși nici atunci nu se bucură de o curată înțelepciune, pentru că norii beției îi stau încă dinaintea ochilor. Dar chiar de i-am îngădui să fie în adevăr treaz, care este câștigul lui?

O asemenea trezie nu-i folosește la nimic, ci numai doar că se gândește la cei ce-l vor acuza. Când el se slujește în beție, câștigă numai atâta că nu simte pe cei ce-l iau în bătaie de joc, însă după ce se face ziuă, a pierdut și această mângâiere, căci și slugile cârtesc, și femeia se simte rușinată, și prietenii îl batjocoresc, și dușmanii râd de el. Dar ce ar putea fi mai de jale decât o astfel de viață, ca ziua întregă să fie ridiculizat de toți, și spre seară în aceleași slujenii să se găsească iarăși?

Dar ce? Voiești poate ca să aducem la mijloc pe cei lacomi? Căci și lăcomia este o altă beție, mai grozavă decât cea dintâi, iar dacă este beție, apoi e și moarte, cu mult mai rea decât moartea naturală, fiindcă și aceasta este o beție mai rea decât beția de vin.

Într-adevăr, că nu este atât de grozav de a se îmbăta cineva de vin, pe cât este de a se îmbăta cu pofta de bani. În beția de vin paguba merge până la patimă, se sfârșește în nesimțire și în pierderea desăvârșită a bețivului, – pe când în beția de bani, vătămarea se răsfrânge asupra multor suflete, și de aici aprinde totdeauna felurite lupte și chiar războaie. Este de trebuință, prin urmare, să-l punem și pe acesta în fala celui alt bețiv, și să vedem în ce anume se însoțește cu acela, în ce chip sau măsură îl întrece, și cum ei sunt beți, să le facem astăzi comparație pilduitoare. Pe acel fericit, care viețuiește cu Duhul, nu-l vom compara nicidecum cu aceștia din urmă, ci numai pe aceștia îi vom examina îndeaproape.

Așadar, în ce anume să însoțesc aceștia și în ce se aseamănă? În natura bolii chiar. Felul beției, desigur că este deosebit, fiindcă unul se îmbată de vin, iar celălalt de bani; însă patima lor este aceeași, fiindcă amândoi sunt stăpâniți de aceeași poftă. Cel ce se îmbată de vin, cu cât ar bea mai multe pahare, cu atât mai mult încă dorește să bea, iar cel ce iubește banii, cu cât va aduna

mai mulți, cu atât mai mult i se aprinde pofta de bani, și setea după ei îi devine mai grozavă. În aceasta se aseamănă perfect, pe când în celelalte iubitorul de argint covârșește pe bețiv.

Și în ce anume? În aceea că bețivul de vin pătimește de ceva natural, fiindcă vinul, pricinuind călduri, mărește și sporește uscăciunea din stomac, și astfel îi face pe bețivi să înseteze; dar iubitorul de argint cum și de unde îi vine veșnic pofta de a avea tot mai mult? Patima aceasta, deci, este neexplicată, și ea seamănă mai mult cu o enigmă. Dar de credeți, să-i vedem pe aceștia și după beție. Ei bine, pe iubitorul de argint nu-l vom vedea niciodată în acea stare de după beție, fiindcă el veșnic este în stare de beție. Deci, în această stare de beție fiind amândoi, să vedem și să judecăm care din aceștia doi este mai de răs, ca apoi să ne formăm o idee exactă despre ei. Vom vedea pe cel îmbătat de vin umblând pe cărare și împletecându-și picioarele în toate părțile, cu ochii deschiși, fără însă să vadă pe cineva, izbind pe cel ce-l întâlnește, bolborosind din gură cuvinte fără șir, vărsând băutura din el, gol și slujit într-un mod bestial, chiar de s-ar găsi în fața lui femeie, sau fată, sau slugă, sau orișicine s-ar nimeri.

Ați răs de ajuns? Ei, hai acum să aducem în mijloc și pe cel lacom. Dar cele petrecute cu acesta sunt vrednice nu numai de răs, ci și de blestem, de mânie multă, și de mii de trăsnete. Acum să vedem ceea ce este de răs: și acesta ca și acela nu cunoaște pe nimeni, nici prieteni, nici dușmani, și ochii lui sunt întunecați, deși sunt deschiși, și după cum acela vede totul în formă de vin, acesta totul vede în forma banului. Și vărsătura lui e cu mult mai grețoasă, căci din gura sa nu iese mâncarea și băutura cea dobitocească, ci cuvinte de batjocoră, de insulte, de război și de moarte, care atrag asupra capului său mii de trăsnete. Și după cum trupul aceluia este searbăd și pierdut, tot așa este sufletul acestuia, ba încă nici trupul lui nu se poate izbăvi de această boală molipsitoare, ci chiar mai mult se topește decât de vin, de griji, de mânie și de priveghere care-l rod și, puțin câte puțin, îl consumă cu totul. Cel stăpânit de patima beției poate, cel puțin după trecerea nopții, să fie treaz și din nou stăpân pe sine o vreme, pe când cel lacom este beat totdeauna, și ziua, și noaptea, și priveghind, și dormind, fiind el torturat astfel de patima lui mai crunt chiar decât cel închis în temniță, sau decât cei ce lucrează din greu în mine.

Deci care pedeapsă poate fi mai grozavă ca aceasta? Aceasta este oare viață, și nu moarte, sau poate și mai grea decât moartea? Moartea cel puțin odihnește trupul, îl scutește de răs și batjocoră și de comiterea altor multe păcate, pe când beția banilor se vâra în toate acestea, căci ea astupă urechile, întunecă ochii și mintea o ține într-o mare întunecime. Lacomul nici nu suferă a auzi, și nici a vorbi cineva despre vreo problemă străină banilor, ci el se gândește numai la procente, și la procentele procentelor, la câștiguri necinstite, la tocmeli urâte, și la afaceri meschine și hrăpărețe, fiind contra tuturor ca și un câine, pe toți urând, pe toți disprețuind, cu toți luptându-se fără nici o cauză, revoltându-se contra săracilor care cutează a-i cere vreun ban, invidiind pe cei bogați și, într-un cuvânt, neavând dragoste și plăcere de nimeni. Chiar de ar avea femeie, sau copii, sau prieteni, totuși dacă nu-i este cu puțință de a câștiga de pretutindeni, toți aceștia sunt considerați de el mai dușmani decât dușmanii naturali. Dar ce ar putea fi mai ticălos lucru, decât ca el singur să-și făurească pretutindeni piedici, stâncă de care să se lovească, râpe și mii de prăpăstii în care să cadă, el, zic, care are un singur trup și un singur pântec care slujește?

Dacă te-ar așeza cineva în slujbe politice, tu fugi de teama cheltuielilor, pe când ție îți făurești slujbe cu mult mai costisitoare și mai rătăcite, căci plătești necugetat lui Mamona, acestui tiran necruțător, nu numai bani, nici numai munca trupului și torturile sufletului, ci încă îi dai și sângele tău prin această sclavie barbară, ticălosule și vrednicule de milă!

Nu vezi oare, zi de zi pe cei duși la morminte, cum sunt trași în mormânt goi și lipsiți de totul, neputând a lua cu ei de acasă nimic, ci și cele cu care sunt îmbrăcați le dau pradă viermilor? Ei bine, la aceștia gândește-te în fiecare zi, căci poate se va mai alina patima, de nu cumva poate că vei înnebuni mai mult, din cauza luxului de pe la înmormântări, căci patima aceasta este grozavă, și boala este grea de tot. De aceea și noi vă vorbim în biserică de această patimă în fiecare zi, și neconținut destupăm urechile voastre, să se poată face ceva mai mult. Însă nu vă certati, fiindcă patima aceasta nu numai în viața viitoare, ci și în viața prezentă trage după sine multe pedepse. De v-aș vorbi încontinuu de cei legați cu lanțuri, de cel pironit într-o boală lungă, de cel ce se zbugiumă de foame, sau de oricine altcineva, pe nici unul nu vi l-aș putea arăta ca pătimind atât de mult pe cât pătimesc cei îndrăgostiți cu patimă de bani.

Ce ar putea fi mai cumplit decât a fi cineva urât de toți? Decât a nu se mai sătura niciodată? Decât a fi cineva însetat veșnic? Ce poate fi mai groznic decât a se lupta cineva neconținut cu sărăcia, socotită de toți ca o grea povară? Ce poate fi mai îngrozitor decât a avea cineva supărări zilnice la inima lui? De a nu fi cu adevărat treaz niciodată și de a se găsi veșnic în stare de tulburare și de amară neliniște?

Or, aceste toate, și mai multe decât acestea, le suferă iubitorii de argint. Când e vorba de câștig, apoi chiar de ar avea cu ei bogățiile întregii lumi, totuși nu simt nici o plăcere, ci mai mult doresc, pe când dacă sunt păgubiți fie chiar cu un singur obol, ei cred că suferă mai mult decât oricine, și că din această cauza își vor pierde și viața. Ce cuvânt ar putea oare să reprezinte toate relele izvorâte de aici?

Și dacă astfel de rele se petrec în lumea aceasta, înțelegi foarte bine cele ce-l așteaptă în lumea cealaltă: căderea din împărăția cerurilor, durerea pricinuită de gheenă, legăturile cele neîntrerupte, întunecul cel mai din afară, viermele cel neadormit, scrâșnirea dinților, scârba și năcazul, râurile cele de foc, cuptoarele cele ce niciodată nu se sting.

Toate acestea socotindu-le în mintea ta, și punându-le în fața plăcerii de bani, smulge din rădăcină această boală, ca astfel primind adevărata bogăție și izbăvindu-te de această sărăcie grozavă, să te învrednicești și de bunurile prezente, și de cele viitoare, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slava Tatălui și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Numai omul cel virtuos trăiește, cel păcătos este deja mort]

(urmare)

„Drept aceea, fraților, nu suntem datori trupului, ca să viețuim după trup. Căci dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii” (Romani 8, 12-13).

Arătând cât de mare este răsplata vieții duhovnicești, că o astfel de viață face pe Hristos a locui în noi, că face vii trupurile cele muritoare, și că le înaripează spre cer, că o astfel de viață face mai ușoară calea virtuții, în continuare adaugă și sfatul necesar, zicând: „drept aceea nu suntem datori să viețuim după trup”. Dar nu a zis întocmai astfel, ci, spunând că „nu suntem datori trupului”, el a arătat cu mai multă putere și mai izbitor că datori suntem Duhului. Și pretutindeni

el face așa, învederând că cele acordate nouă de Dumnezeu nu au fost acordate din datorie, ci din simpla dragoste și din harul Lui, pe când cele ale noastre, de după primirea harului, nu sunt făcute din libera noastră ofertă, ci din datorie. Căci când el zice: „Cu preț ați fost cumpărați. Nu vă faceți robi oamenilor” (I Corinteni 7, 23), aceasta lasă a se înțelege. De asemenea și când scrie că: „voi nu sunteți ai voștri” (I Corinteni 6, 19), același lucru îl învederează. Dar și în altă parte le amintește despre aceasta, scriindu-le: „Că dacă unul a murit pentru toți, au murit deci toți..., ca cei ce viază să nu mai vieze loruși” (II Corinteni 5, 14, 15).

Aceasta deci o face și aici, zicând „suntem datori”. Apoi, fiindcă a zis că „nu suntem datori trupului”, ca nu cumva cele vorbite să le atribui naturii trupului, el n-a tăcut, ci a adăugat imediat: „ca să viețuim după trup”. Căci multe datorăm noi trupului, ca de pildă a-l hrăni, a-l îngriji, a-l odihni, a-l feri de boli, a-l îmbrăca, și multe altele. Deci ca nu cumva să crezi că el desființează această slujbă ce o datorăm trupului, zicând că „nu suntem datori trupului”, explică aceasta, adăugând: „ca să viețuim după trup”. „Acea îngrijire o desființez eu, zice, care duce la păcat; iar a fi îngrijit trupul la nevoile lui naturale, aceasta voiesc a se face”. Ceea ce a arătat mai departe, zicând: „și grija de trup să nu o faceți”, după care imediat a adăugat: „spre poftă” (Romani 13, 14), același lucru îl face și aici, căci ne învață spunându-ne: „Îngrijești trupul vostru, căci îi datorăm această îngrijire; însă să nu viețuim după trup, adică să nu facem din trup stăpânul vieții noastre. Este necesar ca trupul să meargă după noi, iar nu el să ne conducă, și nici să ne ordoneze viața, ci să primească legile Duhului”.

Deci, stabilind aceasta, și arătând că suntem datori Duhului, pentru a arăta mai departe căror binefaceri suntem datori, nu vorbește de cele trecute, ceea ce mai cu seamă îl uimește pe Apostol, ci de cele viitoare. Deși erau de ajuns și acelea pentru a convinge auditoriul, totuși el nu vorbește acum de ele, și nici nu amintește de acele binefaceri negrăite, ci numai de cele viitoare. De altfel, binefacerea odată acordată nici nu are atâta putere de a atrage pe cei mulți, după cum are binefacerea viitoare și așteptată. Deci vorbind de binefacerea viitoare, mai înainte îi înfricoșează cu supărările cele ce urmează viețuirii după trup, căci zice: „dacă viețuiți după trup, veți muri” (8, 13), făcând aluzie la moartea cea nemuritoare, adică la pedeapsa și osânda gheenei. Și mai mult încă, dacă ar examina cineva această pericopă cu băgare de seamă, ar putea vedea că un astfel de om a murit deja din viața aceasta, ceea ce v-am demonstrat destul de lămurit în cele dinainte.

„Iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii”, zice.

Ai văzut acum că el nu vorbește de natura trupului, ci de faptele trupesti? N-a zis: „iar de veți omorî cu Duhul natura trupului”, ci „faptele trupului”. Și încă nici pe acestea toate, ci numai pe cele rele, iar aceasta se învederează din cele ce urmează: „că dacă veți face astfel – zice – veți fi vii”. Apoi, dacă el ar fi vorbit de toate faptele trupului în genere, cum s-ar putea împăca aceasta cu dreapta judecată? Căci și a vedea, și a auzi, și a grăi, și a umbla, sunt fapte ale trupului, și de vom voi să le omorâm, atunci suntem atât de departe de a viețui, încât am putea fi învinovați de sinucidere. Deci care fapte spune el că trebuie a le omorî? Pe acelea care ne duc spre răutate, și pe care nici nu este cu putință altfel a le omori decât prin Duh. A le omorî pe celelalte înseamnă a se ucide cineva pe sine singur, ceea ce nu este permis; iar pe acestea numai prin Duhul. Când Duhul este de față, toate valurile se liniștesc, toate patimile se ascund, și nimic nu ne mai poate vătăma, sau împotrivi. Ai văzut cum Apostolul ne îndeamnă, și ne arată ca datornici din faptele viitoare – ceea ce am spus și mai înainte – și nicidecum numai din cele deja petrecute? „Izbânda Duhului – zice – nu este numai aceea că ne-a iertat păcatele din trecut, ci și aceea că ne-a făcut

necucerii și întru cele viitoare, și vrednici de viața cea nemuritoare”.

Mai departe, el pune și o altă răsplată, zicând: „Căci câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu” (8, 14).

Această cunună e cu mult mai mare decât cea dinainte. De aceea nici n-a zis simplu: „câți viețuiesc cu Duhul lui Dumnezeu”, ci „câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu”, arătând că astfel voiește el de a fi Duhul în viața noastră, după cum este cărmaciul față de corabie, sau vizitiul față de caii înhămați. Și nu numai trupul, ci chiar și sufletul trebuie a-l supune unor astfel de frâne, căci nici acesta nu e bine de a fi deplin stăpân, ci trebuie a-l pune sub stăpânirea Duhului. „Ca nu cumva – zice –, încurajându-se în darul botezului, să nu se mai intereseze de viața cea de după botez, de aceea l-am supus Duhului; pentru că chiar de ai primit botezul, totuși dacă după aceasta nu vei fi purtat de Duhul, ai pierdut cinstea dată, cum și însemnătatea înfierii”. De aceea nici nu zice Apostolul „câți au luat Duhul lui Dumnezeu”, ci „câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu”, adică câți viețuiesc astfel în toată viața lor, aceștia cu adevărat „sunt fiii lui Dumnezeu”.

Apoi, fiindcă demnitatea aceasta fusese dată și iudeilor – „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt»” (Psalmul 81, 6); și iarăși: „Hrănit-am feciori și i-am crescut” (Isaia 1, 7); și iarăși: „Israel este fiul Meu, întâi-născutul Meu” (Ieșirea 4, 22); și iarăși Pavel, care zice: „a cărora este înfierea” (Romani 9, 4) –, de aceea Apostolul arată aici câtă deosebire este între cinstea aceea și aceasta de acum. „Dacă denumirile sunt aceleași, zice, nu însă și faptele sunt aceleași”. Despre aceasta el aduce dovadă clară, atât din cele date, cât și din cele săvârșite, iar la urmă face comparația acestora cu cele ce vor fi în viitor.

Mai întâi el arată ce anume erau cele date iudeilor. Deci care erau acelea? Duhul robiei; pentru care și adaugă, zicând:

„Pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere...” (8, 15).

Apoi, trecând cu vederea a arăta contrariul robiei, adică Duhul libertății, el a evidențiat ceea ce este cu mult mai mare, anume Duhul înfierii, prin care și Duhul libertății a venit, zicând: „ci ați primit Duhul înfierii”. Dar acest lucru este clar. Însă ce anume este Duhul robiei e cu totul obscur și nesigur, fapt pentru care este necesar a lămuri acest punct. Și nu numai că este nelămurit, ci chiar foarte greu de dezlegat, fiindcă adunarea iudeilor nu a primit Duhul. Deci ce spune el aici? Litera Legii este cea pe care a numit-o astfel; fiindcă și litera era duhovnicească, după cum și Legea era duhovnicească, după cum duhovnicească era și apa ce curgea din piatră, și mana din pustie. „Toți, zice, au mâncat aceeași mâncare duhovnicească; și toți, aceeași băutură duhovnicească au băut” (I Corinteni 10, 3).

Și piatra tot așa o numește, căci zice: „beau din piatra duhovnicească ce îi urma” (I Corinteni 10, 4). Pentru că toate cele desfășurate cu ei atunci erau mai presus de fire, de aceea Apostolul le-a numit pe toate duhovnicești, și nicidecum pentru că cei ce s-au împărtășit din ele ar fi luat Duh. Și cum era litera Legii, litera robiei? Pune-ți înaintea ochilor întreaga lor viață, și atunci vei ști și aceasta lămurit. Căci și pedepsele ce li se aplicau erau imediate, și plata imediat venea, cumpătată oarecum și acordată precum tainul zilnic dat slugilor, și frica era mare în ochii lor, și curățirile rânduite de Lege, și înfrânarea lor numai până la fapte. Printre noi, însă, nu este așa, ci se curăță încă și judecata și conștiința. Hristos nu ne spune numai: „Să nu ucizi!”, ci merge mai departe, zicând: „ci nici să te mânii”; nu zice numai „Să nu desfrânezi!”, ci „nici să te uiți cu lăcomie”, ca astfel meritele noastre să nu fie rezultate din frica pedepsei prezente, ci din dorul după El și din dragostea și înclinarea către fapta bună. El nu ne făgăduiește miere și lapte, ci ne face împreună-moștenitori cu Unul Născut al Său, îndepărtându-ne de toate cele prezente, și

făgăduindu-ne a ne da mai ales acelea, pe care cei ce au devenit fii ai lui Dumnezeu trebuie a le primi. Nimic sensibil, nimic trupesc, ci totul duhovnicesc.

Așadar, deși aceia se numeau fii, totuși erau ca și robi; noi însă, devenind liberi, am primit înfierea, și așteptăm împărăția cerurilor. Acelora le vorbea prin alții, nouă însă prin Sine Însuși. Aceia făceau totul mișcați de frica pedepsei, iar noi, cei duhovnicești, mișcați de dorința și pofta către bine, și aceasta se vede din aceea că ne silim chiar de a covârși cele poruncite nouă. Aceia, întocmai ca și argații și nerecunoscătorii, niciodată nu lipseau a cârti, iar noi lăsăm totul la dorința Tatălui celui ceresc. Aceia primind binefaceri blestemau, pe când noi primejduindu-ne mulțumim. Dar chiar de ar trebui să fim pedepsiți păcătuind, totuși și aici e mare deosebire. Noi nu suntem pedepsiți ca și aceia uciși cu pietre, arși și mutilați de preoți, ci ne ajunge ca să fim scoși de la masa părintească, și depărtați pe un timp hotărât de la fața Lui. La iudei înfierea era numai o cinste în cuvânt, pe când la noi urmează imediat și faptul, purificarea prin botez, dăruirea Duhului Sfânt și acordarea celorlalte bunuri. Dar apoi sunt și altele multe, prin care se confirmă noblețea noastră și înjosirea acelora. Într-adevăr, Apostolul făcând aluzie la acea înfiere a iudeilor, prin Duh și spre temere, mai departe aduce și o altă dovadă de a avea cineva Duhul înfierii, așa după cum îl avem noi.

Și care-i dovada aceasta? Că „strigăm: Avva! Părinte!”. Ce fel este aceasta o știu toți cei inițiați în tainele credinței noastre, căci ni se poruncește ca în rugăciunea cea tainică întâi acest cuvânt să-l pronunțăm bine. Dar ce? Oare nu și aceia numeau tată pe Dumnezeu? Nu auzi pe Moise, care zice: „Iar pe Apărătorul, Cel ce te-a născut, L-ai uitat” (Deuteronomul 32, 18)? Nu auzi pe Maleahi bătându-și joc de dâșșii și zicând: „Oare nu e un singur părinte pentru noi toți? Nu ne-a creat oare pe noi un singur Dumnezeu?” (Maleahi 2, 10)? Dar deși sunt zise acestea, și mai multe decât acestea, totuși nicăieri nu vei găsi că ei îl numesc pe Dumnezeu cu cuvântul acesta de „Tată”, și nici rugându-se Lui în acest fel. Noi însă cu toții, și preoți, și laici, și stăpânitori, și stăpâniți, îl numim „Tată”, fiindcă așa ni s-a poruncit ca să ne rugăm. Acest glas îl slobozim noi mai înainte de orice, după acele miraculoase dureri și după acea lege a nașterilor străine și paradoxale [botezul?]. De altfel iudeii, chiar de l-ar fi numit așa vreodată, totuși nu ar fi făcut-o din propria lor judecată, pe când noi, cei ce ne purtăm în harul Lui, suntem mișcați dintr-o acțiune duhovnicească. După cum este Duh al înțelepciunii, după care cei înțelepți deveneau neînțelepți (și se vede aceasta din învățătura Noului Testament), după cum este Duh al puterii, după care cei slabi sculau pe cei morți și alungau pe demoni, după cum este Duhul profeției, al vindecării bolilor, al limbilor multe, tot așa este și Duh al înfierii. Și după cum noi cunoaștem Duhul profeției din aceea că cel ce are asemenea Duh prezice cele viitoare, nu grăind din propriul său cuget, ci fiind mișcat de har, tot așa și cel ce are Duhul înfierii, nu de la sine numește „Tată” pe Dumnezeu, ci mișcat de Duhul.

Apostolul însă, voind a arăta că creștinul este fiu veritabil, a făcut uz aici și de limba ebraică, căci n-a zis numai „Tată” sau „Părinte”, ci „Avva Părinte”, cuvânt care este mai ales al copiilor legitimi și adevărați față de părinții lor.

Arătând deci deosebirea de viață, deosebire acordată de har și de libertate, aduce și o altă dovadă pentru superioritatea acestei înfierii. Și care este dovada?

„Duhul Însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu” (8, 16).

„Nu susțin această părere numai datorită glasului întru care strigăm «Avva Părinte», ci și din cauza din care se naște glasul: că noi grăim aceste cuvinte după cum Duhul ne dictează”. Aceasta o spune încă mai simplu în altă parte, zicând: „A trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!” (Galateni 4, 6). Dar ce înseamnă: „Duhul Însuși

mărturisește împreună cu duhul nostru”? „Mângâietorul – zice – mărturisește împreună cu harul cel dat nouă. Glasul nu este numai al harului, ci și al Mângâietorului, Care ne-a dat harul; căci El Însuși ne-a învățat prin har a grăi astfel”. Și când Duhul mărturisește aceasta, ce îndoială mai poate fi? Dacă vreun om oarecare, sau înger, sau arhanghel, sau și vreo altă putere, ar fi făgăduit aceasta, poate că s-ar fi îndoit cineva. Dar când însăși puterea cea înaltă, care ne-a dat aceasta, și prin care ni s-a poruncit a ne ruga, mărturisește nouă, cine ar putea la urmă să se îndoiască de valoarea acestei mărturisiri? Chiar și împăratul, dacă ar alege pe cineva și ar proclama înaintea tuturor cinstea acordată aceluia, oare ar îndrăzni cineva dintre supuși să-l contrazică?

„Și de suntem fii, suntem și moștenitori” (8, 17).

Privește cum, câte puțin, mărește darul. Căci e cu puțință de a fi fii și a nu fi și moștenitori; fiindcă nu în mod necesar toți moștenitorii sunt fii. De aceea Apostolul adaugă „și moștenitori”. Iudeii, deoarece nu au o astfel de înfiere, au fost excluși de la moștenire, după cum zice: „Pe acești răi, cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători (Matei 21, 41); iar mai înainte de aceasta zicea: „Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov, în împărăția cerurilor. Iar fiii împărăției vor fi aruncați...” (Matei 8, 11, 12). Dar nu s-a oprit aici Apostolul, ci a continuat cu altceva mai mare. Și cu ce anume? Că sunt moștenitori ai lui Dumnezeu, pentru care a și adăugat: „moștenitori ai lui Dumnezeu”. Și ceea ce este încă și mai mult, nu oricum moștenitori, ci „și împreună-moștenitori cu Hristos”.

Ai văzut cum se luptă el ca să ne pună alături de Stăpân? Fiindcă nu toți fiii sunt și moștenitori, de aceea arată că noi suntem și fii, și moștenitori. Și, fiindcă nu toți moștenitorii de lucruri sunt moștenitori ai celor mari și puternici, de aceea Apostolul arată că noi avem și aceasta, căci suntem moștenitori ai lui Dumnezeu. Și iarăși, fiindcă cineva poate fi moștenitor al lui Dumnezeu fără să fie și al lui Hristos în același timp, el arată că noi avem și aceasta.

Tu însă ia seama la înțelepciunea Apostolului. După ce mai întâi a micșorat cele neplăcute, arătând ce vor pătimi cei ce viețuiesc după trup – că, de pildă, vor muri –, ajungând cu cuvântul și la cele bune, își lungește de astă-dată discursul, amplificându-l cu răsplata acordată, arătând cât de variate și cât de mari sunt acele daruri. Dacă doar fiind cineva fiu al lui Dumnezeu, darul e negrăit, atunci poți înțelege cât de mare este darul când acela este și moștenitor; și dacă acest dar este mare, atunci cu atât mai mult când este și împreună-moștenitor. Apoi, arătând că darul nu este numai al harului, ci și al ostanelilor noastre de fiecare clipă, și făcând vrednice de credință toate cele spuse, a adăugat: „dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim”.

„Dacă noi ne-am împărtășit cu El – zice – în nenorociri, cu atât mai mult ne vom împărtăși în cele bune. Cel ce a dat atâtea și atâtea bunuri celor care nu făcuseră nimic pentru a le merita, Acela, atunci când ne va vedea că ne și ostenim și pătimim atâtea, cum oare nu ne va și răsplăti mai mult?”.

Arătând, deci, că faptul acesta e ca o răsplată acordată nouă, pentru a face demn de credință ceea ce a spus, și ca nimeni să nu se îndoiască, arată iarăși puterea harului. Aceasta pe de o parte ca cele vorbite să fie crezute și de cei ce se îndoiesc, iar cei ce primesc să nu se rușineze ca fiind mântuiți totdeauna în dar, iar pe de altă parte ca să afli că Dumnezeu covârșește ostanelile prin răsplată. Și aceasta a arătat-o Apostolul zicând că: „dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim”.

Mai departe, adaugă și aceasta: „Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi (8, 18).

În pasajele anterioare cere îndreptarea obiceiurilor și viață duhovnicească, zicând că „nu suntem datori a vieții după trup”, ca să nu fim dominați de poftă, de mânie, de bani, de slavă deșartă,

de invidie și de toate celelalte de acest fel. Dar aici, după ce ne-a amintit de tot darul dat și de cel viitor, și după ce ne-a ridicat și înălțat prin speranțe, și ne-a pus alături de Hristos, făcându-ne împreună-moștenitori ai Lui, la urmă, cu încurajare, ne conduce iarăși la primejdii. Nu este tot una a stăpâni patimile din noi, și a suferi acele primejdii grozave, precum bătăile, uciderile cu pietre, foamea, jefuirea, legăturile, târârea înaintea stăpânilor, și celelalte, căci toate acestea au nevoie de un suflet mult mai nobil și mai viguros. Tu însă privește cum Apostolul în același timp și moderează, și înalță cugetul luptătorilor. Când el arată că premiile sunt mai mari decât ostenele depuse, îndeamnă și mai mult auditoriul, și nu-l lasă a cugeta lucruri mari, ca fiind biruit, așa-zicând, de răsplata cununilor, după cum zice și în altă parte, unde îi este îndreptată vorba mai mult către cei mai înțelepți: „Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare” (II Corinteni 4, 17).

Aici însă nu spune că necazurile sunt ușoare, ci numai îi mângâie cu răsplata celor viitoare, zicând: „Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice”, și nu zice „de liniștea viitoare”, ci tocmai ceea ce este mai mare decât orice: „de mărirea viitoare”. Unde este liniște, nu este numaidecât și slavă; însă unde este slavă, acolo numaidecât este și liniște. Apoi, fiindcă a vorbit de slava viitoare, el arată că acea slavă și este deja, fiindcă n-a zis „de mărirea ce va fi”, ci „de mărirea care ni se va descoperi”, adică faptul că acea slavă este și acum, însă ascunsă, ceea ce încă mai clar învederează și înaltă parte, zicând: „Viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu” (Coloseni 3, 3). Deci, încurajează-te pentru acea slavă, căci deja s-a orânduit a aștepta ostenele și necazurile tale. Și dacă te întristează faptul că va fi în viitor, iar nu acum, tocmai aceasta să te bucure încă mai mult, căci fiind ceva mare și negrăit, care covârșește starea de acum, s-a adunat acolo pentru tine!

Și nici n-a zis simplu „pățimiri de acum”, ci a voit să arate că slava aceea le covârșește pe toate nu numai în calitate, ci și în cantitate. Pățimiri de aici, de orice fel ar fi ele, se mărginesc la viața prezentă, pe când bunurile viitoare se întind în veacuri nesfârșite. Și pe toate acele bunuri, de care nu ne este nouă dat a grăi, ba chiar nici măcar de a le reprezenta prin cuvânt, Apostolul le-a numit cu un singur cuvânt – „mărirea” –, ceea ce de noi este crezut a fi lucrul cel mai iubit și mai dorit. Deci ridicând auditoriul, mai departe își amplifică cuvântul și, făcând aluzie la crearea lumii, pregătește deodată două lucruri în alegerea celor viitoare: și disprețuirea celor prezente, și dorirea celor viitoare. Și al treilea lucru împreună cu acestea, sau mai bine zis cel dintâi, voiește a arăta cât de important este pentru Dumnezeu neamul nostru omenesc și câtă cinste este hărăzită firii noastre, împreună cu acestea, apoi, răstoarnă în această singură dogmă și toate credințele filosofilor, alcătuite de ei, despre lumea aceasta, ca și pe niște jucării copilărești, sau ca pe o pânză de păianjen. Dar ca toate acestea să fie și mai evidente, să auzim chiar rostirea apostolică.

„Pentru că făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu. Căci făptura a fost supusă deșertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o – cu nădejde...” (8, 19, 20).

Ceea ce el spune, așa și este. Făptura însăși este profund îndurerată, așteptând aceste bunuri, pe care le-am expus acum, căci expresia „așteaptă cu nerăbdare” nu indică altceva decât o așteptare mare și arzătoare, adică o nădejde fierbinte și vie. Așa că Apostolul, ca să-și facă cuvântul mai vioi și mai energic, personifică lumea întreagă, ceea ce de multe ori fac și profeții, înfățișând râuri de apă ca bătând din palme, sau munți săltând și jucând, nu ca să le credem pe acestea însuflețite, nici ca să le atribuim vreo cugetare oarecare, ci ca să aflăm mărirea bunurilor, ca și mărirea primejdiei pentru cei nesimțitori față de acele bunuri. Același lucru îl fac de multe ori

vorbind și de fapte triste, căci înfățișează, de exemplu, via plângând, munții și tavanele templului jelindu-se, și altele asemenea, ca astfel și de aici să aflăm mărimea relelor. Pe aceștia, deci, imitându-i și Apostolul, personifică aici întreaga făptură, și spune că suspină și are mari dureri; nu doar că ar fi auzit vreun suspin ieșit din pământ sau din nori, ci ca să arate mărimea bunurilor viitoare și dorința ce o are de a se elibera de relele ce o stăpânesc.

„Căci făptura a fost supusă deșertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o”. Dar ce înseamnă „făptura a fost supusă deșertăciunii”? Adică s-a făcut stricăcioasă. Din ce cauză și pentru ce? Pentru tine, omule. Fiindcă ai luat trup muritor și supus prefacerii; de aceea și pământul a primit blestemul și a produs spini și pălămidă. Cum că și cerul împreună cu pământul se zbuțumă spre a trece la o condiție mai bună, ascultă-l pe profetul care grăiește: „Dintru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat și lucrul mâinilor Tale sunt cerurile. Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne, și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba. Dar Tu același ești și anii Tăi nu se vor împuțina” (Psalmul 101, 26-28).

Ai văzut cum a slujit făptura deșertăciunii, și cum se va elibera din această stricăciune? Ascultă și pe Isaia, care, arătând același lucru, zicea: „Ridicați la ceruri ochii voștri și priviți jos pământul; cerurile vor trece ca un fum și pământul ca o haină se va învechi; locuitorii vor muri ca muștele” (Isaia 51, 6). Psalmistul zice: „Ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba”, iar Isaia spune: „locuitorii vor muri precum muștele”, nevorbind de o pierdere totală, și nici că cei ce locuiesc pe pământ, adică oamenii, vor suferi o pierdere desăvârșită, ci o pierdere temporară, prin care vor trece la nesticăciune, împreună și cu zidirea întreagă, fapt indicat de profet prin expresia „ca aceștia”. Aceasta tocmai o spune și Pavel mai departe, iar până aici discută despre robie și arată cauza acesteia, indicând-o chiar în noi înșine. Dar ce, oare pătimind, făptura a fost influențată de altceva? Nicidecum, căci acestea au provenit din cauza mea. Și dacă i s-a întâmplat din cauza mea, cum de nu este nedreptătită, pătimind toate acestea spre îndreptarea mea? De altfel, nici nu trebuie a atribui lucrurilor neînsuflețite și fără simțire judecată asupra a ce e drept și nedrept. Însă Pavel, de vreme ce a personificat-o, n-a făcut uz de nici o vorbă din cele ce am spus, ci se grăbește a mângâia cu prisosință auditoriul, ducând discursul la o altă ordine de idei. Și care e acea ordine de idei? „Ce spui?” zice; „A pățimit zidirea rău din cauza ta? Dar cu nimic n-a fost nedreptătită, fiindcă iarăși va deveni nesticăcioasă pentru tine” – căci aceasta înseamnă „cu nădejde”. Când el spune „că nu de voia ei s-a supus”, nu face aceasta pentru a o arăta ca fiind stăpână pe voință, ci ca să se vadă că totul a venit din îngrijirea lui Hristos, și nicidecum că aceasta ar fi fapta ei.

Dar spune-mi, care nădejde?

„Pentru că și făptura însăși se va izbăvi” (8, 21).

Ce vrea să zică prin „și însăși”? Nimic altceva decât aceea că nu numai tu, ci și ceea ce îți este inferior ție, neîmpărtășindu-se de cuget și simțire, chiar și aceea se va împărtăși împreună cu tine din bunurile acelea viitoare.

„Se va izbăvi, zice, „din robia stricăciunii”, adică nu va mai fi deloc stricăcioasă, ci va urma frumuseții trupului tău. După cum și ea a devenit stricăcioasă în urma coruperii trupului, tot așa și atunci, trupul devenind incoruptibil, întreaga zidire îi va urma, adică va deveni și ea incoruptibilă. Aceasta și arată Apostolul, adăugând: „ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu”, adică pentru libertate. „După cum doica care crește un plod împărătesc se bucură și ea de bunuri când acel copil urcă pe tronul tatălui său, tot astfel și zidirea”, zice. Ai văzut, deci, că omul pretutindeni este premergător, și că toate acestea sunt pentru dânsul? Ai văzut cum mângâie Apostolul pe cel ce se luptă, și cum arată el negrița iubire de oameni a lui Dumnezeu?

„De ce te neliniștești – zice – în ispite? Tu pătimești din cauza ta însuși, iar făptura suferă pentru tine”. Și nu numai că-l mângâie, ci încă arată că cele vorbite sunt vrednice de credință. „Dacă făptura nădăjduiește, ea, care a suferit totul pentru tine, cu atât mai mult trebuie să nădăjduiești tu, pentru care ea are a se bucura de acele bunuri”. Tot așa fac și oamenii, căci de exemplu atunci când fiul urmează a se arăta în demnitatea câștigată, atunci părinții și pe slugi le îmbracă în hainele cele mai strălucite, spre cinstirea fiului, ceea ce și Dumnezeu va face, căci va îmbrăca întru nestrăciune făptura întreagă la eliberarea slavei fiilor Săi.

„Căci știm că toată făptura împreună suspină și împreună are dureri până acum” (8, 22). Ai văzut cum își îmboldește auditoriul, și numai că nu-i zice: „Nu deveni mai rău decât făptura și nu te afunda în cele prezente. Nu numai că nu trebuie a te alipi de acestea, ci încă a și suspina pentru întârzierea trecerii tale de aici. Căci dacă zidirea face aceasta, atunci cu atât mai mult tu, care ai fost cinstit de Dumnezeu cu judecată”.

Dar până acum încă nu i-a îmboldit atât de tare, și de aceea a adăugat: „Și nu numai atât, ci și noi, care avem pârga Duhului, și noi înșine suspinăm în noi” (8, 23), adică noi care am gustat deja din cele viitoare.

„De ar fi cineva cât de împietrit – zice –, totuși cele acordate deja sunt de ajuns spre a-l mișca și a-l depărta de cele prezente, înaripându-l cu o îndoită putere spre cele viitoare, gândindu-se cât de mari sunt cele deja date lui, și că toate acestea nu sunt decât pârgă, sau, mai bine zis, începutul celor viitoare”. Deci dacă pârga sau începutul este atât de mare încât ne-am eliberat și de păcate, și ne-am învrednicit de dreptate și sfințenie, iar cei de pe atunci încă și pe demoni îi alungau, și pe morți îi înviau numai cu umbra și cu hainele lor, atunci cugetă singur ce va fi când noi vom avea nu numai o parte, ci totul! Deci, dacă zidirea, care este lipsită de rațiune și de judecată, suspină neștiind nimic din acestea, cu atât mai mult noi.

Apoi, ca nu cumva să dea motiv de discuție ereticilor, și să se pară că defaimă cele prezente, zice că „suspina, nu învinovățind cele prezente, ci dorind pe cele mai bune”. Aceasta înseamnă expresia ce urmează: „așteptând înfierea”.

Dar ce spui, Pavele? Neconținut te-ai mișcat în toate părțile, strigând și grăind că noi am devenit deja fii, iar acum acest mare bun tu îl atribui speranței, scriind că trebuie a aștepta înfierea?

Aceasta tocmai corectând-o, adaugă mai departe: „răscumpărarea trupului nostru”, adică slava cea desăvârșită. Acum, desigur, toate ale noastre sunt în nesiguranță, până la cea mai de pe urmă răsufare, fiindcă mulți dintre noi fiind fii, am devenit câini și robi ai diavolului și ai patimilor.

Dacă, deci, noi vom sfârși aici viața cu speranțe bune, atunci darul este întreg și nemișcat, mai evident și mai mare, și nu există nici-o temere de vreo schimbare provenită prin moarte sau păcat. Atunci va fi harul neclintit, când și trupul nostru se va izbăvi cu totul de moarte și de miile de patimi. Aceasta este adevărata izbăvire, căci noi nu ne mai putem întoarce iarăși în robia de dinainte.

Apoi, ca nu cumva auzind neconținut de slavă, să nu pricepi, nici să înțelegi cele vorbite, de aceea apostolul îți deschide câte puțin ușile, spre a întrevădea în parte cele viitoare, când Hristos va preface trupul tău, și împreună cu trupul întreaga făptură. Aceasta a arătat și în altă parte încă și mai clar, zicând: „Care va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale” (Filipeni 3, 21); ceea ce spune și în altă parte, scriind: „Iar când acest (trup) stricăcios se va îmbrăca în nestrăciune și acest (trup) muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris: Moartea a fost înghițită de biruință” (I Corinteni 15, 54). Tot spre a arăta că împreună cu stricăciunea trupului merge și starea lucrurilor pământești, scria și în altă parte zicând: „Căci chipul acestei lumi trece” (I Corinteni 7, 31).

„Căci prin nădejde ne-am mântuit” (8, 24).

Fiindcă Apostolul a insistat mult în făgăduința celor viitoare, s-ar fi putut părea că el a întristat

auditoriul, dacă toate cele bune sunt de domeniul speranței numai. De aceea, discutând mai întâi mult despre darurile deja acordate, și arătându-le cu mult mai clare decât toate cele văzute, și învederând că noi deja am primit pârga sau începătura acelor bunuri, apoi, ca nu cumva să cerem totul de aici și să trădăm noblețea noastră câștigată prin credință, zice: „Căci prin nădejde ne-am mântuit”.

Ceea ce el spune aici, așa și este. Noi nu trebuie să căutăm totul aici, ci să și sperăm. Când am intrat în creștinism, acest singur dar am adus lui Dumnezeu, adică de a crede Lui, Care ne-a făgăduit cele viitoare, și numai pe această cale ne-am mântuit. Deci dacă vom pierde aceasta, atunci am pierdut totul. „Te întreb pe tine”, zice, „oare nu erai vinovat de mii de rele? Nu erai deznădăjduit? Oare nu erai supus răspunderii? Nu toți se osteneau pentru mântuirea ta? Deci ce te-a mântuit? Numai credința în Dumnezeu și datorita de a-I crede Lui pentru toate cele ce ți-a făgăduit și cele ce deja ți-a dat. Nimic altceva nu ai avut spre a-I aduce. Prin urmare, ceea ce te-a mântuit, pe aceasta stăpânește-o și acum. Dacă credința ți-a procurat atâtea bunuri până acum, este învederat că nu te va minți nici în legătură cu cele viitoare. Dacă credința te-a luat în stăpânire pe când erai rătăcit, rob și dușman, și deodată te-a făcut fiu, liber, drept și împreună-moștenitor, și ți-a procurat atâtea bunuri, pe cât nu s-ar fi așteptat cineva vreodată, atunci cum gândești că ar fi posibil ca ea, după atâta osteneală și împrietenire, să te părăsească pe viitor? Deci nu-mi spune: „Iarăși speranțe, iarăși așteptare, iarăși credință!”, căci așa te-ai mântuit dintru început și numai această unică zestre ai adus-o Mirelui tău. Stăpânește-o pe aceasta, deci, și păstrează-o neștirbită! Dacă tu pretinzi ca să ți se dea totul aici, atunci ți-ai pierdut osteneala prin care te-ai umplut de lumină”.

De aceea și adaugă Apostolul, zicând:

„Dar nădejdea care se vede nu mai e nădejde. Cum ar nădăjdui cineva ceea ce vede? Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare” (8, 24-25) – adică, dacă vei cere totul aici, ce nevoie mai este de nădejde?

Deci ce este speranța? A te încuraja cu cele viitoare. Ce lucru mare cere de la tine Dumnezeu, El, Care de la Sine ți-a dat toate bunurile? Un singur lucru îți cere: speranța, ca astfel să ai și tu ceva pentru a contribui la mântuirea ta; ceea ce și lăsând a se înțelege, Apostolul a adăugat: „Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare”.

Precum Dumnezeu încununează pe cel ce se ostenește, suferă și se muncește mult, tot așa încununează și pe cel ce nădăjduiește, căci numele „răbdare” este sinonim cu sudori, osteneți și stăruință multă. Cu toate acestea, însă, s-a hărăzit și acest bun celui ce speră, ca să se mângâie și încurajeze sufletul lui cel ostent.

Mai departe arată că, pe lângă acest lucru ușor, noi ne bucurăm și de un mare ajutor, căci zice:

„De asemenea și Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre” (8, 26).

Cel dintâi fapt, adică răbdarea, este al tău, iar cel de-al doilea, adică ajutorul, este al Duhului, care te încurajează în speranță, și tot prin aceasta ușurează durerile. Apoi, pentru ca tu să afli că acest har nu este prezent numai în necazuri și primejdii, ci că el conlucrează chiar și în cele ce par mai ușoare, și că în orice îți dă ajutor, a adăugat, zicând: „căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie”. Acestea le-a spus spre a învedera marea îngrijire a Duhului față de noi, și totodată ne învață să nu credem că toate cele ieșite din judecata noastră omenească sunt prin aceasta și în interesul nostru. Căci spre exemplu e posibil să fim bătuți, alungați, sau să suferim mii de alte rele, și noi să cerem din partea harului lui Dumnezeu liniște, crezând că aceasta ne este de folos. De aceea el ne și zice: „să nu credeți că toate cele ce vi se par vouă că vă sunt de folos, sunt într-adevăr așa. Tocmai de aceea și avem nevoie de ajutorul Duhului, fiindcă omul este slab, și prin sine singur nu este nimic”. De aceea a zis Apostolul: „căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie”.

Și, ca nu cumva discipolul să se rușineze de această neștiință, a arătat că și dascălii sunt la fel, căci nu a zis „nu știți”, ci „nu știm”.

Cum că pe acestea nu le spune din moderație, a dovedit-o și în alte împrejurări. Căci, de pildă, el se ruga neconținut ca să vadă Roma, dar nu a reușit aceasta pe când se ruga; de asemenea se rugase de multe ori și pentru boldul dat trupului său – adică primejdiile – și nu a reușit întru totul. De asemenea, vedem și în Legea veche pe Moise rugându-se să vadă Palestina, și pe Ieremia rugându-se pentru iudei, și pe Avraam stăruind pentru sodomiteni; însă fără succes.

„Ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi”, zice, „cu suspine negrăite”. Ceea ce el spune aici este neclar, prin faptul că multe dintre minunile de atunci au încetat a mai avea loc acum. De aceea este nevoie mai întâi de a vă expune starea creștinilor de atunci, și astfel și cuvântul se va mai clarifica.

Deci care era starea creștinilor pe atunci? Dumnezeu acorda celor ce se botezau diferite haruri, care se numeau și duhuri, după cum și zice: „Și duhurile proorocilor se supun proorocilor” (I Corinteni 14, 32). Unul de pildă avea duhul proorociei, prin care prezicea cele viitoare; altul duhul înțelepciunii, prin care învăța pe cei mulți; altul avea duhul vindecărilor și însănătoșea pe cei bolnavi; un altul duhul puterilor, prin care învia pe cei morți; altul avea duhul limbilor, și vorbea în felurite limbi. Pe lângă toate aceste duhuri mai era și harul rugăciunii, care și el se numea duh, și cel ce avea un asemenea duh se ruga pentru întreaga mulțime a credincioșilor. Noi, neștiind multe din cele ce ne sunt de folos, de multe ori cerem tocmai ceea ce nu ne folosește, pentru aceasta venea harul rugăciunii în vreunul din cei de atunci, și acesta stătea și se ruga pentru interesul obștesc al tuturor și al întregii Biserici, și învăța și pe alții.

Deci aici, prin expresia: „ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”, el numește un astfel de har, cum și sufletul care primește harul se roagă lui Dumnezeu și suspină. Cel ce s-a învrednicit de un astfel de har, stând în rugăciune cu multă zdrobire de inimă și umilință, și căzând înaintea lui Dumnezeu cu multe suspine, cere în cugetul său cele folositoare tuturor. Simbol al acestuia este și astăzi diaconul, care înalță rugăciuni pentru obștea credincioșilor. Aceasta învederând-o Pavel, zicea: „Ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”. „Iar Cel ce cercetează inimile...” (8, 27).

Ai văzut că nu de Mângâietorul este vorba, ci de inima cea duhovnicească? Căci dacă nu era așa, ar fi trebuit să zică: „iar Cel ce cercetează Duhul”. Și ca să afli că este vorba de omul duhovnicesc, care are harul rugăciunii, a adăugat: „Iar Cel ce cercetează inimile știe care este dorința Duhului”, adică a omului duhovnicesc, „căci după Dumnezeu, El Se roagă pentru sfinți”. „El nu se roagă ca și cum Dumnezeu n-ar ști, sau ca și cum l-ar învăța ce să facă, ci ca să aflăm noi, ca să ne rugăm numai pentru cele ce trebuie a ne ruga, și să cerem de la Dumnezeu numai cele ce crede El că ne sunt de folos”, căci acest lucru vrea să însemne expresia „după Dumnezeu”. Astfel, deci, harul acesta se dădea atât pentru mângâierea celor ce intrau în creștinism, cât și pentru cea mai bună învățătură. Însă, cel ce acordă asemenea haruri, și mii de alte bunuri, era Mângâietorul, după cum și zice în altă parte: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh” (I Corinteni 12, 11). Aceasta se face și pentru învățătura noastră, și pentru a se arăta dragostea Duhului, care se pleacă până la atâta în favorul nostru. Deci, aceasta se făcea ca să audă cel ce se roagă, ca rugăciunea sa să se facă după Dumnezeu.

Ai văzut prin câte îi învață Apostolul, arătându-le dragostea lui Dumnezeu către ei, și cinstea cu care i-a cinstit? Ce n-a făcut Dumnezeu pentru noi? A făcut pentru noi lumea aceasta stricăcioasă, nesticăcioasă; a îngăduit a fi batjocoriți proorocii pentru noi, i-a trimis în robie

pentru noi, i-a lăsat să cadă în cuptorul cel cu foc și să sufere mii de rele. Și pe prooroci pentru noi i-a făcut, și pe apostoli tot pentru noi, și pe Unul Născut Fiul Său pentru noi L-a dat, și pe diavol pentru noi îl pedepsește. Ne-a pus de-a dreapta Lui, iar El a fost batjocorit pentru noi, după cum zice: „Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea” (Psalmul 68, 11). Dar, deși ne-am depărtat de El atât de mult, totuși nu ne-a părăsit, ci ne cheamă iarăși la El, și pune și pe alții să se roage și să stăruie pentru noi, tot cu scopul de a ne face bine, ceea ce s-a petrecut și cu Moise, căci și lui îi zicea: „Lasă-Mă dar să-i pierd pe ei” (Ieșirea 32, 10), ca astfel să-l atragă spre rugăciune pentru dânșii. Tot aceasta o face și acum, și de aceea acordă și harul rugăciunii. Aceasta o face nu ca și cum El are nevoie de rugăciuni, ci ca nu cumva noi, fiind mântuiți într-un fel, să devenim mai rău, împătimiți.

De aceea de multe ori și zice că „pentru David, sluga mea, sau pentru cutare, mi-a fost milă de voi”, cu care ocazie același lucru îl face, ca astfel să le impună măcar o formă de împăcare. Deși, de altfel, El S-a arătat față de ei îndelung iubitor de oameni, dacă nu pentru vreunul sau altul, cel puțin zicea că pentru Sine singur va părăsi mânia cea de asupra lor. Dar El nu atât se gândea la acest lucru, pe cât se gândea ca nu cumva faptul împăcării să devină pentru ei motiv de trândăvie. De aceea și lui Ieremia îi zicea: „Nu te ruga pentru acest popor, că nu te voi asculta” (Ieremia 7, 16), ceea ce înțelegând proorocul, n-a încetat a-L ruga. Și ca să afli că El nu voia ca proorocul să se depărteze de la fața Lui, ci spunea acestea ca să-i provoace la umilință, ascultă ce-i spune: „Nu vezi tu ce fac ei?” (Ieremia 7, 17).

De asemenea și către cetate, când grăiește: „Chiar de te-ai spăla cu silitră și chiar dacă te-ai freca cu leșie, tot pătat ești în nedreptățile tale față de Mine” (Ieremia 2, 22), nu o face cu scopul de a o aduce în deznădejde, ci ca să o provoace la pocăință. Și când a spus pentru niniviteni hotărârea Sa într-un termen oarecare, nedefinit, și nu le-a nutrit cugetul cu speranțe bune, ba mai mult i-a înfricoșat și i-a adus la pocăință, și astfel și pe aceia i-a deșteptat, și în același timp și pe prooroc l-a făcut mai mult venerabil, ca măcar așa să asculte de el. Apoi, fiindcă ei urmau să suporte mari rele prin ducerea lor în Egipt, și nu s-au cumințit nici măcar prin ducerea altora acolo, la început i-a sfătuit să rămână pe loc. Dar ei nu au ascultat, ci fugeau în Egipt, ceea ce la urmă le-a îngăduit, însă le-a cerut ca nu cumva, o dată cu fuga lor în Egipt, să fugă și spre necucernicie. Și fiindcă nici așa n-au ascultat, de aceea a trimis pe prooroc la dânșii, ca măcar să nu se abată cu desăvârșire. Și fiindcă ei n-au mers după Dânsul, atunci El Însuși merge după ei, îndreptându-i și împiedicându-i de a duce mai departe răutatea, purtându-se cu ei întocmai ca și un părinte iubitor față de copilul său cel îndărătnic întru totul, pretutindeni însoțindu-i și urmărindu-i. De aceea nu numai pe Ieremia îl trimitea în Egipt, ci și pe Iezechiel în Babilon, tot în acest scop. Iar profeții nu se împotriveau, fiindcă vedeau pe Stăpânul lor iubindu-i atât de mult. Profeții se purtau față de ei după cum s-ar purta un rob recunoscător, care ar milui pe un copil decăzut, în cinstea tatălui său care e amărât și întristat de purtarea copilului. Și ce nu au pățimit proorocii pentru ei?

Erau tăiați cu fierăstrăul, alungați, batjocoriți, uciși cu pietre, și mii de rele sufereau, iar după toate acestea alergau iarăși în ajutorul lor. Nici Samuel n-a lipsit a plânge pe Saul, deși fusese batjocorit de acesta și suferise rele nevindecate. Cu toate acestea, nu-și mai amintea de acele rele, ci-l plângea întruna. Ieremia a compus pentru poporul iudeu și plângeri scrise, și când mai marele perșilor i-a dat voie, acordându-i toată libertatea de a locui unde va voi, el a preferat să stea acolo și să împărțesească cu poporul său toate relele și ticăloșiile în țară străină. Tot așa și Moise, părăsind palatele împărătești, a alergat la nenorocirile lor. Daniel, timp de douăzeci și mai

bine de zile, a stat nemâncat, supunându-se singur la un astfel de post greu, numai ca să-i împace cu Dumnezeu. Și cei trei tineri, pe când se aflau în cuptorul cu foc și într-o așa de mare văpaie, îi adresau rugăciuni pentru dânșii. Nu erau măhniți pentru ei înșiși, scăpați din acel cuptor în mod miraculos, ci fiindcă atunci mai ales simțeau a avea mai mult curaj, de aceea se rugau pentru ei.

De aceea și ziceau: „Cu suflet zdrobit și cu duh umilit să fim primiți de Tine” (Cântarea celor trei tineri, 15). Pentru ei și Iisus al lui Navi și-a rupt hainele; pentru ei și Iezechiel plângea și se văicărea, văzându-i în nenorociri. Pentru ei și Isaia zicea: „Lăsați-mă să plâng amar” (Isaia 22, 4), iar mai înainte de aceasta, fiindcă nu îndrăznea a se ruga pentru izbăvirea de toate relele, cerea un termen oarecare și zicea: „Până când, Doamne!” (Isaia 6, 11), căci plină de o mare iubire este întreaga ceată a sfinților față de neamul omenesc. De aceea și Pavel zicea: „Îmbrăcați-vă, dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie” (Coloseni 3, 12). Ai văzut precizia cuvântului, și cum el voiește ca neconținut să fim milostivi? Nu a zis simplu „miluiți, sau milostiviți-vă”, ci „îmbrăcați-vă întru milostivire”, adică după cum haina este pururea cu noi, tot așa și milostenia. Și n-a zis simplu „milostivirea” sau „milostenia”, ci „milostivirile îndurării”, ca să imităm iubirea aceea firească a tatălui către fiu. Dar noi facem cu totul invers, căci de s-ar apropia cineva cerând un ban, îl batjocorim, îl vorbim de rău și-l numim șarlatan. Și nu te înfricoșezi, omule, nu ți-e rușine să-l numești șarlatan fiindcă îți cere un colț de pâine? Dar dacă el dă năvală asupra ta, tocmai pentru aceasta este vrednic de a fi miluit, fiindcă este atât de flămând încât este silit a se îmbrăca cu o asemenea mască. Dar și aceasta este tot vina cruzimii noastre, fiindcă dacă noi nu suferim a le da cu ușurință, atunci și ei se văd siliți a inventa tot felul de metode ca să amăgească neomenia noastră, și să înmoaie sălbăticia care ne stăpânește. De altfel, dacă ți-ar cere argint și aur poate că ai avea vreun cuvânt de îndoială. Dar când el se apropie spre a-ți cere hrana de trebuință, de ce mai filosofezi degeaba, de ce-l mai descoși în zadar, acuzându-l de lene și trândăvie?

Dacă ar trebui să se spună acestea, apoi nu altora, ci nouă înșine ar trebui să ne fie spuse. Când tu te apropii de Dumnezeu și-I ceri iertarea păcatelor, adu-ți aminte de aceste cuvinte, și vei cunoaște atunci că mai cu dreptate ar fi ca tu să auzi asemenea cuvinte din partea lui Dumnezeu, decât săracul din partea ta. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a zis niciodată către tine astfel de vorbe, precum: „Fugi, pleacă de aici, căci ești un șarlatan de vreme ce, intrând mereu în biserică și auzind poruncile Mele, totuși când te duc în târg tu preferi înaintea poruncilor aurul, și cîrdășia necurată, și pofta, și toate celelalte răutăți. Acum, când te găsești înaintea Mea, ești smerit, însă după rugăciune ești insolent, crud și neomenos. Scutește-Mă, deci, de aici și să nu mai vii niciodată!”. De acestea, zic, și de mai mari decât acestea am fi vrednici să auzim din partea lui Dumnezeu, și totuși pe nimeni n-a batjocorit în așa fel, ba mai mult, îndelung rabdă și toate cele ale Sale le împlinește, și ne dă chiar mai multe decât cerem.

Acestea cugetându-le, iubiților, să potolim foamea săracilor, chiar de ar da năvală când cer, și să nu-i mai descoasem, căci și noi avem nevoie de mântuire, de iertare, de iubire și de milă multă. Nu este posibil să ne mântuim în alt mod, dacă vom examina cu exigență faptele noastre, ci în mod necesar vom fi pedepsiți și ne vom pierde cu totul. Să nu ne facem judecători aspri ai altora, ca nu cumva și nouă să ni se ceară socoteală aspră pentru faptele noastre; căci avem păcate mai presus de orice iertare. Când noi miluim pe săraci, ne miluim mai cu seamă pe noi care am păcătuit în fapte neiertate, și astfel vom strânge și pentru noi o astfel de milă. Oricât ne-am trudi noi, niciodată nu vom putea să arătăm atâta iubire de oameni, pe câtă ne este de trebuință nouă a avea din partea lui Dumnezeu. Deci, cum nu este absurd ca noi, care avem atât de mare nevoie

de iubirea Lui de oameni, să ne facem controlori aspri ai fraților noștri, și să lucrăm totul împotriva lor? Prin asemenea fapt, tu nu doar l-ai declarat pe acela ca nevrednic de binefacerea ta, pe cât te-ai declarat singur ca nevrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Cel ce controlează cu amănunțime pe fratele său, cu atât mai mult va fi el însuși controlat și cercetat de Dumnezeu. Deci, să nu grăim împotriva noastră prin asemenea vorbe, ci când săracii se apropie de noi, fie stăpâniți de lene sau trândăvie, noi să le dăm. Fiindcă și noi păcătuim de multe ori din cauza lenevirii, ba chiar totdeauna, și totuși Dumnezeu nu ne pedepsește imediat, ci ne acordă un termen de pocăință, hrănindu-ne în fiecare zi, certându-ne, învățându-ne, și toate înlesnindu-nile, ca astfel și noi să imităm mila Lui cea mare. Să sfârșim deci cruzimea aceasta, să scoatem din noi sălbătăcia, căci mai mult nouă înșine ne facem bine decât altora. Acestora le dăm poate argint, pâine și haină, însă nouă ne strângem mai dinainte slava aceea, pe care nici nu e cu putință a o reprezenta prin cuvânt. Căci noi, primind trupuri nesticăcioase, împreună ne vom slăvi și împreună vom împărați cu Hristos.

Ce fel este aceasta, nu vom cunoaște de aici, sau, mai bine zis, nu vom cunoaște acum de nicăieri în mod clar. Totuși, pornind de la bunurile cu prisosință acordate nouă, să ne ridicăm mintea spre a dobândi o idee cât de aproximativă, ca să zic așa, și să încercăm a ne reprezenta cele vorbite aici.

Spune-mi, te rog, dacă ție, celui îmbătrânit și care trăiești în sărăcie, ți-ar făgădui cineva a te face fără de veste tânăr, și te-ar aduce în această floare a vârstei, și te-ar face foarte frumos și mai puternic decât toți, și ți-ar da împărăție asupra pământului întreg timp de o mie de ani, oare ce nu ai prefera să faci și să pătimești în schimbul acestei făgăduințe? Dar iată că Hristos nu numai acestea, ci și altele cu mult mai mari decât acestea ți-a făgăduit, fiindcă nu este într-atât de mare deosebirea între bătrânețe și tinerețe, pe cât de mare este între stricăciune și nesticăciune; și nici nu este vreo deosebire atât de mare între împărăție și sărăcie, pe cât este deosebire între vise și adevăr; și pe atâta este și între slava de față și cea viitoare. Și, mai drept vorbind, n-am spus nimic până acum, fiindcă nici un cuvânt nu este de ajuns pentru a ne reprezenta mărimea deosebirii celor viitoare de cele prezente, și din cauza timpului în care ne aflăm, nici nu putem pricepe întru totul acea deosebire. Cum ar putea cineva să pună în ochii celor de față o viață fără de sfârșit? Dar și între pacea viitoare și cea de acum este atâta deosebire, pe câtă vedem între pace și război. De asemenea și între stricăciune și nesticăciune este într-atât deosebire, pe cât este între un bulgăre de pământ și un mărgăritar curat. Însă oricâte ar spune cineva, totuși nu va putea reprezenta exact deosebirea. Chiar de aș compara frumusețea trupurilor de atunci cu lumina focului, sau cu fulgerul cel mai strălucit, totuși nu voi putea spune nimic vrednic de acea strălucire.

Pentru toate acestea, deci, cum să nu fie vrednice de dispreț atât bani cât și trupurile, sau mai bine zis, câte vieți chiar nu ar fi vrednic a disprețui pentru câștigarea unor asemenea bunuri neprețuite? Acum însă, dacă cineva te-ar conduce în palatele împărătești, și ar face în așa fel ca împăratul să vorbească cu tine în fața tuturor celor prezenți, ba încă te-ar așeza cu el la masa împărătească, tu te-ai crede pe tine ca cel mai fericit decât toți; iar când urmează a te ridica la cer, și a sta lângă Împăratul tuturor, a străluci deopotrivă cu îngerii, și a te bucura de slava cea negrăită, te mai îndoiești că trebuie a disprețui banii, deși ar trebui să arunci de la tine chiar viața, să salți, să te bucuri și să zbori de plăcere? Tu însă, dacă ai primi vreo slujbă care-ți procură mijloace de furțișaguri – deși eu nu aș zice că aceasta poate fi un câștig –, ai fi în stare să arunci de la tine și averile, dându-le altora, și, de ar trebui, n-ai întârzia să amaneți chiar pe femeia și pe copiii tăi; când e vorba însă de împărăția cerurilor, care nu are nici un moștenitor hotărât, sau mai bine zis cu toții vom fi moștenitori dacă ne vom strădui, și când Dumnezeu poruncește a lua

în stăpânire nu o parte din pământ, ci cerul întreg, tu te lenevești și te lepezi, stai cu ochii ațintiți la bani și nu înțelegi că părțile acelea ale cerului sunt față de noi atât de frumoase și încântătoare, pe cât de frumoase ne par acum cele de deasupra noastră, și cerul cerului? Dar fiindcă acum nu e cu puțință a vedea toate acestea cu ochii trupului, ridică-te acolo cu mintea și, stând deasupra cerului, uită-te la cerul care e mai presus de acesta, uită-te la înălțimea aceea nemărginită, la lumina aceea care e plină de groază, uită-te la cetele îngerilor, la mulțimea cea nesfârșită a arhanghelilor și la celelalte puteri netrupești. Și iarăși pogorându-te de sus, uită-te la tabloul ce-l înfățișăm noi pe pământ, și privește la cele ce vezi pe lângă împăratul nostru de aici. Privește, zic, pe acei bărbați îmbrăcați în haine aurite, acele perechi de catări împodobite cu hamuri aurite, acele care bătute în pietre prețioase și pe dinăuntru îmbrăcate în alb ca zăpada, cu frunze aurite pe dinafară, care se clatină întruna, cu balauri îmbrăcați în haine de mătase și cu aspide care au mijlocul aurit, din care se întind spre partea de deasupra trăsorii curele bătute în pietre prețioase și cai îmbrăcați în aur și hățuri aurite. Dar iată că de îndată ce zărim pe împărat, nimic din celelalte nu mai vedem, căci numai singură vederea lui, a hainelor lui porfirate, a diademei, a tronului și a privirii lui scânteietoare, singure acestea, zic, ne întorc privirea numai spre el. Toate acestea, deci, unindu-le la un loc, strămută-te cu mintea iarăși la cele de sus, și gândește-te la ziua cea înfricoșată, când va veni Hristos. Atunci nu vei vedea perechi de catări, nici care aurite, nici balauri și aspide, ci, aceea ce-ți va inspira frică mare și-ți va provoca atâta groază, că și puterile cele netrupești se vor cutremura, după cum și zice: „Și puterile cerurilor se vor zguduï” (Matei 24, 29).

Atunci se va deschide întregul cer și se vor da la o parte porțile acelor bolți colosale, de unde se va pogorî Unul Născut Fiul lui Dumnezeu, înconjurat nu numai de douăzeci, sau o sută de bărbați, ci de mii și milioane de îngeri, arhangheli, heruvimi, serafimi și alte puteri cerești; și totul va fi plin de frică și de groază, pământul deschizându-se și toți oamenii de la Adam și până atunci ridicându-se din el și fiind cu toții răpiți în nori; iar pe El, Fiul lui Dumnezeu, arătându-Se într-atâta slavă, încât chiar soarele și luna și toate celelalte se vor acoperi, sau, mai bine zis, se vor întuneca de acea lumina strălucitoare.

Dar ce cuvânt ar putea să reprezinte acea fericire, acea strălucire, acea slavă? Vai, suflete! Căci acum chiar mi-a venit să plâng și să suspin din adâncul inimii, gândindu-mă din ce bunătați am căzut noi și de ce fericire ne-am înstrăinat! Căci ne înstrăinăm – și aceasta o spun pentru mine – dacă nu vom face ceva mare și minunat. Deci, să nu-mi vorbească cineva de gheena de aici, fiindcă a cădea din acea slavă este cu mult mai grozav decât toate pedepsele, și e cu mult mai înfricoșat decât toate gheenele a fi alungat cineva de la acea soartă fericită. Dar noi ne-am predat cu totul celor prezente, și nu înțelegem viclesugul diavolului, care prin cele mici ne răpește cele mari, care ne dă țărână spre a ne răpi aurul, sau, mai bine zis, spre a ne răpi cerul și a ne arăta umbra, ca să ne scoată din adevăr, și ne prezintă totul nu în realitatea lucrurilor, ci în vise și în fantazii – și aceasta este bogăția prezentă –, ca astfel făcându-se ziuă, să ne arate mai săraci decât toți!

Acestea, deci, înțelegându-le, deși poate cam târziu, să fugim de înșelăciune și să ne întoarcem către cele viitoare. Nu se poate zice că n-am cunoscut slăbiciunea vieții prezente, mai ales că pe fiecare zi faptele strigă mai puternic decât orice trâmbiță nimicnicia celor prezente, ridicolul, rușinea, primejdiile și prăpăstiile ce ne stau înaintea.

Ce justificare vom avea, dacă noi adâncim cu multă sânguință cele primejdioase și încărcate de rușine, în timp ce de cele sigure, care ne fac pe noi străluciți și slăviți, fugim în toată vremea, și ne predăm cu totul tiraniei banilor? Căci cu adevărat sclavia aceasta a banilor este mai rea decât

orice tiranie. Aceasta o știu toți cei ce s-au învrednicit a se izbăvi de o asemenea pacoste. Deci, pentru ca și voi să cunoașteți această frumoasă libertate, rupeți legăturile și fugiți de cursă, și aur să nu se găsească în casele voastre, ci numai ceea ce este cu mult mai de preț decât miile de bogății, adică milostenia și iubirea de oameni, în loc de aur. Acestea ne dau nouă curaj înaintea lui Dumnezeu, pe când bogăția ne aduce o mare rușinare, iar pe diavol îl îngâmă mai mult împotriva noastră. Deci, de ce tu chiar înarmezi pe diavol contra ta și-l faci mai puternic? Înarmează-ți dreapta ta contra lui, făcând săracilor milostenie; introdu în sufletul tău întreaga frumusețe și bogăție a casei, iar bogăția banilor leapăd-o întreagă din cugetul tău, iar cerul să-ți păstreze cea bogăție în locul casei și a cufărului. Toate aceste bogății, zic, să le luăm cu noi, căci mai buni suntem noi decât zidurile casei, și mai însemnați decât locul pe care călcăm.

De ce, lăsându-ne pe noi la o parte, ne concentrăm toată grija în averi, pe care ducându-ne nu le vom putea lua cu noi, ba de multe ori chiar rămânând aici nu le putem stăpâni, pe când ne stă de față mijlocul acesta de a ne îmbogăți, și nu numai aici, ci chiar și acolo a ne arăta mai îmbelșugați? Căci cel ce poartă în sufletul său și aurul, și țarina, și casa, oriunde s-ar arăta el, se arată întovărășit de această bogăție. Și cum ar fi cu puțință aceasta? Ei bine, este cu puțință, și încă cu multă ușurință. Dacă tu strămuți toate acestea în cer prin mâinile săracilor, toate le vei strămuta și le vei depozita pentru sufletul tău, și chiar moartea de ar veni la urmă, nimeni nu va putea să ți le răpească, ci și acolo ducându-te vei fi bogat. Un astfel de tezaur avea Tavita, și de aceea nu casa ei îi vestea faptele, nici zidurile, nici pietrele, nici stâlpii, ci trupurile văduvelor îmbrăcate de ea, lacrimile vărsate, moartea care fugise și viața ce se reîntorsese. Astfel de magazii să ne facem și nouă, astfel de case să ne clădim. Astfel, și pe Dumnezeu Îl vom avea drept conlucrător, și noi în același timp vom fi conlucrătorii Lui.

El i-a făcut pe cei săraci și i-a adus la ceea ce sunt din ceea ce nu erau, iar tu nu i-ai lăsat să piară de foame și de celelalte ticăloșii, îndreptându-i, vindecându-i, și peste tot ridicând casa lui Dumnezeu. Și ce ar putea fi egal cu aceasta? Ce cuvânt ar putea să ne arate mai bine folosința și slava câștigată de aici? Și dacă încă n-ai aflat lămurit cu ce podoabă te-a împodobit Dumnezeu, poruncindu-ți a vindeca sărăcia și foamea, gândește-te singur la următorul fapt: dacă El ți-ar fi dat puterea de a ridica la loc cerul căzut, oare nu ai crede lucrul acesta mai presus de orice cinste? Dar iată că acum El te-a învrednicit de o mai mare cinste. Ceea ce îi este Lui mai prețuit decât cerurile, aceasta ți-a îngăduit a ridica și a îndrepta, adică pe om, fiindcă din toate cele văzute nimic nu este egal înaintea lui Dumnezeu cu această creatură numită om. Fiindcă și cerul, și pământul, și marea, pentru el le-a făcut; și mai mult se veselește El locuind în om decât în cer. Dar noi, deși cunoaștem acestea, totuși nu avem nici o îngrijire față de casele lui Dumnezeu, ci lăsându-le în părăsire, ne clădim nouă case mari și strălucitoare. De aceea și suntem pustii de toate bunurile, și chiar mult mai săraci decât toți săracii, căci împodobim niște astfel de case, pe care ducându-ne de aici nu le putem lua, și le lăsăm tocmai pe acelea pe care e cu puțință a le strămuta cu noi. Căci trupurile săracilor descompunându-se, vor învia negreșit, și atunci adunându-i la Sine Dumnezeu, Cel ce a poruncit acestea, îi va lăuda pe cei ce au îngrijit de săraci, și-i va răsplăti cu dragostea Lui, căci urmând a cădea acei necăjiți, fie din pricina foamei, fie din pricina goliciunii, fie din pricina altor felurite lipsuri, cei bogați nu i-au gonit, nici nu i-au ocolit, ci i-au ajutat în fel și chip. Din păcate, deși ne stau la îndemână astfel de laude, noi totuși zăbovim în nepăsare și în nedărnicie, și ne lepădăm de o asemenea frumoasă îngrijire a celor năpăstuiți.

Hristos nu are unde să-Și plece capul, umblă gol, străin și flămând, iar tu îți faci case mari, cu băi

și terase, cu o mulțime de saloane zadarnice; și lui Hristos nu-I acorzi nici măcar un mic acoperământ, pe când mansardele tu ți le împodobești pentru ciori și vulturi. Și ce ar putea fi mai rău ca această nebunie? Căci este cea mai de pe urmă nebunie o astfel de purtare, ba încă chiar mai rea decât nebunia. Cu toate acestea, am putea foarte bine, dacă am voi cu adevărat, din tot cugetul și din toată inima, să depărtăm de la noi o asemenea boală, de care nu numai că este cu puțință a ne izbăvi, ci chiar este cu mult mai ușor decât în lecuirea bolilor trupești, fiindcă și Doctorul este de data aceasta cu mult mai mare și mai vestit.

Deci să atragem spre noi pe acest Doctor, și să-L rugăm a se atinge de noi; însă să contribuim și noi, din partea noastră, cu ceea ce trebuie, anume cu bunăvoință și intenție bună. Dacă noi vom contribui numai cu acestea, zic, de nimic altceva nu vom mai avea nevoie. Să contribuim dar cu cele ce se cer din partea noastră, ca și aici să ne bucurăm de o sănătate curată, și acolo să ne învrednicim bunurilor viitoare, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt se cuvine slava în vecii vecilor. Amin

OMILIA XV

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Despre dragostea pentru Hristos]

„Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor ce sunt chemați după voia Lui” (Romani 8, 28).

Aici mi se pare că întregul pasaj e îndreptat către cei ce sunt în primejdii, și nu numai cele de aici, ci și cele zise cu puțin mai înainte. Căci expresia „că socotesc că nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum, către (față de) slava cea viitoare, care va să se descopere”, și că „făptura întregă suspină”, și că „prin nădejde ne-am mântuit”, și că „noi nu știm să ne rugăm cum trebuie”, toate acestea, zic, către aceia sunt spuse. Prin urmare, ei învață să nu prefere numaidecât pe acelea ce cred că ar fi în interesul lor, ci pe acelea pe care le arată Duhul, fiindcă multe care li se par de folos le aduc o mare vătămare. De pildă, liniștea și izbăvirea de primejdii, cum și a trăi cineva în siguranță, li se părea că este spre folosul lor. Și ce-i minunat că li se părea și lor aceasta de folos, când chiar și fericitul Pavel credea odinioară că-i așa? Cu toate acestea a aflat mai pe urmă că tocmai cele contrare sunt de folos, și aflând, era mulțumit și se mândrea cu ele. Cel ce se ruga de Domnul ca să-l scape de primejdii, fiindcă a auzit spunându-i-se „Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune” (II Corinteni 12, 9), iată că după aceea sălta de bucurie fiind alungat și persecutat, fiind batjocorit și suferind primejdiile cele mai mari, după cum însuși spune: „De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos, căci când sunt slab, atunci sunt tare” (II Corinteni 12, 10). De aceea și aici le zicea romanilor: „noi nu știm să ne rugăm cum trebuie”, îndemnându-i pe toți de a lăsa totul în îngrijirea Duhului, fiindcă și Duhul Sfânt se îngrijește foarte mult de noi, și lui Dumnezeu îi este plăcut acest fapt.

Deci prin toate acestea mângâindu-i și încurajându-i, adaugă și cele spuse acum, punându-le înainte un raționament care e de ajuns spre a-i deștepta. „Și știm, zice, că celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine”. Când Apostolul zice „toate”, prin această expresie el numește și pe cele ce se par cu anevoie de primit, și pe cele ce ne întristează. „Chiar necazul de ar veni, chiar sărăcia, chiar închisoarea, chiar foamea sau moartea, sau orice altceva, puternic este Dumnezeu de a le întoarce pe acestea în bine, fiindcă și aceasta atârnă de puterea Lui cea

negrăită, ca pe cele anevoioase să le facă ușoare și să vină în ajutorul nostru”. De aceea nici n-a zis el „că celor ce iubesc pe Dumnezeu nu li se va întâmpla nici un rău”, ci „li se lucrează toate spre bine”, adică El va întrebuița chiar și relele spre izbânda celor persecutați, ceea ce este cu mult mai însemnat decât de a împiedica relele ca să nu vină, sau de a le nimici când au venit deja. Aceasta a făcut-o El și cu cei trei tineri aruncați în cuptorul din Babilon, căci nici n-a împiedicat de a cădea în el cei trei tineri, și nici după ce au căzut n-a stins văpaia focului, ci a lăsat-o să ardă, iar tocmai prin aceasta i-a făcut mai minunați.

Și dacă oamenii care se îndeletnicesc cu înțelepciunea pot schimba natura lucrurilor în cele contrare, adică trăind în sărăcie să se pară că sunt mai îmbelșugați decât cei bogați, și să strălucească în necinste, apoi cu atât mai mult va face aceasta Dumnezeu cu cei ce-L iubesc pe El, căci și acestea, sau și altele cu mult mai mari, va face pentru ei. De un singur lucru, însă, este nevoie, adică de a-L iubi cu adevărat, și apoi toate celelalte ni se vor adăuga. Precum aceștia folosesc chiar și cele vătămătoare, tot așa și pe cei ce nu-L iubesc pe El îi vătăma chiar și cele folositoare.

Pe iudei, bunăoară, îi vătăma și realitatea minunilor, și tâlcul învățăturilor, și justețea dogmelor, și pentru cele dintâi Îl numeau [pe Iisus] demonizat, iar pentru celelalte – potrivit lui Dumnezeu; ba încă pentru că făcea minuni, unelteau să-L ucidă. Tâlharul, în schimb, fiind spânzurat pe cruce și răstignit, batjocorit și pătîmind mii de rele, nu numai că prin nimic n-a fost vătămat, ci încă prin toate acestea a câștigat lucrurile cele mari și de negrăit.

Ai văzut cum Domnul Dumnezeu toate le lucrează spre bine cu cei ce-L iubesc neprecupețit pe El? Deci și Apostolul, după ce spune de acest mare bine, care covârșește firea omenească, iar multora li s-ar fi părut de necrezut, adevărește faptul din cele petrecute mai înainte, zicând așa: „acelora care după voință sunt chemați”, ca și cum ar fi zis cu îndemn: „Gândește-te la cele spuse, imediat după chemare!”.

De ce n-a chemat pe toți de la început? Și de ce n-a chemat nici chiar pe Pavel o dată cu ceilalți Apostoli? Nu se pare oare că întârzierea aceasta era aducătoare de pagubă? Și cu toate acestea, s-a dovedit dintru început că acea întârziere a fost spre mai mare folos.

Apostolul spune aici de voință sau bună intenție (provqesi”), ca astfel să nu se atribuie totul chemării, fiindcă altminteri ar fi putut contraria pe elini și iudei, și să zică: „Apoi dacă era de ajuns numai chemarea, de ce nu s-au mântuit toți?”.

De aceea zice Apostolul că mântuirea a lucrat-o nu numai chemarea, ci și voința, adică și buna intenție a celor chemați: chemarea nu s-a făcut silită, ci s-a lăsat la voia celui chemat. Toți, într-adevăr, au fost chemați, însă nu toți au ascultat de acea chemare.

„Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, ca El să fie întâi născut între mulți frați” (8, 29).

Ai văzut câtă cinste? Ceea ce era Unul-Născut Fiul al lui Dumnezeu prin fire, aceea am devenit și noi după har. Și cu toate acestea, Apostolul nu s-a mulțumit numai cu atâta, să spună „asemenea Chipului”, ci a mai adăugat și altceva: „ca să fie El întâi născut între mulți frați”, voind prin toate aceste expresii să arate marea înrudire. Toate acestea, însă, tu să le iei ca spuse numai cu privire la iconomia întrupării Lui, căci după dumnezeire El este Unul-Născut Fiul al lui Dumnezeu. Ai văzut câte bunuri ne-a dăruit? Deci nu te îndoiești de cele viitoare. Dar Apostolul nu rămâne numai la cele spuse aici, ci arată îngrijirea lui Dumnezeu și din alt punct de vedere, spunând că toate acestea de la început au fost așezate așa pentru ei. Oamenii desigur că își iau ideile lor despre ei din fapte, însă lui Dumnezeu I s-a părut aceasta încă de mult, și de la început El se găsea așa față de noi, după cum zice:

„Iar pe care i-a hotărât mai înainte, pe aceștia i-a și chemat, pe aceștia i-a și îndreptat” (8, 30),

prin baia renașterii, „iar pe care i-a îndreptat, pe aceștia i-a și mărit” , prin har și prin înfiere. „Ce vom zice deci la acestea?” (8, 31).

E întocmai ca și cum ar fi zis: „Nu-mi spune de primejdii, și de ura și zavistia tuturor; căci dacă unii se îndoiesc cu privire la cele viitoare, totuși față de cele petrecute deja, ca de pildă dragostea lui Dumnezeu către tine de la început, îndreptarea ta și slava acordată, față de aceste bunuri, zic, nu ai avea ce spune. Fiindcă și acestea ți s-au dat ție prin cele crezute drept supărătoare, ca de pildă crucea, bătăile, legăturile și altele, și ceea ce credeai tu ca rușinos, tocmai acelea sunt care au cucerit lumea întreagă.

Cele ce El a pățimit, deși ni se par triste și mâhnicioase, acelea sunt care au contribuit la eliberarea și mântuirea întregii firi. Tot așa, deci, și tu, căci patimile pe care le vei suferi pentru el, acelea sunt care vor contribui la slava și învrednicirea ta.

„De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră?”. „Și cine nu este împotriva noastră? Și lumea e împotriva noastră, și tiranii, și comunitățile, și neamurile, și cetățenii; și cu toate acestea, cei ce sunt contra noastră sunt atât de departe de a ne supăra sau vătăma cu ceva, încât chiar fără voia lor sunt cauza cununilor noastre și pricinuitoari a mii de bunuri, fiindcă înțelepciunea lui Dumnezeu a întors uneltirile lor spre mântuirea și slava noastră”. Ai văzut cum nimeni nu este, de fapt, împotriva noastră? Căci și pe Iov aceasta l-a făcut mai strălucit, adică înarmarea diavolului contra lui, căci deși diavolul a întrebuințat toate uneltirile contra lui, și asupra lui erau și femeia, și slugile, și rănilor de pe el, și altele multe, totuși nimic n-a putut face răul contra lui, ba încă tocmai acele nenorociri aparent așa de mari – și într-adevăr au fost mari –, toate acele nenorociri, zic, s-au întors în favoarea lui. Fiindcă Dumnezeu era cu el, apoi și cele ce se credeau a fi contra lui au fost favorabile lui. Aceasta s-a petrecut și cu Apostolii, fiindcă și iudeii, și cei dintre neamuri, și frații cei mincinoși, și stăpânitorii, și comunitățile, și foamea, și sărăcia, și mii de alte rele erau contra lor, și cu toate acestea nimic n-a fost împotriva lor, adică nimic n-a putut să-i lezeze. Cele ce i-au făcut mai ales pe Apostoli ca să fie atât de străluciți și renumiți, mari și înaintea lui Dumnezeu, mari și înaintea oamenilor, tocmai acestea sunt. Gândește-te ce vorbă mare a grăit Pavel pentru credincioși și pentru cei ce într-adevăr sunt răstigniți și omorâți luptându-se cu patimile, și atunci vei vedea că nici chiar cel ce are pe cap diademă împărătească nu poate avea ceea ce are credinciosul. Contra împăratului de multe ori sunt înarmați și barbarii, și cei din garda împărătească, și cetățenii iarăși de multe ori sunt răsculați, și altele multe; pe când contra credinciosului, care respectă poruncile lui Dumnezeu, nici omul, nici demonul și nici altcineva nu va putea să stea.

Dacă îi vei răpi banii, i-ai pricinuit lui motiv de plată; dacă ai vorbit ceva rău de el, prin defăimare tu l-ai făcut mai strălucit înaintea lui Dumnezeu; de l-ai adus în sărăcie, mai mare îi va fi slava și răsplata; și dacă l-ai predat chiar morții – ceea ce se crede a fi mai rău decât orice –, tu i-ai împletit cununa muceniciei. Deci ce ar putea fi egal cu o astfel de viață, când nimic nu poate fi împotriva ei, ba chiar cei ce par că uneltesc rele îi folosesc nu mai puțin decât cei ce-i fac bine? De aceea zice Apostolul, cu drept cuvânt: „De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră?”.

Apoi, fiindcă nu s-a mulțumit numai cu cele ce a spus, pune și aici – după cum face neconținut – cel mai mare semn al dragostei lui Dumnezeu către noi, adică jertfa Fiului Său. „Nu numai că ne-a îndreptățit, zice, nu numai că ne-a slăvit și ne-a făcut asemenea chipului Său, dar nici pe Fiul Său nu L-a cruțat pentru tine”. De aceea a și adăugat: „El, Care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți, cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El” (8, 32).

Și privește câtă măreție și câtă căldură întrebuințează în vorbe, spre a ne arăta dragostea cea mare

a lui Dumnezeu către noi! Cum ne va părăsi pe noi, pentru care n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci pentru noi toți L-a dat pe El? Gândește-te câtă bunătate din partea Lui, dacă n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci L-a dat, și încă L-a dat pentru toți laolaltă: și pentru mișei, și pentru cei nerecunoscători, și pentru dușmani, și pentru cei ce-L blestemau pe El.

„Cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El?” Ceea ce el spune aici, așa și este. Dacă Dumnezeu a dat și pe Fiul Său, și încă nu L-a dat oricum, ci L-a dat spre jertfă, de ce te mai îndoiești de celelalte, când ai primit pe Stăpânul a toate? De ce stai la îndoială asupra stăpânirii bunurilor, când ai cu tine pe Stăpânul acelor bunuri? Cel ce a dat dușmanilor ceea ce este mai mare și mai important, cum nu va da prietenilor ceea ce e mai mic și de mai puțin preț?

„Cine va ridica oare pâra împotriva aleșilor lui Dumnezeu?” (8, 33).

Aici cuvântul este îndreptat contra celor ce zic despre credință că nu folosește la nimic, și contra celor ce, printr-o schimbare fără de veste, au devenit necredincioși. Și privește cât de repede le-a închis gura, punând înainte demnitatea celor aleși, căci n-a zis: „Cine va pârî împotriva slugilor lui Dumnezeu” sau „împotriva credincioșilor lui Dumnezeu”, ci „împotriva aleșilor lui Dumnezeu”, fiindcă alegerea este semn al virtuții lor. Fiindcă dacă împlânzitorii de cai aleg dintre aceștia pe cei mai buni de drum, și nimeni n-ar putea să-i conteste, căci oricât i-ar învinovăți, s-ar face de răs, apoi cu atât mai mult, când Dumnezeu alege, face o alegere bună, și cei ce l-ar învinovăți s-ar face singuri de răs.

„Cine este Cel ce osândește? Hristos, Cel ce a murit, și mai ales Cel ce a înviat, Care și este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijlocește pentru noi!” (8, 34).

Nu a zis: „Dumnezeu este Care iartă greșelile”, ci tocmai ceea ce este mai însemnat: „Dumnezeu este cel ce îndreptățește”. Când votul judecătorului se pronunță pentru îndreptare, adică este declarat drept vinovatul, și mai ales al unui asemenea Judecător, apoi de ce poate fi vrednic cel ce părăște? Deci dreptul să nu se teamă nici de ispite, căci Dumnezeu este pentru noi ceea ce ne-a arătat din câte a făcut cu noi; nici de bârfele iudeilor, fiindcă ne-a și ales pe noi, și ne-a și îndreptat, ba încă ceea ce e mai minunat, ne-a îndreptățit prin jertfa Fiului Său. Deci cine ne va condamna pe noi, când Dumnezeu ne încununează, când Fiul Său Se jertfește pentru noi, și nu numai că Se jertfește, ci după aceasta se și roagă pentru noi? „Hristos, zice, este Cel ce a murit, și mai ales Cel ce a înviat, Care și este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care și mijlocește pentru noi”. Căci arătându-Se în măreția Sa, El n-a conținut a se îngriji de noi, ci se și roagă pentru noi, și încă ne păstrează aceeași dragoste. Nu s-a mulțumit numai cu jertfa Lui, ceea ce este semnul celei mai mari iubiri, adică să facă numai ceea ce-i aparține Lui, ci încă roagă și pe altul pentru aceasta. Deci Apostolul aceasta a voit să arate prin expresia „Care și mijlocește pentru noi”, vorbind omenește și cu mai multă claritate, ca astfel să arate marea Lui dragoste; fiindcă și expresia „n-a cruțat”, dacă n-o vom lua tot în acest sens, apoi vom ajunge la multe absurdități. Și ca să afli că aceasta este ceea ce el voiește să spună, privește că numai după ce a zis mai întâi „Care este de-a dreapta lui Dumnezeu”, a adăugat: „Care și mijlocește pentru noi”; adică după ce a arătat mai întâi egalitatea Fiului cu Tatăl, a adăugat și expresia aceasta, care nu arată deloc micimea Celui ce mijlocește, ci numai dragostea ce-o are către noi.

Cel ce este însăși viața și izvorul tuturor bunurilor, Care pe morți îi învie cu aceeași putere ca și Tatăl, și Care face toate celelalte, cum oare ar fi trebuit să mai intervină ca să ne fie de folos? Cel ce a izbăvit cu propria Sa putere pe cei deznădăjduiți și condamnați de acea osândă, și i-a făcut drepti și fii, ridicându-i la cea mai înaltă cinste, și cele ce nu erau crezute le-a adus prin faptă la realitate, punând natura noastră omenească pe tronul împărătesc, Acela, zic, cum de mai avea nevoie de ajutor în cele mai ușoare?

Ai văzut, deci, că peste tot expresia aceasta „Care și mijlocește pentru noi”, pentru nimic altceva

n-a fost rostită de Apostol, decât numai ca să ne arate căldura și mărima dragostei Lui? De altfel și Tatăl se vede rugând pe oameni ca să se împace cu El, după cum zice: „În numele lui Hristos, așadar, ne înfățișăm ca mijlocitori, ca și cum Însuși Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!” Și cu toate acestea, când vedem pe Dumnezeu rugându-se, și oamenii rugându-se pentru oameni în locul lui Hristos, noi nu înțelegem de aici nimic înjositor și nedemn de acea mărire și splendoare, ci un singur lucru desprindem de aici: întinderea și mărima dragostei Lui.

Dacă și Duhul se roagă cu suspine negrăite; dacă și Hristos a murit pentru noi, și se și roagă pentru noi; dacă și Tatăl n-a cruțat chiar pe Fiul Său pentru tine, și te-a ales și te-a îndreptat, apoi de ce te mai sfiești? De ce tremuri, dacă te bucuri de o astfel de dragoste și de o astfel de îngrijire?

De aceea și Apostolul, după ce arată marea grijă de sus, mai cu curaj la urmă adaugă și cele ce urmează; și vedeți că el nu zice: „că datori sunteți și voi de a-l iubi tot așa”, ci, devenind oarecum entuziasmat de o astfel de pronie negrăită, spune: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos?”; și nu zice „de dragostea lui Dumnezeu”, așa că pentru el este indiferent a-L numi și Hristos, și Dumnezeu. „Necazul, sau strâmtorarea, sau goana, sau foametea, sau goliciunea, sau nevoia, sau sabia?”. Privește acum înțelepciunea lui Pavel, căci el nu vorbește de acelea de care ne topim pe fiecare zi, adică dragostea banilor, pofta de slavă și tirania mâniei, ci de acelea care sunt cu mult mai tiranice, și care sunt de ajuns pentru a sili firea însăși, și a zgudui de multe ori tăria cugetului nostru, și fără să vrem noi, precum sunt necazul și strâmtorarea.

Deși cele spuse de către Apostol sunt destul de numeroase, totuși fiecare cuvânt are în sine mii de feluri de ispite. De pildă, când el vorbește de necaz, vorbește în același timp și de închisori, și de legături, și de viclenii, și de surghiun, și de toate ticăloșiile celelalte, câte sunt cu puțință. Printr-o singură vorbă se înțelege un noian nemărginit de primejdii prin care trece cineva, sau, mai bine zis, toate relele care-i bântuiesc pe oameni el le exprimă printr-un singur cuvânt.

Așa stând lucrurile, Apostolul pe toate acestea le privește cu silă și dispreț. Și de aceea le și pune aici sub formă de întrebare, ca neputând nimeni să răspundă dimpotrivă, să-l întărească și astfel pe cel ce iubește pe Hristos și se bucură cu bucurie mare de o astfel de pronie, încât nimic nu mai poate de-acum să-l clinească.

Apoi, ca nu cumva să se creadă toate acestea ca un semn al părăsirii lui Dumnezeu, pune la mijloc și pe profetul care cu mult timp mai înainte a strigat și a zis: „Precum este scris: Pentru Tine suntem omorâți toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere” (8, 36), adică: „Deși suntem expuși la toate relele, totuși pentru Tine suntem gata a le suferi”.

Și cu toate acestea, față de atâtea primejdii, și față de aceste tragedii, ni se dă ca scop al luptelor noastre mângâierea așteptată, sau, mai bine zis, nu numai așteptată, ci chiar ceva mai mult. „Nu pentru oameni – zice –, sau pentru altceva pământesc suferim noi acestea, ci pentru Împăratul a toate”. Și nu numai cu această cunună ne-a încununat, ci și cu o alta mai bogată. Deși de la natură suntem hotărâți o singură dată să murim, totuși dacă am voi, Dumnezeu ne-ar acorda, ca prin voință și buna intenție, să le putem suferi toate acestea în fiecare zi. Așadar este învederat, că ne vom duce de aici având atâtea cununi cu noi, pe câte zile am viețuit, și chiar și mai multe, fiindcă într-o singură zi e posibil da a muri cineva și o dată, și de două ori, și de multe ori. Prin urmare, cel ce este pururea pregătit pentru aceasta, pururea primește și plata întreagă. La aceasta făcând aluziune și profetul, zicea: „că pentru tine suntem omorâți toată ziua”. De aceea și Apostolul a introdus aici pe profet, ca mai mult să-i deștepte.

„Dacă cei din Legea veche – zice –, care aveau ca plată osteneții pământ și celelalte care se sfârșesc în viața prezentă, și încă disprețuiau această viață, ca și ispitele și primejdiile de aici, apoi ce iertare vom putea avea noi, care ne moleșim fiind vorba chiar de cer, de împărăția cea de sus și de bunurile cele negrăite de acolo, și nu ajungem măcar la măsura aceluia?” Dar n-a zis chiar așa Apostolul, ci lăsând aceasta la conștiința ascultătorilor, el se mulțumește numai cu mărturia profetului, și arată că dacă e nevoie până și de jertfa trupului lor, ei să nu se înspăimânte, nici să se tulbure, fiindcă Dumnezeu poartă de grijă lucrurilor în acest fel. Dar apoi el îi mai îndeamnă și din alt punct de vedere, ca nu cumva să zică cineva că el numai filosofează mai înainte de a încerca însuși ceea ce vorbește prin fapte, a adăugat: „socotiți ca niște oi aduse spre junghiere”, vorbind de morțile zilnice ale Apostolilor. Ai văzut bărbăție și blândețe? „Precum acelea – zice – nu se împotrivesc, fiind sfâșiate, tot așa nici noi nu ne împotrivim”. Dar fiindcă pe de o parte slăbiciunea minții omenești, iar pe de alta mulțimea ispitelor sperie pe cineva, privește cum ridică iarăși pe ascultători, cum îi face înalți și curajoși, zicând: „Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori, prin Acela Care ne-a iubit” (8, 37). Lucru minunat este nu numai că biruim, ci că biruim chiar prin cele ce uneltesc dușmanii asupra noastră. Și nu numai că biruim oricum, ci biruim covârșitor, mai mult decât trebuie, adică cu toată ușurința, fără sudori și osteneți. Nu biruim doar așteptând desfășurarea evenimentelor, ci pregătindu-ne numai voința sau buna intenție, și astfel noi din toate părțile câștigăm trofee de biruință contra dușmanilor. Și cu drept cuvânt, căci Cel ce se luptă împreună cu noi este Dumnezeu. Deci să nu te surprindă deloc dacă fiind bătuți, noi dominăm pe cei ce ne bat, dacă fiind alungați, stăpânim pe cei ce ne alungă, dacă murind, punem pe fugă pe cei ce sunt în viață. Când ai de partea ta și puterea, și dragostea lui Dumnezeu, nimic nu poate împiedica să se petreacă asemenea fapte minunate și paradoxale, și să strălucească cea mai mare biruință. Și într-adevăr că nu biruiau oricum, ci într-un mod foarte minunat, așa că se poate vedea de aici că războiul acela al uneltitorilor nu era îndreptat contra oamenilor, ci contra acelei puteri neînvinsă. Căci privește pe iudeii din sinedriu, cum se întrebau unii pe alții, nepricepându-se ce să mai facă: „Ce vom face acestor oameni?” (Faptele Apostolilor 4, 16).

Faptul minunat era că deși îi aveau pe Apostoli în stăpânirea lor, legați și bătuți, totuși iudeii se găseau în mare încurcătură și nu se mai pricepeau ce să facă; astfel că prin cele ce credeau a-i birui, tocmai prin acelea ei au fost biruiți. Nici tiranii, nici comunitățile întregi, nici legiunile demonilor, nici chiar satana însuși n-au putut să-i stăpânească, ci cu toții erau biruiți cu desăvârșire, iar ceea ce unelteau contra Apostolilor vedeau singuri cum se desfășură tocmai în favoarea acestora. De aceea și zicea Pavel: „prea biruim”. Era la mijloc o lege nouă de biruință, aceea adică de a stăpâni pe dușman prin cele contrare și de a nu fi biruit niciodată. „Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru” (8, 38-39). Mari lucruri spune el aici! Dar noi nu le știm, fiindcă nici nu avem o astfel de dragoste. Cu toate acestea, deși sunt mari cele ce spune el, totuși voind a arăta că nu sunt nimic față de dragostea cu care am fost iubiți de Dumnezeu, după ce spune de acea dragoste, vorbește în final și de dragostea lui, ca astfel să nu se pară că spune lucruri mari de el. Ceea ce el spune, așa și este: „Ce trebuie – zice – să vorbim de cele prezente și de relele pe care le îndurăm în viața aceasta? Chiar de ar spune cineva de cele viitoare, de lucruri și puteri, ca de pildă moarte și viață, îngeri și arhangheli, și toată făptura de sus, și acestea mi se par mici față de dragostea lui Hristos. De m-ar

amenința cineva chiar cu moartea cea viitoare, cu moartea cea veșnică, sau de mi-ar fâgădui viața cea nesfârșită, ca să mă depărtez de Hristos, eu totuși nu aș primi.

Ce trebuie să-mi vorbești de împărații de pe pământ și de consuli, sau de cutare și de cutare? De mi-ai spune chiar de îngeri, și de toate puterile de sus, și de toate ființele, de mi-ai vorbi de toate cele viitoare, totuși în fața mea sunt mici toate acestea, și cele de pe pământ, și cele din ceruri, și cele de sub pământ, ca și cele mai presus de ceruri, sunt nimic în raport cu dragostea aceea”.

Apoi, nemulțumit oarecum că n-a reprezentat bine acea dorință pe care o avea, mai introduce și altele, întrebându-l expresia „nici altă făptură oarecare”. Ceea ce spune aici, este cam așa: „dacă ar mai fi și o altă făptură, tot pe atâta pe cât e cea văzută, și pe cât e cea pricepută, totuși nimic nu m-ar putea depărta de acea dragoste”. Acestea le zicea Apostolul nu pentru că îngerii, sau arhanghelii, sau și celelalte puteri se încercau de a-l face să se depărteze de dragostea lui Hristos – să nu fie una ca aceasta! –, ci voind a arăta dragostea lui cea nemărginită pentru Hristos. El nu iubea pe Hristos pentru cele ale lui Hristos, ci pentru El iubea cele ale Lui, și numai la El se uita, și numai de un singur lucru se temea: să nu cadă din dragostea către El. Aceasta pentru Apostol era ceva mai groaznic și decât gheena, după cum de asemenea îi era mai de dorit ca orice de a rămâne în stăpânirea dragostei.

Și de ce am putea fi noi oare vrednici, dacă Pavel, pentru dragostea și iubirea lui Hristos, nu admiră nici chiar pe cele din ceruri, pe când noi preferăm dragostei lui Hristos pe cele din noroi și din țărână? De ce am putea fi vrednici, zic, când ei pentru dragostea lui Hristos ar fi primit a cădea și în gheenă, și din împărăția cerurilor, dacă ar fi fost vorba, pe când noi nu disprețuim nici chiar viața prezentă? Oare suntem noi vrednici măcar de încălțăminte, dacă suntem atât de departe de mintea lui cea mare? Deși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni și foarte blând, a făcut cu noi ceea ce face un tată iubitor de copii, care, văzând că fiul său se îngreuiază în vorbire, născocoște o altfel de pronunție a cuvintelor, fiindcă noi nu avem către El dragostea și dorul cuvenit, ne pune înainte multe altele, numai ca să ne poată ține pe lângă El; dar noi nici așa nu-I stăm cu adevărat alături, ci alergăm iară și iară la jocurile cele copilărești ale lipsei de înțelepciune.

Nu așa, însă, făcea Pavel, ci, ca un copil nobil, liber și iubitor de tată, caută numai conviețuirea cu tatăl, iar de celelalte nici nu aducea vorba; sau, mai bine zis, el făcea mai mult chiar decât un asemenea copil. El nu prețuiește pe Dumnezeu la fel cu cele ale sale, ci, când se uită la El ca la tată, celelalte nu le consideră întru nimic, și preferă de a fi bătut și pedepsit împreună cu El decât, despărțindu-se de El, să se dezmiere.

Să ne cutremurăm deci, noi, câți pentru dragostea lui Hristos nu disprețuim nici măcar banii, sau mai bine zis, câți nu disprețuim banii pentru noi înșine. Pavel pătimea totul pentru Hristos, nu pentru împărăția cerurilor, nici pentru cinstea cea de la El, ci pentru dragostea cea către El, pe când pe noi nici Hristos, nici cele ale Lui nu ne pot trage din lucrurile pământești, ci întocmai ca niște șerpi, sau vipere, sau porci, sau ca toate acestea la un loc, așa ne tăvălim în țărână. Cu cât suntem noi oare mai buni decât acele animale, noi, care deși avem atâtea exemple, totuși ne uităm în jos și nu suferim câtuși de puțin a privi spre cer? Dumnezeu a dat pentru tine chiar și pe Fiul Său, iar tu nu dai nici măcar pâinea zilnică Celui predat pentru tine, Celui jertfit pentru tine. Tatăl nu L-a cruțat pentru tine, iar tu îl treci cu vederea topit de foame, deși tu consumi din ale Lui, și dacă dai săracilor milostenie, din ale Sale dai, și pentru tine dai.

Ce ar putea fi mai rău ca această nelegiuire? A fost predat pentru tine, S-a jertfit pentru tine, colindă drumurile flămând pentru tine, și tu dacă-I dai pâinea zilnică, din ale Sale dai și singur te

folosești. Și totuși nici așa nu-I dai! Oare nu sunt mai nesimțitori decât pietrele cei ce, deși sunt mișcați de atâtea fapte mărețe, totuși stăruie încă într-o asemenea învârtoșare? El nu s-a mulțumit numai cu moartea și cu crucea, ci a primit de a fi și sărac, străin, pribeag și gol, de a cădea și în închisoare, de a suferi și boala, ca măcar așa să te poată atrage. „Dacă nu-Mi răsplătești – zice – ca unuia ce am pățimit pentru tine, cel puțin miluiește-Mă pentru sărăcia în care Mă găsesc. Dacă nu voiești a Mă milui pentru sărăcie, cel puțin îndură-te pentru boala în care Mă aflu, și te ostenește, pentru că Mă găsesc în închisoare. Dacă însă nimic din toate acestea nu te poate face iubitor de oameni, cel puțin pleacă-te la ușurința cererii Mele, că nimic nu-ți cer de preț mare, ci numai pâine, acoperământ și mângâiere de cuvinte.

Dar dacă și după aceasta rămâi surd, cel puțin fă-te mai bun, pentru împărăția cerurilor și pentru răsplățile pe care le-am făgăduit. Poate că nimic din acelea nu te mișcă? Cel puțin atunci pleacă-te naturii lucrurilor când Mă vezi gol, și adu-ți aminte de acea goliciune, prin care M-am golit pe cruce pentru tine; dar dacă nici pentru aceea nu voiești, cel puțin pentru aceasta, prin care sunt gol în persoana săracilor. Am fost legat atunci pentru tine, sunt și acum legat tot pentru tine, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să progresezi și să voiești a face vreo milostenie. Am fost flămând pentru tine, și iarăși sunt flămând tot pentru tine; am însetat fiind spânzurat pe cruce, sunt și acum însetat prin săraci, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să te pot atrage către Mine și să te fac iubitor de oameni pentru mântuirea ta. De aceea, deși tu îmi datorezi răsplată pentru miile de binefaceri ce ai primit de la Mine, acum nu-ți cer ca și cum ai fi dator, ci te încununez ca pe un binefăcător și-ți hărăzesc împărăția cerurilor în schimbul acestor fapte mici. Nu-ți spun: dezleagă-Mi sărăcia, sau dăruiește-Mi bogăția ta, deși am sărcit pentru tine; ci numai pâine îți cer, și haină, și o mică mângâiere în sărăcie.

Dacă sunt în închisoare, nu te silesc de a-Mi dezlega legăturile, sau să Mă scoți de acolo, ci un singur lucru îți cer, acela de a Mă vedea legat, pentru tine; și atunci Eu am primit chiar de ajuns, și chiar și numai pentru acest fapt Eu îți hărăzesc cerul. Deși Eu te-am dezlegat de legăturile cele mai îngrozitoare, totuși îmi e de ajuns numai aceasta, de a Mă vedea legat pentru tine. Pot să te încununez și fără de acestea, voiesc însă a-ți fi dator, ca astfel cununa să-ți aducă oarecare curaj.

De aceea, deși Eu pot a Mă hrăni singur, totuși colind drumurile, cerând de pomană și stând înaintea ușilor tale cu mâna întinsă. Doresc a fi hrănit de tine; te iubesc foarte mult și de aceea doresc a sta la masa ta, după obiceiul celor ce iubesc; și Mă mândresc că prin aceasta, ba încă în fața întregii lumi și în auzul tuturor, te proclam cu glas tare și mă arăt pe Mine Însumi drept trofeu al tău”.

Acestea toate cugetându-le, iubiților, să nu ne mărginim numai la aplauze și laude, ci să și îndeplinim cele vorbite. Ce îmi folosesc mie aplauzele și vuietul acesta? Un lucru vă cer numai vouă: dovada prin supunere și ascultare la cele spuse, dar tot prin fapte. Aceasta este și lauda mea, aceasta este și folosința voastră, aceasta este pentru mine cea mai strălucită diademă. Această cunună, ducându-vă de aici, pregătiți-o și mie și vouă prin mâinile săracilor, ca astfel și în viața aceasta să ne hrănim cu speranță bună, și în cea viitoare ducându-ne să ne învrednicim de miile de bunătăți. De care fie a avea parte cu toții, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[„... aş fi dorit să fiu eu însumi anatema... ”]

„Spun adevărul în Hristos, nu mint, martor fiindu-mi conştiinţa mea în Duhul Sfânt” (Romani 9, 1).

Nu vi s-a părut, oare, că cele spuse în convorbirea dinainte, despre dragostea lui Pavel pentru Hristos, au fost lucruri mari şi mai presus de fire? Cu toate acestea, cele vorbite astăzi sunt cu mult mai presus de acelea. Şi cu atât mai presus cu cât acelea sunt mai presus de ale noastre. Deşi nu credeam că vor avea o atât de mare înălţime, totuşi acum, după ce ne-au trecut prin faţă cele citite astăzi, ni s-au părut a fi cu mult mai strălucite decât acelea.

Aceasta înţelegând-o prea bine Apostolul, a şi învederat-o chiar din început. Şi fiindcă urma a trece la lucruri mai mari, pe care mulţi poate nu le-ar fi crezut, de aceea mai întâi îi asigură de cele ce va vorbi, obicei pe care mulţi îl au când voiesc să spună ceva ce nu este poate crezut de către toţi, dar de care ei sunt foarte convingşi.

Expresii precum acestea: „Spun adevărul”, şi „nu mint”, şi „martor fiindu-mi conştiinţa mea”, ca şi „mare îmi este întristarea şi necurmată durerea inimii” (9, 2), toate tocmai aceasta învederează. „Căci aş fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos” (9, 3).

Dar ce spui, Pavele?! Doreşti să fii anatema de la Hristos cel dorit de tine, de Care nu te putea despărţi nici împărăţia cerurilor, nici gheena, nici cele văzute, nici cele nevăzute, şi nici altă făptură oarecare? Ce s-a întâmplat? Nu cumva te-ai schimbat şi ai părăsit acea dorinţă? „Nu”, răspunde el, „nu te teme, ci încă mai mult mi-a sporit dorul după El”. Dar atunci de ce doreşti a fi anatema şi cauţi o astfel de înstrăinare şi despărţire, cum alta nu se mai găseşte? „Fiindcă”, zice, „Îl iubesc foarte mult”. Dar spune-mi cum, în ce mod? Fiindcă faptul acesta seamănă mai degrabă cu o enigmă.

Dar dacă credeţi, mai întâi să aflăm ce este „anatema”, iar după aceea să-l iscodim pe el mai îndeaproape despre acestea, şi atunci vom afla şi această dragoste negrăită şi paradoxală. Aşadar, ce este anatema? Ascultă-l tot pe el ce spune: „Cel ce nu iubeşte pe Domnul, să fie anatema!” (I Corinteni 16, 22), adică despărţit şi străin să fie de toate ale Domnului. După cum de lucrul consfinţit lui Dumnezeu nimeni nu ar cuteza să se atingă cu mâinile oricum, şi nici să se apropie, tot astfel este şi cu cel despărţit de Biserică, cu cel exclus din adunările credincioşilor, căci şi acesta este dat la o parte. Pe unul ca acesta, deci, Apostolul îl numeşte anatema, în sens cu totul contrar, şi porunceşte de a fugi toţi de el cu groază mare.

De lucrul afierosit lui Dumnezeu nimeni n-ar îndrăzni a se apropia, pentru cinstea şi respectul cuvenit Celui ce I s-a afierosit, pe când de cel rupt de Biserică toţi trebuie a se despărţi, în sens cu totul contrar. Aşa că, deşi despărţirea este una şi aceeaşi, căci şi unul şi altul este înstrăinat de contactul cu cei mai mulţi, totuşi felul sau modul despărţirii nu este unul şi acelaşi, căci acesta din urmă este cu totul contrar celui dintâi. De cel dintâi se depărtau ca fiind afierosit lui Dumnezeu, iar de cel de-al doilea ca fiind înstrăinat de Dumnezeu şi rupt de Biserică Sa.

Aceasta, deci, arătând-o şi Pavel, zicea: „aş fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos”.

Şi băgaţi seamă că nici nu zice simplu „că aş fi voit”, ci, dând o mai mare tensiune ideii lui, zice:

„aș fi dorit”. Dar dacă cele vorbite de el te tulbură poate ca unul ce ești mai slab și mai neputincios, atunci nu te gândeai numai la faptul că Apostolul voia a se despărți de Hristos, ci și la cauza pentru care voia acest lucru, și atunci vei vedea nemărginita lui dragoste. Fiindcă și atunci când îl vedem pe el tăind împrejur pe alții, noi nu ne uităm la faptul în sine, ci la intenția și cauza faptului, și de aceea mai ales îl admirăm. Nu numai că tăia împrejur, dar chiar și el se rădea pe cap și jertfea, însă pentru aceasta noi nu zicem că era iudeu, ci mai cu seamă pentru aceasta zicem că el s-a izbăvit de iudaism și de jertfe, s-a curățit și a devenit adevărată slugă a lui Hristos. După cum atunci când îl vezi tăind împrejur pe alții și jertfind, nu-l condamni pentru aceasta ca iudaizând creștinismul, ci tocmai pentru acest fapt îl încununezi mai mult, ca unul ce s-a înstrăinat de iudaism, tot așa și când îl vezi dorind a fi anatema, să nu te tulburi, ci tocmai pentru acest fapt să-l proclamai, aflând cauza adevărată pentru care el voia a fi anatema. Dacă nu vom examina cauzele faptelor, atunci și pe elen îl vom numi ucigător de oameni, și pe Avraam, și încă pe acesta nu numai ucigător de oameni, ci chiar ucigător de prunci, și pe Finees (Judecătorii 20, 28), și pe Petru îi vom considera astfel. Și nu numai despre sfinții lui Dumnezeu vom bănui multe lucruri absurde dacă nu vom păzi regula aceasta, ci chiar despre Însuși Dumnezeu. Deci, ca nu cumva să se întâmple una ca aceasta, să adunăm la un loc mai întâi tot ceea ce contribuie la justificarea faptelor petrecute, ca de pildă cauza, intenția, timpul, locul și toate celelalte, și numai după aceea să examinăm faptul. Aceasta e bine a se face și acum, fiind vorba de acest suflet fericit.

Așadar, care a fost cauza pronunțării acestor cuvinte? Iarăși e vorba de Iisus cel dorit. Și cu toate acestea, el nu zice asemenea cuvinte pentru Hristos, ci „aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei”. Dar și aceasta e tot din marea lui umilință, căci nu voiește a se arăta ca și cum ar vorbi ceva mare și ar face pe placul lui Hristos. De aceea și zice: „cei de un neam cu mine, după trup”, ca să acopere oarecum meritul lui. Și că el voia totul pentru Hristos, ascultă ce spune în cele următoare, într-adevăr, după ce zice: „cei de un neam cu mine, după trup”, adaugă imediat:

„Care sunt israeliți, ale căroră sunt înfierea și slava și legămintele și Legea și închinarea și făgăduințele, ai căroră sunt părinții și din care după trup este Hristos, Cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci. Amin!” (9, 4-5).

„Ei, și ce înseamnă aceasta?”, zici tu. „Căci dacă el dorea a fi anatema ca să creadă alții, trebuia să dorească aceasta și pentru celelalte neamuri. Dar dacă el dorește aceasta numai pentru iudei, dovedește că o voiește nu pentru Hristos, ci pentru înrudirea sa cu dânșii”. Și cu toate acestea, dacă el ar fi dorit acest lucru pentru neamuri, faptul nu ar fi părut atât de lămurit; acum însă, când o dorește pentru iudei numai, se arată cu claritate că o face pentru slava lui Hristos. Și știi bine că ceea ce eu vă vorbesc acum vi se pare paradoxal; însă, ca să nu vă tulburați, de îndată voi încerca să vă lămuresc în această chestiune.

Într-adevăr, Apostolul n-a spus aceste cuvinte la întâmplare și fără o judecată matură, ci din pricină că vorbeau cu toții de Dumnezeu și-L învinovăteau, că deși ei s-au învrednicit a fi numiți fii ai lui Dumnezeu și au primit și Legea, că deși ei mai înainte de toți L-au cunoscut de Dumnezeu cel adevărat, s-au bucurat de atâta slavă din partea Lui și mai înainte de lumea cealaltă L-au slujit, că deși au primit și făgăduințele și sunt fii adevărați ai acelor părinți iubiți de El, și încă mai mult, că deși tot strămoșii lor au fost strămoși și ai lui Hristos, căci aceasta înseamnă expresia „din care după trup este Hristos”, cu toate acestea ei se vedeau acum necinstiți și excluși, iar în locul lor introduși oameni care niciodată n-au cunoscut pe Dumnezeu, adică neamurile (popoarele). Deci, fiindcă spuneau lucruri ca acestea și adresau blasfemii lui Dumnezeu, Pavel, auzindu-le, se mârșea și se tulbura în sufletul său pentru slava lui Dumnezeu.

De aceea dorea el a fi anatema, dacă astfel ar fi fost cu putință să se mântuiască aceia și să înceteze cu astfel de blasfemii, și nicidecum să nu se creadă că Dumnezeu i-ar fi amăgit pe descendenții celor cărora le-a făgăduit din vechime darurile Sale.

Deci după ce a spus aceasta, a adăugat imediat: „Dar nu așa că ar fi căzut cuvântul lui Dumnezeu” (9, 6), arătând că dorește a suferi el totul pentru cuvântul lui Dumnezeu, adică pentru făgăduința dată lui Avraam, și împlinită.

După cum se părea că și Moise se ruga lui Dumnezeu și mijlocea pentru iudei, iar în realitate făcea totul pentru slava lui Dumnezeu, zicând: „Ca cei ce trăiesc în pământul de unde ne-ai scos Tu să nu zică: Domnul nu i-a putut duce în pământul ce le-a făgăduit și, urându-i, i-a scos ca să-i omoare în pustiu” (Deuteronomul 9, 28), tot așa face și Pavel aici, ca și cum pare că ar zice: „ca să nu spună ei că a căzut făgăduința lui Dumnezeu, și că El va fi mințit cumva, căci făgăduința dată nu s-ar fi îndeplinit, pentru aceea – zice – aș fi dorit a fi și anatema”. De aceea nu spune că ar face aceasta pentru neamuri, căci nimic nu le făgăduise lor, și nici nu-i slujeau Lui, și nici nu-l blestemau acelea din cauza iudeilor, ci dorea a fi anatema pentru iudei, care primiseră făgăduința și înainte de toți erau familiari și prieteni ai lui Dumnezeu. Ai văzut, deci, că dacă el ar fi dorit aceasta pentru neamuri, nu s-ar fi putut arăta atât de evident că a făcut-o pentru slava lui Hristos? Fiindcă el voia, însă, a fi anatema pentru iudei, prin aceasta s-a dovedit mai ales că el dorea acest lucru numai pentru slava lui Hristos.

De aceea și zice el: „ale cărora sunt înfierea și slava și legămintele și Legea și închinarea și făgăduințele”. „Căci – zice – și Legea care vorbește de Hristos de acolo este, și așezămintele date lor, și chiar El Însuși este dintre ei, și toți părinții care au primit făgăduințele dintre dânșii au fost; însă lucrurile s-au petrecut cu totul invers, fiindcă ei au căzut din toate făgăduințele acelea. De aceea și sunt mâhnit, și aș prefera, dacă ar fi cu putință, să fiu despărțit de ceata celor de pe lângă Hristos, și să fiu înstrăinat, nu însă și de dragostea Lui – să nu fie una ca aceasta! Fiindcă și ceea ce fac, tot pentru dragostea Lui o fac, și aș primi ca să fiu despărțit și înstrăinat de mulțumirea și slava aceea, numai ca Stăpânul meu să nu fie defăimat și să nu-i mai aud pe ei zicând că făgăduințele lui Dumnezeu au devenit ar fi fost doar amăgiri, căci unora le-ar fi făgăduit și altora le-ar fi dat cele făgăduite; ca și când din alții s-a născut și pe alții a mântuit; ca și când strămoșilor iudeilor le-a făgăduit, iar pe urmașii acelora lăsându-i, a adus în locul lor pe cei ce niciodată nu l-au cunoscut pe El, și pe aceștia i-a învrednicit bunurilor făgăduite acelora. Aceia se chinuiau studiind Legea și citind profețiile, iar cei de pe la templele păgâne, cei ce de-abia ieri s-au întors de la idolatrie, au devenit superiori acelora. Atunci cum se poate zice că aceasta este pronia Lui? Deci ca să nu se mai spună acestea despre Stăpânul meu, deși toate cu nedreptate se spun, aș prefera să cad și din împărăția cerurilor, și din slava aceea negrăită, și aș suferi cu plăcere toate relele, numai să nu mai aud deloc defăimându-se Cel iubit și dorit de mine, și aceasta ar fi pentru mine cea mai mare mângâiere”.

Dar dacă nu admiți deloc cele vorbite până acum, gândește-te însă că mulți părinți au preferat a face astfel pentru copiii lor, adică a se despărți de dânșii spre a-i vedea mai fericiți, au preferat, zic, a se despărți de conviețuirea cu ei, crezând că această despărțire este spre bunăstarea și fericirea lor. Dar fiindcă noi suntem departe de o asemenea dragoste, de aceea nici nu putem pricepe cele vorbite de dânsul. Astfel, unii, care sunt nevrednici chiar de a pronunța numele lui Pavel, și care stau departe cu mult de ardoarea și râvna lui, cred că Apostolul vorbește acestea despre moartea cea vremelnică. Pentru unii ca aceștia aș putea zice că atât de mult sunt străini și nu cunosc pe Pavel, pe cât cei orbi nu cunosc razele soarelui, și poate chiar mai mult. Cel ce murea pe fiecare zi, cel ce își asuma un nor de primejdii, și zicea: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strămtărea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de

îmbrăcăminte?” (8, 35), și care, nemulțumit cu cele spuse aici, s-a urcat la cer, și mai presus de cerul cerurilor, și a trecut în revistă pe îngerii, arhangheli și toate puterile cele de sus, a împreunat la un loc cele prezente cu cele viitoare, cele văzute cu cele nevăzute (însă pricepute de mintea omului), pe cele triste cu cele bune și plăcute, pe cele din înălțime cu cele din adâncuri, și care, cu un cuvânt, nu lăsa nimic, ba încă nemulțumit cu cele spuse până aici, mai vorbește și de o altă faptură care ar mai exista, după cum după toate acelea ar fi trebuit să amintească de moartea aceasta vremelnică ca de un lucru mare? Nu este așa, nu; ci o astfel de închipuire mi se pare, așazicând, ca o judecată a viermilor ce foiesc într-o grămadă de bălegar.

Dacă el ar fi vorbit despre moartea aceasta, apoi cum de dorea a fi anatema de la Hristos? O astfel de moarte l-ar fi unit mai curând cu ceata celor de pe lângă Hristos și l-ar fi făcut a se bucura de acea slavă. Sunt însă și alții care îndrăznesc a vorbi lucruri încă și mai nebune decât aceia. „Nu vorbește Apostolul despre moartea cea vremelnică”, zic aceștia, „ci dorea să fie el giuvaerul și odorul cel consfințit (anatema) al lui Hristos”! Dar care n-ar dori acest lucru, fie chiar dintre cei mai comuni și căzuți? Și cum ar fi trebuit să se facă aceasta, ca el să fie giuvaerul lui Hristos pentru rudele lui cele după trup? Să lăsăm la o parte fabulațiile și nimicurile acestora, căci asemenea vorbe nu merită nici chiar răspuns, întocmai după cum nu răspundem la gângurelile pruncilor, și să ne reîntoarcem iarăși la cuvântul Apostolului, desfătându-ne în noianul dragostei lui, și înotând în toate părțile în libertate, să înțelegem bine acea văpaie de dragoste negrăită. Dar, orice ar spune cineva, totuși nimic nu va spune, căci dragostea lui Pavel era cu mult mai întinsă decât orice mare sau noian, mai iute și mai arzătoare ca orice pară sau văpaie de foc, și nici un cuvânt nu ar putea să o descrie după dreptate, ci numai cel ce a câștigat o astfel de dragoste știe și o cunoaște cu exactitate.

Vino, deci, să punem iarăși în vedere acele cuvinte ale Apostolului. „Căci așa fi dorit să fiu eu însumi, zice, anatema de la Hristos”. Ce vrea să zică prin „eu însumi”? Cel ce devenise dascălul tuturor, cel ce culesese o mulțime de merite, cel ce aștepta mii de cununi, cel ce dorea pe Hristos atât de mult încât prefera dragostea Lui înaintea tuturor celorlalte, cel ce ardea pe fiecare zi pentru Dânsul, și pe toate le credea a fi secundare dragostei către Acesta, el, zic, nu se lăsa numai a fi iubit de Hristos, ci a-L și iubi pe El foarte. De aceea el numai la aceasta își avea ațintită privirea, iar pe toate celelalte le suferea cu ușurință. La un singur lucru se gândea înaintea tuturor, anume cum să-și sature această iubire curată, această dragoste nesfârșită către El. Dorea a fi anatema de la Hristos pentru frații lui, însă fiindcă nu era să se întâmple așa, și nici nu era să fie anatema, se încearcă mai departe a trece la dezvinovățirea faptelor, iar pe cele vorbite în șoaptă de toți scoțându-le pe față, se încearcă a le răsturna. Dar înainte de a intra în dezvinovățirea acelor fapte, el a și pus deja prin anticipație bazele justificării.

Căci când zice: „ale cărora sunt înfierea și slava și legămintele și Legea și închinarea și făgăduințele”, nimic altceva nu spune decât că Dumnezeu a voit ca ei să se mântuiască, iar voința aceasta a manifestat-o prin cele ce a făcut cu ei mai înainte, pentru care și Hristos dintre ei s-a născut, și prin care și părinților lor le-a dat făgăduințele, iar ei, prin propria lor nerecunoștință, s-au lepădat de binefacerile lui Dumnezeu. De aceea Apostolul a scos la iveală tocmai acele fapte care sunt dovadă a harului lui Dumnezeu, însă nu și laude adresate lor. Căci și înfierea s-a acordat din harul Lui, și slava, și făgăduințele, și Legea. Toate acestea cugetându-le Apostolul, și gândindu-se câtă grijă a avut Dumnezeu împreună cu Fiul Său de mântuirea lor, a strigat la urmă cu glas mare, zicând: „Cel ce este binecuvântat în veci. Amin!”, înălțând prin aceste cuvinte mulțumiri Fiului lui Dumnezeu, pentru toți oamenii. „Și ce este – zice – dacă unii îl blestemă și-

L defaimă? Noi însă, care cunoaștem cele negrăite ale Lui, și negrăita înțelepciune, precum și purtarea Lui de grijă cea mare, știm clar că nu de blasfemii este vrednic, ci de mulțumiri și laude”. Nemulțumindu-se nici cu aceasta în conștiința lui, încearcă la urmă a aduce și raționamente, și întrebuițează multă putere în cuvinte contra lor.

Nu s-a adresat lor mai dinainte, ci numai după ce a nimicit bănuiala ce era în sufletul lor. Și ca să nu se pară că le vorbește ca unor dușmani, mai departe le zice: „Fraților, bunăvoința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire” (Romani 10, 1). Și aici, împreună cu celelalte pe care le-a spus, pregătește astfel lucrurile, încât să nu se pară că ceea ce avea să vorbească împotriva lor le-ar vorbit din dușmănie. Pentru aceasta nu se ferește a-i numi rude după trup și frați. Dacă a și vorbit despre Hristos cele ce a vorbit, totuși le mișcă și lor cugetul și îi vestește mai dinainte cu cuvântul, căutând a se descărca de orice bănuială pentru cele ce voia a le grăi, și numai după aceea trece la dezvoltarea chestiunii pe care mulți o discutau, căutându-i dezlegarea. Într-adevăr, mulți se întrebau, după cum am mai spus, din ce cauză cei ce au primit făgăduințele au căzut, pe când cei ce nici n-au auzit vreodată de acele făgăduințe s-au mântuit. Deci această nesiguranță căutând să o dezlege, a dat acea dezlegare dinainte de antiteză. Ca să nu spună cineva: „Dar ce? Tu te îngrijești de slava lui Dumnezeu mai mult decât se îngrijește Dumnezeu de aceasta? Are El nevoie de ajutorul tău, ca să nu cadă cuvântul Lui?”. Față de asemenea întrebări, Apostolul, ridicându-se, zice: „Nu că ar fi căzut cuvântul lui Dumnezeu am spus acestea, ci ca să arăt dragostea față de Hristos. Chiar așa cum s-au desfășurat împrejurările, noi nu suntem în necunoștință de cuvintele lui Dumnezeu. Dumnezeu a zis lui Avraam: Țara aceasta o voi da urmașilor tăi (Facere 12, 7) și se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului (Facere 12, 3)”.

„Să vedem acum care este sămânța – zice –, căci nu toți cei dintru el sunt cu adevărat sămânța lui”. De aceea și spune mai departe: „Căci nu toți cei din Israel sunt și izraeliți; nici pentru că sunt urmașii lui Avraam, sunt toți fii” (9, 7).

„Dacă voiești să știi – zice – care este sămânța lui Avraam, vei vedea făgăduința dată odinioară seminței lui, și astfel vei cunoaște că în nici un caz cuvântul lui Dumnezeu n-a căzut. Și care este acea sămânță? Nu eu de la mine spun aceasta, ci însăși Scriptura o explică, zicând: „Cei din Isaac se vor chema urmașii tăi” (Facerea 21, 12). Dar explică-ne pe înțeles, ce înseamnă oare „din Isaac”, așa cum zice Scriptura?

„Adică: Nu copiii trupului sunt copii ai lui Dumnezeu, ci fiii făgăduinței se socotesc urmași” (9, 8).

Tu ia seama încă o dată la înțelepciunea lui Pavel și înălțimea minții lui, căci explicând acestea toate, el n-a spus că „nu cei care sunt fii ai trupului sunt urmași ai lui Avraam”, ci „copii ai lui Dumnezeu”, cu care ocazie leagă la un loc cele vechi cu prezentul, arătând totdeodată că nici Isaac nu i-a fost fiu lui Avraam în mod întâmplător.

Ceea ce el spune, așa și este; căci câți s-au născut după Isaac, aceștia sunt fiii lui Dumnezeu și urmașii lui Avraam. De aceea a și spus că: „cei din Isaac se vor chema urmașii tăi”, ca să afli că numai cei născuți după Isaac, sau în felul nașterii lui Isaac, sunt mai ales urmașii lui Avraam. Și cum s-a născut Isaac? Nu după legea firii, nici după puterea trupului, ci după puterea făgăduinței. Și ce înseamnă „după puterea făgăduinței”?

„(La anul) pe vremea aceasta voi veni”, zice, „și Sara va avea un fiu” (9, 9).

Deci această făgăduință și cuvântul lui Dumnezeu au plăsmuit pe Isaac și l-au născut. Căci ce a putut fi, dacă s-a supus și pântecelul cel sterp al femeii? Nu puterea pântecelui a născut pe copil, ci puterea făgăduinței.

Tot așa și noi ne naștem prin puterea cuvintelor lui Dumnezeu. Atunci când ne găsim în vasul botezului, cuvintele lui Dumnezeu sunt acelea care ne plăsmuiesc și ne nasc pe noi a doua oară, din apă, căci botezându-ne în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, noi ne naștem din nou, duhovnicește. Dar această naștere nu este prin puterea firii, ci din făgăduința lui Dumnezeu. După cum nașterea lui Isaac a fost mai înainte vestită, și după aceea s-a împlinit întocmai, tot așa și nașterea aceasta a noastră a fost vestită cu mulți ani înainte prin toți profeții, și numai după aceasta a devenit realitate.

Ai văzut în ce mod a dovedit aceasta Apostolul, și cum el, făgăduind a spune un lucru mare, l-a pregătit cu atâta simplitate, și cu atâta îndemânare a dezvoltat această chestiune? Dar dacă iudeii ar spune că expresia din Vechiul Testament „cei din Isaac se vor chema urmașii tăi” (Facere 21, 12), ar însemna și aceea că toți cei născuți din Isaac trebuie a fi considerați urmași ai lui; urmași ai lui ar trebui socotiți și idumeii, și toți aceia considerați fii ai lui, fiindcă strămoșul lor, Isav, a fost fiul lui Isaac. Însă, acum aceia nu mai sunt considerați ca fii, ci ca străini și cu totul înstrăinați de el.

Ai văzut, prin urmare, că nu fiii trupului sunt fiii lui Dumnezeu, și că chiar nașterea din botez este preînchipuită prin nașterea lui Isaac, ca fiind venită de sus, în aceeași ordine? Dar dacă tu îmi spui de pânțec, și eu îți voi spune ție de apă. După cum aici totul este al Duhului Sfânt, tot așa și acolo totul este al făgăduinței, deși pântecul Sarei, din pricina sterilității și a bătrâneții, era mai rece decât apa.

Să cunoaștem, deci, noblețea noastră cu toată exactitatea, și să dovedim aceasta printr-o viață vrednică de acea noblețe; căci nu are în ea nimic trupesc, nimic pământesc. Fiindcă nu a fost la mijloc nici somnul, nici voința și împreunarea trupului, nici ademenirea poftelor, ci totul a fost făcut numai de iubirea de oameni lui Dumnezeu. După cum acolo, deși era vârsta înaintată și puterea sleită, s-a născut Isaac, așa și aici, deși a trecut peste noi bătrânețea păcatelor, fără de veste se ridică noul Isaac, și cu toții devenim fiii lui Dumnezeu și urmașii lui Avraam.

„Dar nu numai ea, ci și Rebeca, având copii gemeni dintr-unul, Isaac, părintele nostru” (9, 10). Mare este nedumerirea de aici, pentru care și pune în mișcare multe cugetări, și de peste tot încearcă a dezlega această nedumerire. Dacă e ceva nou și paradoxal ca după atâtea făgăduințe iudeii să cadă, apoi cu atât mai paradoxal e faptul ca noi să intrăm în bunurile făgăduite aceluia, noi care nici nu ne-am așteptat la aceasta. S-a petrecut același lucru, ca de pildă cu fiul împăratului care, având făgăduința de a moșteni pe tatăl său pe tron, ar fi azvârlit în rândul celor necinstiți, iar în locul lui s-ar ridica pe tron un om condamnat și încărcat de mii de rele, scos din închisoare, care ar lua stăpânirea cuvenită aceluia. Și ce ai avea de răspuns aici? Că fiul a fost nevrednic? Dar și acesta e nevrednic, și chiar cu mult mai nevrednic. Deci trebuia ca deopotrivă să fie pedepsiți, sau deopotrivă cinstiți. Un asemenea fapt s-a petrecut cu iudeii și cu neamurile, ba chiar cu mult mai curios. Cum că toți au fost nevrednici, aceasta a arătat-o în pasajele dinainte, zicând: „Fiindcă toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu” (Romani 3, 23), însă faptul uimitor este că, fiind toți nevrednici, singure neamurile s-au mântuit. Pe lângă acestea apoi, ar mai putea cineva să fie nelămurit și asupra unei alte chestiuni, și să zică: „Dacă Dumnezeu nu avea să-Și îndeplinească făgăduințele date lor, atunci de ce le-a mai făgăduit? Oamenii desigur că de multe ori se înșală făgăduind daruri celor nevrednici, din cauză că nu pot cunoaște bine nici vrednicia celor ce urmează a primi darurile făgăduite, nici viitorul. Dar Cel ce știe mai dinainte cele viitoare ca și cele prezente, și cunoaște bine că vor fi nevrednici de făgăduințele date, și nu vor lua nimic din ele, din ce cauză le mai făgăduiește?”

Și cum a dezlegat această nelămurire Pavel? Prin aceea că a arătat cine anume este Israel, căruia i-a făgăduit Dumnezeu. O dată arătat și dovedit faptul acesta, și celălalt fapt, anume că toate

făgăduințele acelea s-au împlinit, este într-un totuș dovedit. Aceasta adevărind Apostolul, iată că el zicea: „Căci nu toți cei din Israel sunt și israeliți”. De aceea nici n-a pus aici numele de Iacov, ci numele de Israel, nume care constituia un merit al dreptului aceluia, nume care de sus îi fusese dat în dar și care era simbol că a văzut pe Dumnezeu, deși mai sus a zis că toți au păcătuit și s-au lipsit de slava lui Dumnezeu. Dar dacă toți au păcătuit, cum de unii s-au mântuit, iar alții au pierit? Pentru că nu toți au voit a se apropia de El. Din partea Lui toți au fost păstrați bine până la urmă, fiindcă cu toții au fost chemați. Dar pe aceasta Apostolul încă n-a spus-o până acum, ci prin alte exemple, aducând în vedere altă chestiune, o dezleagă cu succes, făcând și aici ceea ce a făcut în pasajele anterioare, unde a dezlegat o nelămurire prin altă nelămurire. Fiindcă acolo se întreba: cum oare, dacă Hristos a săvârșit îndreptarea, toți ceilalți s-au bucurat de acea dreptate? Iată că Apostolul a adus în discuție pe Adam, zicând: „Căci, dacă prin greșeala unuia moartea a împărățit printr-unul, cu mult mai mult cei ce primesc prisosința harului și a darului dreptății, vor împărați în viață prin Unul Iisus Hristos” (Romani 5, 17). Chestiunea lui Adam n-o dezleagă aici, pe când pe cea cu privire la Hristos o dezleagă prin cealaltă, și arată că mai multă rațiune are faptul că cel mort să aibă încă mai multă putere asupra lor. Ca prin greșeala unuia să fie pedepsiți toți, nu pare multora a fi ceva drept și conform judecății noastre omenești, pe când faptul că prin biruințele unuia toți să se îndrepteze, are în sine și multă rațiune, și multă măreție divină. Totuși Apostolul n-a dezlegat această nedumerire, și astfel, cu cât problema rămânea mai nelămurită, cu atât mai mult și iudeului i se închidea gura, iar nedumerirea unui fapt trecea la celălalt fapt, de unde și devenea mai lămurit, întocmai face și aici, căci dezleagă cele căutate prin alte fapte aflate iarăși în nedumerire. Să nu uităm că lupta Apostolului este îndreptată aici împotriva iudeilor. De aceea și pe exemplele pe care le-a pus în joc nu le dezleagă bine, căci nici nu era el răspunzător de ele în timp ce se afla în lupta cu iudeii, pe când pe toate celelalte ale lui le face mai clare din acele exemple. „Și de ce te minunezi, zice, că unii dintre iudei s-au mântuit acum, iar alții nu s-au mântuit? Acest fapt l-ar putea vedea cineva petrecându-se de la început cu patriarhii. De ce numai Isaac este numit urmaș al lui Avraam, pe când Avraam a fost tată și al lui Ismael, și al altora mulți? Dar, zici tu, Ismael era născut din sluga lui, numită Agar”. Și ce are a face aceasta cu tatăl său Avraam? Dar fie și așa, scoată-se Ismael din pricina mamei sale, însă ce poți spune de Chetura și de fiii născuți de ea? Nu erau aceștia liberi și născuți din femeie liberă? De ce n-au fost cinstiți și aceștia cu aceeași întâietate ca Isaac? Și ce vorbesc eu de aceștia? Căci și Rebeca a fost unica femeie a lui Isaac, și a născut doi copii cu Isaac, și cu toate acestea acei copii născuți din același tată și aceeași mamă, sub aceleași dureri amândoi, ba pe lângă acestea și gemeni, nu s-au bucurat de aceleași bunuri. Deși aici nu poți veni cu pretextul robiei mamei, ca pentru Ismael, nu unul s-a născut dintr-o mamă, iar altul din altă mamă, după cum s-a petrecut cu cei născuți din Chetura și Sara, ei amândoi fiind părtași durerilor mamei în timpul facerii, și totuși nu amândoi s-au învrednicit aceluiași daruri”.

De aceea și Pavel, aducând un exemplu mai grăitor, pare că ar zice: „Nu numai cu Isaac s-a întâmplat aceasta”, vezi bine, „ci și Rebeca, având copii gemeni dintr-unul Isaac, părintele nostru...”.

„Și nefiind ei încă născuți și nefăcând ei ceva bun sau rău, ca să rămână voia lui Dumnezeu cea după alegere, nu din fapte, ci de la Cel care cheamă. I s-a zis ei că «cel mai mare va sluji celui mai mic», precum este scris: «Pe Iacov l-am iubit, iar pe Isav l-am urât»” (9, 11-13).

Deci, de ce oare unul era iubit, iar altul era urât? De ce unul slujea, iar celălalt era slujit? Fiindcă unul era rău, iar celălalt era bun. Deși ei încă nu se născuseră, totuși unul era cinstit, iar celălalt era condamnat, și după ce s-au născut, Dumnezeu a zis că „cel mai mare va sluji celui mai mic”. De ce a zis Dumnezeu aceste cuvinte? Fiindcă El nu așteaptă, ca noi oamenii, ca să vadă din

sfârșitul faptelor binele sau răul, pe cel bun sau pe cel rău, ci și mai înainte de acestea El cunoaște care este rău și care este bun. Acest fapt s-a petrecut cu o mai mare minune pe timpul israeliților. „Și ce spun eu – zice – despre Isav și Iacov, dintre care unul a fost rău și celalalt bun? Pe timpul israeliților păcatul acesta era comun, căci cu toții se închinau vițelului celui de aur, și totuși unii au fost miluiți, iar alții nu s-au bucurat de acea milă. „Voi milui, zice, pe cine vreau să-l miluiesc și Mă voi îndura de cine vreau să Mă îndur” (9, 15). Acest fapt l-ar putea vedea cineva petrecându-se și cu cei pedepsiți. Ce ai avea de spus despre Faraon, că a fost pedepsit atât de grozav? Că era aspru și neînduplecat? Așadar singur el era așa, și nimeni altul? Cum atunci de a fost pedepsit atât de grozav? Ce înseamnă oare, că și pe timpul iudeilor Dumnezeu a chemat un popor care nu era popor, și iarăși nu pe toți i-a învrednicit de aceeași cinste? „Chiar dacă, zice, poporul tău, Israele, ar fi ca nisipul mării, numai o rămășiță se va întoarce” (Isaia 10, 22). Dar din ce cauză numai „rămășița” trebuia a se mântui? Ai văzut că cele ce ți-am pus înainte te-au băgat în nedumerire? Și cu drept cuvânt, căci când e nevoie de a băga în nedumerire pe protivnicul tău, tu nu îndată dezlegi nedumerirea. Dacă și tu însuți te găsești în aceeași nedumerire, de ce atunci îți iei asupra-ți primejdii prisoselnice? De ce îl îndârjești pe acela, trăgând totul în partea ta? Căci spune-mi, iudeule, tu, care nu pricepi atâtea lucruri și nu poți dezlega nimic din acestea, cum ne poți explica împrejurările chemării neamurilor? Eu cunosc cauza puternică și dreaptă de ce neamurile s-au îndreptat, iar voi ați căzut. Și care e acea cauză? Aceia [neamurile] s-au îndreptat din credință, iar voi ați căzut din faptele Legii, sau, după cum zice Apostolul, „necunoscând dreptatea lui Dumnezeu și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus” (Romani 10, 3).

Dezlegarea oricărui pasaj, fiind zis pe scurt, în felul acesta este rezolvată de acest suflet fericit. Pentru ca acestea să fie mai clare, să examinăm în detaliu cele vorbite de Apostol, însă să știm acest lucru, că principalul pentru fericitul Pavel era ca prin toate cele spuse să arate că numai Dumnezeu cunoaște pe cei vrednici, iar dintre oameni nici unul, chiar de ar crede el că știe. Cel ce cunoaște cele negrăite ale cugetului nostru, El singur știe clar cine sunt vrednici de cunună și cine sunt vrednici de pedeapsă și osândă. De aceea a și pedepsit pe mulți, pe care oamenii îi credeau ca buni, și din contră, pe mulți crezuți ca răi El i-a încununat, arătându-i ca nefiind răi, căci El nu dă hotărârea după părerea slugilor, ci în urma propriei Sale judecăți, exacte și nepărtinitoare, și nu așteaptă desfășurarea faptelor spre a vedea care e rău și care nu. Dar ca nu cumva să facem cuvântul mai obscur, să revenim chiar la cuvintele apostolice.

„Dar nu numai ea, zice, ci și Rebeca, având copii gemeni dintr-unul”. „Puteam – zice – să spun și de fiii ce i-a avut de la Chetura, dar n-am spus, ci, pentru ca biruința să fie mai mare, eu pun la mijloc pe cei născuți din același tată și aceeași mamă. Căci amândoi au fost din Rebeca și din Isaac, fiul adevărat al lui Avraam, cel încercat și preferat înaintea tuturor, pentru care a zis: cei din Isaac se vor chema urmașii tăi, care a și devenit părintele nostru. Dar dacă el a fost părintele nostru, trebuia ca și cei dintru el să fie părinții noștri, și cu toate acestea n-au fost”. Ai văzut că aceasta s-a petrecut nu numai cu Avraam, ci și cu fiul său Isaac, și cum că pretutindeni numai credința și virtutea sunt cele care strălucesc și care caracterizează adevărata înrudire? De aici, deci, aflăm că nu numai pentru modul nașterii se numesc fii ai aceluia, ci și pentru că sunt vrednici de născătorul lor și de virtuțile lui. Dacă ar fi vorba ca să se aibă în vedere numai modul nașterii, ar fi trebuit ca și Isav să se bucure de aceleași bunuri ca și Iacov, deoarece și el ieșise din pântecul sterp (mortificat), fiindcă și mama lui, Rebeca, era stearpă. Dar nu numai aceasta ne interesează, ci și modul care contribuie nu puțin la învățătura noastră morală. Apostolul nu zice că, de vreme ce unul a fost bun, iar celalalt rău, atunci a fost preferat cel bun, ca nu cumva să-l întâmpine imediat și să-i zică: „Dar ce? Sunt oare mai buni cei dintre neamuri decât cei din

tăierea împrejur?”. Căci deși faptul în sine era adevărat, totuși el n-a zis aceasta, fiindcă ar fi părut foarte greoi, ci a aruncat totul la cunoștința lui Dumnezeu, cu Care nimeni n-ar fi îndrăznit a se lupta, oricât de nebun ar fi fost.

„Nefiind ei încă născuți, zice, și nefăcând ei ceva bun sau rău. . . , i s-a zis ei că cel mai mare va sluji celui mai mic”. Aici se mai arată că nici noblețea cea după trup nu poate folosi cu ceva, ci trebuie a căuta virtutea sufletului, pe care Dumnezeu o știe și mai înainte de fapte. Acesta este faptul prevederii și al precunoștinței lui Dumnezeu, ca El să aleagă pe om chiar încă de când se găsește ca prunc în pântecele mamei sale. „Ca să se învedereze – zice – alegerea lui Dumnezeu cea făcută după precunoștința Lui, din prima zi El știe și proclamă pe cel bun și pe cel rău. Deci să nu-mi spui că ai citit Legea și profeții, și că i-ai slujit atâta timp, căci Cel ce știe a cerca sufletul știe în același timp și cine este vrednic a se mântui. Deci pleacă-te înaintea faptului neînțeleș al acestei alegeri, căci singur El știe cine merită a fi încununat după dreptate”. Într-adevăr, câți oare nu păreau a fi mai buni decât Matei după faptele lor de dinafară?

Cu toate acestea Cel ce știe cele nepricepute și Care poate cerceta aptitudinea cugetului, Care știe și cunoaște mărgăritarul ce stă aruncat în noroi, Acela, zic, a trecut cu vederea pe toți ceilalți și, admirând frumusețea lui, l-a ales pe dânsul și, pe lângă noblețea voinței și a intenției mai adăugându-i și harul Său, l-a declarat vrednic. Dacă până și meseriașii cei iscusiți – și vorbesc acum de meșteșugurile cele vremelnice, și de toate celelalte lucruri omenești – știu a judeca valoarea obiectelor cu totul altfel de cum judecă cei simpli și necunoscători, și știu a alege dintre obiectele ce le stau de față pe cele mai bune, și de multe ori depreciază pe cele găsite ca bune de cei simpli și neștiutori, iar pe cele crezute de aceia ca rele le apreciază ca bune; dacă acest fapt îl vedem de multe ori petrecându-se și cu împlânzitorii de cai, căci și aceștia știu a alege caii mai bine decât ceilalți, dacă, zic, se petrec asemenea fapte și cu cei ce judecă valoarea pietrelor prețioase și, în fine, cu toți bunii meșteșugari, apoi cu atât mai mult trebuie să recunoaștem acest drept lui Dumnezeu cel iubitor de oameni, Lui, Care este înțelepciune nemărginită și Care pe toate le știe în mod lămurit. De aceea, bunăoară, a ales pe vameș, pe tâlhar și pe desfrânată, pe când pe preoți, pe cei bătrâni și pe stăpânitori i-a disprețuit și i-a scos afară. Acest fapt l-ar putea vedea cineva și cu martirii, fiindcă de pildă mulți dintre ei, fiind nebăgați în seamă și disprețuiți în timpul luptelor, s-au încununat, și din contră, mulți care erau crezuți de unii a fi mari, tocmai ei au fost amăgiți și au căzut. Deci nu învinovați pe Creator, nici să nu zici: „De ce unul a fost încununat, iar celalalt pedepsit?”, căci El face totul după dreptate. De aceea și zicea: „Pe Iacov l-am iubit, iar pe Isav l-am urât”.

Cum că așa a fost drept, tu ai cunoscut din sfârșit, pe când El cunoștea lămurit și mai înainte de sfârșit. Căci Dumnezeu nu caută numai la trâmbițarea și fala faptelor, ci și la noblețea voinței și la o intenție recunoscătoare. Un astfel de om, chiar dacă prin vreo împrejurare oarecare ar greși, totuși repede își va veni în simțiri; chiar de s-ar întâmpla să viețuiască în răutate, el nu se va lenevi mult, și Dumnezeu, Care știe totul, repede îl va trage din prăpastie, după cum și cel care are voința coruptă, chiar dacă s-ar părea că face ceva bun, totuși împreună cu intenția lui cea rea se pierde și el. Fiindcă și David s-a desfrânat și a ucis, însă, fiindcă n-a făcut această răutate cu intenție, ci mai mult dintr-o împrejurare oarecare și fără prealabilă gândire, repede s-a curățit de păcat. Fariseul, însă, neîndrăznind a face nimic din toate acestea, ba chiar obosindu-se în fapte bune, totuși prin reaua lui intenție totul a pierdut.

„Ce vom zice dar? Nu cumva la Dumnezeu este nedreptate? Nicidecum!” (9, 14). Prin urmare, nici cu noi nu este nedreptate și nici cu iudeii.

După care adaugă și un alt argument mai lămurit, zicând: „Căci grăiește către Moise: «Voi milui pe cine vreau să-l miluiesc, și Mă voi îndura de cine vreau să Mă îndur »” (9, 15).

Iarăși a mărit antiteza, tăind-o în două și producând prin aceasta o nouă nedumerire. Dar pentru ca ceea ce spun să fie mai clar, este necesar a o explica. „Și a zis Dumnezeu Rebecăi că cel mai mare va sluji celui mai mic”. Deci ce? Nu cumva Dumnezeu este nedrept? Nicidecum. Și ca dovadă, ascultă cele ce urmează. Acolo, fie virtutea, fie și răutatea, amândouă au fost știute și hotărâte; dar aici unul și același păcat stăpâna pe toți iudeii, anume acela că-și făcuseră vițel de aur, și cu toate acestea unii au fost pedepsiți, iar alții nu.

Pentru aceia și zicea: „Voi milui pe cine vreau să-l miluiesc, și Mă voi îndura de cine vreau să Mă îndur”, ca și cum ar fi zis: „Nu este al tău, Moise, a ști cine sunt vrednici de iubirea Mea de oameni, ci îngădui-Mi Mie acest drept”. Dar dacă nu era treaba lui Moise de a ști, apoi cu atât mai mult nu poate fi treaba noastră. Tocmai de aceea nici Apostolul n-a citat pur și simplu această expresie, ci arată și persoana către care a zis Dumnezeu aceste cuvinte: „Căci grăiește către Moise”, ca în felul acesta să rușineze pe cel ce ar vrea să le contrazică, nu oricum, ci chiar cu demnitatea persoanei respective.

Deci arătând dezlegarea nedumeririlor, taie în două antiteza și introduce o nouă antiteza, zicând: „Deci, dar, nu este nici de la cel care voiește, nici de la cel ce aleargă, ci de la Dumnezeu, Care miluiește” (9, 16), iar mai departe adaugă: „Căci Scriptura zice lui Faraon: «Pentru aceasta chiar te-am ridicat, ca să arăt în tine puterea Mea, și ca numele Meu să se vestească în tot pământul»” (9, 17).

„După cum acolo – zice – unii s-au mântuit, iar alții s-au osândit, tot așa și aici, căci tocmai pentru aceasta a fost păstrat Faraon”.

Apoi, iarăși adaugă o antiteză: „Deci, dar, Dumnezeu pe cine voiește îl miluiește, iar pe cine voiește îl împietrește, îmi vei zice deci: De ce mai dojenești? Căci voinței Lui cine i-a stat împotrivă?” (9, 18-19).

Ai văzut cum prin toate acestea el s-a silit să facă lucrul nedeslușit? Și nici dezlegarea n-o pune imediat, desigur intenționat, ci mai întâi închide gura celui ce iscodește: „Dar, omule, tu cine ești care răspunzi împotriva lui Dumnezeu?” (9, 20).

Pune această întrebare pentru a mărgini curiozitatea omului și dorința lui de a ști totul, și după ce-i pune frâu, îl învață a cunoaște ce este Dumnezeu și ce este omul, cât de necuprinsă de mintea noastră este pronia Lui, și cum acea pronie covârșește judecata noastră, și cum, în fine, noi trebuie a ne supune Lui fără murmur, ca astfel, după ce pregătește mai întâi auditoriul, după ce-i mărginește și-i îndreptează cugetarea, la urmă cu o mai mare ușurință să poată da și dezlegarea, și să facă astfel a fi bine primit cuvântul său. El nu zice că această chestiune este cu neputință de a fi dezlegată, ci că este nepermis a întreba despre astfel de lucruri, și că noi trebuie a ne supune celor săvârșite de Dumnezeu, și nicidecum a mai scruta cauza, dacă suntem în necunoștință de ea. De aceea și zice: „tu cine ești care răspunzi împotriva lui Dumnezeu?”. Ai văzut cum a disprețuit și a doborât mândria omului? „Tu cine ești?”, adică: „Ești tu părtaș al stăpânirii? Te-ai pus ca judecător al lui Dumnezeu? Dar nici nu poți a te pune în vreo comparație cu El, nu ești față de El cutare sau cutare, ci ești cu totul un nimic”. Când Apostolul zice „cine ești tu?”, el arată prin aceasta o mai mare nimicnicie decât chiar dacă ar fi zis „nu ești nimic”. De altfel, prin această întrebare se învederează și o mare indignare din partea lui. Și n-a zis: „tu cine ești care nu încuviințezi”, ci „tu cine ești care răspunzi împotriva lui Dumnezeu”, care îl contrazici, care I te împotrivești, care te încumeți la întrebări cu El, fiindcă atunci când zici că „trebuia așa să se facă” sau „nu trebuia așa”, nimic altceva nu este decât cuvânt ieșit din gura

celui ce se pune la ceartă cu El. Ai văzut cum a înfricoșat, cum a înspăimântat, cum a făcut ca noi mai mult să tremurăm decât să cerem răspuns și să iscodim? Acesta este meritul dascălului eminent, ca să nu meargă el în toate după pofta discipolilor, ci să-i atragă pe aceștia spre voința sa, să smulgă spinii, iar numai după aceea să arunce semințele; cu alte cuvinte, să nu răspundă totdeauna imediat la cele întrebate.

„Oare făptura va zice Celui ce a făcut-o: De ce m-ai făcut așa? Sau nu are olarul putere peste lutul lui, ca din aceeași frământătură să facă un vas de cinste, iar altul de necinste?” (9, 20, 21). Aici Apostolul nu doboară liberul arbitru spunând aceste vorbe, ci arată până unde trebuie de a se supune omul lui Dumnezeu. Căci a învinovăți pe Dumnezeu nu este nimic altceva decât că lutul se împotrivese și învinovățește pe olar. Nu numai că nu trebuie a se împotrivi cineva, dar nici chiar a grăi sau a gândi ceva împotriva lui Dumnezeu, ci să se asemene cu lutul cel neînsuflețit, care se modelează după mâinile olarului, și se lasă de a fi purtat încoace și încolo, după voința aceluia. Așadar numai cu acest scop a luat Apostolul acest exemplu, adică pentru a ne arăta supunerea cea nemărginită pe care o datorăm lui Dumnezeu, și tăcerea ce trebuie a ne impune, noi înșine, iar nicidecum pentru arătarea vieții noastre. Și aceasta trebuie a o avea în vedere pretutindeni, adică aceea că exemplele nu trebuie a fi luate toate în sens general, ci, alegând numai ceea ce este folositor din ele, să le luăm în sensul în care au fost luate, lăsând la o parte tot ce s-ar mai putea scoate din ele. Astfel, de exemplu, când Scriptura zice: „Plecatu-s-a și s-a culcat ca un leu” (Numerii 24, 9), noi înțelegem aici numai ceva neînvins, ceva furios, nu însă și ceva sălbatic, sau vreo altă însușire a leului; și iarăși când zice: „Întâmpina-i-voi ca o ursoaică lipsită (de pui)”, noi înțelegem aici răzbunarea; sau când zice: „Domnul Dumnezeuul tău este foc mistuitor” (Deuteronomul 4, 24), se înțelege numai mistuirea sau consumarea pedepsei.

Tot așa și aici, sub denumirea de lut, olar și vase, noi trebuie a înțelege numai ceea ce a înțeles și Pavel. Dar și mai departe, când el zice: „Sau nu are olarul putere peste lutul lui, ca din aceeași frământătură să facă un vas de cinste, iar altul de necinste?”, să nu crezi că vorba a fost zisă de Pavel cu privire la creație, sau la vreo silire oarecare a voinței libere, ci numai la deosebirea cea mare dintre Creator și făptură, fiindcă dacă nu vom înțelege astfel, vom cădea în multe absurdități. De pildă, dacă ar fi vorba aici despre voință sau intenție, atunci El este creatorul și al celor buni, și al celor răi, și atunci omul este în afară de orice răspundere pentru faptele sale. Aici Pavel se arată luptându-se cu sine însuși, ca unul ce pretutindeni și în orice ocazie încununează numai buna intenție și voia liberă a omului. Prin urmare, nimic altceva nu voiește el a pregăti aici, decât a convinge auditoriul să se plece cu toată umilința dinaintea lui Dumnezeu, și de nimic să nu-L învinovățească. „După cum olarul – zice – din aceeași frământătură face ceea ce voiește, și nimeni nu i se împotrivese, tot așa și pe Dumnezeu, care din același gen al oamenilor pe unii îi pedepsește, iar pe alții îi cinstește, se cade să nu-L ispitești, nici să-I cenzurezi faptele, ci numai închină-te Lui, și imită lutul: adică precum lutul se lasă în voia mâinilor olarului, tot așa și tu lasă-te la voia Celui ce proniază acestea. Nimic El nu face întâmplător, sau la noroc, ci cu multă înțelepciune, deși poate tu nu pricepi taina acelei înțelepciuni. Tu dai voie olarului ca din aceeași frământătură să facă diferite vase, și nu-l învinovățești pentru aceasta, iar pe Dumnezeu Îl învinovățești pentru pedepsele sau onorurile pe care le acordă, și nu-I dai voie a ști și a cunoaște care este vrednic și care nu, ci fiindcă toți oamenii sunt aceeași frământătură și din aceeași esență, atunci pretinzi ca la toți deopotrivă să fie și aceleași intenții. Și câtă nebunie nu este aici? Cinstea sau necinstea vaselor făcute de olar nu vine din faptul că sunt făcute din aceeași frământătură, sau că olarul le-a hotărât mai dinainte, ci din întrebuințarea acelor vase de către cei ce le au, ceea ce se petrece și în cazul de față, unde

totul provine din intenția omului.

Deci, după cum am spus, exemplele trebuie a fi luate numai într-un singur înțeles, anume acela de a nu contrazice pe Dumnezeu, ci de a ne pleca dinaintea proniei Lui necuprinse de mintea omenească. Exemplele trebuie a fi mai mari decât faptele ce ne stau înainte, și pentru a căror clarificare sunt aduse în față, încât să înalțe auditoriul, fiindcă dacă nu vor fi mai mari, nu vor putea atinge și rușina cum trebuie pe contrazicător.

Așadar, după ce Apostolul a înfrânat precum trebuie discuția lor zadarnică asupra acestei chestiuni, adaugă la urmă și dezlegarea ei. Și care este dezlegarea?

„Și ce este dacă Dumnezeu, voind să-Și arate mânia și să facă cunoscută puterea Sa, a suferit cu multă răbdare vasele mâniei Sale, gătite spre pieire, și ca să facă cunoscută bogăția slavei Sale către vasele milei, pe care mai dinainte le-a gătit spre slavă? Adică pe noi, pe care ne-a și chemat, nu numai dintre iudei, ci și dintre păgâni” (9, 22-24).

Ceea ce el spune aici, așa și este. Căci de pildă Faraon a fost vas al mâniei, adică om care prin asprimea și răutatea lui a întărâtat mânia lui Dumnezeu, și deși se bucurase de îndelunga Lui răbdare, totuși nu s-a făcut mai bun, ci a rămas neîndreptat. De aceea nu numai vas al mâniei l-a numit, ci și „gătit spre pieire”, adică întocmit fiind de la sine și prin sine spre pieire. Nici Dumnezeu nu l-a lipsit cu ceva din cele ce puteau contribui la îndreptarea lui, și nici el nu s-a lipsit de cele ce-l puteau duce la pieire, și care erau lipsite de orice iertare.

Dar, cu toate acestea, deși Dumnezeu știa totul, „a suferit cu multă răbdare”, voind a-l aduce la pocăință, căci, de n-ar fi voit aceasta, nici n-ar fi stat într-o multă răbdare. Dar fiindcă el n-a voit să se folosească de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu și să vină la pocăință, ci s-a făcut singur pe sine vas al mâniei, atunci Dumnezeu l-a întrebuințat spre îndreptarea altora, pe de o parte făcându-i pe aceia mai buni prin osânda dată lui, iar pe de alta și El arătând prin acest fapt puterea Sa cea mare. Cum că Dumnezeu nu voiește a-Și arăta puterea în acest mod, ci cu totul altfel, adică prin binefacerile Sale, aceasta a dovedit-o de la început. Dacă chiar și Pavel nu voiește să se arate puternic în acest fel, căci zice: „Nu ca să ne arătăm noi încercați, ci pentru ca voi să faceți binele” (II Corinteni 13, 7), apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Dar fiindcă a răbdat mult pentru a-l aduce la pocăință, și totuși acela nu s-a pocăit, prin această îndelungă răbdare Dumnezeu a arătat pe de o parte bunătatea, iar pe de alta puterea Sa, căci a lăsat să vadă dacă acela n-ar voi să câștige ceva din acea îndelungă răbdare.

Deci, după cum când a pedepsit pe cel ce rămăsese neîndreptat a arătat puterea Sa, tot așa și când miluiește pe cei ce au păcătuit mult, însă s-au pocăit, își arată iubirea Sa de oameni. Dar Apostolul nu spune că aceasta este iubirea Lui de oameni, ci „bogăția slavei Sale”, arătând că aceasta mai ales este slava lui Dumnezeu, și El cu aceasta se îndeletnicește înaintea tuturor celorlalte. Când Apostolul zice: „pe care mai dinainte le-a gătit spre slavă”, nu spune că totul este al lui Dumnezeu, fiindcă dacă ar fi așa, nimic n-ar putea opri ca toți oamenii să se mântuiască, ci iarăși arată precunoștința Lui, și totodată doboară deosebirea dintre iudei și neamuri. De aici apoi pregătește cu cuvântul o nouă justificare, care nu este nebagată în seamă. Nu numai pe timpul iudeilor unii au pierit, iar alții s-au mântuit, ci faptul acesta s-a petrecut și cu neamurile. De aceea nu zice „și neamurile toate”, ci „și dintre păgâni (neamuri)”, și nici nu spune că toți iudeii, ci „dintre iudei”.

Deci după cum Faraon s-a făcut vas al mâniei prin propria sa nelegiuire, tot așa și aceștia s-au făcut vase ale milei lui Dumnezeu prin propria lor recunoștință. Că deși partea principală este a

lui Dumnezeu, totuși și ei au contribuit cu ceva la mântuirea lor proprie. De aceea nici nu zice: „vase ale meritelor”, sau „vase ale încurajării”, ci „vase ale milei”, arătând prin aceasta că totul este al lui Dumnezeu. Și când zice că: „nu este nici a celui ce voiește, nici a celui ce aleargă”, deși se spun în rândul antitezei, totuși fiind spuse de Pavel, nu aduc nici o nedumerire. Prin aceste cuvinte nu se desființează liberul arbitru al omului, ci se arată numai că nu totul depinde de om, ci acesta are nevoie și de harul lui Dumnezeu. Trebuie desigur și a voi, și a alerga, însă să nu ne încredem în propriile noastre osteneți, ci întreaga încredere să o avem numai în iubirea de oameni lui Dumnezeu, ceea ce și în altă parte zicea: „Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine” (I Corinteni 15, 10).

Bine a zis Apostolul: „pe care mai dinainte le-a gătit spre slavă”. Fiindcă iudeii luau în bătaie de joc pe creștini când aceștia ziceau că s-au mântuit prin har, și credeau că-i rușinează, de aceea Apostolul le doboară acea bănuială cu multă putere. Într-adevăr, dacă faptul îndelungii răbdări a adus slavă lui Dumnezeu, atunci cu atât mai mult va aduce acelora prin care Dumnezeu a fost slăvit. Dar tu gândește-te la recunoștința Apostolului și la înțelepciunea lui cea negrăită.

Deși ar fi putut ca, vorbind de cei pedepsiți, să nu aducă ca exemplu pe Faraon, ci pe vreunul dintre iudeii ce au păcătuit, și cu aceasta să facă cuvântul mai clar, arătând cum atunci, deși erau sub aceleași păcate toți iudeii, totuși unii au pierit, iar alții s-au mântuit, și astfel să-i convingă că nu trebuie deloc a se neliniști dacă și dintre neamuri unii s-au mântuit, cu toate acestea, pentru ca să nu facă greoi cuvântul, aduce ca dovadă a pedepsei pe barbar, ca astfel să nu fie silit de a-i numi pe dânșii vase ale mâniei lui Dumnezeu, pe când pe cei miluiți El îi scoate numai din neamul iudaic. Deși Apostolul a apărât îndeajuns pe Dumnezeu, căci cu toată răutatea barbarului Faraon, și cu toate că el însuși se făcuse vas al pierzării, totuși Dumnezeu a contribuit cu cele ale Sale, adică a arătat o mare îngăduință și îndelungă răbdare, cu toate acestea, zic, Apostolul n-a voit să aducă ca exemplu pe vreunul dintre iudei, ca să nu pară greoi în vorbă.

Deci cum de s-au făcut unii vase ale mâniei, iar alții vase ale milei lui Dumnezeu? Prin propria lor intenție numai. Dumnezeu însă fiind foarte bun, și-a arătat bunătatea asupra amândurora, fiindcă nu a miluit numai pe cei mântuiți, ci și pe Faraon, căci și aceia ca și acesta s-au bucurat de aceeași îndelungă răbdare din partea-I. Dar dacă acesta nu s-a mântuit, atunci totul a depins de voința sa, fiindcă dacă el ar fi voit și ar fi ascultat pe Dumnezeu, nimic n-ar fi avut mai puțin decât cei mântuiți.

După ce, deci, Apostolul dă dezlegarea chestiunii prin fapte, iată că mai departe, ca să fie cuvântul său vrednic de credință, introduce și pe profeți, care cu mult mai înainte au vestit acestea.

Căci și Osie, bunăoară, încă de la început spunea: „Chema-voi poporul Meu pe cel ce nu este poporul Meu, și iubită pe cea care nu era iubită” (9, 25).

Dar cine era acel popor, care nu era popor? Desigur că neamurile. Și cine nu era iubită? Tot neamurile. Și cu toate acestea i-a numit popor și iubită, adăugând că vor fi și fii ai lui Dumnezeu: „Se vor chema”, zice, „fii ai Dumnezeului Celui viu” (9, 26).

Dacă vom zice că acestea s-au spus pentru iudeii care au crezut, apoi și așa cuvântul profetului stă în picioare. Căci dacă după atâtea binefaceri acordate celor nerecunoscători și înstrăinați, și încă s-a făcut o asemenea schimbare încât să se numească popor al Său, apoi ce împiedica pe cei înstrăinați încă de la început de a fi chemați și, supunându-se, să se învrednicească de aceleași bunuri? Deci după ce aduce ca martor pe Osie, nu se mulțumește numai cu el, ci pune în lumină și pe Isaia, care grăiește în acord cu Osie: „Iar Isaia”, zice, „strigă pentru Israel”, adică grăiește cu curaj și nu se sfiește. Și cine ne poate acuza pe noi când aceia au grăit așa mai dinainte, și

cuvântul lor a răsunat mai strălucit ca orice trâmbiță? Dar ce strigă Isaia? „Dacă numărul fiilor lui Israel ar fi ca nisipul mării, rămășița se va mântui” (9, 27).

Ai văzut că și Isaia spune că nu toți se vor mântui, ci numai cei vrednici? „Nu mă înduplec – zice – de mulțimea lor, și nici nu mă plec de neamul lor cel numeros, ci numai pe aceia îi mântuiesc, care se vor arăta pe sine vrednici”. Și n-a amintit simplu de nisipul mării, ci le-a adus aminte de vechea făgăduință, care s-au arătat nevrednici. „De ce, deci, vă tulburați – zice – că ar fi căzut făgăduința, când și profeții toți arată că nu toți s-au mântuit?”. Apoi Apostolul arată felul mântuirii. Ai văzut exactitate profetică și înțelepciune apostolică? Ai văzut ce fel de mărturie a adus, și cât de potrivită? Această mărturie ne arată nu numai care sunt cei mântuiți, și care nu, ci și cum se vor mântui. Deci, cum se vor mântui, și cum îi va învrednici pe dânșii Dumnezeu de binefacerile Sale?

„Pentru că împlinind și scurtând, Domnul va îndeplini, pe pământ, cuvântul Său” (9, 28).

Ceea ce el spune aici înseamnă: nu este nevoie de un timp îndelungat, de osteneți și de zbuciumul acela depus în săvârșirea faptelor legii, ci mântuirea va fi căpătată în scurt timp, și fără vorbă multă. Și de felul acesta este credința, care în cuvinte scurte are mântuirea. „De vei mărturisi, zice, cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui” (Romani 10, 9). Ai văzut ce înseamnă „scurtând Domnul va îndeplini, pe pământ, cuvântul Său”? Și ceea ce este mai minunat încă, este că acest cuvânt scurt n-a adus cu sine numai mântuirea, ci și dreptatea.

„Și precum a proorocit Isaia: „Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat nouă urmași, am fi ajuns ca Sodoma și ne-am fi asemănat cu Gomora” (9, 29).

Aici iarăși mai învederează și altceva, adică că nici acei puțini nu s-au mântuit prin ei înșiși, ci s-ar fi pierdut și ar fi pățimit ceea ce a pățimit Sodoma, adică ar fi fost nimiciți complet, după cum și sodomitenii s-au nimicit și n-au lăsat după dânșii nici o sămânță. „Tot așa și aceștia – zice – ar fi devenit ca și aceia, dacă Dumnezeu n-ar fi făcut uz de marea Lui bunătate și nu i-ar fi păstrat prin credință”. Aceasta s-a petrecut și pe timpul robiei iudeilor în Babilon, când cei mai mulți au pierit, și puțini numai s-au mântuit.

„Ce vom zice, deci? Că neamurile care nu căutau dreptatea au dobândit dreptatea, însă dreptatea din credință; iar Israel, urmărind legea dreptății, n-a ajuns la legea dreptății” (9, 30, 31).

Așadar dezlegarea cea mai clară aici este. După ce a arătat și din fapte că „Căci nu toți cei din Israel sunt și israeliți”, și de la strămoșii lor, Iacov și Isav, și de la profeții Osie și Isaia, pe care i-a adus ca martori, la urmă pune și dezlegarea, după ce mai întâi a sporit mereu nedumerirea lor. Două chestiuni ni se prezintă aici: anume că neamurile au reușit, pe de o parte, iar pe de alta, că au reușit fără să umble după dreptate, fără să o alunge, deci că nu s-au ocupat cu aceasta; și iarăși fiind vorba de iudei, două nedumeriri de asemenea ni se prezintă: anume că Israel n-a reușit, pe de o parte, iar pe de alta, că chiar umblând după aceasta, n-a reușit. De aceea și Apostolul întrebunțează multă emfază în vorbe, căci n-a zis că „au avut dreptatea”, ci că „au dobândit dreptatea”. Faptul paradoxal și nou acesta este, că cel ce umblă după dreptate n-o stăpânește, iar cel ce nu umblă, o cucerește și o ia în stăpânire. Și s-ar părea că Apostolul le face pe plac întrebunțând expresia „urmărind”, însă mai departe le aplică lovitura cea mai grea. Deci, fiindcă are a le pune înainte o dezlegare puternică, de aceea de nimic nu se sfiește în a face antiteza și mai dificilă. De aceea nici nu mai discută despre credință și despre dreptatea venită de aici, ci arată că ei și mai înainte de credință au fost învinși și condamnați prin propriile lor fapte. „Tu, iudeule, zice, nici din Lege n-ai aflat dreptatea, căci ai călcat Legea, și te-ai făcut vinovat blestemului; însă aceștia [neamurile], sosind pe altă cale, iar nu pe calea Legii, au găsit o mai mare dreptate decât cea prin Lege, adică dreptatea din credință”. Aceasta o zicea și mai sus:

„Căci dacă s-a îndreptat din fapte, are de ce să se laude, dar nu înaintea lui Dumnezeu” (Romani 4, 2), arătând că dreptatea din credință este mai mare decât cea din fapte.

Mai sus ziceam că două sunt chestiunile ce ni se prezintă în neclaritate. Acum însă ni se prezintă trei neclarități: 1) că neamurile au aflat dreptatea, 2) că au aflat-o fără să o caute, și 3) că au aflat-o mai mare decât dreptatea cea din Lege.

Aceleași neînțelegeri, în sens contrar, ni se prezintă și în legătură cu iudeii: 1) că Israel n-a aflat dreptatea, 2) că umblând după aceasta n-a aflat-o, și 3) că n-a aflat nici chiar pe cea mai mică (dreptatea din faptele Legii).

Deci, după ce bagă auditoriul într-o mare nedumerire, adaugă la urmă și dezlegarea pe scurt, spunând și cauza tuturor acestora. Și care e cea cauză?

„Pentru că nu o căutau din credință, ci ca din faptele Legii” (9, 32).

Aceasta este dezlegarea cea mai lămurită a întregii pericope, pe care dacă ar fi dat-o de la început, nu ar fi fost așa de bine primită, pe când acum, după multe nedumeriri, după multe dovezi, după multe pregătiri, și după multe precauții fiind dată, a făcut-o mai lămurită și mai bine primită.

„Aceasta este cauza pierzării lor, anume că au voit a se îndrepta din faptele Legii, iar nu din credință”. Și nu zice simplu „din fapte”, ci „ca din faptele Legii”, arătând prin aceasta că nici pe cea din Lege n-o aveau.

„S-au poticnit de piatra poticnirii, precum este scris: «Iată pun în Sion piatră de poticnire și piatră de sminteală; și tot cel ce crede în El nu se va rușina»” (9, 32-33).

Ai văzut cât de mare este curajul din credință, și cum darul acesta este universal? Căci aici nu vorbește numai despre iudei, ci pentru tot neamul omenesc, fiindcă oricine va crede, fie iudeu, fie elin, sau scit, sau trac, sau oricare, se va bucura de un mare curaj. Și ceea ce este minunat la profetul acesta e că nu vorbește numai de cei ce vor crede, ci și de cei ce nu vor crede, fiindcă expresia „de poticnire” înseamnă a nu crede. După cum mai sus prin expresiile: „Dacă numărul fiilor lui Israel ar fi ca nisipul mării, rămășița se va mântui” și „Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat nouă urmași, am fi ajuns ca Sodoma” și „A chemat nu numai dintre iudei, ci și dintre neamuri”, a arătat pe cei pierduți și pe cei mântuiți, tot așa și aici arată că unii vor crede, iar alții se vor poticni, însă a se poticni cineva vine de la a nu lua seama, a nu fi atent, a fi distras cu altele. Tot așa au pățimit și iudeii, căci fiind distrași cu Legea, s-au poticnit de piatră. Piatra poticnirii și piatra scandalului vin numai de la voința, intenția și sfârșitul celor ce nu au crezut. Oare au fost destul de clare cele vorbite până acum, sau mai au nevoie de o mai mare lămurire? Eu cred însă că celor ce au fost cu băgare de seamă le-au fost ușor de înțeles, iar dacă unii n-au înțeles destul de bine, n-au decât să întrebe în particular pe ceilalți, spre a află și a se lămurii. Eu de aceea am și explicat pe larg această chestiune, ca astfel să nu mă văd silit a ciunti continuitatea ideii și a vătăma claritatea celor vorbite.

De aceea voi și conțeni aici cu vorba, nemandiscutând cu voi nimic din partea morală, după cum îmi este obiceiul a face, ca nu cumva să vă întunec memoria cu mulțimea celor vorbite. Este timpul, deci, de a încheia cuvântul acesta și a-l încununa cu sfârșitul cuvenit, înălțând doxologie Dumnezeului tuturor. Așadar și noi, care vorbim, și voi, care ascultați, cu un glas să-I înălțăm slavă, căci a Lui este împărăția și puterea și slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVII

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Despre deșertăciune]

„Fraților, bunăvoința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire” (Romani 10, 1).

El își începe discursul prin a-i acuza pe ei mult mai vehement ca mai înainte, și de aceea răstoarnă de la început orice bănuială de nemulțumire din partea lor, și în același timp este foarte precaut.

„Să nu vă uitați – zice – la cuvinte și nici la acuzații, ci numai la scopul ce am avut, căci n-am grăit acestea din spirit de dușmănie. Căci nu pot eu în același timp a dori mântuirea voastră – și nu numai a o dori, ci chiar a mă și ruga lui Dumnezeu pentru ea – și totodată a vă urî și disprețui”. Fiindcă expresia de aici – „bunăvoința inimii mele” – arată dorința lui cea aprinsă și rugăciunea pe care o face.

Grija lui cea mare și rugăciunea pe care o face nu erau numai ca să ne scape de osândă, ci să ne și mântuim. Și nu numai de aici se arată dragostea și bunăvoința lui către ei, ci și din cele ce urmează. Într-adevăr, purcezând el, sau mai bine zis sprijinindu-se pe niște probabilități, se grăbește și se luptă, căutând să găsească măcar vreo umbră de justificare pentru ei, și totuși nu poate face nimic, fiind învins, așa zicând, de însăși natura lucrurilor.

„Căci le mărturisesc că au râvnă pentru Dumnezeu, dar sunt fără cunoștință...” (10, 2).

Așadar acestea sunt vrednice de iertare, iar nu de acuzare. Dacă ei sunt depărtați nu pentru om, ci pentru zel și dragoste către Dumnezeu, este demn mai mult a fi miluiți decât pedepsiți. Dar tu privește cu câtă înțelepciune îi măgulește prin cuvânt, și a arătat că disputa lor este cu totul deșartă.

„... deoarece, necunoscând ei dreptatea lui Dumnezeu...” (10, 3).

Și aici aduce vorba tot de iertare, însă ceea ce urmează este o acuzație completă, care răstoarnă orice justificare. „Și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus”. Acestea le-a spus Apostolul, arătând că ei s-au rătăcit nu din cauza neștiinței, ci mai mult din ambiție și din iubirea lor de întâietate, și că ei n-au pus nici măcar dreptatea cea din Lege, căci expresia „căutând să-și statornicească dreptatea lor” aceasta înseamnă. Și n-a spus clar acest lucru, nici n-a zis că au căzut din acea dreptate, ci cu multă prudență și înțelepciune a lăsat a se înțelege acest lucru. Dacă ei au căutat ca să-și pună dreptatea lor, este învederat că n-au pus-o, și dacă dreptății lui Dumnezeu nu s-au supus, au căzut și din aceasta.

Sub cuvântul „dreptatea lor” se înțelege: sau că Legea nu mai are deloc putere, sau că acea dreptate rezultată din osteneli și sudori, iar sub cuvântul „dreptatea lui Dumnezeu” se înțelege dreptatea din credință, care este întregă din harul cel de sus, nu din osteneli, ci din darul lui Dumnezeu de a se îndrepta omul. Dar ei, ca unii ce pururea se împotriveau Duhului Sfânt, și se certau susținând că omul se poate îndrepta prin Lege, nu s-au apropiat de credință și, neapropiindu-se, nici primind dreptatea din credință, iar prin Lege neputându-se îndrepta, se vede că de pretutindeni au căzut.

„Căci sfârșitul Legii este Hristos, spre dreptate tot celui ce crede” (10, 4).

Privește înțelepciunea lui Pavel! Fiindcă a vorbit și de o dreptate, și de cealaltă, apoi ca să nu se creadă că acei iudei care au crezut pe una o au, iar pe cealaltă nu, și astfel să se judece faptul acesta ca o nelegiuire – fiindcă trebuia a se teme și de aceștia, ca nou-veniți în creștinism, și nici iudeii să nu mai aștepte dreptatea din Lege și să zică că „deși acum n-am împlinit-o, dar o vom împlini numaidecât” –, privește ce pregătește el prin acest pasaj: arată că dreptatea este una și aceeași, și dreptatea din Lege se rezumă în dreptatea cea din credință, și că cel ce a preferat pe aceasta – dreptatea din credință – a împlinit-o și pe aceea din lege, iar cel ce a disprețuit-o pe cea dintâi, a căzut și din una, și din alta. Dacă sfârșitul Legii este Hristos, apoi cel ce nu are pe Hristos, chiar de s-ar părea că are dreptatea din Lege, totuși n-o are, pe când cel ce are pe Hristos, chiar de nu ar fi avut merite în faptele Legii, totuși el a primit totul.

Și finalitatea medicinei este sănătatea. Deci după cum cel ce poate face sănătos pe bolnav, chiar de nu ar stăpâni știința medicală, el totuși posedă totul, pe când cel ce nu știe a vindeca, chiar de s-ar părea că știe arta medicală, totuși a căzut din totul, tot așa e și cu dreptatea din Lege și cu cea din credință; cel ce are pe aceasta, are și sfârșitul aceleia, iar cel ce este afară de aceasta, este străin de amândouă. Că ce voia Legea? Să facă pe om drept, dar n-a putut, căci nimeni n-a împlinit Legea. Deci sfârșitul Legii acesta a fost, și la aceasta erau îndreptate toate, și în acest scop toate se făceau, și sărbătorile, și ritualurile, și sacrificiile, și, în fine, toate aveau în vedere același lucru: ca omul să se îndrepteze. Însă finalitatea aceasta a realizat-o Hristos mai mult prin credință. „Să nu te temi – zice – dacă ai călcat Legea, fiindcă te-ai apropiat prin credință. Atunci calci Legea, când pentru ea nu crezi în Hristos, iar când ai crezut în El, și Legea ai împlinit-o, ba încă mai mult decât a poruncit, și de aceea ai luat și o mai mare dreptate”.

Dar fiindcă toate acestea erau numai o părere a Apostolului, de aceea le adeverește iarăși cu citate din Scriptură: „Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din Lege: «Omul care o va îndeplini va trăi prin ea»”. Dar în ce fel? Și în ce constă? Din îndeplinirea poruncilor, după cum zice: „Căci omul care le plinește va trăi prin ele” (Levitic 18, 5). Nu este cu puțință de a fi cineva drept prin Lege, decât dacă a împlinit toate poruncile ei, însă aceasta n-a fost cu puțință nimănui. Deci a căzut această dreptate.

Dar să ne spui, Pavele, și de dreptatea cea din har. Ce este aceasta? De unde vine? Acum tu ascultă-l pe el în ce chip o descrie. După ce a cercetat dreptatea cea din Lege, la urmă trece la dreptatea cea din credință:

„Iar dreptatea din credință grăiește așa: «Să nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer?», ca adică să coboare pe Hristos! Sau: «Cine se va coborî întru adânc?», ca să ridice pe Hristos din morți! Dar ce zice Scriptura? «Aproape este de tine cuvântul, în gura ta și în inima ta», – adică cuvântul credinței pe care-l propovăduim. Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui” (10, 6-9).

Ca să nu zică iudeii: „Dar cum de au aflat o mai mare dreptate cei ce nu aflaseră nici pe cea mai mică?”, de aceea Apostolul pune un raționament necontrazis, că și calea dreptății din credință este mai ușoară decât a celeilalte. Dreptatea din Lege cere împlinirea tuturor obligațiilor Legii, după cum și zice: „Căci omul care le plinește va trăi prin ele”, pe când cea din credință nu spune aceasta, ci: „de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede întru inima ta că Dumnezeu L-a înviat pre El din morți, te vei mântui”. Apoi iarăși ca să nu pară, că dacă arată ușurința în obținerea acestei dreptăți, prin aceasta el a înjosit-o, privește cum își extinde explicația, fiindcă nu imediat a ajuns la vorbele ce le-am spus mai sus, ci mai întâi spune: „Iar dreptatea cea din credință grăiește așa: Să nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer? – ca adică să coboare pe Hristos! Sau: Cine se va pogorî întru adânc? – ca adică să ridice pe Hristos din

morți!”.

După cum trândăvia se împotrivește virtuții izvorâte din fapte, și-i slăbește puterea, pentru care este nevoie de un suflet neadormit, ca să nu rămână virtutea biruită, tot așa și când trebuie a crede, căci sunt raționamente de acelea care tulbură și vatămă cugetul celor mai mulți, și de aceea și aici e nevoie de un suflet mai întinerit, ca să poată respinge acele raționamente false. De aceea și Apostolul aduce aceste raționamente și le pune la mijloc, și ceea ce a făcut cu Avraam, face și aici. Căci și acolo arătând că Avraam s-a îndreptat din credință, totuși mai departe, ca să nu se pară că el a luat cununa oricum, și că faptul acesta nu înseamnă nimic, a descris natura credinței, căci zice: „Împotriva oricărei nădejdi, Avraam a crezut cu nădejde că el va fi părinte al multor neamuri, după cum i s-a spus: «Așa va fi seminția ta». Și neslăbind în credință, nu s-a uitat la trupul său amortit - căci era aproape de o sută de ani - și nici la amortirea pântecelui Sarrei. Și nu s-a îndoit, prin necredință, de făgăduința lui Dumnezeu, ci s-a întărit în credință, dând slavă lui Dumnezeu. Și fiind încredințat că ceea ce i-a făgăduit are putere să și facă ” (Romani 4, 18 - 21), iar prin aceasta a arătat că a avut nevoie și de putere, și de un suflet înalt, ca să primească cele mai presus de nădejde, și să nu se poticnească deloc în cele văzute. Aceasta, deci, o face și aici, arătând că și credinciosul are nevoie de un cuget filosofic, și de o judecată foarte înaltă și puternică.

Și vedeți, că Apostolul n-a spus simplu „să nu zici”, ci „să nu zici în inima ta”, adică nici să-ți treacă prin minte de a te îndoii și a zice în sine: „și cum este aceasta cu putință?” Așadar particularitatea credinței aceasta mai cu seamă este, anume de a lăsa jos toate obligațiile Legii și a ne înălța mintea sus, adică a căuta cele mai presus de fire, a scoate din cugetul nostru raționamentele cele slabe și a primi totul ca izvorând din puterea lui Dumnezeu. Dar iudeii nu spuneau numai aceasta, ci mai ziceau că nu este cu putință de a se îndrepta omul din credință. De aceea și Apostolul aduce acest fapt petrecut în altă parte, ca astfel când se va arăta că este atât de mare, încât chiar și după ce s-a petrecut are nevoie de credință, atunci să se arate că după dreptate a împletit cununa credincioșilor.

După aceea el întrebuițează cuvinte aflate în Vechiul Testament, căutând și aici ca și pretutindeni, ca să evite învinovățirea ce i s-ar fi putut aduce, că introduce ideii noi (la modă). Cele ce el spune aici despre credință, Moise le spunea iudeilor despre poruncă, arătându-le că ei s-au bucurat de mari binefaceri din partea lui Dumnezeu. „Dar acum – zice – nu se poate spune, că trebuie a se ridica cineva la cer, sau a trece vreo mare întinsă, și numai după aceea a primi poruncile, ci toate aceste lucruri mari și covârșitoare, Dumnezeu le-a făcut ușoare pentru noi”. Ce vrea să spună prin „aproape este de tine cuvântul?” Adică, este ușor. „Mântuirea ta – zice – este în cugetul și pe limba ta. Pentru mântuirea ta nu ai nevoie a călători vreun drum îndelungat, nici de a trece vreo mare întinsă, sau de a trece câțiva munți, ci chiar de n-ai vrea să pășești peste pragul casei tale, totuși îți este cu putință de a te mântui stând acasă, căci pe limba ta și în inima ta stă motivul mântuirii tale”. Apoi și din altă parte făcând ușor de primit cuvântul credinței, zice: „că Dumnezeu l-a ridicat pe El din morți”. Gândește-te, deci, la demnitatea și putința celui ce a făcut aceasta, și atunci nu vei vedea nici o greutate în săvârșirea acestui fapt. Așadar, cum că El este Domn și Stăpân se poate vedea din învierea Lui, ceea ce zicea Apostolul chiar de la începutul epistolei: „Care a fost rânduit Fiul al lui Dumnezeu... prin învierea Lui din morți” (Romani 1, 4), iar că și învierea este ușoară pentru El, aceasta se probează chiar și celor ce se îndoiesc, din puterea Celui ce a făcut acest fapt. Deci, când dreptatea din credință este și mai mare, în același timp și mai ușoară și mai lesne de primit, iar în alt chip nu e cu putință a se

îndrepta cineva, apoi atunci nu este oare cea mai proastă ambiție de a umbla după cele neputincioase, și a lăsa la o parte pe cele plăcute și ușoare? Nu poți spune, că lucrul fiind greu, s-au lăsat și ei de a se mai ocupa cu realizarea lui. Ai văzut cum îi lipsește de orice iertare? Într-adevăr, cum ar putea fi vrednici de vreo justificare, când ei preferă pe cele grele și zadarnice, trecând cu vederea ceea ce este ușor, și poate a-i mântui, și se țin cu îndărătnicie de acele lucruri, cu care Legea n-a putut face nimic? Aceasta nimic altceva nu este decât o intenție iubitoare de ceartă și ambiție, care se împotrivesc lui Dumnezeu. Legea este greoaie și supărătoare, pe când harul este plăcut și ușor. **Legea, orișicât de mult s-ar certa ei, nu mântuiește pe om, pe când harul acordă dreptatea, atât cea din sine, cât și cea din Lege.** Deci ce rațiune îi entuziasmează pe ei, ca să se împotrivescă cu atâta îndărătnicie acestei dreptăți și să se țină în zadar ca pironiți de Lege?

Apoi, fiindcă a spus ceva mare, iarăși adeverește faptul cu exemple din Scriptură, spunând: „Căci zice Scriptura: «Tot cel ce crede în El nu se va rușina». Căci nu este deosebire între iudeu și elin, pentru că Același este Domnul tuturor, Care îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă pe EL Căci: «Oricine va chema numele Domnului se va mântui»” (10, 11-13).

Ai văzut cum el a adus argumente de nezdruncinat și în favoarea credinței și a mărturisirii ei? Când zice: „tot cel ce crede”, prin aceasta a arătat credința; iar când zice: „că tot cel ce-L va chema”, a arătat mărturisirea credinței. Deci proclamând universalitatea harului și înfruntând mândria iudeilor, amintește pe scurt ceea ce în pasajele de dinainte spusese pe larg, și arată din nou că nu este nici o deosebire la Dumnezeu între iudeu și cel netăiat împrejur: „Căci nu este deosebire, zice, între iudeu și elin”. Și ceea ce a fost spus mai înainte despre Tatăl, spre a dovedi aceasta, aceeași o spune și aici despre Fiul. După cum acolo zicea: „Oare Dumnezeu este numai al iudeilor? Nu este El și Dumnezeuul păgânilor? Da, și a păgânilor” (Romani 3, 29), așa zice și aici: „Că Același este Domnul tuturor, Care îi îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă pe El”.

Ai văzut tu cum îl arată de darnic și de iubitor de mântuirea noastră, și cum El consideră această mântuire ca pe o bogăție a Sa? Încât nici acum nu trebuie a deznădăjdui, nici a-și închipui că, dacă ar voi să se pocăiască, ar fi neiertați. Căci Cel ce consideră mântuirea noastră ca pe o bogăție a Sa, Acela nu încetează de a ne îmbogăți, fiindcă a revărsat darul Său peste toți, și aceasta este suprema bogăție. Și fiindcă pe iudei mai cu seamă îi tulbura mândria lor cea proastă, că ei au dreptul de a se bucura de întâietate peste toată lumea, iată că acum Apostolul îi coboară de pe tronuri, prin credință, și-i arată ca neavând nimic mai mult decât ceilalți oameni, și de aceea neconținut îi aduce martori pe profeți, care împreună cu el grăiesc în ceea ce privește egalitatea tuturor înaintea lui Dumnezeu. „Tot cel ce crede în El, zice, nu se va rușina” și „tot cel ce va chema numele Domnului, se va mântui”, așa că precizarea „tot cel ce” este pusă pretutindeni, ca să nu mai aibă nimeni ce obiecta.

Dar nimic nu este mai rău ca slava deșartă. Aceasta mai mult decât toate i-a pierdut pe ei. De aceea și Hristos le spune: „Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?” (Ioan 5, 44). Aceasta, o dată cu pierderea omului, mai aduce cu ea și mult ridicol, și mai înainte de osânda cea de acolo, cu mii de rele îi chinuie și aici. Și dacă credeți și voiți să o aflați aceasta lămurit, să lăsăm cerurile din care ne scoate acest păcat mare, să lăsăm și gheena în care ne bagă, și întreaga problemă să o examinăm de aici, de pe pământ.

Deci ce poate fi mai costisitor ca vanitatea? Ce ar putea fi mai urâcios și mai de nesuferit? Cum că boala aceasta este costisitoare, faptul acesta se vede din cheltuielile ce se fac în zadar prin teatre, hipodromuri și în alte vanități de felul acestora, din risipa celor ce clădesc case luxoase și

strălucite, și din toate celelalte care se fac cu o îmbelșugare fără scop și fără vreun folos, pe care nu putem a le mai înșira cu vorba acum. Cum că un asemenea om cheltuitor și iubitor al luxului și hrăpăreț va lua și averi străine, faptul este învederat, căci pentru ca să aibă de unde procura hrană acestei fiare sălbatică, va băga mâinile sale și în averile altora. Și de ce spun eu numai de averi?

Un asemenea om, întocmai ca și un foc puternic, nu va consuma numai bani, ci și suflete. Un asemenea om nu-și agonisește numai moartea prezentă, ci și cea viitoare. Mama gheenei este vanitatea; ea aprinde acel foc puternic, și tot ea hrănește și acel vierme neadormit. Ar putea-o vedea cineva stăpânind până și printre morți. Și ce ar putea fi mai rău ca această boală?

Toate celelalte patimi se sfârșesc odată cu moartea, însă patima aceasta chiar și după moarte se silește și se ambiționează de a-și arăta firea sa în trupul cel mort. Căci, după moartea lor li se ridică monumente strălucite cu care se consumă toată averea lor, și când se ocupă de a le face cheltuieli luxoase la înmormântarea lor; când fiind în viață ei batjocoreau pe săraci pentru un obol sau o bucată de pâine, iar după moarte procură o masă îmbelșugată viermilor, apoi de ce mai cauți atunci vreo altă exagerare a tiraniei acestei boli? Din această boală rea se nasc și omoruri absurde, căci pe cei mai mulți i-a împins la preacurvie nu privirea, nici pofta de relație sexuală, ci dorința de a se mândri spunând cu fală că „am amăgit pe cutare femeie”. Și de ce ar mai trebui să spunem de toate celelalte rele care izvorăsc de aici? De mii de ori aș prefera să fiu sclav barbarilor decât o singură dată sclav vanității; fiindcă aceia nici nu poruncesc astfel de lucruri robilor, precum cele pe care le poruncește vanitatea supușilor săi. „Tuturor fii sclav – zice ea –, de ar fi aceia mai străluciți decât tine, sau mai înjosiți chiar decât tine. Disprețuiește sufletul, neglijează virtutea, bate-ți joc de libertate, jertfește mântuirea ta. De faci vreun bine, să nu-l faci pentru mulțumirea lui Dumnezeu, ci pentru ochii celor mulți, ca astfel să pierzi cununa ce ți s-ar cuveni. De faci milostenie, sau de postești, dă pe față osteneala ce o depui și te silește de a pierde astfel câștigul”.

Deci ce ar putea fi mai crud ca aceste porunci? De aici își are începutul și invidia, de aici și lipsa de minte, de aici și iubirea de argint, care e mama tuturor relelor. Mulțimea aceea de slugi, caii cei împodobiți cu aur, lingușitorii, trăsurile cele ferecate cu argint și toate celelalte, mai ridicole încă decât acestea, nu sunt pentru plăcere sau pentru vreo trebuință, ci numai spre satisfacerea vanității.

„Da”, zici tu, „cum că patima aceasta este rea, nu mai încapă nici o îndoială; dar cum să putem fugi de ea, aceasta ar trebui să ne-o spui acum”. Înainte de toate, dacă te vei convinge bine că această boală este urâtă, vei câștiga prin aceasta un început bun de îndreptare, fiindcă și cel ce este bolnav repede va chema pe doctor, dacă, mai înainte de orice se va convinge că este bolnav. Iar de mai cauți și altă cale de scăpare, caută cu privirea neconținut spre Dumnezeu, și mulțumește-te numai cu slava Lui. Patimă aceasta te face să te simți bine și te îndeamnă ca să spui și altora succesele tale, tu gândește-te iarăși, că după ce vei spune nu vei avea de aici nici un câștig, și prin aceasta ai stins acea poftă absurdă.

Spune sufletului tău: „Iată că te-ai trudit atâta timp ca să spui altora succesele tale, și nu te-ai putut stăpâni impunându-ți tăcerea, ci le-ai expus înaintea tuturor; ei, și ce ai câștigat mai mult de aici? Nimic mai mult, ci numai cea mai mare pagubă, și că pe lângă toate acestea, apoi, te-ai lipsit și de toate celelalte agonisite cu multă osteneală”. Pe lângă toate acestea mai gândește-te și la faptul, că judecata și hotărârea celor mai mulți este coruptă, și nu numai coruptă, ci încă și repede se vestejește. Chiar dacă pentru moment te admiră, cu trecerea timpului însă le uită toate, și

cununa cea dată ție de Dumnezeu ți s-a răpit, în același timp nici lauda lor nu a avut putere să ți-o păstreze pentru un timp mai îndelungat. Dar chiar dacă ar rămâne cununa lor pe un timp mai îndelungat, totuși e cea mai mare ticăloșie de a o schimba cu cea acordată de Dumnezeu, căci dacă după un timp oarecare acea cunună se va nimici, apoi ce justificare am putea avea, când noi trădăm pe cea care rămâne pentru totdeauna pentru cea care nu rămâne, și pentru laudele câtorva pierdem atâtea bunuri?

Deși dacă ar fi cât de mulți cei ce ne laudă, noi tot suntem vrednici de jelit, ba încă atunci suntem mai de jelit, când ne laudă cei mai mulți. Și dacă poate rămâi mirat auzind aceste cuvinte, ascultă pe Hristos care hotărăște: „Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor” (Luca 6, 26). Și cu drept cuvânt, fiindcă pentru fiecare meșteșug maiștrii trebuie să caute judecători, apoi tu cum de îngădui celor mulți ca să cerceteze și aprecieze virtutea ta, și nu îngădui mai cu seamă celui ce știe totul, care poate să unească la un loc toate faptele tale, să le aprecieze și să te și încununeze? Cuvintele acestea ale Mântuitorului ar trebui ca să le scriem și pe pereții casei, și pe uși, și în cugetul nostru, și neconținut să zicem către noi înșine: „Vai nouă! când ne vor zice de bine toți oamenii”. Fiindcă aceștia care ne grăiesc de bine acum, mai pe urmă tot ei ne defaimă ca vanitoși, iubitori de cinste și de laudele lor. Nu tot așa însă se petrec lucrurile și cu Dumnezeu; ci când te vede că tu iubești slava cea de la El, atunci mai cu seamă te va lăuda, te va admira și te va proclama, pe când cu omul e din contră, căci luându-te ca sclav în loc de om liber, și printr-o simplă vorbă de multe ori aducându-ți laude mincinoase, ți-a răpit adevărata plată și te-a supus lui mai abitir ca pe un sclav cumpărat cu argint. Pe sclavi îi au stăpânii lor sub ascultare după poruncile ce le dau, pe când tu slujești celor ce te laudă chiar și fără porunci. Nici nu mai aștepti să mai auzi ceva de la ei, ci dacă numai simți ceea ce le place și-i încântă, chiar neporuncind ei tu faci totul. Deci, de câtă osândă nu suntem noi vrednici, dacă pe mișei căutăm a-i încânta și a-i sluji chiar și mai înainte de a ne porunci, iar pe Dumnezeu, Care pe fiecare zi ne îndeamnă și ne poruncește, nici măcar nu voim a-L asculta?

Deși dacă tu iubești laudele și slava, ar trebui să fugi de lauda oamenilor, căci numai atunci te vei învrednici de slavă; ar trebui să respingi aprobările oamenilor, fiindcă numai atunci te vei bucura de mii de laude, și din partea lui Dumnezeu, și din partea oamenilor. Pe nimeni nu obișnuim noi a slăvi, după cum slăvim pe cel ce respinge slava, și nici a lăuda și admira, decât pe cel ce disprețuiește a fi lăudat și admirat. Și dacă noi facem așa, apoi cu atât mai mult Dumnezeul tuturor.

Când Dumnezeu te laudă și te slăvește, cine ar putea fi mai fericit decât tine? Căci câtă deosebire este între slavă și necinste, pe atâta este și între slava cea de sus și cea omenească, ba încă și mai mare, fiindcă necomparată cu nimic și încă este murdară și urâtă, dar când o punem în comparație cu slava cea de la Dumnezeu, îți poți închipui cât de murdară și urâtă ni se va arăta.

După cum femeia curvă stând în bordel se dă pe sine tuturor, tot așa și sclavii vanității, ba încă mai nerușinați sunt aceștia decât curvele, fiindcă acelea de multe ori au disprețuit pe amanții lor, pe când tu te-ai expus tuturor, și robilor, și tâlharilor, și pungașilor, căci din aceștia și prin aceștia se compune teatrul, adică spectatorii aceia care vă laudă pe voi. Și pe aceia pe care singur îi crezi că nu sunt vrednici de nimic, pe aceia, zic, îi preferi mântuirii tale, dovedind prin aceasta că ești mai nevrednic decât toți aceia. Și cum nu este nevrednic cel ce are nevoie de laudele altora, și care nu crede că este destoinic prin sine însuși, dacă nu va căpăta slava și laudă din partea altora?

Nu înțelegi, spune-mi, că împreună cu ei găsinde-te, tu te expui priveliștii tuturor, și că dacă greșești, apoi ai contra ta mii de acuzatori, pe când dacă stai necunoscut te găsești în siguranță? „Da”, zici tu, „însă și când am merite, am mii de admiratori”. Apoi aici este răul cel mare, că boala vanității te vatămă nu numai când greșești, ci și când ai merit în faptele tale; atunci ești vătămat fiindcă a amăgit pe cei mulți, iar acum fiindcă te lipsește de orice plată.

Mare rău, iubiților, este vanitatea! Mare și încărcat de toată necinstea. Dacă chiar și în faptele omenești a iubi slava este un mare rău, dar când și în cele duhovnicești suferi de această boală, apoi ce iertare mai poți avea? Ce iertare poți avea, când tu nu voiești a acorda lui Dumnezeu măcar atâta cinste și valoare, pe câtă ai tu din partea slugilor tale? Sluga se uită în ochii stăpânului, lucrătorul iarăși își are privirea îndreptată asupra celui ce urmează a-i plăti simbria pentru lucrul său, iar discipolul își are privirea ațintită asupra dascălului, pe când tu faci cu totul dimpotrivă, căci lăsând la o parte pe Stăpânul a toate, și pe Cel ce te plătește, îți întorci privirile la cei deopotrivă cu tine, deși știi bine că Dumnezeu își aduce aminte de faptele tale și după aceasta, pe când omul se uită numai în prezent; și în timp ce ai teatrul în cer, tu îți aduni spectatori aici pe pământ. Luptătorul unde se luptă, acolo voiește a fi încununat, pe când tu luptându-te în cer, cauți să fii încununat jos pe pământ. Și ce ar putea fi mai rău ca această smintire?

Să vedem încă și cununile căpătate aici. Una, de pildă, este compusă din lipsă de minte, alta din zavistie către altul, cealaltă din ironie și lingușire, o alta din bani, și alta din vreun serviciu umil. Și după cum copiii care se joacă își pun unii altora cununi de buruieni pe cap, iar cel încununat neștiind cauza se miră când vede pe cei din urma lui râzând, întocmai așa fac și cu tine cei ce te laudă, căci și aceștia, punându-ți pe cap o cunună de buruieni, râd cu hohot în sufletul lor. Și dacă acea cunună ar fi compusă numai din buruieni, însă acum acea cunună este plină de toată vătămarea, care nimicește toate meritele noastre. Deci înțelegând nimicnicia laudelor omenești, fugi de această vătămare! Câți crezi tu că sunt cei ce te laudă? O sută, sau de două ori pe atâta, de trei ori, sau de patru ori? Mai mult încă: de voiești înzecește și chiar însutește acest număr, și fie două mii și trei mii acei care te aplaudă, ba chiar mii de mii; ei bine, toți aceștia cu nimic nu se deosebesc de ciorile care croncănesc pe sus, și dacă te gândești la mulțimea aceea a îngerilor din cer, apoi lăudătorii tăi par a fi mai jos decât viermii, iar lauda lor mai slabă decât pânda păianjenului, mai ușoară decât fumul și visurile de noapte.

Ascultă pe Pavel, care a observat bine aceste lucruri, și care nu numai că nu le caută, ci chiar se apără de ele, zicând: „Iar mie, să nu-mi fle a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos” (Galateni 6, 14). Această laudă râvnește-o și tu, ca să nu mâni pe Stăpânul a toate, căci când tu umbli după laude omenești, atunci te batjocorești și pe tine, și în același timp batjocorești și pe Dumnezeu. Dacă tu fiind de pildă zugrav, și având un discipol care împins de mândrie ar expune afară tabloul cel făcut de tine, și l-ar înfățișa privitorilor ca făcut de el, și încă nu ai suferi cu plăcere acest afront, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Deci dacă asemenea fapt e considerat și de noi ca o insultă, apoi cu atât mai mult când e vorba de Stăpânul a toate. Și de voiești a afla că și din alt punct de vedere trebuie a disprețui laudele omenești, apoi înalță-ți cugetul sus, râzi în sine de cei ce te privesc, sporește-ți dragostea către adevărata slavă, umple-te de înțelepciune duhovnicească și zi sufletului tău ca și Pavel: „Nu știți, oare, că noi vom judeca pe îngeri?” (I Corinteni 6, 3); și înălțându-l de aici, ceartă-l la urmă și zi-i: „Tu, suflete al meu, care ai a judeca pe îngeri, voiești a fi judecat aici de gunoi, și a fi lăudat împreună cu cei din orchestră, cu mimicii și cu cei ce se luptă cu fiarele sălbatice?”. Căci aceștia alungă astfel de laude, însă tu nu așa, ci ridică-ți aripile mai sus de strigătul și aplauzele lor, și râvnește a fi

asemenea lui Ioan, cetățean al pustiului ; află de la el cum nu băga în seamă mulțimea celor ce veneau să-l vadă, și cum fiind lingușit nu se întorcea să vadă pe lingușitori, ci privind pe toți cei ce locuiau în Palestina și veneau la el în pustie ca să-l laude și să-l admire, el era insensibil la laudele lor și chiar se răscula cu toată puterea asupra lor, îi înfrunta aspru și le vorbea ca și cum ar fi vorbit unei adunări de copii, zicându-le: „Șerpi, pui de viperă” (Matei 3, 7).

Deși aceia pentru el alergau în pustie, pentru el își păraseau cetățile și satele, ca să se învrednicească a vedea acel cap sfânt, totuși nimic din acestea nu a putut să-l sensibilizeze, căci el stă departe de slavă, și era liber de orice îngâmfare proastă. Tot așa, Ștefan când a văzut acea mulțime adunată, nu ca să-l cinstească, ci înfuriată asupra lui și scrâșnind din dinți, el nu s-a intimidat deloc, ci ridicându-se mai presus de furia lor, iată că le zicea: „Voi cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă și la urechi” (Faptele Apostolilor 7, 51). Tot așa și Ilie zicea acelei mulțimi adunate, fiind de față și împăratul: „Până când veți șchiopăta de ambele picioare?” (III Regi 18, 21). Dar noi pe toți îi lingușim, pe toți îi slujim, și alergăm să cumpărăm cinstea și lauda lor printr-o astfel de ploconire josnică și umilitoare. De aceea s-au și întors toate pe dos, de aceea toate faptele creștinismului sunt trădate și totul este neglijat și răstălmăcit, din pricina slavei deșarte a celor mai mulți.

Deci să scoatem patima din rădăcină, căci numai atunci vom cunoaște bine libertatea, limanul și liniștea. Omul cel vanitos se aseamănă cu cei înviforați de o furtună năprasnică: veșnic tremură, veșnic se teme și slujește la mii de stăpâni, pe când cel ce este în afară de această tiranie se aseamănă cu cei ce stau la limanuri liniștite și se bucură de o adevărată libertate și pace.

Vanitosul are atâția stăpâni pe câte persoane cunoscute ar avea, fiind silit de a-i sluji, într-un fel sau altul, pe toți.

Deci cum ne putem izbăvi de această sclavie? Dacă vom iubi cealaltă slavă, care cu adevărat este slavă. După cum cei ce iubesc trupurile se îndepărtează de ele de îndată ce li se înfățișează un alt trup mai strălucit și mai ațățător la vedere, tot așa se va petrece și cu cei ce doresc slavă din partea noastră, căci acea slavă neînserată din ceruri, care strălucește în chip de negrăit, covârșind toată bunătatea și toată frumusețea lumii, ea singură îi va putea scoate pe unii ca aceștia din sărmana lor amăgire.

Să privim deci spre acea slavă și să o cunoaștem bine, ca astfel, admirându-i frumusețea cererască, să fugim de slujenia celei de aici și să ne bucurăm cu bucurie nespusă, dezmierdându-ne neconținut întru ea. Căreia fie a ne învrednici cu toții, prin harul și prin iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin

OMILIA XVIII

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Despre mulțumire]

„Dar cum vor chema numele Aceluia în Care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de Care n-au auzit? Și cum vor auzi, fără propovăduitor? Și cum vor propovădui, de nu vor fi trimiși? Precum este scris” (Romani 10, 14, 15).

Aici din nou le respinge orice idee de iertare. Fiindcă mai sus a spus: „le mărturisesc că au râvnă

pentru Dumnezeu, dar sunt fără cunoștință” (10, 2), și că „necunoscând dreptatea lui Dumnezeu... dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus” (10, 3), la urmă arată că ei vor răspunde înaintea lui Dumnezeu chiar și pentru acea neștiință.

Desigur că Apostolul nu spune chiar așa; pregătește însă aceasta prin întrebări succesive, făcând în același timp și muștrarea mai clară, construind întregul pasaj prin antiteze și dezlegările lor. Privește puțin înapoi: „Căci: «Oricine va chema numele Domnului se va mântui»” (10, 13). Însă cineva ar fi putut să zică: „dar cum vor chema numele Aceluia în Care n-au crezut?”. Apoi, după această obiecție, vine și întrebarea din partea lui: „De ce n-au crezut?”. După aceea iarăși ridică o antiteză, încât ar putea să spună cineva: „Și cum să creadă, dacă n-au auzit?”. „Cu toate acestea, au auzit”, răspunde el. După aceea ridică și o altă obiecție: „Și cum vor putea auzi, fără propovăduitor?”. Iar mai la urmă oferă și dezlegarea: „Cu toate acestea, au propovăduit, și mulți au fost trimiși în acest scop”. Însă de unde se învederează că aceia sunt cei trimiși? Pentru aceasta ne aduce cuvintele profetului: **„Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea, ale celor ce vestesc cele bune!”**.

Ai văzut cum din modul propovăduirii a arătat pe propovăduitori? Aceștia, colindând pretutindeni, nimic altceva nu spuneau, decât de bunurile cele negrăite, și despre pacea restabilită între Dumnezeu și oameni, „încât dacă voi nu credeți – zice – nu cuvintelor noastre nu credeți, ci cuvintelor lui Isaia, care cu mulți ani înainte a vorbit, anume că vom fi trimiși, vom propovădui și vom spune ceea ce am și spus”. Deci dacă a se mântui provine din a chema, iar a chema din a crede, și a crede urma din a auzi, precum și a auzi din a propovădui, iar a propovădui din a fi trimis, ei bine, iată că au fost trimiși și au propovăduit, și cu acești propovăduitori colindă și profetul, arătând tuturor și propovăduind din nou, și spunându-le că aceștia sunt cei pe care i-a arătat cu mulți ani mai înainte și ale căror picioare le-a lăudat pentru modul propovăduirii. Așadar faptul este clarificat acum, că dacă ei nu cred, întreaga vină este numai a lor, fiindcă de Dumnezeu toate au fost bine întocmite.

„Dar nu toți s-au supus Evangheliei, căci Isaia zice: «Doamne, cine a crezut celor auzite de la noi?» Prin urmare, credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos” (10, 16, 17). Fiindcă ei ar fi putut adăuga și o altă obiecție, și să zică: „Dacă aceștia ar fi fost cei trimiși de Dumnezeu, ar fi trebuit ca toți să asculte și să se supună Evangheliei”, privește înțelepciunea lui Pavel, cum dovedește că însuși faptul acesta, care îi tulbura mult, este necontrazis și stă mai presus de orice confuzie sau tulburare. „Și ce te scandalizează pe tine, iudeule, după atâtea și atâtea mărturii și dovezi ale faptelor? Că nu toți au ascultat de Evanghelie? Dar chiar acest fapt, că n-au crezut toți, este suficient ca împreună cu celelalte să te convingă de cele spuse, căci și aceasta a prezis-o profetul dintru început”. Și gândește-te la înțelepciunea nespusă a Apostolului, anume cum el a arătat chiar mai mult decât se așteptau iudeii și sperau a-l putea contrazice. „Ce spuneți voi?”, zice; „Că nu toți au ascultat de Evanghelie? Dar și aceasta a prezis dintru început Isaia, sau, mai bine zis, nu numai aceasta, ci și mai mult decât aceasta. Voi învinovați că de ce nu toți au ascultat? Dar Isaia merge și mai departe. Căci ce spune el? Doamne, cine a crezut celor auzite de la noi?”. Apoi, fiindcă a împrăștiat tulburarea aceasta, aducând în sprijin pe profet, se reîntoarce iarăși la continuarea ideii dinainte.

Deci, după ce a spus că ei trebuiau să cheme numele Domnului, că cei ce cheamă trebuie să creadă, iar cei ce cred trebuie mai întâi să audă, și ca să audă este neapărat nevoie de propovăduitori, și cum că acești propovăduitori au fost trimiși și au propovăduit, mai departe, urmând a ridica o altă obiecție, din motivul celeilalte mărturii a profetului, prin care a și dezlegat obiecția anterioară, iată că pe aceasta el o îmbină cu celelalte dinainte. Într-adevăr, după ce a

redat pe profet zicând: „Doamne, cine a crezut celor auzite de la noi?”, se folosește de ocazia binevenită și zice: „Prin urmare, credința este din auzire”. Pe această expresie însă n-a pus-o aici întâmplător. Ci, fiindcă iudeii permanent cereau semne și minuni, și chiar înfățișarea învierii, și erau foarte insistenți în aceasta privință, de aceea Apostolul zice că profetul n-a vestit aceasta, ci că noi trebuie a crede din auzire. Pentru aceasta și Apostolul de la început pregătește această idee, și zice: „Prin urmare, credința este din auzire”. Și, fiindcă aceasta ar fi putut părea ceva obișnuit, privește cum înalță faptul. „Nu am spus de auzire oricum – zice – și nici că trebuie a asculta și a crede cuvintelor omenești, ci vorbesc de un mare fel de auz, de auzul prin cuvântul lui Dumnezeu”. Și cu adevărat ei nu vorbeau de la dâșii, ci vesteau oamenilor ceea ce și ei aflau de la Dumnezeu, ceea ce constituie cea mai înaltă minune. Se cuvine a crede lui Dumnezeu, Care grăiește și face minuni, în același timp și a ne supune Lui, fiindcă și faptele, și minunile sunt rezultate din cuvintele Lui; căci și cerul, ca și toate celelalte, astfel au fost făcute.

Deci după ce arată că trebuie să credem profetilor, care totdeauna grăiau cuvintele lui Dumnezeu, și că nu trebuie să cerem nimic mai mult decât auzirea, adaugă la urmă și obiecția de care am vorbit: „Dar întreb: Oare n-au auzit?” (10, 18).

„Dar cum?” zice; „Dacă au fost trimiși propovăduitori, care au propovăduit ceea ce li s-a poruncit, aceștia [iudeii] n-au auzit?”. Și privește cu câtă măreție aduce replica: „Dimpotrivă: «în tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor»”. „Ce spui?”, zice; „N-au auzit? Dar lumea întreagă și marginile pământului au auzit, și tocmai voi, printre care au petrecut atâta timp propovăduitorii, și de unde ei se și trăgeau ca iudei, tocmai voi, zic, n-ați auzit?! Dar cum s-ar putea spune una ca aceasta? Căci dacă au auzit marginile pământului, cu atât mai mult e învederat că ați auzit voi, cei de aproape”.

După aceasta urmează imediat o nouă antiteză: „Dar zic: Nu cumva Israel n-a înțeles?” (10, 19).

„Dar – zice – poate că, deși au auzit, totuși n-au cunoscut cele vorbite, și nici n-au priceput că aceștia erau cei trimiși de Dumnezeu. Iar în asemenea caz, nu ar fi fost vrednici de iertare pentru neștiința lor? Cătuși de puțin; fiindcă Isaia i-a caracterizat destul de clar, zicând: «Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea!». Iar mai înainte de Isaia, însuși legiuitorul lor, Moise”. De aceea a și adăugat : „Moise spune cel dintâi: «Voi întărâta râvna voastră prin cel ce nu este poporul (Meu) și voi ațâța mânia voastră cu un popor nepriceput»”.

Astfel, deci, chiar și de aici, de la acesta, ei trebuiau să cunoască pe propovăduitori, nu numai pentru că strămoșii lor n-au crezut, nu numai de acolo că aceia propovăduiau pacea, binevesteau acele bunuri, iar cuvântul lor se răspândea în toată lumea, ci și din aceea că ei vedeau deja pe cei inferiori lor (pe neamuri) că se găseau în mai mare cinste decât ei. Cele ce niciodată nu le auziseră aceștia (neamurile), și nici măcar strămoșii lor, iată că ei le filosofau fără veste, fapt ce era pentru ei o mare cinste, care pe iudei îi stârnea și-i împingea spre zel, și care le amintea de profeția lui Moise: „Voi întărâta râvna voastră prin cel ce nu este poporul (Meu)”.

Nu era de ajuns numai măreția cinstei spre a le provoca râvna, ci și micimea neamului care se bucura de acele bunuri, și care nu era vrednic nici de a se socoti neam, după cum și zice: „Voi întărâta râvna voastră prin cel ce nu este poporul (Meu) și voi ațâța mânia voastră cu un popor nepriceput”. Și ce era mai imprudent ca elinii? Ce era mai disprețuit decât ei? Ai văzut cum prin toate acestea Dumnezeu încă de la început le-a dat semne speciale despre aceste timpuri, ca să le deschidă inima lor cea împietrită? Că faptul acesta nu s-a petrecut doar în vreun colț al pământului, ci pe pământ și pe mare, și pretutindeni în lumea întreagă, și chiar ei vedeau cum cei ce mai înainte erau disprețuiți de dâșii, acum se bucurau de mii de bunuri. Deci, trebuia să înțeleagă că acesta este neamul de care zice Moise: „Voi întărâta râvna voastră prin cel ce nu este

poporul (Meu) și voi ațâța mânia voastră cu un popor nepriceput”. Dar oare numai Moise a spus aceasta? Cătuși de puțin, fiindcă după dânsul a spus-o și Isaia. De aceea și zice Pavel: „Moise spune cel dintâi”, arătând că și al doilea vine și spune aceleași lucru, mai puternic încă și mai clar.

După cum a spus mai sus: „Căci Isaia zice”, tot așa spune și aici: „Isaia îndrăznește și zice” (10, 20).

Ceea ce Apostolul spune aici înseamnă: „Isaia se străduia și se trudea să nu spună nimic acoperit, ci să pună înaintea ochilor voștri lucrurile în toată goliciunea lor, preferând mai de grabă a-și asuma primejdii pentru faptul că le spune pe față, decât să se îngrijească de propria sa mântuire, și aceasta în scopul de a lăsa posterității măcar o umbră din nerecunoștința voastră. Deși rolul profeției nu era de a spune lucrurile clar, totuși Isaia, pentru ca desăvârșit să vă astupe gurile, prezice toate cu glas mare și foarte lămurit. Și care sunt acele toate? Anume și căderea voastră, și accesul neamurilor la mântuire, după cum și zice: „Am fost aflat de cei ce nu Mă căutau și M-am făcut arătat celor ce nu întrebau de Mine”.

Deci cine sunt cei ce nu-L caută? Cine sunt cei ce nu întreabă de El? Evident că nu iudeii, ci neamurile, care niciodată nu L-au cunoscut. Și după cum Moise i-a caracterizat, zicând: „cel ce nu este poporul (Meu)” și „popor nepriceput”, tot așa face și Isaia aici, căci și el îi arată ca stăpâniți de cea mai îndărătnică neștiință, ceea ce este o mare acuzație adusă iudeilor, căci cei ce n-au căutat au găsit, iar cei ce au căutat au pierdut.

„Dar către Israel zice: «Toată ziua întins-am mâinile Mele către un popor neascultător și împotrivă grăitor»” (10, 21).

Ai văzut că această chestiune neclară și de mulți dezbătută se găsește de la început în cuvintele profeților, și încă foarte clar dezlegată? Și care este această chestiune? Ai auzit mai înainte pe Pavel zicând: „Ce vom zice, deci? Că neamurile care nu căutau dreptatea au dobândit dreptatea, însă dreptatea din credință; iar Israel, urmărind legea dreptății, n-a ajuns la legea dreptății” (Romani 9, 30, 31); ei bine, iată că și Isaia același lucru spune aici, căci expresia: „Am fost aflat de cei ce nu Mă căutau și M-am făcut arătat celor ce nu întrebau de Mine”, este același lucru cu a zice: „că neamurile, care nu umblau după dreptate, au ajuns dreptatea”. Apoi, arătând că faptul petrecut nu a fost numai din harul lui Dumnezeu, ci și din voința și intenția celor ce s-au apropiat, după cum și căderea lor era rezultatul ambiției celor nesupuși, ascultă ce a adăugat:

„Dar către Israel zice: «Toată ziua întins-am mâinile Mele către un popor neascultător și împotrivă grăitor»”. Sub denumirea de „zi” de aici („toată ziua”) se înțelege tot timpul din urmă; iar a întinde mâinile înseamnă a chema, a trage spre tine, a ruga în fine pe Acela. Aici mai arată că întreaga vinovăție a fost numai a lor, pentru care și zice: „către un popor neascultător și împotrivă grăitor”. Ai văzut cât de mare este acuzația? Aceștia, însă, care nu L-au cunoscut niciodată, au putut să îl atragă spre dânsii, iar iudeii nu s-au supus Lui nici chiar când i-a chemat, ci s-au împotrivit Lui, și nu numai o dată, sau de două și de trei ori, ci tot timpul, deși îl vedeau și îl auzeau cum îi chema. Dar Apostolul nu spune întocmai așa, anume că neamurile au putut să-L atragă înspre ele, ci, doborând și cugetele celor dintre neamuri, și arătând că harul Lui este cel care a lucrat totul, zice că „M-am făcut arătat celor ce nu întrebau de Mine” și „am fost aflat”. Așadar, ar putea zice cineva: „Dar cum? Neamurile erau lipsite de toate?”. Nicidecum, căci a lua cele aflate și a cunoaște cele arătate, cu aceasta au conlucrat.

Apoi, ca nu cumva să zică iudeii: „Și de ce nu S-a arătat și nouă?”, iată că profetul a spus mai mult decât atât, și anume că: „Nu numai că M-am arătat vouă, ci încă am și așteptat cu mâinile întinse spre voi rugându-vă, și dovedind prin aceasta îngrijirea tatălui iubitor față de fiu și dorul înflăcărat al mamei către copilul său”. Iată deci cum Apostolul a oferit dezlegarea tuturor

nedumeririlor din urmă, cât de clară este această dezlegare și cum prin aceasta arată că pierderea lor este rezultată numai din voința lor, dar în același timp și cum din toate părțile ei sunt nevrednici de iertare, ca unii ce au auzit și au priceput toate cele spuse, și cu toate acestea n-au voit a se apropia de Dumnezeu. Și, ceea ce este mai mult, îi arată nu numai ca auzind și cunoscând, ci relevă și ceea ce putea avea o mai mare putere de a-i trezi, anume că chiar certându-se ei și grăind împotriva, Dumnezeu încearcă a-i atrage spre Dânsul.

Deci ce anume era care-i putea deștepta? „Vă voi întărâta pe voi și vă voi mânia pe voi”. Voi știți cât de mare este tirania patimii, și câtă putere are rivalitatea în a rezolva orice ambiție, și a ridica pe cei căzuți. Și de ce să vorbim numai de oameni, când patima aceasta a geloziei își arată marea ei putere chiar și la animale, ba chiar și printre copiii nevârstnici? Căci de multe ori și copilul rugat nu voiește să se ducă la tatăl său, ci stă pe loc cu îndărătnicie, pe când un alt copil, chiar nefiind dezmiertat, fuge în brațele tatălui său fără să fi fost rugat. Dar acest fapt este rezultatul acelei patimi numite gelozie, sau sentimentul de adversitate aprins între două persoane.

Aceasta, deci, a făcut și Dumnezeu cu iudeii. Nu numai că i-a rugat și a întins și mâinile către ei, ci încă a aprins în ei și patima geloziei, căci pe cei ținuți drept inferiori lor – fapt care și provoacă gelozia – i-a introdus nu numai în bunurile lor, ci chiar în cele mai mari și mai necesare, pe care ei nici măcar prin vis nu și le-au închipuit, ceea ce contribuie la a face patima mai mare și mai mistuitoare. Dar iată că ei nici așa nu s-au urnit din învârtosarea inimii lor! Deci cum ar putea fi vrednici de iertare, după ce arată, de atât amar de vreme, aceeași veche îndărătnicie?

Însă Apostolul nu spune întocmai așa, ci lasă la conștiința auditorilor săi de a judeca faptul din concluzia celor vorbite, iar el pregătește prin cele ce urmează să dezvolte aceeași idee, cu obișnuita lui înțelepciune. Ceea ce a făcut și până acum, relevând antiteze și asupra Legii și asupra poporului, care conțineau în ele o mai mare acuzație decât în realitate li se adusesse vreodată, dar în dezlegarea lor pronunțându-se numai atât cât credea de cuviință și pe cât îngăduiau împrejurările, ca nu cumva să-i piardă printr-un cuvânt prea neplăcut auzului lor, la fel face și aici, scriind astfel:

„Întreb, deci: Oare lepădat-a Dumnezeu pe poporul Său? Nicidecum!” (11, 1).

Privește cum el se preface nedumerit, ca și cum acum ar începe să vorbească, iar punând această grea întrebare, face, o dată cu deturnarea ei, a fi bine primit și ceea ce urmează; cu alte cuvinte, ceea ce a încercat să arate prin toate cele vorbite înainte, același lucru face și aici. Și ce a încercat să arate? Acea că chiar de ar fi cât de puțini cei mântuiți dintre iudei, totuși cuvintele făgăduinței lui Dumnezeu au rămas întregi. De aceea nici n-a spus simplu: „pe poporul Său”, ci a mai adăugat: „pe care mai înainte l-a cunoscut”. În continuare, adaugă și dovada că Dumnezeu n-a lepădat pe acest popor, și zice: „Căci și eu sunt israelit, din urmașii lui Avraam, din seminția lui Veniamin”. Eu – zice –, dascălul și propovăduitorul. Dar fiindcă aceasta ar fi putut părea ceva în răspărul celor vorbite înainte, respectiv: „Cine a crezut celor auzite de la noi” (10, 16), și „Toată ziua întins-am mâinile Mele către un popor neascultător și împotriva grăitor” (10, 21), și „Voi întărâta râvna voastră prin cel ce nu este poporul Meu” (10, 19), de aceea nu s-a mulțumit numai cu tăgăduirea, nici numai cu expresia „Nicidecum”, ci revine din nou, dovedind același lucru: „Nu a lepădat Dumnezeu pe poporul Său...” (11, 2).

„Dar aici, zici tu, nu este vreo dovadă, ci exprimarea părerii sale”. Însă privește dovada cea dintâi și cea de după aceasta: cea dintâi este că arată că el este din neamul lui Israel, și dacă ar fi trebuit ca toți iudeii să fie lepădați, atunci nici el, dascălul și propovăduitorul, căruia i s-a încredințat predica Evangheliei în toată lumea, precum și tainele și întreaga iconomie, nu ar fi fost ales din acel neam. Aceasta este prima dovadă, iar a doua urmează imediat în expresia: „pe poporul Său,

pe care mai înainte l-a cunoscut”, adică pe care-l știa bine că este destoinic de a primi și credința, căci și trei mii, și patru mii, și mii de mii dintre ei crezuseră.

Deci, ca să nu zică cineva: „Dar tu ești poporul? Și dacă tu ai fost chemat, atunci întregul popor a fost chemat?” – de aceea a adăugat: „nu a lepădat pe poporul Său, pe care mai înainte l-a cunoscut”, ca și cum ar fi zis: am împreună cu mine și trei mii, patru mii, sau mii de mii. „Dar ce? Acesta este poporul? Oare în trei mii, sau patru mii, sau în miile de mii se cuprinde sămânța aceea a lui Avraam, care se aseamănă cu stelele cerului și cu nisipul mării? Și astfel ne amăgești tu pe noi, și aiurezi punând întregul popor în persoana ta, și a celor puțini de pe lângă tine? Așadar, ne-ai insuflat speranțe zadarnice, spunând că făgăduința s-a îndeplinit, pe când noi toți suntem pierduți, iar mântuirea este a celor puțini? Toate acestea sunt numai fanfaronade și mândrie, și nu punem nici un preț pe astfel de sofisme”. Ca să nu zică, deci, unele ca acestea, privește cum prin cele ce urmează oferă dezlegarea. În locul antitezei aduce dezlegarea, reieșită din istoria veche a iudeilor. Și care este aceasta?

„Nu știți, oare, ce zice Scriptura despre Ilie? Cum se roagă el împotriva lui Israel, zicând: «Doamne, pe proorocii Tăi i-au omorât, jertfelnicele Tale le-au surpat și eu am rămas singur și ei caută să-mi ia sufletul!». Dar ce-i spune dumnezeiescul răspuns? «Mi-am pus deoparte șapte mii de bărbați, care nu și-au plecat genunchiul înaintea lui Baal». Deci tot așa și în vremea de acum este o rămășiță aleasă prin har” (11, 2-5).

Ceea ce el spune aici, înseamnă: „Dumnezeu nu a lepădat pe poporul Său, căci dacă l-ar fi lepădat nu ar fi ales pe nimeni din acel popor; iar dacă a ales pe unii, aceasta înseamnă că nu l-a lepădat”. Și cu toate acestea, zici tu, dacă nu l-ar fi lepădat, ar fi ales pe toți. „Nicidecum”, răspunde Apostolul, „căci și pe timpul lui Ilie la doar cei șapte mii s-a mărginit mântuirea, precum și astăzi se găsesc mulți care au crezut. Dar dacă voi nu știți aceasta, nu este nimic de mirare; fiindcă și profetul acela, deși bărbat atât de însemnat și renumit, nu știa nimic, ci Dumnezeu ordona cele ale Sale în iconomia Sa, fără ca profetul să știe”.

Tu însă privește acum și înțelepciunea Apostolului, cum, în dovedirea acestui fapt, amplifică pe nesimțite și acuzația lor.

Căci pentru aceasta le-a amintit de întreaga mărturie, pentru a le da pe față nerecunoștința, și a arăta că ei sunt la fel, după cum au fost și părinții lor. Dacă nu ar fi avut acest scop, ci ar fi căutat să le arate un singur lucru, acela că poporul se găsește și în cei puțini, ar fi spus că și pe timpul lui Ilie rămăseseră numai șapte mii, acum însă el le redă întreaga mărturie de la început. Peste tot el se silește a arăta că nu este nimic diferit dacă ei fac tot așa și pe timpul lui Hristos și al apostolilor, căci acesta le este năravul. Și ca să nu spună că ei au ucis pe Hristos ca pe un înșelător, iar pe apostoli îi alungă ca pe niște amăgitori, relevă mărturia următoare: „Doamne, pe proorocii Tăi i-au omorât, jertfelnicele Tale le-au surpat”. Apoi, ca să nu-i devină cuvântul greoi, mai adaugă mărturiei acesteia și o altă cauză. Și, de astă dată, nu o menționează în intenția de a-i acuza, ci în încercarea de a arăta și alte lucruri, cu care ocazie îi lipsește de orice iertare pentru faptele petrecute înainte. Privește cât de mare este acuzația, și de la care anume persoană vine. Căci nu este Pavel cel care acuză, nici Petru, Iacov sau Ioan, ci acela care era mult mai admirat de ei, căpetenia profeților, prietenul lui Dumnezeu, care atât de mult era râvnitor pentru ei încât s-a predat și foamei, și care nici până astăzi încă n-a murit. Deci, ce zice acest profet?

„Doamne, pe proorocii Tăi i-au omorât, jertfelnicele Tale le-au surpat și eu am rămas singur și ei caută să-mi ia sufletul!”; și ce ar putea fi mai rău decât o asemenea sălbăticie? El trebuia să se

roage lui Dumnezeu pentru cei care deja erau încărcăți de păcate, iar ei voiau să-l omoare, fapt ce-i lipsește de orice iertare. Nici foamea nu mai stăpânea, căci era an îmbeșugat, rușinea cea dinainte era uitată, demonii fuseseră rușinați, și puterea lui Dumnezeu se arătase, iar împăratul lor se umilise, și totuși ei cutezau a face astfel de nelegiuiri, trecând din omor în omor și ucigând pe dascăli și pe cei ce căutau a le îndrepta obișnuințele lor. Și ce ar putea să zică?

Nu cumva și acei profeți erau înșelători? Nu cumva și aceia erau amăgitori? Nu cumva nici pe aceia nu-i știau de unde sunt? Dar poate că vă supărau proorociile lor; însă vă vorbeau și cele bune. Dar cu altarele? Nu cumva și acelea vă supărau? Nu cumva și ele vă întăreau? Ai văzut cum ei au dat întotdeauna exemple de ceartă și de batjocoră? De aceea Pavel, scriind și în alt loc, zicea: „Pentru că ați suferit și voi aceleași de la cei de un neam cu voi, după cum și ele de la iudei, care și pe Domnul Iisus L-au omorât ca și pe proorocii lor; și pe noi ne-au prigonit și sunt neplăcuți lui Dumnezeu și tuturor oamenilor sunt potrivnici (I Tesaloniceni 2, 14, 15); ceea ce fac și acum, căci și altarele le-au surpat, și pe prooroci i-au omorât.

„Dar ce-i spune dumnezeiescul răspuns? «Mi-am pus deoparte șapte mii de bărbați, care nu și-au plecat genunchiul înaintea lui Baal»”. Și ce relație poate fi între aceste cuvinte și împrejurările prezente? E o mare legătură, căci se dovedește de aici că Dumnezeu pururea obișnuiește a mântui pe cei vrednici, chiar și dacă făgăduința a fost dată către întregul neam. Iar aceasta a arătat-o încă de la început, zicând: „Dacă numărul fiilor lui Israel ar fi ca nisipul mării, rămășița se va mântui” (9, 27), și „Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat nouă urmași, am fi ajuns ca Sodoma” (9, 29). Tot aceasta o arată petrecându-se și acum, drept care și adaugă: „Tot așa și în vremea de acum este o rămășiță aleasă prin har”. Privește cum fiecare cuvânt își păstrează noblețea sa și scoate la lumină atât harul lui Dumnezeu, cât și recunoștința celor mântuiți. Căci spunând „alegere”, prin aceasta a arătat încercarea făcută de Dumnezeu asupra lor, iar expresia „prin har” arată lucrarea sfântă a lui Dumnezeu.

„Iar dacă este prin har, nu mai este din fapte; altfel harul nu mai este har. Iar dacă este din fapte, nu mai este har, altfel fapta nu mai este faptă” (11, 6).

Iarăși se revoltă împotriva îndărătniciei iudeilor și, alături de cele spuse până acum, îi lipsește și prin aceste cuvinte de orice iertare. „Nu aveți nimic de spus – zice –, căci și profeții vă chemau, și Dumnezeu vă ruga, și faptele strigau, și gelozia pe care o strecurase în sufletul vostru era de ajuns pentru a vă atrage spre El. Nu puteți spune că cele poruncite au fost grele, și de aceea n-ați putut să vă apropiați de El, nici că a pretins de la voi dovada faptelor și a virtuților dificile, căci cum să fi pretins acestea Dumnezeu, în vreme ce asemenea fapt ar fi astupat cu totul harul Său?”. Acestea au fost spuse de Apostol, voind a le arăta că dorea foarte mult ca ei să se mântuiască și că, în asemenea caz, nu numai mântuirea lor ar înainta cu ușurință, ci și slava lui Dumnezeu ar fi mare, căci s-ar dovedi atunci iubirea Lui de oameni. „De ce te temi a te apropia – zice –, dacă nu-ți cere fapte? De ce te împotrivești și ești îndărătnic, când harul îți stă în ajutor, și nu-ți mai pune înaintea legea, în zadar și fără scop? Nici prin lege nu te vei mântui, în același timp necinstești și darul lui Dumnezeu, căci dacă stăruiești cu îndărătnicie a te mântui prin lege, prin aceasta tu desființezi darul lui Dumnezeu”. După aceea, ca acest fapt să nu pară ciudat și străin, prin anticipație el spune că și cei șapte mii de pe timpul lui Ilie au fost mântuiți tot prin har. Căci când el spune că: „Tot așa și în vremea de acum este o rămășiță aleasă prin har”, prin aceasta arată că și aceia s-au mântuit prin har. Și nu numai aceasta, ci și expresia „Mi-am pus deoparte” tot acest lucru învederează, anume că Dumnezeu a contribuit cu cea mai mare parte la mântuirea lor.

„Dar dacă mântuirea se acordă prin har”, zici tu, „de ce nu ne-am mântuit cu toții?”. Pentru că nu

ați voit; fiindcă însuși harul, cu toate că e har, mântuiește numai pe cei ce voiesc, iar nu și pe cei ce nu voiesc și-l disprețuiesc, pe cei ce i se luptă împotriva și i se opun neconținut.

Ai văzut cum prin toate acestea el a dovedit că „nu a căzut cuvântul lui Dumnezeu”? Făgăduința lui Dumnezeu a venit la cei vrednici, iar aceștia, deși puțini la număr, totuși se pot numi poporul lui Dumnezeu. Și, deși chiar la începutul epistolei a spus aceasta cu multă putere prin cuvintele: „Căci ce este dacă unii n-au crezut?” (Romani 3, 3), deși nu s-a mărginit numai la atât, ci a adăugat imediat: „Ci Dumnezeu se vădește întru adevărul Său, pe când tot omul întru minciună” (Romani 3, 4), totuși și în pasajul de față același lucru îl evidențiază, arătând pe de o parte puterea harului, iar pe de alta că acest har pururea mântuiește pe cei buni și pierde pe cei răi.

Deci, iubitorilor, să mulțumim lui Dumnezeu pentru faptul că noi suntem dintre cei mântuiți și că, neputând să ne mântuim prin fapte, am fost mântuiți prin harul lui Dumnezeu. Însă mulțumind, să nu facem aceasta numai prin cuvinte, ci și prin lucruri, prin fapte. Căci atunci este mulțumirea deplină, când noi facem toate acelea prin care Dumnezeu urmează a fi slăvit, și când fugim de acelea de care ne-am izbăvit. Dacă noi, batjocorind pe Împăratul a toate, în loc să fim pedepsiți, am fost cinstiți prin marea Lui iubire de oameni, îți poți închipui câtă nerecunoștință am avea față de El, batjocorindu-L și după aceasta! Atunci desigur că vom fi pedepsiți cu cea mai mare pedeapsă pentru asemenea nerecunoștință, ba încă mai aspră decât cea dintâi. Batjocora dinainte nu ne-ar arăta atât de nerecunoscători pe cât ne arată cea de după cinstea și marea Lui purtare de grijă față de noi. Să fugim, deci, de acelea de care ne-am izbăvit, și nu numai cu gura să-I mulțumim, ca nu cumva să se zică și despre noi: „Poporul acesta se apropie de Mine cu gura și cu buzele Mă cinstește, dar cu inima este departe” (Isaia 29, 13). Căci nu ar fi absurd, când cerurile spun slava lui Dumnezeu, ca tu, cel pentru care au fost făcute cerurile care-L slăvesc, să săvârșești astfel de fapte, prin care de alții este defăimat Dumnezeu, Care te-a făcut pe tine?!

De aceea, nu numai cei ce defaimă pe Dumnezeu sunt răspunzători, ci și tu vei fi răspunzător și vrednic de osândă. Nici cerurile nu slăvesc pe Dumnezeu glăsuind, ci prin privirea lor pregătesc pe alții de a-L slăvi; și, cu toate acestea, se zice că ele spun slava lui Dumnezeu. Tot așa și cei ce petrec o viață minunată, chiar dacă tac, ei slăvesc pe Dumnezeu, fiindcă printr-înșii mulți alții Îl slăvesc. Nu atât este admirat Dumnezeu prin cer, pe cât e de admirat prin viața cea curată a omului. De aceea, când noi vorbim cu elinii, nu punem în fața ochilor cerul, ci pe oameni, care, deși se găseau mai rău decât fiarele sălbatice, totuși El i-a împlânzit și i-a făcut asemenea îngerilor. Și când noi le vorbim de această prefacere a omului, le închidem gura. Căci omul este cu mult superior cerului și poate câștiga, sau, mai bine zis, își poate face sufletul mai strălucit decât frumusețea cerului. Cerul, deși a fost privit atâta vreme, totuși nu l-a convins atât de mult pe om, pe când Pavel, predicând un timp foarte scurt, a atras la sine întreaga lume, fiindcă își câștigase un suflet nu mai prejos de cer, care i-a putut atrage pe toți. Vrednicia și valoarea noastră nu înseamnă nimic nici chiar pe pământ, pe când cea a lui Pavel este mai covârșitoare și decât cerurile; căci cerul își păstrează intacte limita și regula stabilite de Dumnezeu, în timp ce înălțimea sufletului lui Pavel a întrecut și cerul, el dialogând cu Însuși Hristos. Și frumusețea aceluia suflet era atât de strălucitoare, încât Însuși Dumnezeu a proclamat-o. Când s-au făcut stelele cerului, îngerii le-au admirat; însă pe Pavel l-a admirat Însuși Dumnezeu, zicând: „Acesta îmi este vas ales” (Fapte 9, 15). Cerul deseori este acoperit de nori, pe când lui Pavel nici o ispită nu a fost în stare să-i acopere sufletul, ci chiar în timpul furtunii el se arată mai strălucit decât cea mai frumoasă amiază, și luminează ca și mai înainte de a veni peste el norii ispitelor. Căci soarele ce lumina întru el nu elibera raze ce puteau fi întunecate de năvala ispitelor, ci și mai mult strălucea atunci. De aceea îi și zicea lui: „**Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea**

se desăvârșește în slăbiciune” (II Corinteni 12, 9).

Să îndreptăm deci râvna noastră spre el, iubitorilor, și atunci, de am voi, cerul acesta pe care îl privim nu va prețui nimic față de noi, și nici soarele, nici chiar lumea întreagă. Căci toate acestea s-au făcut pentru noi, iar nu noi pentru ele. Să arătăm că suntem vrednici, făcându-se acestea pentru noi. Căci, dacă ne vom arăta nevrednici de acestea, cum vom putea fi vrednici de Împăratul a toate? Fiindcă toți cei ce trăiesc defăimând pe Dumnezeu, nevrednici sunt de a privi soarele. Nevrednici sunt cei ce-L defaimă de a se bucura de faptele care-L slăvesc, precum și fiul care defaimă pe tatăl său este nevrednic de a se bucura de slujba servitorilor merituoși. De aceea, toate faptele Sale se vor bucura de mare slavă, iar noi vom suferi pedeapsa și osânda. Câtă ticăloșie nu ar fi ca făptura creată pentru tine să se transforme în libertatea fiilor lui Dumnezeu, iar noi, făcuți fii ai lui Dumnezeu, să fim trimiși în gheena și în pierzare din cauza marii noastre trândăvii, iar în locul nostru să se bucure făptura de acea fericire negrăită! Deci, ca nu cumva să se întâmple astfel, noi, cei ce am dobândit un suflet curat, să-l păstrăm tot curat, sau, mai bine zis, să întindem încă și mai mult splendoarea lui. Iar cei ce avem un suflet murdar, să nu deznădăjduim, după cum și zice: „De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face” (Isaia 1, 18). Când Dumnezeu făgăduiește ceva, tu nu te îndoi deloc, ci fă toate acelea prin care ai putea apuca și atrage la sine-ți acele făgăduințe. Te-au împresurat poate mii de rele și de păcate? Și ce urmează de aici? Încă nu te-ai dus până acum în iad, unde nimeni nu se va mai putea mărturisi și pocăi; încă nu s-a desfășurat priveliștea aceea îngrozitoare, și tu ești în afară de primejdie, și încă poți ca în lupta cea mai de pe urmă să te bucuri de biruință. Încă nu ai ajuns acolo, ca să auzi ceea ce i s-a spus bogatului: „Între noi și voi s-a întărit prăpastie mare” (Luca 16, 26). Încă nu a venit mirele, ca să se teamă cineva a-ți da untdelemn pentru candela ta, ci încă mai poți cumpăra și aduna în magazie. Încă nu este până acum nimeni care să zică: „Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă” (Matei 25, 9), ci sunt încă mulți cei care vând, cei goi, cei flămânzi, cei bolnavi, cei ce stau în temnițe. Hrănește pe aceia, îmbracă pe aceștia, cercetează pe cei bolnavi și aflați în temniță, și atunci vei dobândi untdelemn mai mult decât izvoarele de apă. Încă n-a sosit ziua aceluia iconom din Evanghelie.

De aceea, întrebuințează timpul cu folos și fă asemenea aceluia, adică șterge datoriile altora către tine, iar celui ce-ți datorează o sută de măsuri de untdelemn, zi-i: „Ia-ți zapisul și, șezând, scrie degrabă cincizeci” (Luca 16, 6). Aceasta fă-o și cu banii, și cu cuvintele, și cu toate celelalte, și imită pe iconomul acela; aceasta sfătuiește și pe rudele tale să facă, aceasta fă-o și tu însuși. Încă ești stăpân a grăii astfel, încă n-ai ajuns a avea nevoie să rogi pe altul, ci ai puterea de a sfătui tu și pe alții, și pe tine însuși. Când te vei duce acolo, nu te vei mai putea folosi de nimic din acestea, și pe drept cuvânt, căci dacă ai avut la îndemână un termen atât de lung și totuși n-ai fost folositor nici altora și nici ție însuși măcar, cum te vei putea bucura de un asemenea har tocmai atunci când te găsești în mâinile judecătorului?

Toate acestea, deci, frământă-le în mintea ta. Să ne interesăm din toate puterile de mântuirea noastră și să nu trădăm ocazia favorabilă ce ni se oferă în viața aceasta. Este cu putință a mulțumi lui Dumnezeu chiar și la răsufarea cea mai de pe urmă. Este cu putință a izbuti în aceasta și prin testamentul ce-l facem (desigur, poate nu tocmai așa ca cum ar fi fost dacă eram încă în viață, dar este totuși cu putință). Cum, în ce fel? Dacă treci pe Hristos între moștenitorii tăi, și dacă Îi lași și Lui parte din toata averea. Nu L-ai hrănit pe El pe când te găseai în viață? Măcar când te duci de aici, și când nu mai ești stăpân, măcar atunci dă și Lui din ale tale; căci El este iubitor de oameni,

și nu se va certa cu tine pentru aceasta. Fără îndoială că dorința Lui cea mai de seamă era ca tu să-L hrănești pe când erai în viață, când și plata îți era mai mare.

Dar dacă n-ai făcut aceasta, atunci cel puțin fă-o măcar de astă dată, și lasă-L pe El împreună moștenitor cu copiii tăi. Iar dacă pregeți a face aceasta, gândește-te că Tatăl Lui te-a făcut pe tine împreună moștenitor cu El, și deci sfârșește cu neomenia ta. Ce răspuns vei putea da, când tu nu L-ai lăsat nici măcar împreună moștenitor cu copiii tăi, pe El, Care te-a făcut pe tine moștenitor cerurilor și Care S-a jertfit pentru tine? Deși El pe toate nu le-a făcut din vreo datorie, ci din dragoste, pe când tu, după atâtea binefaceri, Îi ești dator Lui. Dar deși faptele stau astfel, totuși El, ca și cum ar primi un dar de la tine și nu ca și cum tu ai fi dator, primește cu dragoste și te încununează, deși ceea ce ar primi de la tine este al Său. Deci dă-I Lui averea care-ți este, la urmă, nefolositoare; dă-I din acelea asupra cărora nu mai ești stăpân, iar El îți va da ție împărăția cerurilor, care-ți va fi de folos pentru totdeauna, și pe lângă aceasta îți va hărăzi și altceva, aceea că va purta de grijă celor din urma ta. Dacă El va fi împreună moștenitor cu copiii tăi, va ușura situația orfanilor, va împrăști intrigile, va împiedica pagubele, va astupa gurile clevetitorilor, și dacă copiii tăi nu vor putea ocroti cele hotărâte de tine prin testament, El le va ocroti și nu va lăsa să fie desființat testamentul. Iar dacă tu Îi îngădui și aceasta, El va împlini lipsurile pentru toate cele scrise, și chiar cu multă osârdie, pentru că a fost cinstit o dată ce L-ai trecut între moștenitorii tăi.

Lasă-L, deci, pe El moștenitor, căci la El te vei duce și El are a te judeca pentru toate câte le-ai săvârșit aici pe pământ. Dar sunt unii atât de mișei încât, deși nu au copii, totuși nu vor să facă așa ceva, ci mai degrabă decid să împartă averile lor părăsiților și lingușitorilor, unuia sau altuia, decât să le lase lui Hristos, care le-a făcut atâta bine. Și ce ar putea fi mai necugetat ca aceasta? Pe unii ca aceștia, chiar de i-ai compara cu animalele sau cu pietrele, totuși nimic nu vei putea spune clar despre prostia și nesimțirea lor, și nu ai găsi o icoană fidelă care să poată reprezenta nebunia lor. De ce iertare se vor învrednici aceștia, dacă fiind în viață nu L-au hrănit, și nici când urmează a se duce la El nu voiesc a-I hărăzi măcar cât de puțin din averile lor, asupra cărora nici nu mai sunt stăpâni la urmă, ci se poartă atât de dușmănos față de El, încât nu vor a-I împărtăși nici chiar cele ce le sunt nefolositoare? Și nu vezi câți oameni nu s-au învrednicit nici măcar de un sfârșit bun, ci s-au dus de aici răpiți năprasnic? Pe tine Dumnezeu te-a făcut ca să iconomisești toate cele ale casei tale, să îndrepti cele convenite, și să te îndeletnicești cu cele necesare. Atunci, ce cuvânt de îndreptare vei avea, când și după ce ai primit de la El un astfel de dar, trădai binefacerea și te împotriveai credinței strămoșilor tăi? Aceia chiar fiind în viață vindeau toate ale lor și le duceau la picioarele apostolilor, pe când tu nici atunci când încetezi din viață nu împărtășești ceva celor ce au nevoie. Desigur, e mult mai bine a îndrepta foamea și sărăcia cât timp ești în viață, căci aceasta îți dă și un mai mare curaj. Însă dacă nu voiești să faci astfel, cel puțin când mori fă ceva nobil, care, deși nu poate fi dovada unei mari iubiri față de Hristos, totuși este o oarecare iubire. Căci dacă nu vei avea întâietate printre oile ce vor sta de-a dreapta Lui, totuși nu e puțin lucru și acela de a te găsi printre dânsele și a nu fi la un loc cu caprele cele de-a stânga. Și dacă nu faci nici aceasta, dacă nici frica de moarte, nici faptul că la urmă averile tale îți sunt nefolositoare, nici siguranța în care ai lăsa copiii tăi și nici faptul că prin aceasta ți-ai depozita acolo mai dinainte iertarea greșelilor, dacă, zic, nimic din acestea nu te mișcă, atunci ce cuvânt ar mai putea să te convingă să fii iubitor de oameni? De aceea, vă rog, ca mai cu seamă cât ne aflăm în viață, să lăsăm celor nevoiași cât mai mult din averile noastre. Dar dacă ar fi unii atât de mici la suflet, încât să nu se înduplece a face astfel, cel puțin măcar de silă să devină iubitori de oameni. Când trăiai ca și cum ai fi fost nemuritor, te

țineai strâns de toate cele existente; dar acum, după ce ai aflat că ești muritor, cel puțin de astădată sfârșește cu acea credință, și cugetă ca muritor asupra celor ale tale, mai cu seamă că urmează a te bucura de o viață nemuritoare. Dacă poate este lucru dificil a vorbi așa cum vom vorbi, dacă cele ce vom spune sunt încărcate de frică și groază, totuși sunt necesare de vorbit. De aceea, îți zic: numără printre robii tăi și pe Hristos! Eliberezi pe robii tăi? Eliberează și pe Hristos de foame, de neputință, de închisoare și de goliciune.

Te-ai cutremurat auzind acestea? Însă să te cutremuri și mai tare când nici aceasta n-o faci! Aici te-au înmărmurit cuvintele pe care le-am spus; însă când te vei duce acolo și vei auzi lucruri și mai grozave decât acestea, și când vei vedea acele munci nesfârșite, ce vei zice și ce vei face atunci? La cine vei afla scăpare? Pe cine vei chema în ajutor? Pe Avraam? Dar el nu te va auzi. Pe acele fecioare? Nici ele nu te vor auzi, și nici nu-ți vor da untdelemn. Poate pe tatăl sau pe bunicul tău? Dar și dintre aceștia nici unul nu va fi stăpân, chiar de ar fi și sfânt, ca să poată dezlega hotărârea aceea.

Toate acestea, deci, cugetându-le în mintea ta, roagă pe Cel ce singur este Domnul și Stăpânul tău, pe Cel ce singur poate șterge zapisul tău și stinge văpaia aceea, roagă-L, zic, și îmblânzește-L, hrănind pe cei flămânzi și îmbrăcând pe cei goi, ca astfel de aici să te duci însoțit de bune nădejdi, iar acolo fiind, să te bucuri de veșnicele bunătăți. Cărora fie cu toții a ne învrednici, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIX

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Nu trebuie să ne sprijinim pe faptele strămoșilor, ci mai degrabă pe ale noastre]

„Ce este deci? Nu tot Israelul a dobândit ceea ce căuta; ci cei aleși au dobândit, iar ceilalți s-au împietrit” (Romani 11, 7).

A spus că Dumnezeu n-a lepădat pe poporul Său, și arătând el modul cum nu i-a lepădat, iarăși face apel la scrierile proorocilor, iar după ce dovedește fără putință de tăgadă că cea mai mare parte dintre iudei s-au pierdut, ca să nu li se pară că de aici scoate o nouă învinovățire asupra lor, și că își ține cuvântarea ca dușman al lor, găsește salvarea din nou la David și la Isaia, spunând: „Precum este scris: «Dumnezeu le-a dat duh de amorișire, ochi ca să nu vadă și urechi ca să nu audă până în ziua de azi»” (11, 8).

Dar e mai bine de a ne întoarce la argumentarea de la început. După ce a spus de cele petrecute pe timpul lui Ilie, și a arătat ce este harul, a adăugat imediat: „Ce este deci? Nu tot Israelul a dobândit ceea ce căuta”. Expresia aceasta nu este a unui om ce întreabă, ci a unuia ce acuză. „Cu sine însuși – zice – se luptă iudeul, căutând dreptatea, pe care cu toate acestea nu voiesc a o accepta”. Apoi, lipsindu-i iarăși de orice iertare, arată nerecunoștința lor chiar de la aceia care au luat dreptatea, căci zice: „au dobândit”. Prin urmare și aceștia sunt condamnați de către alții, ceea ce și Hristos zicea: „Iar dacă Eu scot demonii cu Beelzebul, fiii voștri cu cine îi scot? De aceea ei vă vor fi judecători” (Luca 11, 19). Pentru ca nimeni să nu învinovățească natura faptului, ci numai intenția lor, de aceea arată și pe cei ce au dobândit. De aceea Apostolul și cuvintele pe care le întrebuițează le accentuează, arătând și harul de sus, și sânguința acelora. Când el spune că „au obținut”, nu desființează prin aceasta liberul arbitru, ci voiește a arăta măreția bunurilor, și că numai partea cea mai mare din acțiune a fost a harului, dar nu totul. Și printre noi este obiceiul

de a zice: „cineva a obținut, cineva a aflat, sau a găsit”, când faptul i-a adus vreun câștig mare. Așadar, dacă aceia au mers pe calea dreaptă, aceasta n-a rezultat din ostenelele omenești, ci partea cea mai mare din acea acțiune a fost a darului dumnezeiesc. „Iar ceilalți s-au împietrit”.

Privește cum el tocmai acum are curajul ca să spună cu propria sa voce despre scoaterea celorlalți din rândul celor ce au aflat, căci dacă a spus și mai sus de aceasta, el a pus atunci la mijloc pe proorocii care-i învinovăteau, pe când aici își exprimă propria sa hotărâre. Dar el nu se mulțumește cu hotărârea sa numai, ci iarăși apelează la Isaia proorocul, fiindcă după ce a zis: „s-au împietrit”, imediat adaugă: „Precum este scris: «Dumnezeu le-a dat duh de amortire, ochi ca să nu vadă și urechi ca să nu audă până în ziua de azi»”. Și de unde a fost acea împietrire? Desigur că a spus cauza și prin pasajele anterioare, cu care ocazie a aruncat totul în sarcina lor, arătând că ceea ce au suferit a provenit numai din îndărătnicia lor zadarnică, dar o arată și aici. Căci zice: „ochi ca să nu vadă și urechi ca să nu audă”, nimic altceva nu arată decât că defăima intenția lor cea îndărătnică și iubitoare de ceartă zadarnică. Pentru că deși aveau ochi cu care puteau să vadă minunile, și urechi cu care să audă acea învățătură minunată, totuși nici de unele din acestea nu s-au folosit cum trebuie. Expresia „le-a dat” de aici să nu o înțelegi ca acțiune, ci ca îngăduință din partea lui Dumnezeu. De asemenea și expresia „umilintă” de aici arată înclinarea sufletului spre mai rău, înclinare ce ține sufletul nevindecat, neîndreptat și neschimbat, după cum și în alt loc spunea David: „Ca slava mea să-Ți cânte Ție și să nu mă mâhnesc”, adică „nu-mi va părea rău, nu mă voi schimba, nu voi căută să fug”. Așadar, după cum duhul care este cuprins adânc de căință nu și-ar putea schimba dispoziția, tot așa și cel umilit de răutate nu s-ar putea schimba cu ușurință. Prin urmare, expresia „duhul umilit”, din acest pasaj, nimic altceva nu înseamnă decât a se împietri, a se înțepeni undeva, și a se pironi acolo, astfel că prin această expresie Apostolul arată duhul lor ca neschimbabil, sau mai bine zis greutatea cea mare în schimbarea părerii lor. Deci după ce arată că ei vor lua cea mai aspră pedeapsă pentru această necredință a lor, iarăși aduce la mijloc pe proorocul care amenință cu lucruri care s-au și întâmplat:

„Facă-se masa lor cursă și laț și sminteală și răsplătire lor!” (11, 9), adică „trufia lor”, zice, „să le prefacă toate cele bune, să-i piardă, și ei să devină lesne de cucerit pentru toți”. Iar mai departe arată că ei suferă acestea ca să-și plătească păcatele, căci zice: „și răsplătire lor”.

„Întunece-se ochii lor ca să nu vadă și spinarea lor încovoai-o pentru totdeauna!” (11, 10). Oare și acestea mai au nevoie de vreo explicare? Oare nu sunt destul de lămurite chiar și pentru cei mai neînvățați? Dar mai înainte de cuvintele noastre, însăși desfășurarea împrejurărilor mărturisește prin anticipație cele vorbite. Căci au devenit ei ușor de cucerit? Când li s-a gârbovit așa spinarea lor? Când au suferit ei o așa robie? Dar ceea ce este mai mult, că nici nu va fi vreodată încetarea acestor rele, ceea ce de altfel și profetul a lăsat să se înțeleagă, căci nici n-a zis simplu „spinarea lor încovoai-o”, ci „încovoai-o de tot”, adică pentru totdeauna. Dar dacă tu, iudeule, iubești cearta și voiești a ști sfârșitul, apoi din cele petrecute află și pe cele prezente. Te-ai coborât în Egipt, s-au împlinit acolo două sute de ani, și repede te-ai scăpat apoi Dumnezeu de acea robie, iar acestea s-au petrecut în acel timp pe când tu erai fără nici o cucernicie către Dumnezeu și predat desfrânării celei mai grozave.

Ai fost scăpat, deci, din Egipt, dar te-ai închinat vițelului de aur, ai jertfit pe fiii tăi lui Baal Peor, templul l-ai pângărit, ai dus cu tine tot felul de răutate, însăși natura o ai nesocotit, ai umplut munții și văile, dealurile, pâraiele, izvoarele și grădinile de jertfele cele pângărite. Pe prooroci i-

ai ucis, altarele le-ai dărâmat și ai dat dovadă de multă răutate și de cea mai mare impietate. Cu toate acestea, după ce te-a predat babilonienilor pe timp de șaptezeci de ani, iarăși te-a readus la libertatea dinainte, căci ți-a redat templul și patria, precum și forma cea veche a statului; și proorocii iarăși au început a prooroci, și harul Duhului iarăși a se arăta. Mai mult încă, nici pe timpul robiei nu ai fost părăsit, fiindcă și acolo ai avut pe Daniel și Iezechiel, după cum ai avut și în Egipt pe Ieremia, și în pustiu pe Moise. Dar și după acelea iarăși te-ai întors la răutatea dinainte, iarăși ai înnebunit de atât bine și ai îmbrățișat viața elinilor pe timpul lui Antiochus necredinciosul [Antiochus Epifanul, pe la 170 a. Hr.].

Însă și atunci, după trei ani și ceva, fiind predați lui Antiochus, v-ați eliberat prin Macabei și iarăși ați câștigat trofee strălucite. Acum, însă, nimic din acestea, ci totul se petrece împotriva voastră; ceea ce mai cu seamă trebuie a se admira, căci cele ale răutății au luat sfârșit, cele ale pedepșii, însă, s-au mai prelungit încă, și totuși nu este nici o speranță de schimbare, sau de îndreptare. Nu au trecut numai șaptezeci de ani, nici numai o sută sau două, și nici numai trei sute, ci cu mult mai mulți, și totuși nici o umbră de speranță nu se vede, deși voi acum nu mai jertfiți idolilor și nici nu mai faceți lucrurile pe care le îndrăzneți a le face în trecut. Deci, care e cauza? Adevărul a succedat tipul [modelul] și harul a scos afară Legea, ceea ce proorocul încă de la început a vestit-o zicând: „Și spinarea lor încovoiaie-o de tot (pentru totdeauna)”.

Ai văzut exactitate profetică, cum el a vestit mai dinainte și necredința, și îndărătnicia lor, și cum a arătat pedeapsa ce va veni și osânda cea nemărginită? Fiindcă mulți dintre oamenii simpli fiind încredințați de cele viitoare, vroiau totuși a vedea din cele prezente pe cele viitoare, apoi Dumnezeu le-a arătat dovada puterii Lui chiar aici, căci pe cei dintre neamuri, care au crezut, i-a ridicat mai presus de ceruri, iar pe iudeii care n-au crezut i-a coborât în pustiul cel mai dinafară, relelor părăsindu-i.

Deci după ce îi atinge cu putere, prin cele ce au pățimit și prin cele ce urmează a pătimi, după ce le arată și necredința lor, apoi iarăși împlânzește cele spuse, scriind astfel: „Deci, întreb: S-a poticnit, oare, ca să cadă? Nicidecum!” (11, 11).

Tocmai când i-a arătat vina de mii de rele, le-a descoperit și mângâierea. Dar tu gândește-te la înțelepciunea lui Pavel, căci el a introdus acuzația cea adusă lor de prooroci, apoi a așezat și mângâierea. „Că voi ați greșit – zice – nimeni nu poate tăgădui; însă să vedem dacă greșeala poate fi reparată și dacă are vreo îndreptare. Nu este dintre acelea care să nu se poată îndrepta”. Ai văzut cum iarăși îi mustră, căci în așteptarea mângâierii el îi face răspunzători de greșelile mărturisite? Vom vedea însă și mângâierea aceea pe care le-a pregătit-o. Și care e acea mângâiere? „Că impietarea s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor. Și astfel întreg Israelul se va mântui” (Romani 11, 25-26), adică în timpul celei de-a doua veniri și a sfârșitului lumii. Însă el nu spune aceasta deodată, fiindcă până acum i-a certat, a adus învinovățiri peste învinovățiri și aducând ca mărturie din scrierile proorocilor, vorbindu-le muștrător încă din început; a introdus, zic, pe Isaia, Ilie, David, Moise și pe Osie, și odată, și de două ori, și de multe ori. Însă ca nu cumva prin aceasta să-i aducă în deznădejde și să le îngreuneze reîntoarcerea lor la credință, iar pe cei dintre neamuri care au crezut, să-i facă a se îngâmfa și a vătăma cuvântul credinței, îi mângâie iarăși, zicându-le: „ci prin poticnirea lor mântuire s-a făcut neamurilor”.

Trebuie, însă, ca noi să ascultăm cele spuse până aici, și nu oricum, ci să știm intenția și scopul vorbitorului, adică ce încearcă el să dovedească prin aceste cuvinte, de aceea vă rog dacă aveți dragoste să fiți cu băgare de seamă. Când noi vom primi totdeauna cele vorbite cu un astfel de

gând, apoi nicăieri nu vom vedea vreo greutate. Ideea principală din acest pasaj e de a dărâma ușurința și trufia căpătate din cele spuse aici de către cei dintre neamuri, căci astfel și aceștia mai în siguranță vor rămâne în credință, învățându-se a fi modești, iar în același timp și cei dintre iudei izbăvindându-se de deznădejde, mai cu dragoste se vor apropia de har.

Așadar căutând numai la acest scop, să auzim toate cele vorbite prin acest pasaj. Deci ce spune Apostolul? Și cum a dovedit că ei n-au căzut cu desăvârșire, încât să nu se mai poată îndreptă, și nici că au fost scoși până în sfârșit din numărul celor aleși? Aceasta a dovedit-o Apostolul de la neamuri, zicând astfel: „Ci prin poticnirea lor mântuire s-a făcut neamurilor, ca să le râvnească pe ele”. Și cuvântul acesta nu se întâlnește numai la el, ci și în parabolele din Evangheliu.

Căci și cel ce a făcut nuntă fiului său, a chemat pe cei de pe la răspântii numai atunci, când cei chemați dintre cunoscuți n-au voit să vină; și cel ce a sădit vie, numai după ce lucrătorii au ucis pe moștenitor a chemat alți lucrători și le-a dat lor via. Dar Hristos chiar și fără parabole le zicea: „Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel” (Matei 15, 24), iar către cananeanca care se ruga ca să-i vindece pe fiica sa, zice: „Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci la câini” (Matei 15, 26). Dar și Pavel zicea iudeilor care se împotriveau: „Vouă se cădea să vi se grăiască, mai întâi, cuvântul lui Dumnezeu; dar de vreme ce îl lepădați și vă judecați pe voi nevrednici de viața veșnică, iată ne întoarcem către neamuri” (Faptele Apostolilor 13, 46). Prin toate acestea se arată, că urmarea firească a faptelor era aceasta, ca ei să se apropie cei dintâi, și numai după aceea cei dintre neamuri; dar fiindcă ei n-au crezut, apoi s-a inversat ordinea lucrurilor, așa că și necredința ca și poticnirea lor au făcut ca cei dintre neamuri să intre mai întâi. De aceea zice: „Că poticnirea lor mântuire s-a făcut neamurilor, ca să le râvnească pe ele”. Dar dacă faptul acesta îl spune ca fiind deja petrecut mai dinainte, tu să nu te minunezi, fiindcă Apostolul voiește a mângâia sufletul lor cel rănit.

Ceea ce el spune aici aceasta înseamnă: A venit la ei Iisus și nu L-au primit, deși a făcut mii de minuni, ba încă L-au și răstignit; la urmă a atras către El pe neamuri, ca măcar cinstea acordată acestora să-i ațâțe în amortirea și nesimțirea lor, și prin gelozia stârnită în ei, să-i poată convinge de a se apropia. Întâi trebuia să fie primiți aceia și numai după aceea și noi, după cum zicea: „Puterea lui Dumnezeu este spre mântuire tot celui ce crede, iudeului întâi și elinului”, dar fiindcă ei au fugit, apoi noi, cei care eram după ei, am ajuns înaintea lor. Ai văzut câtă cinste li se aduce prin acest fapt? Mai întâi, zice că noi atunci am fost chemați, când ei n-au voit; apoi, că noi de aceea an fost chemați, ca nu numai noi să ne mântuim, ci ca și ei râvnind mântuirea noastră, să se facă mai buni.

Dar ce? Oare noi n-am fi fost chemați și mântuiți? Nu am fi fost, decât numai în rânduiala cuvenită. De aceea și când a trimis pe ucenici, nu le-a zis simplu: „Mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israel”, ci: „Mai degrabă mergeți către oile cele pierdute ale casei lui Israel” (Matei 10, 6), arătând că după aceasta trebuie a merge și către neamuri. De asemenea, Pavel n-a zis simplu: „că vouă vă era de trebuință a grăi cuvântul lui Dumnezeu”, ci „vouă vă era de trebuință mai întâi de a grăi cuvântul lui Dumnezeu”, arătând că numai în al doilea rând trebuiau să ne vestească și nouă cuvântul. Acestea se făceau și se spuneau ca nu cumva aceia să aibă un motiv nerușinat, ca și cum ar fi fost trecuți cu vederea și din această cauză să nu creadă. Acestea toate știindu-le Hristos mai dinainte, a venit totuși către ei mai întâi.

„Dar dacă greșeala lor a fost bogăție lumii și micșorarea lor bogăție neamurilor, cu cât mai mult întreg numărul lor!” (11, 12).

Aici vorbește spre a-i mulțumi, fiindcă de ar fi căzut ei de mii de ori, neamurile tot nu s-ar fi mântuit, dacă nu arătau credință, după cum nici ei nu s-ar fi pierdut, dacă nu s-ar fi arătat

necredincioși, și nu s-ar fi arătat îndărătnici. Dar, după cum am zis, Apostolul îi mângâie pe ei căzuți deja și se silește cu prisosință chiar de a-i încuraja pentru mântuirea lor, dacă ar voi să se schimbe.

„Că dacă atunci – zice – când aceia s-au poticnit, atât de mulți s-au bucurat de mântuire, și dacă fiind scoși aceia, în locul lor au fost chemați atâția, apoi poți pricepe ce ar fi când ei s-ar întoarce la Dumnezeu”. Dar n-a zis chiar așa. Nu a zis: „cu cât mai vârtos întoarcerea lor, sau schimbarea lor, sau succesul lor”, ci „cu cât mai vârtos împlinirea lor”, adică când toți ar voi să intre în rândul celor chemați. Aceasta a spus-o arătând însă că și atunci partea cea mai mare de acțiune va fi a harului lui Dumnezeu, sau mai bine zis, aproape totul va fi al harului.

„Căci v-o spun vouă, neamurilor: întrucât sunt eu, deci, Apostol al neamurilor, slăvesc slujirea mea, doar voi izbuti să ațâț râvna celor din neamul meu și să mântuiesc pe unii dintre ei” (11, 13-14).

Iar se silește ca să se izbăvească de bănuiala lor. Și s-ar părea că prin aceste cuvinte el ceartă pe cei dintre neamuri, umilindu-le cugetul lor, încet și pe nesimțite ațâță pe iudeu. Și umblă în toate părțile căutând ca să-i liniștească și să-i mângâie de pierderea lor cea mare, însă nu găsește nimic pentru aceasta, din cauza firii lucrurilor. Căci și din cele ce a spus, ei erau vrednici de o mai mare învinovățire, fiindcă toate cele pregătite pentru ei, le-au luat alții care erau cu mult mai prejos decât ei. De aceea Apostolul trece deodată de la iudeu la cei dintre neamuri, și pune la mijloc cuvântul despre ei, voind a proba că el grăiește toate acestea pentru ca ei să se învețe a fi moderați.

„Vă laud pe voi – zice – pentru două lucruri: întâi, că am încredințată slujba apostoliei mele la voi, și al doilea, că prin voi să pot mântui și pe alții”. Și nu zice „pe frații mei, pe rudele mele”, ci „trupul meu”. Apoi, voind a arăta îndărătnicia lor, n-a zis „ca să-i conving”, ci „ca ei să râvnească și să mântuiesc pe unii”; și nici aici n-a stat, căci n-a zis „pe toți”, ci „pe oarecare dintre ei” – atât de îndărătnici erau. Dar chiar și în această mustrare el arată iarăși purtarea cea frumoasă a neamurilor. Că dacă neamurile au devenit cauza mântuirii lor, nu au devenit prin aceleași împrejurări, ci unii din cauza necredinței celorlalți, iar aceștia prin credința acelora s-au făcut pricinuitoari ai bunurilor. De aici se pare că neamurile sunt puse pe picior de egalitate cu iudeii, ba încă chiar îi covârșesc pe aceștia.

„Ce ai de zis, iudeule? Că dacă nu ați fi fost scoși voi, nu am fi fost chemați noi? Dar aceasta o zice și cel de alt neam: «că dacă nu mă mântuiam eu, tu nu râvneai». Și dacă voiești a ști și în ce covârșim noi, apoi află că eu prin faptul că am crezut te mântuiesc pe tine, iar tu prin faptul că te-ai poticnit, ne-ai dat motiv de a păși noi mai întâi pe calea deschisă de tine”.

Apoi iarăși simțind că i-a lezat, reia din nou ideea dinainte, și zice: „Căci dacă înlăturarea lor a adus împăcarea lumii, ce va fi primirea lor la loc, dacă nu o înviere din morți?” (11, 15).

Dar și prin aceasta îi condamnă din nou, fiindcă alții s-au folosit prin greșelile lor, pe când ei nici din succesele altora n-au căutat să se folosească. Dar dacă faptul acesta zice că este rezultat din nevoie, adică fără voința acelora [iudeilor], tu să nu te minunezi, căci Apostolul așa își combină cuvântul, după cum am spus de multe ori, încât și pe aceștia să-i modereze, și pe aceia să-i îndemne. Și după cum am mai zis, de ar fi fost scoși de o mie de ori iudeii, totuși neamurile nu s-ar fi mântuit, dacă nu ar fi dat dovadă de credință. Deci, Apostolul stă în fața părții celei slabe, așa zicând, și ajută pe cel bolnav. Acum tu privește și în ce anume el le face plăcerea, mângâindu-i numai cu vorba: „Că de este – zice – lepădarea lor împăcarea lumii, ce altceva este luarea (lor), decât viața din morți?”. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: „Dacă mâniindu-se pe ei numai, și a hărăzit altora atâtea bunuri, dar dacă s-ar împăca cu ei, ce nu ar hărăzi?”. Dar după cum învierea din morți nu este din cauza lor, tot așa și acum mântuirea noastră nu este din

lepădarea lor, ci ei au fost scoși din cauza nebuniei lor, iar noi am fost mântuiți prin credința noastră, și prin harul de sus. Însă pe ei nimic din acestea nu-i va putea ajuta, dacă nu vor arăta credința cuvenită.

Dar Apostolul făcându-și obiceiul său, trece cu vorba la o altă laudă – deși nu este laudă, ci numai se pare a fi – imitând pe doctorii cei mai buni, care mângâie cu atâtea vorbe pe cei bolnavi, pe câte sunt permise de natura bolii. Căci ce zice el?

„Iar dacă este pârga (de făină) sfântă, și frământătura este sfântă; și dacă rădăcina este sfântă, și ramurile sunt” (11, 16).

„Pârgă” și „rădăcină” îi numește el aici pe cei de lângă Avraam, Isaac și Iacov, pe profeți, pe patriarhi și pe toți cei lăudați și vrednici de pomenire din Legea veche, iar sub numirea de „ramuri” se înțeleg toți aceia dintre ei care au crezut Cuvântului.

Apoi fiindcă s-au izbit de ideea că cei mai mulți dintre ei n-au crezut, privește cu câtă economie întrebuințează vorbele: „Iar dacă unele din ramuri au fost tăiate” (11, 17).

Și cu toate acestea, mai sus spuneai că cei mai mulți s-au pierdut și puțini s-au mântuit; apoi cum de vii acum de spui de cei pierduți, că „unele din ramuri s-au frânt”, ceea ce arată nu mulțimea, ci partea cea mai mică dintre ei? „Nu am spus acestea – zice – ca să mă prind în vorbe, ci cu intenția de a vindeca și a îndrepta pe cei bolnavi”. Ai văzut cum prin întregul pasaj aceasta voiește a face, adică voiește a-i mângâia? De ai voi să răstorni această părere, multe lucruri contradictorii ar urma de aici. Dar tu te gândește la înțelepciunea lui Pavel, cum părându-se că vorbește pentru ei, și că îi mângâie prin vorbele de rădăcină și pârgă, pe sub ascuns însă îi muștră și-i arată lipsiți de orice îndreptare.

Căci gândește-te la răutatea ramurilor, când neavând rădăcină bună și dulce, o imită; și te gândește și la răutatea frământăturii, când cu toată începătura cea sfântă, ea totuși nu se schimbă. „Iar dacă unele dintre ramuri au fost tăiate”. Și cu toate acestea cele mai multe „s-au tăiat”; însă, după cum am zis, Apostolul voiește a-i mângâia. De aceea nici nu introduce el vorba aceasta ca de la el, ci ca din partea lor, și pe nesimțite îi atinge cu putere, arătându-i căzuți din înrudirea cu Avraam. Aceasta și era ceea ce se grăbea a o spune, adică că ei nu mai au nimic în comun cu patriarhii și cu toți sfinții din Legea veche. Dacă rădăcina este sfântă, totuși ei nu sunt sfinți; și prin urmare sunt departe de rădăcină. Apoi părându-se că el mângâie pe iudeu, se atinge iarăși de cei dintre neamuri prin acuza ce se pare ca li-o aduce; căci după ce zice: „Iar de s-au și tăiat unele din ramuri” adaugă imediat: „și tu, care erai măslin sălbatic”. Cu cât ar fi mai de disprețuit cel dintre neamuri, cu atâta iudeul este mai trist și mai amărât, fiindcă vede pe acela desfătându-se în bunurile sale.

Dar și pentru cel dintre neamuri nu atât de mare este rușinea prostiei sau a micimii lui față de iudeu, pe cât de mare este cinstea căpătată prin schimbarea lui. Și tu cugetă la înțelepciunea Apostolului, căci n-a zis: „te-ai sădit”, ci „te-ai altoit”, cu care ocazie iarăși lovește pe iudeu, fiindcă arată pe cel dintre neamuri stând în pomul său, iar pe el trântit jos la pământ. De aceea nici nu s-a mărginit el cu atâta numai, și nici după ce a spus „te-ai altoit” n-a tăcut, deși prin această expresie a arătat totul; și încă stăruie în fericirea acestuia, și mărește lauda căpătată, zicând: „Și părtaș rădăcinii și grăsimii măslinului te-ai făcut”. Și s-ar părea că cel dintre neamuri este pus ca un adaos la ramuri, însă iată că Apostolul îl arată că nu este cu nimic mai prejos, ci tot ceea ce are ramura ridicată din tulpină, aceea are și el. Deci ca nu cumva, auzind că „te-ai altoit”, să crezi că prin aceasta i s-ar fi împușinat valoarea lui în comparație cu ramura crescută din rădăcină, privește cum îl egalează în tot cu ramura, zicând: „Și părtaș rădăcinii și grăsimii

măslinului te-ai făcut”, adică ai stat în aceeași noblețe, în aceeași fire aleasă.

Apoi, certându-l, zice: „Nu te mândri față de ramuri” (11, 18).

S-ar părea că mângâie pe iudeu, pe de o parte, iar pe de alta că arată micimea celui dintre neamuri și puțina lui valoare. De aceea nici n-a zis simplu: „nu te lăuda”, ci „nu te lăuda asupra ramurilor”, adică nu te mândri, încât să se rupă ele, căci tu ai stat în ele și te bucuri de cele ale lor. Ai văzut cum pe unii îi ceartă, iar pe alții îi înțeapă?

„Iar de te mândrești, nu tu porți rădăcina, ci rădăcina pe tine”. Deci ce are a face cu ramurile cele frânte? Sau, mai bine zis, ce relație poate fi între altoi și ramurile frânte? Nici una. După cum am spus și mai sus, se pare că Apostolul ar căuta să găsească fie chiar o umbră de mângâiere pentru iudei. Însă tu privește cum, prin cuvintele adresate celui dintre neamuri, el lovește fără cruțare pe iudeu. Căci într-adevăr, zicând celui dintre neamuri: „Nu te lăuda” și că „dacă te lauzi, nu porți tu pe rădăcină”, prin aceasta a arătat iudeului că faptul acesta merită laudă, cu care ocazie indirect îl atâță și-l întărită spre credință. Cu alte cuvinte, îl pune pe iudeu în rândul celor vinovați, îi arată paguba pe care a suferit-o, și că alții stăpânesc acum cele ce erau ale sale.

„Dar vei zice: Au fost tăiate ramurile, ca să fiu altoit eu” (11, 19).

Iarăși în formă de antiteză construiește ceva cu totul contrar celor dinainte, arătând prin aceasta că cele vorbite cu puțin mai înainte nu le-a grăit în mod absolut, ci cu scopul de a atrage pe iudei. Așadar mântuirea neamurilor nu stă în poticnirea iudeilor, nici că acea poticnire este bogăție lumii, și nici nu ne-am mântuit din cauză că ei au căzut, ci cu totul din contră. Deși s-ar părea că el construiește cele vorbite aici din alt punct de vedere, totuși arată destul de lămurit îngrijirea cea mai dinainte a lui Dumnezeu și pentru neamuri. De aceea întregul pasaj îl țese în antiteză, și pe el se apără de bănuială de ură către ei, în același timp și cuvântul îl face ca să fie bine primit. „Bine!” (11, 20). A lăudat vorba spusă mai sus, și după aceasta iarăși însăpăimântă pe iudeu, zicând: „Din cauza necredinței au fost tăiate, iar tu stai prin credință”.

Iată și altă laudă pentru unii, precum și altă învinovățire pentru alții; însă privește cum înfrânează mândria cel dintre neamuri: „Nu te-nălța cu mintea – zice el –, ci teme-te!”, căci faptul acesta nu este unul al naturii împrejurărilor, ci al credinței și al necredinței. S-ar părea că aici iarăși astupă gura celor dintre neamuri, însă în realitate el învață și pe iudeu că nu trebuie a lua seamă la înrudirea cea după fire. De aceea a și zis: „Nu te înălța cu mintea”; și vezi că n-a zis: „umilește-te”, ci „te teme”, fiindcă lipsa de minte și trândăvia pricinuieste disprețul. După aceea, urmând a jeli nenorocirea lor, pentru ca să facă vorba mai nesupărătoare, trece aceasta tot în rândul muștrării pe care le-o face, zicând: „Căci dacă Dumnezeu n-a cruțat ramurile firești”; și vezi că el n-a zis: „Nici ție nu îți va ține partea”, ci „nici pe tine nu te va cruța” (11, 21); cu această ocazie depărtează orice neplăcere din cele spuse și face pe credincios să fie treaz în luptă. Cu alte cuvinte, prin acest pasaj pe unii încearcă să-i atragă, iar pe ceilalți să-i pondereze.

„Vezi deci bunătatea și asprimea lui Dumnezeu: asprimea Lui către cei ce au căzut și bunătatea Lui către tine, dacă vei stăru în această bunătate; altfel și tu vei fi tăiat” (11, 22).

Nu a zis: „Vezi meritele tale, vezi ostenele tale”, ci vezi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, arătând prin aceasta că totul a fost al harului de sus, și prin urmare trebuie a fi cu frică.

„Aceasta – zice – este pricina laudei tale, și deci aceasta să te facă să te temi neconținut. Fiindcă pentru tine Stăpânul S-a arătat bun, de aceea teme-te, căci bunurile hărăzite ție nu rămân nemișcate, dacă tu te lenevești, precum nici relele acelora, dacă se vor schimba. Căci și tu, dacă nu vei rămânea în credință, vei fi tăiat”.

„Dar și aceia, de nu vor stăru în credință, vor fi altoiți” (11, 23), căci nu Dumnezeu i-a tăiat, ci ei singuri s-au frânt și au căzut.

Și bine a zis el „s-au frânt”, căci niciodată nu i-a tăiat și nici nu i-a scos cu desăvârșire, deși de

multe ori au păcătuit amarnic. Ai văzut câtă putere are intenția omului? Ai văzut câtă autoritate are voința lui? Nimic din ale lor nu este nemișcător, nici binele tău și nici răul aceluia. Ai văzut cum pe cel deznădăjduit l-a ridicat, iar pe cel încrezător în sine și îndrăzneț îl ponderează? „Nici tu – zice –, auzind de asprimea lui Dumnezeu, să nu te deznădăjduiești, și nici tu, auzind de bunătatea Lui, să nu te faci îndrăzneț. De aceea te-a tăiat pe tine cu asprime, ca dorind ceea ce ai pierdut, să te întorci din nou, iar către tine de aceea a arătat bunătatea Sa, ca să rămâi în ea”. Și n-a zis „în credință”, ci „în bunătate”, adică să faci totdeauna cele ce sunt vrednice de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, căci nu este nevoie numai de credință. Ai văzut cum nici pe aceia nu i-a lăsat să stea căzuți, și nici pe aceștia ca să cugete lucruri mari, ci pe unii îi ațâță prin ceilalți, dând iudeului imbold de a lua locul celui dintre neamuri, după cum acesta i-a luat locul mai dinainte? Dar și pe cel dintre neamuri îl înfricoșează prin faptele întâmplare iudeilor, ca nu cumva să se mândrească, iar pe iudeu îl îndeamnă de a se încuraja prin cele hărăzite elinului. „Și tu, zice, vei fi tăiat, dacă te lenevești, căci și iudeul a fost tăiat, însă și acela se va altoi, dacă va lucra pentru acest scop, după cum te-ai altoit și tu”. În fine cu multă înțelepciune întregul cuvânt el îl întoarce către creștinul dintre neamuri, ceea ce obișnuiește a face întotdeauna, ca astfel prin muștrarea celor mai tari să îndrepte pe cei mai slabi. Aceasta o face și pe la sfârșitul epistolei, vorbind de păzirea cea necurată a mâncării.

Dar apoi această idee el o argumentează nu numai prin faptele petrecute, ci și prin cele viitoare, ceea ce putea convinge mai mult pe ascultători. Apoi fiindcă voia să pună în mișcare o continuare necontrazisă a ideilor dinainte, de aceea mai întâi pune dovada puterii lui Dumnezeu. „Dacă au și fost tăiați – zice – și aruncați la o parte, și alții au ocupat mai dinainte cele ale lor, totuși nici așa să nu se deznădăjduiască, «că puternic este Dumnezeu iarăși să-i altoiască pe ei»”, căci El e Cel ce săvârșește lucruri mai presus de nădejdea omului. Dar dacă cauți numaidecât rânduială firească în lucruri și consecință naturală în cugetările tale, apoi ai de aici dovada cea mai sigură.

„Căci dacă tu ai fost tăiat din măslinul cel din fire sălbatic și împotriva firii ai fost altoit în măslin bun, cu atât mai vârtos aceștia, care sunt după fire, vor fi altoiți în însuși măslinul lor” (11, 24). Dacă credința a avut putere de a face ceea ce este afară de fire, apoi cu atât mai mult va face ceea ce este după fire. Dacă acesta [cel dintre neamuri], despărțindu-se de părinții săi cei după fire, a venit spre Avraam afară de fire, apoi cu atât mai mult vei putea tu să-ți reiei ce este al tău. Răul care stăpânește pe cel dintre neamuri este după fire, căci după fire este și el măslin sălbatic; așa că binele la el este afară de fire, și deci afară de fire s-a altoit în Avraam; dar cu tine este cu totul contrar: binele la tine este după fire, și deci dacă voiești să te reîntorci, tu nu te altoiești în rădăcină străină, ci te înțepenești bine în propria ta rădăcină. De ce iertare vei putea fi vrednic, dacă cel dintre neamuri afară de fire a putut face aceasta, pe când tu n-ai putut face ceea ce pentru tine era după fire, ba încă ai și trădat aceasta?

Apoi, fiindcă a zis „afară de fire” și „te-ai altoit”, ca nu cumva să crezi că iudeul are ceva mai mult decât cel dintre neamuri, iarăși revine și îndreaptă părerea, arătând că și iudeul se altoiește, și zice: „Cu cât mai vârtos aceștia care sunt după fire, se vor altui într-al lor măslin?”; și iarăși: „că puternic este Dumnezeu iarăși să-i altoiască pe ei”. Dar și mai înainte de aceasta zice că, dacă nu vor rămâne întru necredință, se vor altoi. Când tu auzi pe Apostol vorbind necontentit „după fire” și „afară de fire”, să nu-ți închipui cumva că el spune de natura aceasta nestrămutată, ci prin aceste denumiri el arată ceea ce este rezonabil și cuviincios a face cineva, și ceea ce nu este nici cuviincios și nici rezonabil să facă. Cele bune, ca și cele rele, nu sunt naturale (firești), ci sunt rezultate numai din voință și intenție.

Acum tu gândește-te și la dulceața vorbelor, căci după ce zice că „și tu te vei tăia, dacă nu vei

rămâne în credință” și că „aceștia se vor altoi, dacă nu vor stăruî în necredință”, deodată trece cu vorba de la cele posomorâte la cele mai plăcute și termină în tonul acesta încrezător, făcând să se întrevadă de către iudei mari speranțe, de ar binevoi.

De aceea și adaugă imediat: „Pentru că nu voiesc, fraților, ca voi să nu știți taina aceasta, ca să nu vă socotiți pe voi înșivă înțelepți” (11, 25).

Sub nume de taină aici el spune de faptul necunoscut și negrăit care cu adevărat este minunat și paradox, după cum și în alt loc zice: „Iată, taină vă spun vouă: Nu toți vom muri, dar toți ne vom schimba” (I Corinteni 15, 51). Deci, care este acea taină? „Că împietrire s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra tot numărul credincioșilor”, zice. Aici iarăși mustră pe iudeu, ca să se pară că ponderează pe cel dintre neamuri. Ceea ce el spune aici este același lucru pe care-l spunea și mai în urmă, că necredința lor nu este generală, adică la întregul popor iudeu, ci în parte, după cum zice și în alt loc: „Și dacă m-a întristat cineva, nu pe mine m-a întristat, ci în parte – ca să nu spun mai mult – pe voi toți” (II Corinteni 2, 5). Deci el spune aici tot ceea ce spunea și mai sus, zicând: „N-a lepădat Dumnezeu pe poporul Său, pe care mai dinainte l-a cunoscut”; și iarăși: „Sau poticnit ca să cadă? Să nu fie!”. Așa și aici el spune tot același lucru: că nu întregul popor s-a abătut de la credință, ci deja sunt mulți dintre ei care au crezut, și care vor crede și de acum înainte.

Apoi, fiindcă prin pasajul de care vorbim el a făgăduit ceva mare, aduce ca martor și pe proorocul care grăiește cele ce urmează mai jos. Cum că s-a făcut orbire în Israel, el nu aduce nici o mărturie, fiindcă faptul era știut de toți; însă că ei vor crede și se vor mântui, la aceasta aduce martor pe Isaia, care strigă cu glas mare: „Din Sion va veni Izbăvitorul și va îndepărta nelegiuirile de la Iacov”.

Acum după ce el a pus semnul mântuirii, pentru ca nu cumva să atribuie cineva această expresie timpurilor din urmă, adaugă imediat: „Și acesta este legământul Meu cu ei, când voi ridica păcatele lor” (11, 27), text tot al lui Isaia, în care e vorba de cele viitoare, adică: „Nu atunci când vă veți tăia împrejur, nu când veți aduce jertfe, nu când veți face toate cele legiuite prin Legea lui Moise, ci când vă veți învrednici de iertarea păcatelor”.

Dar dacă aceasta a făgăduit proorocul, și totuși nu s-a împlinit până acum cu ei, căci nu s-au bucurat de iertarea păcatelor prin botez, apoi desigur că se va împlini în viitor; pentru care și adaugă Apostolul: „Căci darurile și chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi” (11, 29).

Și nu numai cu aceasta îi mângâie, ci și cu faptul deja petrecut; și ceea ce s-a petrecut din continuarea împrejurărilor, aceasta tocmai o pune la început, zicând așa: „Cât privește Evanghelia, ei sunt vrăjmași din pricina voastră, dar cu privire la alegere ei sunt iubiți, din cauza părinților” (11, 28).

Ca nu cumva cel dintre neamuri să se mândrească zicând: „Eu am stat drept, și să nu-mi spui ce s-ar fi putut întâmpla, ci ce s-a întâmplat”, privește cum și prin acest pasaj îl moderează, zicând: „După Evanghelia cu adevărat vrăjmași sunt pentru voi”. „Fiindcă voi ați fost chemați – zice –, de aceea ei au devenit mai îndărătnici și mai iubitori de ceartă. Cu toate acestea, Dumnezeu nici așa n-a întrerupt chemarea voastră, ci așteaptă pe toți cei dintre neamuri ca să creadă și să intre în creștinism, și atunci vor veni și aceia”. Apoi prin acest pasaj le mai face și altă mulțumire, zicând: „dar cu privire la alegere ei sunt iubiți, din cauza părinților”. Și ce vrea să spună cu aceasta? Adică: „Dacă ei sunt dușmani, atunci este pedeapsa lor; iar dacă sunt iubiți, apoi virtutea strămoșilor lor nu are nimic în comun cu ei, dacă nu vor crede”. Cu toate acestea, după cum am mai spus, Apostolul nu încetează mângâindu-i cu vorbele, ca astfel să-i poată atrage.

De aceea el întărește cele spuse în urmă și cu alte idei, și zice: „După cum voi, cândva, n-ați ascultat de Dumnezeu, dar acum ați fost miluiți prin neascultarea acestora. Tot așa și aceștia n-au

ascultat acum, ca, prin mila către voi, să fie miluiți și ei acum. Căci Dumnezeu i-a închis pe toți în neascultare, pentru ca pe toți să-i miluiască” (11, 30-32).

Aici arată mai întâi chemați pe cei dintre neamuri, dar fiindcă n-au voit, Dumnezeu a ales pe iudei; iar acest fapt s-a întâmplat și după aceasta, căci iudeii nevoind a crede, el a chemat neamurile. Dar Apostolul nu a rămas doar la acestea, și nici nu a sfârșit totul prin scoaterea lor, ci aduce vorba despre aceia, ca și ei să fie miluiți iarăși. Privește acum câte acordă el celor dintre neamuri, după ce mai spre sfârșit acordă iudeilor; „Fiindcă voi, zice, cei dintre neamuri, n-ați crezut niciodată, apoi s-au apropiat iudeii; și iarăși fiindcă aceștia n-au crezut, apoi v-ați apropiat voi. Însă, cu toate acestea nu sunt pierduți până în sfârșit, «Că a încuiat Dumnezeu pe toți întru necredință», zice; adică i-a muștrat, i-a dovedit ca necredincioși, nu ca să rămână pentru totdeauna necredincioși, ci ca prin îndărătnicia unora să mântuiască pe ceilalți; cu alte cuvinte pe aceștia prin aceia, și pe aceia prin aceștia. Voi n-ați crezut, și aceștia s-au mântuit; și iarăși, aceștia n-au crezut, și voi v-ați mântuit. Dar voi nu v-ați mântuit astfel ca iarăși să ieșiți – ca iudeii –, ci ca, rămânând în credință, să-i atrageți și pe ei la credință prin zelul vostru”.

„O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui” (11, 33).

Aici Apostolul întorcându-și privirea la timpurile dinainte, și cunoscând iconomia lui Dumnezeu din început și până în timpul de față, prin care a fost făcută lumea, și cugetând cum El în diferite moduri a purtat grijă de toate, s-a minunat de toate acestea și a strigat cu glas mare, încredințând pe ascultători că vor fi numaidecât cele ce a spus. Dacă nu se vor petrece acestea, desigur că nu s-ar mai fi minunat, și nici nu ar fi strigat cu glas mare. Cum că este „adânc”, el știe; însă cât de mare e și ce fel de adâncime are, nu știe. Așadar vorba aceasta este a unuia ce admiră și se minunează, iar nu a celui ce știe totul. Deci minunându-se și admirând bunătatea Lui, după cât i-a fost cu puțință a mărit importanța acestei bunătăți, și a proclamat-o prin cele două numiri: bogăție și adânc. De aceste două, deci, Apostolul s-a minunat, căci Dumnezeu le-a și voit, le-a și putut, și prin cele contrare a construit altele iarăși contrare. „Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui”, adică nu numai că sunt cu neputință de a fi înțelese, dar încă nici nu se pot cerceta. „Și nepătrunse căile Lui”, adică iconomiile Lui, căci și acestea nu numai că nu pot fi cunoscute, dar nici măcar cercetate. „Nici eu – zice – nu am aflat totul, ci numai o mică parte, căci singur El știe ale Sale”. De aceea a și adăugat: „Căci cine a cunoscut gândul Domnului, sau cine a fost sfetnicul Lui”? (11, 34).

Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: că Dumnezeu fiind atât de înțelept, nu este înțelept prin altul, ci El Însuși este izvorul bunurilor; și lucrând atâtea, și atâtea bunuri dăruindu-ne nouă, nu ni le-a dat, fiind El împrumutat de altul, ci toate au izvorât de la El; și nici datorând cuiva vreo răsplată, ca și cum ar fi luat ceva de la el, ci Însuși este Stăpânitorul și Înaintemergătorul tuturor bunurilor și al binefacerilor celor nesfârșite. Aceasta mai cu seamă este bogăție: de a vărsa cu prisosință din ea, și a nu avea nevoie de altul. De aceea a și afirmat imediat: „Pentru că de la El și prin El și întru El sunt toate” (11, 36). El a aflat, El a făcut, El le stăpânește pe toate, căci este și bogat, și nu are nevoie să ia de la altul, este și înțelept, și nu are nevoie de sfetnic dintre neamuri. Dar ce vreau să spun cu sfetnic dintre neamuri? Nici nu poate cineva să știe cele ale Lui, ci numai El singur care este și bogat, și înțelept. Căci într-adevăr, este mare bogăție faptul de a face atât de îmbelșugați pe cei dintre neamuri, și multă înțelepciune faptul de a pregăti dascăli ai iudeilor, pe cei mult mai inferiori decât iudeii.

Apoi, după ce s-a minunat și a admirat de ajuns bunătatea și înțelepciunea Domnului Dumnezeu, la urmă îi aduce și mulțumire, zicând așa: „A Lui să fie mărirea în veci. Amin!”. Când Apostolul vorbește despre lucruri mari și negrăite, ca și aici, admirându-le, sfârșește cu slava cea de

cuviință. Aceasta o face și pentru Fiul, căci și acolo, admirând, a adăugat la urmă: „Dintru Care este Hristos după trup, Care este peste toate Dumnezeu binecuvântat în veci. Amin!”.

Pe acesta, deci, să-l imităm și pretutindeni să slăvim pe Dumnezeu pentru îngrijirea ce o are de viața noastră, și nicidecum să nu ne încurajăm în virtuțile strămoșilor noștri, știind foarte bine exemplul iudeilor. Printre noi, creștinii, nu dăinuie o astfel de înrudire, ci înrudirea noastră este cea după duh. Cu acest chip și scitul devine fiul lui Avraam, precum și fiul lui Avraam după trup devine mai înstrăinat de el decât scitul. Deci să nu ne împăunăm cu meritele părinților, ci chiar de a-i avea cât de minunat pe cel ce te-a născut, să nu-ți închipui că-ți va fi de ajuns aceasta spre mântuire, sau spre cinste și slavă, dacă nu devii rudă cu el după modul viețuirii; precum iarăși, dacă ai un părinte căzut și netrebnic, să nu crezi că pentru aceasta ai fi condamnat și rușinat, dacă tu iconomisești bine pe cele ale tale. Ce poate fi mai disprețuit ca neamurile? Și cu toate acestea, prin credință repede devin prieteni ai sfinților. Ce poate fi iarăși mai familiar ca iudeii? Și cu toate acestea, pentru necredința lor, s-au înstrăinat cu desăvârșire de acea înrudire. Acea este înrudire firească și trebuitoare, și în puterea ei toți suntem rude, căci toți suntem din Adam, și nu ar putea unul să fie rudă mai de aproape cu altul decât celălalt, atât după cuvântul lui Adam și al lui Noe, cât și după cuvântul maicii noastre obștești – pământul –, pe când înrudirea cea după duh este adevărata înrudire și vrednică de cununi, căci ea ne desparte de cei răi și netrebnici. Nu toți de aici ne sunt rude, ci numai cei ce sunt deopotrivă cu noi în modul viețuirii, și nici nu numim frați pe toți care au îndurat aceleași scârbe ca și noi, ci numai pe aceia care au arătat același zel ca și noi. Astfel, pe unii ca aceștia Hristos îi numește fiii lui Dumnezeu, iar pe cei ce nu fac acestea fiii diavolului, fiii necredinței, fiii gheenei și ai pierzării. Tot astfel și Timotei, pentru virtutea lui, era numit de Pavel fiu, pe când pe fiul surorii sale nici după nume nu-l știm. Căci deși acesta îi era rudă de sânge, totuși nici un folos nu-i aducea, pe când cel ce și de la natură și prin locul nașterii era străin (căci Timotei era cetățean al Listrei), pe acela, zic, îl consideră ca fiind cel mai aproape de el.

Deci, iubiților; să devenim și noi fii ai sfinților, sau mai bine zis să devenim fii ai lui Dumnezeu. Cum se poate să devenim fii ai lui Dumnezeu, ascultă cuvintele lui Hristos: „Fiți dar desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este” (Matei 5, 48). De aceea când ne rugăm Îl numim Tată, amintindu-ne nu numai de harul Lui dat nouă, ci și de virtutea Lui, ca astfel să nu facem nimic nevrednic de o astfel de înrudire. „Și cum este cu puțință, zici, de a fi cineva fiu al lui Dumnezeu?”. Dezbrăcându-te de toate patimile omenești și arătând blândețe către cei ce te batjocoresc și te nedreptățesc, căci și Tatăl tău cel ceresc astfel Se arată către cei ce Îl defaimă. De aceea, de multe ori zicând această vorbă, El n-a pronunțat-o simplu: „ca să fiți deopotrivă Tatălui vostru”, ci numai după ce le-a zis: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc” (Matei 5, 44); numai după aceasta, zic, a adăugat și acest premiu. Nimic nu ne poate apropia atât de mult de Dumnezeu, și nu ne face deopotrivă cu El, ca această virtute la care suntem chemați. De aceea și Pavel când zice: „Fiți următori ai lui Dumnezeu” (Efeseni 5, 1), spune ca să ne facem imitatori ai lui Dumnezeu și prin aceasta. Desigur că avem nevoie de toate faptele cele bune, dar mai ales de blândețe și iubire de oameni, fiindcă și noi avem mare nevoie de iubirea lui Dumnezeu, ca unii ce în fiecare zi facem multe păcate, de care nu ne putem mântui decât prin marea Lui milostivire. A da milostenie multă sau puțină, nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor ce dau. Așadar nici tu, cel bogat, să nu cugeți lucruri mari dacă ai dat mult, și nici tu, cel sărac, să nu te descurajezi dacă ai dat puțin, căci de multe ori tu ai dat mai mult decât acela. Nici nu trebuie de a ne văita din cauza sărăciei, căci sărăcia tocmai face mai ușoară milostenia. Cel ce este stăpân al multor averi, acela este stăpânit și el de mai multă

prostie, vreau să zic de mai multă poftă de averi, pe când cel ce are puțin, acela deja s-a izbăvit de această tiranie, și de aceea găsește mai multe ocazii de a face binele. Acesta și în închisoare pășește mai ușor, și pe cei bolnavi îi cercetează mai degrabă, și un pahar cu apă rece tot el îl dă mai lesne, pe când acela nu se înjosește de a face nimic din toate acestea, ca unul ce este înfumurat și mândru de bogăția lui. Nu te scârbi pentru sărăcia ta, căci sărăcia face mai ușoară călătoria la ceruri.

Chiar dacă nu ai nimic, totuși dacă ai sufletul compătitor pentru nevoile altora, pentru aceasta ți se va da răsplata cuvenită. De aceea și Pavel a poruncit de a plânge cu cei ce plâng, și cu cei legați a fi împreună legați; căci cei mult compătitori aduc mângâiere nu numai celor ce plâng, ci și altora care sunt în alte împrejurări. Sunt împrejurări când un singur cuvânt poate să ridice pe unul zdrobit de dureri, mai mult chiar decât toți banii din lume. De aceea Dumnezeu a poruncit de a da averile noastre săracilor, nu numai de a îndrepta sărăcia lor, ci și pe noi să ne învețe de a compătimi la relele aproapelui. De aceea și iubitorul de argint este urât nu numai că trece cu vederea pe cei săraci, ci și pentru că el se prăpădește singur în cruzime și neomenie mare, după cum și cel ce disprețuiește averile de aceea este iubit de toți, fiindcă este milostiv și iubitor de oameni. Și Hristos când fericește pe cei milostivi, nu fericește numai pe cei ce fac milostenii prin bani, ci fericește și laudă și pe cei ce fac aceasta prin buna lor intenție. Această intenție, deci, să o formăm destoinică de milă, și atunci toate cele bune vor urma de la sine.

Cel ce are voința și intenția îndreptate spre iubirea de oameni și milostenie, chiar de ar avea averi, el totuși stă în fruntea celor nenorociți, și de ar vedea pe cineva plângând, va plânge și el cu dânsul; de ar vedea pe cineva nedreptățit, iute îi va lua apărarea; de ar vedea pe vreun om necăjit, el îi va întinde mâna. Căci având cu sine tezaurul tuturor bunătăților, adică suflet milostiv și iubitor de oameni, de acolo vor izvorî toate cele necesare fraților lui, și se va bucura de toate recompensele acordate de Dumnezeu.

Deci ca și noi să ne putem bucura de acele recompense, mai înainte de orice să ne formăm sufletul blând și iubitor de oameni. Căci numai astfel ne vom bucura aici de mii de bunuri, iar acolo ne vom învrednici de cununile cele neveștejite. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

din "Omilii la Epistola catre Romani"

[A-L cunoaște pe Dumnezeu e începutul înțelepciunii, iar a nu-L cunoaște e începutul nebulniei]

„Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească” (Romani 12, 1).

Fiindcă a vorbit îndelung despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu și a arătat grija Lui cea nespūsă, precum și bunătatea Lui cea negrăită, care nici nu poate fi cercetată, la urmă ni le înfățișează pe acestea pentru a-i convinge pe cei ce au primit asemenea binefaceri să arate o viață vrednică de acest har. Iată că și după ce a vorbit atâtea, totuși nu contenește a ruga pe auditori, deși nu se roagă pentru cele de care urma să se bucure el, ci pentru cele din care ei aveau de

câștigat. Și ce te miră dacă el nu încetează a se ruga, când aduce înaintea lor și îndurările lui Dumnezeu? „Fiindcă – zice – de aici, din îndurările lui Dumnezeu, izvorăsc pentru voi miile de bunuri; de aceea sfiți-vă și umiliți-vă! Căci dacă voi înfățișați înaintea lui Dumnezeu rugăciunile voastre, atunci este demn să nu vă arătați nevrednici de îndurările Lui. Pentru toate aceste îndurări prin care voi v-ați mântuit, eu vă rog”.

După cum cineva, voind a rușina pe cel ce a primit mari binefaceri, ar pune de față ca rugător chiar pe binefăcătorul aceluia, așa face și Apostolul aici. Și de ce te rogi? Spune-mi. „Să înfățișați, zice, trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească”. Fiindcă a spus „jertfă”, ca să nu se creadă că el poruncește a ne sfășia trupurile, imediat a adăugat: „vie”. Apoi, deosebind această jertfă de cea iudaică, zice: „sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească”, căci cea iudaică este trupească, și nu este mult plăcută. „Când veneați să le aduceți, cine vi le ceruse?” (Isaia 1, 12), zice Dumnezeu prin gura proorocului; și în multe locuri se vede cum El respinge jertfele lor. „Însă nu pe aceasta o cerea Dumnezeu – zice –, ci mai cu seamă jertfa cea sfântă, închinarea cea duhovnicească”, pentru care și zicea proorocul: „Jertfa de laudă Mă va slăvi” (Psalmul 49, 24); și iarăși: „Lăuda-voi numele Dumnezeului meu cu cântare... și-I va plăcea lui Dumnezeu mai mult decât vițelul tânăr, căruia-i cresc coarne și unghii” (Psalmul 68, 34, 35); și în altă parte iarăși, scoțând această jertfă, zicea: „Oare voi mânca carne de taur, sau sânge de țapi voi bea?”, după care imediat adaugă: „Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă și împlinește Celui Preaînalt făgăduințele tale” (Psalmul 49, 14, 15).

Așa și Pavel poruncește aici a pune înainte trupurile ca jertfă vie. „Și cum s-ar putea – zici tu – să se facă trupurile noastre jertfă lui Dumnezeu?”. Ascultă: ochiul tău să nu vadă nimic rău, și atunci s-a făcut jertfă lui Dumnezeu; limba ta să nu vorbească nimic necuviincios, și atunci a devenit jertfă; mâna ta să nu facă nimic nelegiuit, și atunci ea s-a făcut ardere de tot. Dar, mai bine zis, nu sunt de ajuns nici acestea, ci toate mădularele trupului nostru trebuie a conlucra spre săvârșirea faptelor bune, ca de pildă mâna să facă milostenii, gura să binecuvinteze pe cel ce ne blestemă, auzul să se îndeletnicească neconținut cu ascultarea sfintelor lui Dumnezeu Scripturi.

Jertfa adevărată nu are nimic necurat în ea; jertfa este pârgă a tuturor celorlalte.

Deci și noi să aducem jertfa lui Dumnezeu, și mâinile, și picioarele, și gura, și toate celelalte mădulare ale trupului nostru. Astfel de jertfă este bineplăcută lui Dumnezeu, pe când jertfa iudeilor nu era plăcută, fiindcă era necurată. „Ca o pâine de jale este pâinea lor” (Osea 9, 4).

Nu însă la fel este jertfa noastră. Acea arată ca fiind mort pe cel jertfit, pe când aceasta îl face viu. Numai când vom omorî mădularele noastre, vom putea să fim vii. Legea jertfei este comună, și pentru aceasta ca și pentru aceea, însă modul focului este paradoxal și minunat. Aici nu este nevoie nici de lemne și nici de alte materii arzătoare, ci numai focul nostru viază și lucrează prin sine însuși, și nici nu arde altarul de jertfă, ci încă mai mult îl întărește și îl vivifică. O astfel de jertfă cerea Dumnezeu încă de la început, pentru care și zicea proorocul: „Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit (Psalmul 50, 18). Și cei trei tineri tot o astfel de jertfă au oferit lui Dumnezeu, zicând: „Nu mai este în vremea aceasta căpetenie, prooroc, nici conducător, nici ardere de tot, nici jertfă, nici prinos, nici tămâie, nici loc unde să aducem înaintea Ta pârga noastră și să aflăm har la Tine. Ci cu suflet zdrobit și cu duh umilit să fim primiți de Tine” (Cântarea celor trei tineri, v. 14, 15).

Tu însă gândește-te cum Apostolul face uz de fiecare cuvânt cu cea mai mare exactitate. El n-a

zis: „faceți trupurile voastre jertfă”, ci: „înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie”, ca și cum ar fi zis: „Să nu mai aveți nimic comun cu ele, căci le-ați încredințat altuia. Fiindcă și cei ce pun înaintea cailor de război, la urmă nu mai au nimic în comun cu ei. Tot așa și tu, punând înaintea în războiul ce-l porți contra diavolului mădularele tale, să nu le înjosești singur în slujbe nepotrivite, când ai de stat în acel război înfricoșător”. Pe lângă aceasta el mai arată și altceva aici, anume că trebuie a face mădularele trupului încercate, dacă voim cu adevărat a le oferi, fiindcă nu le punem înaintea oamenilor de pe pământ, ci înaintea Însuși Împăratului tuturor, înaintea lui Dumnezeu, iar aceasta nu numai de a lupta contra diavolului, ci și de a avea pe Însuși Împăratul șezând pe ele. Și El nici nu se leapădă de a sta pe mădularele trupului nostru, ci încă dorește aceasta mult; și ceea ce un împărat pământesc nu ar prefera, aceea preferă Stăpânul îngerilor. Deci, fiindcă urmează a fi și puse înaintea Lui, și totodată a I se aduce și jertfă, de aceea scoate dintru ele orice prihană, căci de vor avea în ele ceva întinat, nu vor putea deloc să fie jertfă. Căci nici ochiul nu poate a se aduce jertfă dacă vede cele murdare, nici mâna nu poate a sta în fața Lui, dacă răpește avut străin, nici picioarele, dacă șchiopătează și călătoresc prin teatre, nici pânțele ce slujește îmbuibărilor și aprinde poftelile plăcerilor, nici inima care are în ea amorul desfrânat, sau iuțime necumpătată, nici limba ce vorbește lucruri urâcioase. De aceea, trebuie a cerceta și a examina din toate părțile trupul nostru. Fiindcă dacă celor din Legea veche, care aduceau jertfe, li se poruncește de a cerceta bine animalul destinat jertfei, și nu era permis a jertfi animal cu urechile tăiate, sau cu coada ciuntă, sau suferind de râie, sau având pecingine pe trup, apoi cu atât mai mult nouă, care nu oferim ca jertfă oi sau alte animale necuvântătoare, ci ne oferim jertfă pe noi înșine; cu atât mai mult noi, zic, trebuie a arăta o mai mare exactitate în oferirea ca jertfă a trupului nostru, și din toate părțile să căutăm a fi curați, ca să putem și noi grăi ca Pavel: „Că eu de-acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat” (II Timotei 4, 6). El era mai curat decât orice jertfă, și de aceea se numea pe sine jertfă. Aceasta va fi atunci când vom ucide pe omul cel vechi, când vom omori mădularele noastre cele pământești, și când vom răstigni lumea nouă înșine.

Astfel fiind, noi nu vom mai avea nevoie nici de cuțit de jertfă, nici de altar de jertfă, și nici de foc; sau, mai bine zis, vom avea nevoie de toate acestea, însă nu făcute de mână, ci ne vor veni toate de sus, și focul, și cuțitul, iar ca altar de jertfă ne va servi lățimea cerului. Căci dacă Ilie, aducând lui Dumnezeu jertfă sensibilă, s-a coborât din cer foc încât a consumat totul, și apa, și lemnele, și pietrele, atunci aceasta va fi cu atât mai mult cu tine. Chiar de ai avea ceva trecător și pământesc, totuși, dacă aduci jertfă cu cuget curat, se va coborî focul Duhului și ceea ce este pământesc va fi consumat și întreaga jertfă o va desăvârși. Ce vrea să însemne „închinarea cea duhovnicească”? Adică slujba cea spirituală, viața cea după Hristos.

După cum cel ce este sfințit și slujește în casa lui Dumnezeu, oricum ar fi el, se moderează atunci și se face mai de respectat, la fel și noi trebuie a ne găsi în toată viața noastră pământească, ca fiind sfințiți și slujind lui Dumnezeu. Și va fi aceasta, dacă în fiecare zi îi vei oferi jertfă, și vei fi singur preot jertfitor al trupului tău și al virtuții celei duhovnicești, ca de pildă când îi aduci ca jertfă prudența ta, milostenia, blândețea și lipsa de răutate. Toate acestea făcându-le, tu îi iduci slujbă cuvântătoare, adică neavând nimic trupesc, nimic sensibil, nimic nerațional și înjositor. Înălțând deci auditoriul prin aceste denumiri, și hotărând pe fiecare ca preot jertfitor al trupului său, la urmă indică și modul prin care este cu putință a face aceasta. Și care este acel mod? „Și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit” (12, 2).

Fiindcă, într-adevăr, chipul veacului acestuia este pironit la cele pământești, este înjosit și trecător, nu are nimic înalt, nu este drept și nici continuu, ci toate le are răsturnate pe dos. Deci, dacă voiești a păși drept, nu-ți conforma pașii tăi după chipul veacului acestuia, căci nimic din ale lui nu rămân, nimic nu durează. Pentru aceea a și numit chip, după cum zice și în altă parte: „Căci chipul acestei lumi trece” (I Corinteni 7, 31), fiindcă nu are nimic durabil, nimic statornic, ci toate trecătoare și nestatornice. De aceea, zicând „chipului acestui veac”, prin aceasta arată nestatornicia, iar prin expresia „chipului” învederează ceva ce nu există în realitate. Căci de ai vorbi de avere, de slavă, de frumusețea trupului, de desfătare, sau și de altele ca acestea, ce sunt considerate a fi mari, toate nu sunt decât chip și nicidecum adevărul lucrului, aparență și mască ce nu rămâne în ființă. „Tu însă nu te asemeni acestui chip – zice –, ci schimbă-te prin înnoirea minții”. Nu zice „reformează-te”, ci „schimbă-te”, arătând prin aceasta ca fiind vorba de lume; aici este numai chip, pe când vorbind de virtute, nu mai este chip, ci formă adevărată, ce are o frumusețe naturală, care nu are nevoie de meșteșugiri ce sunt izvorâte din faptele apărute și imediat dispărute. Fiindcă într-adevăr, toate cele ale lumii se nimicesc mai înainte chiar de a se arăta; căci dacă arunci la o parte chipul, iute vei vedea forma reală.

Nimic nu este mai slab decât răutatea, și nimic nu este mai ușor de a război, decât răul. Apoi, deoarece ca oameni putem păcătui în fiecare zi, de aceea Apostolul mângâie pe auditori și-i îndeamnă ca în fiecare zi să se înnoiască. Ceea ce noi facem cu casele cele vechi, că pe fiecă zi și neconținut le reparăm, aceasta fă și tu cu tine însuși. Ai păcătuit astăzi? Ți-ai învechit sufletul? Nu deznădăjdui, și nici să nu cazi din nou, ci înnoiește-ți sufletul cu pocăința, cu lacrimile, cu mărturisirea, și cu săvârșirea celor bune, și niciodată să nu încetezi și să nu pregeți de a face aceasta.

Și cum vom putea face aceasta? „Ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit”. Când Apostolul zice „înnoiți-vă”, ori spune prin această expresie: „să cunoașteți interesele voastre și voința lui Dumnezeu”, ori: „că puteți a vă înnoi în așa fel încât să cunoașteți interesele voastre și ce anume voiește Dumnezeu”. Dacă știi aceasta, atunci știi a deosebi natura lucrurilor bine, și atunci pășește pe cărarea ce duce spre virtute. „Dar – zici tu – cine nu-și cunoaște interesele sale? Cine nu cunoaște care este voia lui Dumnezeu?”. Cei ce sunt ca fermecați de cele ale lumii; cei ce consideră bogăția ca ceva vrednic de râvnit, iar sărăcia o disprețuiesc; cei ce stau cu gura căscată la slava lumească; cei ce se cred singuri oameni mari; cei ce își înalță case strălucite; cei ce cumpără morminte de mare preț; cei ce au pe lângă dânșii turme de robi și roi întreg de eunuci. Toți aceștia, zic, nu-și cunosc nici interesele lor, și nici voia lui Dumnezeu. De altfel acestea două – interesele noastre și voia lui Dumnezeu – sunt unul și același lucru. Într-adevăr, Dumnezeu voiește sau dorește ca toate cele ale noastre să fie bune; deci ceea ce El voiește, aceea este și în interesul nostru. Și ce oare voiește Dumnezeu? A vieții în sărăcie, în umilință, în disprețuirea slavei, în înfrânare, iar nu în dezmierdări; în nevoi și necazuri, și nicidecum în liniște și trândăvie; în a plânge, iar nu în a fi distrați și râzând, și în toate celelalte pe care El le-a legiuit.

Însă mai mulți cred toate acestea de rău augur, atât sunt ei de departe de a cunoaște care sunt interesele lor și care este voia lui Dumnezeu. De aceea, nici nu se vor putea aceștia vreodată apropia măcar de ostenele cerute în săvârșirea faptelor bune. Cei ce nu știu nici măcar ce este virtutea, iar în locul virtuții admiră răul, și în loc să aibă femei înțelepte, ei se culcă cu femei desfrânate, cum vor putea oare acești robi ai patimilor trupești să se despartă de veacul acesta? Pentru aceea, trebuie ca mai înainte de toate să avem bine ordonată judecata noastră asupra lucrurilor. De pildă: chiar de nu am săvârși fapta bună, noi totuși trebuie a lăuda fapta bună; chiar de nu am fugi de răutate, noi totuși trebuie a înfrunta și a biciui răutatea, ca astfel hotărârea

noastră să fie nepărtinitoare. Pe această cale pășind, noi vom putea în decursul timpului să ne dedăm și faptelor celor bune. De aceea și Apostolul a poruncit a ne înnoi, zicând: „spre a cerca voi interesele voastre, și ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu”. Aici mi se pare că se atinge și de iudei, ca de unii ce au avut Legea, căci și viața prescrisă de Legea veche era tot voia lui Dumnezeu, însă nu în toată desăvârșirea ei (acelora acordându-li-se numai ceea ce era potrivit cu slăbiciunea lor), fiindcă voia cea desăvârșită și plăcută este numai viața cea nouă. Iar dacă Apostolul a numit această viață slujbă cuvântătoare, apoi el a făcut-o mai cu seamă spre deosebire de viața din Legea veche.

„Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței” (12, 3).

Mai sus spunând: „Vă îndemn pentru îndurările lui Dumnezeu”, aici iarăși spune: „prin harul”. Privește umilința dascălului, privește cuget cumpătat, fiindcă niciodată el nu se crede pe sine a fi vrednic de credință pentru niște astfel de îndemnuri și povețe, ci acum ia în ajutorul său îndurările lui Dumnezeu, altădată harul Lui, ca și cum ar zice: „Ceea ce eu vă vorbesc, nu este de la mine, ci de la Dumnezeu”. Și nu zice: „Că zic vouă prin înțelepciunea lui Dumnezeu, vă zic vouă prin legiurile lui Dumnezeu”, ci „prin harul”, amintind neconștient de binefacerile lui Dumnezeu, ca astfel să-i facă mai recunoscători și să le arate că sunt răspunzători și de acest dar. „Fiecăruia din voi”, adică nu numai unuia sau altuia, ci stăpânitorului și celui stăpânit, robului și celui liber, celui neștiutor ca și celui înțelept, bărbatului ca și femeii, celui tânăr ca și celui bătrân, căci legea aceasta este obștească, fiindcă este legea Stăpânului a toate. În felul acesta și cuvântul îl face mai ușor de primit, punând tuturor înainte cele poruncite, chiar și înaintea celor ce nu sunt răspunzători, ca astfel cei vinovați și vrednici de această certare și îndreptare să-l primească mai cu ușurință.

Și ce-mi zici? Spune-mi. „Să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete”. Aici el introduce pe mama tuturor bunurilor, anume smerenia, imitând și prin aceasta pe dascălul său. Căci după cum Acela, suindu-Se pe un munte înalt și urmând a-Și împleni povățuirile sale morale, de aici a început mai întâi, și aceste temelii a pus, zicând: „Fericiți cei săraci cu duhul” (Matei 5, 3), la fel și Pavel, de la cele dogmatice coborându-se acum la cele morale, a învățat în general orice virtute, cerând de la noi această jertfă admirabilă; însă voind a descrie virtutea și în parte, de la vârful ei începe cu smerenia, zicând: „să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete”, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, „să cugete fiecare spre a fi înțelept”.

Ceea ce el spune aici, înseamnă: am dobândit cugetare, nu ca să o întrebuițăm în fapte lipsite de orice rușine, ci în fapte bune, în fapte dictate de prudență. Și nu zice: „spre a vă umili”, ci „spre a fi înțelept”. Prin expresia „spre a fi înțelept” [swyrosuvnhn = prudență, sobrietate, moderație], el înțelege aici nu virtutea contrară necuceririi și desfrânării în genere, și nici a se izbăvi de desfrâu, ci a fi treaz și a fi sănătos la minte, fiindcă și cuvântul grec înseamnă a avea mintea sănătoasă. Deci arătând că cel ce nu este cumpătat în faptele lui nu poate fi nici întreg la minte, adică nu poate fi statornic și sănătos cu mintea, ci un astfel de om se abate din calea cea dreaptă, și este mai smintit decât un nebun, în această însemnare el a numit prudența umilință sau smerenie.

„Precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței”. Fiindcă darea, sau mai bine zis acordarea harurilor, pe mulți dintre aceștia, ca și pe mulți dintre Corinteni, îi îngâmfase până la lipsa minții, privește cum Apostolul dă pe față aici cauza bolii, și cum câte puțin o nimicește. Căci după ce zice că trebuie ca cineva să cugete spre a fi cu mintea întreagă, adaugă imediat: „precum

Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței”. Sub denumirea „credință”, de aici, el a numit harurile acordate; iar când zice că „a împărțit”, prin această expresie el mângâie și pe cel ce a primit mai puțin, în același timp însă moderează și pe cel ce s-a bucurat de a primi mai mult. Deci dacă Dumnezeu a împărțit, și dacă succesul nu este al tău, de ce cugeți lucruri mari? Dar, dacă cineva nu ar numi aici prin credință harurile acordate, și atunci îl arată pe Apostol încă mai mult umilind pe cei mândri și îngâmfați. Căci dacă credința, după care minunile se săvârșesc, este cauza harurilor date de Dumnezeu, de ce atunci cugeți lucruri mari? Fiindcă dacă Hristos n-ar fi venit, și nici nu S-ar fi întrupat, desigur că nici cele ale credinței nu ar fi mers prea departe. Așa că toate bunurile de acolo își au începutul.

Deci dacă El acordă harurile, atunci știe cum să le împartă, căci pe toți El i-a făcut, și de toți se îngrijește deopotrivă. Și după cum a acorda acele haruri provine din iubirea Sa de oameni, tot așa din această iubire de oameni vine și măsura ce urmează a o da. Nu El, care de la început a arătat bunătațe față de tine, prin faptul că a acordat daruri, nu El, zic, ar putea să te neglijeze sau să te trădeze în măsura ce ți-a dat. Dacă voia să te disprețuiască și necinstească, nu ți-ar fi dat deloc; dar dacă El a binevoit să te mântuiască și să te cinstească – căci de aceea a și venit și a împărțit atâtea bunuri –, de ce te tulburi și te neliniștești, și abuzezi de cugetarea ta în lucruri nebunești, necinstindu-te pe tine însuși mai mult decât cel nebun de la natură? Căci a fi cineva nebun de la natură nu este o crimă sau vreun păcat; însă a deveni nebun prin cugetare, pe lângă faptul că se lipsește de orice iertare, își atrage apoi și osândă foarte mare.

Astfel sunt, iubiților, toți cei ce se încred în înțelepciunea lor, căci cugetă lucruri ce îi depășesc, și cad în cea mai de pe urmă nebunie. Nimic nu poate face pe cineva prost și smintit atât de mult, ca lipsa unei judecăți sănătoase, sau lipsa minții. De aceea și proorocul numea pe barbar astfel, zicând: „Că nebunul grăiește nebunii” (Isaia 32, 6). Și ca să cunoști nebunia lui chiar și din vorbe, ascultă ce zice: „Sui-mă-voi deasupra norilor și asemenea cu Cel Preaînalt voi fi” (Isaia 14, 14) și „Mâna mea a apucat ca pe un cuib bogățiile popoarelor și, precum iei ouă părăsite, tot așa am cuprins eu tot pământul (Isaia 10, 14). Și ce poate fi mai nebunesc decât aceste cuvinte? De altfel, orice fanfaronadă atrage imediat după sine hulă și dispreț. Dacă aș reda fiecare vorbă a acestor smintiți, nu ai putea să-ți dai seama bine dacă vorba e a unui nebun sau a unui asemenea smintit, pentru că unul și același defect este la amândoi. Un alt barbar zicea: „Dumnezeu sunt eu, și nu om” (Iezechiel 28, 2); și un altul iarăși: „Și care Dumnezeu vă va scăpa din mâna mea?” (Daniel 3, 13); și un altul de asemenea: „Cine este acela Domnul, ca să-I ascult glasul și să dau drumul fiilor lui Israel?” (Ieșirea 5, 2).

Dar și nebunul arătat de prooroc, zicând în inima lui: „Nu este Dumnezeu (Psalmul 13, 1), este ca și Cain când răspundea: „Au doară eu sunt păzitorul fratelui meu?” (Facerea 4, 9)? Oare ai putea să deosebești cuvintele acestea de ale nebunilor? Lipsa minții, sau ușurința ei, vine de la abaterea acesteia din hotarele prescrise de Dumnezeu, și ea este cea care-i face pe oameni nebuni și îngâmfați. Căci dacă începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu, evident că începutul nebuliei este a nu cunoaște pe Dumnezeu.

Deci dacă a cunoaște pe Domnul este înțelepciune, iar a nu-L cunoaște nebunie, atunci a nu-L cunoaște provine din îngâmfare și mândrie diavolească; pentru că începutul mândriei este a nu cunoaște pe Domnul. Deci mândria este nebunia cea mai de pe urmă. Astfel a fost și Nabal (I Regi 25), căci dacă nu față de Dumnezeu, atunci față de om a devenit smintit din cauza ușurinței lui, însă mai pe urmă a murit de frică. Când cineva iese din măsura și din hotarele înțelepciunii,

devine în același timp și fricos și obraznic, fiindcă sufletul lui a slăbit. După cum trupul, când își pierde temperamentul său regulat și cumpătat, este consumat de toate patimile, fiindcă a devenit bolnăvicios, tot așa și sufletul, când a pierdut simțământul cel mare al umilinței, capătă o oarecare aplecare în slăbiciune, căci devine fricos, obraznic și prost, iar până la urmă nu se mai cunoaște chiar nici pe sine. Dar cel ce nu se cunoaște pe sine, cum va putea cunoaște cele mai presus de sine?

După cum cel ce este stăpânit de nebunie, în timp ce nu-și mai dă seama de dânsul, nu știe nici cele ce sunt înaintea picioarelor lui, și după cum și ochiul când orbește întunecă toate celelalte mădulare ale trupului, – același lucru se petrece și cu lipsa judecății sănătoase, adică cu lipsa de minte. De aceea, astfel de oameni sunt mai ticăloși decât cei furioși și nebuni de la natură. Căci și ei, întocmai ca și cei nebuni, provoacă râsul, și ei ca și aceia sunt grețoși. Și-au ieșit din minți ca și aceia, însă nu se bucură de mila altora cum se bucură aceia. Sunt înnebuniți ca și aceia, însă nu sunt scuzabili ca ei, ci urâți de toată lumea. Au aceleași defecte ca și aceia, însă sunt lipsiți de iertarea acelor. Acești oameni se fac de râs nu numai prin vorbele ce ies din gura lor, ci și prin gesturile și mișcărilor lor. Căci spune-mi: de ce tu îți întinzi gâtul când mergi? De ce pășești în vârful degetelor? De ce te fălești? Nu poți face nici un fir de păr fie alb, fie negru, și totuși tu, ca și cum stăpânești totul în lume, umbli astfel semețit! Poate că ai voi a-ți face și aripi, ca să nu mai călătorești pe pământ; poate că poțfești a fi un monstru.

Acum, însă, oare nu te-ai făcut pe tine însuți monstru – deși fiind om – în încercarea nebunească de a zbura? Cum te voi numi oare, spre a nimici ușurința și lipsa ta de minte? Să-ți zic că ești țărână, cenușă, fum și praf? Am arătat desigur prin acestea micimea ta, însă nu am nimerit a arăta exact imaginea pe care o voiam; fiindcă eu voiam a reprezenta exact și trufia, și ușurătatea ta. Așadar, ce imagine potrivită am putea găsi acestor oameni? Mie mi se pare că se aseamănă cu călții în foc. Căci și aceștia, după aprindere, par că se umflă și se ridică în sus, însă o mică atingere a mâinii și e de ajuns a se împrăștia cu totul și a se arăta mai prejos de orice cenușă. Astfel sunt și sufletele unor asemenea oameni, căci o singură suflare, sau un atac cât de mic, va putea să umilească și să sfărâme ușurința lor. Omul ușor la minte este negreșit și bolnav. Înălțimea la care se crede ajuns nu este sănătoasă, ci, după cum clăbucul de săpun se sparge ușor, tot așa de ușor se pierd și aceștia.

Dacă nu crezi, atunci dă-mi un om obraznic și lipsit de minte, și-l vei vedea cum a devenit, printr-o împrejurare oarecare, mai fricos decât toți fricoșii! După cum flacăra ce se ridică din bețele uscate, o dată cu aprinderea ei a prefăcut și bețele în cenușă, pe când natura lemnelor tari nici nu lasă flacăra a le aprinde cu ușurință, iar după ce le-a aprins, nu se nimicește atât de repede, tot așa și sufletele statornice și neclintite nu se vor putea aprinde și nici stinge cu ușurință, ci în ambele cazuri suferința le va fi de scurtă durată.

Acestea știindu-le, iubitorilor, să ne îndeletnicim cu smerenia, căci nimic nu este mai puternic decât aceasta. Smerenia este mai puternică decât piatra, mai tare decât diamantul, și ne ține în mai mare siguranță decât toate turnurile și zidurile cetăților, fiindcă ea este mai presus de toate uneltirile diavolului.

După cum lipsa minții, sau ușurătatea, face ca lesne să cadă cineva în cele mai mici incidente ale vieții, fiindcă, după cum am zis, ea se sparge mai ușor decât un balon de săpun, se rupe mai repede decât pânza păianjenului și se împrăștie mai iute decât fumul, tot așa smerenia îl întărește pe om în orice împrejurare a vieții.

Deci, pentru a fi bine statorniciți, ca pe o stâncă tare, să lăsăm la o parte ușurătatea plină de sine

și să-i preferăm înțeleaptă smerenie, căci numai așa vom afla liniște și odihnă și în viața aceasta, iar în cea viitoare ne vom putea învrednici tuturor bunurilor făgăduite, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

din "Omilii la Epistola catre Romani"

[Despre ospitalitate]

„Ci precum într-un singur trup avem multe mădulare și mădularele nu au toate aceeași lucrare. Așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare suntem mădulare unii altora” (Romani 12, 4-5).

Iarăși întrebuițează exemplul pe care l-a folosit și către Corinteni, înfruntând aceeași patimă ca și aici. De altfel mare este într-adevăr puterea medicamentului întrebuițat de Apostol, mare este și tăria exemplului adus, căci poate să vindece boala lipsei de minte, sau a ușurinței omenești.

„De ce – zice – tu gândești lucruri mari despre tine? Sau de ce iarăși un altul te disprețuiește pe tine? Oare nu suntem cu toții, mici și mari, un trup? Deci când după cap suntem cu toții un trup, și unii altora mădulare, de ce prin lipsa de minte te sfâșii pe tine singur? De ce rușinezi pe fratele tău? Că după cum acela este mădularul tău, tot așa și tu ești mădularul lui, și deci mare este egalitatea de cinste dintre voi și din acest punct de vedere”.

Așadar Apostolul a pus aici două motive puternice, spre a nimici ușurința lor și lipsa de minte: suntem mădulare unul altuia, adică nu numai cel mic mădular celui mare, ci și cel mare mădular celui mic, și cu toții suntem un trup; sau mai bine zis trei sunt acele motive, căci a arătat și harul ce ni s-a dat. „Deci – zice – nu cugeta lucruri mari, căci ți s-a dat acest dar de la Dumnezeu, și nu l-ai luat tu, nici nu l-ai aflat tu”. De aceea el, vorbind despre harurile date, n-a zis că unul a luat mai mult, iar altul mai puțin. Dar ce? „De multe feluri”, căci zice:

„Avem felurite daruri” (12, 6), adică nu mari, nici mici, ci „de multe feluri”.

Și ce este, dacă nu ți s-au rânduit și ție aceleași ca și fratelui tău? Căci trupul același este. Deci, începând de la haruri, el sfârșește cu faptele, căci după ce spune de proorocie, de slujbă și de celelalte, la urmă sfârșește cu milostenia, cu îngrijirea și ajutorarea altora. Fiindcă era cu puțință ca unii dintre ei să fie virtuoși, și totuși să nu aibă darul proorociei, de aceea el arată aici că și a fi virtuoși este un dar al lui Dumnezeu, și cu mult mai mare chiar decât darul proorociei, după cum a arătat și în epistola către Corinteni, cu atât mai mare, cu cât virtuosul are plată, pe când proorocia este lipsită de plată, căci întregă este în dar, și har al lui Dumnezeu. De aceea zice Apostolul: „Dar avem daruri, după harul ce ni s-a dat. Dacă avem proorocie, să proorocim după măsura credinței”. Fiindcă mai sus i-a mângâiat îndeajuns, apoi aici el voiește de a-i face mai atenți și mai însemnați, arătând că ei sunt cei care procură motivele de a primi dar mai mare sau mai mic. Spune, desigur, că darul se acordă de către Dumnezeu, ca acolo unde zice: „Precum fiecăruia a împărțit Dumnezeu după măsura credinței”; și iarăși: „După darul (harul) ce ni s-a dat nouă”, ca să modereze pe cei mândri; însă spune în același timp că începuturile se fac de către noi, ca astfel să atragă pe cei leneși, ceea ce face și scriindu-le corintenilor, unde ambele aceste motive sunt așezate de Apostol. Când el zice: „Râvniți însă la darurile cele mai bune” (I Corinteni 12, 31), prin aceasta îi arată și pe ei drept cauze a deosebirii darurilor acordate; iar când le spune: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după

cum voiește” (I Corinteni 12, 11), aceasta o pregătește; adică cei ce au primit darul nu trebuie să se laude, pretutindeni căutând a înfrâna această patimă numită mândrie.

Acest lucru îl face și aici, atrăgând pe cei căzuți, căci zice: „ori proorocie, după măsura (analogia) credinței”, adică, deși este dar al lui Dumnezeu, totuși nu se varsă asupra oamenilor oricum, ci în raport cu măsura credinței celor ce-l primesc. Cu alte cuvinte, acel dar se varsă într-atât cât îl va găsi vas al credinței pe acesta.

„Dacă avem slujbă, să stăruim în slujbă” (12, 7).

Aici el vorbește în general, fiindcă și apostolatul este slujbă, precum în general și orice acțiune duhovnicească slujbă se numește. Denumirea aceasta se acordă de multe ori și vreunei iconomii proprii, aici însă se spune în mod general. „Dacă unul învață, să se sârguiască în învățătură”.

Privește cu câtă indiferență vorbește el aici darurile; pe cel mic îl trece întâi, iar pe cel mare după aceea, cu care ocazie același lucru ne învață: a nu ne lăuda, a nu ne îngâmfa.

„Dacă îndeamnă, să fie la îndemnare” (12, 8).

Și aceasta este tot un fel de învățătură. „Bărbați frați, dacă aveți vreun cuvânt de mângâiere către popor, vorbiți” (Faptele Apostolilor 13, 15), zicea tot acest fericit, credincioșilor din Antiohia Pisidiei. Apoi arătând că nu este un lucru mare de a exercita fapta bună, dacă nu se va face după Legea cerută, adaugă: „dacă împarte altora, să împartă cu firească nevinovăție”, căci nu-i de ajuns de a da, ci trebuie de a da cu îmbelșugare. Prin „nevinovăție” aceasta o înțelege Apostolul în tot locul, fiindcă și fecioarele acelea aveau untdelemn, însă pentru că nu aveau îndeajuns, au căzut cu totul. „Dacă stă în frunte, să fie cu tragere de inimă” zice; fiindcă nu este de ajuns numai ca cineva să cârmuiască, ci trebuie să aibă și tragere de inimă în a cârmui. „Dacă miluiește, să miluiască cu voie bună” fiindcă nu-i de ajuns numai a milui, ci trebuie a face aceasta cu mult sârg și cuget nesupărat, sau mai bine spus, nu numai fără supărare să miluiască cineva, ci chiar să fie vesel și mulțumit sufletește de asemenea fapt. Tot despre aceasta scriind și corintenilor, le-a prezentat problema cu multă băgare de seamă, căci ațintindu-i spre milostenie nemăsurată le zicea: „Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera, iar cel ce seamănă, cu dărnicie va și secera” (II Corinteni 9, 6), după care căutând a-i îndrepta părerea sau intenția celui ce face milostenia adaugă: „nu cu părere de rău, sau de silă” (II Corinteni 9, 7).

Amândouă acestea – îmbelșugarea și mulțumirea în milostenie – trebuie a întovărăși pe cel milostiv. De ce tu plângi, sau te scârbești dând milostenie? De ce te întristezi miluind pe cel sărac, și astfel trădezi fructul succesului unei asemenea fapte bune? Dacă te scârbești apoi nu miluiești, ci și cu această ocazie te arăți crud și neomenos. Dacă tu te scârbești atunci, cum vei putea ridica pe acela ce se găsește în scârbă din cauza sărăciei lui? Când dai milostenie cu bucurie, acela nu vede nimic rău, și nici nu bănuiește măcar așa ceva ci totul vede în bine. Fiindcă nimic nu se pare oamenilor mai urâcios ca a primi ceva de la alții, de aceea dacă nu vei nimici această bănuială cu cea mai mare veselie atunci când faci milostenie, arătând prin aceasta că tu ești cel ce ai luat mai mult decât ai dat, apoi mai mult ai umilit pe cel ce a primit milostenia ta, decât l-ai ridicat. De aceea zice: „Cel ce miluiește, să miluiască cu voie bună”, adică cu mulțumire sufletească să facă aceasta. Căci cine primind împărăția este posomorât? Cine luând iertarea păcatelor, rămâne întristat? Deci nu te uita la cheltuiala banilor, ci la folosul ce-l ai prin acea cheltuială. Căci dacă cel ce seamănă pământul se bucură, deși seamănă pentru niște foloase nesigure și trecătoare, apoi cu atât mai mult trebuie a se bucura cel ce cultivă cerul.

Astfel făcând milostenia, chiar de a-i da puțin, tu ai dat mult, după cum și cel ce dă mult cu supărare și fiind posomorât, a transformat cele multe în puține. Astfel, văduva din Evanghelie, cu doi bani a covârșit talanții cei mulți, fiindcă i-a fost îmbelșugată intenția ei. „Și cum se poate – zici tu – ca viețuind cineva în cea mai neagră sărăcie, să facă aceasta cu bunăvoință?”, întrebă

pe văduvă, și de la ea vei auzi modul cum se poate; vei afla apoi că nu sărăcia aduce pe cineva în strâmtoare și nemulțumire, ci intenția omului este care face și pe aceea, ca și pe aceasta. Este cu putință, ca fiind cineva în cea mai mare sărăcie, să fie și mărinimos, după cum și cel ce trăiește în bogăție să fie avar și meschin. De aceea Apostolul cere ca tot cel ce dăruiește ceva, să facă aceasta cu nevicleşug, cel ce miluiește – să fie întru bunăvoință, cel ce cârmuiește – să fie cu osârdie, căci el nu voiește ca noi să ajutăm pe cei nevoiași numai cu bani, ci și prin cuvinte, și prin fapte, și cu trupurile, și cu toate celelalte.

După ce a spus de cârmuirea cea prin învățătură și prin mângâiere – cea de a doua fiind mai importantă, întrucât este hrana sufletului –, la urmă a vorbit și de cârmuirea sau îngrijirea cu bani a celor nevoiași și despre celelalte de trebuință.

Arătând cum s-ar putea face toate acestea, introduce pe mama tuturor acestora, adică dragostea, și zice: „Dragostea să fie nefățarnică” (12, 9).

Dacă o ai pe aceasta, nu vei simți risipa banilor, nici oboseala trupului, nici greutatea cuvintelor, nici sudoarea slujbei, ci toate le vei purta cu bărbăție, fie că ar trebui să ajuți pe cineva cu trupul, sau cu banii, sau prin cuvântul, sau cu altceva. După cum el nu cere numai dăruire simplă, ci acea dăruire să fie cu nevicleşug făcută, nici ocârmuire sau îngrijire simplă, ci să fie făcută cu sânguință, și nici milostenie făcută superficial, ci cu bunăvoință, adică cu toată mulțumirea sufletească, tot astfel cere ca și dragostea să nu fie oricum, ci nefățarnică, fiindcă numai aceasta este adevărata dragoste, și când aceasta este, apoi toate celelalte vin de la sine. Cel ce miluiește având dragoste nefățarnică, miluiește cu bunăvoință, căci el știe că milostenia lui și-o dă; cel ce cârmuiește, cu sânguință cârmuiește, căci știe că pe el se cârmuiește; cel ce dăruiește, face aceasta cu îmbelșugare, căci știe că lui își dăruiește.

Apoi, fiindcă dragostea poate fi de multe ori chiar și în faptele cele rele, precum de pildă este dragostea celor corupți, dragostea celor ce sunt de acord în răpiri și furțișaguri de averi străine, dragostea celor de prin ospete și beții, de aceea Apostolul scoțând dragostea adevărată din rândul celor de mai sus, zice: „Urâți răul, alipiți-vă de bine”.

El nu zice: „depărtându-vă de rău”, ci urându-l cu desăvârșire, fiindcă chiar verbul pe care îl întrebuințează aici de cele mai multe ori semnifică mărimea sau tensiunea acțiunii. Fiindcă sunt mulți care deși nefacând rele, au cu toate acestea în sufletul lor poftă de asemenea rele, de aceea a întrebuințat această expresie, căci voiește ca noi să curățim bine cugetul nostru, și să avem ură, dușmănie și război neîncetat împotriva răului.

„Dacă am spus – zice – să vă iubiți unul pe altul, să nu credeți că această iubire trebuie a o întinde până acolo încât să conlucreze chiar și în faptele cele rele, ci cu totul din contră hotărâsc eu: nu numai să fie străină de săvârșirea răului, ci să fie străină chiar și de intenția de a face răul; și încă nu numai străină de această intenție, ci să disprețuiască răul și să-l urască cât de mult”. Și fiți cu băgare de seamă căci el nu se mulțumește numai cu ură înverșunată ce trebuie să o avem contra răului, ci introduce și acțiunea virtuții zicând: „alipiți-vă de bine”. Nu spune: „urând răul și făcând binele”, ci stând neconținut în bine, căci aceasta o arată prin expresia „alipiți-vă de bine”. Tot așa și Dumnezeu, unind pe bărbat cu femeie, a zis: „Se va lipi bărbatul de femeia sa” (Facere 2, 24).

Mai departe arată și cauzele pentru care noi suntem datori a ne iubi unii pe alții: „În iubire frățescă, unii pe alții iubiți-vă” (12, 10), fiindcă sunteți frați, și din aceleași nenorociri și dureri ați fost dezrobiți; deci și pentru aceasta este drept de a vă iubi unul pe altul.

Aceasta o zisese și Moise celor care se războiau în Egipt: „Pentru ce bați pe aproapele tău?”.

Când el vorbește despre cei din afară [afară de creștinism], atunci zice: „Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii” (Romani 12, 18); iar despre cei de o

credință, zice: „în iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă”. Acolo cere numai ca să nu ne luptăm, nici să urâm sau să disprețuim, ci să fim în pace; aici cere însă de a ne și iubi, și încă cu dragoste frățească să ne iubim. „Dragostea să fie nefățarnică, caldă, îndoită, sporită în cel mai înalt grad, cu alte cuvinte dragoste fierbinte. Ce folos dacă tu iubești fără vicleșug, însă nu iubești cu căldură?”. De aceea și zice: „Cu dragoste frățească unul pe altul iubind”, adică, „iubește; însă cu căldură, să iubești. Nu aștepta ca să fii iubit de altul, ci tu aleargă spre acela, apucă tu mai înainte decât el, căci astfel vei culege tu mai întâi rodul dragostei aceluia”. După ce spune cauza pentru care avem datoria de a ne iubi unii pe alții, mai departe spune și cum ar rămâne nemișcate cele ale dragostei; pentru care și adaugă: „Cu cinstea unul pe altul mai mare făcând”. Numai astfel vine prietenia și dragostea, și odată venită în acest mod, rămâne pentru totdeauna. Nimic nu face prietenia mai ușoară, ca a căuta cineva să biruiască cu cinstea pe aproapele său. De aici se naște nu numai dragostea, ci și o cinste mai mare. Cele vorbite mai înainte vin din dragoste, însă dragostea vine din cinstea și valoarea acordată aproapelui, precum și cinstea vine din dragoste. După aceea el nu pretinde numai ca să cinstim pe alții, ci și ceva mai mult, zicând: „La sânghință, nu pregetați” (12, 11), căci și aceasta naște dragostea, când o dată cu cinstea vom arăta și îngrijire, fiindcă nimic nu face să fie cineva iubit mai mult decât cinstea și îngrijirea pe care le arată către alții.

Nici nu este de ajuns numai de a iubi; ci trebuie de a arăta și cinste celor iubiți, precum și a avea grijă de ei, sau mai bine zis, tot din iubire vin și acestea, după cum și iubirea se înfierbântă prin cinste și îngrijire, așa că sunt edificatoare una alteia. Căci sunt mulți care în gândul lor iubesc, însă când este nevoie, nu dau mână de ajutor. De aceea Apostolul din toate părțile clădește dragostea. Și cum am putea fi sânghințoși?

„Cu duhul fiți fierbinți”, zice. Privește, cum el pretutindeni cere silință, căci n-a zis numai „să dăruiți”, ci a adăugat: „întru nevicleșug”, adică cu îmbelșugare, nici numai „să cârmuiți”, ci „întru osârdie”, nici numai „să miluiți”, ci a adăugat: „întru bunăvoință”; nu numai „să cinstiți”, ci să aveți voi întâietatea în a cinsti; nu numai „să iubiți”, ci fără fățarnicie; n-a zis numai „fugind de rău”, ci „urând răul”, nici numai „să faceți binele”, ci „lipindu-vă voi de tot lucrul bun”, nici „fiți osârduitori”, ci a adăugat imediat „cu sânghință”, și nici „să aveți duh”, ci să fiți „cu duhul fiți fierbinți”, adică să fiți fierbinți și mereu treji.

Dacă vei avea toate cele spuse mai înainte, vei atrage duhul; și când el va rămâne pe lângă tine, te va face destoinic spre acelea, și toate care purced de la duhul și de la dragoste vor fi ușoare, căci din toate părțile tu ești înfierbântat. Nu vezi taurii care poartă pe spate semnul fierului roșu cu care au fost însemnați, cât sunt de grozavi și de nesuferiți pentru toți? Tot așa și tu vei deveni nesuferit diavolului, dacă din toate părțile vei avea cu tine văpaia duhului și a dragostei.

„Domnului slujiți”. Prin toate cele arătate până acum, noi vom putea sluji Domnului. Câte ai face fratelui tău, asupra stăpânului se răsfrâng; și întrucât acela a avut binefaceri de la tine, pe aceiași măsură și se va socoti răsplata.

Ei bine, ai văzut unde a înălțat el cugetul celui ce face acestea?

Mai departe, arătând cum s-ar putea aprinde văpaia duhului, zice: „Bucurați-vă în nădejde; în suferință fiți răbdători; la rugăciune stăruțiți” (12, 12).

Toate acestea sunt elemente ce contribuie la ațâțarea focului aceluia. Fiindcă mai înainte el a cerut risipa banilor în milostenii, osteneala trupurilor, îngrijire, sânghință și învățătură, și toate celelalte grele și cu anevoie de purtat, de aceea aici el mângâie, iarăși pe cel ce luptă, cu dragostea, cu duhul, cu speranța, fiindcă nimic nu poate face sufletul omenesc atât de curajos și de dârz, ca o speranță bună. Dar chiar mai înainte de bunurile nădăjduite, el dă și un alt premiu. Fiindcă speranța era pentru cele viitoare, zice: „în suferință fiți voi răbdători”. Și într-adevăr, că

mai înainte de cele viitoare, adică chiar în viața prezentă, omul își agonisește un mare bun din scârbe și necazuri, căci devine încercat și răbdător în încercările vieții. După aceasta și un alt ajutor ne procură, zicând: „la rugăciune stăruiți”.

Când și dragostea face lucrul ușor, și duhul ajută, și speranța ușurează, când necazul te face mai încercat și mai destoinic de a suferi totul cu bărbăție, și când împreună cu acestea mai ai și o altă armă, adică rugăciunea și ajutorul căpătat prin ea, ce ar mai putea fi greu de îndeplinit din cele poruncite? Nimic. Ai văzut cum din toate părțile el a înțepenit bine pe luptător, și cum a arătat că toate cele poruncite sunt foarte ușor de îndeplinit? Apoi gândește-te cum se vorbește despre milostenie, sau mai drept vorbind, nu despre milostenia simplă, ci de milostenia dată sfinților.

Mai sus spunând: „Cel ce miluiește, întru bunăvoință”, prin aceasta a deschis mâna tuturor; iar aici el vorbește de credincioși. Pentru aceea și adaugă, zicând: „Faceți-vă părtași la trebuințele sfinților” (12, 13).

Nu spune: „Procurați-le cele de trebuință”, ci „Faceți-vă părtași la trebuințele sfinților”, arătând prin aceasta că ei mai mult iau decât dau, și că faptul acesta este un fel de negoț, căci a fi părtaş înseamnă a lua parte la câștig. Contribui tu cu bani? Dar și aceia contribuie prin curajul și prin rugăciunile lor către Dumnezeu pentru tine. „Iubirea de străini urmând”. N-a zis „făcând, sau lucrând”, ci „urmând”, învățându-ne pe noi de a nu aștepta ca să vină la noi cei ce au nevoie de ajutorul nostru, ci noi să alergăm după ei și să-i urmărim în nevoile lor.

Așa a făcut Lot, așa a făcut Avraam, căci acesta din urmă în acest scop și-a petrecut o zi întregă așteptând un asemenea vânat prețios, iar când l-a văzut, a și alergat întru întâmpinarea lui, și după ce i s-a închinat până la pământ, a zis: „Doamne, de am aflat har înaintea ta, să nu treci pe lângă sluga ta” (Facere 18, 3). El nu a făcut după cum facem noi, văzând un străin sau un sărac, încruntând sprâncenele, necrezându-i vrednici nici măcar de a le răspunde la complimentele ce ni le fac, și chiar dacă după nenumărate rugăminți ne înduplecăm a le da ceva, apoi poruncim slugii de a le da un ban și cu aceasta credem că am făcut totul. Nu așa însă a făcut acela, ci el mai întâi și-a luat rolul de rugător și slugă, deși nici nu cunoștea pe cine urmează să primească în cortul său. Noi, deși știm bine că vom primi pe Hristos, totuși nici așa nu ne facem mai blânzi, căci iată acela se roagă și se închină înaintea noastră, iar noi batjocorim pe cel ce se apropie de noi. Acela a îngrijit de oaspeți, și împreună cu femeia sa a făcut totul pentru primirea lor, pe când noi nu facem aceasta nici măcar prin slugile noastre.

Dacă poate ai voi să vezi și masa ce a întins-o oaspeților lui, ai vedea și aici multă osârdie din partea lui; iar osârdia aceasta nu era atât prisosința bucatelor puse înaintea lor, pe cât era bogăția intenției lui. Câți bogați erau în acel timp? Și totuși nici unul n-a făcut ca Avraam. Câte văduve erau în Israel pe timpul lui Ilie? Și totuși nici una n-a ospătat pe Ilie. Câți bogați iarăși erau pe timpul lui Elisei? Și cu toate acestea singură sunamiteanca a cules rodul ospitalității, după cum și Avraam atunci, care pentru dărnicia și bunăvoința ce a arătat este vrednic de admirat, mai ales că nici nu știa cine erau cei ce veniseră la el, și totuși el a fost gazdă acelor străini. Deci nici tu să nu descoși pe cel ce vine la tine, căci îl primești pentru Hristos.

Dacă veșnic vei cerceta pe cel ce-ți cere ospitalitate, de multe ori vei trece cu vederea chiar și pe cel vrednic de îngrijire, și din această cauză vei pierde plata. Deși chiar cel ce primește pe unul care poate nu este bun, și totuși pentru aceasta nu este acuzat, ci are încă și plată. „Cine primește prooroc în nume de prooroc plată de prooroc va lua” (Matei 10, 41), zice, pe când cel ce cercetează zadarnic va trece cu vederea chiar pe bărbatul vrednic și minunat, și va da seamă de

aceasta. Deci nu cercetează viața și faptele celui ce are nevoie de ajutorul tău, căci este cea mai de pe urmă moșcie, ca pentru o pâine ce-i dai să-i cercetezi întreaga lui viață. Dacă el este ucigaș de oameni, dacă este tâlhar sau altul asemenea, oare nu ți se pare vrednic de o bucată de pâine sau de câțiva bănuși? Dar iată că Stăpânul tău face ca soarele să răsară pentru el; și tu îl crezi nevrednic chiar de hrana de toate zilele?!

Dar eu pe lângă acestea voi mai adăuga și altceva: chiar dacă ai ști foarte bine că omul acela este încărcat de mii de rele, și nici atunci nu vei avea vreo îndreptare, lipsindu-l de hrana zilnică. Într-adevăr că și tu ești rob al celui ce zice: „Nu știți, oare, fiii cărui duh sunteți” (Luca, 9, 55)? Ești și tu rob, zic, al Celui ce slujea pe cei ce aruncau cu pietre asupra Sa, și Care mai ales S-a și răstignit pentru ei. Să nu-mi spui că săracul care îți cere milostenie a ucis pe un altul, căci chiar de ar urma ca să te omoare și pe tine, totuși nici atunci nu ești îndreptățit de a-l trece cu vederea. Fiindcă și tu ești ucenic al Celui ce S-a răstignit și a pățimit, al Celui ce dorea mântuirea celor ce-L răstigniseră, al Celui ce zicea chiar când se găsea răstignit pe cruce: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac” (Luca, 23, 34). Ești robul Aceluia Care S-a purtat cu blândețe către cel ce-L lovise, a Aceluia Care a încununat pe cel ce-L batjocorise pe cruce. Și ce ar putea fi deopotrivă cu această bunătate? Fiindcă la început amândoi tâlharii Îl batjocoreau, El cu toate acestea unuia dintre ei i-a deschis raiul. Și lăcrimează pentru cei ce urmau a-L ucide, și se tulbura și neliniștea văzând pe cel ce urma să-L vândă, nu pentru că urma a fi răstignit, ci pentru că acela se pierdea. Se tulbură, deci, pentru că știa mai dinainte că acela se va spânzura, și se neliniștea de osânda lui după spânzurare. Și deși cunoștea răutatea și viclenia lui, totuși până în ceasul cel de pe urmă l-a răbdat, și nu numai că nu l-a respins, ci încă l-a și sărutat pe el, trădătorul.

Stăpânul tău sărută pe trădător și primește cu veselie pe buze pe cel ce urma a-i vărsa imediat cinstitul Său sânge, și tu nu învrednicești pe sărac nici cu o pâine? Și nu te îngrijești de legea pe care a așezat-o Hristos? Prin acestea El a arătat că nu numai pe cei săraci, dar chiar și pe cei ce ne duc la moarte nu trebuie a-i disprețui. Să nu-mi spui că „cutare mi-a pricinuit rele”, ci gândește-te ce a făcut Hristos cu Iuda înainte de a fi răstignit, prin sărutarea prin care urma să fie vândut, voind prin aceasta a îndrepta pe vânzător. Și privește cu câtă modestie îi vorbește: „Iudo, cu sărutare pe Fiul Omului vinzi?” (Luca 22, 48). Pe cine nu ar fi mișcat, pe cine nu ar fi înduioșat acest glas? Pe care fiară sălbatică nu ar fi îmblânzit? Pe care diamant nu l-ar fi sfărâmat asemenea voce? Dar pe ticălosul acela nu l-a mișcat deloc. Să nu-mi spui că „cutare a omorât pe cutare, și de aceea eu îl disprețuiesc”, căci de ar urma să înfigă chiar în tine cuțitul, și să-și mânjească dreapta sa în grumazul tău, tu totuși sărută acea mână dreaptă, fiindcă și Hristos a sărutat gura aceea care a uneltit sfârșirea Lui.

De aceea nici tu nu urî pe cel ce te dușmănește, ci lăcrimează și fie-ți milă de el, căci într-adevăr un astfel de om este vrednic de a fi plâns de noi. Noi suntem slugile Aceluia care a și sărutat pe vânzător. Nu vreau a înceta deloc de a vă vorbi de aceasta neconținut, și a vă spune cuvintele acelea, mai blajine decât sărutarea Celui ce le-a grăit. El n-a zis: „O, nebunule și plinule de răutate! O, vânzătorule! Această răsplată îmi dai pentru atâtea binefaceri?”. Însă cum? „Iudo”, punând aici numele lui principal, ceea ce este faptul unuia care jelește, care deșteaptă pe altul, iar nu faptul unuia ce este mâniat. Și nu zice: „vinzi cu sărutare pe dascălul tău și pe Stăpânul tău, și pe binefăcătorul tău”, ci „pe Fiul Omului”? Chiar dacă n-ar fi fost dascălul și Stăpânul tău, totuși pe Cel ce se poartă cu tine cu atâta blândețe, pe Cel ce se arată către tine atât de sincer, încât te-a sărutat chiar în timpul vânzării Lui, când tu prin sărutare dăduseși semnul vânzării, pe Acesta Îl vinzi? Binecuvântat ești, Doamne! Căci câte exemple nu ne-ai dat Tu nouă de smerenie și de

neviclenie! Către Iuda așa s-a arătat, însă nu tot așa oare și către cei ce veniseră înarmați cu săbii, ciomege și cu făclii?

Și ce ar putea fi mai blajin și mai blând decât cuvintele grăite de El aceloră? Căci deși ar fi putut să facă lesne ca toți aceia să dispară deodată dintre cei vii, cu toate acestea nimic n-a făcut, ci cu multă bunătate și blândețe vorbește cu ei, zicându-le: „Ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și cu ciomege, ca să Mă prindeți” (Matei 26, 55). Și aruncându-i oarecum la pământ, fiindcă rămăseseră toți în nesimțire, El de bună voie S-a predat, și a răbdat văzând pe cei ce-I legau sfintele Lui mâini, deși putea ca deodată să zguduie totul și să arunce jos. Dar tu, chiar și după toate aceste exemple, te porți cu sălbăticie către sărac, care deși poate este vinovat de mii de rele, totuși foamea și goliciunea lui ar fi de ajuns a mișca chiar sufletul cel mai împietrit. Tu stai față de cel sărac ca o fiară sălbatică, imitând furia leilor; și deși leii niciodată n-ar gusta din trupurile moarte, tu însă văzând mutilat de multe rele trupul lui, te arunci asupra lui zăcând jos la pământ, și-l sfășii prin batjocuri, și adaugi necazuri peste necazuri, și pe cel ce s-a refugiat la liman tu îl împingi și-l izbești în stâncă, și-i pregătești un naufragiu mai grozav decât celor de pe mare. Și cum vei mai zice lui Dumnezeu: „Miluiește-mă”? Cum vei mai cere iertarea păcatelor batjocorind pe cel ce cu nimic nu ți-a greșit ție, și-i ceri socoteală de sărăcia și de lipsa lui, întrecând fiarele cu sălbăticia ta? Acelea cel puțin, când sunt silite de pânțece, se ating de hrana legiuită lor, pe când tu, deși nimic nu te împinge și nici nu te silește, sfășii pe fratele tău, mușcându-l și scuipându-l, deși nu cu dinții, ci cu cuvintele, care de multe ori sunt mai groaznice decât toate mușcăturile.

Cum, deci, vei mai primi tu Sfânta Jertfă, când îți mânjești limba cu sânge omenesc? Cum vei întâmpina pe altul cu „Pace ție!”, când gura îți este încărcată de război asupra lui? Cum te vei bucura de hrana simțită, când gura îți este plină de atâta venin? Nu voiești a alina sărăcia; de ce atunci o mai înjosești? Nu voiești a ridica pe cel căzut; de ce atunci să-l mai dobori? Nu voiești să împrăștii scârba; de ce încă să o mai întinzi? Nu voiești să dai câțiva bani; de ce atunci să mai și batjocorești cu cuvinte proaste? Nu ai auzit ce pedeapsă vor lua cei ce nu hrănesc pe săraci, la ce osândă sunt condamnați? „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui” (Matei 25, 41). Deci, dacă cei ce nu hrănesc pe săraci vor fi pedepsiți atât de mult, dar încă cei ce pe lângă faptul că nu-i hrănesc îi mai și batjocoresc? Ce osândă nu vor suferi, ce pedeapsă a gheenei nu vor simți atunci?

Deci, iubiților, pentru ca nu cumva să aprindem asupra noastră atâtea rele, să îndreptăm această boală urâcioasă, pe cât timp suntem stăpâni pe noi înșine, și să punem frâu limbii, ca nu numai să nu mai batjocorim pe cel sărac, ci încă să-l mângâiem și cu vorbele, și cu faptele, ca astfel să ne putem agonisi și noi milă mare din partea lui Dumnezeu și să putem nădăjdui la bunătățile cele făgăduite. Căroră fie ca toți să ne învrednicim, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine a aduce împreună-slăvire Tatălui și Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Nu trebuie a răsplăti răului cu răul]

„Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, binecuvântați-i și nu-i blestemați” (Romani 12, 14). După ce i-a învățat cum trebuie a se purta unii cu alții, și după ce a legat unificator mădularile trupului, la urmă îi așează ca în linie de luptă fața de cei de dinafară, cu care ocazie arată cât de ușoară este lupta. Precum cineva, care nu poate face nici o faptă organizată pentru ai săi, cu greu va putea să facă ceva pentru alții, sau să organizeze cele ale străinilor, tot așa și cel ce are o bună experiență în acestea, cu multă ușurință le va face față de străini. De aceea și Pavel, pășind înainte pe calea aleasă, după toate cele spuse până aici adaugă și aceasta: „Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”. N-a zis: „să nu vă purtați cu răutate, sau să vă răzbunați”, ci a cerut mai mult decât acestea. A nu fi cu răutate, sau a nu căuta răzbunare asupra altuia, este desigur actul unui filosof. Însă a binecuvânta pe cei ce ne prigonesc este faptul unui înger. Și după ce spune:

„binecuvântați”, adaugă imediat: „și nu blestemați”, adică să nu facem și noi precum ei; să nu facem aceasta din urmă, ci numai pe cea dintâi, fiindcă cei ce ne alungă pe noi sunt pricinuitori ai plății ce ni se va da. Dacă tu privighezi, pe lângă plata ce o vei avea, îți vei procura și o altă plată. Acela îți va procura plată prin faptul că te persecută, iar tu îți vei procura plată sie-ți pentru binecuvântarea lui, în loc de blestem; căci prin aceasta tu ai dat dovada cea mai mare de dragoste către Hristos. După cum cel ce blestemă pe persecutor arată că nu se bucură mult suferind persecuțiile pentru Hristos, tot așa și cel ce binecuvintează pe cel ce-l prigonește dă dovadă de o mare dragoste față de Hristos. Deci, tu să nu-l defaimi, ca nu cumva tocmai el, persecutorul tău, să culegă plata cea mai mare. Mai mult încă, și pe el îl vei învăța că faptul acesta este al bunăvoinței tale, iar nu silit; că este fapt de sărbătoare și veselie, iar nicidecum de întristare. De aceea și Hristos zicea: „Fericiți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mișcând din pricina Mea” (Matei 5, 11). De aceea și apostolii se întorceau bucurându-se, nu numai deoarece au auzit rele, ci pentru că au fost și bătuți. Dar împreună cu acestea tu vei mai câștiga și altceva nu mic, anume aceea că îi vei uimi pe persecutorii tăi, și prin fapte îi vei învăța și pe dânșii că tu călătorești spre o altă viață. Când ei te vor vedea bucurându-te și săltând pentru că suferi rele, vor cunoaște lămurit prin fapte că tu ai mai mari speranțe decât cele prezente; pe când dacă nu faci așa, ci plângi și te tânguiești, de unde vor putea ei cunoaște că tu aștepti o altă viață? Pe lângă aceasta, vei mai reuși și în altceva; anume că dacă te vor vedea că tu nu te întristezi de persecuțiile și batjocorile lor, ba încă îi și binecuvintezi, atunci vor înceta de a te mai alunga.

Privește, deci, câte bunuri se nasc de aici: și tu ai o plată mai mare, dar și ispita este mai mică; și acela va renunța de a te mai prigoni, și Dumnezeu Se va proslăvi, iar înțelepciunea ta va fi o învățătură către evlavie pentru cel rătăcit. De aceea El ne-a poruncit a răsplăti cu binele, nu numai pe cei ce ne batjocoresc, ci și pe cei ce ne prigonesc, și prin fapte ne oprimă. Aici El ne-a poruncit a binecuvânta; mai departe însă, suntem sfătuiți de a le face bine chiar și prin fapte. „Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng” (12, 15).

Fiindcă se poate ca cineva să binecuvinteze și să nu blesteme, și cu toate acestea asemenea fapte să nu fie făcute din dragoste, de aceea el voiește să fie aprins în noi focul dragostei. De aceea a adăugat și aceasta, ca nu numai să binecuvântăm, ci să și compătimim cu dânșii, dacă i-am vedea vreodată căzuți în nenorocire. „Așa este”, zici tu; „a se întrista cineva și a plânge cu cei ce plâng este drept, și cu drept cuvânt a poruncit a face aceasta; însă pe cealaltă de ce a mai poruncit-o, câtă vreme nu este vreun lucru mare?”. Dar tocmai faptul de a te bucura cu cei ce se bucură necesită un suflet mai înalt decât de a plânge cu cei ce plâng. Aceasta o face însăși firea, și nimeni nu este atât de împietrit ca să nu plângă pe cel ce este în nenorociri; pe când tocmai aceia au nevoie de un suflet bărbătos, adică nu numai de a nu invidia pe cel ce prosperă în afacerile

sale, ci încă de a se și bucura. De aceea și Apostolul acest fapt l-a arătat mai întâi, fiindcă nimic altceva nu întărește dragostea dintre oameni atât de mult ca faptul de a ne împărtăși bucuriile și supărările unii altora.

Deci dacă tu te găsești departe de rele și necazuri, aceasta să nu te facă să rămâi fără simpatie și fără compătimire față de cel necăjit. Căci aproapelui tău, suferind rele, tu îi ești dator a împărtăși nenorocirea lui. Așadar, împărtășește-te de lacrimile lui, ca să-i ușurezi greaua tristețe; împărtășește-te de bucuria lui, ca să-i înrădăcinezi veselie în sufletul lui mâhnit și ca să-i întărești puternic dragostea alinătoare. Mai înainte de el, ție însuți îți ești de folos, căci prin lacrimi tu te vei face mai milostiv, iar prin faptul că te bucuri împreună cu el atunci când se bucură, adică atunci când prosperă în ale sale, tu te cureți de orice invidie și ură.

Acum tu gândește-te și la blândețea și ușurința cuvintelor lui Pavel. El n-a zis: „împrăștie sau alungă nenorocirea lui”, ca nu cumva să răspunzi de multe ori că este peste putință, ci a poruncit ceea ce este mai ușor de făcut, și în care tu singur ești stăpân. Dacă tu nu poți să alungi relele, cel puțin contribuie cu lacrimi, și atunci ai alungat o mare parte din ele. Dacă nu poți să sporești bunăstarea aproapelui, cel puțin contribuie cu bucuria, și atunci ai adăugat mult la bunăstarea lui. De aceea, el ne îndeamnă nu numai de a nu invidia pe altul, ci încă mai mult, anume de a ne și bucura, ceea ce e mai mult decât a nu invidia.

„Cugetați același lucru unii pentru alții; nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite” (12, 16).

Și de astă-dată pune multă silință în recomandarea umilinței, cu care și-a început cuvântul.

Fiindcă era natural ca ei să fie îngâmfați și înfumurați, atât prin valoarea cetății în care se găseau, cât și din multe alte împrejurări, de aceea și Apostolul neconținut critică aceasta boală și moderează îngâmfarea. Nimic nu poate sfâșia trupul Bisericii atât de mult ca mândria. Dar ce înseamnă „Cugetați același lucru unii pentru alții”? Ți-a intrat un sărac în casă? Îndreaptă-te spre el cu cugetul; nu te îngâmfa și nici nu adopta un aer de superioritate pentru bogăția ta, căci în Hristos nu există bogat și sărac, ci toți deopotrivă. Să nu te rușinezi pentru haina lui cea de dinafară, ci primește-l pentru credința lui cea dinlăuntru; și nici dacă-l vezi mâhnit și întristat, să crezi că ar fi nevrednic de tine a-l mângâia; și iarăși, nici dacă-l vezi prosperând, să roșești de a lua parte la plăcerea și bucuria lui, ci, ceea ce cugeti pentru tine însuți, cugetă și pentru acela, după cum și zice: „Cugetați același lucru unii pentru alții”. De pildă: te consideri pe tine a fi mare? Tot așa consideră-l și pe acela, îl consideri pe acela a fi mic și umilit? O asemenea hotărâre dă și pentru tine însuți, și atunci ai îndepărtat orice anomalie. „Dar cum ar fi aceasta cu putință?”, zici tu. Dacă vei alunga din tine ușurința și prostia. De aceea a și adăugat: „nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite”, adică: coboară-te la nimicnicia aceluia, conformează-te cu slăbiciunile lui, pleacă-te și nu te arăta neplăcut. Nu te smeri cu cugetul doar de formă, ci și ajută, întinde-i și mâna, iar aceasta nu pentru acela, ci pentru tine însuți, precum un tată purtând de grijă fiului, precum capul purtând de grijă trupului, după cum zice și în altă parte: „Aduceți-vă aminte de cei închiși, ca și cum ați fi închiși cu ei” (Evrei 13, 3).

Sub numirea de „smeriți”, de aici, el înțelege nu pe cei smeriți într-un mod oarecare, ci pe cei cu adevărat smeriți, pe cei nebăgați în seamă.

„Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți”. Adică, să nu vă credeți a fi întru totul destoinici, că nu ați mai avea nici o lipsă. De altfel, tot Scriptura zice în altă parte: „Vai de cei care sunt înțelepți în ochii lor și pricepuți după gândurile lor!” (Isaia 5, 21). Deci, și prin aceste vorbe iarăși surpă nesocotința lor, și le înfrânează îngâmfarea și mândria. Într-adevăr, nimic nu înfumurează și nimic nu desparte pe cineva de alții, ca ideea prostească de a se crede că el este desăvârșit și nu

are nevoie de nimeni. Însă Dumnezeu a ordonat ca noi să avem nevoie unii de alții. Chiar de ai fi înțelept, tu ai nevoie și de altul; iar de cumva crezi că nu ai nevoie, atunci singur te-ai făcut mai nesăbuit și mai nedestoinic decât toți oamenii. Un astfel de om singur s-a izolat de ceilalți oameni; este lipsit de orice ajutor, și în toate faptele lui păcătuiește, fără să se bucure de vreo îndreptare sau iertare din partea cuiva. Prin necugetarea sa el a întărit și pe Dumnezeu împotriva sa, și de aceea multe greșeli va face.

Este cu puțință, de multe ori, ca chiar cel înțelept să nu prevadă ceea ce trebuie, și, din contră, ca acela mai simplu și mai naiv să prevadă ceva din cele necesare, după cum de pildă s-a petrecut cu Moise și cu socrul său, cu Saul și cu sluga sa, cu Isaac și cu Rebeca. Să nu crezi că te înjosești având nevoie de altul, ci, dimpotrivă, faptul acesta te înalță și te face mai puternic, te face mai strălucit și mai în siguranță.

„Nu răsplățiți nimănui răul cu rău” (12, 17). Dacă tu defaimi pe altul care dă dovadă de zavistie, oare prin aceasta nu te-ai făcut singur răspunzător de aceeași vinovăție? Dacă el a făcut rău, de ce tu nu fugi de acel rău? Și privește cum Apostolul n-a făcut aici nici o deosebire între oameni, ci a stabilit o lege comună. El n-a zis: „să nu răsplătești cu rău pe cel credincios”, ci „nimănui”, adică nici elinului, nici celui păgân și întinat, cu un cuvânt nimănui, oricine ar fi acela.

„Purtați grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor. Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii” (12, 17, 18).

Aceasta este ceea ce și Hristos zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor” (Matei 5, 16), nu ca să viețuim pentru slavă deșartă, ci pentru ca să nu oferim altora nici un motiv de nemulțumire împotriva noastră. De aceea și zice Apostolul în altă parte: „Nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu” (I Corinteni 10, 32). Bine a făcut Apostolul când a zis „dacă se poate”, căci sunt și anumite împrejurări când nu este cu puțință, ca de pildă atunci când este vorba de evlavie, când lupta este pentru cei nedreptățiți.

Și ce te miră dacă Apostolul a dat această libertate față de ceilalți oameni, când o asemenea libertate a dat chiar și bărbatului sau și femeii, zicând: „Dacă însă cel necredincios se desparte, să se despartă” (I Corinteni 7, 15)? Ceea ce el zice, deci, prin pasajul de față, înseamnă: „cât depinde de tine, fă așa încât nimănui să nu dai pricină de război și luptă, nici iudeului, nici elinului; însă, dacă ai vedea undeva că evlavia este vătămată, atunci tu nu prefera înțelegerea înaintea adevărului, ci adoptă o atitudine de curaj chiar până la moarte. Și nici așa să nu te afli în război cu sufletul adversarului, și nici să nu disprețuiești credința lui, ci luptă-te numai cu faptele lui”. Aceasta este ceea ce el zice: „pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii”. Chiar de nu ar fi acela iubitor de pace, totuși tu nu-i umple sufletul de zbucium și amărăciune, ci fii prietenul lui de bună voie, după cum am zis; însă adevărul niciodată să nu-l trădezi.

„Nu vă răzbunați singuri vouă, iubitorilor, ci lăsați loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: «A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul»” (12, 19).

Cărei mâinii să lase loc? Mâniei lui Dumnezeu. Fiindcă cel nedreptățit mai cu seamă aceasta dorește să vadă cu ochii: răzbunarea nedreptății lui. Dorește, cu alte cuvinte, să se vadă răzburat; atunci tocmai aceasta i se dă din belșug. „Dacă tu nu te răzbuni singur, zice, Dumnezeu va fi Acela care te va răzbuna, El va pedepsi după cum trebuie. Dă-i voie, deci, Lui, să vină în apărarea ta”; căci aceasta înseamnă: „ci lăsați loc mâniei”.

Apoi, fiindcă a îndemnat îndeajuns, la urmă adaugă și mărturia extrasă din Sfânta Scriptură, în puterea căreia atrăgând mai mult pe auditori, le cere totodată și o mai înaltă filozofie, zicând:

„Deci, dacă vrăjmașul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui” (12, 20). Iar după acestea imediat adaugă: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele” (12, 21).

„Și ce spun eu – zice – că trebuie a păstra pacea? Iată că poruncesc încă mai mult: poruncesc chiar de a face bine vrăjmașului. Hrănește-l, zic, și adapă-l”. Apoi, fiindcă a poruncit un lucru foarte mare și greu de îndeplinit, a adăugat: „căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui”. Aceasta o zice Apostolul pentru ca și pe acela să-l înfrâneze cu groaza, și pe aceasta să-l facă mai binevoitor în fapta bună, prin nădejdea răsplății ce o va avea. Când cel nedreptățit este slab cu duhul, nu se gândește atât de mult la propriile sale bunuri, pe cât se gândește la pedeapsa celui ce l-a îndurerat pe el; iar pentru el nimic nu este atât de plăcut, ca a vedea pe dușmanul său pedepsit. Deci, ceea ce el dorește, aceasta îi și oferă de la început.

Iar după ce crede că furia l-a părăsit, îl îndeamnă spre lucruri mai înalte, zicând: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele”. Știa bine Apostolul că de ar fi dușmanul chiar fiară sălbatică, nu va mai rămâne în dușmănie când vede că i se dă pâine fiind flămând; în același timp și cel nedreptățit, chiar de ar fi de mii de ori nesăbuit și mic la suflet, totuși hrănind și potolind setea dușmanului, la urmă el însuși nu va mai dori pedeapsa aceluia. De aceea la urmă încurajându-se, nu mai amenință pur și simplu, ci vorbește de pedeapsa cea mai mare pe care o va lua acela; căci n-a zis: „îl vei pedepsi”, ci „vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui”. Apoi, laudându-l pentru acest fapt, zice: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele”, dându-ne de înțeles că nu trebuie a fi stăpâniți de ideea răzbunării, fiindcă a ține minte răul înseamnă a fi biruiți de rău.

Dar Apostolul nu a spus aceasta de la început, căci nu avea nici prilejul. Acum însă, după ce cel nedreptățit și-a deșertat toată mânia, adaugă zicând: „biruiește răul cu binele”, fiindcă și aceasta este o biruință. Și cel ce se luptă fizic, atunci mai cu seamă biruiește, când nu se aruncă asupra adversarului, spre a căpăta răni, ci când apărându-se își face adversarul să-și consume puterile în aer. Și astfel nici el nu va fi rănit în acea luptă, totodată și puterea adversarului va fi cu totul doborâtă. Același lucru se întâmplă și cu insultele. Când tu ai răspuns cu batjocură la batjocură, ai fost biruit, nu de oameni, ci, ceea ce este mai rușinos, ai fost biruit de patima mâniei, care stăpânește pe omul lipsit de libertate; iar dacă ai tăcut, atunci, pe lângă faptul că ai biruit, ai câștigat și trofeul fără nici o osteneală, și în același timp vei avea pe cei mulți de partea ta, care te vor încununa și vor cunoaște clar neadevărul și nedreptatea batjocorii suferite.

Cel ce răspunde batjocorii, este de toți considerat că răspunde ca unul ce este atins acolo unde-l doare, și deci singur lasă a se înțelege bănuiala că are cunoștință de cele ce se vorbesc despre el, pe când dacă el râde de cele ce i se atribuie, prin râs a doborât părerea ce îi era contrară. Dar dacă voiești să ai o dovadă evidentă a celor pe care le spun, întrebă chiar pe adversar: când este el mai mult supărat? Când, fiind înfierbântat de mânie, tu îi răspunzi cu batjocuri, sau atunci când el batjocorindu-te, tu râzi de dânsul? Desigur că atunci când nu iei în considerare insultele lui. Nu atât este el mulțumit și încântat că nu i s-a răspuns la aceste insulte, pe cât este de mâhnit că nu poate să se atingă de tine. Nu vedeți voi pe cei înfuriați de mânie cum nu fac atâta caz de rănilor și cum se aruncă cu cea mai mare furie asupra adversarului, căutând în tot felul, mai rău ca porcii sălbatici, să-l rănească, și cum mai mult aceasta urmăresc, decât să se apere pentru a nu pătimi ceva? Deci, când tu îl vei lipsi de aceea ce el dorește în special, atunci l-ai lipsit de

totul, l-ai disprețuit cu desăvârșire, l-ai arătat că este vrednic de dispreț, că este mai mult un copil decât un bărbat destoinic.

Tu atunci vei căpăta aprobarea tuturor, precum un filosof, iar pe acela îl vei arăta lumii ca o fiară sălbatică. Aceasta să o facem și când suntem loviți, anume când vrem să lovim pe adversar și să-i dăm lovitura cea mai grea; să-i întoarcem, zic, și obrazul celălalt, și atunci i-am provocat mii de răni. Căci cei ce pe tine te aplaudă atunci și te admiră, pentru el sunt mai groaznici decât cei ce l-ar bate cu pietre. Înaintea acelora și cugetul lui îl va muștra, și-l va tortura grozav, și, ca și cum ar fi suferit cea mai mare rușine, el va pleca abătut și rușinat. Dacă poate aștepți și slava celor mulți, atunci și de aceasta te vei bucura. De altfel, noi cu toții avem simpatie față de cei ce pățimesc pe nedrept; dar dacă vedem că ei nici măcar nu se apără, ba chiar se și expun loviturilor, atunci nu numai că simțim milă față de ei, ci încă îi și admirăm.

De aceea mi-a venit acum, iubiților, a plânge, căci noi, care putem să ne apărăm de acest păcat, dacă am da ascultare legilor lui Hristos, noi, care am putea să fim liniștiți și în această viață, iar în cea viitoare să ne bucurăm de bunurile făgăduite nouă, cădem totuși din amândouă, neascultând de cele spuse de Hristos, și bătându-ne capul cu cele de prisos. Căci Hristos, ceea ce a legiuit, în folosul nostru a legiuit, învățându-ne care anume fapte ne fac slăviți, și care iarăși ne fac necinstiți. Dacă faptul acesta ar fi fost înjositor și i-ar fi făcut de răs pe ucenicii Lui, nu ar fi poruncit așa ceva; însă, fiindcă tocmai aceasta ne face mai străluciți decât toți, anume că auzind că suntem vorbiți de rău, nu vorbim și noi rău, că făcându-ni-se rău de către alții, nu le facem și noi rău, – de aceea a poruncit astfel. Deci, dacă a nu răsplăti răul cu rău este o mare virtute, cu atât mai mare este a vorbi de bine pe cei ce ne defaimă, a lăuda fiind batjocoriți, a face bine celor ce ne urăsc. De aceea, El a orânduit și acestea.

El cruță pe ucenicii Săi și știe bine ce anume poate face pe cineva mare sau mic. Deci, dacă El și cruță, și știe în același timp, de ce atunci te cerți cu Dânsul, voind a păși pe altă cale? Căci a birui prin faptul că ai făcut rău, aceasta este una din legile diavolești. De aceea în luptele olimpice, ce sunt consfințite diavolului, astfel biruiesc toți cei ce se luptă. Însă nu la fel se întâmplă în competiția lui Hristos; nu aceasta este legea cununilor acordate, ci cu totul din contră, căci Hristos a legiuit să fie încununat nu cel ce lovește, ci cel lovit, nu cel ce atacă, ci cel atacat. Astfel este competiția lui Hristos; aici totul este rănduit invers, așa că nu numai în biruința propriu-zisă, ci și în modul biruinței minunea se arată mai mare. Când armele biruinței sunt venite din altă parte, atunci se învederează că în acea parte este cauza biruinței. Aceasta este puterea lui Dumnezeu, acesta este competiția cerului, aceasta este priveliștea îngerilor. Știu bine, iubiților, că acum după aceste vorbe v-ați încălzit, și v-ați înmuiat mai mult decât ceara, însă plecând de aici, veți da totul uitării, veți lepăda totul. De aceea sunt mâhnit, fiindcă nu arătăm prin fapte ceea ce ni se spune în Sfintele Scripturi, deși prin aceasta noi vom câștiga bunurile cele mai mari. Dacă noi am fi blânzi și îngăduitori, am putea fi neînvinși de nimeni, și nici un om, fie mare sau mic, n-ar putea să ne vatăme vreodată. Dacă cineva te-ar vorbi de rău, pe tine nu te vatămă întru nimic, în timp ce prin acest fapt pe sine însuși s-a vătămat; dacă te-ar nedreptăți, iarăși vătămarea cade asupra lui. Nu vezi tu oare și în tribunale, cum cei nedreptățiți sunt luminoși la față și vorbesc în toată libertatea, cu mult zel și curaj, pe când cei ce au nedreptățit stau de regulă cu ochii în pământ și sunt cuprinși în inima lor de rușine și de frică? Și ce spun eu de acuzare și nedreptate? Chiar de ar ridica cuțitul asupra ta, chiar de l-ar înfige în gâtul tău și și-ar mânji mâna lui dreaptă, totuși pe tine cu nimic nu te va vătăma, ci pe el însuși se sfâșie. Pentru aceasta ar putea mărturisi cel care a fost dintâi ucis de mână frățescă. Acela s-a

dus către limanul cel liniștit și a câștigat slava nemuritoare, pe când fratele său, Cain, a trăit o viață mai ticăloasă decât orice moarte, gemând și tremurând întruna, și purtând în trupul lui vinovăția faptului săvârșit.

Deci să nu râvnim viața acestuia, ci pe a aceluia. Cel ce pătimește rău din partea altuia, acel rău nu are loc să stea întru el, fiindcă nu el l-a născut, ci, primindu-l din altă parte, el a făcut binele prin răbdarea avută, pe când cel ce a făcut răul are în sine izvorul răului. Oare nu era Iosif în temniță, iar desfrânata aceea, care-l dorea trupește, nu stătea ea în casă strălucită și vestită? Deci cine ai fi voit tu să fii, dintre aceștia doi? Și să nu-mi spui de răsplată, ci cercetează faptele prin sine, și atunci desigur că ai prefera să stai în temniță cu Iosif decât în casa cea strălucită a acelei desfrânate. Dacă ai voi să te uiți drept în sufletul amândurora, ai putea vedea atunci sufletul aceluia în toată libertatea și plin de curaj, pe când pe al egiptencei l-ai vedea în mare strâmtorare, în frică și neliniște, rușinat și umilit, căci deși părea că ea biruise, totuși aceea numai biruință nu fusese.

Știind acestea, iubitorilor, să ne pregătim de a pătimi rele, pentru ca astfel să scăpăm de a pătimi rele, și să ne învrednicim de bunurile viitoare, căroră fie a ne învrednici cu toții prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cade slava Tatălui și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Despre dragostea desăvârșită]

„Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri” (Romani 13, 1).

Despre această problemă vorbește mult Apostolul și în alte epistole ale sale, supunând pe cei cârmuiți cârmuitorilor, după cum supune și pe slugi stăpânilor. Aceasta o face ca să arate că Hristos a introdus legile Sale nu cu scopul de a răsturna ordinea obștească a statului, ci în scop de mai bună îndreptare, și totodată ne învață să nu ne implicăm în lupte prostești și prisositoare. Sunt de ajuns intrigile și certurile ce sunt pricinuite de adevăr și dreptate, și prin urmare nu trebuie să ne adăugăm singuri ispite și tulburări. Dar acum ia seama cum Apostolul a vorbit despre acestea tocmai la timpul potrivit. Într-adevăr, că după ce mai înainte ne-a cerut o mare cugetare, și după ce ne-a pregătit de a fi folositori și dușmanilor, ca și prietenilor, și celor ce sunt în strâmtorare, ca și celor ce se găsesc în îmbelșugare, și celor ce au nevoie, ca și celor ce nu au, și cu un cuvânt ne-a făcut de a fi folositori tuturor fără excepție; după ce în fine ne-a îndrumat spre acea viață pe măsura îngerilor, căci ne-a depărtat de mânie și a înfrânat ușurătatea și prostia care ne pasc adeseori, iar prin toate acestea ne-a limpezit cugetul, iată că la urmă vine și introduce și acest sfat prielnic și folositor. Dacă cei nedreptățiți trebuie a răsplăti cu bine pe împilătorii lor, apoi cu atât mai mult e demn de a se supune celor ce le fac bine.

Însă aceasta Apostolul o pune cam pe la sfârșitul sfatului pe care-l dă; acum el nu ne pune înainte astfel de raționamente, ci numai datoria pe care o avem de a face acestea. El arată că porunca aceasta este dată tuturor fără excepție, și preoților, și monahilor, iar nu numai celor din lume, și de aceea chiar de la început a proclamat acest principiu, zicând: „Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri”, adică chiar de ar fi Apostol, sau Evanghelist, sau profet, sau orice, căci o

astfel de supunere nu jignește întru nimic evlavie. Și nu zice pur și simplu „să asculte”, ci „să se supună”. Dreptul principal al unei astfel de legiuri este al lui Dumnezeu; de aceea și pune înaintea credincioșilor acest raționament drept, că aceasta este poruncită de Dumnezeu: „Că nu este stăpânire, zice, fără numai de la Dumnezeu”. Dar ce spui? Așadar orice stăpânitor este hirotonisit și așezat de Dumnezeu în slujba de stăpânitor? „Nu am spus aceasta – zice – și nici că este vorba de fiecare dintre stăpânitori; ci deocamdată eu vorbesc de faptul în sine. A fi stăpâniri, și unii să stăpânească, iar alții să fie stăpâniți, toate acestea nu se petrec în lume la voia întâmplării, nu se perpetuează printre popoare ca niște valuri de mare purtate de vânt încoace și încolo, ci toate sunt lucrarea lui Dumnezeu și a tainicei Lui înțelepciuni”.

De aceea nici n-a zis că „nu este stăpânitor, decât numai de la Dumnezeu”, ci vorbește de lucrul de sine, zicând: „că nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu, și stăpânirile care sunt rânduite”. Așadar, ca și acolo unde zice un înțelept că: „De la Dumnezeu se dă bărbatului femeie” (Proverbe 19, 14) tot acela zice că și nunta a făcut-o Dumnezeu și că El este Cel ce unește bărbat cu femeie, deși vedem pe mulți care se unesc unii cu alții în rău, și nu în puterea Tainei Nunții, și acest fapt noi nu-l atribuim lui Dumnezeu. Dar după cum a zis Hristos: „N-ați citit că Cel ce i-a făcut de la început i-a făcut bărbat și femeie? Și a zis: Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa, și se va lipi de femeia sa, și vor fi amândoi un trup” (Matei 19, 4-5), tot așa și acel înțelept, explicând, zicea că de la Domnul i se dă bărbatului femeie. Dar fiindcă egalitatea în cinste de multe ori atrage după sine sfadă și luptă, de aceea Dumnezeu a făcut multe stăpâniri și multe supuneri în același timp: ca de pildă între bărbat și femeie, între fiu și părinte, între cel bătrân și cel tânăr, între rob și slobod, între dascăl și ucenic, între stăpânitor și stăpâniți. Și de ce să te minunezi că așa se petrece cu comunitățile omenești, când vedem că același lucru l-a făcut și cu trupul nostru? Fiindcă nici aici El n-a făcut deopotrivă în cinste toate mădularele, ci pe unele le-a făcut superioare, iar pe altele inferioare; pe unele ca să stăpânească pe celelalte, iar pe altele ca să fie stăpânite. Acest fapt l-ar putea vedea cineva și printre animalele necuvântătoare, ca de pildă printre albine, printre cocori, printre turmele de oi sălbatice. Dar nici chiar marea nu este lipsită de aceasta ordine înțeleaptă, căci și acolo multe specii de pești se pun în subordinea unuia dintre ei, și sunt astfel comandate încât fac călătorii foarte întinse, în cea mai perfectă ordine. Anarhia pretutindeni este un mare rău și pricină a tuturor tulburărilor.

Așadar, după ce a spus de unde este stăpânirea, a adăugat imediat: „Pentru aceea, cel ce se împotrivesc stăpânirii, se împotrivesc rânduielii lui Dumnezeu” (13, 2). Ai văzut unde a ridicat această problemă, cum i-a înfricoșat pe ascultători și cum a arătat că îndeplinirea acestei porunci este din datorie? Ca să nu zică credincioșii că „ne înjosești și ne faci vrednici de disprețuit, ca noi, care avem făgăduința a ne bucura de bunurile împărăției celei cerești, să fim supuși stăpânitorilor lumii acesteia”, iată că Apostolul arată că făcând aceasta ei se supun nu stăpânitorilor vremelnici, ci lui Dumnezeu Însuși. Însă Apostolul nu zice chiar așa, ci cu ideea contrară își înfricoșează ascultătorii, și face lucrurile înțelese, zicând că cel ce se împotrivesc stăpânitorului se luptă cu Dumnezeu, Care a legiuit toate acestea.

Prin toate mijloacele el încearcă a arăta ascultătorilor, că noi dăm această supunere stăpânitorilor nu dintr-un capriciu sau pentru mulțumirea lor, ci din datorie pe care o avem de a ne supune. Cu chipul acesta, chiar și stăpânitorii cei necredincioși puteau fi atrași la evlavie și la credința creștină, în același timp și credincioșii se supuneau stăpânirilor fără murmur.

Se clevea mult în vremurile acelea, și Apostolii erau defăimați ca aducători de inovații și de împotrăvire, și erau acuzați că nu numai vorbeau, ci și făceau totul pentru răsturnarea legilor

obștești. „Deci – zice – când tu vei arăta pe Stăpânul nostru, al tuturor, Care ne sfătuiește a face așa, atunci vei astupa și gurile celor ce ne defăimau că introducem inovații, iar în același timp vei putea vorbi cu mult curaj și despre dogmele credinței și ale adevărului. Deci să nu te rușinezi de o astfel de supunere, căci Dumnezeu le-a legiuit toate acestea, și tot El este grozav răzbunător al celor ce-L disprețuiesc. El nu-ți va aplica o pedeapsă oarecare, ci pe cea mai mare, și nimic nu te va putea scăpa de acea pedeapsă, oricât te-ai împotrivi, ci vei suferi cea mai cruntă osândă – și din partea oamenilor, căci nimeni nu-ți va veni în ajutor, dar și din partea lui Dumnezeu, pe Care Îl mâinii contra ta”.

Toate acestea lăsându-le a se înțelege, zice: „Iar cei ce se împotrivesc își vor lua osândă”. Apoi arătând și câștigul ce-l vor avea după această frică, îi convinge și prin argumente raționale să se supună, zicând astfel: „Căci dregătorii nu sunt frică pentru fapta bună, ci pentru cea rea” (13, 3). Fiindcă prin vorbele dinainte el i-a rănit adânc și i-a înfricoșat, apoi iarăși îi ridică, și, ca și un doctor înțelept, le aplică doctorii plăcute, și-i mângâie zicând: „De ce te-ai spăimântat? De ce tremuri? Nu cumva dregătorul ceartă pe cel ce face bine? Nu cumva el este înfricoșător celor ce se îndeletnicesc cu faptele cele bune?”. De aceea și spune: „Voiești, deci, să nu îți fie frică de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea”. Vezi cum îi împrietenește cu stăpânitorul, pe care îl arată chiar laudător al lor? Ai văzut cum le-a alungat neîncrederea în el?

„Căci ea este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău” (13, 4).

„Atât de departe este el – zice – de a te înspăimânta, încât te și laudă; și atât de departe este de a te împiedica în fapta bună, încât chiar el însuși conlucrează cu tine în săvârșirea ei. Deci când tu îl ai și laudător, și ajutor, de ce să nu te supui? Căci el și în alt mod contribuie la ușurința faptei bune, deoarece pe cei răi îi pedepsește, pe când pe cei buni îi răsplătește și-i cinstește, și cu un cuvânt el conlucrează la îndeplinirea voinței lui Dumnezeu”. De aceea l-a și numit slujitor al lui Dumnezeu.

Gândește-te bine: eu, de pildă, sfătuiesc pe fiecare să fie prudent, dar și dregătorul același lucru îl spune prin legile pe care le aplică; îndemn pe fiecare să nu fie lacom și nici să nu răpească dreptul altuia, dar și dregătorul pentru asemenea fapte este pus să judece. Așa că el este conlucrător nouă și ajutor, și pentru aceasta a fost trimis de Dumnezeu. Deci din amândouă părțile el este de respectat: și pentru că a fost trimis de Dumnezeu, și pentru că îndeplinește astfel de slujbă.

„Iar dacă faci rău, teme-te”. Așadar nu dregătorul este cel care ne pricinuieste teamă, ci răutatea noastră. „Că nu în zădar poartă sabia”. Ai văzut cum l-a înarmat ca pe un soldat înspăimântător și cum l-a pus înaintea celor ce greșesc? „Că ea este slujitoare a lui Dumnezeu și răzbunătoare a mâniei Lui, asupra celui ce săvârșește răul”. Ca nu cumva auzind iarăși de osândă și pedeapsă, de sabie și de răzbunare, să fugi de el în chip neînțelept, adaugă din nou că el îndeplinește legea lui Dumnezeu.

Și ce este dacă nici el nu știe, și poate de multe ori greșește? Dar Dumnezeu a așezat lucrurile în acest mod. Deci, dacă și pedepsind, și cinstind, el slujitor al lui Dumnezeu este, săvârșind fapta bună și alungând răul, ceea ce voiește și Dumnezeu, de ce să te cerți cu El, care ne aduce atâtea bunuri și ne înlesnește în toate ale noastre?!

Mulți la început îndeletnicindu-se cu fapta bună de frica dregătorilor, după aceea fac așa și pentru frica de Dumnezeu. Pe oamenii proști nu-i pot înfricoșa atât cele viitoare, pe cât cele prezente. Cel ce pregătește mai dinainte sufletele celor mai mulți cu frica și cu cinstea, ca astfel să devină mai pricepuți în învățătura cuvântului lui Dumnezeu, unul ca acesta este numit după dreptate slujitorul lui Dumnezeu.

„De aceea este nevoie să vă supuneți, nu numai pentru mânie ci și pentru conștiință” (13, 5).

Dar ce vrea să zică „nu numai pentru mânie”? „Nu numai că nesupunându-te tu te împotrivești lui Dumnezeu, și nu numai că prin aceasta îți cauzezi singur mari rele, și din partea lui Dumnezeu și din partea stăpânilor, dar și pentru aceea, că stăpânitorul devine binefăcătorul tău în cele mai mari nevoi, căci el este cel ce promovează pacea și protectorul instituțiilor civile. Cele mai multe bunuri prin aceste stăpâniri se acordă cetăților, și dacă vei desființa aceste stăpâniri, toate vor pieri, și nu numai cetatea, nici numai țara, sau casa ori târgul, ci nimic nu va putea sta; totul se va răsturna pe dos, și cei mai tari vor înghiți pe cei mai slabi. Așa că de nu ar urmări pe cel nesupus și neascultător cineva, chiar și atunci tu trebuie a te supune, ca să nu te arăți că ești lipsit de cuget și nerecunoscător către binefăcătorul tău.

„Că pentru aceasta plățiți și dări. Căci (dregătorii) sunt slujitorii lui Dumnezeu, stăruind în această slujire neîncetat” (13, 6).

Lăsând la o parte enumerarea tuturor binefacerilor aduse de dregători cetăților, ca de pildă buna ordine, pacea și celelalte slujbe, precum cele cu privire la armată și la cei ce săvârșesc treburile publice, iată că Apostolul, printr-un singur argument, pe toate le arată „Cum că dregătorul îți face bine, zice, însuși tu mărturisești plătindu-i leafa”. Bagă de seamă înțelepciunea lui Pavel, căci tocmai ceea ce le părea tuturor a fi mai grea dintre toate cerințele, tocmai pe aceea o dă ca exemplu de îngrijirea dregătorilor. De ce – zice – plătești tu darea către împărat? Nu oare pentru că el se îngrijește? Nu oare pentru că el este întâiul promotor al îngrijirii publice îi plătim noi leafa? Noi n-am fi plătit, dacă am fi știut de la început că nu vom câștiga din această purtare de grijă a lui. Dar tocmai pentru aceasta, încă dintru început, după consimțământul obștesc, toți au crezut de cuviință ca stăpânitorii să fie întreținuți de noi, căci ei, neglijând afacerile lor, se îngrijesc de treburile obștești, și în acest scop ei își cheltuiesc toată vremea și energia lor, iar ale noastre toate sunt astfel în siguranță.

Deci, după ce spune de chestiunile de dinafară, iarăși se întoarce la cele spuse mai înainte, căci pe credincios aceasta mai cu seamă îl atrage la supunere, și arată că așa voiește Dumnezeu, pentru care și încheie cu sfatul: „Că slujitori ai lui Dumnezeu sunt”. Apoi arătând și ostenele dregătorilor și necazul lor cel mare, a adăugat: „stăruind în această slujire neîncetat”, adică aceasta le este viața și ocupația lor, pentru ca tu să te bucuri de pace. De aceea și într-o altă epistolă poruncește nu numai de a se supune, ci și de a se ruga pentru ei, arătând și folosul ce-l au dacă vor face aceasta: „Ca să petrecem viața pașnică și liniștită, întru toată cuviosia și bună-cuviință” (I Timotei 2, 2).

Nu puțin contribuie ei la starea vieții prezente de a ne înarma, de a respinge pe dușmani, de a împiedica pe cei ce se răscoală prin cetăți și de a împrăstia toate neînțelegerile. Să nu-mi spui că acela, bunăoară, își întrebuințează în rău slujba; uită-te numai la buna podoabă a acestei rânduieli, și atunci vei vedea și aici marea înțelepciune a Celui ce a rânduit aceasta dintru început.

„Dați deci tuturor cele ce sunteți datori: celui cu darea, darea; celui cu vama, vamă; celui cu teamă, teama; celui cu cinstea, cinste. Nimănui cu nimic nu fiți datori decât cu iubirea unuia față de altul; că cel ce iubește pe aproapele a împlinit legea” (13, 7-8).

Așadar Apostolul, interesându-se de viața lor, le poruncește să plătească nu numai dajdie, ci și cinste, și frică. Dar cum tot el mai sus zicea: „Voiești, deci, să nu îți fie frică de stăpânire? Fă binele!”, acum zice: „Dați celui cu teama, teamă”. El vorbește aici de cinstea cea mare pe care o datorăm dregătorilor, iar nu de frica unei conștiințe rele, de care a dat a se înțelege mai sus. Și nici n-a întrebuințat în cuvintele sale verbul obișnuit dați, ci dați ceea ce datorăm, după care imediat a și adăugat acele datorii. Cel ce le îndeplinește este dator să facă așa, fiindcă faptul este din datorie, iar nu din plăcere, și dacă nu face așa, va fi pedepsit ca nerecunoscătorii. Așadar, să

nu crezi că te înjosești și ți se va vătăma întru ceva demnitatea înțelepciunii tale dacă, dregătorul fiind prezent prin preajmă, tu te ridici în picioare, sau dacă îți descoperi capul înaintea lui.

Fiindcă dacă chiar neamurile au legiuit aceasta față de dregători, apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta credincioșii.

Dar dacă spui că ție ți s-au încredințat lucruri mai mari, apoi află că nu este acum timpul tău, căci aici tu ești străin și trecător. Va veni timpul când tu te vei arăta ca fiind mai strălucit decât toți; acum însă „viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu; iar când Hristos, Care este viața voastră, Se va arăta, atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta întru slavă” (Coloseni 3, 3-4). Așadar, nu căuta răsplată în viața aceasta trecătoare, ci chiar de ar trebui să stai înaintea dregătorului cu frică, totuși să nu crezi că aceasta este nedemn de noblețea ta. Dumnezeu voiește așa, ca dregătorul care este rânduit de El să aibă puterea Sa. Când, chiar cel ce nu știe nimic rău de el, și încă se prezintă cu frică înaintea judecătorului, apoi cu atât mai mult se va teme cel ce face rele. Dar apoi dând cinstea cuvenită dregătorului, chiar tu vei fi cel mai strălucit, fiindcă din a cinsti pe cineva nu poate să rezulte a fi tu disprețuit, ci numai din a-l necinsti. Atunci și dregătorul te va admira mult, și dacă ar fi chiar necredincios, totuși prin acest fapt el va slăvi pe Stăpânul tău.

„Nimănui cu nimic nu fiți datori, decât cu iubirea unuia față de altul”. Iarăși aleargă la mama tuturor bunurilor, iarăși se întoarce către dascălul și obârșia oricărei fapte bune, și arată că și aceasta este o datorie, ba încă nu de aceeași valoare cu darea și dijma, ci cu mult mai mare, fiindcă ni se cere de-a o avea încontinuu. El voiește ca niciodată să nu fim datori cu dragostea, sau mai bine zis să fim pururea datori, să nu o plătim de tot, ci într-una să fim datori. Astfel este această datorie, ca noi să o plătim într-una, și pururea să fim datori. Deci spunând că noi trebuie a iubi pururea, la urmă adaugă și folosul ce-l avem de aici, zicând: „Că cel ce iubește pe aproapele, legea a împlinit”. Să nu-ți închipui, deci, că a iubi este dintr-o favoare, căci aceasta încă este o datorie. Tu datorezi dragoste fratelui tău pentru înrudirea duhovnicească ce o ai cu el; și nu numai pentru aceasta, ci pentru că suntem mădulare unul altuia, și dacă ea lipsește, atunci totul s-a nimicit. Deci iubește pe fratele tău, fiindcă dacă din această iubire câștigi atâtea, că ai împlinit întreaga lege, apoi ca unul ce vei fi recompensat pentru aceasta, tu ai datoria să-l iubești.

„Pentru că (poruncile): Să nu săvârșești adulter; să nu ucizi; să nu furi; să nu mărturisești strâmb; să nu poștești... și orice altă poruncă ar mai fi, se cuprind în acest cuvânt: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (13, 9).

El nu zice simplu „să îplinești”, ci „se cuprind”, adică arată că în dragoste se recapitulează pe scurt toate faptele prevăzute de lege. Căci începutul și sfârșitul virtuții este dragostea, și orice virtute pe ea o are ca rădăcină, și scop, și vârf al tuturor bunurilor. Și dacă ea este și începutul și sfârșitul bunurilor, apoi ce poate fi deopotrivă cu ea? Dar bagă tu de seamă că Apostolul nu cere o dragoste oarecare, ci o dragoste mare, căci n-a zis simplu „iubește pe aproapele tău”, ci „ca pe tine însuși”. De aceea și Hristos zicea că în dragoste se încheie toată Legea și prorociei. Și arătând cele două feluri de dragoste, privește unde a ridicat-o pe cea de-a doua: „Cea dintâi poruncă este să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău”, după care adaugă și pe a doua, zicând: „iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Matei 22, 29). Ce ar putea fi egal cu această iubire de oameni? Ce ar putea fi comparat cu această blândețe? Când noi neconțenit ne depărtăm de El prin faptele noastre, iată că pune dragostea noastră alături de cea către El, și o numește deopotrivă cu aceea. Și tocmai pentru aceasta punând și măsură egală între amândouă felurile de dragoste, pentru cea dintâi zice: „din toată inima ta, și din tot sufletul tău”, iar pentru dragostea cea către aproapele: „ca pe tine însuși”. Pavel însă vorbește numai de

dragostea cea de-a doua, dragostea către aproapele, care dacă lipsește, apoi cu nimic nu ne va folosi cea dintâi. După cum noi când iubim pe cineva zicem: „Dacă iubești pe acela, pe mine mă iubești”, tot așa și Hristos, arătând aceasta, zice: „la fel ca aceasta este”, și tot de aceea zicea și lui Petru: „De Mă iubești, paște oile Mele” (Ioan 21, 16).

„Iubirea nu face rău aproapelui; iubirea este deci împlinirea legii” (13, 10).

Ai văzut cum dragostea către aproapele are amândouă însușirile în sine? Pe de o parte depărtarea de rele, căci zice: „nu face rău”, iar pe de altă parte lucrează faptele bune, căci zice: „iubirea este deci împlinirea legii”, adică, nu ne inspiră numai învățătura pe scurt a celor ce trebuie a face, ci și îndeplinirea faptelor bune tot dragostea este care o face mai cu ușurință. Căci dragostea nu se încearcă numai ca să ne învețe a afla cele ce ne sunt de folos, ceea ce este de datoria legii, ci ne ajută chiar și în săvârșirea acelor, și cu un cuvânt ea ne pune în poziție de a îndeplini fapta bună în totalitatea ei, iar nu numai în parte.

Să ne iubim, deci, unii pe alții, căci prin aceasta dăm dovadă că iubim pe Dumnezeu, Care ne iubește pe noi. Printre oameni se întâmplă, că dacă iubești pe cel iubit și de altul, se răcoală acesta, pe când aici, el ne cere ca să luăm și noi parte la această dragoste, iar pe cel ce nu ia parte îl urăște. Dragostea omenească este plină de invidie și zavistie, pe când cea dumnezeiască este scutită de orice patimă, și de aceea caută tovarăși în iubire, căci zice: „Iubește și tu împreună cu Mine, și atunci te voi iubi și Eu mai mult”.

Ai auzit cuvintele acestui înflăcărat iubitor? „Dacă vei iubi – zice – pe cei ce-i iubesc Eu, atunci voi crede că și Eu sunt iubit de tine cu înflăcărare”. El dorește cu tărie mântuirea noastră, iar aceasta a arătat-o dintru început, căci ascultă ce a zis când a făcut pe om: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră”, și iarăși: „să-i facem ajutor potrivit pentru el” (Facerea 1, 26; 2, 18), iar când ei au păcătuit, privește iarăși cu câtă blândețe i-a certat, căci n-a zis: „O! Netrebnicule și cu totul pângăritule; tu care ai luat de la mine atâtea binefaceri, după toate acestea te-ai încrezut diavolului, și lăsând la o parte pe binefăcătorul tău, ai dat ascultare diavolului?!”, ci iată ce-i spune: „Cine ți-a spus că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci” (Facerea 3, 11). Este întocmai după cum procedează și tatăl cu copilul său, căruia poruncindu-i să nu se atingă de cuțit, el nu ascultă, însă după ce se rănește, îi zice: „Și pentru ce te-ai rănit? Desigur, fiindcă nu m-ai ascultat”.

Ai auzit cuvinte ieșite din gura prietenului, și nicidecum din a stăpânului? Din gura prietenului disprețuit, și nici așa depărtat de cel ce l-a disprețuit? Deci pe El să-L imităm, și când certăm pe cineva, să păstrăm aceeași blândețe. Și pe Eva tot cu aceeași blândețe o ceartă, și mai drept vorbind nu a fost certare, ci toate cele ce i-a zis au fost numai spre povățuire și îndreptare, și spre siguranță în viitor. Dar către șarpe n-a zis nimic, căci el a fost urzitorul tuturor relelor, și prin urmare nu avea pe cine să arunce și el vinovăția, pentru care l-a și pedepsit foarte greu. Și nu s-a oprit numai aici, ci a poruncit ca și pământul să se împărțăsească de blestem. Dar dacă i-a scos din rai, și i-a pedepsit să trăiască în osteneli, apoi tocmai pentru, aceasta trebuie a ne închina Lui și a-L slăvi. Fiindcă desfătarea îi adusese la trândăvie, El a tăiat veselia lor, îngrădindu-le trândăvia cu supărare și tristețe, ca astfel noi să ne reîntoarcem către dragostea Lui. Ce a făcut și cu Cain? Oare nu și către el a arătat aceeași blândețe? Căci fiind batjocorit și de acela, El totuși nu l-a batjocorit, ci l-a mângâiat și i-a zis: „Pentru ce te-ai întristat și pentru ce te-ai posomorât?” (Facerea 4, 6) – deși fapta lui era lipsită de orice iertare, fiindcă îl pizmuia pe fratele său cel mai mic. Însă el nici așa nu-l ceartă, ci îi zice: „De ai fi adus drept, și ai fi împărțit drept, n-ai fi păcătuit. Taci (liniștește-te), la tine se va întoarce, și tu-l vei stăpâni pe acela” (Facerea 4, 7).

„Dacă te-ai speriat – zice – ca nu cumva pentru jertfa aceasta să-ți iau dreptul de întâietatea de întâi născut, ei bine, îndrăznește și te încurajează, fiindcă toată stăpânirea asupra lui o pun în mâinile tale, numai cât să te faci mai bun, și iubește pe cel ce nu te-a nedreptățit cu nimic. Fiindcă Eu de amândoi mă îngrijesc, și de aceasta mai cu seamă mă veselesc, ca voi să nu vă sculați unul contra altuia”. Ca și o mamă duioasă, așa și Dumnezeu totul face, totul plănuiește, ca să nu se dezbine frații între ei.

Dar pentru ca aceasta să o fac mai înțeleasă prin exemple, tu gândește-te la Rebeca cât era de tulburată, și cum alerga în toate părțile, când fiul cel mai mare se dușmănea cu cel mai mic, căci dacă ea iubea pe Iacov, în același timp nici pe Isav nu-l ura, nici nu-l disprețuia, pentru care și zicea: „Pentru ce să rămân eu într-o singură zi fără de voi amândoi?” (Facerea 27, 45). De aceea și Dumnezeu zice lui Cain: „Ai păcătuit, liniștește-te; la tine se va întoarce, și tu îl vei stăpâni pe el”, voind a împiedica omorul și căutând a aduce pacea între ei. După ce l-a ucis, nici atunci nu a depărtat de la Cain pronia Sa, ci tot cu blândețe îl întrebă pe ucigaș: „Unde este Abel, fratele tău?”, ca măcar cu chipul acesta el să-și mărturisească vina; acela, însă, se zbuciumă cu îndărătnicie, ca și mai înainte, răspunzând fără rușine vorbe de ocară. Dar Dumnezeu nici așa nu Se depărtează de el, ci iarăși îi grăiește cuvinte blânde, ieșite din gura unui înflăcărat iubitor, necinstit și disprețuit de cel iubit, și îi zice: „Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine” (Facerea 4, 10), după care iarăși se atinge de pământ, blestemându-l cu ucigașul: „Blestemat să fie pământul, care a deschis gura sa, să primească sângele fratelui tău din mâna ta”. Tot așa a făcut și David față de Saul cel omorât pe munții Ghelboa, căci și el a blestemat acei munți care au primit în sânul lor acel omor, zicând: „Munți din Ghelboa, să nu mai cadă pe voi nici rouă, nici ploaie ... căci acolo a fost doborât scutul celor războinici” (II Regi 1, 21). Tot așa și Dumnezeu, întocmai ca și cel ce cântă singur, zice: „Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine din pământ. Și acum ești blestemat de pământul care și-a deschis gura sa, ca să primească sângele fratelui tău din mâna ta” (Facere 4, 10-11). Acestea le zicea ca să domolească mânia lui cea înflăcărată, și să-l convingă de a iubi pe fratele său chiar dacă a și murit: „i-ai stins viața”, zice; „acum deci de ce nu stingi și dușmănia?”. El iubea și pe acesta ca și pe acela, căci pe amândoi El i-a plăsmuit. Dar ce? Oare El a lăsat nepedepsit pe ucigaș? Dar atunci acela ar fi devenit mai rău. Așadar l-a pedepsit? Însă Dumnezeu este mai duios decât orice tată. Privește, deci, cum El și pedepsește, și în același timp și iubirea Și-o arată chiar prin acea pedeapsă, căci nu l-a omorât, ci l-a încătușat cu frica și tremurul, ca să se descarce de crimă, ca măcar așa să se întoarcă către iubirea Lui cea părintească, ca măcar atunci să se împrietenească cu fratele său cel omorât. El nu voia să plece Cain de la fața Lui ca dușman al celui omorât.

Astfel sunt cei ce iubesc: când chiar făcând binele și nu sunt iubiți, ei totuși merg mai departe cu iubirea, devin înflăcărați și chiar amenință nu că voiesc aceasta, ci sunt mișcați de dragostea lor, ca măcar cu chipul acesta să poată atrage către ei pe cei ce-i disprețuiesc. Deși o astfel de dragoste este din silă, cu toate acestea ei se mângâie de fapt, fiindcă iubesc înflăcărat, așa că și pedeapsa pe care o aplică, tot din dragoste o aplică. Cei ce nu simt nimic, și nici nu se scârbesc când sunt urâți, desigur că nici nu se vor încerca să îl pedepsească. Privește cum și Pavel vorbește de aceasta corintenilor: „Căci dacă eu vă întristez, cine este cel care să mă înveselească, dacă nu cel întristat de mine” (II Corinteni 2, 2). Așadar, când întinde tare pedeapsa, atunci arată dragostea lui cea înflăcărată. Tot așa și egipteanca aceea a pedepsit grozav pe Iosif, fiindcă îl și iubea grozav. Dar aceea a pedepsit în rău, fiindcă și dragostea ei cea neînfrănată era îndreptată spre rău, pe când pedeapsa lui Dumnezeu este spre bine, fiindcă dragostea Lui este vrednică de cel care iubește. **De aceea nu se dă în lături chiar de la vorbele cele mai josnice, și nu consideră ca înjosire de a-i atribui nume dintre patimile omenesti, numindu-se pe sine**

gelos: „Că Dumnezeu zelos (gelos) sunt Eu” (Ieșirea 20, 5), zice, ca de aici tu să afli întinderea dragostei Lui.

Deci, iubiților, să-L iubim pe El, după cum voiește, căci aceasta El o consideră ca un lucru de mare preț. Chiar dacă noi Îl disprețuim, El totuși rămâne iubindu-ne și chemându-ne la El, și chiar de nu ne întorcem la El, totuși pentru cine iubește îl pedepsește din dragoste numai, și nicidecum nu caută în tot chipul a ne pedepsi. Iată ce spune la proorocul Iezechiel despre cetatea cea iubită de El, dar care-L disprețuia: „Iată, Eu voi ațâța împotriva ta pe amantii tăi de care s-a dezgustat sufletul tău și-i voi aduce împotriva ta din toate părțile...” (Iezechiel 23, 22 și urm). Ce ar putea zice mai mult un iubit înflăcărat disprețuit de iubita sa, și după aceasta iarăși arzând de dorul ei? Căci Dumnezeu totul face ca să fie iubit de noi, și de aceea n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său. Noi, însă, suntem cruzi și sălbatici. Să devenim, deci, odată blânzi, să iubim pe Dumnezeu după cum se cuvine a-L iubi, ca astfel să ne bucurăm cu plăcere de această cinste. Dacă cineva având femeie iubită, și încă nu simte nici unul din necazurile zilnice, dar încă cel ce are o astfel de dragoste sfântă și dumnezeiască? Cugetă singur, de câtă plăcere se va bucura unul ca acesta. Aceasta este și împărăția cerurilor, aceasta este dobândirea tuturor bunurilor, aceasta este adevărată mulțumire, adevărată bucurie și fericire, sau, mai bine zis, orișice aș spune eu, niciodată nu voi putea să reprezint după cum se cuvine această virtute, ci numai experiența singură poate să ne arate acest bun neprețuit.

De aceea și proorocul zicea: „Desfată-te întru Domnul”; și în alt loc: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Psalmi 36, 4; 33, 9).

Așadar, să ne convingem și să ne desfătăm cu dragostea Lui, căci numai așa vom vedea împărăția cerurilor și vom trăi viață îngerească. Numai așa viețuind aici, pe pământ, întru nimic nu vom fi mai prejos de cei ce viețuiesc în ceruri, iar după mutarea noastră de aici ne vom prezenta înaintea tronului lui Hristos mai străluciți decât toți, și ne vom bucura de slava Lui cea negrăită. Căreia fie cu toții a ne învrednici, prin harul și iubirea Sa de oameni, că a Lui este slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Mama tuturor relelor este beția]

„Și aceasta, fiindcă știți în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziți din somn” (Romani 13, 11).

Întrucât le-a poruncit tot ceea ce trebuia să le poruncească, la urmă iarăși îi împinge spre săvârșirea celor bune, iar aceasta cât mai neîntârziat. „Timpul judecății – zice – este la ușă”, după cum și corintenilor le scria: „Că vremea s-a scurtat de acum” (I Corinteni 7, 29), precum și evreilor iarăși: „Căci mai este puțin timp, prea puțin, și Cel ce e să vină, va veni și nu va întârzia” (Evrei 10, 37). Dar acolo spunea acestea ca să ridice pe cei oboșiți și să încurajeze pe cei zdrobiți de neconținutele ispite, pe când aici el trezește pe cei ce dorm, însă această vorbă a lui ne este folositoare în ambele cazurile. Și ce vrea să spună oare prin: „să vă treziți din somn”? Adică: învierea este aproape, judecata cea grozavă este aproape, ziua aceea înflăcărată ca și un cuptor este aproape, și de aceea trebuie a ne izbăvi de trândăvie.

„Căci acum mântuirea este mai aproape de noi, decât atunci când am crezut”.

Ai văzut cum îi face să ia seama asupra învierii? „În trecerea vremii – zice – răstimpul acestei vieți se scurge pe nesimțite, dar totodată și viața viitoare se apropie mai mult de noi. Deci, dacă ești pregătit și ai făcut tot ceea ce a poruncit Hristos, ziua aceea îți va fi mântuitoare; dar dacă n-ai făcut, desigur că-ți va fi spre pierdere”. El însă nu îndeamnă de astă-dată cu vorbe triste, ci cu vorbe bune și plăcute lor, dezvinovățindu-i oarecum de alipirea de cele prezente. Apoi, fiindcă era normal ca ei să fie la început mai zeloși, de vreme ce atunci le sporea și creștea dragostea pentru creștinism, iar cu trecerea timpului să lăncezească și slăbească acea dragoste, de aceea el zice aici că trebuie a face cu totul dimpotrivă, adică a nu lăsa să se moleșească cu trecerea timpului, ci atunci mai ales a spori dragostea lor către Hristos. Cu cât împăratul se apropie, cu atât mai mult trebuie să se pregătească cei ce-l așteaptă; cu cât mai aproape este premiul, cu atât mai mult trebuie a se deștepta cei ce se luptă. Tot așa fac și luptătorii care aleargă, căci, când știu că vor lua premiul la sfârșitul drumului, atunci mai mult se îndeamnă la luptă. De aceea și zice: „Căci acum mântuirea este mai aproape de noi, decât atunci când am crezut”. „Noaptea este pe sfârșite; ziua este aproape” (13, 12).

Deci dacă aceasta trece, iar aceea se apropie, atunci să facem de acum înainte cele convenite acelei zile, iar nu ale acesteia de acum, fiindcă și în afacerile noastre pământești tot așa facem. Când, de pildă, vedem către revărsatul zorilor că noaptea este pe sfârșite, și când auzim rânduica cântând, atunci ne grăbim de a ne spune unii altora că s-a făcut ziua, și atunci începem a face cele ale zilei, îmbrăcându-ne în grabă, alungând de la noi somnul și visurile nopții, ca ziua să ne găsească pregătiți. Deci ceea ce facem aici, tot aceeași să facem și acolo, adică să îndepărtăm de la noi iluziile, să ne izbăvim de visurile acestei vieți, să lepădăm de la noi somnul cel greu, iar în locul hainelor să ne îmbrăcăm cu virtutea. Căci atunci când el zice: „Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii”, toate acestea le învederează. Căci într-adevăr, ziua aceea ne cheamă pe noi la luptă și la asalt în toată regula. Tu însă, când auzi de arme și bătaie serioasă, să nu te sperii, că dacă în cele pământești este displăcut a se încinge cineva cu o armură greoaie, aici însă înarmarea este vrednică de dorit, căci armele pe care le întrebuițăm sunt acelea ale luminii. Drept care armele acestea te vor arăta mai strălucit decât razele soarelui și te vor pune în mare siguranță, căci sunt armele luminii. Dar ce? Nu este oare nevoie a ne mai lupta? Este nevoie, desigur, însă nu ne vom obosi și nici nu vom depune efort istovitor, pentru că aceasta, la drept vorbind, nu este luptă sau război, ci un ceremonial și o dănuire a duhului. Aceasta este natura unor astfel de arme și astfel este puterea comandantului. După cum mirele intră în camera de nuntă împodobit, tot așa va intra acolo și cel ce este încins cu niște astfel de arme, căci el este, în același timp, și ostaș, și mire.

Deci spunând că ziua s-a apropiat, nu mai urma a o vedea doar aproape, ci vorbește despre ea ca și cum a sosit deja: „Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospete și în beții” (13, 13), căci ziua deja a venit. Așadar, de la faptele acelea la care cei mai mulți se îndeamnă a le face, de la acelea, zic, purcezând și apostolul, îi atrage la cele bune; mă refer la „buna cuviință”, sau, după cum se exprimă el aici, la calitatea de a fi „cuvincios”. Și observă că n-a zis: „să umblați”, ci „să umblăm”, ca astfel sfatul lui să devină mai plăcut și mustrarea lui mai ușoară.

„Nu în ospete și în beții”, prin care vorbe nu împiedică pe cineva de a bea, ci numai de a bea fără cumpătare; nu împiedică de a se folosi de vin, ci împiedică numai de a bea vin fără rânduială. Tot aceeași măsură o păstrează și în frazele următoare: „nu în desfrânări și în fapte de rușine”, fiindcă nici aici el nu împiedică relația bărbatului cu femeia, ci oprește doar de la actul desfrânării. „Nu în ceartă și în pizmă”, zice, cu care ocazie el biciuește pe cele două întâistătătoare ale patimilor omenești, adică pofta și mânia. De aceea el nu veștejește numai aceste rele, ci în același timp și rădăcinile lor, deoarece nimic nu hrănește mânia atât de mult ca

beția. De aceea, zicând mai înainte: „nu în ospete și în beții”, el a adăugat imediat: „nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă”, fiindcă toate acestea din urmă izvorăsc din cele de mai sus.

Dar nu s-a oprit nici aici, ci, dezbrăcându-ne de hainele cele rele, ascultă cum ne împodobește la urmă, căci zice: „Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos” (13, 14).

Aici el n-a vorbit deloc de fapte. Când vorbea de rele, el s-a legat și de fapte; când vorbește însă de virtute, nu amintește nimic de fapte, ci de arme, ale luminii, arătând că virtutea pune pe cel ce o are într-o deplină siguranță, și într-o totală strălucire. Și nu s-a oprit numai aici, ci a continuat vorba la ceea ce este mai important, ceea ce este cu mult mai înfricoșat, – căci ne oferă ca îmbrăcăminte pe Însuși Stăpânul și Împăratul a toate. Cel ce este îmbrăcat cu Hristos, are cu sine întreaga virtute. Când el zice: „îmbrăcați-vă”, ne poruncește a ne înveșmânta cu totul în Hristos, după cum zice și în altă parte: „Iar dacă Hristos este în voi” (Romani 8, 10); și iarăși: „Și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre” (Efeseni 3, 17). Căci el voiește ca sufletele noastre să fie casă a lui Hristos, și El să ne înfășoare ca și cu haină, ca astfel El să fie totul pentru noi, atât înlăuntru, cât și pe dinafară; căci El este plinătatea noastră, după cum zice în alt loc: „plinirea Celui ce se plinește toate într-o toți” (Efeseni 1, 23); El este și Calea, și Mirele, după cum zice către corinteni: „pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită” (II Corinteni 11, 2); El este și rădăcina, și băutura, și hrana, și viața noastră: „și nu eu mai trăiesc, zice, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2, 20); El este și apostol, și arhieru, și dascăl, și tată, și frate, și împreună-moștenitor, și părtaș al mormântului și al crucii, căci zice: „ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, ... și am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui (Romani 6, 4, 5); El este și rugător, după cum zice: „vă rugăm, în numele lui Hristos” (II Corinteni 5, 20); El este mijlocitor pentru noi către Dumnezeu Tatăl, precum zice: „Care și este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijlocește pentru noi” (Romani 8, 34); El este casă și cel ce locuiește în ea, după cum și zice: „Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 56); și tot El este și prieten: „Voi sunteți prietenii Mei” (Ioan 15, 14), și temelie, și piatra cea din capul unghiului, precum și noi suntem mădularele Lui, și țarină, și clădire, și viță, și împreună lucrători. Și ce nu voiește a fi El pentru noi, apropiindu-ne și unindu-ne cu El ? Dar toate acestea sunt dovada vie a iubirii Lui către noi.

Deci supune-te Lui întru totul, și sculându-te din somn, îmbracă-te cu El, iar după ce te vei îmbrăca, prezintă-i trupul tău înfrânat cum se cuvine, căci aceasta lasă a se înțelege prin expresia: „și grija de trup să nu o faceți spre poftă”. După cum n-a împiedicat de a bea, ci de a se îmbăta, și nici de a se împreuna cu femeie, ci de a se desfrâna și a face fapte necinstite, tot așa n-a împiedicat de a se purta de grijă trupului; ci ca acea îngrijire să nu fie spre poftă, căci atunci covârșește ceea ce este de trebuință. Cum că Apostolul poruncește a ne îngriji de trup pentru cele trebuincioase, ascultă ce-i spune el lui Timotei: „De acum nu bea numai apă, ci folosește puțin vin, pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni” (I Timotei 5, 23), de unde se vede că el se îngrijește pentru sănătatea trupului, iar nu pentru necinstirea și pângărirea lui, pentru că nici n-ar mai fi atunci îngrijire, ca să aprinzi flacăra din el și să-l faci mai înfierbântat decât cuptorul. Dar pentru ca mai lămurit să cunoașteți ce înseamnă a se îngriji cineva de trup spre poftă, și astfel să fugiți de asemenea îngrijire, gândiți-vă la cei beți, la cei ce trăiesc pentru pântece, la cei ce se împodobesc cu haine scumpe, la cei afemeiați, la cei ce duc o viață molatecă, și veți afla ce voiește Apostolul să spună. Toți aceștia fac totul, nu pentru ca să fie sănătoși, ci pentru ca să salte și să dănțuiască, pentru ca mai mult să aprindă pofta dintru ei. Tu însă, care te-ai îmbrăcat cu Hristos, pe toate acelea le-ai tăiat de la tine, și, de aceea, caută doar un singur lucru, anume să ai trupul sănătos. Până aici numai îngrijește-te de trup, iar mai departe nu, ci toata grija ta să o

cheltuiești în sânguința celor duhovnicești. Atunci vei putea să te trezești și din somnul acesta, fiindcă nu ești îngreuiat cu niște astfel de poftes diverse. Căci viața prezentă este un somn profund, și întru nimic nu se deosebește de visurile de noapte. Și, după cum cei ce dorm de multe ori grăiesc vorbe încurcate, și văd lucruri neadevărate, tot așa și noi, sau, mai bine zis, cu mult mai rău decât aceia. Căci cel ce prin vis a făcut ceva necuviincios, odată scăpat din somn el a scăpat și de acea necuviință, și nu mai este răspunzător, pe când aici nu este așa, ci și rușinea ca și pedeapsa sunt nepieritoare. Tot astfel și cei ce se îmbogățesc prin vis, de îndată ce se face ziua, se văd la fel de săraci ca mai înainte, pe când aici, chiar și mai înainte de a sosi acea zi, muștrarea conștiinței vine de multe ori și, mai înainte chiar de a ne duce acolo, toate visurile acestea s-au și împrăștiat precum fumul.

Drept aceea, iubitorilor, să alungăm de la noi acest vis urâcios. Dacă ziua aceea ne va afla dormind, atunci o moarte veșnică ne va cuprinde; dar și mai înainte de acea zi noi vom putea fi ușor de biruit, fie de oameni, fie de demoni, și nimeni nu va putea să-i împiedice, chiar de ar voi să ne ucidă. Dacă ar fi mulți care să privegheze, poate că n-ar fi primejdia atât de mare; dar fiindcă poate numai unul sau doi sunt care aprind făclia și priveghează, pe când toți ceilalți dorm profund ca în miezul nopții, de aceea avem nevoie de multă priveghere, de multă siguranță, ca nu cumva să pătimim cele mai de pe urmă primejdii. Oare nu vi se pare că ziua este frumoasă acum? Oare nu toți credem că priveghem și suntem treji? Dar, cu toate acestea (și poate că veți râde de cele ce voi spune, dar eu tot le voi spune), noi cu toții semănăm cu cei ce dorm profund și sforăie prin somn. Și dacă ar fi cu puțință de a vedea cu ochii ființa cea netrupească a diavolului, v-aș arăta cum cei mai mulți sforăie, pe când diavolul sparge zidurile, sfâșie pe cei ce dorm, sustrage toate cele dinăuntru, și face tot ce voiește, în liniște, ca și într-un întuneric adânc. Dar dacă nu este cu puțință a vedea aceasta cu ochii, cel puțin să o descriem cu cuvântul și să înțelegem câți sunt cufundați în plăceri murdare, câți cuprinși de buimăceala desfrânării, câți aplecați să stingă lumina Duhului. Și dacă eu mint spunând acestea, iar tu ai stat priveghind, atunci spune-mi, te rog, ce s-a petrecut astăzi aici și dacă nu cumva ceea ce ai auzit face parte din visuri? Și știu prea bine că vor zice unii – deși eu nu le spun acestea pentru toți – că eu mint. Dar eu te întreb pe tine, care te-ai făcut vinovat prin aceste cuvinte, pe tine care ai intrat aici în zadar: spune-mi, care prooroc și care apostol ne-a vorbit nouă astăzi și despre ce anume? Însă nu ai ce răspunde, fiindcă tu ca și prin vis ai discutat aici de multe altele, și n-ai auzit ce s-a spus, n-ai auzit adevărul lucrurilor. Acestea se pot spune și femeilor, căci și la dânsle somnul este mare și profund – și măcar de ar fi numai somnul! Cel care doarme nu grăiește nimic, nici de rău, nici de bine, pe când cei ce priveghează ca voi, multe vorbe rele scot din gură, spre răul capului lor, numărând procentele banilor, făcând socoteala împrumuturilor, aducându-și aminte de faptele cele nerușinate, sădind astfel în sufletul lor spini deși și nelăsând să se zămislească în ei nici cea mai firavă roadă a curăției.

Deci deșteaptă-te, și toți spinii aceștia scoate-i din rădăcină; aruncă de la tine beția, căci de aici îți vine somnul cel greu și de sine uitător. Sub numele de beție eu nu înțeleg numai beția de vin, ci și acea îmbătăre venită din grijile cele lumești.

Acestea le grăiesc nu numai celor bogăți, ci și celor săraci, și mai cu seamă celor ce dau ospete prietenești. Aceasta nu mai este plăcere, ci osândă și pedeapsă. Plăcerea nu constă în a grăi lucruri zeflemitoare, ci în a grăi cele demne; în a se mulțumi, a-și satisface pofta mâncării, iar nu în a-și umfla pântecul prin îmbuibare. Iar dacă tu crezi că aceasta este plăcere, atunci arată-mi această plăcere și mai târziu; însă nu vei putea. Și încă nu mai vorbesc de vătămirile ce izvorăsc de aici! Ci acum eu îți vorbesc de plăcerea aceasta, care atât de rapid se veștejește, că de îndată ce s-a ridicat ospățul, a dispărut și veselia. Când îți voi mai aminti apoi și de vărsăturile de după

beție, și de durerea capului, și de alte multe boli izvodite de aici, și de robirea sufletului, atunci ce vei putea zice? Nu cumva fiindcă suntem săraci trebuie a ne sluți, sau, după spusa Apostolului, a nu umbla cu bun chip, adică cu rânduială? Acestea le spun nu doar împiedicând a vă întruni ca să ospătați împreună, ci împiedicând numai de a vă sluți și a nu umbla cu bun chip, voind adică să vă fie plăcerea plăcere, iar nu desfrâu, nu beție, nu destrăbălare, nu pierzanie și osândă. Să afle elinii că mai cu seamă creștinii știu a se desfăta, și încă a se desfăta cu bună-cuviință! „Slujiți Domnului cu frică, zice, și vă bucurați de El cu cutremur” (Psalmul 2, 11). Și cum trebuie a ne bucura? Înălțând imnuri, făcând rugăciuni, iar în locul cântecelor acelora demonice, cântând psalmi și cântări duhovnicești. Atunci și Hristos va fi de față, și va binecuvânta întregul ospăț, când tu te vei ruga, când vei cânta cântări duhovnicești, când vei chema pe săraci să se împărtășească din bucatele puse pe masă și când în ospăț vei păzi cu grijă buna rânduială și înțeleaptă cumpătare. Atunci tu vei preface acel ospăț în biserică, căci în locul acelor strigăte zadarnice, și în locul acelor aclamări fără rost, tu dai bun temei imnului și rugăciunii către Stăpânul a toate. Să nu-mi spui că la asemenea ospete stăpânește o altă lege, ci tu îndreaptă relele pe care le vezi. „Ori de mâncați, zice, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți” (I Corinteni 10, 31). Fiindcă de la asemenea ospete se alimentează poftele voastre, de aici desfrânările, de aici femeile ce ies disprețuite, iar desfrânatele ajung să fie în mare cinste dinaintea voastră; de aici toate cele ale gospodăriilor s-au răsturnat, de aici miile de rele care au prăbușit totul, căci lăsând la o parte izvorul cel curat, alergați la canalul cel de scurgere a murdărilor, dați buzna în mocirlă. Cum că trupul desfrânatei este o mocirlă urât mirositoare, eu nu voi întreba pe nimeni altul decât chiar pe tine, care te tăvăleşti în acea mocirlă, dacă nu te rușinezi singur și dacă nu crezi că acel trup este necurat după păcat.

De aceea, vă rog, fugiți de desfrânare și de mama acesteia – beția! De ce semeni acolo unde nu poți secera, sau, mai bine zis, chiar de ai secera, totuși rodul acela îți va aduce ție cea mai mare necinste? Căci chiar de s-ar naște un copil, totuși acest fapt și pe tine te va necinsti, în același timp și ființa aceea este nedreptățită, prin faptul că s-a născut bastard și lipsit de noblețea cuvenită.

Chiar de i-ai lăsa bani mulți, totuși necinstit va fi și în casă, necinstit și în oraș, necinstit și în tribunal, și pretutindeni, fie el născut din desfrânată sau slugă. Necinstit vei fi și tu iarăși, fie că ai trăi, fie că ai muri, căci și după moarte îți rămân amintirile unei vieți destrăbălate, sau, după spusa Apostolului, lipsită de bun chip. Deci, de ce necinstești totul? De ce semeni acolo unde țarina încearcă a strica rodul, unde sunt multe doctorii de stârpire și unde de multe ori copilul este omorât mai înainte de naștere? Iată, deci, că și pe acea desfrânată n-ai lăsat-o să rămână desfrânată, ci ai făcut-o și ucigașă de om! Ai văzut cum din beție izvorăște desfrânarea, iar apoi din desfrânare iese omorul? Ba chiar mai mult și decât omorul, căci nici nu am cuvinte îndeajuns pentru a numi asemenea faptă criminală, de vreme ce nu numai că pe copilul născut îl omoară, ci îl împiedică chiar de a se naște. Deci de ce îți bați joc de darul lui Dumnezeu și te lupți împotriva legilor Lui, iar ceea ce este binecuvântare tu alungi ca pe un blestem? De ce apoi prefaci cămara nașterii în loc de omor, iar pe femeie, care este dată spre facerea de prunci, tu o pregătești pentru ucidere? Fiindcă pentru a fi plăcută și dorită de amanți, și pentru a atrage la sine mai mult aur, ea nu se ferește de a face și aceasta, grămădind prin asemenea fapt un foc mare asupra capului tău; căci dacă îndrăzneala este a ei, în același timp însă și tu ești cauza principală a îndrăznirii ei. De aici vin și idolatriile, fiindcă multe dintre aceste femei pierdute, voind de a fi mereu în grații și plăcute bărbaților, urzesc tot felul de meșteșuguri diavolești, ca de pildă vrăji, descântece,

farmece și altele asemenea.

Dar, cu toate acestea, după o asemenea purtare necuviincioasă, după omoruri și după idolatrii, totuși lucrul acesta pare indiferent multora, ba chiar și multor bărbați care își au femeile lor, de unde apoi și rezultă cele mai mari rele. Căci și aici de multe ori se pun în mișcare fel de fel de doctorii pentru stârpire, doctorii pregătite nu pentru pântecelul desfrânatei, ci pentru al femeii nedreptățite; și aici se întind fel de fel de curse: invocarea sufletelor celor morți, invocarea demonilor, certuri zilnice, lupte înverșunate și multe altele de acest fel. De aceea și Pavel, zicând: „nu în desfrânări și în fapte de rușine”, a adăugat imediat: „nu în ceartă și în pizmă”, cunoscând el bine luptele ce decurg de aici, stricarea caselor, nedreptatea copiilor ce urmau a se naște legitim din părinți legitimi – și toate celelalte.

Deci, pentru a putea fugi de toate aceste rele, să ne îmbrăcăm întru Domnul nostru Iisus Hristos și cu El să fim în toată vremea, fiindcă și aceasta înseamnă a ne îmbrăca întru El, anume a nu fi lipsiți de El niciodată, de a-L avea veșnic în noi, prin sfințenia și prin blândețea noastră. Tot așa vorbim și de prieteni, când zicem: „Cutare s-a îmbrăcat [legat] cu cutăriță”, arătând prin aceasta marea dragoste dintre ei și conviețuirea lor neîntreruptă. Căci cel îmbrăcat se arată a fi ceea ce este cel cu care s-a îmbrăcat. Deci să Se arate și în noi totdeauna Hristos, cu Care suntem îmbrăcați. Și cum Se arată? Dacă vom face toate cele pe care le poruncește, și ceea ce a făcut și El. Și ce a făcut El? „Fiul Omului, zice, n-are unde să-și plece capul” (Luca 9, 58). Aceasta fă-o și tu. Trebuia să mănânce, și cu toate acestea se hrănea cu fire de grâu strânse de pe ogoare. Trebuia să călătorească, și de nicăieri nu avea nici cai, nici boi, ci călătorea pe jos până ostenea. Trebuia să doarmă, și în loc de pernă avea sub cap prora corabiei. Trebuia să se culce spre a se odihni, și atunci se culca pe iarbă. Și hainele Lui erau simple, și de cele mai multe ori petrecea singur, fără să ia pe cineva cu El. Deci aflând noi toate cele petrecute cu El pe cruce, și toate batjocorile suferite, pe El să-L imităm. Atunci noi ne vom îmbrăca întru Hristos, dacă purtarea de grijă a trupului nu o vom cârmi spre poftă. Pofta, de altfel, nici nu are în sine vreo plăcere. De multe ori poftele acestea nasc pe altele mai înfierbântate, și niciodată nu vei fi pe deplin satisfăcut, ci singur îți vei provoca torturile cele mai grozave. După cum cel ce neconținut este însetat, chiar de ar avea în fața lui mii de izvoare, totuși cu nimic nu-i va folosi, neputându-și stinge setea, sau mai bine zis boala lui, tot așa și cel ce neconținut trăiește în poftă. Dacă tu însă faci numai ceea ce-ți este de neapărată trebuință, atunci desigur că nu vei suferi de această boală, ci și beția, și faptele cele de rușine, și toate celelalte vor fugi de tine. Mănâncă, deci, atâta numai cât să-ți potolești foamea; îmbracă-te numai cât să-ți acoperi trupul, și nicidecum să nu ți-l împodobești cu haine scumpe, ca să nu-l pierzi, fiindcă atunci tu îl moleșești, îi vatămi sănătatea și-l slăbești prin multa moleșire. Deci, pentru a avea trupul ca pe o corabie bună a sufletului, pentru a sta căpitanul în siguranță la cârmă și pentru ca ostașul să mânuiască arma cu ușurință, fă ca totul să fie bine potrivit și în toată regula. Nu a avea multe face pe cineva neînvinș, ci atunci când el are nevoie de puține. Cel dintâi, chiar de nu ar fi nedreptățit de nimeni, totuși se teme la fiecă pas; pe când cel de-al doilea, chiar de ar fi nedreptățit, el totuși se găsește mai bine decât cei ce l-au nedreptățit, și de aceea va fi și cu inimă bună.

Să nu căutăm noi cu tot dinadinsul doar ca nimeni să nu ne necăjească, ci să facem astfel încât, chiar și de-ar voi cineva să ne necăjească, să nu aibă însă nici un spor.

Dar aceasta de nicăieri nu va fi, decât numai din a ne mulțumi noi cu cele strict trebuitoare traiului și a nu pofti nimic mai mult. Astfel nu numai că vom putea a fi mulțumiți și aici, dar, în același timp, ne vom învrednici, conform făgăduințelor de sus, și de bunurile veacului ce va să vie, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slava Tatălui și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Dovadă despre existența iadului]

„Primiți-l pe cel slab în credință fără să-i judecați gândurile. Unul crede să mănânce de toate; cel slab însă mănâncă legume” (Romani 14, 1-2).

Știu că mulți oameni afirmă despre acest pasaj că ar fi dificil. De aceea mai întâi este necesar de a spune întregul scop al acest pasaj, de ce scrie Apostolul acestea și ce vrea să îndrepte. Erau mulți dintre iudei care crezuseră în Hristos, dar care țineau încă și interdicțiile alimentare ale Legii iudaice, neîndrăznind a se îndepărta pe față de aceasta. Apoi, ca nu cumva să fie descoperiți că se abțin numai de la mâncarea cărnurilor de porc, ei se abțineau de la mâncarea tuturor cărnurilor, și mâncau numai verdețuri, ca astfel lucrul acesta să se considere ca post, și nicidecum ca o respectare a Legii. Alții, fiind oarecum mai desăvârșiți, nu țineau seamă de nimic din toate acestea, și astfel erau de nesuferit celor ce păzeau atent cele ale Legii. Deci temându-se fericitul Pavel ca nu cumva aceștia din urmă, voind să facă ceva mic și nebăgat în seamă, să nu răstoarne totul invers de cum ar fi dorit și să-i aducă pe cei dintâi la indiferență față de Lege în ceea ce privește mâncarea, ca nu cumva, din nepricepere, să se smintească unii pe alții în mărturisirea credinței lui Hristos, iată câtă înțelepciune pune în cuvintele sale și cum se îngrijește pentru amândouă părțile. „Nu faceți nici rău”, le zice el celor care-i mustrau pe ceilalți, ca nu cumva să-i dezamăgească în zelul lor, dar nici „nu faceți nici bine ceea ce faceți”, ca astfel să nu-i facă mai grozavi acuzatori ai aceluia; ci iată că certarea le-o face cumpătată și cu băgare de seamă. S-ar părea, la prima vedere, că Apostolul îi mustră pe cei mai tari în credință, însă în vorba lui către ei totul este îndreptat contra celor slabi. Aceasta este adevărată îndreptare și nesupărătoare pentru nimeni, când îndreptându-ți vorba către unul, tu în realitate muștri pe un altul. În acest fel, cel certat nu se poate supăra, deoarece nu te-ai adresat direct lui, dar în același timp, subtil, el va primi doctoria îndreptării, pe care i-ai aplicat-o.

Privește acum, deci, cu câtă înțelepciune face el aceasta, și la timpul potrivit, într-adevăr, după ce zice: „și purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre poftă”, de îndată se referă la aceasta, ca să nu se pară că vorbește aici de cei care-i mustrau pe ceilalți și socoteau mai potrivit să mănânce orice. Partea cea slabă și bolnavă totdeauna are nevoie de o mai mare îngrijire, și de aceea Apostolul deodată se adresează către cel mai tare, zicând astfel: „iar pe cel slab întru credință”. Iată, deci, întâia rană pe care i-o pricinuieste spre îndreptare celui slab, zicând: „pe cel slab”, și arătând prin aceasta că acela este ca și un bolnav. Apoi îi aplică și a doua lovitură, zicând: „primiți-l”, spre a arăta prin aceasta că el are nevoie de o mare îngrijire, ceea ce este semn că la mijloc se află o boală ce se cere degrabă și cu tot dinadinsul tămăduită. „Fără să-i judecați gândurile”, zice. Iată aici și a treia rană pe care i-o aduce, căci arată astfel că păcatul aceluia este atât de greu, încât chiar și cei ce nu au păcătuit la fel, nici n-au avut vreo împărtășire cu el, afară de prietenie, și aceștia, zic, sunt siliți să primească a se ocupa cu îndreptarea aceluia, fără a sta la îndoială. Vezi, deci, cum el, vorbind cu unii, în realitate îi mustră subtil tocmai pe ceilalți, fără a se arăta, cu toate acestea, greu de înțeles?

Apoi, punându-i pe unii și pe alții în paralel, zice așa: „Unul crede să mănânce de toate” (14, 2), lăudându-l și facându-l cunoscut tuturor pentru credința lui, pe când „cel slab însă mănâncă legume”, cu asemenea vorbe dojenindu-l indirect pe al doilea pentru slăbiciunea lui. După aceea, fiindcă i-a aplicat acestuia cea de pe urmă rană, iarăși îl mângâie, zicând: „Cel ce mănâncă să nu disprețuiască pe cel ce nu mănâncă” (14, 3).

Nu a zis: „să-l lase în pace”, nici: „să nu-l învinovățească”, nici: „să nu-l îndrepte”, ci „să nu-l disprețuiască”, arătând prin aceasta că ceea ce făceau aceia era mai degrabă vrednic de râs. Dar nu tot așa zice și de ceilalți, ci „iar cel ce nu mănâncă, pe cel ce mănâncă să nu-l osândească”. După cum cei mai desăvârșiți îi defăimau pe ceilalți ca slabi în credință, vicleni și fățarnici, pentru că ar menține cele ale iudeilor, deși se dădeau drept creștini, tot așa și aceștia, la rândul lor, osândeau pe cei dintâi ca fiind călcători ai Legii, sau ca pe unii ce slujeau pântecelui, dintre care erau mulți și printre neamuri. De aceea a și spus Apostolul: „fiindcă Dumnezeu l-a primit pe el”. Când a fost vorba însă de cei slabi, el n-a zis așa – deși a fi defăimat de cel ce mănâncă este fapta unui rob al pântecelui, pe când a fi osândit de cel ce nu mănâncă este fapta unui puțin credincios –, ci le-a pus pe una în locul celeilalte, arătând că a fi defăimat nu numai că nu este demn și cuviincios, dar că încă e cu putință ca și cel ce defaimă să fie la rândul lui defăimat. „Dar – zice – oare și eu osândesc pe unul ca acela? Nicidecum”. De aceea a și adăugat celor spuse: „fiindcă Dumnezeu l-a primit”. Deci de ce vorbește aici despre Lege, ca și cum ar fi călcat-o? „Fiindcă Dumnezeu l-a primit”, adică Dumnezeu a arătat harul Său cel negrăit către el și, prin urmare, l-a scăpat de orice învinovățire.

Apoi iarăși se adresează celui tare în credință: „Cine ești tu, ca să judeci pe sluga altuia?” (13, 4). De unde se vede că aceia osândeau de-a dreptul, iar nu numai defăimau. „Pentru stăpânul său stă sau cade”, zice. Iată aici și o altă lovitură aplicată pe ocolite celui slab în credință. Și s-ar părea, la prima vedere, că revolta Apostolului este îndreptată asupra celui tare în credință, pe când, dacă băgăm de seamă mai îndeaproape, el se atinge și aici tot de cel slab, căci zicând: „dar va sta”, arată prin aceasta că acela s-a clătinat deja în credință, că are nevoie de o mai mare atenție și îngrijire, încât este nevoie de a chema în ajutor pe Dumnezeu. „Căci Domnul are putere ca să-l facă să stea” – ceea ce noi obișnuim să spunem numai despre cei foarte bolnavi și foarte descurajați în același timp.

Ca să nu se deznădăjduiască acela, bagă de seamă cum Apostolul îl numește slugă, deși este slab în credință, zicând: „Cine ești tu, ca să judeci pe sluga altuia?”. Dar iată că și aici se atinge cu subtilitate tot de cel slab, părănd a zice: „Eu n-am poruncit de a nu osândi numai pentru că a osândi nu este cuviincios, ci și pentru aceea că el este slugă străină, adică nu a ta, ci a lui Dumnezeu”. După aceea, mângâindu-l din nou, el n-a zis: „va cădea”. Dar ce? „Pentru stăpânul său stă sau cade”, adică, fie una, fie alta, dar amândouă în interesul Stăpânului, căci și paguba acolo se îndreaptă (dacă „va cădea”), ca și câștigul (dacă „va sta”).

Toate acestea, dacă noi nu le vom cerceta cu cea mai mare exactitate, și dacă nu vom ține seama de scopul pe care îl urmărește Pavel, care voia de a nu-i muștra pe aceia mai înainte de timpul potrivit, ar trebui să ne facă a crede că erau foarte nedemne de îngrijirea cuvenită creștinilor.

Însă, după cum spun întotdeauna, noi trebuie a cerceta scopul cu care au fost zise toate cele de mai sus, subiectul despre care vorbește, și unde vrea vorbitorul să ajungă spunând acestea. Căci aceste vorbe el nu le-a rostit la întâmplare: „Dacă Dumnezeu – zice –, Care suferă paguba, nu face nimic până acum, apoi cum nu vei trece tu drept necuviincios și curios peste măsură dacă îl necăjești pe acela și-l spurci cu vorbele tale?”

„Căci unul deosebește o zi de alta, iar altul judecă toate zilele la fel” (14, 5).

Aici mi se pare că, într-un mod foarte blând, face aluzie și la post. Căci era natural ca dintre cei

ce posteau să judece și să critice încontinuu pe cei ce nu posteau, precum de asemenea era iarăși natural ca în observațiile lor unii să se depărteze de mâncăruri în anumite zile, și iarăși în anumite zile să se îndulcească din ele. De aceea și zice: „fiecare să fie deplin încredințat în mintea lui”, așa că prin aceste cuvinte el a împrăștiat și frica celor ce păzeau și făceau deosebire între zilele de post și cele slobode, căci spune că faptul este indiferent, iar în același timp doboară și iubirea de ceartă a celor ce se aruncau cu furie asupra lor, căci le arată că nu este un fapt important de a necăji pe aceia întruna asupra unor astfel de lucruri, nu pentru că faptul în sine n-ar fi fost de condamnat, ci pentru că nu era timpul potrivit, fiind aceia de curând veniți la credință. Fiindcă iată, de pildă, cu câtă grabă le scrie el colosenilor asupra acestei chestiuni, poruncindu-le: „Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filosofia și cu deșartă înșelăciune din predania omenească, după înțelesurile cele slabe ale lumii și nu după Hristos” (Coloseni 2, 8), și: „Nimeni deci să nu vă judece pentru mâncare sau băutură” (Coloseni 2, 16), și: „Nimeni să nu vă smulgă biruința printr-o prefăcută smerenie” (Coloseni 2, 18).

De asemenea, și galatenilor scriindu-le, cere de la ei, cu multă scumpătate, înțelepciune și desăvârșire în privința aceasta. Aici, însă, el nu întrebuițează tot același ton, întrucât credința de-abia era sădită printre aceia.

Așadar, nu în toate și peste tot locul noi trebuie să interpretăm în favoarea noastră pasajul „fiecare să fie deplin încredințat în mintea lui”, căutând a ne apăra cu el când e vorba de dogme; ascultă-l tot pe Pavel ce spune: „Dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit – să fie anatema!” (Galateni 1, 9), și: „Mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva în viclenia lui, tot așa să se abată și gândurile voastre” (II Corinteni 11, 3); iar filipenilor le zicea: „Păziți-vă de câini! Păziți-vă de lucrătorii cei răi! Păziți-vă de tăierea împrejur” (Filipeni 3, 2). Dar romanilor, fiindcă nu era încă timpul de a îndrepta astfel de lucruri, le zice: „Fiecare să fie deplin încredințat în mintea lui”. Pentru că fiind vorba de post, el zicea acestea pe de o parte spulberând mândria acelor, iar pe de altă parte slăbind frica acestora.

„Cel ce ține ziua, o ține pentru Domnul; și cel ce nu ține ziua, nu o ține pentru Domnul. Și cel ce mănâncă pentru Domnul mănâncă, căci mulțumește lui Dumnezeu; și cel ce nu mănâncă pentru Domnul nu mănâncă, și mulțumește lui Dumnezeu” (14, 6).

Ceea ce el spune aici, astfel s-ar explica: „Faptul acesta nu este dintre cele de căpătâi, căci ceea ce se caută este dacă și cel ce mănâncă, și cel ce nu mănâncă fac aceasta pentru Dumnezeu; ceea ce se caută este a se ști dacă amândoi sfârșesc prin a mulțumi lui Dumnezeu. Și dacă amândoi mulțumesc, apoi nu este vreo deosebire mare între ei”. Dar tu bagă de seamă cum și aici Apostolul lovește subtil în cei ce simpatizau cu iudeii, adică încercau a introduce obiceiuri iudaice în creștinism. „Dacă ceea ce se caută – zice – aceasta este, adică de a mulțumi lui Dumnezeu, apoi atunci cel ce mănâncă, acesta este care mulțumește lui Dumnezeu, iar nu cel ce nu mănâncă. Căci cum poate mulțumi lui Dumnezeu acesta, continuând a păzi Legea veche în litera ei?”. În acest sens le spunea galatenilor: „Cei ce voiți să vă îndreptați prin Lege, v-ați îndepărtat de Hristos, ați căzut din har” (Galateni 5, 4). Aici, însă, deși lasă a se înțelege acest lucru, totuși nu-l scoate pe față tocmai așa, că încă nu era timpul potrivit, ci rabdă; iar prin pasajul următor le deschide câte puțin ușa, spre a putea vedea aceasta:

„Căci nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine și nimeni nu moare pentru sine. Că dacă trăim, pentru Domnul trăim, și dacă murim, pentru Domnul murim” (14, 7-8), cu care ocazie mai explicit a arătat aceasta. „Cel ce trăiește în Lege – zice –, adică cel ce trăiește după prescripțiile Legii, cum poate fi viu în Hristos?”. Și nu numai aceasta o pregătește el prin pasajele de mai sus, ci încă și stăpânește pe cel ce s-ar fi grăbit la îndreptarea acelor, și îl convinge de a îngădui încă,

arătând că este cu neputință ca Dumnezeu să-i disprețuiască, și că la timpul potrivit se vor îndrepta.

Dar ce înseamnă: „Că nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine”? Adică nu suntem slobozi la orice, că avem pe Stăpânul, Care voiește ca noi să trăim, iar nu să murim, și că întru El acestea amândouă ne sunt spre folos. Prin acestea ne arată că El mult se îngrijește de noi și că viața noastră el o consideră ca pe o bogăție a Sa, iar moartea ca pe o pagubă. Noi nu murim nouă numai, ci și Stăpânului, dacă murim. Sub numele de „moarte” Apostolul înțelege aici nu moartea trupească, ci moartea duhovnicească, moartea cea din credință.

Era de ajuns și aceasta ca să ne convingă că Hristos se îngrijește de noi, că dacă noi trăim, Lui trăim, și dacă murim, tot Lui murim, însă Apostolul nu se mulțumește numai cu atât, ci mai adaugă și altceva. Într-adevăr, după ce zice: „Că dacă trăim, pentru Domnul trăim, și dacă murim, pentru Domnul murim”, și după ce trece de la acea moarte la moartea naturală, ca nu cumva cele spuse să pară aspre, Apostolul ne dă și o altă dovadă de îngrijirea cea mare a lui Hristos pentru noi. Și care e acea dovadă?

„Căci pentru aceasta a murit și a înviat Hristos, ca să stăpânească și peste morți, și peste vii” (14, 9).

Așa că și aceasta poate te va convinge, că El se îngrijește de mântuirea și îndreptarea noastră.

Dacă nu ar fi avut o astfel de purtare de grijă, apoi care era nevoia întrupării și a economiei Lui? Deci Cel ce a pus atâta sârguință ca noi să devenim ai Lui, astfel încât a luat până și chip de rob, ba a și murit pentru noi, oare El să ne disprețuiască după ce am devenit ai Lui?! Nu este cu putință, căci altminteri n-ar fi pățimit El atâtea în zadar, iar lucrul său să rămână fără scop.

„Căci pentru aceasta a murit”, ca și cum ar zice cineva: „Nimeni nu ar putea să disprețuiască pe slugă că se îngrijește de punga sa”. Și încă nu iubim noi banii atât de mult pe cât de mult ne iubește El pe noi și se îngrijește de mântuirea noastră. Deci nu bani, ci sângele Său l-a dat pentru noi, și de aceea nu ar suferi ca să fim disprețuiți noi, pentru care a vărsat sângele Său și a pregătit atâtea cinste. Privește apoi și puterea Lui, cât de mare și negrăită este, după cum arată Apostolul: „Că pentru aceasta, zice, a murit și a înviat, ca să stăpânească și peste morți, și peste vii”, iar mai sus: „Sau de trăim, sau de murim, ai Domnului suntem”.

Ai văzut stăpânire nemărginită? Ai văzut putere nebiruită? Ai văzut îngrijire desăvârșită? „Să nu mi spui – zice – de cei ce viețuiesc, căci el se îngrijește și de cei morți; iar dacă se îngrijește de cei morți, apoi se vede că se îngrijește și de cei vii”. Deci nimic n-a trecut cu vederea despre această stăpânire a sa; El Și-a rezervat Sieși și drepturi mai mari decât au oamenii, și pe lângă toate celelalte, se și îngrijește mai înainte de noi. Într-adevăr, că un om oarecare dă bani, iar pentru aceasta foarte mult rabdă pe slugă, dar El prin moartea Sa a omorât moartea, și desigur că nu ar suferi ca în vreun fel cel răscumpărat cu un asemenea preț, și a cărui stăpânire a câștigat-o cu atâtea sârguință și îngrijire, să fie disprețuit, sau mântuirea lui să fie nesocotită. Acestea le zice Apostolul ca să rușineze pe cel iudaizant, adică pe cel ce ținea încă la obiceiurile iudaice, și să-l facă de a-și aminti de măreția binefacerii câștigate, căci a înviat fiind mort, și fiindcă de la Lege n-a câștigat nimic, ar fi cea mai de pe urmă nerecunoștință să se întoarcă iarăși la Lege, părăsind pe Cel ce a arătat atâtea dragoste pentru el.

Deci după ce l-a certat îndeajuns, iarăși îl înalță, zicând: „Dar tu, de ce judeci pe fratele tău? Sau și tu, de ce disprețuiești pe fratele tău?” (14, 10). Și s-ar părea că prin aceste vorbe el îi pune oarecum pe picior de egalitate, însă din cele vorbite mai la sus arată că este o mare deosebire între ei. Mai întâi, prin denumirea de „frate” doboară cearta, iar după aceea și prin amintirea acelei zile înfricoșate, căci după ce zice: „sau de ce disprețuiești pe fratele tău?”, a adăugat imediat: „Că toți vom sta înaintea judecății lui Hristos”. Și aici s-ar părea că, zicând acestea,

ceartă pe cel mai desăvârșit; în realitate, însă, el zguduie cugetul iudaizantului, nu numai rușinându-l cu binefacerile câștigate, ci și înfricoșându-l pe el cu pedeapsa viitoare.

„Căci toți ne vom înfățișa dinaintea judecății lui Dumnezeu. Căci scris este: «Viu sunt Eu» – zice Domnul. Tot genunchiul să Mi se plece și toată limba să dea slavă lui Dumnezeu” (14, 11), și mai departe: „Deci, dar, fiecare din noi va da seama despre sine lui Dumnezeu” (14, 12).

Ai văzut cum iarăși zguduie cugetul celui iudaizant, deși se părea că-l muștră pe celălalt? Căci el aici aceasta lasă a se înțelege, ca și cum pare că ar fi zis: „Și ce-ți pasă ție de el? Nu cumva poate vei fi tu pedepsit pentru el?”. Dar nu a spus așa, ci cu blândețe: „Căci toți ne vom înfățișa dinaintea judecății lui Dumnezeu” și „Fiecare dintre noi va da seamă despre sine lui Dumnezeu”. El ia martor aici și pe proorocul care mărturisește despre supunerea tuturor lui Dumnezeu, și încă o supunere nemărginită; pomenește, de asemenea, și pe cei din Legea veche, și cu un cuvânt pe toți oamenii, fără deosebire. El n-a spus pur și simplu: „Fiecare se va închina Lui”, ci „va da seamă despre sine”. Așadar fii cu frică văzând pe Stăpânul tuturor stând pe scaun la judecată, și nu sfâșia și împărți Biserica și harul, alergând la Lege, căci și Legea este a Lui. Și ce spun eu de Lege, când și cei de sub Lege, ca și cei de dinainte de Lege, sunt tot ai Lui. Și nu numai Legea te va face răspunzător, ci și Hristos te va face pe tine răspunzător, laolaltă cu întreaga sutlare omenească. Ai văzut cum a înmuiat frica de Lege? Apoi, ca să nu se pară că el intenționat înfricoșează spunând acestea, ci că mai mult din dorința continuării ideii a ajuns aici, iarăși se agață de același subiect, zicând:

„Deci, să nu ne mai judecăm unii pe alții, ci mai degrabă judecați aceasta: Să nu dați fratelui prilej de poticnire sau de sminteală” (14, 13).

Dar aceste vorbe nu se pot atribui mai mult unuia decât celui alt, și de aceea se pot atribui amândurora, și celui desăvârșit revoltat la deosebirea mâncărurilor, și celui nedesăvârșit, care dă motiv de nemulțumire și își atrage astfel grele muștrări.

Tu acum gândește-te câtă pedeapsă vom primi noi, care supărăm pe alții fără nici un motiv. Dacă chiar acolo, unde faptul săvârșit era ceva nelegiuit, și totuși Apostolul a împiedicat de a face aceasta – pentru că nu era încă timpul favorabil de a-i certa – ca astfel să nu se supere fratele și să nu se poticnească în credința lui, dar încă atunci când noi supărăm pe alții fără scop de îndreptare, apoi de ce pedeapsă nu vom fi vrednici oare? Dacă a nu mântui pe un altul este o crimă – iar aceasta ne-o arată cel ce a ascuns în pământ talantul încredințat lui –, dar încă a și supăra? „Dar ce?”, zici tu. „Dar dacă el, fiind slab, se poticnește de la sine?”. Apoi tocmai pentru aceasta, dacă tu ai fi drept, ai suferi. Dacă el ar fi tare, nu ar avea nevoie de o astfel de îngrijire; dar acum, când este și nedesăvârșit, are nevoie de o mare și înțelegătoare îngrijire din partea ta. Deci de o astfel de îngrijire să facem parte fratelui nostru și să-i suferim lipsurile lui. Noi nu vom da seamă numai de propriile noastre rele, ci și de acelea prin care i-am poticnit pe alții. Prin urmare, dacă răspunderea de faptele noastre proprii este destul de grea, dar încă atunci când se vor mai adăuga și acestea, cum ne vom mântui? Să nu credem că dacă am găsi tovarăși la păcate, vom avea vreo îndreptare; aceasta tocmai ne va fi ca un adaos la pedeapsă, căci și șarpele a fost pedepsit mai mult decât femeia, precum și femeia mai mult decât bărbatul. Tot așa și Izabela a fost mai greu pedepsită decât bărbatul ei Ahab, care răpise via văduvei, fiindcă ea momise acea răpire și violenise pe împărat. Deci și tu, când te faci pricină pierderii altora, mai grozav vei suferi decât acei împiedicați și smintiți de tine. A păcătui tu singur nu e totuna cu a face și pe alții să păcătuiască și să se piardă, pentru care și zice Apostolul: „nu numai că fac ei aceasta, ci le și încuviințează celor care le fac” (Romani 1, 32). Așa că, atunci când vedem pe alții păcătuiind, noi nu numai că să nu-i împingem spre păcat, ci chiar să-i tragem din prăpastia răutății, ca nu cumva cu pierderea lor să suferim și noi pedeapsă. Să ne aducem aminte neconținut de judecata cea

înfricoșată, de râul cel de foc, de legăturile cele nedelegate, de întunericul cel mai din afară, de scrâșnirea dinților, de viermele cel neadormit.

„Dar – zici tu – Dumnezeu este iubitor de oameni”. Însă acestea sunt vorbe, iar dacă ar fi după părerea ta, atunci nici bogatul acela care a trecut cu vederea pe Lazăr nu este pedepsit; nici fecioarele cele nebune nu sunt scoase din cămara de nuntă; nici cei ce nu hrănesc pe Hristos nu se duc în focul cel pregătit diavolului; nici cel îmbrăcat în haine necuviincioase nu se pierde, legat de mâni și de picioare; nici cel ce a pretins de la datornicul său o sută de dinari nu va fi predat muncilor; atunci nu este adevărat nici ceea ce zice pentru preacurvari: „Unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge” (Marcu 9, 44), ci toate acestea sunt numai simple amenințări. „Da!”, zici tu. Și cum de îndrăznești de a pronunța astfel de vorbă, și de la sine îți dai o așa hotărâre? Eu, atât din cele spuse de Hristos, cât și din cele ce a făcut, voi putea să-ți dovedesc că este cu totul din contră. Dacă tu nu crezi în cele viitoare, cel puțin crede din cele petrecute, căci cele petrecute deja și îndeplinite nu mai sunt vorbe și amenințări. Cine a trimis peste întreaga lume potopul și a făcut înecarea aceea înfricoșată? Cine a adus prăpădirea aceea grozavă a întregului neam omenesc? Cine după aceasta a slobozit din cer fulgerele și trăsnetele acelea asupra pământului Sodomei? Cine a cufundat în mare întreaga armată egipteană? Cine a nimicit în pustiu cele șase sute de mii? Cine a ars de tot adunarea lui Abiram? Cine a poruncit pământului să-și deschidă gura și să înghită de vii pe cei ai lui Core și Datan? Cine, pe timpul lui David, a nimicit cât ai clipi din ochi șaptezeci de mii de oameni? Să mai spun oare și de cei pedepsiți în parte? Ce veți zice de Cain, care a fost predat unei pedepse neîncetate? Dar de Harmi (fiul lui) cel lapidat cu tot neamul lui? Dar de cel ce a pățimit tot aceasta, pentru că adunase lemne în ziua Sâmbetei? Să mai spun și de cei patruzeci de copii sfâșiați de fiarele sălbatice, și care nu s-au bucurat de iertare, deși erau prunci fără de minte?

Dacă poate ai vrea să le vezi pe acestea petrecându-se și după har, gândește-te, bunăoară, la cele ce au pățimit iudeii: cum femeile lor își mâncau copiii, unele frigîndu-i și altele înfulecându-i; cum iudeii fiind lăsați pradă foametei cumplite, și unor grele războaie, toate tragediile lor din urmă fuseseră covârșite de nenorocirile în care căzuseră de data aceea. Cum toate acestea le-a adus asupra lor Hristos, ascultă-L pe El cum le-a proorocit mai înainte și cum le-a deslușit prin parabole, iar de multe ori chiar de-a dreptul și cu toată limpezimea. Prin parabole spunându-le aceasta, le-a dat pildă acolo unde zice: „Iar pe acei vrăjmași ai mei, care n-au voit să domnesc peste ei, aduceți-i aici și tăiați-i în fața mea” (Luca 19, 27), iar în alt loc prin parabola viei și a căsătoriei. Lămurit le vorbește în multe locuri, ca de pildă acolo unde zice: „Și vor cădea de ascuțișul săbiei și vor fi duși robi la toate neamurile, ... iar pe pământ spaimă întru neamuri și nedumerire din pricina vuietului mării și al valurilor, iar oamenii vor muri de frică” (Luca 21, 24-26), sau acolo unde zice: „Că va fi atunci strâmtorare mare, care n-a fost de la începutul lumii până acum și nici nu va fi” (Matei 24, 21).

Știți apoi cu toții ce pedeapsă au primit Anania și Safira, pentru că au ascuns din banii rezultați prin vânzarea ogorului lor. Dar încă nenorocirile zilnice nu le vezi? Nu vezi pe cei ce se topesc și acum de foame? Nu vezi pe cei ce sunt cuceriți de lepră și de schimonosirea trupului? Pe cei ce încontinuu trăiesc în sărăcie, și pe cei ce pătimesc mii de rele? Și cum s-ar putea, sau mai bine zis, ce rațiune ar fi ca unii să fie pedepsiți, iar alții să nu fie? Dacă Dumnezeu nu este nedrept – după cum nu este –, apoi nu mai încape vorbă că și tu vei da seamă păcatele tale; iar dacă El nu pedepsește fiindcă este iubitor de oameni – după cum zici tu –, apoi atunci nici pe aceștia nu trebuia să-i pedepsească. Acum însă, tocmai pentru niște astfel de cuvinte pe care voi le roștiți, Dumnezeu pedepsește chiar și aici pe mulți, pentru ca atunci când voi nu veți crede cuvintele

amenințătoare, cel puțin prin pedepsirea faptelor imediat să credeți. Și fiindcă nu credeți și nici nu vă înspăimântă atât de mult cele petrecute în Legea veche, cel puțin cele petrecute cu generațiile ce se succed în timp vor putea îndrepta pe cei trândavi.

„Dar – zici tu – de ce oare El nu pedepsește aici pe fiecare?”. Pentru că le acordă un termen de pocăință. De ce nu sunt toți pedepsiți aici? Pentru ca nu cumva cei mai mulți să se îndoiască de pronia Lui. Câți tâlhari au fost aici pe pământ? Dintre ei numai unii au fost prinși și pedepsiți, pe când cei mai mulți s-au dus de aici fără să dea seamă de faptele lor. Dar dacă aceștia rămân nepedepsiți, apoi unde este iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Mie mi se pare a te întreba acum pe tine: dacă nimeni nu ar fi fost pedepsit, ai fi avut atunci un cuvânt de îndreptare; dar când unii sunt pedepsiți, iar alții nu, deși poate au păcătuit mai mult, apoi unde este rațiunea și dreptatea, că fiind vinovați de aceleași păcate, să nu aibă și aceeași pedeapsă? Cum nu s-ar crede atunci că cei pedepsiți au fost nedreptățiți? De ce nu sunt pedepsiți toți aici pe pământ? Ascultă chiar pe Hristos ce spune despre acei optsprezece care au fost uciși sub dărâmurile turnului din Siloam, și de care se mirau cei de pe lângă El: „Oare ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: dar de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel” (Luca 13, 4-5), sfătuindu-ne prin aceasta de a nu ne amăgi că, în timp ce alții sunt pedepsiți, noi, deși am păcătuit mult, totuși vom scăpa fără pedeapsă. Dacă nu ne vom schimba, desigur că vom fi pedepsiți.

„Dar cum vom fi pedepsiți acolo pentru vecie”, zici tu, „când noi aici pe pământ am păcătuit pe un timp scurt? Cum se poate ca un om care a săvârșit un omor cât ai clipi din ochi, să fie pedepsit la osândă veșnică? Dar Dumnezeu nu face aceasta!”, zici tu. Însă pe paralizicul acela cum de l-a ținut treizeci și opt de ani într-o așa osândă grea? Cum că l-a pedepsit pentru păcatele lui, ascultă ce-i zice Hristos: „Iată te-ai făcut sănătos, dar de acum să nu mai greșești” (Ioan 5, 14).

„Dar – zici tu – a luat dezlegare”. Da, însă acolo nu se vor petrece tot așa lucrurile; și cum acolo pedeapsa nu va avea sfârșit niciodată, ascultă-L ce zice: „Unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge” (Marcu 9, 44), și iarăși: „Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar dreptii la viață veșnică” (Matei 25, 46). Deci, dacă este viață veșnică, este în același timp și osândă veșnică. Nu vezi cu câte a amenințat pe iudei? Și oare s-au îndeplinit toate acele amenințări, sau au rămas numai vorbe goale? „Nu va rămâne, zice El, piatră pe piatră”, și oare a rămas ceva? „Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum nu a fost de la începutul lumii” (Matei 24, 21), și oare n-a fost acel necaz? Citește istoria lui Iosif, și atunci nu vei putea nici să mai răsuflă auzind câte nenorociri au îndurat iudeii!

Acestea le spun nu ca să vă întristez, ci ca să vă pun în siguranță; le spun ca nu cumva amăgindu-vă cu cele zadarnice, să vă fac de a suferi pedepsele cele mai grele. De ce nu crezi tu că e drept de a fi pedepsit după ce ai păcătuit? Nu ți-a spus el mai înainte toate? Nu te-a amenințat? Nu te-a ajutat? Nu a făcut pentru mântuirea ta mii de fapte? Nu ți-a dăruit baia renașterii, și toate cele mai dinainte ți le-a iertat? Dar și după botez oare nu ți-a dat ajutor de a te întoarce la El iarăși prin pocăință? Oare chiar și după aceasta nu ți-a făcut destul de ușoară calea iertării păcatelor? Ascultă-L ce a poruncit: „Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc” (Matei 6, 14). Ce greutate vedeți în acest fapt? „Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă! Veniți să ne judecăm, zice Domnul. De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face” (Isaia 1, 17-18). Ce greutate este de a face așa? „Spune tu fărădelegile tale întâi, ca apoi să te îndrepti” (Isaia 43, 26). Aceasta ce greutate de îndeplinit are? „Păcatele tale cu milostenie le răscumpără” (Daniel 4, 24).

Ce oboseală poate fi aici? Vameșul acela din Evanghelia a zis: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului” (Luca 18, 13) și s-a pogorât de la templu îndreptat. Ce oboseală mare vom avea imitând pe acest vameș?

Dacă și după toate acestea, poate că nu voiești a te convinge că este pedeapsă și osândă, apoi atunci nici diavolul nu va fi pedepsit. „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui!” (Matei 25, 41). Dacă nu este gheena, apoi nici diavolul nu va fi pedepsit, iar dacă el este pedepsit, apoi este arătat faptul că și noi vom fi pedepsiți, fiindcă și noi am călcat poruncile lui Dumnezeu, deși nu la fel ca diavolul. Și cum nu te sfiiești grăind cu atâta îndrăzneală? Căci tu zici că el nu pedepsește pentru că este iubitor de oameni, lași a se înțelege, că dacă pedepsește nu mai este iubitor de oameni. Vedeți ce fel de cuvinte vă pune în gură diavolul? Dar ce? Oare monahii, care viețuiesc prin munți și dau dovadă de o nevoie grea, se vor duce acolo neîncununați? Dacă cei răi nu vor fi pedepsiți, și nici nu va fi vreă răsplată, ar putea să zică cineva cu drept cuvânt, că nici cei buni nu vor fi încununați. „Da! zici tu; aceasta este demn de Dumnezeu, ca să fie numai împărăția cerurilor, și nicidecum gheena”. Așadar, după părerea ta, și cel ce curvește, și cel preacurvar, și cel ce a făcut mii de rele, se vor bucura tot de aceleași bunuri ca și cei ce au arătat o viață neprihănită și sfântă; atunci Pavel și cu Nero vor sta alături, sau mai bine zis, și diavolul va sta alături cu Pavel. Dacă nu este gheena, iar înviere este, apoi atunci și cei răi se vor bucura de aceleași bunuri ca și cei buni. Dar cine ar putea să spună grozăviile acestea, fie chiar dintre cei mai smintiți oameni? Mai mult încă: cine chiar dintre demoni ar putea să spună așa?

Căci și demonii mărturisesc că este gheena, pentru care și strigau zicând: „Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești” (Matei 8, 29). Apoi, dacă și demonii mărturisesc acest lucru, cum de tu nu te temi și nu tremuri tăgăduind? Cum de nu vezi aici pe dascălul tuturor acestor rele credințe? Căci diavolul, care a înșelat pe om dintru început și cu speranța de bunuri mai mari i-a luat bunurile pe care deja le avea în mână, tot el este care îndeamnă pe om și acum de a grăi și a cugeta de-acestea, și astfel îi atâță pe unii să se arate disprețuitori și să spună că nu este gheena, ca tocmai așa să-i bage în gheena. Dar Dumnezeu face cu totul din contră; El a pregătit gheena, și ne-a amenințat cu ea, ca astfel să ne ferească de a cădea în ea. Dacă fiind gheena și diavolul te amăgește, apoi nefiind, cum ar fi mărturisit de existența ei demonii, al căror interes este tocmai de a lucra ca noi nici să nu bănuim așa ceva, ca astfel să devenim mai leneși în fapta bună și să cădem cu ei în focul cel nestins? „Dar cum de au mărturisit atunci existența gheenei?”, zici tu. Pentru că silirea la care erau supuși atunci era pentru ei foarte grea. Deci, înțelegând toate acestea, să înceteze cei ce vorbesc așa, de a se amăgi și pe ei, și pe alții, fiindcă vor da seamă și de aceste cuvinte, atrăgându-și asupra lor acele grozăvii, deoarece se încearcă de a corupe pe mulți, și nu imită măcar pe barbarii aceia (nininivitenii). Căci barbarii aceia deși erau mai nepricepuți decât toți oamenii, totuși imediat ce au auzit că cetatea lor se va nimici, nu numai că nu s-au arătat neîncrezători, ci au și început a ofta și văita, și a se îmbrăca în sac, și a-și pune cenușă pe cap, și nici că au încetat de a face totul, până ce nu au domolit mânia lui Dumnezeu. Dar tu, care ai luat atâta experiență din fapte și din vorbe, încă disprețuiești cele vorbite? Ei bine, vei pătimi cu totul altfel decât au pățimit ninivitenii, căci aceia înfricoșându-se de vorbe numai, nu au suferit pedeapsa din fapte, pe când tu, disprețuind amenințarea prin vorbe, vei suferi pedeapsa prin fapte. Dacă acum ți se pare ca un mit acele vorbe, nu ți se va părea tot așa și când vei suferi în realitate. Nu ai văzut ce a făcut Hristos și aici? Cum din cei doi tâlhari ce erau cu El pe cruce, numai pe unul l-a băgat în împărăția cerurilor, pe când pe celalalt l-a trimis în gheena? Și ce vorbesc eu de tâlharii și de ucigașii de oameni, când El n-a cruțat nici chiar pe

Apostolul Său care devenise vânzător, ci văzându-l alergând singur în cursă, văzându-l cum se ducea singur la spânzurătoare, l-a lăsat de și-a luat singur răsplata vânzării, căci s-a spânzurat și a crăpat în două, iar măruntaiele lui au ieșit toate afară. Toate acestea prevăzându-le dintru început Hristos, l-a lăsat pe nefericitul trădător să pătimească totul după cum stă scris, și aceasta ca să te încredințeze pe tine din cele prezente despre cele viitoare.

Deci nu vă mai amăgiți pe voi înșivă, încrezându-vă diavolului, căci toate cugetările acestea ale lui sunt. Gândește-te tu, care te vrei iscoditor, dacă și judecătorii, și stăpânii, și dascălii, și barbarii, deopotrivă și dintotdeauna, cinstesc pe cei buni și pedepsesc pe cei răi, atunci cum s-ar putea cu Dumnezeu să se petreacă tocmai dimpotrivă și dinaintea Lui să se învrednicească acelorași bunuri și cei răi ca și cei buni?!

Dar atunci cei răi când oare se vor izbăvi de rele? Astăzi, când dânșii așteaptă pedeapsă, când se găesc printre atâtea primejdii, ca de pildă frica de judecători și de legi, și cu toate acestea încă nu se depărtează de rele, dar încă ducându-se de aici fără de această frică, și cu credință că nu numai nu vor cădea în gheena, ci chiar se vor învrednici de împărăția cerurilor deopotrivă cu cei buni? Așadar, când oare vor conțeni aceștia de a face rele? Aceasta, spune-mi, este iubire de oameni, să stăruie cineva în rele, să pună premiu pe săvârșirea răului, să pretindă ca și cel ce se îngrijește de o viață curată să se bucure de aceleași bunuri ca și cel ce trăiește în desfrânare, iar cel credincios să stea pe-o treaptă cu cel necredincios, Pavel la fel cu diavolul?!

Dar oare până când vom tot vorbi de acestea? De aceea vă rog, iubiților, ca izbăvind-vă voi de această nebunie și venindu-vă deplin în simțiri, să înduplecați sufletul vostru de a se sfii și a se cutremura, pentru ca astfel să vă izbăviți și de gheena viitoare, viețuind aici cu toată grijă, iar în același timp să vă învredniciți și de nădăjduitele bunuri făgăduite nouă din belșugul iubirii dumnezeiești. De care fie cu toții să ne învrednicim cu toții, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvina slava Tatălui și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Simplitatea și neștiința nu ne împiedică să cunoaștem adevărul]

„Știu și sunt încredințat în Domnul Iisus că nimic nu este întinat prin sine, decât numai pentru cel care gândește că este ceva întinat; pentru acela întinat este” (Romani 14, 14).

După ce mai întâi a certat pe cel ce judecă pe fratele său, și prin această certare l-a făcut să se depărteze de asemenea abateri, la urmă se pronunță și asupra învățaturii în sine, și, povățuind pe cel mai slab, arată și aici o mare blândețe. Căci el nu zice că cel ce judecă pe altul asupra mâncării, va da seamă, sau că va pătimi altceva de acest fel, ci numai că slăbește frica de pricina mâncării, ca astfel mai ușor să-l convingă de cele grăite de el, și zice: „Știu și sunt încredințat”. Și ca să nu zică cineva dintre necredincioși: „Și ce ne privește pe noi dacă tu ești încredințat? Nici nu ești tu destoinic de a înlocui o Lege atât de veche și proorociile cele venite de sus”, iată ce adaugă el imediat: „în Domnul Iisus”, adică de la El și nu din altă parte am aflat eu aceasta, și prin urmare ceea ce spun aici nu este o hotărâre a cugetării omenești. Dar ce anume știi și ești încredințat? „Că nimic nu este întinat prin sine”, zice; adică prin firea sa nimic nu este întinat, ci aceasta vine din intenția celui ce se apropie de acel lucru; numai aceluia i se pare că este întinat,

nu însă și tuturor celorlalți.

Atunci de ce nu-l îndreptezi pe fratele tău, ca să nu mai socotească acel lucru întinat? De ce nu-l depărtezi de la acest obicei și de la această credință, cu toată sârguința ta, ca astfel să nu faci acel lucru întinat? „Mă tem – zici tu – ca nu cumva să-l supăr”. Ei bine, tocmai de aceea a și adăugat Apostolul: „Dar dacă, pentru mâncare, fratele tău se mârșăiește, nu mai umbli potrivit iubirii” (14, 15).

Ai văzut cum și l-a apropiat pe cel slab, arătând că el a făcut atâta vorbă de acela nu numai pentru ca să nu fie mârșăit, dar nici să nu îndrăznească cineva de a-i porunci în privința celor ce-i sunt lui de trebuință, ci dacă se poate să-l atragă mai mult cu îngăduința, sau, mai bine zis, cu iertarea și cu dragostea. Și nici după ce i-a liniștit frica, Apostolul nu-l trage cu sila, ci-l lasă a fi stăpân pe el însuși, pentru că nu e totuna a sili pe cineva să mârșăiește și a-l mârșăi prin asemenea siluire. Ai văzut câtă sârguință pune el pentru dragoste? Fiindcă numai ea este în stare de a reuși în toate. De aceea el le pretinde aici încă și ceva mai mult, căci nu zice numai că nu trebuie a-i trage cu de-a sila de la mâncăruri, ci că dacă trebuie de a consimți la aceasta, apoi nici atunci să nu zăbovească a o face. De aceea a și adăugat, zicând: „Nu pierde, cu mâncarea ta, pe acela pentru care a murit Hristos”, adică: „Nici într-atâta nu crezi vrednic pe fratele tău, ca măcar prin depărtarea de bucate să ajuți la mântuirii lui? Hristos nu s-a dat înălături pentru el nici de a se face rob, și nici chiar de a muri pentru el; și tu nu disprețuiești nici măcar mâncarea, pentru ca să-l păstrezi în credință? Deși nu era ca Hristos să-i câștige deodată pe toți, cu toate acestea El pentru toți a murit, împlinindu-și lucrul Său. Tu însă, știind că prin mâncăruri îl smintești în cele mai mari, încă te cerți cu el? Pe cel iubit de Hristos și atât de important înaintea Lui, tu îl crezi atât de disprețuit? Pe cel pe care El l-a iubit, tu îl disprețuiești? Hristos a murit nu numai pentru cel slab, ci și pentru dușmani; dar tu nu te depărtezi nici de bucate pentru cel slab? Hristos a dat dovadă de săvârșirea lucrului celui mai mare, și tu nu dai dovadă nici de cel mai mic, deși Hristos este stăpânul nostru, al tuturor, iar tu ești frate cu acela pe care-l cerți?”. Aceste cuvinte sunt de ajuns spre a atinge pe unul ca acesta, căci îl arată că este mic de suflet, că s-a bucurat de bunuri mari din partea lui Dumnezeu, și cu toate acestea el nu-l înapoiază nici pe cele mici.

„Nu lăsați ca bunul vostru să fie defăimat. Căci împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură” (14, 16, 17).

„Lucrul cel bun” numește el aici sau credința, sau nădejdea izbânzii în „lupta cea bună”, sau evlavie desăvârșită. „Nu numai că pe fratele tău – zice – nu-l folosești cu nimic prin asemenea dispute, ci faci încă de a se huli însăși credința și harul lui Dumnezeu. Căci este luptă când tu te cerți cu altul, când îl mârșăiești, când dezbină Biserica, când iei în bătaie de joc pe fratele tău, și ești de nesuferit lui; atunci și cei dinafară hulesc, așa că nu numai că n-ai câștigat de aici nimic, ci chiar ai pierdut totul. Bunul vostru este dragostea, iubirea de frați, unirea, legătura dintre voi, viețuirea cu pace și blândețe”.

Apoi iarăși, domolind frica unuia și disputa celui alt, zice: „Căci împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură”. Nu cumva prin acestea vom deveni noi lăudați și cinstiți? Ceea ce spune și în altă parte zicând: „Nici dacă vom mânca, nu ne prisosește, nici dacă nu vom mânca, nu ne lipsește” (I Corinteni 8, 8). Și nici nu mai are nevoie de altă argumentație, ci se mărginește numai în hotărârea dată. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: „Nu cumva oare dacă mârșăiești, apoi aceasta are a te băga în împărăția cerurilor?”. De aceea îi și înfruntă pe ei, ca unii ce cugetau lucruri mari, căci nu spune numai de mâncare, ci și de băutură. Deci care sunt acelea ce ne bagă în împărăția cerurilor? „Dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt”, adică viața virtuoaasă, pace către frate, pe când cearta este aceea ce se împotrivesc tuturor acestora. Acestea Apostolul nu le spune numai unuia, ci amândurora, fiindcă a avut timpul de a vorbi și către fiecare în parte.

Apoi, fiindcă a vorbit de pace și bucurie, și fiindcă atât pacea cât și bucuria pot fi și în lucruri rele, de aceea a adăugat imediat: „în Duhul Sfânt”. Astfel, deci, cel ce pierde pe fratele său, în același timp a răsturnat și pacea, și bucuria a nedreptățit-o, ba încă a făcut mai mult decât cel ce jefuiește banii cuiva. Dar ceea ce este mai rău, că altul a mântuit pe acela, pe când tu îl nedreptățești și îl pierzi.

După aceea, fiindcă din cauza slavei celei deșarte s-a întâmplat ca acela să mustre pe fratele său, adaugă: „Iar cel ce slujește lui Hristos, în aceasta este plăcut lui Dumnezeu și cinstit de oameni” (14, 18), adică: nu atât te vor admira oamenii pentru perfecțiunea ta, cât te vor admira cu toții pentru pace și bună-înțelegere, fiindcă de bunul acesta toți se vor bucura, pe când de celălalt – nici unul.

„Drept aceea să urmărim cele ale păcii și cele ale zidirii unuia de către altul” (14, 19). Întâi se adresează aceluia sfătuindu-l ca să fie pașnic, iar al doilea acestuia ca să nu surpe pe fratele său; cu toate acestea le-a făcut pe amândouă comune prin expresia „unuia de către altul”, arătând că fără pace nu este ușor de a zidi.

„Nu strica, pentru mâncare, lucrul lui Dumnezeu” (14, 20). Prin expresia „lucrul lui Dumnezeu” el numește mântuirea fratelui, cu care ocazie apostolul mai mult întinde frica, arătând că unul ca acesta face cu totul din contra de ceea ce voiește să facă. „Nu numai că nu zidești – zice – ceea ce crezi că zidești, dar încă dărâmi, și nu o zidire omenească, ci una a lui Dumnezeu, și nu pentru vreun lucru mare, ci pentru ceva cu totul nebagat în seamă și de disprețuit: „Pentru mâncare”, zice.

După aceea, ca nu cumva asemenea concesiile să întărească pe cel mai slab în ideea lui cea rea, din nou teologhisește despre aceasta, zicând: „Toate sunt curate, dar rău este pentru omul care mănâncă spre poticnire”, adică celui ce mănâncă cu cuget rău. Astfel că, chiar de l-ai sili să mănânce, de aici nu ai nici un folos, căci nu a mânca face pe cineva necurat, ci numai părerea cu care mănâncă. Dacă pe aceea n-ai îndreptat-o, totul ai făcut în zadar, ba încă ai și vătămat; căci nu este totuna a crede ceva necurat și apoi a gusta cu această credință din acel lucru necurat. Deci în cazul de față ai păcătuit îndoit: întâi că ai întins prejudiciul aceluia prin ceartă, iar al doilea că l-ai făcut de a gusta dintr-un lucru necurat. Așadar, până ce nu-l vei convinge, să nu-l silești.

„Bine este să nu mănânci carne, nici să bei vin, nici să faci ceva de care fratele tău se poticnește, se smintește sau slăbește (în credință)” (14, 21).

Aici el iarăși cere ceea ce este mai mult, adică nu numai de a nu-l sili, ci chiar de a-i face concesiile, căci și Apostolul a făcut așa de multe ori, ca de pildă atunci când a tăiat împrejur pe Timotei, când și-a ras capul, când jertfa jertfa cea iudaică. Și nu zice „să nu mănânci carne”, ca să nu facă pe cel slab mai trândav, ci spune mai degrabă ca pe o părere de-a sa: „Bine este să nu mănânci carne”. „Și ce spun eu de carne?”, zice; „chiar și de vin, și de orice altceva în măsură să scandalizeze pe altul, depărtează-te, căci nimic nu este egal cu mântuirea fratelui tău”. Aceasta ne-a dovedit-o și Hristos, Care S-a pogorât din cer și a suferit totul pentru noi.

Deci, nu-l sili pe acela, ci încă și tu depărtează-te pentru dânsul de mâncare, nu ca de un lucru necurat, ci numai fiindcă acela se scandalizează, și atunci el mai mult te va iubi. Astfel a poruncit și Pavel, zicând: „Bine este să nu mănânci carne”, nu pentru că ar fi carnea un lucru necurat, ci pentru că fratele se scandalizează și se slăbește.

„Credința pe care o ai, s-o ai pentru tine însuși” (14, 22). Aici mi se pare că pe nesimțite face aluzie și la slava cea deșartă a celui pretins desăvârșit. E ca și cum ar fi zis: „Voiești să-mi arăți că ești desăvârșit și cu totul perfect? Aceasta să nu mi-o arăți mie, ci fie-ți de ajuns cugetul tău”. Prin vorba „credință” de aici, Apostolul nu înțelege credința despre dogme, ci credința despre subiectul ce ne stă în discuție, adică despre mâncăruri. Despre credința în dogme el zice: „cu

gura se mărturisește spre mântuire” (Romani 10, 10), iar Hristos zice: „Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, de acesta și Fiul Omului se va rușina” (Luca 9, 26). Acea credință, dacă nu se mărturisește, pierde pe om, pe când credința despre care este vorba aici, dacă se mărturisește, este fără scop.

„Fericit este cel ce nu se judecă pe sine în ceea ce aprobă”.

Aici iarăși mustră pe cel mai slab și-i dă lui o cunună îndeajuns, adică pe aceea a cugetului său. Chiar de nu te-ar vedea vreun om, totuși îți este de ajuns cugetul tău ca să fii fericit. Fiindcă a zis: „întru tine însuși să o ai”, apoi, ca să nu creadă că acest tribunal este mic și nebăgat în seamă, zice că acest tribunal este mai bun decât lumea întreagă. „Chiar dacă toți te-ar învinovăți – zice –, iar tu în tine însuși nu te condamni, nici cugetul nu te mustră, atunci fericit ești”. Dar Apostolul n-a zis vorbele de mai sus la întâmplare, și nici pentru toate acțiunile omenești în genere, fiindcă sunt mulți în lumea aceasta care nu se judecă pe sine, și cu toate acestea păcătuiesc grozav, ba sunt chiar sunt mai ticăloși decât toți.

„Iar cel ce se îndoiește, dacă va mânca, se osândește” (14, 23).

Și aceasta o supune tot către cel desăvârșit, îndemnându-l de a cruța pe cel mai slab. „Ce folos este dacă el, mâncând, se îndoiește cu gândul și se osândește pe sine singur? Eu –zice – pe acela îl primesc care și mănâncă, și nu se îndoiește în același timp”. Ai văzut cum îl sfătuiește nu numai a mânca, ci încă a mânca cu cugetul curat? Mai departe spune și cauza pentru care se osândește, zicând: „fiindcă n-a fost din credință”, nu pentru că este necurat, ci pentru că nu este din credință; nu a crezut că este curat, și s-a atins ca de un lucru necurat. Prin toate acestea Apostolul le arată și vătămarea ce o pricinuiesc aceluia, căci în loc să-i convingă a se atinge de cele ce erau socotite de ei ca necurate, ei îi sileau, pe când el îi sfătuiește de a nu-i mai certa pe viitor.

„Și tot ce nu este din credință, zice, este păcat”.

„Dacă el nu are curaj – zice – și nici nu crede că este curat, apoi cum n-a păcătuat dacă a mâncat?”. Și aceste vorbe sunt zise de Pavel tot cu privire la chestiunea în discuție, iar nu pentru toate acțiunile omenești. Dar tu gândește-te aici câtă îngrijire pune Apostolul în a nu-i poticni pe alții. Mai sus zicea: „Dar dacă, pentru mâncare, fratele tău se mârșăiește, nu mai umbli potrivit iubirii”, așa că dacă nu trebuie a-l mârșăi, apoi cu atât mai mult nu trebuie a-i da pricină de poticnire. Și iarăși zice: „Nu strica, pentru mâncare, lucrul lui Dumnezeu”, căci dacă a surpa biserica este un fapt mișeleș și necuvios, apoi cu atât mai mult încă de a surpa un templu duhovnicesc, fiindcă omul este cu mult mai însemnat și mai prețuit decât biserica. **Hristos n-a murit pentru zidurile bisericii, ci pentru aceste temple duhovnicești, pentru oameni.**

Deci, iubitorilor, din toate părțile să ne păzim pe noi înșine și nimănui să nu dăm pricină de nemulțumire contra noastră. Viața prezentă este loc de luptă, și de aceea trebuie a avea mii de ochi în toate părțile. Să nu credem că pentru îndreptarea noastră ne va fi de ajuns neștiința, fiindcă vom da răspuns și de neștiință, când acea neștiință este neiertată. Nici iudeii n-au știut, însă neștiința lor n-a fost vrednică de iertare. Nici elinii n-au știut, și cu toate acestea n-au avut nici o îndreptare. Când tu ești în neștiință de cele ce nu sunt cu puțință a le ști, nici o învinovățire nu ți se va aduce; dar când îți sunt cu puțință, și încă cu multă ușurință, de a le ști, atunci vei fi pedepsit cu pedeapsa cea mai grea. De altfel, dacă noi nu vom sta în lăncezeală, ci vom face tot ceea ce atâră de noi, atunci și Dumnezeu ne va da mână de ajutor, chiar și în cele ce nu le știm, după cum și Pavel zice filipenilor: „Și dacă gândiți ceva în alt fel, Dumnezeu vă va descoperi și aceea” (Filipeni 3, 15). Când noi chiar în acele unde suntem stăpâni nu voim a izbui, apoi atunci nici în celelalte nu vom avea nici un ajutor, după cum s-a întâmplat cu iudeii. „De aceea, zice, le vorbesc lor în pilde, că, văzând, nu văd” (Matei 13, 13). Și cum oare văzând nu vedeau? Videau

pe demoni alungați de Hristos, și totuși ziceau că el are demon. Vedeau pe morți înviați de el, și totuși nu numai că nu i se închinau, ba încă căutau să-l ucidă. Nu tot așa însă a fost și Corneliu sutașul, fiindcă de vreme ce el a făcut cu multă sârguință tot ceea ce atârna de el, apoi la urmă i-a adăugat și Dumnezeu ceea ce-i lipsea.

Deci nu-mi spune: „Apoi cum pe cutare, care a fost simplu și om bun, Dumnezeu l-a trecut cu vederea, fiindcă a fost elin?”. Mai întâi, că el a fost om simplu și fără răutate nu le este cu puțință oamenilor de a ști lămurit, ci numai Celui ce l-a plăsmuit pe acela, și Care știe inimile tuturor în parte; al doilea, se mai poate zice și aceasta: că de multe ori acela nu s-a îngrijit, nu s-a îndeletnicit îndeajuns să afle adevărul. „Și cum putea să facă aceasta, zici tu, pe câtă vreme a fost om simplu?”. Așadar tocmai pe acest om simplu îl vom lua de exemplu. Ei bine, iată că acest om simplu, în cele lumești a arătat o mare exactitate, pe care dacă ar fi voit să o arate și în cele duhovnicești desigur că n-ar fi fost trecut cu vederea. Căci toate cele ale adevărului sunt mai strălucite decât lumina soarelui, și în orice parte s-ar întoarce cineva, ar putea cu ușurință să priceapă și să ia cunoștință de mântuirea sa, dacă ar voi să fie cu băgare de seamă, și să nu creadă aceasta ca ceva întâmplător. Nu cumva lucrurile acestea sunt închise numai în Palestina? Nu cumva numai într-un mic colț al lumii? Nu ai auzit tu pe proorocul care zice: „Că toți de la sine Mă vor cunoaște, de la mic până la mare” (Ieremia 31, 34)? Nu vezi cum lucrurile s-au adeverit? Dar atunci cum vor avea aceștia iertare, văzând credința adevărului întinzându-se, iar dâșii nici interesându-se de aceasta, și nici îngrijindu-se de a afla? „Și acestea – zici tu – le pretinzi de la omul neștiutor și barbar?”.

Nu numai de la cel neștiutor și barbar, ci chiar și de la cel ce ar fi mai barbar decât cei de acum. De ce? Spune-mi: acela în afaceri lumești se pricepe a se împotrivi când este nedreptățit, se pricepe a se împotrivi când este siluit de cineva, și în fine se pricepe de a face totul, așa ca niciodată să nu mai fie supărat cât de puțin, iar în afaceri duhovnicești nu mai face tot așa? De ce și aici nu întrebuintează tot aceeași agerime, tot aceeași înțelepciune? Când el se închină pietrelor pe care le crede Dumnezeu, și ține sărbători în cinstea pietrelor; când el cheltuiește și bani, și arată o mare frică de ele, atunci nu se face nici o vorbă de simplitatea lui; iar când trebuie ca el să caute pe Dumnezeul cel adevărat, atunci tu îmi pomenești de simplitatea lui! Nu se poate aceasta, nu se poate! Nu simplitatea, ci trândăvia lui este de vină.

Pe cine crezi tu mai simpli și mai sălbatici între oameni? Pe cei de pe timpul lui Avraam, sau pe cei de acum? Desigur că pe cei din timpul lui Avraam. În ce timp s-ar putea găsi evlavia mai cu ușurință? Atunci sau acum? Desigur că acum. Căci acum numele lui Dumnezeu este invocat de toți; și proorocii l-au vestit, și faptele s-au desfășurat, și cele ale elinilor au fost înfruntate, pe când atunci cei mai mulți erau neînvățați, păcatul stăpânea în lume; pe atunci nu era nici Lege care să-i învețe, nici prooroci, nici minuni, nici învățătură, nu era nici mulțimea aceea a învățaților, și nici altceva de acest fel, și totuși iată că în acel întuneric adânc, iată că în acea noapte furtunoasă și fără lună, lucrurile toate mergeau bine! Acel bărbat vrednic și minunat, iată că deși a avut atâtea piedici înaintea lui, el totuși a cunoscut pe Dumnezeu, a lucrat virtutea, ba încă pe mulți i-a adus în același zel ca și dânsul. Și toate acestea le-a făcut el deși nu era deloc adăpat cu înțelepciunea din afară, căci cum ar fi putut fi în acel timp pe când nici măcar scrieri nu se găseau? Cu toate acestea fiindcă toate cele ce se cuveneau lui să le facă, le-a făcut, de aceea la urmă și Dumnezeu a adăugat cele ale Sale. Nu poți zice nici măcar că Avraam a moștenit evlavie de la părinți, fiindcă tatăl său era idolatru. Cu toate acestea deși a avut niște astfel de părinți, deși a fost crescut ca barbar în mijlocul barbarilor, și prin urmare n-a avut pe nimeni de dascăl al evlaviei, totuși el a cunoscut pe Dumnezeu, ba chiar a fost mai lăudat și decât toți

nepoții și urmașii săi, care s-au bucurat și de Lege, și de prooroci, și încă atât de mult că nici nu se poate spune. Și de ce oare toate acestea? Pentru că el nu se îngrijea atât de mult de cele pământești, pe când de cele duhovnicești se preocupa cu o voință nestrămutată.

Dar Melhisedec? Oare nu și acesta a strălucit tot pe acele timpuri, și a devenit atât de însemnat, încât a fost și preot al lui Dumnezeu? Căci este cu neputință ca Dumnezeu să treacă cu vederea vreodată pe cel ce viețuiește aici cu băgare de seamă. Acestea însă, să nu vă tulbure pe voi, ci știind bine că pretutindeni stăpânește numai puterea voinței și a intenției noastre, să pândim cu băgare de seamă toate mișcările noastre, pentru ca să ne facem mai buni. Să nu învinovățim pe Dumnezeu, și nici să cercetăm de ce pe cutare l-a lăsat la o parte, iar pe celălalt l-a chemat, fiindcă atunci facem același lucru pe care îl face sluga cea rea și leneșă dată afara de stăpân, care în loc să caute a se îndrepta, ea spionează afacerile stăpânului. Nenorocitul și netrebnicul! Tu trebuie să te îngrijești de vinovăția ta, și cum ai putea să împaci pe stăpân, iar nicidecum să ceri socoteală de lucruri de acelea care nu stau în mâna ta, și să lași la o parte faptele tale, pentru care ai a da seamă înaintea stăpânului.

„Și ce aș putea – zici tu – să răspund elinului?” Aceste spuse; însă te gândește nu numai să le spui elinului, ci în același timp și cum să te îndreptezi tu însuși. Când elinul îți cercetează viața ta, și se scandalizează de aici, atunci îngrijește-te ce ai să-i răspunzi. Dacă el se poticnește pentru altul, tu nu ai a da socoteală, dar când el se poticnește și se vatămă prin viața ta, atunci te găsești în cea mai mare primejdie. Când tu îi vorbești de împărăția cerurilor, însă ești ca smintit după cele prezente; când te aude vorbindu-i de gheena, iar tu tremuri până și de relele ce ți-ar putea veni aici pe pământ, apoi atunci îngrijește-te ce ai să-i răspunzi! Când el vede toate acestea, te acuză și-ți zice: „Dacă iubești atât de mult împărăția cerurilor, de ce nu disprețuiești cele prezente? Dacă aștepti acel tribunal înfricoșat, de ce nu disprețuiești relele și necazurile de aici? Dacă nădăjduiești în nemurirea sufletului, de ce nu-ți bați joc de moarte?”. Când îți va zice acestea, atunci îngrijește-te ce să răspunzi și cum ai a te îndreptăți! Când te vede tremurând pentru pierderea banilor – pe tine, care aștepti împărăția cerurilor! –sau când te vede vesel și încântat pentru un singur obol, când îți vede sufletul abătut pentru puțin argint pierdut, atunci îngrijește-te ce vei răspunde, căci acestea sunt care îl scandalizează pe elin. Așadar, dacă tu te îngrijești de mântuirea ta, în același timp și de a lui, justifică-te de toate acestea, nu prin vorbe, ci prin fapte! Pentru vorbe nimeni n-a defăimat pe Dumnezeu vreodată, pe când pentru o viață rea și desfrânată mii de blasfemii I se adresează.

Așadar viața să ți-o îndrepti, căci dacă de pildă îți va zice elinul: „Și de unde aș putea să știu că Dumnezeu a poruncit lucruri cu putință de a le face omul, când tu, care ești creștin din strămoși, și care ai crescut în această frumoasă religie, nu faci nimic din ceea ce ar trebui să faci?”, atunci ce vei răspunde? Desigur că-i vei arăta pe alții care fac așa, pe monahii care stau prin pustietăți. Apoi nu te rușinezi tu, care mărturisești că ești creștin, și cu toate acestea îl trimiți la alții, căci tu nu poți a-i dovedi că îndeplinești cele creștinești? Dar apoi și acela ți-ar putea răspunde îndată: „Și ce nevoie am de a călători prin munți și prin pustietăți? Că dacă nu este cu putință de a găsi în mijlocul orașelor un creștin cu fapte bune și încununat, apoi mare este vinovăția unei astfel de vieți, dacă urmează ca noi să părăsim orașele și să alergăm în munți și prin pustietăți. Tu, însă, arată-mi un om cu femeie și copii, și cu casa lui, care să aibă o astfel de viață!”. Și ce vei răspunde la aceste vorbe? Oare nu vei fi silit a-ți pleca în jos capul și a te rușina?

Însă Hristos n-a poruncit așa, ci iată ce ne-a spus: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). „Înaintea oamenilor”, zice, iar nu în munți, nici în pustietăți sau în locuri necălcate de picior de om. Acestea le zic nu hulind pe cei ce viețuiesc prin munți, ci jelind pe cei

ce locuiesc prin orașe, fiindcă au alungat virtutea din mijlocul lor.

De aceea, vă rog ca înțelepciunea celor de prin munți să o introducem și aici, ca astfel orașele să devină adevărate orașe. Numai o viața sfântă și neprihănită poate îndrepta pe elin; numai o astfel de viață ne poate scăpa de o mulțime de scandaluri. Dacă voiești ca și acela să fie izbăvit de poticniri, iar în același timp și tu să te bucuri de plată multă, atunci îndreptează-ți viața și fă în așa fel ca din toate părțile să lumineze, „așa încât (oamenii) să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”. Numai așa ne vom putea bucura de acea slavă mare și negrăită, de care fie a ne învrednici cu toții, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVII

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Creștinii trebuie să-și iubească până și dușmanii]

„Iar celui ce poate să vă întărească după Evanghelia mea și după propovăduirea lui Iisus Hristos, potrivit cu descoperirea tainei celei ascunse din timpuri veșnice. Iar acum arătată prin Scripturile proorocilor, după porunca veșnicului Dumnezeu și cunoscută la toate neamurile spre ascultarea credinței, unuia înțeleptului Dumnezeu, prin Iisus Hristos, fie slava în vecii vecilor. Amin!”
(Romani 14, 25-27)

Obiceiul lui Pavel este ca sfaturile sale să le încheie totdeauna cu rugăciuni și doxologu, căci cunoștea el foarte bine că nu puțină importanță aveau acestea. Obișnuia de a face așa din pricina iubirii lui celei părintești pe care o avea către discipoli și din marea lui evlavie. Pentru că, într-adevăr, dascălul cel iubitor de copii și iubitor de Dumnezeu nu se mărginește numai de a învăța cuvântul, ci și prin rugăciunile sale el aduce în sprijinul discipolilor puternicul ajutor al lui Dumnezeu. Iată legătura și continuitatea ideii dintre aceste trei versete: „Iar celui ce poate să vă întărească după Evanghelia mea... slavă în vecii vecilor. Amin!”.

Iarăși se interesează de cei slabi și către ei îndreaptă cuvântul său. Când îi certa, o făcea către toți, acum însă, când se roagă, rugăciunea o face pentru aceștia anume. Zicând: „să vă întărească”, el adaugă și modul după care să-i întărească: „după Evanghelia mea”. Această expresie arată că ei încă nu erau destul de întăriți în credință; primiseră credința, însă încă se mai clătinau. Apoi, ca să poată face cuvântul mai demn de credință, a adăugat: „și propovăduirea lui Iisus Hristos”, adică: Hristos a propovăduit, El e adevăratul Propovăduitor. „Deci dacă El a propovăduit, apoi dogmele nu sunt ale noastre, ci sunt legi așezate de El”.

Filosofând la sfârșit și despre propovăduire, arată că darul acesta este rezultatul unei mari binefaceri și al unei cinste deosebite. Aceasta el o arată mai întâi cu cel ce a vestit acea taină necunoscută până atunci, după aceea și cu cele vestite în auzul tuturor, căci erau vești bune (Evanghelii), iar la sfârșit o arată și cu aceea că n-a fost cunoscută de nimeni mai înainte de noi. Aceasta a lăsat să se înțeleagă prin expresia: „după descoperirea tainei”, ceea ce este o dovadă de mare dragoste, ca să ne facă părtași ai acestei taine, și pe nimeni înainte de noi. „Care din vecii vecilor era ascunsă, iar acum s-a descoperit”. A fost proorocită din vechime, însă acum s-a arătat. Și cum s-a arătat? „Prin Scripturile Proorocilor”, zice. Aici iarăși slăbește frica celui nedesăvârșit, căci pare că-i zice: „De ce te-ai înspăimântat? Nu cumva te vei depărta de Lege?”

Dar tocmai aceasta o voiește și Legea, aceasta s-a proorocit dintru început. Dacă însă voiești a cerceta de ce s-a arătat acum și nu în alt timp, atunci nu faci un lucru lipsit de greutate, căci voiești a ști tainele lui Dumnezeu, și pretinzi ca să ți se dea seamă, de ce așa și nu altfel. Dar asemenea lucruri noi nu trebuie a le cerne, ci numai a-L iubi, pentru că a găsit cale să facă așa”. De aceea tocmai și înfruntându-le o astfel de părere, s-a grăbit a adăuga: „După porunca veșnicului Dumnezeu”. Credința are nevoie de supunere și de ascultare, iar nu de vorbă multă; și când Dumnezeu poruncește, tu trebuie să te supui, și să-L ascuți, iar nu să cerni faptele Lui. Apoi îi încurajează pe ei și din altă parte, zicând: „cunoscută la toate neamurile (taina)”. „Nu numai tu singur – zice –, ci întreaga lume crede așa: întreaga lume a primit ca dascăl nu un om obișnuit, ci pe Dumnezeu”. De aceea a și adăugat: „Prin Iisus Hristos”. Nu numai că s-a cunoscut, dar s-a și adevărit, așa că amândouă acestea sunt lucrurile Lui. De aceea, aceste pasaje, în continuitatea ideii, e bine să se citească astfel: „Iar celui ce poate să vă întărească pe voi prin Iisus Hristos”, căci, după cum am spus, amândouă acestea Lui I se atribuie, sau, mai bine zis, nu numai acestea amândouă, ci și slava cea îndreptată către Tatăl.

De aceea și zice Apostolul: „Căruia este slava în veci. Amin”. Slăvește Apostolul pe Dumnezeu, fiindcă este uimit de nepriceperea acestor taine. Nici chiar acum când s-a arătat, și încă nu este cu puțință de a o pricepe prin raționamente omenești, ci pentru a o ști, trebuie numai credința, căci altfel nu este cu puțință. Bine a zis el: „Unuia înțeleptului Dumnezeu”, căci atunci când vei cugeta, cum el a introdus și neamurile în creștinism, și le-a amestecat cu cei din Legea veche care au săvârșit fapte plăcute; cum a mântuit pe cei deznădăjduiți, cum i-a ridicat la ceruri pe cei ce nu erau vrednici nici de pământ, cum le-a oferit viața veșnică și negrăită celor căzuți și din viața prezentă, și cum pe cei ce erau călcați în picioare de demoni el i-a făcut deopotrivă cu îngerii, le-a deschis raiul, relele cele vechi pe toate le-a dezlegat, și cum toate acestea le-a făcut într-un timp scurt, pe calea cea mai ușoară – când, zic, vei cugeta la toate acestea, atunci vei cunoaște înțelepciunea lui Dumnezeu; când vei vedea că ceea ce n-au știut nici îngerii, nici Arhanghelii, aceasta fără de veste le-a fost dat să afle celor dintre neamuri învățați prin Iisus; atunci vei cunoaște înțelepciunea lui Dumnezeu.

De aceea trebuie a ne minuna de înțelepciunea Lui și a-L slăvi pentru această înțelepciune. Dar tu te învărți împrejurul unor lucruri mici și dăinuiești încă în umbră, fapt care nu este al unuia care Îl slăvește. Cel ce nu nădăjduiește în Dumnezeu, și nici nu este întărit în credință, acela nu mărturisește mărimea faptelor petrecute. Dar Apostolul a înălțat slavă lui Dumnezeu și pentru unii ca aceștia, ca astfel să-i atragă și pe ei spre același zel al credinței mântuitoare. Când îl auzi zicând: „Unuia înțeleptului Dumnezeu”, să nu-ți închipui că vorbește aici despre vreo înjosire a Fiului; că toate acestea, prin care înțelepciunea Lui se arată, s-au făcut prin Hristos, și fără de El nimic nu s-a făcut din cele ce s-au făcut. Și de ce oare a zis aici Apostolul: „unuia”? Trebuie să înțelegi că spre deosebire de întreaga făptură.

Deci, după ce înalță lui Dumnezeu doxologii, iarăși de la rugăciune se întoarce la sfaturi, de astădată adresându-se celor mai puternici și zicând: „Datori suntem noi, cei tari” (15, 1).

Suntem datori – zice. Și cu ce suntem datori? „Să purtăm slăbiciunile celor neputincioși”. Ai văzut cum i-a înălțat cu laude, numindu-i nu numai tari, ci și punându-i în același rând cu el? Și nu numai atât, ci îi și atrage spre ceva mai bun și folositor, și fără nici o greutate. „Tu – zice el – ești mai tare, mai puternic decât acela, așa că dacă tu te vei pogori la el, cu nimic nu ești lezat, pe când dacă tu nu-l vei ajuta, el va trece prin cea mai mare primejdie”. Și nu zice „pe cei slabi și neputincioși”, ci „slăbiciunile celor neputincioși”, atrăgându-i și mișcându-i spre milă către aceia, după cum zice și în alt loc: „Voi cei duhovnicești îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeții” (Galateni 6, 1). „Ești tare? Atunci dă lui Dumnezeu, care te-a făcut așa, răsplata

cuvenită; și Îi vei da atunci, când vei îndrepta slăbiciunea celui neputincios”. Și noi am fost slabi și neputincioși, însă prin harul lui Dumnezeu am devenit tari și puternici. Aceasta nu numai aici trebuie a o face, ci și cu toți ceilalți neputincioși, ca de pildă: dacă cineva este iute la mânie, dacă este batjocoritor, sau dacă are și vreun alt cusur de felul acestora, pe toți aceștia poartă-i în spate, adică suferă din necazurile și lipsurile lor. Și despre cum s-ar putea face aceasta, ascultă ce zice cele ce urmează.

„Și să nu căutăm plăcerea noastră. Ci fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său, la ce este bine, spre zidire” (15, 2).

Ceea ce el spune aici, astfel se explică: „Ești tare și puternic? Apoi atunci cel slab și neputincios să face dovada puterii tale, el să cunoască puterea ta, lui să-i faci spre plăcere”. Și n-a zis simplu „lui să-i faci plăcere”, ci a adăugat imediat: „la ce este bine”, și nici spre bine oricum, ca să nu zică cel desăvârșit: „Iată că îl trag cu sila spre bine”, ci a adăugat încă: „spre zidire”. Așadar, chiar de ai fi bogat; chiar de ai fi sub o stăpânire înaltă, tu să nu îți faci ție pe plac, ci fă plăcere săracului și celui neputincios, căci numai așa te vei bucura de adevărata slavă, și vei aduce mare folos. În cele pământești slava zboară iute de la noi, pe când în cele duhovnicești rămâne pentru totdeauna, dacă ceea ce faci, faci spre zidire. De aceea Apostolul pretinde aceasta de la toți fără deosebire; nu cutare sau cutare, ci „fiecare din noi”. Apoi fiindcă a poruncit ceva mare, de vreme ce a îndemnat pe cel tare de a uita chiar de desăvârșirea lui, numai și numai să poată îndrepta slăbiciunea celui neputincios, de aceea iarăși pune la mijloc pe Hristos, zicând: „Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa” (15, 3).

Aceasta o face Apostolul pretutindeni, căci de pildă când vorbea despre milostenie, tot pe Hristos Îl punea la mijloc, zicând: „Căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit” (II Corinteni 8, 9), cum și atunci când îi îndemna spre dragoste, tot pe El Îl ia drept pildă și zice: „după cum și Hristos a iubit Biserica” (Efeseni 5, 25), ca și acolo unde îi sfătuia de a suferi rușinea și primejdiile, când tot pe El Îl pune înainte, zicând: „Care, pentru bucuria pusă înainte-I, a suferit crucea, n-a ținut seama de ocară ei” (Evrei 12, 2). Tot așa și aici Îl arată pe Hristos făcând spre plăcerea altora, și nu spre plăcerea Sa; ba încă amintește și de pasajul în care proorocul David mai înainte a strigat: „Că pentru Tine am suferit ocară, acoperit-a batjocura obrazul meu” (Psalmi 68, 9).

Dar ce înseamnă „nu a căutat plăcerea Sa”? Adică: era cu puțință ca să nu fie ocărât, era cu puțință ca să nu pătimească ceea ce a pățit, dacă ar fi voit să se gândească la ale Sale; însă El n-a voit așa, ci fiindcă s-a gândit numai la ale noastre, de aceea a lăsat la o parte pe ale Sale. Și de ce oare n-a spus, că S-a deșertat pe Sine, adică S-a făcut om? Fiindcă n-a voit să spună și să arate numai aceasta, că el S-a făcut om, ci și că a fost ocărât, Și-a căpătat un renume rău din partea multora, fiind crezut de ei ca slab și neputincios. „Pe alții i-a mântuit, iar pe Sine nu poate să Se mântuiască! Dacă este regele lui Israel, să Se coboare acum de pe cruce, și vom crede în El” (Matei 27, 42). De aceea Apostolul a amintit aici numai de faptul acela, care îi era folositor în cazul de față, și arată mai mult încă decât a făgăduit, căci el nu numai pe Hristos Îl arată ca ocărât, ci și pe Tatăl. „Ocările celor ce te ocărăsc, zice, au căzut asupra mea”. Ceea ce spune el aici aceasta înseamnă: „Nimic nu s-a întâmplat nou, nimic străin, căci aceia care se îndeletniceau de a-L ocări și în Legea veche, tot aceia s-au sculat și acum ca turbați și asupra Fiului”. Aceasta s-a scris pentru ca și noi să imităm pe Hristos. Deci Apostolul, plecând de la această idee, mai departe îi încurajează și-i îndeamnă la răbdare în ispite.

„Căci toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învățătura noastră, ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde” (15, 4), adică, să nu cădem, căci luptele noastre sunt multe și variate: sunt lupte lăuntrice, sunt și lupte din afară; însă noi întărindu-ne și

mângâindu-ne din Scripturi, dăm dovadă de răbdare; și când viețuim în răbdare, atunci stăm în nădejde. Amândouă acestea – răbdarea și nădejdea – se sprijină una pe alta și la un loc vin din Scripturi.

Apoi iarăși vorbește despre rugăciune, zicând: „Iar Dumnezeu răbdării și al mângâierii să vă dea vouă a gândi la fel unii pentru alții, după Iisus Hristos” (15, 5).

Fiindcă mai sus a spus despre cele ale lui Hristos, aducându-L drept exemplu, a adăugat apoi și mărturia din Scripturi, arătând că împreună cu Scripturile tot Hristos este iarăși Care dă și răbdarea. De aceea a și zis: „Iar Dumnezeu răbdării și al mângâierii să vă dea aceeași să gândiți între voi, despre Hristos”, căci aceasta este adevărata dragoste, că ceea ce gândește sau cugetă cineva de El, aceeași să gândească și de altul. Apoi, arătând că el nu cere dragostea oricum, a adăugat: „După Hristos Iisus”, ceea ce în tot locul face, fiindcă este și altă dragoste, care nu e după Hristos. Și care este, în chip mai deslușit, câștigul celor spuse aici?

„Pentru ca toți laolaltă și cu o singură gură să slăviți pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos” (15, 6). Nu zice simplu „cu o singură gură”, ci încă poruncește a o face aceasta și cu un suflet. Ai văzut cum a unit trupul întreg la un loc, și cum a încheiat vorba iarăși cu doxologie, ceea ce mai cu seamă îi împinge la unire și armonie? Și mai departe iarăși îi sfătuiește tot cu același exemplu, zicând: „De aceea, primiți-vă unii pe alții, precum și Hristos v-a primit pe voi, spre slava lui Dumnezeu” (15, 7).

Tot exemplul de mai sus este și aici, iar câștigul negrăit, căci pe Dumnezeu mai cu seamă aceasta Îl slăvește, ca noi să ne îngrădim unii pe alții cu dragoste. Astfel, deci, când tu ești învrăjbit cu fratele tău, chiar dacă te-a mâhnit cu ceva, și dacă în sine-ți cugeti că alungând mânia, tu prin aceasta slăvești pe Stăpânul nostru, apoi atunci te vei împăca blând cu El; și dacă nu o faci aceasta pentru fratele tău, fă-o cel puțin pentru Dumnezeu, sau, mai bine zis, pentru El să o faci mai întâi, căci și Hristos a făcut totul pentru unirea și buna înțelegere dintre noi, iar când vorbea cu Tatăl zicea: „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (Ioan 17, 21).

Să ascultăm deci, și să ne unim unii cu alții, căci la aceasta Apostolul, sau mai drept vorbind Hristos, nu deșteaptă numai pe cei slabi și neputincioși, ci pe toți, fără deosebire.

Chiar de ar voi cineva să te sfâșie, totuși tu să nu-l sfâșii, și nici să rostești acea vorbă aspră: „Dacă mă iubește, îl iubesc și eu, iar dacă nu mă iubește pe mine ochiul cel drept, atunci îl scot pe el”, căci asemenea vorbe sunt ale lui Satan, vrednice de vameși și de micimea de suflet a celor ce necredincioși. Tu însă, care ești chemat spre o viață mai înaltă, și care ești înscris în ceruri, ești răspunzător și de legi mai înalte. Deci nu vorbi de acestea, ci chiar când el n-ar voi să te iubească, tu să-i arăți mai mare dragoste, ca astfel să-l poți atrage spre tine. Căci și el este un mădular al trupului tău, iar când un mădular al trupului nostru se rupe prin vreo împrejurare oarecare, atunci noi facem tot ce ne stă în putință de a-l uni iarăși cu restul trupului, și atunci mai multă îngrijire avem de el. Chiar și plata ne va fi mai mare, dacă nevoind el a ne iubi, noi îl vom atrage spre noi, fiindcă dacă Hristos ne poruncește de a chema la ospăț pe cei ce nu pot să ne răsplătească, ca astfel să se mărească răsplata, apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta fiind vorba de dragoste. Dacă cel iubit de tine te iubește și el, atunci el singur ți-a întors plata, pe când dacă nu te iubește, el a făcut prin aceasta pe Dumnezeu datornic către tine. Și afară de aceasta, când el te iubește, nici nu are nevoie de vreo mare grabă sau de vreo mare favoare din partea ta, pe când dacă nu te iubește, atunci tocmai are nevoie de ajutorul tău. Deci cauza ajutorului nu o schimbă în cauza trândăviei tale, și nici nu zice: „Deoarece este într-o stare rea, de aceea nu mă interesez de el”, fiindcă starea lui cea rea nu este nimic altceva decât răcirea dragostei. Tu, însă, încălzește pe cel răcit!

„Dar dacă el nu se încălzește?”, zici tu. Ei bine, atunci tu stăruie în a-ți face datoria ta. „Dar dacă el – zici – se strică și mai mult?”. Iată că și atunci el îți pricinuieste o mai mare răsplată, și tu dai o vie dovadă ca ești adevărat urmaș al lui Hristos. Căci dacă semnul de distincție al ucenicilor Lui este de a se iubi unii pe alții, după cum zice: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții” (Ioan 13, 35), apoi a iubi până și pe cei ce ne urăsc, poți înțelege cât de mare virtute este. Și stăpânul tău se ruga și iubea pe cei ce-l urau, și cu cât erau mai slabi și neputincioși, cu atât și el se îngrijea de dânșii, și strigă zicând: „Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi” (Matei 9, 12), și primea cu mulțumire de a sta la ospăț cu vameșii și cu păcătoșii, și pe cât de mare necinste i-a făcut adunarea iudeilor, tot pe atât de mare cinste și îngrijire a arătat el către ei, sau mai drept vorbind, chiar mai mult.

Pe El, deci, imită-l și tu. A-L imita pe El nu este un lucru mic și nebagat în seamă, căci fără de aceasta nu poate plăcea lui Dumnezeu nici chiar cel ce-L mărturisește pe El, după cum zice și Pavel. Să nu zici că „Sunt urât, și de aceea nici eu nu iubesc”, căci tocmai pentru aceasta ești îndatorat a iubi. De altfel, nici nu este cu putință ca iubind pe cineva, să fii urât numai decât de acela, ci chiar de ar fi cineva fiară sălbatică, tot iubește pe cei ce-l iubesc pe el. „Aceasta, zice, o fac și păgânii și vameșii” (Matei 5, 46). Deci dacă fiecare iubește pe cei ce-l iubesc, dar încă cel ce este iubit chiar și după ce el a urât pe altul, cum să nu iubească? Aceasta deci arată-o, și să nu încetezi niciodată de a zice aceste cuvinte: „Cu cât tu mă vei urî mai mult, cu atâta eu am să te iubesc mai mult!”, și atunci ai potolit orice ceartă și ai împrăștiat orice răceală. Boala aceasta vine sau de la mândrie, sau de la răceală; însă puterea dragostei pe amândouă acestea le încălzește și le vindecă. Nu vezi pe cei amorezați cum sunt pălmuiți, scuipați, ocărâți și mii de alte rele pătimind de la acele femei de moravuri ușoare? Dar ce? Oare batjocorile acelea au slăbit amorul lor? Nicidecum, ci încă mai mult l-au aprins. Deși poate acele femei de moravuri ușoare sunt dintr-un neam prost și de disprețuit, pe când cei ce pătimesc batjocori din partea lor sunt poate din părinți buni, străluciți și cu multă cinste în lume, totuși nimic din acestea nu-i poate slăbi în dragostea lor, nici nu-i poate depărta de amantele lor. Oare nu trebuie să ne fie rușine, că noi nu putem arăta nici măcar atâta dragoste aproapelui nostru, pe cât o arată cei amorezați către acele femei pierdute? Dragostea cea după Dumnezeu nu are la noi oare nici atâta putere, pe cât are imorul acela drăcesc? Și nu înțelegi tu, că dragostea cea după Dumnezeu este cea mai puternică armă, contra diavolului? Nu vezi că demonul acela a stat de față, că a atras spre sine pe cel urât de tine și că voiește a-l dobândi de partea sa? Și tu treci pe lângă el trădând premiul luptei? Căci fratele tău stă atunci în mijloc ca premiu, și dacă tu sari în ajutorul lui, atunci ai câștigat cununa, iar dacă te-ai lenevit, atunci ai plecat neîncununat.

Așadar, încetează de a mai spune acea vorbă satanică: „Dacă ochiul mă urăște (adică, dacă cel mai de aproape al meu mă urăște), nici eu nu pot să-l văd”. Nimic nu este mai urâcios ca această vorbă, deși cei mai mulți o țin aceasta drept dovadă a unui suflet nobil; nimic nu este nai dobitocesc, nimic mai prostesc, nimic mai nebunesc. De ceea tocmai eu jelesc, căci cele ale răutății se cred ca virtute; că a fi înfumurat și a disprețui pe aproapele, se crede a fi ceva strălucit și cinstit, ceea ce este cursa cea mai mare a diavolului, căci, atunci răutatea este îmbrăcată în haine de sărbătoare, și de aceea cu greu dispăre. Pe mulți am auzit chiar eu laudându-se și fălindu-se că ei nici nu se apropie măcar de cei ce i-au disprețuit odată, deși Stăpânul nostru se și mândrește pentru aceasta. De câte ori oamenii nu L-au batjocorit? De câte ori nu L-au disprețuit? Și cu toate acestea, El n-a încetat de a alerga în ajutorul lor. Așadar nu spune că „Nu pot vedea în ochi pe cei ce mă urăsc”, ci zi mai bine: „Nu pot să disprețuiesc pe cei ce mă disprețuiesc”. Acest cuvânt este al ucenicului lui Hristos, iar celălalt este al diavolului. Acest cuvânt face pe oameni străluciți și slăviți, pe când acela îi face spurcați și nerușinați. De aceea admirăm noi pe Moise,

căci Dumnezeu i-a zis: „Lasă-Mă dar acum să se aprindă mânia Mea asupra lor, să-i pierd”, totuși el n-a putut să-i disprețuiască, deși de multe ori îl disprețuiseră, ci a răspuns lui Dumnezeu, zicând: „Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris” (Ieșirea 32, 10, 32), căci el era prieten al lui Dumnezeu și urmaș – adică imitator – al Său.

Deci să nu ne mândrim de cele de care trebuie tocmai să ne acoperim obrazul de rușine, și nici să vorbim vorbe de-ale destrăbălaților și oamenilor josnici: „Știu eu cum să disprețuiesc mii ca el!”; ci chiar de ar vorbi cineva așa, noi să facem haz de el și să-i astupăm gura, fiindcă el se mândrește de cele de care ar trebui să se rușineze. Și ce spui tu? Răspunde-mi: batjocorești și disprețuiești pe un om credincios, pe care Hristos nu l-a disprețuit? Și ce zic eu că nu l-a disprețuit? Când El nu numai că l-a iubit, deși îi era dușman, și spurcat, ci chiar a și murit pentru el! Hristos l-a iubit pe acela, cu toate răutățile lui, și a făcut atâtea pentru el, și tu acum, când el a devenit frumos și admirat, îl disprețuiești? Acum, când el este mădularul lui Hristos? Nu înțelegi ce spune aici? Nu simți îndrăzneala cea mare ce o ai? El are cap pe Hristos; Hristos este pentru acesta și masă, și haină, și viață, și lumină, și mire, și totul. Și tu îndrăznești a zice că îl disprețuiești? Ba încă zici că pe lângă acesta disprețuiești și pe alții?

Oprește-te, omule, și încetează cu această nebunie! Cinstește pe fratele tău și află că vorbele acestea sunt ale unui smintit și nebun. Tu să spui dimpotrivă: „De m-ar disprețui el de mii de ori, eu totuși nu mă voi depărta de el”. Cu chipul acesta vei câștiga și pe fratele tău, iar în același timp și în slava lui Dumnezeu vei viețui, și de bunurile vieții viitoare te vei învrednici. Căroră fie ca noi cu toții să ne învrednicim, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt se cuvine slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Sf. Scriptură e călăuza cea mai sigură a vieții creștine]

„Căci spun: Că Hristos S-a făcut slujitor al tăierii împrejur pentru adevărul lui Dumnezeu, ca să întărească făgăduințele date părinților” (Romani 15, 8).

Iarăși ne vorbește de îngrijirea lui Hristos, agățându-se tot de același subiect și arătându-ne câte a făcut Hristos pentru noi, iar nicidecum spre plăcerea Lui. Pe lângă acestea, apoi, mai evidențiază și o altă idee, anume că cei dintre neamuri sunt datori lui Dumnezeu de mai mari binefaceri.

Deci, dacă ei sunt datori de mai mari binefaceri, apoi ar fi drepti dacă ar suferi pe cei slabi dintre iudei. Fiindcă mai înainte s-a atins de dânșii cu multă putere, iar apoi, ca nu cumva aceasta să îngâmfe pe cei dintre neamuri, iarăși le înfrânează mândria, arătând că bunurile hărăzite au fost acordate aceloră din făgăduința dată de Dumnezeu părinților lor, pe când neamurilor numai din mila și iubirea Lui de oameni. De aceea și spune: „Iar neamurile să slăvească pe Dumnezeu pentru mare mila Lui” (15, 9).

Dar pentru ca să fie mai clare cele spuse aici, este bine a auzi din nou aceste cuvinte, ca astfel să afli tu ce voiește să zică: „Că Hristos S-a făcut slujitor al tăierii împrejur pentru adevărul lui Dumnezeu, ca să întărească făgăduințele date părinților”.

Așadar ce înseamnă aceste vorbe? Făgăduința dată lui Avraam este aceea care zice: „Țara aceasta o voi da urmașilor tăi... și se vor binecuvânta prin neamul tău toate popoarele pământului” (Facere 12, 7; 22, 18), însă după aceasta toți cei din sămânța lui Avraam au devenit răspunzători de pedeapsă. Legea călcată a adus mânie asupra lor, și deci îi lipsea de făgăduința dată părinților lor. Dar venind Fiul lui Dumnezeu, a lucrat împreună cu Tatăl ca acele făgăduințe să se adeverească. Astfel că împlinind toată Legea (între ale cărei porunci era și tăierea împrejur), iar prin moartea Lui pe cruce izbăvind-i de blestemul pentru călcarea ei, n-a lăsat ca făgăduința să cadă. Deci când Apostolul zice: „slujitor al tăierii împrejur”, aceasta înseamnă: venind Hristos și împlinind toată Legea, fiind tăiat împrejur și fiind și sămânța lui Avraam după trup, a dezlegat blestemul, a pus capăt mâniei lui Dumnezeu și i-a făcut vrednici pe cei ce urmau a primi făgăduința, de îndată ce fuseseră izbăviți de ceea ce îi împiedicase. Și ca să nu zică cei ce învinovăteau pe alții pentru nepăzirea Legii: „Dar cum de s-a tăiat împrejur Hristos și a păzit toată Legea?”, iată că Apostolul întoarce cuvântul la ceea ce este cu totul contrar. „N-a făcut aceasta – zice – pentru ca Legea să rămână, ci pentru a o dezlega, pentru a o desființa, iar pe tine să te scape de blestemul cel vechi și să te elibereze cu totul de puterea ei. Fiindcă tu ai călcat Legea, de aceea El a împlinit-o, iar nu ca și tu să o îplinești, ci ca El să întărească sau să adeverească făgăduințele date părinților, pe care Legea le făcea să cadă, arătându-te pe tine îndepărtat și nevrednic de moștenire. Astfel, deci, și tu te-ai mântuit după har, căci și tu erai scos afară și depărtat. Deci nu te împotrivi, nici te certa ținându-te cu încăpățănare de Lege, fără nici un temei, fiindcă Legea te-ar fi scos cu totul din făgăduință, dacă n-ar fi pățimit Hristos atâtea pentru tine. Și a El pățimit acestea toate nu doar pentru că tu erai vrednic de mântuire, ci pentru ca să se adeverească întocmai cuvintele lui Dumnezeu”.

Apoi, ca nu cumva aceasta să-l îngâmfe pe cel dintre neamuri, zice: „Iar neamurile să-L slăvească pe Dumnezeu pentru mare mila Lui”. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: iudeii cel puțin au avut cu dânșii făgăduințele, deși au fost nevrednici; tu, însă, nici măcar aceasta nu ai avut, ci te-ai mântuit numai prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Deși chiar iudeilor nu li s-ar fi îndeplinit nimic mai mult din acele făgăduințe, dacă nu ar fi venit Hristos, cu toate acestea Apostolul, pentru ca să-i amestece la un loc cu neamurile și să-i oprească de a se scula contra celor slabi, le aduce aminte de făgăduințe. Despre neamuri zice că s-au mântuit numai prin milă, și de aceea ar fi drepti dacă L-ar slăvi pe Dumnezeu. Slăvirea lui Dumnezeu stă în a se uni oamenii la un loc, a-L lăuda pe El într-un cuget și într-un duh, a fi îngăduitor celui mai slab și a nu trece cu vederea mădularul rupt din trup.

Apoi adaugă și mărturii, prin care se arată că trebuie a se uni iudeul cu elinul: „precum este scris: «Pentru aceasta Te voi lăuda între neamuri și voi cânta numele Tău». Și iarăși zice Scriptura: «Veseliți-vă, neamuri, cu poporul Lui». Și iarăși: «Lăudați pe Domnul toate neamurile; lăudați-L pe El toate popoarele». Și iarăși Isaia zice: «Și se va arăta rădăcina lui Iesei, Cel care Se ridică să domnească peste neamuri; întru Acela neamurile vor nădăjdui»” (15, 9-12). Toate acestea le-a pus înaintea lor, arătând că ei trebuie să se unească și să slăvească pe Dumnezeu, și în același timp înfrânând pe cel dintre iudei, ca să nu se mândrească și să nu se ridice asupra neamurilor, căci toți proorocii îl împiedică de la aceasta, iar pe cel dintre neamuri îl îndeamnă a fi cumpătat, arătând că el este răspunzător de un mai mare har.

După aceea iarăși încheie vorba cu rugăciune, zicând: „Iar Dumnezeul nădejzii să vă umple pe voi de toată bucuria și pacea în credință, ca să prisosească nădejdea voastră, prin puterea Duhului Sfânt (15, 13), adică: izbăviți-vă de orice inimă rea aveți unul contra altuia, și să nu vă lăsați a fi doborâți de ispită, căci aceasta înseamnă „ca să prisosească nădejdea voastră”. Obârșia tuturor bunurilor este nădejdea, însă ea nu vine decât de la Duhul Sfânt, și nu oricum, ci numai atunci

vine când și noi facem cele ce suntem datori a face. De aceea zice Apostolul: „în credință”, căci numai așa veți putea să vă umpleți de bucurie, dacă veți crede și veți nădăjdui. Și nu zice numai „dacă veți nădăjdui”, ci: „ca să prisosească nădejdea voastră”; și așa că nu numai că veți găsi mângâiere în necazuri, dar veți avea chiar și bucurie mare, prin prisosința credinței și a buneii nădejdi. „Numai așa – zice – veți putea atrage spre voi pe Duhul Sfânt, și numai venind Duhul Sfânt peste voi, veți putea păstra toate cele bune”.

După cum hrana întreține viața noastră, și prin ea trupul nostru este orânduit, tot așa și dacă vom avea fapte bune, vom avea cu noi pe Duhul Sfânt; și când avem cu noi pe Duhul Sfânt, vom avea și fapte bune. Și din contră: dacă nu avem fapte bune, Duhul Sfânt pleacă de la noi, iar dacă rămânem pustii de Duhul Sfânt, atunci și în fapte vom șchiopăta. Când Duhul Sfânt fuge de la noi, atunci vine în locul lui duhul cel necurat, iar dovada o avem cu Saul. „Și de ce – zici tu – nu ne înfierbântă și pe noi ca și pe acela?”. Dar pe noi ne înfierbântă în alt fel: ne înfierbântă prin faptele cele rele. Deci avem nevoie de harpa lui David ca să cântăm sufletului nostru sfintele cântări, atât cele cântate de Sfântul Duh, cât și cele izvorâte din faptele cele bune; iar dacă vom face numai una din acestea două, atunci auzind cântarea, noi războim prin faptele noastre pe cel ce ne cântă, după cum făcea Saul, și atunci doctoria ne va fi spre osândă, iar furia diavolului va deveni încă și mai sălbatică. Mai înainte de a auzi cântarea se temea diavolul, ca nu cumva noi, auzind-o, să devenim mai buni; dar dacă și după ce am auzit-o noi rămânem tot aceiași ca și mai înainte, apoi atunci el scapă și de acea frică, ținându-se ca un biruitor.

Deci să cântăm cântarea cea din fapte, ca astfel să depărtăm de la noi păcatul, care e cu mult mai cumplit decât demonul; pentru că demonul nu ne poate lipsi de ceruri numaidecât, ci câteodată el chiar conlucrează cu cel ce este treaz, pe când păcatul ne duce de-a dreptul la pierzanie. Păcatul este un demon al voinței noastre, este o pornire nemăsurată spre rău, și de aceea nu poate avea nici milă de partea sa, nici iertare. Așadar să cântăm sufletului nostru, care se găsește în niște astfel de împrejurări, și din celelalte Sfinte Scripturi, dar și din cântările fericitului David. Să cânte gura și să se învețe mintea! Și acest lucru nu este mic, căci dacă vom deprinde limba a cânta, atunci se va rușina sufletul când ar voi să acționeze contrar limbii. Dar nu numai acest bun îl vom câștiga, ci încă vom mai ști și altele multe, care ne interesează pe noi, căci în Scripturi ni se vorbește de cele prezente și de cele viitoare, de cele văzute și nevăzute ale zidirii lui Dumnezeu.

Așa, de pildă, dacă ai voi să știi despre cer, dacă el va rămâne așa cum se găsește, sau se va schimba, iată că Scriptura îți va răspunde lămurit, zicându-ți: „Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba” (Psalmul 101, 27).

Tot acolo vei găsi spunându-se și despre felul sau forma cerurilor, căci zice: „Cel ce întinzi cerul ca un cort” (Psalmul 103, 3). Dacă ai voi să știi și despre ceea ce este deasupra cerului, iarăși îți va spune: „Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui” (Psalmul 103, 3). Dar nu stă numai aici, ci încă îți vorbește și despre lățimea și înălțimea cerului, arătând că amândouă acestea sunt deopotrivă în măsura lor, căci zice: „Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre. Cât este departe cerul de pământ, atât este de mare mila Lui, spre cei ce se tem de El (Psalmul 102, 12, 77). De ai voi să cunoști temeliile pământului, nici acestea nu îți le va ascunde fericitul David, ci îl vei auzi cântându-ți și zicând: „Acesta pe mări l-a întemeiat pe el” (Psalmul 23, 2). De cumva ai dori să știi de unde vin cutremurele de pământ, tot el te va izbăvi de această neștiință zicând: „Cel ce caută spre pământ, și-l face pe el de se cutremură” (Psalmul 103, 33). Voiști poate să cunoști care este trebuința de noapte, adică

pentru ce este făcută noaptea? Apoi și aceasta o vei afla tot de la el, zicând: „Pus-ai întuneric și s-a făcut noapte, când vor ieși toate fiarele pădurii” (Psalmul 103, 21). Voiești să cunoști la ce folosesc munții? Tot el îți va răspunde zicând: „Munții cei înalți adăpost cerbilor” (Psalmul 103, 19).

De ce sunt stâncile? „Stâncile scăpare iepurilor” (Psalmul 103, 19).

De ce sunt făcuți copacii câmpului? „Acolo, zice, păsările își vor face cuib” (Psalmul 103, 18). De ce sunt izvoarele prin pustietăți? „Adăpa-se-vor toate fiarele câmpului, peste acelea păsările cerului vor locui (Psalmul 103, 12, 13).

De ce este făcut vinul? Nu ca să-l bei, căci pentru aceasta era de ajuns apa, ci ca să te veselești. „Vinul, zice, veselește inima omului” (Psalmul 103, 16), iar aflând tu aceasta, vei ști până la ce punct să întrebuințezi vinul. Cum se hrănesc păsările și fiarele sălbatice? Vei auzi tot pe David zicând: „Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme” (Psalmul 103, 28).

De vei întreba de ce sunt animalele, El îți va răspunde că sunt făcute pentru tine. „Cel ce răsări iarbă dobitoacelor, zice, și verdeață spre slujba oamenilor” (Psalmul 103, 15). Care este trebuința de lună? Ascultă-l tot pe dânsul zicând: „Făcut-ai luna spre vremi” (Psalmul 103, 20).

Cum că toate cele văzute și nevăzute sunt făcute de Dânsul, și aceasta a arătat-o lămurit, zicând: „Că El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit” (Psalmul 32, 9). Și cum că va fi dezlegarea morții, și aceasta ne învață, zicând: „Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului” (Psalmul 48, 16). Cum s-a făcut trupul nostru? Și aceasta o spune încă: „Adusu-și-a aminte că țărână suntem” (Psalmul 102, 14). Și unde oare se întoarce iar? „Lua-vei duhul lor, zice, și se vor sfârși, și în țărână se vor întoarce” (Psalmul 103, 30). Și de ce toate acestea?

Pentru tine, căci zice: „Cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el, pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale” (Psalmul 8, 5, 6). Oare noi, oamenii, avem ceva în comun cu îngerii? Și aceasta ne-o spune, cântând astfel: „Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngerii” (Psalmul 8, 5). Despre dragostea lui Dumnezeu, îl vei auzi tot pe el zicând: „În ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El” (Psalmul 102, 13). Ne vorbește până și de cele ce vor urma după trecerea noastră de aici, și despre sfârșitul cel netulburat: „Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, zice, că Domnul ți-a făcut ție bine” (Psalmul 114, 7). De ce sunt făcute cerurile? Și aceasta îți spune, zicând: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu” (Psalmul 18, 1).

De ce s-a făcut noaptea și ziua? Nu numai ca ele să se arate și să se odihnească iarăși, ci ca să ne și învețe pe noi, după cum zice: „Ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știință. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă” (Psalmul 18, 2, 3). Cum înconjoară marea pământul? Adâncul ca haină este îmbrăcămintea lui” (Psalmul 103, 7), cum zice textul evreiesc.

Făcând început prin cele vorbite până acum, voi veți ști și toate celelalte, ca de pildă: cele pentru Hristos, cele pentru înviere, cele pentru viața viitoare, cele pentru odihna cea veșnică, cele pentru osândă, cele pentru viața morală, cele pentru dogme; și, în fine, veți găsi cartea Psalmilor plină de mii de alte bunătăți. De vei cădea în oarecare ispite, aici vei găsi o mare mângâiere. De cumva vei cădea în păcate, tot în această carte vei găsi mii de leacuri. De vei ajunge în sărăcie sau în

strâmtorare, uitându-te în această carte, vei vedea multe limanuri de scăpare. De ești drept, multă siguranță găsești în ea, iar de ești păcătos, multă mângâiere. De ești drept, și totuși pătimești rele, îl vei auzi tot pe fericitul David cântând și zicând: „Că pentru Tine suntem uciși toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere” și „Aceste toate au venit peste noi, și nu Te-am uitat” (Psalmul 43, 24, 19). De cumva poate te-au îngâmfat succesele tale, îl vei auzi spunând: „Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta” (Psalmul 142, 2), și de îndată te vei smeri.

Chiar de ai fi păcătos și deznădăjduit în sine-ți, îl vei auzi tot pe el spunând neconținut: „O, de I-ați auzi glasul care zice: Să nu vă învârtoșați inimile voastre, ca în timpul cercetării, ca în ziua ispitirii în pustiu” (Psalmul 94, 8, 9), și îndată te vei ridica și vei scăpa de deznădejde. De cumva ai diademă (coroană împărătească) pe cap, și pentru aceasta cugeti lucruri mari, tot de la el vei afla că: „Nu se mântuiește împăratul cu oștire multă și uriașul nu se va mântui cu mulțimea tăriei lui” (Psalmul 32, 16), și vei putea să devii cumpătat. De cumva ești bogat și slăvit, iarăși îl vei auzi cântând: „Ei se încred în puterea lor și cu mulțimea bogăției lor se laudă” (Psalmul 48, 6), și că: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului” (Psalmul 102, 15), și că: „Nu se va pogori cu el slava lui” (Psalmul 48, 18), și atunci nimic nu vei mai crede că este mare pe pământ. Când slava și stăpânirea, care se cred cele mai strălucite dintre toate bunurile, sunt atât de josnice și de disprețuit, atunci care ar putea fi vrednică de cuvânt?

Poate că ai căzut în vreo tristețe? Ascultă ce spune: „Pentru ce ești mâhnit, suflete al meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El” (Psalmul 41, 6, 7). Dar poate că vezi în lumea aceasta pe mulți, care deși nevrednici, totuși progresează și le merge bine? Ascultă-l ce spune: „Nu râvni la cei ce viclenesc, zice, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea. Căci ca iarba curând se vor usca și ca verdeța ierbii degrabă se vor trece” (Psalmul 36, 1, 2). Vezi poate și pe cei drepti osândiți la un loc cu cei păcătoși? Ascultă-l ce spune, că nu este aceeași cauză: „Multe sunt, zice, bătăile păcătosului” (Psalmul 31, 11), și iarăși „Moartea păcătoșilor este cumplită” (Psalmul 33, 20), și iarăși: „Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui” (Psalmul 115, 6). Acestea zi-le întruna, de aici învață, căci fiecare din aceste vorbe este un noian nemărginit de cugetări. Noi, însă, trecem peste ele oricum; dar dacă am voi să le examinăm cu exactitate, am găsi în fiecare din ele o mare bogăție. Dar acum, chiar și din cele spuse, este cu putință a ne izbăvi de patimile ce stau în preajma noastră, căci când Scriptura nu ne lasă de a pizmui pe altul, nu ne lasă de a ne întrista fără nici un folos, când ne spune să nu credem că bogăția este ceva folositor, și să nu credem că este vreun lucru mare sărăcia, sau întristarea, sau chiar însăși viața noastră, apoi atunci ea este aceea care ne poate izbăvi de toate patimile.

Pentru toate acestea, să mulțumim lui Dumnezeu, și să ne folosim de acest tezaur neprețuit, „ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde” (Romani 15, 4), și atunci ne vom bucura și de bunurile viitoare. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slavă Tatălui și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Cum trebuie să fie un dascăl adevărat]

„Și, frații mei, sunt încredințat eu însumi despre voi, că și voi sunteți plini de bunătate, plini de toată cunoștința, putând să vă povățuiți unii pe alții” (Romani 15, 14).

A zis mai sus: „întrucât sunt Apostolul neamurilor, slujba mea o slăvesc”, iar după aceea a spus: „nu cumva oare te va cruța pe tine?”, și încă: „nu fiți înțelepți întru voi înșivă”, și: „tu cine ești, care judeci pe fratele tău?”, și iarăși: „tu cine ești care judeci pe sluga străină?”, și altele multe, care sunt mai însemnate decât acestea. Deci fiindcă în multe locuri el a făcut cuvântul să li se pară aspru și supărător, apoi la urmă îi mângâie, și ceea ce zicea la începutul epistolei, aceeași zice și acum când e pe cale de a o sfârși. La începutul epistolei zicea: „Mulțumesc întâi Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, pentru voi toți, fiindcă credința voastră se vestește în toată lumea” (1, 8)”, iar aici zice: „încuviințat eu însumi despre voi, că și voi sunteți plini de bunătate, plini de toată cunoștința, putând să vă povățuiți unii pe alții”, ceea ce este mai însemnat decât vorbele de mai sus. Și nu zice: „am auzit”, ci „sunt încuviințat”, adică „sunt convins” și nu am nevoie de a afla de la altul; și zice: „eu însumi”, adică: „chiar eu, care vă cert, chiar eu care vă învinovățesc”. „Că sunteți plini de bunătate”, zice. Aceasta o spune față de înfruntarea făcută cu puțin mai înainte, ca și cum pare că le-ar zice: „nu v-am înfruntat doar ca pe niște oameni cruzi, și nici nu v-am spus ca unor oameni urători de frați, ca să primiți pe cei slabi și neputincioși, să nu-i lăsați, nici să stricați lucrul lui Dumnezeu, fiindcă știu că sunteți plini de bunătate”. Prin această expresie, mi se pare că el numește întreaga virtute. Și n-a zis „aveți”, ci „sunteți plini”. Dar și ceea ce urmează este tot de aceeași putere, căci zice: „plini de toată cunoștința”. De ce atunci, dacă erau iubitori, nu știau a se purta cu cei ce-i iubeau? De aceea a adăugat: „de toată știința, putând și unii pe alții a vă învăța”, adică nu numai a afla, ci și a învăța. „Și v-am scris, fraților, mai cu îndrăzneală, în parte” (15, 15).

Vezi înțelepciunea lui Pavel; vezi umilință la el, cum, după ce prin cele dinainte le-a dat o lovitură grea, și a reușit în ceea ce voia, la urmă iarăși face uz de blândețe. Era poate de ajuns ca și fără cele spuse aici să le slăbească mândria; era poate prisoselnic ca să le mai spună că le-a scris cu îndrăzneală, însă acesta este obiceiul lui. Aceasta o face și în epistola adresată evreilor, căroră le zicea: „Despre voi, iubiților, deși vorbim astfel, suntem încredințați de lucruri mai bune și aducătoare de mântuire” (Evrei 6, 9). Și corintenilor scriindu-le, zicea: „Fraților, vă laud că în toate vă aduceți aminte...” (I Corinteni 11, 2). Și galatenilor le spunea: „Am încredere în voi, întru Domnul, că nimic altceva nu veți cugeta” (Galateni 5, 10), și, în fine, prin toate epistolele ar putea găsi cineva o asemenea fel de a spune; aici însă este mai bine dezvoltat, fiindcă mulți dintre ascultători erau în demnități înalte, așa că era nevoie să le înfrunte cugetele adeseori îngâmfate, ca astfel nu numai să nu se întărească această patimă printre ei, ci chiar să slăbească cu desăvârșire, pentru care și întrebuințează felurite mijloace. De aceea și aici zice: „mai cu îndrăzneală am scris vouă”. Și nu a rămas doar la aceste spuse, ci a adăugat: „în parte”, adică puțin de tot. Și nici aici nu s-a oprit, ci mai spune: „ca să vă amintesc”. Și n-a zis: „învățându-vă” sau „amintindu-vă [ajnamimnhvskwn]”, ci ejpanamimnhvskwn, adică „aducându-vă amănunțit

aminte” de ceva mic și nebăgat în seamă. Ai văzut acum ce fel este sfârșitul exordului? După cum acolo zicea: „credința voastră se vestește în toată lumea”, tot așa și la sfârșitul epistolei, unde zice: „Că ascultarea voastră este cunoscută de toți” (Romani 16, 19). Și după cum începând epistola zicea: „Doresc mult să vă văd ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră” (Romani 1, 11), tot așa zice și aici, prin expresia „ca să vă aduc aminte”. Așadar, pogorându-se de pe tronul lui de dascăl, și acolo ca și aici el le vorbește ca la niște frați deopotrivă cinstiți, ceea ce mai ales este de datorita dascălului adevărat, ca să-și varieze cuvântul, spre folosința ascultătorilor. Privește, deci, cum zicând el: „mai cu îndrăzneală, v-am scris” și: „în parte, ca să vă amintesc”, nu s-a mulțumit numai cu atâta, ci făcându-și vorba mai smerită, a adăugat: „despre harul ce mi-a fost dat de Dumnezeu”, ceea ce spunea și la începutul epistolei, când zicea: „Că dator sunt” (Romani 1, 14), ca și cum pare că ar fi zis: „Nu am răpit această cinste cu de la sine-mi putere, și nici n-am alergat eu întâi spre ea, ci Dumnezeu a poruncit așa, și aceasta după har, iar nicidecum că aș fi fost rânduit după vrednicie. Deci nu vă întărâtați, căci nu eu mă răscol asupra voastră, ci Dumnezeu este Care-mi poruncește așa”. Și după cum acolo zicea: „Căruia slujesc întru Evanghelia Fiului Său”, tot așa și aici: „Prin harul ce mi-a fost dat de la Dumnezeu”, după care adăugă imediat: „ca să fiu slujitor al lui Iisus Hristos la neamuri, slujind Evanghelia lui Dumnezeu” (15, 16).

După ce dă dovada cea mai mare a celor spuse, el își întoarce cuvântarea la ceva mai însemnat, căci nu spune simplu „slujbă”, ca la început, ci „slujbă sfântă”. „Aceasta – zice – este preoția mea, aceasta este slujba mea cea sfântă, ca eu să propovăduiesc și să vestesc Evanghelia lui Dumnezeu, și această propovăduire eu o aduc Lui ca jertfă. Nimeni nu ar putea să învinovătească pe preotul, care lucrează ca să aducă lui Dumnezeu jertfa fără de prihană”. Acestea le zicea, pe de-o parte ca să înaripeze cugetele lor, arătând ce fel de jertfă sunt ei, iar pe de altă parte apărându-se pentru cele ce le-a fost zis, căci așa i s-a poruncit. „Că arma mea – zice – este Evanghelia, este cuvântul propovăduirii. Și cauza nu este ca eu să mă slăvesc, ca eu să mă arăt strălucit, ci «ca să fie jertfa neamurilor bine primită, sfințită întru Duhul Sfânt»”, adică spre a primi sufletele celor învățați propovăduirea Evangheliei. „Nu doar pentru că Dumnezeu m-a cinstit pe mine încredințându-mi această slujbă, ci pentru că S-a îngrijit de voi”.

Și cum ar putea fi bine primiți? „Întru Duhul Sfânt”, zice. Nu este nevoie numai de credință, ci și de o viață duhovnicească, pentru ca astfel să putem ține pe Duhul Ce ni s-a dat odată. Căci la noi nu mai sunt acum lemne și foc, nu mai este altar și cuțit de jertfă, ci Duhul lui Dumnezeu, Duhul Sfânt. „De aceea – zice – toate le fac ca să nu se stingă focul Duhului, căci aceasta mi s-a poruncit”. Dar de ce le spui acestea celor care n-au trebuință? „Tocmai pentru aceasta – zice – le spun, nu ca să-i învăț, ci ca să le aduc aminte. După cum preotul prezintă focul arzând, spre a mișca pe cei de față, așa și eu vă ațâț, vă deștept bunăvoința voastră”. Și bagă de seamă că el n-a spus „ca să fie jertfa voastră”, ci „prinosul neamurilor”; și când zice „prinosul neamurilor”, el numește prin aceste vorbe întreaga lume, pământul și marea, potolindu-le pornirile pătimase ale cugetelor, ca să nu nesocotească – adică să nu creadă că este nedemn de ei – de a avea de dascăl al lor pe cel ce este hotărât a merge până la marginile lumii, ceea ce zicea și la începutul epistolei: „Dator sunt și elinilor, și barbarilor, și învățaților, și neînvățaților” (Romani 1, 14).

„Așadar, în Hristos Iisus am laudă, în cele către Dumnezeu” (15, 17).

Fiindcă mai sus n-a fost smerit foarte tare înaintea lor, acum iarăși înalță cuvântul; iar aceasta o face pentru ei, ca să nu se arate cumva vrednic de disprețul lor. Dar și atunci când cu temei se înalță pe sine, el își amintește, de obiceiul său, zicând: „am laudă”, adică: „eu unul mă laud nu în mine însumi, și nici în râvna noastră, ci în harul lui Dumnezeu”.

„Căci nu voi cuteza să spun ceva din cele ce n-a săvârșit Hristos prin mine, spre ascultarea

neamurilor, prin cuvânt și prin faptă, prin puterea semnelor și a minunilor, prin puterea Duhului Sfânt” (15, 18-19).

„Nici nu poate spune cineva – zice – că vorbele mele sunt din mândrie, căci ca simbol al slujbei mele celei sfinte, și al hirotonei mele, eu multe dovezi am a vă arăta. Nu mantie lungă [podhvrh’], nici clopoței pe ea – după cum aveau arhierii cei din vechime – și nici mitră [kivdari’], ci semne și minuni cu mult mai înfricoșate decât toate acestea. Și nici nu se poate zice că mi s-a încredințat această slujbă și eu n-am făcut ceea ce mi s-a poruncit; sau, mai bine zis, nu eu am făcut, ci Însuși Hristos. De aceea mă și laud, și nu pentru fapte oarecare, ci pentru cele duhovnicești. Aceasta este ceea ce zic: «întru cele ce sunt către Dumnezeu». Eu am săvârșit lucrul pentru care am fost trimis, și cuvintele mele nu sunt de laudă deșartă, iar aceasta o dovedesc minunile și ascultarea neamurilor. Că nu vreau să cutez a zice ceva din cele ce n-a lucrat Hristos prin mine, spre ascultarea neamurilor, cu cuvântul și cu fapta, întru puterea semnelor și a minunilor, întru puterea Duhului lui Dumnezeu”.

Ai văzut cum se grăbește de a arăta că totul este al lui Dumnezeu și nimic al său? „Nu eu sunt care vorbesc, zice, sau fac ceva, sau săvârșesc minuni, ci totul face Dumnezeu, totul Duhul Sfânt”. Acestea le spune ca să arate și demnitatea Duhului. Ai văzut cum acestea sunt mai minunate și mai înfricoșate decât cele din Legea veche, ca de pildă jertfa și cele puse înainte? Când el zice: „prin cuvânt și prin faptă, prin puterea semnelor și a minunilor”, aceasta o spune: învățătura despre împărăția cerurilor, despre faptele credinței, despre morții cei înviați, despre demonii cei alungați, despre orbii cei vindecați, despre șchiopii cei îndreptați, și toate celelalte minuni pe care le-a lucrat Duhul Sfânt prin noi. Și fiindcă toate acestea erau mai mult decât o părere a sa, apoi ca o dovadă palpabilă de adevăr arată mulțimea ucenicilor, pentru care a și adăugat: „Așa încât de la Ierusalim și din ținuturile de primprejur, până în Iliria, am împlinit propovăduirea Evangheliei lui Hristos”. Așadar el numără aici și orașe, și țări, și neamuri, și popoare, și nu numai pe cei de sub stăpânirea romanilor, ci și pe cei de sub barbari. „Să nu-mi spui numai de calea Feniciei și a Siriei, a Ciliciei și a Capadociei, ci prețuiește-le și pe cele din părțile de dinapoi, ca ale saracinilor, perșilor și armenilor, și ale altor barbari”. De aceea a și zis el: „de primprejur”, ca nu care cumva să mergi numai pe drumul drept, ci să treci cu cugetul și prin Asia de miazăzi. Și ca un vifor de minuni, printr-un singur cuvânt: „prin puterea semnelor și a minunilor”, el a trecut peste tot locul. Tot așa și prin expresia „de primprejur” el a trecut și peste orașe mari, peste neamuri și țări, căci pe toate le-a concentrat în această expresie. Așadar, departe era el de orice mândrie, iar acestea le spunea numai pentru ei, ca să nu cugete lucruri mari de mândrie.

Începând epistola, zicea el: „ca să am roadă și întru voi, precum și întru celelalte neamuri”, iar aici el vorbește de preoție. Fiindcă mai înainte le-a grăit foarte aspru, de aceea aici mai limpede le arată și puterea ce o avea asupra lor. De aceea acolo el zice simplu: „precum și întru celelalte neamuri”, pe când aici arată întregul loc pe unde s-a propovăduit Evanghelia, așa că din toate părțile el are grijă de a le reteza mândria și a le înfrâna cugetele. Și ia aminte că el n-a spus pur și simplu că a propovăduit Evanghelia, ci că „am împlinit propovăduirea Evangheliei lui Hristos”. „Râvnind astfel să binevestesc acolo unde Hristos nu fusese numit, ca să nu zidesc pe temelie străină...” (15, 20).

Iată aici o altă exagerare în vorbă, că nu numai a binevestit și a convins pe atâția, ci încă nici nu s-a dus măcar pe la cei învățați deja de alții. Atât de departe era el de a se arunca asupra ucenicilor învățați, și a face aceasta pentru slava sa, încât el caută să învețe pe cei ce nu auziseră de Hristos. Nici n-a zis: „unde nu au crezut”, ci „unde nici nu s-a numit Hristos”, ceea ce e mai mult. Și pentru ce a făcut el așa? „Ca să nu zidesc, zice, pe temelie străină”. Acestea spunându-le,

el se arată a fi cu totul străin de orice slavă deșartă, și-i înștiințează că el s-a hotărât a le scrie nu împins de dragoste către slava deșartă, sau pentru cinstea cea din partea lor, ci ca unul ce-și împlinește slujba sa, ca săvârșind o lucrare sfințită, ca dorind mântuirea lor.

După aceea arată și proorocia care s-a împlinit, zicând: „Ci precum este scris: «Căroră nu li s-a vestit despre El, aceia Îl vor vedea ; și cei ce n-au auzit Îl vor înțelege»” (15, 21). Ai văzut cum el aleargă acolo unde este mai mult necaz, unde sudoarea e mai mare?

„De aceea am și fost împiedicat, de multe ori, ca să vin la voi” (15, 22).

Acum tu gândește-te cum el iarăși concepe sfârșitul epistolei la fel ca și începutul ei; căci începând epistola zicea: „Că de multe ori m-am gândit ca să vin la voi, și am fost oprit până acum”, pe când aici pune și cauza pentru care a fost oprit, și nu o dată, nici numai de două ori, ci „de multe ori”. Precum acolo zice că „de multe ori” își pusese în gând să se ducă la ei, așa și aici zice: „Că de multe ori am fost oprit să vin la voi”, ceea ce mai cu seamă arată râvna lui, căci se străduise în multe rânduri a face aceasta.

„Dar acum, nemaiavând loc în aceste ținuturi...” (15, 23). Ai văzut cum a arătat că nu pentru iubirea de slavă le-a scris această epistolă?

„... și având dorința de mulți ani să vin la voi, când mă voi duce în Spania, voi veni la voi. Căci nădăjduiesc să vă văd în trecere și de către voi să fiu însoțit până acolo, după ce mă voi bucura întâi, în parte, de voi” (15, 23-14).

Ca să nu se creadă că-i disprețuiește când zice aceste vorbe, adică să nu-și închipuie că aceasta e ca și cum ar fi zis: „Fiindcă acum n-am ce face, de aceea vin la voi”, apoi el iarăși vorbește despre dragoste, zicând: „Și având dorința de mulți ani să vin la voi”. „Nu fiindcă n-am ce face vin la voi – zice –, ci dorința cea veche pe care o aveam, aceea am îndeplinit-o acum”. Apoi iarăși, ca nu cumva aceasta să-i îngâmfe, privește cum îi ponderează, zicând: „Când voi merge în Spania, voi veni la voi, că nădăjduiesc trecând pe acolo, să vă văd și pe voi”. De aceea, a spus aceste cuvinte, ca să nu cugete aceia cu semeție; cu alte cuvinte, el voiește a arăta și dragostea lui către ei, dar în același timp voiește ca și pe ei să-i împiedice de a se îngâmfa. Tot acest lucru îl face și în cele ce urmează, schimbând doar cuvintele întrebunțate. De aceea tocmai, ca să nu zică ei: „Dar în treacăt vrei să ne vezi pe noi?”, imediat a spus: „și de voi să fiu însoțit până acolo”, adică „Voi înșivă să mărturisiiți pentru mine, că trec pe alături de voi, nu pentru că v-aș disprețui, ci fiind silit de nevoie”.

Dar fiindcă chiar și aceste vorbe mahnesc pe cineva, apoi îndreaptă vorba și o face mai plăcută oarecum, zicând: „După ce mă voi bucura întâi, din parte, de voi”. Când zice: „când voi merge”, prin aceasta arată că el nu umblă după slava lor, iar prin expresia „după ce mă voi bucura” arată dragostea cea mare către ei. Și încă nu o dragoste oarecare, ci foarte fierbinte, căci n-a spus numai „după ce mă voi bucura”, ci a adăugat: „în parte”. „Nici un timp – zice – nu mă poate sătura și nici nu-mi poate face vreo greutate să stau lângă voi”. Ai văzut cum arată dragostea lui, când cu toate că era grăbit, totuși nu putea trece pe lângă ei mai înainte de a se bucura de ei? Dar chiar aceste cuvinte, pe care el le întrebunțează cu atâta căldură, încă sunt un semn văzut al dragostei lui părintești, căci n-a zis numai „să vă văd”, ci a mai spus: „după ce mă voi bucura”, cuvinte care sunt ale celui mânat de dragostea către alții. Pe de o parte și lauda lor era mare, căci ei prezentau lui un rod atât de plăcut al ascultării lor, iar pe de-alta și venirea lui acolo era un semn văzut al dragostei ce-o avea față de ei. Și corintenilor scriindu-le, zicea: „la voi mă voi opri, poate, sau voi și ierna, ca să mă petreceți în călătoria ce-o voi face” (I Corinteni 16, 6), prin care cuvinte el arată dragostea lui către ucenici, dragoste care nu are nimic deopotrivă. De aceea, când el începea epistolele, totdeauna le începea de aici, adică de la dragoste, și când le sfârșea, tot cu dragostea încheia. După cum un părinte își iubește pe unicul său fiu, întocmai așa își iubea

el pe toți ucenicii, pentru care și zicea: „Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?” (II Corinteni 11, 29).

Înainte de toate celelalte, dascălul adevărat trebuie să aibă dragoste. De aceea și zicea Hristos lui Petru: „De Mă iubești, paște oile Mele” (Ioan 21, 16), fiindcă cel ce iubește pe Hristos, acela iubește în același timp și turma Lui. Și pe Moise atunci l-a pus Dumnezeu peste poporul iudeilor, când el a arătat dragoste către ei. Și David a luat împărăția numai după ce s-a arătat mai întâi iubitor către iudei, căci fiind încă tânăr, el a simțit durere pentru popor, încât își pusese la mijloc chiar viața lui, când a ucis pe acel barbar [Goliat]. Dar dacă zicea: „Ce se va face aceluia care va ucide pe acest filistean și va șterge ocară de pe Israel?” (I Regi 17, 26), el nu spunea aceste vorbe ca și cum ar fi pretins plată ca să-l omoare, ci voia ca să i se încredințeze lui lupta cu acel barbar. Iar când s-a prezentat înaintea regelui, dupăuciderea lui Goliat, n-a vorbit nimic de biruința lui. De asemenea și Samuil era foarte iubitor, căci zicea: „Și eu de asemenea nu-mi voi îngădui să fac înaintea Domnului păcatul de a înceta să mă rog pentru voi și vă voi povățui pe căi bune și drepte” (I Regi 12, 23).

Tot așa și Pavel ardea de dragostea către ucenici, ba încă mai mult chiar decât toți. Și ne amintim cum și Dumnezeu, învinovățind pe dascălii iudeilor, aceasta o spune înaintea tuturor celorlalte: „Vai de păstorii lui Israel, care s-au păstorit pe ei înșiși! Păstorii nu trebuiau ei oare să păstorească turma?” (Iezechiel 34, 2). Dar ei făceau cu totul dimpotrivă, căci zice: „Dar voi ați mâncat grăsimea și cu lâna v-ați îmbrăcat; oile cele grase le-ați junghiat, iar turma n-ați păscut-o” (Iezechiel 34, 3). Dar și Hristos făcând icoana păstorului celui bun, zicea: „Păstorul cel bun își pune și pune sufletul pentru oile sale” (Ioan 10, 11). Aceasta a făcut-o și David de multe ori, și chiar și atunci când venise de sus urgia dumnezeiască asupra întregului popor, când toți fuseseră sfâșiați, el zicea: „Iată eu am păcătuit! Fărădelegea am făcut-o eu. Dar aceste oi ce-au făcut?” (II Regi 24, 17). De aceea în alegerea pedepselor el nu a ales nici foamea, nici prigonirea dușmanilor lui, ci moartea trimisă de Dumnezeu, prin care nădăjduia că pe alții îi va pune în siguranță, iar el se va nimici înaintea tuturor celorlalți. Dar fiindcă aceasta nu s-a petrecut, apoi el plânge și zice: „Să fie dar mâna Ta peste mine”, și dacă poate nu e de ajuns, adaugă: „și peste casa tatălui meu” (ibidem). „Eu sunt, zice, păstorul care a păcătuit”, ca și cum pare că ar fi zis: „Dacă aceștia au păcătuit, apoi eu sunt răspunzător de pedeapsă, eu, care nu i-am îndreptat; și când păcatul este și al meu, atunci este drept ca eu să primesc pedeapsa”. Voind ca să mărească vinovăția, el a pus de față numele păstorului. Și numai așa a încetat urgia lui Dumnezeu, numai așa și-a retras hotărârea dată mai înainte contra lor. Atât de mare lucru este mărturisirea păstorului celui bun, încât după spusele înțeleptului Solomon „Dreptul singur este pârâșul său în cuvântarea cea dintâi” (Pildele lui Solomon 8, 17). Când el a văzut pe toți aceia uciși, i s-au tulburat toate ale sale, ca și după copiii săi adevărați uciși de alții, și de aceea cerea ca urgia lui Dumnezeu să vină asupra lui. Chiar și la începutul uciderii ar fi făcut aceasta, dacă nu ar fi fost sigur că i se va întâmpla și lui ca și celor uciși. Dar când a văzut că aceasta nu s-a întâmplat, și că nenorocirea a căzut numai asupra acelora, atunci n-a mai putut răbda, ci s-a aprins mai mult chiar decât atunci când i s-a ucis cel întâi fiu al său, Amnon. Atunci nu și-a cerut moartea de la Dumnezeu, pe când de astă-dată cere să cadă înaintea tuturor celorlalți.

Astfel trebuie a fi stăpânitorul, și el mai mult trebuie să se scârbească de nenorocirile altora decât de ale familiei sale. Același lucru a pățimit și cu fiul său Abesalom, ca astfel să afli tu că el nu iubea mai mult pe fiul său decât pe supușii săi. Deși acel tânăr era desfrânat și chiar avea gând să ucidă pe tatăl său, cu toate acestea zicea: „Mai bine muream eu în locul tău!” (II Regi 18, 33). Dar ce spui, o, fericite și mai blânde decât toți oamenii? Fiul tău își pusese în minte să te ucidă,

și te îngrădise cu o mulțime de curse, și tocmai când ai scăpat de el, tocmai când trofeul îți stă la picioare, tu te rogi să mori? „Da!”, răspunde el; „Armata nu m-a învins pe mine, dar port război mai grozav ca mai înainte, cu cele dinlăuntru ale mele, căci ele mai mult mă tulbură acum”. Toți aceștia, deci, se îngrijau mai mult de cei încredințați lor decât de cei mai de aproape ai lor. Dar apoi și fericitul Avraam avea îngrijire până chiar și de cei ce nu erau încredințați lui, și încă atâta îngrijire că s-a pus singur în primejdii foarte mari. Cum el a pățimit nu numai pentru nepotul său Lot, ci și pentru locuitorii Sodomei, se vede din faptul că n-a încetat a alunga pe acei perși, până ce nu a eliberat pe toți cei duși în robie. Deși el putea să se întoarcă înapoi de îndată ce a eliberat pe nepotul său Lot, totuși n-a voit, căci el de toți se îngrijea în aceeași măsură. Tot acest fapt îl vedem petrecându-se și după aceea. Când de pildă urgia dumnezeiască surpă cetățile din temelie, căci nu era doar armata barbarilor care amenința să le împresoare, și când nu era timp nici de arme, nici de înfruntare cu dușmanii, ci timp de rugăciune, el atâta râvnă a pus pentru ei, ca și cum urma ca însuși el să piară cu aceia. De aceea el nu o dată, nici numai de două sau trei ori, ci de multe ori s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Eu, care sunt pulbere și cenușă” (Facerea 18, 27). Apoi, fiindcă i-a văzut pedepsiți de Dumnezeu din cauza purtării lor, el se ruga ca măcar pentru alții să-i mântuiască. De aceea și Dumnezeu zicea: „Tăinui-voi Eu oare de Avraam, sluga mea, ceea ce voiesc să fac?” (Facerea 18, 17), ca noi să aflăm cum dreptul înaintea lui Dumnezeu este totdeauna și iubitor de oameni în același timp. Și nici n-ar fi încetat de a se ruga, dacă mai întâi n-ar fi încetat urgia lui Dumnezeu. S-ar părea că el se roagă pentru cei drepți; în realitate, însă, el făcea totul pentru cei nedrepți. Căci așa sunt sufletele sfinților lui Dumnezeu; ele sunt iubitoare de oameni și blânde, atât către cei de aproape al lor, cât și către cei străini; ba încă blândețea lor se întinde până și asupra animalelor necuvântătoare. De aceea și zicea un înțelept: „Cel drept are milă de vite, iar inima celui rău este fără îndurare” (Pildele lui Solomon 12, 10); și dacă el are milă de vite, apoi câtă milă nu va avea de oameni? Dar fiindcă am amintit de dobitoace, să ne gândim și la păstoriile oilor celor din Capadocia, câte suferințe întâmpină în apărarea acelor dobitoace. De multe ori stau câte trei zile în șir îngropați în zăpadă. Se spune că și cei din Libia nu îndură suferințe mai mici ca aceia, căci în timp de luni întregi își păstoresc oile prin acele pustietăți întinse și pline de fiare sălbatice.

Deci, dacă avem o astfel de îngrijire pentru animalele necuvântătoare, apoi ce îndreptare vom avea pentru sufletele încredințate nouă spre păstorie, când noi dormim somnul cel mai adânc? Avem oare timpul de a trândăvi? Avem timpul de a ne liniști? Oare nu este nevoie de multe ori de a ne învărti în jurul lor, și a ne pune pe noi în pericol de moarte pentru aceste oi? Sau poate nu știți care este însemnătatea și vrednicia acestei turme? Oare nu pentru ea Stăpânul tău a săvârșit mii de fapte, și la urmă și-a vărsat și sângele Său? Și tu cauți odihnă? Dar ce ar putea fi mai rău ca asemenea păstori? Nu înțelegi că în preajma acestor oi stau lupi cu mult mai sălbatici și mai iuți decât cei de prin pustiuri? Nu te gândești în sinea ta ce fel de suflet trebuie să aibă cel ce voiește să-și ia asemenea stăpânire? Oamenii cei care conduc se sfătuiesc și chibzuiesc pentru lucruri de puțină însemnătate, zi și noapte la un loc priveghind, și noi care purtăm lupta pentru cele cerești, dormim chiar și în timpul zilei? Dar atunci cine ne va scăpa de osânda pentru asemenea trândăvie? Dacă trebuie de a ne munci trupul și a suferi mii de rele, apoi oare nu este nevoie de a priveghea neîncetat? Acestea să le audă nu numai păstoriile, ci și oile, ca astfel și păstoriile să se facă mai harnici, iar în același timp și păstoriții să arate toată supunerea și ascultarea, căci numai acestea vor putea încă mai mult să-i încurajeze pe păstori și să-i atragă la lucru. Tot așa și Pavel a poruncit, zicând: „Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie

și nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos” (Evrei 13, 17). Când el zice: „priveghează”, prin această expresie arată și miile de osteneți, precum și grijile și primejdiile prin care trec, căci păstorul cel bun trebuie a fi așa, după cum și Hristos îl voiește; adică să se întrecă cu miile de mucenici care au pățimit pentru El. Păstorul care o dată a murit pentru El, pentru turmă va muri de mii de ori, dacă va fi păstor așa după cum trebuie a fi. Un asemenea păstor poate să moară în fiecare zi.

De aceea și voi, cunoscând necazul și oboseala păstorului, ajutați-l cu rugăciunile voastre, cu sârguința, cu bunăvoința, cu dragostea, ca astfel și noi să fim lauda voastră, iar în același timp și voi să fiți lauda și mândria noastră. De aceea și corifeului Apostolilor, care Îl iubea mai mult decât ceilalți, aceasta i-a încredințat, după ce mai întâi a fost întrebat dacă Îl iubește, ca tu să afli că înaintea tuturor celorlalte el a pus ca dovadă a dragostei îngrijirea de păstoriți, căci această îngrijire are nevoie de un suflet tânăr și sprinten în luptă.

Acestea sunt zise pentru păstorii cei buni, nu însă pentru mine și cei ca mine, ci pentru păstori dintre aceia ca Pavel, Petru, Moise și alții. Pe aceștia deci să-i imităm, și cei ce stăpânesc, și cei stăpâniți, căci este cu putință ca și cel stăpânit să fie în parte păstor – al casei sale, al prietenilor, al femeii, al copiilor. Și când noi vom face toate acestea, atunci ne vom împărtăși de toate bunurile. Căroră fie cu toții a ne învrednici, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în veci și vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXX

din “Omilia la Epistola catre Romani”

[Iarăși despre ospitalitate]

„Acum însă mă duc la Ierusalim, ca să slujesc sfinților. Căci Macedonia și Ahaia au binevoit să facă o strângere de ajutoare pentru săracii dintre sfinții de la Ierusalim. Căci ei au binevoit și sunt datori față de ei. Căci dacă neamurile s-au împărtășit de cele duhovnicești ale lor, datori sunt și ei să le slujească în cele trupești” (Romani 25-27).

Fiindcă a zis: „Nu mai am loc într-aceste laturi, și dorință am de a veni la voi de mulți ani”, și fiindcă trebuia să mai întârzie puțin, atunci, ca să nu se creadă că își bate joc de ei, arată și cauza pentru care amână plecarea la ei, și zice: „Acum însă mă duc la Ierusalim”. S-ar părea că prin aceste cuvinte el indică numai cauza întârzierii; în realitate el pregătește aici și altceva, anume aceea că-i îndeamnă la milostenie, voind a-i face și mai respectabili. Fiindcă dacă nu ar fi avut acel scop, era de ajuns să spună simplu: „Mă duc la Ierusalim”. Însă el spune și cauza plecării: „Mă duc la Ierusalim, zice, ca să slujesc sfinților”, și stăruie cu cuvântul, ba încă adaugă și raționamente zicând că sunt datori și că: „dacă neamurile s-au împărtășit de cele duhovnicești ale lor, datori sunt și ei să le slujească în cele trupești”, ca să se învețe și aceia a-i imita pe aceștia. De aceea este demn de admirat mijlocul pe care l-a inventat cu această ocazie, căci aceste vorbe au fost primite de ei mai cu plăcere decât dacă le-ar fi spus în șirul sfătuirilor. De altfel, poate că ei s-ar fi considerat jigniți dacă în îndemnul făcut lor aducea aminte de corinteni și de macedoneni. Pentru aceea pe corinteni astfel îi îndeamnă, zicându-le: „Și vă fac cunoscut, fraților, harul lui Dumnezeu cel dăruit în Bisericile Macedoniei” (II Corinteni 8, 1), iar pe macedoneni îi îndeamnă, zicându-le „Că știu bunăvoința voastră... și râvna care a însuflețit pe cei mai mulți” (II Corinteni 9, 2). Și cu galatenii tot așa face, precum zice: „Cât despre strângerea de ajutoare pentru sfinți, precum am rânduit pentru Bisericile Galatiei, așa să faceți și voi” (I Corinteni 16,

1). Romanilor însă nu astfel, ci cu mai multă sfiială. Același lucru îl face și în privința propovăduirii, căci zice: „Oare de la voi a ieșit cuvântul lui Dumnezeu, sau a ajuns numai la voi?” (I Corinteni 14, 36). Nimic nu este atât de puternic ca o astfel de emulație. De aceea de multe ori face așa, căci și în alt loc zicea: „Așa rânduiesc în toate Bisericile” (I Corinteni 7, 17). Și iarăși: „Cum învăț eu pretutindeni, în toată Biserica” (I Corinteni 4, 17). Și colosenilor le scria: „Precum și în toată lumea (Evanghelia) aduce roadă și sporește” (Coloseni 1, 6). Aceasta face și aici pentru milostenie. Dar tu gândește-te cu câtă măreție întrebuițează el vorbele, căci nu zice: „Merg la Ierusalim ca să duc milostenie sfinților”, ci „să slujesc sfinților”. Dacă Pavel slujește, atunci poți cugeta singur ce însemnătate avea acest fapt: ca dascălul lumii să se umilească într-atât încât să primească de a duce acolo milostenie, și încă să prefere a face aceasta mai înainte de a se duce la Roma spre a-i vedea pe ucenici, după cum dorea de mulți ani!

„Căci Macedonia și Ahaia au binevoit – adică au judecat că e bine și au avut dorință tare – să facă o strângere de ajutoare”. N-a zis „milostenie”, ci „împărtășire” („strângere de ajutoare”), iar particula „o” sau „oarecare” n-a pus-o la întâmplare, ci ca să nu se creadă că el îi ia în bătaie de joc. Și n-a zis simplu: „pentru săraci”, ci „pentru săracii dintre sfinți”, cu care ocazie și recomandarea e îndoită: și spre virtute, și cea spre sărăcie. Și nici cu atâta nu s-a mulțumit, ci a adăugat: „și sunt datori”. Apoi arată și cauza pentru care sunt datori: „Căci dacă neamurile s-au împărtășit de cele duhovnicești ale lor, zice, datori sunt și ei să le slujească în cele trupești”. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: „Pentru ei a venit Hristos, și lor, adică iudeilor, le-au fost date toate făgăduințele, dintre dânșii a fost și Hristos, precum zice: Pentru că mântuirea din iudei este (Ioan 4, 22), de acolo sunt și apostolii, de acolo au fost proorocii, de acolo, în fine, sunt toate bunurile; dar de toate acestea s-a împărtășit lumea întreagă. Deci dacă în cele mari v-ați împărtășit, și v-ați bucurat de ospetele pregătite acelora, după parabola din Evanghelia, sunteți datori – zice – a-i împărtăși și în cele trupești”. Și n-a zis: „să-i împărtășească”, ci „să le slujească”, punându-se în rândul slujbașilor care strâng dările împăratului. Nici n-a zis: „în cele trupești ale voastre, precum și în cele duhovnicești ale acelora”, căci cele duhovnicești sunt numai ale acelora, pe când cele trupești sunt comune tuturor, fiindcă banii și averile a poruncit a fi ale tuturor, iar nu numai ale celor ce le-au câștigat.

„Săvârșind deci aceasta și încredințându-le roada aceasta...” (15, 28), adică punând banii în siguranță, ca într-o vistierie împărătească, ca într-un loc de încredere. N-a zis apoi „milostenie”, ci iarăși o numește „roadă”, arătând prin aceasta că cei ce-au câștigat-o sunt acei ce se și folosesc.

„... voi trece pe la voi, în Spania”. Iarăși amintește de Spania, arătând prin aceasta dragostea lui cea fierbinte către aceia.

„Și știi că, venind la voi, voi veni cu deplinătatea binecuvântării lui Hristos” (15, 29). Dar ce va să zică oare aceasta: „cu deplinătatea binecuvântării”? Sau că spune aici de banii strânși ca milostenie, sau că vorbește pe scurt de toate izbânzile lor. Sub denumirea de „binecuvântare” el obișnuiește în cele mai multe cazuri să numească milostenie, precum de pildă: „ca un dar, nu ca o faptă de zgârcenie” (II Corinteni 9, 5). Dar apoi era și un obicei vechi ca milostenia să se numească binecuvântare, și fiindcă aici a adăugat: „lui Hristos” (Evangheliei), de aceea zicem că această expresie se poate atribui nu numai banilor strânși ca milostenii, ci în genere tuturor faptelor bune, ca și cum pare că ar fi zis: „Știi, că venind la voi vă voi vedea progresând în toate, înverziți în cele bune, și vrednici de mii de laude, după cuvântul Evangheliei”. Dar și aceasta este un fel de sfat admirabil ca să apuce mai înainte cu laudele. Când el trece cu vederea de a face aceasta în șirul sfaturilor și poveștelor ce le dă, apoi vine de a îndrepta aceasta în modul arătat mai sus.

„Dar vă îndemn, fraților, pentru Domnul nostru Iisus Hristos și pentru iubirea Duhului Sfânt...” (15, 30).

Și aici iarăși pune înainte pe Hristos și pe Duhul Sfânt, iar de Tatăl nu pomenește nimic. Dar Apostolul a făcut aceasta ca atunci când îl vei vedea că el pomenește numai de Tatăl și de Fiul, sau numai de Tatăl singur, tu să nu împruțezi nici pe Fiul și nici pe Duhul Sfânt. Și n-a zis simplu „Duhului”, ci „iubirea Duhului Sfânt”, căci după cum Hristos și Tatăl au iubit lumea, tot așa a iubit-o și Duhul Sfânt. Dar spune-mi, pentru ce-i rogi?

„...ca împreună cu mine să luptați în rugăciuni către Dumnezeu pentru mine, ca să scap de necredincioșii din Iudeea” (15, 30, 31).

Așadar era vorba de o luptă mare din partea lui, pentru care cheamă în ajutor și rugăciunile lor. Și n-a spus „să mă iau la ceartă cu dânșii”, ci „ca să scap”, după cum și Hristos a poruncit de a ne ruga ca să nu intrăm în ispite. Zicând aceste vorbe, Apostolul ne arată că erau acolo oarecare lupi ce urmau a se arunca asupra lui: mai mult fiare sălbatice, decât oameni.

De aici, apoi, el mai pregătește și altceva, adică voiește să arate că după dreptate și-a luat el sarcina de a sluji sfinților, că erau așa de mulți neascultători în Iudeea, încât era nevoie și de rugăciunile lor, ca el să poată scăpa de aceia. Cei ce se găseau dar printre niște astfel de dușmani, desigur că erau amenințați a pieri și de foame, și de aceea era necesar să li se ducă ajutoare și din altă parte.

„Și ca ajutorul meu la Ierusalim să fie bine primit de către sfinți”, adică: „jertfa mea să fie primită cu bunăvoință, să fie primite cele hărăzite lor”.

Ai văzut cum a înălțat demnitatea celor ce urmau a primi, dacă era nevoie chiar de rugăciunile întregii adunări ca ei să primească cele trimise? De aici mai arată și altceva, și anume că nu e de ajuns numai a da milostenie pentru ca ea să fie primită. Când cineva face milostenie din vreo obligație oarecare, sau din vreo nedreptate, sau din slavă deșartă, atunci este pierdută roadă acelei milostenii.

„Ca să vin la voi cu bucurie, zice, prin voia lui Dumnezeu...” (15, 32).

Precum la începutul epistolei zicea: „Ca să am cumva, prin voința Lui, vreodată, bun prilej ca să vin la voi” (Romani 1, 10), tot așa și aici aleargă la aceeași voință a lui Dumnezeu și zice: „Că de aceea mă grăbesc, și mă rog ca să mă izbăvesc, adică să scap cu bine de acolo, și ca degrabă să vă pot vedea cu plăcere, neaducând cu mine de acolo nici o nemulțumire”.

„... și să-mi găsesc liniștea împreună cu voi”. Privește iarăși cum și aici arată smerenia lui, căci n-a zis: „să vă învăț și să vă catehizez pe voi”, ci „să-mi găsesc liniștea împreună cu voi”. Dar dacă el era acela care se lupta, și se apăra din toate părțile, atunci cum se zice aici: „să-mi găsesc liniștea împreună cu voi”? Prin această expresie el le hărăzește și lor acest lucru, ca să-i facă mai cu bună voință la lupte, să-i facă părtași cununilor, în același timp îi arata și pe dânșii luptându-se și nevoindu-se pentru credință. Apoi după cum obișnuiește totdeauna a face, după sfătuire pune și rugăciune, zicând: „Iar Dumnezeul păcii să fie cu voi cu toți. Amin” (15, 33).

„Și vă încredințez pe Febe, sora noastră, care este diaconiță a Bisericii din Chenhrea” (16, 1).

Privește prin câte cuvinte mărește o cinstește, ba încă pomenește de ea înaintea tuturor celorlalți, și a numit-o soră, ceea ce nu e puțin lucru, ca Pavel să o numească soră a sa. Apoi arată și demnitatea acestei femei, spunând că „este diaconiță a Bisericii din Chenhrea”.

„Ca s-o primiți în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinților...” (16, 2), adică: pentru Domnul, ca să se bucure din partea voastră de cinste. Cel ce primește pentru Domnul, chiar de nu ar primi vreun om mare, totuși îl primește cu grabă; dar încă dacă este și sfânt, apoi îți poți închipui de ce fel de îngrijire se va bucura, după dreptate! De aceea a adăugat: „cu vrednicia cuvenită sfinților”, adică după cum trebuie a-i primi pe aceștia. „Are îndoit drept – zice – de a fi îngrijită și primită

de voi: întâi, să o primiți pentru Domnul, și al doilea, fiindcă este sfântă”.

„... și să-i fiți de ajutor la orice ar avea nevoie de ajutorul vostru”. Ai văzut dulceața vorbelor lui? Căci n-a zis: „să o izbăviți pe ea”, ci „să-i fiți de ajutor”, să-i dați cele ce se cuvin din partea voastră, să-i întindeți mâna de ajutor, și „la orice ar avea nevoie de ajutorul vostru”, adică nu numai deocâț în toate, ci numai în acelea de care ar avea nevoie de voi. Și va avea nevoie de acelea, asupra cărora voi sunteți stăpâni”. Apoi și lauda pe care i-o aduce este negrăită, căci zice: „Căci și ea a ajutat pe mulți și pe mine însumi”.

Ai văzut înțelepciunea lui? Mai întâi a pus laudele aduse acestei diaconite, la mijloc a pus rugămintea sa de a o primi cu vrednicie, iar la urmă pune din nou laude și, în fine, din toate părțile împodobește, așa zicând, cu laude pe acea sfântă și fericită femeie! Și cum să nu fie fericită, când ea s-a bucurat de o astfel de mărturie din partea lui Pavel, ea, care a putut să ajute pe cel care a îndreptat lumea întreagă? Aceasta este încununarea tuturor bunurilor ei! De aceea a și însemnat Apostolul mai la urmă acest fapt, zicând: „și mie însumi”. Și ce înseamnă acest „și mie însumi”? Adică: „Chiar mie mi-a ajutat, mie, propovăduitorului omenirii întregi, mie, care am pățimit atâtea și care sunt alungat de mii de dușmani”.

„Îmbrățișați, zice, pe Priscila și Acvila, împreună-lucrători cu mine în Hristos Iisus...” (16, 3).

Virtutea și vrednicia acestora o mărturisește și Luca, când zice: „Și pentru că erau de aceeași meserie, a rămas (Pavel) la ei și lucrau, căci erau făcători de corturi” (Faptele Apostolilor 18, 3).

Aceasta mai ales o arată Luca când spune cum această femeie, Priscila, a luat pe lângă ea pe Apolo, acel învățat alexandrin, și l-a catehizat, adică l-a învățat mai lămurit calea Domnului. Mari, desigur, sunt faptele spuse de Luca, însă cu mult mai mari sunt cele spuse de Pavel, căci ce zice el? Mai întâi îi numește „împreună-lucrători” cu el, arătându-i prin aceste cuvinte părtași ai acelor necazuri nespuse și ai tuturor primejdiilor, iar după aceea zice: „... care și-au pus grumazul lor pentru viața mea” (16, 4).

Ai văzut că aceștia au fost mucenici desăvârșiți? Căci era firesc lucru ca în timpul lui Nero să fie mii de primejdii, mai ales că poruncise de a fi alungați toți iudeii din Roma.

„Căroră nu numai eu le mulțumesc, zice, ci și toate Bisericile dintre neamuri”.

Aici el face aluzie la ospitalitatea lor, și la ajutorul bănesc, admirându-i că și sângele lor și l-ar fi vărsat, și că averea lor o au pus întreagă spre folosința obștească. Ai văzut femei curajoase, care nimic din natura lor cea slabă nu le-a putut împiedica în calea virtuții? Și cu drept cuvânt, căci: „În Hristos Iisus nu mai este parte bărbătească și parte femeiască” (Galateni 3, 28). Și ceea ce a spus de cea dintâi, aceeași o spune și de aceasta. Ce-a fost spus el de cea dintâi? „Căci și ea (Febe) a ajutat pe mulți și pe mine însumi”, zice. Și ce spune de aceasta de pe urmă? „Căroră nu numai eu le mulțumesc, zice, ci și toate Bisericile dintre neamuri”. Dar ca nu cumva să se creadă că el îi lingusește prin aceste vorbe, iată că mai jos aduce ca martori mai multe femei: „Și biserica din casa lor” (16, 5), zice.

Atât de cinstiți și de lăudați erau de toți, încât chiar și casa lor o făcuseră biserică, pe de o parte fiindcă îi făcuse pe toți credincioși, iar pe de alta, spre a o deschide și a fi la îndemână tuturor străinilor. Nu ar fi numit el casele „biserici”, dacă cei ce locuiau în ele nu ar fi avut o mare evlavie, și dacă frica de Dumnezeu n-ar fi fost înrădăcinată în ei. De aceea și corintenilor le scria:

„Vă îmbrățișează mult, în Domnul, Acvila și Priscila, împreună cu biserica din casa lor” (I Corinteni 16, 19). De asemenea și în epistola cea către Filimon, scriindu-i de Onisim, zicea:

„Pavel... iubitelui Filimon... și surorii Apfia... și bisericii din casa ta” (Filimon 1, 2). Este dar cu puțință ca și însurat fiind cineva, să fie admirat și minunat în cele duhovnicești, căci iată pe aceștia că fiind în căsătorie au strălucit foarte mult, deși breasla lor nu era atât de strălucită, de vreme ce erau făcători de corturi. Cu toate acestea vrednicia lor totul a astupat, și i-a arătat mai

presus de soare. Nici meșteșugul lor, și nici căsătoria nu i-au împiedicat, sau i-a vătămat cu ceva, ci au arătat dragostea aceea, pe care Hristos a cerut-o. „Mai mare dragoste decât aceasta, zice, nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi” (Ioan 15, 13). Așadar, ceea ce face semnul distinctiv al ucenicului lui Hristos, aceea dâșșii au avut, adică au luat crucea și i-a urmat lui. Dar dacă ei s-au obosit atâta pentru Pavel, apoi cu atât mai mult pentru Hristos ar fi arătat o asemenea bărbăție.

Acestea audă-le și cei bogați, și cei săraci. Căci dacă cei ce trăiau cu mâinile și din meșteșugul lor, și dau dovadă de o atât de mare dărnicie, și erau folositori Bisericilor, apoi ce iertare vor avea cei bogați, care trec cu vederea pe cei săraci? Aceia, pentru ca să placă lui Dumnezeu, nu cruțau nici chiar sângele lor; și tu cruți puțini bani, în timp ce de multe ori nu-ți cruți sufletul? Pentru dascăl astfel erau aceia; apoi pentru ucenici oare nu erau tot așa? Nici aceasta nu se poate spune, căci „și toate Bisericile dintre neamuri, zice, le mulțumesc”. Deși ei erau dintre iudei, cu toate acestea crezuse cu atâta nevinovăție cuvântului Evangheliei, încât și neamurilor slujeau cu toată bunăvoința. Astfel trebuie să fie femeile, „nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț” (I Timotei 2, 9), ci împodobite cu astfel de succese. Care împărăteasă a strălucit atâta, spune-mi, ca această femeie a făcătorului de corturi? Ea este în gurile tuturor, și toți vorbesc cu drag de ea, nu în timp de zece sau douăzeci de ani, ci până la venirea lui Hristos, și toți o laudă pentru aceasta, ceea ce o împodobește mai mult decât o diademă împărătească. Ce poate fi mai mare? Ce poate fi deopotrivă cu a deveni apărătoarea și sprijinitoarea lui Pavel, și cu propria sa primejdie să apere pe dascălul lumii? Căci tu gândește-te: câte împărăteșe sunt date uitării, și nu se mai vorbește nimic despre ele, pe când femeia făcătorului de corturi pretutindeni este purtată împreună cu bărbatul ei, și pe cât timp soarele va privi pământul, pe atâta și slava acelei femei va înconjura lumea întregă! Și perșii, și sciții, și tracii, și cei ce locuiesc pe la marginile pământului, cu toții cântă și fericesc înțelepciunea acestei femei. Câtă bogăție, câte diademe și porfire împărătești nu ai arunca de la tine, numai ca să poți lua o astfel de mărturie? Și nici nu poate spune cineva că dacă în primejdiile erau atât de curajoase și atât de darnice în bani, nu erau tot așa și în propovăduire, fiindcă Apostolul le numește împreună-slujitoare și împreună-lucrătoare cu dâșșul. Și nu se rușinează vasul alegerii de a le numi împreună cu el, ci încă se și mândrește cu aceasta. Ce poate fi oare deopotrivă cu o asemenea neprețuită podoabă?

La ce vă slujește bogăția ce se împrăștie de către voi pretutindeni? La ce împodobirea voastră de pe dinafară? La ce slava aceea deșartă? Află acum care este adevărata podoabă a unei femei: este acea podoabă care nu stă pe trup, nu înfășoară trupul, ci împodobește sufletul; acea podoabă care nu se leapădă niciodată, care nu se strânge în ladă, ci este hotărâtă mai dinainte să stea în cer. Uită-te la truda lor pentru propovăduirea Evangheliei, uită-te la cununa lor mucenicească, la dărnicia lor în bani, la dragostea lor către Pavel, la dragostea lor cea nemărginită către Hristos. Acum tu compară cele ale tale cu faptele acelor fericite suflete; compară osârdia ta pentru bani, întrecerea cu femeile cele desfrânate, ambiția și pofta ta pentru lucruri de nimic, și atunci vei vedea cine au fost aceia și cine ești tu. Sau, mai bine zis, nu numai să te compari, ci imită pe o asemenea femeie, lepădând de pe tine acea sarcină de uscături – căci aceasta înseamnă luxul în materie de veșminte – și luând podoaba aceea din ceruri, și caută să afli cum de au devenit așa cei de pe lângă Priscila.

Deci cum au devenit așa? Doi ani întregi au ospătat în casa sa pe Pavel, și în timp de doi ani cum n-ar fi îmbunătățit sufletul lor? „Dar ce să fac – zici tu – dacă nu am și eu pe Pavel?”. Dacă voiești, mai mult îl vei avea decât aceia, căci nici pe dâșșii nu i-a făcut așa privirea lui Pavel, ci cuvintele lui. Așa că dacă ai voi, ai putea avea și pe Pavel, și pe Petru, și pe Ioan, și pe prooroci, și în fine pe întreaga ceată a apostolilor ai putea-o avea, vorbind cu tine neconținut. Ia, deci,

cărțile acestor fericiți, și îndeletnicește-te neconținut cu scrierile lor, și vor putea să te facă și pe tine, ca și pe femeia făcătorului de corturi. Și ce spun eu de Pavel? Dacă voiești, vei avea chiar și pe Stăpânul lui Pavel, căci prin limba lui Pavel și Acela va vorbi cu tine. Dar și în alt mod ai putea să-L primești pe Hristos. Când tu vei primi în casa ta pe sfinți, când vei sluji celor ce au crezut întru El, pe El L-ai primit; iar după plecarea aceluia de la casa ta, multe amintiri de evlavie vei avea. Și masa pe care a mâncat sfântul, și scaunul pe care a stat, și patul pe care s-a culcat, toate vor inspira evlavie celui ce a primit și ospătat pe sfânt, chiar și după plecarea lui. Ce zici de sunamiteanca aceea (IVRegi 4, 8 ș.u.) care, intrând în foisorul unde stătuse Elisei, și văzând masa, scaunul și patul pe care acel sfânt dormise, s-a umplut de acea evlavie și credință nestrămutată? Dacă n-ar fi fost așa, dacă nu ar fi știut că va trage mult folos de acolo, nu ar fi aruncat ea copilul mort pe patul sfântului. Dacă după atâta vreme și noi ne-am înaripa, intrând în casa aceea unde a stat Pavel, unde a fost legat, sau unde a șezut și a vorbit cu ucenicii, și din acele locuri ne-am strămuta cu gândirea la amintirea lui, n-ar fi minunat lucru? Apoi ce nu ar simți oare în sufletul său cel ce primește și acum cu evlavie și ospătează pe sfinții lui Dumnezeu, cu toate că sunt altfel de împrejurări în timpul de față?

Acestea știindu-le, iubitorilor, să primim pe sfinți, ca astfel să lumineze casele noastre, să se curețe de spini, și ca camera noastră să devină liman de adăpost. Să-i primim, și să le spălăm picioarele. Nu ești tu mai bună de cât Sara, nici mai nobilă, și nici mai îmbelșugată ca ea, chiar de ai fi și împărăteasă. Acea avea sub stăpânire trei sute optsprezece capi de familie, pe când chiar de ar avea cineva numai două slugi, și încă e bogăție. Și ce spun eu de trei sute optsprezece slugi? Întru sămânța sa și în făgăduințele luate, ea a câștigat lumea întreagă, a avut ca bărbat pe prietenul lui Dumnezeu, ba încă pe Însuși Dumnezeu ca apărător, ceea ce e mai mult decât orice împărăție. Și cu toate acestea, deși se găsea într-o astfel de cinste și slavă, ea singură frământă aluatul de pâine, și celelalte slujbe ale casei pe toate le făcea tot ea, și celor ce stau la masa ei, tot dânsa le slujea în rândul slugilor. Nu ești tu mai nobil ca Avraam, care făcea treburile slugilor, chiar și după biruințele acelea, și după trofee luate în război, și după cinstea din partea împăratului Egiptului, chiar și după alungarea împăraților perșilor, și după trofee luate de la dânsii. Să nu te uiți nici la aceasta, că sfinții care vin la tine sunt în aparență proști, săraci și de multe ori înfășurați în zdrențe, ci adu-ți aminte de acel glas care zice: „Întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 40), și: „Să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Matei 18, 10), și primește-i cu bunăvoință, și îți vor aduce mii de bunuri prin urarea de pace ce-ți vor adresa. Împreună cu Sara gândește-te și la Rebeca, care singură scotea apă, și apă, și chema pe străin înăuntrul casei, cum și aceasta călcase în picioare orice mândrie. Tocmai de aceea și primeau mare răsplată pentru ospitalitatea lor. Dar tu, dacă ai voi, și mai mare răsplată ai lua, căci Dumnezeu ți-ar da roadă nu numai în copii, ci ți-ar da și cerul cu bunătățile de acolo; te-ar izbăvi și de gheena, și ți-ar da și iertarea păcatelor. Mare este cu adevărat, și încă foarte mare, roada ospitalității sau a primirii de străini. Astfel și Ietro (Ieșirea 3, 1), cu toate că era barbar, a luat ca sprijinitor și protector al său pe cel ce a poruncit mării cu atâta putere încât s-a despărțit în două, căci fetele lui i-au prins în cursă un astfel de vânat ales.

Toate acestea cugetându-le, și meditănd la voinicia acelor femei, și la înțelepciunea lor, calcă în picioare mândria de față, calcă și podoabele hainelor, și luxul aurărilor, și ungerea cu mirodenii, și după ce pe toate acestea le vei rupe și le vei fărâma, vei lăsa ca trupul să pășească cu rânduială, și toată îngrijirea ce o ai acum de trup vei îndrepta-o spre suflet. Cu alte cuvinte, aprinde-te de dorul cerului, și în acea parte îndreaptă-ți cugetul! Dacă vei prefera o astfel de dragoste, apoi singură vei vedea mocirla și glodul în care ai stat până atunci, și vei râde de toate cele iubite și

admirate acum de cei mai mulți. Nici că se poate ca o femeie împodobită cu cele duhovnicești să umble după astfel de lucruri de râs. Așadar, aruncând de la tine toate acestea, care sunt ale femeilor de rând, ale acelor din orchestră, ale acelor ce cântă cu naiul și cu fluierul, îmbracă-te cu înțelepciunea, cu ospitalitatea, cu protecția sfinților, cu evlavie și cu rugăciunea cea neîncetată. Acestea sunt cu mult mai bune decât hainele aurite, sunt cu mult mai cinstite decât pietrele cele prețioase și decât măregele de la gât; acestea te fac de a fi cinstită și de oameni, iar de la Dumnezeu îți aduc o mare răsplată. Aceasta este podoaba Bisericii, pe când aceea este a teatrelor. Această podoabă este vrednică de ceruri, iar aceea este vrednică de cai și catări. Aceea se pune și pe trupurile moarte, pe când aceasta strălucește numai într-un suflet bun, în care locuiește Hristos. Să ne agonisim deci această podoabă, ca astfel să cântăm și noi și să mulțumim lui Hristos, prin Care și cu Care se cade slavă Tatălui și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXXI

din "Omilia la Epistola catre Romani"

[Singur Dumnezeu poate cerceta faptele noastre în amănunt]

„Îmbrățișați pe Epenet, iubitul meu, care este pârga Asiei, în Hristos” (Romani 16, 5). Mi se pare că mulți, chiar dintre cei cu pretenții, trec cu nebagare de seamă această parte însemnată a epistolei, ca și cum ar fi de prisos și n-ar avea în sine nimic important. Tot cam așa mi se pare că fac și cu genealogia sau cartea neamului lui Iisus Hristos, care se găsește în Evanghelie, unde, fiindcă se raportează un catalog de nume, cred ei că de aici n-au nimic a câștiga. Cei care se ocupă cu traducerea hrisoavelor vechi, chiar și cele mai mici semne sau ștersături le cercetează cu toată băgarea de seamă, iar aceștia chiar și bulgări mari de aur, de o așa însemnatate, îi trec cu vederea! Apoi, ca să nu pătimească aceasta, sunt de ajuns și cele spuse, spre a-i întoarce din această lenevire a lor. Cum că nu mic este folosul ce scoate cineva din citirea acestor nume, noi am arătat-o prin cele spuse în urmă, înălțând sufletul vostru prin aceste salutări ale Apostolului; dar pentru mai bună lămurire, vom încerca și astăzi a examina această parte a pasajului. Este cu puțință ca și în niște nume simple să se poată găsi un mare tezaur. Dacă ai voi să știi de ce a fost numit Avraam, de ce Sara, de ce Ismail, de ce Samuil, vei găsi aici istoria multor fapte și împrejurări. Dar apoi încă și de la locuri, și de la timpuri, același lucru l-ai putea afla. Omul serios chiar și de aici se poate folosi și îmbogăți, pe când cel lipsit de voință nici din cele ce sunt foarte învederate și lămurite nu se folosește cu nimic. Numele lui Adam, de pildă, ne învață nu o mică înțelepciune; de asemenea numele fiului lui Adam, numele femeii sale, și ale altora mulți. Toate numele acestea sunt amintiri ale multor fapte și trăsături minunate. Sunt amintiri și ale binefacerii lui Dumnezeu, în același timp amintiri și ale mulțumirii femeilor care, zămislind în pântecele lor, își numeau ele însele copiii ca din darul lui Dumnezeu căpătați. Dar de ce să mai filosofăm despre nume, când iată că mulți nu se interesează nici chiar de cugetările cele înalte, și nu știu nici măcar numele cărților. Dar nouă nu ne este indiferent de a face așa, însă vom trece mai departe, fără a examina acestea. „Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi!” (Matei 25, 27). De aceea chiar dacă nimeni n-ar primi, noi tot ne vom face datoria, și vom arăta că nimic nu este de prisos în Sfintele Scripturi. Dacă aceste nume n-ar purta cu ele nici un folos, desigur că nici nu s-ar fi trecut în epistolă, și nici Pavel n-ar fi scris ceea ce a scris. Dar unii sunt atât de proști și ușori la mine, și nevrednici de împărăția cerurilor, încât nu numai numele le cred de prisos, ci chiar și cărți întregi ale Sfintei Scripturi, ca de pildă Leviticul,

Cartea lui Iosua Navi și multe altele. Astfel, mulți dintre cei smintiți au scos și Vechiul Testament, ba mai mult pășind pe această cale, ce își avea început în deprinderea unui lucru rău, au tăiat multe chiar din Noul Testament. Dar asupra unor astfel de oameni, care trăiesc numai pentru trup, nu ne vom opri prea mult.

Dacă însă cineva iubește înțelepciunea și se găsește prieten al ascultării duhovnicești, apoi să audă că nici cele mai mici și nebăgate în seamă din Sfânta Scriptură nu sunt așezate acolo în zadar și fără scop, și chiar cele din Vechiul Testament poartă cu ele un însemnat folos. „Și toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului, și au fost scrise spre povățuirea voastră” (I Corinteni 10, 11). De aceea și lui Timotei îi zicea: „ia aminte la citit” (I Timotei 4, 13), prin care expresie îl îndeamnă la citirea cărților Vechiului Testament, pe el, care era un bărbat desăvârșit și care avea cu el atâta har încât și demonii îi alunga, și morții îi învia.

Dar să ne întoarcem la subiectul nostru de aici. Îmbrățișați pe Epenet, iubitul meu”. Este vrednic de luat aminte aici cum Apostolul împarte laude fiecăruia în chipuri felurite. Lauda adresată acestuia – „iubitul meu” – nu este mică, ci încă foarte mare, și dovedește multă virtute, căci nu era puțin lucru de a fi cineva iubitul lui Pavel, care nu se mulțumea cu puține și care iubea în urma unei judecăți serioase. Mai departe aduce și altă laudă, zicând: „care este pârga Asiei, în Hristos”. Prin aceste vorbe sau arată că acest Epenet a fost cel dintâi care a alergat la Evanghelie și a crezut – ceea ce nu era o laudă mică – sau că el arăta o mai mare evlavie decât toți cei de pe acolo. De aceea zicând: „care este pârga Asiei”, el nu s-a oprit aici, ca nu cumva tu să bănuiești la acela vreo slavă lumească, ci a adăugat imediat: „în Iisus Hristos”; căci dacă în faptele omenești cel ce este în fruntea tuturor se crede a fi mare și strălucit, apoi cu atât mai mult în cele duhovnicești. Fiindcă era firesc ca el să se fi coborât din vreun ne-am umil, de aceea Apostolul spune de adevărata lui noblețe și întâietate, împodobindu-l de aici. Și nu numai a Corintului, ci a întregului popor din Asia îl numește pârgă, ca și cum el a fost ca o ușă de intrare pentru alții. Dar și de aici nu mică este plata lui, fiindcă un asemenea om va trage mult folos și din meritele acelora, după cum și ei s-au folosit de la el.

„Îmbrățișați pe Maria care s-a ostenit mult pentru voi”(16, 6).

Dar ce vrea să zică prin aceasta? Iarăși este încununată o femeie, și este lăudată; iarăși noi, bărbații, am rămas rușinați, sau mai bine zis nu rușinați, ci chiar ne lăudăm, chiar ne fălim cu aceasta. Ne fălim, zic, pentru că astfel sunt femeile noastre; ne și rușinăm însă, fiindcă noi bărbații am rămas atât de mult în urma lor. Dar dacă am voi să cunoaștem cum se împodobeau acele femei, imediat le vom înțelege. Așadar cum se împodobeau? Să asculte și bărbații, și femeile: se împodobeau nu cu brățări de aur, nu cu lanțuri la gât, nici cu eunuci și slugi multe, sau cu haine cusute cu fir de aur, ci cu sudorile ce le vărsau pentru adevăr. „Care s-a ostenit mult pentru voi”, adică nu numai pentru el, și nici numai pentru ea singură (ceea ce fac și astăzi cele mai multe femei, postind și dormind culcate pe pământ), ci și pentru alții, luându-și asupra lor călătorii de-ale Apostolilor și Evangheliștilor. Dar cum de zice tot Pavel: „Nu îngăduiesc femeii nici să învețe pe altul” (I Timotei 2, 12)? O împiedică numai ca să stea în mijlocul adunării ca fiind cea dintâi; o împiedică de a sta pe tronul din altar, sau și în amvon, nu însă și de la cuvântul învățăturii. Căci dacă n-ar fi așa, apoi cum de zicea femeii ce avea bărbat credincios: „Căci, ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?” (I Corinteni 7, 16). Cum de le da voie ca să-și învețe copiii lor, zicând: „Dar ea se va mântui prin naștere fii, dacă va stăruie, cu înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințenie” (I Timotei 2, 15)? Cum de a catehizat Priscila pe Apolo? Așadar Apostolul nu zicea aceasta împiedicând-o la o conversație particulară, care ar deveni folositoare, ci spune numai de vorbirea în public, în mijlocul adunării, ceea ce era numai dreptul dascălilor de a face. Când bărbatul era credincios și în totul desăvârșit, și putea să o învețe pe ea, atunci

femeia era împiedicată de a se pune înaintea bărbatului, iar când ea era mai înțeleaptă decât bărbatul, nimeni nu o împiedica de a învăța și a îndrepta.

Și n-a zis Apostolul: „care mult a învățat”, ci „care mult s-a ostenit”, arătând prin aceasta că, în afară de vânt, ea mai slujea și la alte nevoi ale sfinților, ca de pildă le slujea cu averea sa, cu călătoriile pe care le făceau, cu primejdiile în care se găseau de multe ori. Într-adevăr, femeile de pe atunci erau mai agere și mai iuți chiar decât lei, împărțind cu Apostolii ostenele propovăduirii. De aceea călătoreau cu ei împreună și făceau toate slujbele. Chiar și pe timpul Mântuitorului Hristos, multe femei mergeau după El și Îi slujeau, îngrijind de Învățător. „Îmbrățișați pe Andronic și pe Iunias, cei de un neam cu mine...” (16, 7).

Mi se pare că și aceasta este o laudă, însă cele ce urmează reprezintă una și mai mare. Și care este acea laudă? „... și împreună închiși cu mine”, spune Apostolul. În robie n-a fost, însă a pătimit necazuri mai crunte decât ale robilor, căci nu era numai înstrăinat de patrie și de casă, ci se și lupta cu foamea, cu moartea, și cu mii de alte neajunsuri. Deci, când el îi numește „împreună închiși”, aceasta este cea mai mare cunună ce le-o împletește, este cea mai mare laudă ce le-o aduce. Pavel, cum am zis, n-a fost în robie, însă a pătimit mai mult ca un rob. Durerea și necazul robului este numai că se găsește înstrăinat de ai săi, și devine rob în loc de slobod, dar aici e vorba de acel vifor de ispite pe care le-a răbdat acest fericit, fiind hărțuit din toate părțile, bătut și legat, bătut cu pietre de dușmani, și de multe ori în primejdii pe mare. Robii nu mai au nici un dușman de îndată ce au fost duși în robie, ba încă chiar se și bucură de multă îngrijire din partea celor ce i-au robii, pe când el era purtat neconținut prin mijlocul cetățitorilor și a dușmanilor săi, pretutindeni vedea sulite și săbii ascuțite, pretutindeni lupte și bătălii. Deci, fiindcă era firesc ca și aceștia să se fi împărțășit de multe primejdii de-ale lui, de aceea îi numește soți, sau tovarăși de robie, după cum zice și în alt loc: „Vă îmbrățișează Aristarh, cel întemnițat împreună cu mine” (Coloseni 4, 10). Mai departe le aduce și o altă laudă, zicând: „care sunt vestiți între Apostoli”. Deși chiar a fi Apostol era lucru mare, dar a fi încă și vestiți printre ei, de aici poți înțelege câtă laudă le face. Vestiți erau aceștia prin faptele lor, prin meritele lor. O, câtă înțelepciune la această femeie (Iunia), dacă s-a învrednicit de numele de Apostol! Și încă nu numai atât, ci mai adaugă o nouă laudă, zicând: „care înaintea mea au fost în Hristos”. Și aceasta este o laudă destul de mare, ca să alerge mai înainte și să ajungă mai înainte de alții. Acum tu gândește-te cât de curat era acest sfânt suflet de orice slavă deșartă, căci după atâtea succese și după o slavă atât de mare, el pune pe alții înaintea lui, și nu ascunde faptul că în urma lor a cunoscut creștinismul, și nici nu se rușinează de a-l mărturisi. Și de ce te minunezi că el nu se rușinează de aceasta, pe câtă vreme nu se ferește chiar de a da în vileag viața lui dinainte, numindu-se pe sine defăimător și prigonitor al lui Hristos? Fiindcă nu avea cum să-i pună înaintea altora, de aceea a căutat pe cel ce a intrat în creștinism după ei, și s-a găsit ca fiind el, și de aici le arată laudă, zicând: „care înaintea mea au fost în Hristos” (16, 7).

„Îmbrățișați pe Ampliat, iubitul meu în Domnul” (16, 8).

Și pe acesta îl laudă iarăși din dragoste, căci dragostea lui Pavel era pentru Dumnezeu, și deci avea în ea mii de bunătăți. Dacă a fi iubit de împărat este un lucru mare, dar încă a fi iubit de Pavel, câtă laudă nu este? Dacă acesta nu avea cu sine o mare virtute, desigur că nu și-ar fi atras dragostea lui Pavel, fiindcă pe cei ce viețuiau în rele și în nelegiuiri el nu numai că nu-i iubea, dar chiar îi și da anatemei, precum zice: „Dacă cineva nu iubește pe Domnul Iisus Hristos, anatema să fie”, și: „chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o – să fie anatema” (Galateni 1, 8; I Corinteni 16, 22).

„Îmbrățișați pe Urban, împreună lucrător cu mine în Hristos” (16, 9).

Lauda aceasta este mai mare decât cea dinainte, căci cuprinde în sine și cauza aceleia.

„Și lui Stahis, iubitul meu”.

Și pe acesta îl încununază cu aceleași.

„Îmbrățișați-l și pe Apelles cel încercat în Hristos” (16, 10).

Nimic nu se poate compara cu această laudă, ca să fie cineva nepătat și să nu dea nici un motiv de hulă în faptele cele după Dumnezeu, căci zice Apostolul: „cel încercat în Hristos”, iar prin aceste vorbe el însușează toată virtutea. Și de ce oare nicăieri nu zice: „Salutați pe Domnul meu cutare, pe stăpânul meu”? Pentru că laudele acestea sunt cu mult mai mari decât acelea; acelea sunt simple laude de respect, pe când acestea sunt laude de virtute. Dar chiar și faptul că el salută pe mulți dintre cei de rând la un loc cu cei mari, încă îi cinstește pe aceia nu puțin. A-i saluta împreună pe toți, și prin aceeași epistolă, înseamnă că pe toți i-a cinstit deopotrivă; dar prin faptul că adresează fiecăruia laude individuale, Apostolul ne-a prezentat virtutea și destoinicia fiecăruia în parte. Așa că de aici nu se putea naște nici invidie, că pe unii i-a cinstit, iar pe alții a disprețuit, și nici nu-i putea duce în tulburare sau în lenevie, din cauză că s-au învrednicit cu toții de aceeași cinste și de aceleași laude. Privește acum că Apostolul a ajuns cu laudele iarăși la femei minunate, căci după ce zice: „Îmbrățișați pe cei ce sunt din casa lui Aristobul”. „Îmbrățișați pe Irodion, cel de un neam cu mine. Îmbrățișați pe cei din casa lui Narcis, care sunt în Domnul” (16, 11), de unde reiese că aceștia din urmă nu erau la fel cu cei dinainte, de vreme ce nici nu le pomenește numele, ci numai le dă lauda cuvenită, zicând: „care sunt în Domnul”, adică: care sunt credincioși, deodată își întoarce salutările la femei, zicând:

„Îmbrățișați pe Trifena și pe Trifosa, care s-au ostenit în Domnul” (11, 12) .

Despre Maria zicea că „că mult s-a ostenit pentru voi”, iar despre acestea spune că încă și acum se ostenesc. Nu este deci, o mică laudă că erau neconținut lucrătoare, și nu numai lucrătoare, ci încă se și osteneau. Pe Persida care urmează după acestea o numește și „iubită”, cu care vorbă o arată mai mare decât celelalte. „Îmbrățișați pe iubita Persida, care mult s-a ostenit în Domnul”. Apoi mărturisește și de marea ei osteneală, zicând: „care mult s-a ostenit în Domnul”. Astfel știa el cum să numească pe fiecare după vrednicia sa; pe unii făcându-i încă mai cu multă bunăvoință, căci nu-i lipsea de nici una din calitățile lor, ci le lăuda până și pe cele mai mici, iară pe ceilalți pregătindu-i de a deveni mai însemnați și a ajunge la același zel vrednic de laude ca și cei dintâi.

„Îmbrățișați pe Ruf, cel ales întru Domnul, și pe mama lui, care este și a mea” (16, 13). Și aici dar erau toate cele bune, de vreme ce și fiul era așa precum îl arată Apostolul, și mama era ceea ce era, și casa lor plină de binecuvântare, și rădăcina se potrivea cu rodul. Nu a zis el oricum „mama lui și a mea” dacă n-ar fi mărturisit despre această femeie însăși virtutea ei cea mare.

„Îmbrățișați pe Asincrit, pe Flegon, pe Hermes, pe Patrova, pe Hermas și pe frații care sunt împreună cu ei” (16, 14).

Aici nu te uita că i-a însemnat fără laude, după cum obișnuiește, ci încă să-ți închipui că i-a lăudat foarte mult, căci deși aceștia erau cei mai de jos și mai neînsemnați, totuși Apostolul n-a crezut ca o înjosire de a le trimite salutarea sa. Și, la drept vorbind, nici aceasta nu este o mică laudă, ca să-i numească frați, precum și cu sfinții ce urmează după ei.

„Îmbrățișați pe Filolog și pe Iulia, pe Nereu și pe sora lui, pe Olimpan și pe toți sfinții care sunt împreună cu ei” (16, 15), care demnitate era foarte mare, și purta cu sine o cinste înaltă și negrăită. După aceea, ca nu cumva să se nască printre ei vreo ceartă, că pe unii i-a salutat într-un fel și pe alții într-alt fel, pe unii numindu-i cu numele lor adevărate, iar pe alții fără nume, pe unii cu mai multe laude, iar pe alții cu mai puține, la urmă îi amestecă pe toți la un loc în egalitatea dragostei dintre ei și în sărutarea cea sfântă, zicând:

„Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă” (16, 16). Prin această pace el le-a scos din inimile

lor orice cuget de tulburare, ca astfel nici cel mare să nu disprețuiască pe cel mic, și nici cel mic să invidieze pe cel mare; ba încă orice bănuială și orice invidie sunt alungate din inimile lor, prin sărutarea cea sfântă, care totul liniștește, și totul face deopotrivă. De aceea nu numai că le poruncește de a se saluta cu toții în acest fel, dar încă le și trimite tot o astfel de salutare și din partea, tuturor bisericilor lui Hristos. „Vă îmbrățișează”, zice, nu numai unul sau altul, ci toate „Bisericile lui Hristos”.

Ai văzut că și din aceste salutări ale Apostolului nu puțin am câștigat? Câte tezaure nu am fi trecut cu vederea, dacă nu am fi cercetat cu amănunțime chiar și în partea aceasta a epistolei, pe cât ne este nouă cu putință? Dacă poate se va găsi vreun alt bărbat înțelept și duhovnicesc, și ar voi să se cerceteze mai în amănunt, desigur că va vedea și mai multe mărgăritare.

Dar fiindcă unii s-au întrebat în sine de multe ori: „De ce oare în epistola aceasta Apostolul a salutat pe atâția, ceea ce n-a făcut nici într-o altă epistolă?”, la aceasta am putea răspunde că de vreme ce el nu văzuse pe romani până atunci, de aceea a făcut așa. „Dar – zici tu – nici pe coloseni nu i-a văzut mai înainte de a le scrie, și totuși n-a făcut nimic de acest fel”. Dar aceștia [romanii] erau mai renumiți decât alții, și plecând de prin alte cetăți, ei s-au așezat în Roma ca în cetatea cea mai sigură și mai împărătească decât toate celelalte. Ajungând acolo, zic, ei trebuiau să se bucure de siguranță, ca unii ce petreceau într-un loc străin, și mulți dintre ei îi erau cunoscuți mai înainte, iar alții poate îi și slujiseră altă dată, și multe și mari lucruri pătimiseră pentru el. De aceea, cu drept cuvânt îi pomenește și-i laudă prin epistolă, căci nu mică era pe atunci cinstea lui Pavel, încât cei ce se bucurau de a primi epistole de la el aveau un mare sprijin chiar prin aceste scrisori, de vreme ce nu numai că-l cinsteau, ci încă se și temeau de el. Dacă n-ar fi fost așa, nici n-ar fi zis el: „care ajutor a fost multora, și mie însumi”, și iarăși: „Aș fi dorit anatema să fiu eu însumi”; și lui Filimon scriindu-i, zicea: „Așa cum sunt eu, Pavel, ca un bătrân, iar acum și pus în lanțuri pentru Iisus Hristos” (Filimon 9). De asemenea și galatenilor le zicea: „Iată eu, Pavel, vă spun vouă” (Galateni 5, 2) și: „m-ați primit ca pe un înger al lui Dumnezeu, ca pe Hristos Iisus” (Galateni 4, 14). Și corintenilor: „și unii, crezând că n-am să mai vin la voi, s-au semețit”, și iarăși: „acestea, fraților, le-am zis ca despre mine și despre Apollo, dar ele sunt pentru voi, ca să învățați din pilda noastră, să nu treceți peste ce e scris” (I Corinteni 4, 18). Din toate acestea se poate vedea că toți aveau față de el o mare cinste. Deci voind ca ei să se găsească în liniște și în cinste, a salutat pe fiecare și, pe cât i-a stat în putință, i-a împodobit. Pe unul l-a numit „iubit”, pe altul „rudă a sa”, pe altul cu amândouă aceste denumiri, pe celălalt „împreună închis”, pe unul „împreună lucrător”, pe altul „vestit”, pe celălalt „ales”. Pe una dintre femei o salută și pentru demnitatea ei ce o avea în Biserică, căci n-a zis simplu „pe cea ce slujește”, prin care cuvinte arată că ea avea hirotonia de diaconiță, ceea ce n-a spus nici de Trifena, nici de Persida, și nici de celelalte. Pe alta o numește „împreună lucrătoare și slujitoare”, pe cealaltă o numește „mamă”, iar pe alta o salută pentru ostenelele cu care s-a ostenit. Pe unii îi salută ca aflându-se în casa altuia cunoscut de el, pe alții prin denumirea generală de „frați”, iar pe alții prin denumirea de „sfinți”. Pe unii îi cinstește prin însăși salutarea ce le-o adresează; pe alții îi cinstește numindu-i cu numele lor adevărate. Pe unii i-a salutat ca pârgă, pe alții ca mai bătrâni, sau ca mai vechi în creștinism, iar mai mult decât ceilalți a salutat pe Priscila și Acvila. Căci deși cu toții erau credincioși, nu însă cu toții erau și deopotrivă, fiindcă se deosebeau în harurile și nevoințele lor. De aceea Apostolul nimănui nu i-a ascuns lauda ce i se cuvenea, ca să-i atragă la un mai mare zel pe toți. Când cei ce se ostenesc mai mult ca alții nu primesc și o plată mai mare, apoi atunci devin mai leneși la lucru. De aceea nici în curtea împărătească nu este cinste deopotrivă pentru toți, și nici chiar între ucenicii Domnului nu au fost cu toții puși de acord, ci trei dintre ei au fost mai însemnați decât ceilalți; ba încă și între aceștia trei a fost o

mare deosebire, fiindcă înaintea lui Dumnezeu totul este știut, și exactitatea lui se întinde chiar și până la cele mai de pe urmă. „Căci stea de stea se deosebește în strălucire” (I Corinteni 15, 41). Deși cu toții au fost apostoli, și cu toții vor sta pe cele douăsprezece scaune la Judecată, deși cu toții și-au lăsat ale lor și cu toții au fost împreună cu El, cu toate acestea numai pe cei trei îi lua cu El de multe ori. Dar chiar și dintre acești trei el a spus care ar putea să întrecă pe ceilalți. „Dar a șede de-a dreapta Mea, sau de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit” (Marcu 10, 40). Și pe Petru îl pune înaintea aceluia, zicându-i: „Mă iubești mai mult decât aceștia” (Ioan 21, 15)? Dar Sfântul Ioan era iubit mai mult decât ceilalți. Examinarea înaintea lui Dumnezeu va fi foarte exactă pentru toți. Chiar de ai covârși cât de puțin pe aproapele, chiar de l-ai întrece cu o cirtă nebăgată în seamă, sau cu orice, nici pe aceea nu o va trece cu vederea Dumnezeu. Faptul acesta l-ar putea vedea cineva strălucind încă de la început. Și Lot, de pildă, era drept, însă nu așa ca Avraam; și Ezechia a fost împărat, dar nu așa ca David; și proorocii au fost mari și însemnați, însă nu așa ca Ioan.

Unde sunt acum, deci, aceia care nici după o așa de mare exactitate din partea lui Dumnezeu nu vor să creadă că există iadul? Că dacă toți dreptii nu se vor bucura de aceleași bunuri, chiar de ar întrece cât de puțin pe ceilalți – „Stea de stea se deosebește, zice, în slavă” –, apoi atunci cum cei păcătoși vor fi în aceleași bunuri cu cei drepti? O astfel de nedreptate nu ar face nici omul, cu atât mai puțin Dumnezeu. De voiți, aș putea să vă arăt o asemenea deosebire chiar și cu cei păcătoși, și în fapte deja petrecute, spre a vă convinge de exactitatea dreptei judecăți a lui Dumnezeu. Într-adevăr, gândește-te bine: a păcătuit Adam, a păcătuit și Eva; amândoi au călcat porunca dată, însă nu tot deopotrivă au păcătuit; așadar nici tot deopotrivă au fost pedepsiți.

Atâta deosebire a fost, încât chiar și Pavel a zis: „Și nu Adam a fost amăgit, ci femeia, amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă” (I Timotei 2, 14). Deși amăgirea a fost una și aceeași, cu toate acestea examinarea cea precisă a lui Dumnezeu a arătat o așa de mare deosebire, încât și Pavel a spus aceasta. Cain a fost pedepsit pentru că a omorât pe fratele său, însă Lameh, care a ucis după Cain, n-a pățimit nimic din ceea ce a pățimit acela. Deși omor a fost și acesta, ca și acela, ba încă cu mult mai grozav decât acela, fiindcă nici după exemplul ce-l avea cu Cain, el tot nu s-a făcut mai bun, cu toate acestea fiindcă Lameh n-a ucis pe fratele său, chiar și după sfatul ce-i dăduse Dumnezeu, după cum a făcut Cain, apoi nici n-a mai fost nevoie de acuzator, și nici Dumnezeu întrebându-l, el nu s-ar fi purtat cu nerușinarea celui dintâi, ci, cu toate că nimeni nu-l osânda pentru omor, el însuși și-a cunoscut greșeala și s-a condamnat singur, pentru care a și căpătat iertare, pe când Cain făcând cu totul din contră, a fost pedepsit cum știm. Ai văzut cu câtă exactitate cercetează Dumnezeu faptele petrecute? De aceea și pe timpul potopului într-alt fel i-a pedepsit pe păcătoși, iar pe cei din Sodoma într-alt fel. De asemenea și pe israeliți i-a pedepsit în diferite chipuri, pe cei din Babilon într-un alt fel, pe cei de pe timpul lui Antioh în alt fel, arătând prin aceasta că judecata lui Dumnezeu este departe de judecata noastră. Unii au fost în robie șaptezeci de ani, iar alții patru sute; unii își mâncau copiii, și mii de alte nenorociri îndurau, și totuși nici așa n-au scăpat, nici aceștia și nici cei ce de vii au ars în Sodoma. „Mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei, în ziua judecății, decât cetății aceleia” (Matei 10, 15). Dacă lui Dumnezeu nu-I pasă, fie că păcătuim noi, fie că avem fapte bune, poate că în asemenea caz ar avea cineva dreptul să spună că nu este pedeapsă, dar când El pune atâta osârdie ca noi să nu păcătuim, și când face atâtea ca să putem viețui după voia Sa, apoi este vizibil că pe cei ce păcătuiesc îi va pedepsi, iar pe cei cu fapte bune îi va încununa.

Dar tu te gândește și la anomalia în care se găsesc cei mulți. Aici, de pildă, învinovățesc pe Dumnezeu, că de multe ori prea îndelung rabdă, și trece cu vederea pe mulți desfrânați, pângăriți, tirani, și nu-i pedepsește; acolo iarăși, dacă El amenință să-i pedepsească, iată că devin grozavi și

de nesuferit, învinovățind pe Dumnezeu, deși dacă îndelunga Lui răbdare de aici te întristează, apoi pedeapsa de acolo ar trebui să o primești ca adevărată, și să admiri înțelepciunea Lui. Dar vai! Ce prostie, ce judecată nerațională și asemănătoare cu a dobitoacelor! Vai! Ce suflete iubitoare de păcate, și care nu au privirea îndreptată decât la rău! Pentru că de acolo se și nasc toate aceste credințe false; dar dacă ar voi – cei ce vorbesc așa – să se îndeletnicească cu fapte bune, apoi repede s-ar convinge și de existența iadului, și nu s-ar mai îndoii. „Și unde – zici tu –, în care anume loc va fi iadul?”. Dar ce-ți pasă ție? Problema care se pune este de a ști că iadul există, iar nu a ști în care anume loc se găsește. Sunt unii care, vorbind basme băbești, spun că este în valea lui Iosafat. Ceea ce se spune despre un război trecut, ei îl raportează la iad, sau, mai bine zis, târăsc iadul în acel loc. Dar Scriptura nu spune aceasta. „Dar în ce loc va fi?”, zici tu. Undeva afară – după cum cred și eu – de lumea întreagă. După cum închisorile împărătești și minele de metale stau departe de palatul imperial, tot așa și iadul va fi departe și în afară de această lume. Deci să nu căutăm unde este, ci să ne păzim de-a nu ajunge în el! Dacă Dumnezeu nu pedepsește aici pe toți după faptele lor, noi să credem în pedepsele viitoare, chiar dacă Dumnezeu este iubitor de oameni și îndelung-răbdător. De aceea amenință, și nu repede pedepsește, fiindcă „nu voiesc moartea păcătosului” (Iezechiel 18, 32). Știu, iubitorilor, că nimic nu vă este mai neplăcut ca aceste cuvinte, dar pentru mine nimic nu este mai plăcut ca acestea. Și fie ca mâncând, ospătând, ducându-ne la baie, sau orice facem, noi întotdeauna să vorbim de gheenă, căci atunci nu ne-am mai scârbi de relele și necazurile de aici, nici nu ne-am bucura atât de cele bune. Căci ce necaz ai să-mi spui? Sărăcie, boală, robie, schilodirea trupului? Dar toate acestea sunt de răs față de osânda de acolo! Chiar de mi-ai spune de cei ce sunt înfometaji, sau de cei ce sunt schilozi din copilărie și cerșesc la drumul mare, ei bine, și acestea sunt ca o desfătare, așa zicând, față de relele de acolo. Deci neconținut să aducem vorba despre acestea, fiindcă nu lasă a cădea în gheenă pe cel ce își aduce aminte des de gheenă. Nu-l auzi tu pe Pavel zicând: „Ei vor lua ca pedeapsă pieirea veșnică de la fața Domnului și de la slava puterii Lui” (II Tesaloniceni 1, 9)? Nu auzi ce fel a fost Nero, pe care Pavel l-a numit și taină a lui Antihrist? „Pentru că taina fărădelegii se si lucrează” (II Tesaloniceni 2, 7). Dar ce? Nimic nu va pătimi Nero? Nimic nu va pătimi Antihrist? Nimic diavolul? Așadar Antihrist va fi pururea, diavolul va fi pururea, căci nefiind pedepsiți, nu se vor depărta de rele! „Da”, zici tu; „cum că este gheena e foarte învederat; dar în ea vor cădea numai necredincioșii”. Și de ce? „Pentru că cei credincioși au cunoscut pe Stăpânul lor”. Și ce urmează de aici? Căci ei au avut o viață necurată și chiar prin aceasta vor fi pedepsiți și mai mult decât cei necredincioși. „Căci, deci, fără lege, au păcătuit, fără lege vor și pieri” (Romani 2, 12), și „sluga aceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult” (Luca 12, 47). Dar dacă nu este, dăm socoteală cu viața noastră, și acestea sunt spuse în zadar, apoi atunci nici diavolul nu va fi pedepsit, căci și el a cunoscut pe Dumnezeu, și cu atât mai mult pe oameni, și demonii toți Îl cunosc, se înfricoșează și Îl mărturisesc de Judecător. Prin urmare, dacă n-ar fi să dăm seamă seamă de viața noastră, apoi atunci nici noi n-am mai avea râvnă de a fugi de faptele cele rele!

Dar nu este așa, iubitorilor; să nu vă amăgiți cu vorbe de acestea. Dacă iadul nu este, apoi cum vor judeca Apostolii pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel? Cum de spune Pavel: „Nu știți, oare, că noi vom judeca pe îngeri? Cu cât mai mult cele lumești?” (I Corinteni 6, 3). Cum de zice Hristos: „Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-i vor osândi” (Matei 12, 41), și iarăși „Dar zic vouă că pământului Sodomei îi va fi mai ușor în ziua judecății” (Matei 11, 24). De ce te joci cu ceea ce nu trebuie să te joci? De ce te amăgești singur și delirezi? De ce te lupți cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Tocmai de aceea a pregătit iadul și ne-a amenințat

cu el, pentru ca să nu cădem în el, pentru ca de frica lui să ne facem mai buni. Astfel dar, cel ce răstoarnă ideea de pedepse ale iadului, nimic alta nu face decât că se împinge singur în el prin asemenea amăgire. Nu moleși mâinile celor ce se ostenesc pentru fapta bună, nici nu întinde mai departe lenea celor ce dorm. Dacă ar crede cei mulți că nu este iad, apoi cum s-ar mai depărta de la rele? Unde apoi se va mai arăta și dreptatea?

De aceea, eu vă rog ca, încetând cu aceste false probleme, să astupăm gurile celor cârtitori. Vom da seamă până și de cele mai mici dintre păcate, precum și pentru meritele noastre, mari sau mici, va fi cea mai exactă cercetare. Vom da seamă și de privirile cele desfrânate, și de cuvintele cele zadarnice, și de râsul cel prostesc, și de beția cea aiuritoare. Vom lua plată chiar și pentru un pahar cu apă rece, ba și numai pentru o picătură, „Însemnează cu semnul crucii, pe frunte, pe oamenii care gem și care plâng din cauza multor ticăloșii” (Iezechiel 9, 4). Și cum de îndrăznești să spui, că Cel ce examinează cu atâta exactitate toate ale noastre, ne-a amenințat cu iadul degeaba? Nu, vă rog, nu vă pierdeți cu astfel de speranțe deșarte, nu pierdeți și pe cei ce vă cred. Dacă nu crezi cuvintele noastre, apoi întreabă pe iudei, pe cei dintre neamuri, chiar și pe toți ereticii, căci toți aceștia îți vor răspunde, ca și cu o singură gură, că va fi și judecată, va fi și răsplată. Dar poate tu nu te mulțumești numai cu răspunsul oamenilor? Întreabă atunci și pe demoni, și-i vei auzi strigând: „Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?” (Matei 8, 29)? Și toate acestea adunându-le în cugetul tău, convinge-ți sufletul să nu mai alerge în zadar fără țintă, ca nu cumva să cunoască în faptă iadul, ci înțelepțindu-se de aici, să poată fugi mai lesne și de muncile de acolo, iar în același timp să-și agonisească și merite pentru a gusta din bunurile viitoare. De care fie ca noi cu toții să ne învrednicim a ne împărtăși, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care se cuvine slava Tatălui și Duhului Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXXII

din “Omilii la Epistola catre Romani”

[Laude adresate Sfântului Pavel, Apostolul Neamurilor, pe care și noi se cade a-l urma]

„Și vă îndemn, fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățurii pe care ați primit-o. Depărtați-vă de ei. Căci unii ca aceștia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor, și prin vorbele lor frumoase și măgulitoare înșeală inimile celor fără de răutate” (Romani 16, 17-18).

Iarși sfătuire, și rugăciune imediat după sfătuire; căci spunând să se păzească de cei ce fac dezbinări și să nu asculte de ei, a adăugat: „Iar Dumnezeuul păcii va zdrobi repede sub picioarele voastre pe satana” și „Harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi!” (16, 20).

Acum tu gândește-te și cu câtă înțelepciune îi sfătuieste, căci el face aceasta nu punându-se în rândul sfătuitorului, ci în rândul rugătorului, ba și cu multă cinste, căci i-a numit și frați, și în același timp îi și roagă. „Vă îndemn, fraților”, zice. Apoi îi face a fi neconținut cu băgare de seamă, arătând prin aceasta viclenia celor ce-i ispiteau. Ca și cum acei amăgitori erau necunoscuți pe acolo, le zice: „vă îndemn să vă păziți”, adică să cercetați cu cea mai mare precizie, să aflați bine, să iscodiți cu amănunțime. De cine sau de ce? „Să vă păziți – zice el – de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățurii pe care ați primit-o”.

Aceasta mai cu seamă este răsturnarea Bisericii: a se face dezbinări. Aceasta este arma diavolului; aceasta răstoarnă totul pe dos. Întrucât trupul Bisericii este unit, diavolul nu poate

găsi loc de intrare; dar facându-se dezbinări, el se furișează pe nesimțite, pătrunde înăuntru, și pe urmă vin smintelile. Astfel, dar, smintelile vin din dezbinări. Dar dezbinarea de unde vine? De la dogmele sau credințele ce sunt contra învățaturii apostolilor. Dar acele credințe false de unde vin? De la a sluji cineva pântecelui și celorlalte patimi. „Căci unii ca aceștia, zice, nu slujesc Domnului, ci pântecelui lor”. Așadar nu ar fi sminteli, nu ar fi dezbinare, dacă nu s-ar plăsmui nici o credință împotriva învățaturii apostolice, ceea ce și aici arătând-o, Apostolul zicea: „împotriva învățaturii”. Și ce să le facem celor dedați la astfel de fapte rele? Dar iată că Apostolul nu ne răspunde: „Aruncați-vă asupra lor, apucați-vă la ceartă cu ei și bateți-i cu pumnii”, ci „Depărtați-vă de ei”. Dacă ei făceau aceasta din neștiință, sau din amăgire, ar fi trebuit să se îndrepte; dar fiindcă de bunăvoie păcătuiesc, atunci fugiți de ei, zice. Și în alt loc Apostolul spune aceasta: „Să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială” (II Tesaloniceni 3, 6), iar lui Timotei, vorbindu-i de Alexandru făurarul, îi dă același sfat: „Păzește-te și tu de el” (II Timotei 4, 15). Apoi, luând și în bătaie de joc pe cei ce îndrăzneau unele ca acestea, arată și pricina smintelii lor: „Căci unii ca aceia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor”. Și filipenilor scriindu-le, zicea: „Pântecele este dumnezeul lor” (Filipeni 3, 19).

Dar dacă acesta este subiectul amăgirii lor, apoi modul acestei amăgiri este o altă boală, anume lingușirea. „Și prin vorbele lor frumoase și măgulitoare, zice, înșeală inimile celor fără de răutate”. Și bine a zis „prin vorbele lor frumoase și măgulitoare”, fiindcă purtarea lor cea plăcută se întindea numai până la vorbe, pe când cugetul le era plin de viclenie. Și nu zice: „vă înșeală pe voi”, ci „inimile celor fără de răutate”. Și nu s-a oprit aici, ci, ca să facă mai nesupărător cuvântul spus mai sus, zice: „Căci ascultarea voastră este cunoscută de toți” (16, 19). „Nu numai eu singur mărturisesc – zice el, măgulindu-i spre încurajare –, ci lumea întreagă”. Și n-a zis: „înțelepciunea voastră”, ci „ascultarea voastră”, adică înduplecarea voastră spre bine. „Mă bucur deci de voi”. Iar mai departe, după laudă pune și povățuirea despre cum trebuie să fie în viitor. Ca nu cumva, fiindcă i-a scăpat de acuzații, pe nesimțite ei să se facă mai leneși, adaugă: „Și voiesc să fiți înțelepți spre bine și nevinovați la rău”. Ai văzut cum iarăși se atinge de ei, fără să fie bănuit măcar? Faptul la care face el aluzie aici este acela că unii dintre ei se abăteau de la îndatoririle lor.

„Iar Dumnezeuul păcii va zdrobi repede sub picioarele voastre pe satana” (16, 20). Fiindcă mai înainte a vorbit despre dezbinări și de cei ce făceau sminteli, aduce apoi vorba despre Dumnezeuul păcii, ca astfel să-i încurajeze de a se izbăvi de acei înșelători, căci Dumnezeu, Care se bucură de pace, va nimici pe toți tulburătorii ei. Și n-a zis: „va supune”, ci ceea ce e cu mult mai mult: „va zdrobi”; și nu numai pe acei amăgitori, ci și pe generalul, sau căpetenia lor, „pe satana”. Și nici n-a zis simplu „va zdrobi”, ci „sub picioarele voastre”, astfel ca biruința ei să o culeagă, iar prin acest trofeu să se umple de strălucire.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi!”. Arma cea mai puternică, zidul cel nebiruit, turnul ce nu se clatină, acesta este harul Domnului Iisus Hristos; și le-a amintit de acest har, spre a-i face mai cu bunăvoință și mai ageri în lupte. „Dacă – zice – v-ați izbăvit prin har de cele cu mult mai grele, apoi cu atât mai mult vă veți izbăvi de cele mai mici și mai ușoare, când ați devenit și prietenii harului, și când ați contribuit și voi cu cele ce se cuvin”. Ai văzut cum el niciodată nu se referă la rugăciune fără fapte și nici la fapte fără rugăciune? Mărturisind, deci, supunerea și ascultarea lor, la urmă a mărit faptul, arătând că avem nevoie de amândouă, adică și de cele convenite nouă, și de ajutorul lui Dumnezeu, dacă voim a dobândi mântuirea. Nu numai înainte am avut, ci și acum avem nevoie de harul Lui, oricât am fi noi de mari și de laudați.

„Vă îmbrățișează Timotei, cel împreună-lucrător cu mine” (16, 21). Ai văzut iarăși laudele cele

obișnuite? „Și Luciu și Iason și Sosipatru, cei de un neam cu mine”. Despre acest Iason amintește și Luca, care ne prezintă vitejia lui, căci gloatele îl trăgeau și-l târau la mai marii cetății, strigând (Faptele Apostolilor 17, 6). Și ceilalți desigur erau dintre cei mai însemnați, căci nu în zadar pomenește de ei ca rude ale sale, dacă aceia n-ar fi avut evlavie cu care să-i semene Lui.

„Vă îmbrățișez în Domnul eu, Tertius, care am scris epistola” (16, 22). Nici aceasta nu este o mică laudă, de a fi scriitor al lui Pavel, dar el nu a făcut aceasta ca să se laude pe sine, ci ca să atragă spre el dragostea lor cea fierbinte, pentru slujba împlinită cu această ocazie.

„Vă îmbrățișează Gaius, gazda mea și a toată Biserica” (16, 23). Ai văzut ce fel de cunună i-a împletit și acestuia, care a dat dovadă de atât de mare ospitalitate, încât făcuse loc în casa sa întregii adunări? Când auzi că el a fost gazda lui Pavel, să nu-i admiri numai generozitatea, ci și rigoarea și curățenia vieții lui, căci dacă n-ar fi fost vrednic de virtutea lui Pavel, nici acela nu ar fi poposit în casa lui.

„Vă îmbrățișează Erast, vistiernicul cetății, și fratele Cvartus”. Nu fără rost a specificat Apostolul: „vistiernicul cetății”, după cum nu fără rost scria și filipenilor: „Vă îmbrățișează pe voi cei din casa Cesarului” (Filipeni 4, 22), ca să le arate că propovăduirea Evangheliei s-a întins și la cei mai mari.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi toți. Amin!” (16, 24). Ai văzut de unde se cuvine a începe și unde se cuvine a sfârși în toate și pretutindeni? Căci iată că Apostolul de aici, anume de la harul Domnului Iisus Hristos, a pus temelie epistolei sale, și de aici i-a pus și acoperământ, invocând și dorindu-le lor pe mama tuturor darurilor și a toată binefacerea. Aceasta este mai cu seamă însușirea de căpătâi a dascălului plin de forță, ca el nu numai prin cuvânt, ci și prin rugăciuni să folosească ucenicilor. De aceea și zicea: „Iar noi vom stăruî în rugăciune și în slujirea cuvântului” (Faptele Apostolilor 6, 4).

Dar oare cine se va ruga lui Dumnezeu și pentru noi, de vreme ce Pavel s-a dus de aici? Toți cei ce imită pe Pavel, numai dacă ne vom arăta vrednici de această mijlocire, pentru ca astfel nu numai aici să auzim glasul lui Pavel, ci și acolo ducându-ne, să ne învrednicim de a vedea pe acest atlet al lui Hristos. Sau, mai bine zis, dacă noi îl vom asculta aici, atunci și acolo îl vom vedea negreșit; deși nu vom sta aproape de el, pentru mai mica noastră vrednicie, îl vom vedea însă aproape de tronul împărătesc, strălucind acolo unde heruvimii Îl slăvesc pe Dumnezeu, iar serafimii zboară roată împrejurul Lui. Acolo îl vom vedea pe Pavel împreună cu Petru, ca fruntași ai cetei sfinților, și ne vom bucura de dragostea lui cea adevărată. Căci dacă el, aici fiind, iubea atât de mult pe oameni, apoi cu atât mai mult acolo va arăta dragostea lui cea fierbinte. Eu de aceea iubesc și Roma, deși am cuvinte de a o lăuda și pentru altele, ca de pildă pentru măreția, pentru vechimea, pentru frumusețea ei, pentru mulțimea poporului de acolo, pentru ordinea ei împărătească, pentru bogăția și pentru izbânzile romanilor în războaie, dar lăsând la o parte toate celelalte, zic, eu de aceea o fericesc, pentru că și trăind el le-a scris și-i iubea atât de mult pe romani, și fiind printre dâșii, le vorbea și-i încuraja, și chiar viața acolo și-a sfârșit-o! De aceea și este renumită acea cetate mai cu seamă pentru acest fapt decât pentru celelalte. După cum trupul are doi ochi, tot așa și Roma are ca și doi ochi ce strălucesc: trupurile acestor sfinți [Petru și Pavel]. Nu este atât de strălucit cerul, când soarele își revarsă razele sale, pe cât de strălucită este cetatea romanilor, care revarsă din ea lumina cea nestinsă a acestor două făclii și o trimite să strălumineze până la marginile lumii. De acolo are să fie răpit la cer Pavel, de acolo Petru. Judecați voi înșivă și înfricoșați-vă, ce fel de priveliște va vedea atunci bătrâna Romă! Va vedea pe Pavel deodată sculat din sicriul acela împreună cu Petru, înălțându-se în văzduh, întru întâmpinarea Domnului. Ce minunate raze trimite lui Hristos cetatea Romei! Cu ce splendide cununi este ea împodobită! Cu ce lanțuri de aur este încinsă și ce izvoare fără seamăn are! De

aceea admir eu cetatea aceasta, iar nu pentru aurul ei cel mult, nu pentru coloanele ei cele frumoase, nu pentru celelalte fantezii ce se găsesc acolo, ci pentru acești doi stâlpi neclintiți ai Bisericii.

Dar cine oare mi-ar dăruî puterea să îmbrățișez acum trupul lui Pavel, să mă lipesc de mormântul lui, să văd țărâna aceea a lui care a împlinit cele lipsite ale lui Hristos, a celui ce-i purta rănile Lui, a celui ce a semănat pretutindeni propovăduirea Evangheliei Lui? Cine mi-ar da puterea să văd țărâna gurii lui, prin care Hristos Însuși grăia și prin care lumina scăpăra mai frumos decât orice fulger, iar glasul îi vuia mai tare decât orice tunet, așa încât demonii fugeau cutremurați? Prin acea fericită gură de țărână care grăia oarecând: „Aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei” (Romani 9, 3), vorbind și împăraților fără să se rușineze, am cunoscut pe Pavel, dar și pe Stăpânul lui Pavel! Nu atât de grozav este pentru noi tunetul, pe cât de grozavă era vocea lui Pavel pentru demoni. Dacă demonii se înfricoșau și de veșmintele lui, apoi cu atât mai mult de glasul lui. Acest glas îi alunga legați; acest glas a curățit întreaga lume; acest glas a dezlegat bolile, a scos răutatea, a readus adevărul cel întru Hristos, și în Duhul lui Hristos a colindat pământul de la Răsărit la Apus. Ceea ce sunt heruvimii pentru Hristos, aceea era glasul lui Pavel, căci după cum El stă pe acele puteri cerești, tot așa ședea și pe glasul lui Pavel. Căci s-a făcut vrednic de a primi pe Hristos acel glas, grăind cele pe care Hristos le iubea, și ridicându-se până la înălțimi negrăite, aidoma cu serafimii.

Într-adevăr, ce poate fi mai înalt decât acel glas care zicea: „Sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus” (Romani 8, 38, 39)? Câte aripi ți se pare că are acest glas? Și câți ochi? De aceea zicea: „Căci gândurile lui [ale diavolului] nu ne sunt necunoscute” (II Corinteni 2, 11). De aceea demonii fugeau grămadă, și nu numai când el grăia, ci chiar și numai când din depărtare îi zăreau veșmântul.

Aș voi să văd țărâna acestei guri, prin care Hristos a vorbit lucruri mari și nemaigrăite, ba încă mai mari decât prin propria Sa gură; căci după cum a lucrat prin ucenicii Săi lucruri mai mari decât El Însuși a săvârșit în trup omenesc, tot așa a și grăit prin ei și cuvinte mai mari decât grăise El la început. Aș voi să văd țărâna acelei guri prin care Duhul a dat lumii întregi acele minunate proorocii. Căci ce bun n-a lucrat acea gură? Demoni a alungat, păcate a dezlegat, tirani a amuțit, limbile filosofilor le-a îngrădit, lumea întreagă a adus-o înaintea lui Dumnezeu, pe barbari i-a făcut să cugete, pe toate le-a orânduit pe pământ, ba încă și celor din ceruri le-a poruncit uneori, după puterea ce-i fusese dată lui!

Și nu numai țărâna gurii, ci și acea a inimii lui aș voi să o văd, pe care nu ar greși cineva dacă ar numi-o inima lumii întregi, izvorul miliardelor de bunătăți, izvodul și temeiul vieții noastre! Căci Duhul vieții de acolo se împărțea la toți și se comunica membrilor lui Hristos; nu era trimis prin artere, ci prin dreapta voire a faptelor celor bune. Atât de largă era inima lui, încât putea primi în ea cetăți întregi, țări și națiuni, după cum și însuși zice: „inima noastră s-a lărgit” (II Corinteni 6, 11). Cu toate acestea, acea inimă largă se strâmtora de multe ori de mâhnire, însă dragostea iarăși o lărgea, precum zice: „Căci din multă supărare și cu inima strânsă de durere, v-am scris cu multe lacrimi” (II Corinteni 2, 4). Acea inimă spulberată aș voi să o văd; acea inimă care pârjolește pe fiecare dintre cei pierduți și care vede mai presus de toate pe Dumnezeu: „Cei curați cu inima, zice, vor vedea pe Dumnezeu”. (Matei 5, 8). Acea inimă care s-a făcut jertfă, după cuvântul proorocului: „Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit” (Psalmul 50, 19), care a fost mai înaltă decât cerurile, mai largă decât lumea, mai strălucită decât văpaia soarelui, mai arzătoare decât focul, mai tare decât diamantul; acea inimă care slobozea din ea râuri de apă curată: „Râuri

de apă vie, zice, vor curge din pântecul lui” (Ioan 7, 38); acea inimă, zic, în care era izvorul ce fremăta și țâșnea în sus, care adapă nu numai fața pământului, ci și sufletele oamenilor, de unde nu numai râuri, ci și fluvii de lacrimi curgeau zi și noapte; acea inimă care a trăit în viața cea nouă, iar nu în aceasta a noastră: „Nu eu mai trăiesc, zice, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2, 20). Prin urmare, inima lui Hristos era inima lui Pavel, era lespeda Duhului Sfânt și cartea harului Său; era acea inimă care tremura pentru păcatele străine, după cum zice: „Mă tem de voi, ca să nu mă fi ostenit la voi în zadar” (Galateni 4, 11), și: „Nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva în viclenia lui, tot așa să se abată și gândurile voastre” (II Corinteni 11, 3), și: „Nu cumva, venind, să nu vă găsec pe voi așa precum voiesc” (II Corinteni 12, 20). Acea inimă, zic, care pentru Hristos se și temea, dar se și îmbărbăta, după cum zice: „Sunt încredințat că nici îngerii, nici puterile nu vor putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Hristos” (Romani 8, 38, 39). Acea inimă care s-a învrednicit a iubi pe Domnul Hristos așa precum nimeni nu l-a mai iubit vreodată, care disprețuia de la înălțimea dragostei ei moartea și gheena, și care se topea de lacrimile fraților în suferință: „Ce faceți, zice, de plângeți și-mi sfâșiați inima” (Faptele Apostolilor 21, 13)? Acea inimă care, deși era mai tare ca stânca, totuși nu putea răbda de a se îndepărta de tesaloniceni pentru puțină vreme!

Aș voi să văd țărâna mâinilor lui în lanțuri, prin punerea cărora se acordă harul Duhului, și cu care el scria sfintele lui epistole. „Vedeți cu ce fel de litere v-am scris eu, cu mâna mea” (Galateni 6, 11), și iarăși: „Salutarea cu mâna mea, Pavel” (I Corinteni 16, 21) –acele mâini pe care văzându-le vipera aceea, a căzut în foc!

Aș voi să văd și țărâna ochilor lui celor orbiți spre binele neamului omenesc, celor ce iarăși au văzut și și-au îndreptat privirile la mântuirea lumii întregi, celor ce s-au învrednicit de a vedea pe Hristos și în trup, celor ce vedeau cele pământești, și nu le vedeau, celor ce nu știau ce este somnul, celor ce privegheau în mijlocul nopții, celor ce nu sufereau cele ale ochilor!

Aș voi să văd și țărâna acelor picioare care au alergat lumea întreagă și nu s-au obosit; care erau legate în butuci pe când temnița s-a clătinat; care au perindat și țările locuite, ca și întinsurile pustiei.

Și ce trebuie a mai spune îndeosebi? Aș voi să văd mormântul lui, unde sunt puse în păstrare armele dreptății, armele luminii, acele mădulare care acum viază, și care pe când el via erau moarte; acele mădulare în care Hristos via; acele mădulare care s-au răstignit lumii, mădularele lui Hristos, care erau îmbrăcate cu Hristos; acele mădulare care au fost templul Duhului, clădirea mai sfântă decât toate; acele mădulare legate cu Duhul, pironite cu frica de Dumnezeu, și care aveau pe ele pecetea rănilor lui Hristos!

Acest trup păzește și apără acea cetate; acest trup care o ține mai în siguranță decât toate turnurile și decât toate șanțurile de apărare. Și după trupul lui, aș voi să văd și trupul lui Petru, pe care chiar trăind îl cinstea, după cum însuși spune: „M-am suit la Ierusalim, ca să-l cunosc pe Chefa” (Galateni 1, 18). De aceea și ducându-se de aici, l-a învrednicit harul de a-l pune în același mormânt cu Petru.

Aș fi voit să văd pe leul duhovnicesc, căci întocmai ca și leul slobozind foc în cetele de vulpi, așa făcea și el când se azvârlea în dezbinările filosofilor și în mijlocul demonilor, și ca o săgeată de trăsnet se arunca în armatele diavolilor. Nici nu îndrăzneau de a se pune în rând de bătaie față de dânsul, căci atât de mult se temeau de el și tremurau, încât de i-ar fi văzut numai umbra, sau i-ar fi auzit numai glasul, de departe o și luau la goană. Căci efesenilor le spunea într-un rând: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor” (Efeseni 6, 12), după care imediat așază și premiile: căci lupta noastră, zice, nu este întru cele pământești, ci întru cele cerești. Iar altădată spunea: „Nu știți, oare, că noi vom judeca

pe îngeri?” (I Corinteni 6, 3).

Toate acestea cugetându-le, iubiților, să stăm eu bărbăție. Fiindcă și Pavel a fost om ca și noi, împărtășindu-se de aceeași fire ca și noi, și toate celelalte le-a avut deopotrivă cu noi. Dar fiindcă a arătat o atât de mare dragoste pentru Hristos, a covârșit și cerurile, și a stat împreună cu îngerii. Așa că, dacă am voi și noi să ne ridicăm cât de puțin și să aprindem acel foc în noi, vom putea călca pe urma aceluia sfânt. Dacă aceasta ar fi peste putințele noastre, atunci n-ar fi mai strigat el, zicând: „Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos” (I Corinteni 11, 1). Deci nu numai să-l admirăm și să ne minunăm de dânsul, ci să-l și imităm cu râvnă vie, ca astfel să ne învrednicim a-l vedea acolo, când ne vom muta de aici, și să ne împărtășim și noi de cinstea lui cea mare. Acesteia fie cu toții să ne învrednicim, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cuvine slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.